Redactor: Tiberiu AVRAMESCU
Tehnoredactare: Vasile CIUCĂ

859.0.09/V62

ION VINEA

OPERE

VII

PUBLICISTICA

Ediție critică, note și variante
de
ELENA ZAHARIA-FILIPAȘ

115842

ACADEMIA ROMÂNĂ
FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ
„G. CĂLINESCU“
București • 2005

Cartea a apărut cu sprijinul
MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR

ISBN 973-7934-59-8

NOTĂ ASUPRA VOLUMULUI VII

Volumul VII din seria *Opere* de Ion Vinea continuă editarea publicisticii, urmând criteriul cronologiei apariţiei textelor în periodice. Sunt reproduse articolele din anii 1927-1928, secvenţă decupată convenţional, numai din motive editoriale. Este al patrulea din publicistica lui Vinea, după volumele IV (perioada 1913-1919), V (1920-1924) şi VI (1925-1927).

Sunt ani de intensă activitate gazetărească, cu mare pondere a publicisticii politice şi puţine articole pe teme literare, artistice sau culturale. În prima partea a anului 1927 Vinea semnează în continuare rubrica cronicii parlamentare la *Adevărul*, începută anul anterior; apoi, după marile schimbări survenite în viaţa politică românească, se orientează spre alte gazete: *Dreptatea*, ziarul Partidului Naţional-Ţărănesc, şi, mai ales, *Cuvântul*. Revista *Contimporanul* apare în 1927 cu doar 5 numere (fără articole de Vinea), iar în 1928 îşi suspendă apariţia.

Câteva articole vor fi republicate de autor în anii următori, cu acelaşi titlu sau cu titlu modificat. Ca şi în volumele anterioare, am considerat textele reluate ca variante ale textului iniţial, făcând menţiunea respectivă şi în notele finale. Cerem scuze cititorilor dacă intervin unele scăpări în descoperirea variantelor, dar munca de cercetare şi editare a unei publicistici atât de vaste se desfăşoară în timp, fără „vizionarea" simultană a tuturor articolelor scrise de Vinea în peste treizeci de ani. În măsura posibilităţilor, vom completa aceste omisiuni.

Sunt în volum şi câteva articole care n-au avut titlu; le-am atribuit convenţional un titlu, pe care l-am pus între paranteze drepte.

În stabilirea textelor am urmat normele filologice consacrate de practica editorială, adică am menţinut formele morfologice sau fonetice care indică o realitate lingvistică diferită de cea a limbii actuale. Astfel, am păstrat grafia unor neologisme neadaptate la data respectivă sistemului ortografiei româneşti: *biurocrat*, *biurou*, *incoherent*, *quinquagenar*, *şomeur*, *justicier*, *geyser*, *match*, *interview*, *higienă*, *hermetic*, *delincvent*, *secfestru*: dubletele *complet – complect, corupt — conrupt, mesagiu – mesaj, politiciani – politicieni*.

Am respectat acele caracteristici de limbaj sau grafie specifice lui Ion Vinea: formele *dezmetic*, *fals*, *falşifica*; acordul gramatical prin atracţie; folosirea articolului posesiv *a* şi a pronumelui de întărire *însăşi* generalizat; folosirea formei de plural a pronumelui relativ *cari*. Cuvintele irecognoscibile sau sensurile neclare au fost semnalate în text prin [!] sau [?].

În privinţa punctuaţiei, am respectat voinţa autorului, intervenind numai în omogenizarea sistemului virgulelor sau al ghilimelelor şi corectând tacit erorile de tipar.

Am restabilit punerea în pagină a câtorva texte, tipărite excesiv de rarefiat sau de înghesuit după necesităţile tipografice ale gazetei.

Articolele din volumul de faţă au fost semnate cu pseudonime sau cu iniţiale ori prescurtări, pe care le menţionăm mai jos: I. Vinea, I. V., I. Vn., V. I., V., Nivea, B. Iova, Ald., Doctorul Calligari, D-rul Calligari, Dr. Caligari, Dr. C.

E. Z.–F.

PUBLICISTICA

(1927 – 1928)

Adevărul (1927)
Cuvântul (1927-1928)
Dreptatea (1928)

1927

CITITORUL ŞI CARTEA

Un critic se plângea deunăzi de criza librăriei româneşti. Lipsa de cititori, afirma dânsul, e pricina acestei crize. Şi pentru a sprijini cu un paradox şi cu o glumă melancolica sa afirmaţie, criticul propunea înfiinţarea premiilor pentru cititori: în bani şi în celebritate, prin publicarea portretului şi a numelui în cele mai răspândite ziare. Căci numai printr-o sârguitoare propagandă a cititului se va remedia criza de editură şi de librărie, probabil, deci, şi criza de producţie, – proclama, în esenţă, d. T. Teodorescu-Branişte.

E o eroare. Credem că cititorii de cărţi, în România, sunt destul de mulţi şi de pretenţioşi pentru a susţine o bună producţie originală. Tirajele d-lui Liviu Rebreanu, care nu e, totuşi, autor popular, ar fi o foarte actuală şi vie dovadă. Tirajul marilor ziare ar fi încă un semn de existenţă reală a acestor cititori, de cari colegul nostru vorbeşte cu nedumerirea şi misterul datorit fantomelor. Căci se poate presupune că aproape în fiecare cititor al ziarelor se poate găsi şi un amator de bune cărţi literare.

Părăsirea cărţii româneşti e pricinuită, credem, în primul rând, de scumpetea ei, evident justificată. O scumpete bineînţeles numai în raport cu mijloacele „clasei“ care citeşte. Sărăcirea acestei clase a determinat abandonul lecturii.

În 1919 apăreau în Capitală douăzeci de ziare şi cetăţeanul „mijlociu“ le citea aproape pe toate, fiindcă erau ieftine.

Astăzi pasiunea lui informativă şi polemică s-a restrâns la o gazetă pe zi, fiindcă cititul s-a scumpit, din cauzele cunoscute şi cari au fost pe larg dezbătute de atâtea ori.

Rezultatul? Moartea ziarelor mici.

Cum, dar, să nu se resimtă şi editura de o criză care bântuie pretutindeni?

Intervine, apoi, din partea categoriei de cititori mai înlesnite, prejudecata inferiorităţii producţiei literare româneşti. Un tribut care se plăteşte exclusiv cărţii străine. Un contingent de trei mii de cititori, absenteişti cu gândul.

Şi ar mai fi: lipsa mijloacelor de răspândire a cărţii şi dificultatea regulării de conturi cu librarul, cari paralizează avântul editurii. O singură concluzie, deci, – o concluzie, în imagini, se impune după toate acestea: criza cărţii depinde în mult mai mare măsură de d. Manoilescu decât de d. Crainic.

ANUL PARLAMENTAR

Constituanta liberală şi-a mai tras sufletul o vreme, peste desfrunzirea calendarului 1925. Ceva din zvârcolirile şarpelui zdrobit, şi cari nu încetează decât mult după apusul soarelui, a fost în acea prelungire penibilă şi suspectă a primului Parlament român ieşit din urne furate. Zvonuri sinistre cutreierau ţara: Constituanta va funcţiona ca Parlament ordinar încă o legislatură... Brătienii mai stau patru ani la putere... Vintilă susţine că există asemenea precedente în familie... Constantinescu, dimpotrivă, e de părere că partidul trebuie să se retragă să-şi refacă popularitatea în opoziţie. Ion Brătianu n-a luat încă nici o hotărâre... Dezbateri familiare şi certuri pe pielea ursului... Căci e vorba, într-adevăr, de ursul carpatin, dovedit cel mai blând, mai domestic şi mai răbduriu plantigrad din Europa.

În sfârşit, în primăvara lui 1926, d. Ion Brătianu şi-a convocat majorităţile. Se hotărâse să plece. Parlamentul d-sale, redevenit pentru câteva zile Constituantă, îşi făcuse ultima datorie: ratificarea „actului de la 4 ianuarie“ şi votarea legii electorale.

Deci, d. Brătianu şi parlamentarii d-sale puteau pleca liniştiţi. Controlul cel mai deplin şi un fel de drept de alegere şi de veto în viaţa constituţională şi-l asigurase. Iar votul universal era, de fapt, desfiinţat. Acestea au fost ultimele isprăvi parlamentare în 1926. Zodierul liberal fixa soarta ţării pe încă treizeci de ani sub steaua polară a partidului.

D. general Averescu, venit la putere cu caiet de sarcini, antreprenor resemnat să lucreze în limitele dictate de marele arhitect al statului modern, a trebuit să-şi ticluiască Parlamentul reclamat de minciuna constituţională. Partidul celor patru deputaţi ai defunctei constituante trebuia să-şi obţină şi să-i compună majorităţi. Legea liberală scăzuse preţul puterii la 40 la sută din totalitatea voturilor. Disciplina şi experienţa liberală stabilise procedeul furtului şi măsluirii urnelor şi crease un corp tehnic de jandarmi şi judecători specializaţi în siluirea şi brigandarea alegerilor.

Noul Parlament din anul 1926 este fătul monstruos al acestui sadic viol electoral. Ministrul de Interne însuşi, ruşinat de atitudinea de Jack Spintecătorul pe care i-o impunea situaţia, s-a văzut silit că declare liberalilor – cinic improvizaţi în apărători ai libertăţilor stâlcite – că tot ce s-a petrecut n-a fost decât urmarea educaţiei politice, a pervertirii *ad-hoc* a jandarmului de către guvernarea brătienistă.

*

Sesiune extraordinară: validări şi credite. Dintru început, majorităţile se învrăjbesc cu opoziţia şi cu presa.

Căci au pretins opoziţiei un tratament parlamentar, în dispreţul realităţii hâde şi al adevărului viu, care vorbea de comune asediate, de şefi politici arestaţi şi răpiţi, de oameni împuşcaţi, de populaţii prigonite şi de tocmeli trădătoare, – au pretins urbanitate şi cinstire ordonatorii scandalului şi beneficiarii fraudei! Iar din partea presei, dezamăgirea lor buimacă se aştepta, de la primele gargarisme de retorică suburbană, la elogii avântate cari i-ar fi înălţat în slava actualităţii. Căci ceea ce caracteriza acest al II-lea Parlament fraudulos era nu atât incultura cea mai compromiţătoare, cât şi o atitudine anticulturală înverşunată. Delincvenţi flagranţi ai vocabularului şi ai sintaxei, recidivişti pasionaţi ai pluralului construit cu „este“ se perindau la tribună împroşcând răguşite insulte înspre tribuna presei. Spectacolul *tremens* se desfăşura în faţa unei bănci ministeriale populată, în mod inexplicabil (afară numai dacă fobia culturală a liberalilor nu ar fi o explicaţie), de câteva personalităţi cărturăreşti şi poetul naţional metamorfozat în zbir de frenezia şi obsesia celor patruzeci de procente electorale.

S-au luat măsuri pentru filtrarea valului de oratori năpustit asupra tribunei. Iar presa, recunoscându-şi o veche vină, şi-a impus combaterea inflaţiei de valori politice şi încetarea emisiunii de celebrităţi fără acoperire de talent (Formula nu e a noastră).

Cu încetul, din colcăiala grotescă scoasă la suprafaţă de primele frământări ale dezbaterilor, s-au deosebit câteva organisme complecte şi felurit împodobite.

Masa majoritară s-a dovedit educabilă. La redeschiderea sesiunii, mulţi din fiii urnelor pricepuseră că interjecţia şi huiduiala nu sunt îndestulătoare pentru a ilustra un orator parlamentar, iar tăcerea e o hotărâre avantajoasă, poate tocmai pentru echivocul ei.

Majorităţile, însă, nici până azi, când oarecare selecţie s-a efectuat, nu-şi au cântăreţul ieşit din adâncurile lor.

De aceea, poate, ca o ofrandă, d. Manoilescu a ţinut să vorbească de la tribună, ca deputat; căci elocinţa guvernamentală, câtă este, s-a refugiat pe banca ministerială. De acolo a vorbit actualul prezident, d. Petre Negulescu. De acolo vorbeşte maliţiosul d-sale succesor, ministrul Petrovici. Apoi, cuvântul vehement şi dur al d-lui Goga – şi care, totuşi, devine gumă când se oferă, cu ministerială umilinţă, studenţimei – şi oratoria de mari mijloace a d-lui Manoilescu tot de pe banca guvernului răsună. Camerei averescane i-a rămas expedientul d-lui Anibal Teodorescu, menit să adaoge o notă cacofonică în concertul Cabinetului.

*

Faţă de mizeria tarafului majoritar, opoziţia desfăşură un lux nedrept de viori şi de baghete iscusite.

Două adaosuri, în această sesiune, două „angajamente“: d. Armand Călinescu, *debater* ferm şi elegant, de o ideaţie abundentă şi interesantă; şi d. Suciu, doctrinar ţărănist şi orator de mase în acelaşi timp.

Din sesiunea extraordinară amintim incidentul Davila-Milcoveanu, terminat cu pedepsirea acestuia. Din sesiunea care s-a încheiat reţinem ferfeniţirea ministrului Cudalbu de către d-rul Lupu într-unul din ultimele sale iureşuri. Au fost şi dueluri oratorice din cari d. Vintilă Brătianu a ieşit sfârticat de necruţătorul său adversar, Virgil Madgearu.

Dar opera pozitivă a Parlamentului? Simplă operă de continuitate întreruptă de platonice declaraţii şi manifestaţiuni răzvrătite: pentru stabilizare şi capital străin. Pentru a-şi face jocul şi a se face simpatic publicului, guvernul mimează, la răstimpuri, anti-brătienismul.

...Iar pupitrul preşedintelui Camerei aşteaptă două texte reacţionare: legea chiriilor şi legea presei.

D. C. ARGETOIANU DESPRE LEGEA PRESEI

„Textul Constituţiei este precis şi nici o modificare sau completare a lui printr-o lege specială nu e admisibilă“

Continuând ancheta noastră cu privire la constituţionalitatea proiectului de lege al presei, am supus d-lui C. Argetoianu această pasionantă chestiune. D. C. Argetoianu, se ştie, nu este tocmai un fanatic al libertăţilor. Cu atât mai mult argumentarea d-sale capătă un prestigiu de imparţialitate. D-sa ne-a spus cele ce urmează:

Ca la noi, la nimeni!

– Trebuie să trăim în România ca să vedem libertatea presei pusă în discuţiune, începe d. Argetoianu.

Sunt câteva chestiuni, precum egalitatea cetăţenilor în faţa legilor poligamia, libertatea presei şi încă vreo câteva cari, din punct de vedere social, au fost definitiv lămurite în secolul trecut; ele nu se mai discută nicăieri. Libertatea presei se calcă, în unele ţări, sub pretexte mai înalte, de ordin general. (Precum în Rusia şi în Italia, sau, din motive mai meschine, de ordin mărunt, precum se întâmplă în alte țări, pe cari ne vom abține să le enumerăm.)

Libertatea presei se calcă, dar nicăieri nu se discută principiul ei. A repune în discuțiune, acum, la noi, o chestiune care a fost definitiv tranșată de întreaga lume civilizată, ar fi să confirmăm o dată mai mult că trăim în țara lui Hübsch. Eu unul nu mă voi preta la o asemenea demonstrație.

Între două rele

Dar dacă libertatea presei nu poate nici măcar fi pusă în discuțiune, se poate discuta, și cred că trebuie să fie discutată, chestiunea răspunderii. Teoretic, nu se poate contesta că cel ce scrie și atacă trebuie să fie răspunzător de acțiunea lui. Că, prin urmare, legi cari precizează această răspundere și stabilesc sancțiuni pot fi admise. Practic, însă, greutatea de a fixa limitele acestei răspunderi, fără a stânjeni libertatea cugetării, e așa de mare, încât poate răul iresponsabilității apare ca mai puțin prejudiciabil pentru binele obștesc decât justa concepție a răspunderii. Ce va deveni controlul actelor unui om public dacă fiecare cuvânt care ar putea atinge prestigiul sau chiar onorabilitatea lui ar fi supus sancțiunilor legale?

Singura sancțiune

Eu cred că remediul licenței, la care câteodată poate duce libertatea desăvârșită a presei, e conținut în reacțiunea opiniei publice provocată de însăși această licență. Eu nu văd pericolul publicității nici măcar pentru așa-zisele *idei subversive*. Sau aceste idei sunt curate prostii, și atunci nu pot influența pe nimeni, sau nu sunt prostii și reprezintă curente reale și puternice ale opiniunii publice și atunci oricâte legi de încătușare ale acestor curente s-ar face, totul ar fi inutil. Să nu uităm că pentru orice idei și credințe, *clandestinitatea* este cel mai puternic stimulent.

Constituția este larg suficientă

În rezumat, eu socotesc că principiile conținute în Constituție, privitoare la presă, sunt nu numai cele bune dar și larg suficiente. Nu văr necesitatea unei legi speciale a presei, cu atât mai puțin a unei legi speciale pentru „garantarea și reglementarea libertății de răspândire a ideilor și opiniunilor".

Libertatea absolută a gândirii și a presei, iar întrucât privește răspunderea, dreptul comun. Nici un fel de excepție: chiar și generoasa excepțiune a vechei noastre Constituțiuni, care deferea delictele de presă juraților, e de prisos.

Pe lângă teorie, am în această privință și o bogată experiență personală. Sunt unul din oamenii politici care a fost cel mai mult înjurat, combătut și calomniat în această țară. Și totuși sănătatea mea politică este excelentă. Ceea ce ne trebuie nouă nu sunt legi noi, făurite în pripă; ne trebuie ceva mai multă credință și mai mult bun-simț. Acestea nu pot însă veni decât cu o desăvârșită maturitate politică. Să așteptăm cu răbdare.

Nici o lege de reglementare a libertăților presei nu-i posibilă

– Nu credeți însă, l-am întrebat pe d. Argetoianu, că noua Constituție ne ferește, cel puțin în materie de presă, de aceste „legi noi și pripite" de cari vă temeți? Articolul 25 n-are și pentru dv. înțelesul foarte clar că o lege specială a presei nu poate lua dispozițiuni decât în privința abaterilor de la dispozițiunile alineatelor 8 și 9? Iar deciziunea din 17 decembrie 1924 a Curții de Casație și dezbaterile Constituantei nu statornicesc și pentru dv., în mod definitiv, acest înțeles?

– Ți-am făcut până acum teorie. La chestiunea d-tale precisă răspund categoric: textul Constituției e precis și nici o modificare sau completare a lui printr-o lege specială nu e admisibilă. Orice test în acest sens ar fi *anticonstituțional*. Legea presei, dacă, împotriva părerilor pe cari vi le-am exprimat, s-ar face, n-ar putea juca față de textul Constituției decât rolul unui regulament față de textul unei legi ordinare. Prin urmare ea n-ar putea conține nici o derogare de la principiul libertății absolute stabilit prin art. 25 al

Constituţiei. Argumentările publicate în acest sens de d. Pompiliu Ioaniţescu în *Adevărul* îmi par, din punct de vedere juridic, fără replică.

ASIGURAREA NEGUSTORILOR

D. Trancu-Iaşi a luat iniţiativa înfiinţării unei case de asigurări a negustorilor.

Încă o dată, deci, ministrul Muncii, prin iniţiativele d-sale, contracarează directivele politicii guvernamentale. În chestiunea chiriilor, de pildă, d. Cudalbu şi-a convins toţi colegii de necesitatea revenirii la libera tranzacţie. Singur d. Trancu, alarmat de suferinţa şi de grijile chiriaşilor, a propus o lege pentru încurajarea construcţiunilor. Fi-vor, însă, aceste locuinţe gata, la timp, pentru a culege victimele liberei tranzacţii, nu de pe uliţă, ci din adăposturile lor actuale? Ne îndoim.

Şi iată-l pe d. Trancu-Iaşi dedat, cu trup şi suflet, operei caritabile a consolărilor tardive. Căci şi în privinţa casei de asigurări a negustorilor, milosul ministru al Muncii îndeplineşte acelaşi oficiu de consolator când nu mai e nimic de făcut.

Intenţia, desigur, e lăudabilă, iar spiritul care o animă demn e de o deplină admiraţie. Dar un ministru (şi guvernul din care face parte) au alte mijloace mult mai eficace pentru asigurarea negustorimii.

De ce să aştepte, cu dinadinsul, clipa ruinei şi a falimentului pentru a-i veni în ajutor sub forma, oarecum postumă, a casei de asigurări? Negustorimea, credem, n-are nevoie de asemenea procedee cari fac efectul unor condoleanţe şi aduc cu societăţile de asigurare şi ajutor reciproc.

Câteva simple măsuri pentru lărgirea creditului, unele modificări în actualul regim fiscal şi ameliorarea transporturilor l-ar şcuti pe bine-intenţionatul şi activul d. Trancu-Iaşi de grija casei de asigurări.

Căci, în cazul acesta, negustorii s-ar asigura ei singuri.

CONFLICTUL DINTRE LIBERALI ŞI GUVERN

Guvernul se eliberează de tutelă. Alarma d-lui Ionel Brătianu

Evenimentele cele mai recente şi atitudinea guvernului faţă de ele au risipit şi ultimele îndoieli ale d-lui Ion Brătianu asupra adevăratelor intenţiuni ale generalului Averescu. Sub ochii şefului liberal, care îşi arogase cel mai strict control al vieţii politice şi de stat, se desfăşoară, cu limpezime, mişcările de eliberare ale regimului actual.

Neliniştile d-lui Ion Brătianu au fost trezite şi confirmate de consfătuirile guvernamentale cari au avut loc în aceste din urmă zile. Se ştie că, înainte de plecarea în străinătate a prinţului Mihai, şi în legătură cu această chestiune, precum şi cu aceea a călătoriei d-lui Manoilescu în Italia, primul-ministru a ţinut să aibă un schimb de vederi cu principalii şi ultimii săi sfetnici. În aceste întrevederi, la obiecţiunea unuia din cei mai de seamă colaboratori ai săi, cum că ambele chestiuni în discuţie sunt de natură a indispune tutela liberală, d. general Averescu ar fi răspuns: *Sunt la guvern şi înţeleg să guvernez; de altfel, am mai spus-o: eu de-abia de la 1 ianuarie am venit la putere.*

Într-adevăr, această declaraţie, cu nuanţă, pe atunci, de proorocire, d. general Averescu a făcut-o şi în anul trecut, la Geneva. Atât atunci, cât şi astăzi, colportorii fideli d-lui Brătianu au raportat şefului liberal cuvintele celui care astăzi este considerat rebel şi călcător de cuvânt.

Se poate afirma că d. Brătianu a şi început acţiunea de culise pentru răsturnarea guvernului.

Căci o prelungire a regimului actual ar duce foarte curând la o răsturnare de situaţii, fatală liberalismului.

Se pune numai întrebarea dacă d. Brătianu mai are trecerea necesară pentru a răsturna guvernele când vrea.

În această privinţă există multă îndoială.

Fapt e că, în ultimul timp, d. general Averescu face o politică, în unele chestiuni de mare importanţă, cu totul deosebită de a d-lui Brătianu şi mult asemănătoare aceleia a d-lui Iuliu Maniu.

Cei cari doresc fuziunea sau colaborarea Partidului Naţional-Ţărănesc cu cel al Poporului cred că prin această atitudine analoagă se creează o bază sigură de apropiere a partidelor.

PRIMA ŞEDINŢĂ DE DUPĂ VACANŢĂ

Joi 20 ianuarie. Şi, totuşi, se ţine şedinţă. D. Petre Negulescu ia loc în strana prea solemnă pentru situaţia d-sale de Werther, în faţa unei incinte decimate de gerul care a dezlănţuit baluri fantastice în decoruri de argint, afară, cu orchestră de vifor. Megafonul ventriloc de pe tribuna prezidenţială transmite, cu o voce grotescă şi balonată, sentinţa de deschidere a dezbaterilor. E un moment de decepţie: deputaţii, aproape toţi, se aşteptau la un *farniente* de câteva zile încă, în atmosfera încărcată de zvonuri şi colportaje a ultimului timp. Peste zi, însă, zeii au hotărât altfel. Comunicările încep în mijlocul unei neatenţii aproape ostile. Aleşii naţiunii se grupează în scene de revedere. Un „la mulţi ani“ tardiv răsună pretutindeni.

La tribună, d. Balaş vorbeşte în chestiunea, foarte însemnată şi dreaptă, a funcţionarilor judecătoreşti. Cuvântarea d-sale e construită în jurul unei imagini cu Zeiţa Dreptăţii, ai cărei preoţi sunt magistraţii, iar servitorii-îngeri – un fel de îngeri de corvoadă şi cu hrană de la cazan –, funcţionarii grefelor şi arhivelor. Lumea tribunalelor, prin forţa metaforelor-clişeu, iar forma unui paradis judecătoresc şi ierarhic, în care personalul mărunt suferă, ca pretutindeni în cer şi pe pământ.

Grupul cuzist acaparează cuvântul din prima zi, ca să obsedeze şi să propovăduiască. O bună parte a şedinţei e sacrificată preocupărilor Ligei şi unei sterile controverse filologice. Subiectul va prilejui, cândva, cu siguranţă, o lungă conferinţă în Cameră a d-lui A. C. Cuza.

O clipă de nelinişte a pricinuit-o întrebarea d-lui Citta Davila, dacă, anume, îşi ia sau nu guvernul actual răspunderea greşelilor comise în procesul cooptanţilor unguri. D. Davila îşi rezervă dreptul să interpeleze în cazul unui răspuns nemulţumitor. D. Mitilineu declară, însă, că aşteaptă interpelarea şi că îi va răspunde. Sprâncenele circumflexe ale ministrului de Externe trădează o încurcătură amuzată. D-sa nu e dispus să observe că astăzi e pus în faţa unei simple întrebări, care nu necesită nici preparaţie, nici documentare. Pilotează, deci, printre cuvinte cu străduinţa cârmaciului care furase lâna de aur. Şi se retrage de-a-ndaratelea în scaunul ministerial, ca într-o radă, din care îl scosese, în furtună, ridicarea în picioare. Toate acestea cu un surâs *doublé*, pe sub mustaţă... Cancelarul de azi n-a vrut să-şi expună predecesorul, dar nici să-l acopere n-a înţeles.

Procesul cooptanţilor unguri a dat prilej d-lui Iunius Lecca să blameze guvernul pentru a fi încredinţat cauza românească avocatului Rosenthal. Grupul liberal n-a reacţionat. În schimb, deputatul guvernamental, d. Gică Ştefănescu, a răspuns atacului, schiţând, în câteva cuvinte, figura deosebită şi activitatea dezinteresată, în serviciul României, a juristului Rosenthal.

Pe culoare, tăinuiesc, în nu ştim ce pasionată tocmeală, d-nii Berlescu, actual ministru, şi Anibal Teodorescu, ministru virtual. Cineva, desigur, în guvern se lasă greu, se urneşte anevoie.

Toate aceste frământări mărunte căpătau un relief fantastic când, printr-un capriciu de uzină, lumina electrică se stingea în întreg edificiul. Noaptea cotropea subit incinta, culoarul şi tribunele. Servitorii cu lumânări roiau într-o tăcere de pâslă printre grupuri misterioase cari se întreţineau, inexplicabil, pe şoptite, ca într-o catedrală sau ca în catacombele vreunui foileton de Ponsen du Terrai. Un clar-obscur romantic, un tablou de conspiraţie şi de lovitură de stat se înfiripa pe câteva minute, până când o lumină bruscă, reîntoarsă pe nervii ei de sârmă, restabilea realitatea, în amănuntele ei prozaice, în dimensiunile ei clare...

PROIECTUL REORGANIZĂRII C. F. R.

Liberalii declară că nu vor respecta legea şi ameninţă că nu vor colabora cu guvernul

21 ianuarie. Ziua de astăzi sugerează termeni militari şi de sală de arme: primele focuri... încrucişare de spade... ofensiva liberală...

D. Vintilă Brătianu e un strateg foarte puţin marţial şi calm ca un profesor de ştiinţe naturale. Camera îl urmăreşte cu o vădită încordare, căci vorbitorul e, multora, şi antipatic, şi temut, totodată. Atacurile d-sale, atitudinea sigură şi tonul categoric nu izbutesc totuşi să ascundă oarecari îndoieli şi speranţe înăbuşite. Se simte că d. Vintilă Brătianu e chinuit de un gând: „Dacă e trădare să ştim şi noi!“ Dar arătarea colilie a generalului Averescu (*vides ut alta stet nive candidum!*[1]), atenţiunea lui sârguitoare şi senină, la capătul băncii ministeriale, nu procură fostului vistiernic nici o desluşire. Şi d. Vintilă Brătianu încearcă, prin brutalitate, să forţeze, dacă se poate, misterul prezidenţial. Bate cu pumnul în tribună şi proclamă: „Partidul Liberal nu va respecta această lege! (Se discută proiectul de reorganizare a Căilor Ferate). O asemenea declaraţie, menită să paralizeze orice tentativă de a obţine vreun credit în străinătate, nu emoţionează, însă, pe generalul Averescu, preocupat să încerce diverse surâsuri, într-o înţepeneală de premiant I.

D. Vintilă Brătianu schimbă atunci registrul şi masca, şi iată-l bonom, plin de o indulgentă severitate, ameninţând elevii cu degetul: „Un partid de guvern se cunoaşte după felul cum se poartă în opoziţie: să fie cuminte, ca să nu sperie lumea... şi să-şi ţie cuvântul, când vine la putere...“ Majorităţile şi naţional-ţărăniştii se leagănă într-un hohot de râs fără urmă de contrarietate. S-a înţeles că ameninţările de la tribună, şi cari apar în *Monitorul Oficial*, sunt un semn sigur de dezorientare şi de anxietate.

– Opinia publică, se răţoieşte în peroraţie d. Brătianu, va vedea în curând dacă sunteţi într-adevăr cel de-al doilea partid de guvernământ...

– Mă rog, mă rog, se ridică amabil generalul Averescu, ignorând aluziile şi subînţelesurile interpelatorului, Partidul Liberal va combate această lege chiar dacă va da rezultate bune?

Şi d. Brătianu nu răspunde, fiindcă n-are totuşi poftă de glumă. A vrut război făţiş şi nu l-a obţinut, a sondat o taină şi nimeni nu i-a răspuns. Căci guvernul are – pare-se – prudenţa elementară să nu polemizeze decât asupra chestiunilor în discuţie şi să nu priceapă decât ceea ce e formulat precis.

---

[1] Priveşte cum stă albit de zăpadă [muntele] – citat latin din Horaţiu

În felul acesta timpul trece, şi poate că timpul nu s-a înscris încă în Partidul Liberal.

ŞEDINŢA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI

Sâmbătă 22 ianuarie. Tot legea Căilor Ferate... E rândul Partidului Naţional-Ţărănesc; e vorba de cifre, administraţie şi statistici, deci ia cuvântul d. Madgearu, a cărui liră politică conţine şi această strună.

Un discurs amănunţit şi documentat, stăpân pe o materie încurcată şi aridă, un discurs în care d. Madgearu a pus şi abilitate, şi elocvenţă, pe lângă ordine şi limpezime. Cifra e un argument teribil, când încetează să fie o abstracţiune şi devine expresivă şi mobilă. În expunerea sa, printr-o detailare iscusită, d. Madgearu a izbutit, cu un şi mai deplin succes decât cu prilejul cuvântării d-sale la buget, să însufleţească şi să plasticizeze chestiuni ce par ermetice şi exclusiv hărăzite specialiştilor.

Risipa şi ruina de la Căile Ferate au devenit, pentru vreo două ceasuri, simţite şi tălmăcite, şi s-a văzut cum dezastrele şi haosul îşi iau naştere din litera unor legi strâmbe.

D. Madgearu a fost, mai întâi, aplaudat de liberali şi susţinut de ei cu entuziasm: dovedise dispreţul guvernului faţă de parlamentarism, din neglijenţa şi prea-scurta expunere de motive a proiectului în discuţie.

A fost, apoi, susţinut de întreaga Cameră şi de atitudinea *quasi*-extaziată a generalului Averescu şi a băncii ministeriale. Căci d. Madgearu a arătat, în trăsături de foc, ce fel de autonomie au acordat liberalii Căilor Ferate şi ce rezultate această autonomie a dat: dezorganizarea şi descompletarea materialului şi a atelierelor în folosul „industriei parazitare şi bugetivore“.

La această parte a discursului, d. Vintilă Brătianu părăseşte incinta în fruntea micului grup funerar al prietenilor d-sale.

În cele din urmă, când trece la proiectul în discuţie, d. Madgearu nu mai e sprijinit decât de naţionali-ţărănişti, dar e suportat, cu destulă bunăvoință și resemnare, de banca ministerială și de majoritate.

Liberalii n-au ascultat nici această parte finală. Oratorul, totuși, n-a crutat pe nimeni. Majoritățile și guvernul l-au urmat și l-au îndurat pentru că răzbuna și realiza toate pornirile lor reprimate: flagelarea liberalilor.

Nici o concesie, însă, în principiu: între pseudo-autonomia de astăzi a regimului ceferist liberal și autocratismul proiectului guvernamental, d. Madgearu a afirmat superioritatea organizării dinaintea războiului.

În așteptarea sistemului național-țărănist, de bună-seamă.

CRITICILE ADUSE PROIECTULUI DE ORGANIZARE A C. F. R.

Miercuri 26 ianuarie 1927. Ce s-a întâmplat, azi, la Cameră? – Nimic! Parlamentarilor și ziariștilor cari coboară Dealul Mitropoliei ziua le-a fost ușoară. A vorbit d. Popescu, în continuare, aproape două ore. E un majoritar cărunt și osos, cu mustăți posomorâte și spinarea adusă. Debitează sau citește cu un ton egal, fără inflexiuni, fără pauze, și într-un ritm destul de repezit ca să nu se înțeleagă absolut nimic. E posibil ca d. Popescu să aibă, în chestiunea Căilor Ferate, cunoștinți adânci și precise, soluțiuni originale și eficace. Disprețul, însă, pe care-l afișează, prin dicțiune, de ascultarea Camerei, se întoarce împotriva d-sale. Camera se retrage în culoare și la bufet: supliciul intolerabil și demodat al discursului lung continuă numai pentru generalul Văleanu, martirizat.

Propourile de culoar, neobișnuit de nervoase; declarațiile d-lui Mihalache, apoi, falsul acord a două ilustre fățărnicii rivale: Brătianu-Averescu, – într-un cuvânt, tot ceea ce provoacă forfota și vânzoleala din ultimul timp al acestui mediu parlamentar, în care unii regulatori ai viitorului și ai destinului pretind să circumscrie nesiguranța și frământarea țării întregi, puse la cale, cu solemnitate, pe mulți ani...

SOLIDARITATEA PARTIDELOR FAȚĂ DE DECIZIA TRIBUNALULUI ARBITRAL DIN PARIS

Joi 27 ianuarie 927. Chestiunea optanților unguri favorizează debutul unui cancelar: d. Mitilineu. Deși pentru a doua oară ministru, d. Mitilineu e la primul d-sale prilej de a pronunța un discurs și a face, dacă se poate, un expozeu.

N-a pronunțat, totuși, cele câteva fraze uzuale cari transformă cuvântarea unui ministru de Externe pe o temă la ordinea zilei într-o strălucită și profetică expunere a intențiunilor pacifice ale României și a importanței ei crescânde, la Societatea Națiunilor, în concertul devenit, după război, mondial. S-a abținut. Timiditate sau bun-gust? Sau și una și alta? Debutantul e un bariton cărunt cu o barbă frizată și brumărie, cu o privire de căpitan de vas, îndulcit în saloane. Are misiunea ingrată de a travesti greșeli diplomatice în abilități intenționate și izbutite. *Acordul* partidelor într-un moment atât de patriotic l-a înlesnit cu aplauze și aprobări de pe toate băncile. D. Mitilineu face un convins elogiu al d-lui Titulescu și apără fără șovăire pe avocatul Rosenthal de atacurile absurde și inepte ale ligiștilor.

15840

De ce, însă, ne-am prezintat în fața unui Tribunal Arbitral să pledăm o incompetență pe care ar fi fost mai nimerit să o proclamăm pur și simplu? Aici recurge d. Mitilineu la o subtilitate: ca să nu fim nevoiți să retragem din tribunal pe judecătorul român. Cauza, însă, în discuție nu îngăduia Camerei șicane și procese. D. Citta Davila propune, deci, o moțiune prin care Adunarea nu recunoaște competența Tribunalului Arbitral, – guvernul se raliază, majoritățile, prin glasul d-lui Oteteleșanu, aprobă, d. Vintilă Brătianu consimte, d. A. C. Cuza admite și cei doi oratori recoltează snopi, din belșug, de aplauze.

COMUNICĂRI ŞI CONTINUAREA DISCUŢIEI PROIECTULUI DE REORGANIZARE C. F. R.

Vineri 28 ianuarie. Una din şedinţele somnifere ale sesiunii. Deputaţi psalmodiază comunicări misterioase. Stenografii Camerei le traduc în semne obscure. Lojile presei se întreabă: „Ce spune? În ce chestiune?" şi auzul aţintit cu disperare nu izbuteşte să grupeze sunetele în silabe, silabele în cuvinte şi în fraze. N-ar trebui, oare, instituit un curs de dicţiune, seral, pentru aleşii naţiunii? Exceptăm, fireşte, pe maeştrii cuvântului, căror li se cuvine câte o catedră şi o diurnă specială în această academie a demostenilor nerealizaţi. S-ar înţelege atunci de către marea masă a vorbitorilor indescifrabili că un discurs proiectat din fundul pântecului sau din creştetul capului, cu emisiuni violente de aer comprimat, nu este întotdeauna şi un discurs care se aude. Strigătul şi murmurul sunt, deopotrivă, vrăjmaşii langajului articulat.

Deci, liderii latenţi, cari se perindă la tribună, ar trebui să se dedea exerciţiilor de dicţiune şi vocalizelor ce „pozează" vocea. Şi asta în fiecare zi, la ora abluţiunilor matinale. Orice elev de conservator le poate procura caietul cu *bra-bre-bri-bro-bru... zra-zre-zri-zro-zru...* Şi numai după ce tribunii noştri vor izbuti să rostească limpede, repede şi fără împleticeli: *bou breaz bârlobreaz din dârlobârlobreaza bârlodârlobrezenilor*, ei se vor încumeta în faţa incintei aţintite şi a reprezentanţilor *Monitorului Oficial* şi ai presei. Ei vor fi parcurs atunci trei sferturi din drumul anevoios al culmilor oratorice. Căci nu se cere încă mare lucru: ci doar talent, cultură şi idee. *Debutul* rămâne partea cea mai însemnată.

Şedinţa fu, mai târziu, înviorată de d. Oteteleşanu, port-cuvântul majorităţilor. D. Oteteleşanu are, în dezbateri, un rol de împăciuitor. În micile tempeste parlamentare a găsit adesea formula fericită şi medie, descântecul care calmează pasiunile. Înalt şi spătos, statura d-sale îl ajută să domine talazurile omeneşti. De data asta, renunţă la tactu-i obişnuit şi, susţinând judicios (pe cât se poate) proiectul Căilor Ferate, îşi permite să strecoare în discurs cuvinte şi atitudini pe cari, în alte împrejurări, banca liberală le-ar fi calificat de „obrăznicii".

D. Oteteleşanu spune, anume, că guvernul actual nu ia în seamă ameninţările d-lui Vintilă Brătianu, pentru simplul motiv că nu se teme de ele. Şi ca dovadă, legea Căilor Ferate va trece, va fi aplicată, va da roade mulţumitoare, în ciuda etc., etc. Oratorul insistă cu destulă indiscreţie pentru ca d. Vintilă să nazalizeze un protest, repede acoperit de hohotele majorităţilor încurajate de calmul Ciclopului de la tribună. Până şi generalul Văleanu cutează, de după banca ministerială şi cu inima-n dinţi, să-l tachineze, cu o voce de Baba-Cloanţa, pe d. Vintilă Brătianu...

Ceva, totuşi, s-a schimbat, în situaţia acestui guvern şi a Camerei. Dovadă legea care trece, – şi legile ce... vor mai veni.

[ZIUA CELOR TREI GENERALI]

Sâmbătă 29 ianuarie. Ziua celor trei generali: Averescu, Văleanu şi Ionescu. Subsecretarul de la C.F.R., personaj mut: suportă, impasibil, elogiile şi mulţumeşte aplauzelor pe cari chiar aceste elogii le iscă

Aşadar, trecu şi legea Căilor Ferate. Guvernul i-a făcut toate onorurile.

Timp de un ceas, d. general Văleanu tălmăceşte Camerei neajunsurile regimului actual, de pseudo-autonomie şi binefacerile pe cari noul proiect le aduce, în stare de intenţie şi făgăduinţă. A fost ascultat. D. Văleanu, desigur, nu e un orator. Natura l-a năpăstuit cu vitregia, iar ursitoarele cari i-au pus în leagăn portofoliul de ministru l-au osândit, în schimb, să crească după chipul şi asemănarea lor, pe care o presupunem hâdă.

Cârcotaş şi mucalit în momentele bune, reuşeşte să fixeze atenţia Camerei şi a tribunei, într-o chestiune aridă, printr-un belşug de amănunte cari frizează anecdota. Avu şi un gest patetic, împărţind băncii naţional-ţărăniste dosarele Consiliului de administraţie; în această clipă, d. Văleanu se oferea întreg lumii, cu pornirea unui Hristos.

– Luaţi, mâncaţi, părea d-sa că spune, distribuind cartoanele albastre.

A făcut un tablou realist, pe înţelesul d-sale şi al tuturor, al situaţiei de azi de la C.F.R. Regimul autonomist: indisciplină şi încetineală birocratică. Haos în contabilitate. Paralizarea iniţiativelor. Lipsă de răspundere şi anarhie. D. Văleanu arată că la C.F.R. ordinele ministrului nu se execută. Birocraţii liberaloizi nu-i dau ascultare. Ca să poată reduce tarifele cari au provocat scumpetea dezastruoasă a lemnului, a fost nevoit să calce legea. Această mărturisire îl scoate din sărite pe d. Vintilă Brătianu:

– Care va să zică ai călcat legea, exclamă d-sa, îngrozit, într-un elan de procuror-general.

– Ei da, ce vroiai să fac? spune fizionomia d-lui Văleanu, care, de altfel, afirmă un dispreţ napoleonian pentru principii, doar nu era să las populaţia pradă speculei!...

Un plebiscit, în toiul iernii, n-ar da oare dreptate acestui fel de a vedea? Când e vorba de lemne de foc, publicul e de partea generalului Văleanu. Dar în chestia permiselor de călătorie, publicul ar fi cu generalul Moşoi. Fostul ministru al Comunicaţiilor, povesteşte d. Văleanu, a protestat împotriva desfiinţării permiselor:

– Românii trebuie să se cunoască între ei! a fost argumentul generalului Moşoi, prilej de mânie pentru d. Brătianu şi de haz sănătos pentru Adunare.

D. Văleanu se desparte de tribună cu regret. Îşi strânge dosarele şi servieta, ca pe o boccea cu boarfe, anevoie.

Apare la tribună generalul Averescu. Cap nins şi îngust, cu privirea dură, atenuată de un surâs fin. Vorbeşte încet şi stăpânit, cu o surdină, voită, în glas. E limpede, precis şi cumpătat: s-a deprins, o viaţă întreagă, să comande.

Trup nalt şi mlădios de ascet sau de profesor de scrimă. Adesea, atitudinile d-lui general Averescu la tribună par dictate de evoluţiile unei florete invizibile: oratorul se fereşte, fără a da înapoi, şi revine în gardă. Uneori se clatină ca un plop, sau se leagănă ca în şa. Chip hermetic, făcut să ascundă, totdeauna, un gând, un gând ca cel de-al şaptelea glonte, înşelător, din *browning*. Acest gând, suspendat şi mobil ca o suveică, înăuntru, între tâmplele-i apropiate, îl simţi cum turbură uneori, o clipă, cursul cuvântării.

Generalul Averescu a vorbit, cu abilităţi de parlamentar consumat, cu raite şi reveniri dintr-alte domenii, cu replici tăioase şi ironice, cu înlănţuiri trainice de argumente, într-o tăcere pe care o umple cu autoritate şi cu ritmul său calm şi sigur. (Cuvântul „buiestru“ s-ar impune, dacă termenul nu ne-ar atrage acuzaţia de tachinărie ieftină). Accentele şi izbucnirile sunt conţinute în marginea unei linişti de calculator. Sfidarea aruncată Brătienilor a fost, tocmai mulţumită acestei linişti, de un straniu şi convingător efect:

– Aţi vrut poate să ne intimidaţi? a întrebat generalul Averescu... E o greşeală... Se vede bine că nu ne cunoaşteţi: *nu ne intimidăm!* Totul rostit cu o voce de-abia mai puternică, imperceptibil mai articulată şi însoţită de acel surâs...

A fost momentul exploziei de aplauze. A aplaudat toată Camera, şi ar fi aplaudat şi tribunele...

Iată, deci, pentru generalul Averescu, un indiciu imperativ.

ISTORICUL TRATATULUI FRANCO-ROMÂN

Pregătit în 1924 de d-nii Poincaré şi I. G. Duca,
Tratatul a fost publicat cu o întârziere calculată

Publicarea Tratatului franco-român, la o distanţă în timp de zece luni de la semnarea lui, a dat loc în cercurile diplomatice la cele mai variate interpretări.

Polemica franco-rusă, care s-a manifestat cu acest prilej, a contribuit, fireşte, la înmulţirea comentariilor, astfel încât, chiar în anumite cercuri autorizate, se încearcă a se vedea în publicarea Tratatului o demonstraţie împotriva unor veleităţi agresive din partea Sovietelor.

Nu ştim ce este adevărat din ştirile pe cari ziarele engleze le primesc de o bucată de vreme din Reval şi Helsingfors, cu privire la anumite mişcări de trupe în sudul Rusiei şi Ucrainei.

În ce priveşte, însă, oportunitatea Tratatului franco-român, deţinem, din sursă cât se poate de bună, informaţiuni cari dezmint categoric orice intenţiune de acest fel.

Tratatul a fost întocmit în 1924

Se săvârşeşte o greşeală iniţială când se admite că, semnat la 10 iunie 1926, Tratatul franco-român ar fi fost pregătit chiar în preajma acestei date.

De fapt, el a fost întocmit în 1924, cu prilejul vizitei familiei noastre regale în Franţa, şi convorbiri în această privinţă au avut loc chiar între Regele Ferdinand şi mareşalul Foch.

Putem adăoga că guvernul francez de pe atunci n-a avut nici o obiecţiune de ridicat împotriva unei eventuale desăvârşiri formale şi chiar a publicării Tratatului.

Dar d. I. G. Duca, secondat de d. Victor Antonescu, a relevat că, încheierea formală a Tratatului în acel moment ar putea trezi suspiciuni în Anglia, ceea ce a determinat guvernele francez şi român să considere acest tratat ca un *fait acquis*, rezervându-ne împlinirea formalităţilor pentru împrejurări mai propice.

Semnând Tratatul în iunie 1926, d. Diamandy nu a făcut decât să îndeplinească această formalitate.

Că alegerea momentului semnăturii, şi mai târziu, a momentului publicării, şi-a avut rostul, se va vedea din cele ce urmează.

O „mişcare" împotriva d-lui general Averescu

La 10 iunie 1926, Tratatul a fost semnat, tratatul al cărui conţinut *textual*, iniţiaţii, din ambele părţi, îl cunoşteau şi-l comentau în cursul sesiunii de la Geneva, în 1925!

Dar, deşi semnat la 10 iunie, indiscreţiile voite, despre existenţa lui, nu şi-au făcut loc în presa mondială decât în august al aceluiaşi an.

În 1925, la guvern era d. Ion Brătianu, iar Tratatul se găsea gata întocmit de către d. I. G. Duca. De ce nu l-a semnat d. Ion Brătianu?

Răspunsul – şi dezminţire nu încape – e că d. Ion Brătianu, ştiind din 1925 că-l va aduce la guvern pe d. general Averescu, şi cunoscând cari sunt ideile în materie de politică externă ale d-lui general Averescu, se temea ca nu cumva simpatiile acestuia pentru Italia să schimbe axa politicii noastre externe. Tratatul franco-român, de fapt întocmit, trebuia lăsat spre semnare tocmai guvernului Averescu, după cum s-a şi întâmplat.

În clipa când d. Diamandy a primit indicaţiile de rigoare din partea d-lui Ion Brătianu, formalităţile au fost îndeplinite şi publicitatea în jurul Tratatului a început.

Printr-o bizară coincidenţă, în aceeaşi clipă, d. general Averescu se pregătea de călătoria în Italia.

Efectul şi-l poate închipui oricine.

*

Cât despre publicarea oficială, este destul să relevăm că ea s-a produs tocmai în clipa când d. Manoilescu se afla, pentru a doua oară, în drum spre Roma, ca să negocieze Tratatul comercial.

DOUĂ ÎNFRÂNGERI LIBERALE

Au pierdut Căile Ferate şi Banca Regională a Bucovinei

Marţi 1 februarie. Liga Creştină îşi reia propaganda întreruptă. Lupta dintre guvern şi liberali pentru stăpânirea Căilor Ferate acaparase incinta, presa, tribuna, într-un cuvânt, actualitatea. În pauza, însă, în care învingătorii şi învinşii răsuflă sau îşi numără trofeele şi morţii, d. A. C. Cuza suie grăbit treptele amvonului parlamentar pentru a strecura o predică eretică.

Pretextul n-are importanţă. Cu o fatalitate organică, d. Cuza cade în refrenele ştiute. Astăzi, însă, abandonează eroarea şi îndrăzneşte paradoxul. Susţine, în faţa guvernului, că L. A. N. C.[1] este o garanţie de ordine. Dispariţia sau dizolvarea Ligii ar însemna trecerea de la un antisemitism legal la unul huliganic. D. A. C. Cuza e o pavăză vie împotriva pogromurilor. Toate acestea, şi altele încă, d-sa le debitează pe un ton răstit, cu arătătorul întins dictatorial şi ameninţător spre banca ministerială, care, şcolăreşte, ascultă. E un fel cu totul personal de a face oferte de serviciu şi are avantajul că eschivează demnitatea, scuzând, anticipat, refuzul.

---

[1] Liga Apărării Naţional-Creştine.

În jurul „Băncii Regionale din Bucovina“, sub privirea surâzătoare a d-lui Doru Popovici, s-a dat o aprigă bătălie parlamentară. Liberalii, însă, păreau de mai nainte resemnaţi. Au consimţit la o serie de pierderi. Asemenea călătorilor din sania fugărită de lupi, ei aruncă pe rând în paşii urmăritorilor: Căile Ferate, Banca Regională din Bucovina, Statutul funcţionarilor, Legea agrară – pentru salvarea vieţii lor politice. La sfârşitul şedinţei au putut exclama: încă o zi! şi s-au dus să socotească jertfele viitoare. Aşa se înfruntă şi se înşeală, câteodată, vremea rea. Căci totul se poate recâştiga într-o singură zi, după cum se şi poate nărui totul.

Partidul Liberal e angajat într-o dramatică tocmeală cu destinul.

INCINTA CAMEREI PE ZIUA DE IERI

Să fie un preludiu al măsurilor excepţionale, sau un simplu şi trecător prilej pentru o paradă poliţienească şi militară? Împrejurările Camerei sunt cu străşnicie păzite. Gărzile s-au înmulţit, detectivii roiesc pe la intrări, pe scări şi pe la coridoare.

În faţa tindei pietruite, un vacarm preistoric de semnale şi clacsoane: maşinile cu botniţă de nichel îşi dispută, exasperate şi nerăbdătoare, locul de descindere, lângă trepte.

D. Vintilă Brătianu coboară şi cercetează, dintr-o privire, marţialele pregătiri pentru menţinerea ordinii. Afişează, pentru cei de faţă, o mulţumire, chipurile, ascunsă.

Invazie în tribune. Incinta ticsită. Peste „plinul“ Camerei Deputaţilor o revărsare de senatori, prefecţi, secretari şi şefi de cabinet. Se adaugă băncii ministeriale fotoliile de rezervă, ca în sufrageriile cu masa dublată: au venit miniştrii, cu şi fără portofoliu, şi un apreciabil număr de subsecretari de stat.

O aşteptare ca în „arenele sângeroase“. D. prezident Averescu şi-a luat alături, în uniformă, pe ministrul de Război.

Făgăduiala unor emoţii intense ispiteşte jungla feminină în blănuri de jivine.

Pentru o zi grea e nevoie de un om de trudă: d. Oteteleşanu prezidează. D-sa dispreţuieşte megafonul. Ignorează cu dinadinsul ciocanul prezidenţial.

Singur, generalul Mircescu e străin de frământarea ciudată şi grea a momentului, preocupat, pare-se, de griji mai pozitive şi mai permanente.

D. Virgil Madgearu e, în sfârşit, la tribună. Atenţiunea şi încordarea mulţimii au, de acum, un punct de reazem. Vorbitorul luptă cu acest asalt imaterial de solicitări, de temeri şi ostilităţi ce-l năpădesc cu o stăruinţă aproape fizică. Citeşte tare şi fără voia lui cu o vehemenţă, s-ar crede, preventivă. Banca miniştrilor ascultă din tot trupul.

Protestul depăşeşte chestiunea articolului 25 şi încorporează textul comunicatului, interzis, al Partidului Naţional-Ţărănist. Clipă de ezitare: va izbucni majoritatea? Guvernul, însă, e stăpânit şi resemnat: treacă!

Cuvintele subverisve şi redutabile s-au rostit, deci, fără să se clatine ordinea de stat. Misiunea d-lui Madgearu e îndeplinită. Aplauze.

D. Vintilă Brătianu citeşte, pe un ton mironosit, ton de pocăinţă, declaraţia că Partidul Liberal a retras din circulaţie „broşura“ incriminată.

D. Goga e categoric: în tot cazul, d-sa a luat măsuri ca broşura să nu se răspândească. Declaraţia d-sale împrăştie, cu un salubru hohot de râs al adunării, impresia de aservire a guvernului faţă de liberali.

D. general Averescu se ridică încet, ca în scări, în bătălie, pe când un ropot de aplauze dau impresia, undeva, a unei şarje.

Cuvântarea primului ministru a fost, desigur, un act de bravură şi chiar de independenţă spirituală. Până la d-sa nimeni nu a avut curajul elementar de a vorbi într-o adunare, în cuvinte simple, de preocupările atât de umane şi de obşteşti, din cari alţii au făcut, cu nepricepere şi făţărnicie, sacerdotale secrete, ţinute departe de cercetarea şi atingerea profanilor. A fost, deci, nevoie de îndrăzneală şi de un înţelept dispreţ faţă de prejudecăţile şi riturile politicianiste, pentru a discuta cu precizia şi libertatea din cuvântarea generalului Averescu.

Nici un prestigiu n-a fost, totuşi, scoborât, nici o intimitate rănită şi liniştea desăvârşită ce stăpânea pretutindeni a recompensat această evaziune din tipicurile protocolare. Generalul Averescu a vorbit întemeiat, sau, mai exact, înrădăcinat, în situaţia legală dată. Aceasta i-a fost poziţiunea strategică. De aici a ridicat deasupra Constituţiei legea siguranţei statului (lege nescrisă) în aplauzele liberalilor şi pe aria dictatorială, scumpă odinioară d-lui Ion Brătianu: „Îmi iau răspunderea!“.

A cerut cuvântul d. Maniu. În numele d-sale şi al Partidului Naţional-Ţărănesc a izbutit să vorbească d. Madgearu, răsturnând, cu ingeniozitate, poziţia taberelor în faţa problemei... (Citiţi dezbaterile).

Generalul Averescu şi d. Goga se înveselesc deodată.

Oratorul stăruie în teza d-sale. Majorităţile protestează, în curând cuvintele se contopesc în tumult ameninţător. Se strigă: închiderea discuţiei. Vocea d-lui Mihail Popovici: „Ipocrizie!“ Zgomotul se înteţeşte, se aude totuşi distinct: „la Jilava! la Jilava!“ şi d. Oteteleşanu suspendă şedinţa.

Pe culoar, se agită încântarea liberalilor; majorităţile, însă, nu le acceptă ofertele de fraternizare; opoziţia, în grupări mici, ţine, pare-se, şedinţă.

La reluare, d. Mihail Popovici se tocmeşte îndelung cu d. Oteteleşanu: „Nu e chestie personală!“ exclamă preşedintele. „D. general nici n-a pomenit de dv.!“ şi d. Popovici vrea să explice că pe d-sa l-a vizat generalul Averescu în pasajul „cuţitului în rană“.

– Dar n-a spus că d-ta ai înfipt cuţitul, lămureşte preşedintele.

– Da, dar la mine a făcut aluzie şi să vedeţi de ce... (Camera dă un răcnet de spaimă, care acoperă glasul oratorului).

D. Mihail Popovici se străduieşte zadarnic să se facă ascultat.

D. Oteteleşanu se apleacă peste tribuna prezidenţială, cu ochelarii lipiţi de un „regulament“ şi-i citeşte, d-lui Popovici, cu o voce năprasnică, la intervale scurte, trei somaţiuni.

D. Popovici nu se mai aude...

În răcnetele majorităţii, preşedintele îi ia oratorului cuvântul, îl trimite în faţa Comisiunii de disciplină, apoi, repede, ridică şedinţa.

[DISCURSUL D-LUI D. R. IOANIŢESCU]

Sâmbătă 5 februarie. Prezenţa d-lui D. R. Ioaniţescu la tribună frământă majorităţile cari pândesc momentul subversiv al discursului pentru a-l acoperi cu clamoare. D. D. R. Ioaniţescu e înzestrat cu o voce de tenor, metalică: aur 3 carate, peste un aliaj mai puţin nobil dar care îi dă putinţa să se facă auzit prin orice furtună de sunete omeneşti. Tot astfel se disting şi somaţiunile trompetei printre răcnete şi bubuituri. E o lege fizică pe care majorităţile şi guvernul nu o pot înfrânge, oricât s-au antrenat în călcarea privilegiilor şi a Constituţiei. De aceea urechile stau aţintite şi plămânii umflaţi, pentru cea mai formidabilă descărcare vocală cu putinţă. E felul majorităţilor de a manifesta întru siguranţa statului. Liberalii încurajează acest civism prin atitudinea lor îngăduitoare. Dar nu participă la corul urletelor. Eleganţa şi aristocratismul unui partid de dreapta nu permit asemenea intemperii şi licenţe. De altfel, pe când guvernamentalii le susţin cu patimă interesele şi punctul de vedere în anumite chestiuni, naţional-ţărăniştii le apără cu zel Constituţia, împotriva încălcărilor şi tendinţelor dictatoriale ale guvernului. Niciodată liberalii n-au fost mai „acoperiţi“ (cu sau fără joc de cuvinte) ca astăzi. O intervenţie în dezbateri ar clinti poate splendidul echilibru pe care adversarii din dreapta şi din stânga li-l creează. Numai chestiunea „sacrificiilor“ le turbură această felicitate. Dar ei se consolează cu gândul că pierderile sunt provizorii: *un jour viendra...*[1]

Între acestea, vorbind de presă, de articolul 25 din Constituţie, de avertisment, confiscări, cenzură, libertăţi publice, d. D. R. Ioaniţescu a reuşit să liniştească şi să înşele aşteptările.

---

[1] Va veni o zi... (franc.).

Şi iată că, tocmai în acest moment de ideală siguranţă, oratorul, iată, păcătui! Şi, ca în faţa unei afurisenii nemeritate, majoritatea dă un strigăt de surprindere şi alarmă.

Opoziţia naţional-ţărănistă aplaudă, şi atât. Ea nu împărtăşeşte agitaţia şi starea sufletească întărâtată a guvernamentalilor. Nu înţelege nici febrilitatea, nici graba lor. Cine porneşte la drum lung o ia cu pasul măsurat. D. Iuliu Maniu nu pare să fie un om grăbit. Poate că nu s-a grăbit nici chiar în timpul din urmă.

D. Vintilă Brătianu închide şedinţa fiindcă ia cuvântul şi în câteva minute, cu dicţiunea d-sale de paracliser, evacuează incinta. Astfel că i-a fost uşor d-lui D. R. Ioaniţescu, reîntors la tribună, să discute afacerea Varşalovski, să ceară închiderea şedinţei, „Camera nefiind în număr". Mai erau, într-adevăr, vreo 25 de deputaţi, spre marea disperare a ministrului Văleanu care părea dispus să vadă dublu: interesele d-sale cer ca afacerile ministerului să se discute la repezeală şi în şoaptă. D-sa adoră tăcerea şi pripa sfârşiturilor de şedinţă şi de sesiune. Bietul d. Brătescu, preşedintele Camerei, care a consimţit la ridicarea şedinţei în urma recensământului făcut sub o optică normală, s-a ales, din această pricină, cu un perdaf ministerial.

ÎNFIINŢAREA FABRICILOR DE LOCOMOTIVE

Proiectul este anticonstituţional şi va distruge industria indigenă

Luni 7 februarie. O pace relativă între majorităţi şi naţional-ţărănişti. Nu s-au rostit cuvinte subversive, nu s-a recurs la evocări prohibite. Problema s-a strămutat şi stăruie în jurul unei legi, asupra căreia majoritarii şi liberalii au căzut, evident, la învoială după stridentul dezacord de astă-vară.

D. Virgil Madgearu, într-un discurs în care, ca de obicei, împacă metoda cea mai riguroasă, claritatea şi precizia în expunere, cu o nervozitate agresivă şi o pasiune infatigabilă, caracterizează situaţia guvernului şi a liberalilor în faţa onerosului contract în discuţie: două partide cari s-au înţeles să-şi împartă avantajele şederii la putere. Şi, desigur, după o proporţie care va favoriza, invariabil, pe cel ce deţine, ca titular, puterea.

D. general Văleanu – căci, neapărat, o chestiune patronată de d-sa trebuie să işte o atât de interesantă dezbatere – a trebuit să dea explicaţiuni în privinţa onorabilităţii sale, brutal pusă în cauză. A făcut-o cu o indignare rău servită de vechea duşmănie dintre d-sa şi arta cuvântului. D. Brătescu i-a aruncat colacul de salvare al unui elogiu, iar echipajul guvernamental i-a făcut o manifestaţie de încredere. Emoţionat, d. ministru vorbeşte despre conştiinţa d-sale limpede ca... Dar nu găseşte comparaţia.

– Cristalul, îi suflă, în glumă, opoziţia.

– Da, da, întocmai ca cristalul, confirmă d. Văleanu. Descrie, apoi, suferinţele şi, mai ales, pagubele pe care i le-a cauzat politica militantă. (D. ministru are pasiunea sacrificiilor. Ultimele proiecte de legi trebuie să-i fi pricinuit pierderi incalculabile.) Încheie, invocând o Sfântă Treime tutelară, alcătuită din Partidul Poporului, generalul Averescu şi Regele Ferdinand, întocmai ca Michel Strogoff care jura pe Dumnezeu, Patrie şi Ţar. D. Văleanu a trăit un moment solemn al vieţii sale politice. A avut şi norocul, rar, de a-l fi cristalizat într-un auto-panegiric care, desprins mai târziu din *Monitorul Oficial*, îi va putea servi de epitaf. Căci finalul acestei şedinţe a fost, în definitiv, de cel mai funerar efect.

VOTAREA LEGII FABRICILOR DE LOCOMOTIVE

Marţi 8 februarie. Preşedintele Camerei ia măsuri împotriva elocinţei. D. Petre Negulescu trimite Adunării un fel de zapis interpretativ prin care fixează durata diverselor exerciţii de retorică parlamentară. D. Brătescu a dat cetire documentului care limitează veleităţile tribunilor. Comunicări, întrebări, interpelări sunt din nou definite şi, în conformitate cu regulamentul, li se fixează o durată zgârcită. În numele opoziţiei, d. Madgearu aprobă această măsură de precauţie împotriva afluxului de cuvinte de la tribună. Explică însă și motivul toleranței de până acum, și pricina transgresării regulamentului: *Camera nu avea ce lucra*. Noianul frazelor trebuie să umple pustia timpului căruia nu i se putea da nici o întrebuințare. S-a îngăduit, astfel, aleșilor națiunii, transmutațiunea la tribună a facultății farmaceutice de a pisălogi câte o problemă, în prezența câtorva zeci de sacrificați. Restul „făceau“ culoarele sau se ospătau la bufet...

Se revine, deci, la dezbaterea activă, nervoasă și succintă. În așteptare, d. Brătescu anunță că e ultima zi de îngăduință. Oratorii neamului sunt invitați la încercarea puterilor. Astăzi se poate vorbi oricât. Cei ce au un mare talent de relevat, să se grăbească.

Recordul l-a obținut tot d. general Văleanu, într-una din chestiunile cari au dus ca de obicei la ruina averii d-sale private. D. ministru a lămurit că, dacă, în trecut, a semnat câteva contracte păgubitoare, de vină a fost excesul d-sale de patriotism și de încredere în viitorul țării și al leului. O teorie valutară nou-nouță a turburat, după război, credința d-sale în auzul care garantează monedele. Totuși, ministrul Comunicațiilor a dovedit că d. Brătianu s-a lăudat cu multe din puținele bune rezultate ale acelor contracte. Și a cerut, cu oarecare haz, să se facă o deosebire între contractele Văleanu și contractele Tancred-Constantinescu: fiecare cu păcatele sale, a mărturisit, cu bonomie, generalul.

ÎNFIINȚAREA INSTITUTULUI DE HIGIENĂ

Miercuri 9 februarie. Încă una din acele ședințe în care viața parlamentară se retrage pe culoare și la bufet. Formalitatea dezbaterilor și a votului rămâne în sarcina unui prezident, a ministrului rămas să-și moșească legea și a pâlcului de sacrificați meniți să aplaude și să ridice mâinile. Nici o polemică, nici un denunț, nici o chestie personală sau prohibită nu ispitește atenția, nu trezește curiozitățile, nu dezlănțuie patimile. Iar dincolo, în jurul meselor și pe săli, se improvizează șezători și clăci: vorbe de duh și anecdote, jocuri de cuvinte, controverse și cancanuri, până ce sosește rondul chestorului chemând lumea în incintă, la vot.

Și, totuși, astăzi discuția a fost importantă: Legea pentru înființarea Institutului de higienă publică.

Nici un deputat-medic, în afară de raportorul legii, n-a participat însă la dezbateri.

Părintele Lupaș și-a apărat proiectul cu limpezime și supleță, dovedind multă distincție în alegerea cuvântului. Prezența sa la tribună și pe banca ministerială e de un anacronic efect: amintește vremurile când preoții făceau și medicină empirică. Dar cultura părintelui Lupaș pare a fi din cele mai moderne.

COMUNICĂRI ȘI INTERPELĂRI

Joi 10 februarie. Se distribuie deputaților câte un plic închis. Farsă, gratificație sau manifest clandestin? E un memoriu care pledează strămutarea Capitalei la Brașov.

Eșecul celor patru primari și însăși criza de primar în care ne-a aruncat nostalgia ministerială a d-lui Anibal Teodorescu, îndeamnă, pesemne, pe bucureșteni, la un act de disperare.

Obișnuit, asemenea porniri ambulatorii se manifestau în luna lui Cuptor. Atunci își făceau loc în coloanele ziarelor pasionanta dezbatere: *mutăm sau nu Capitala, și, mai ales, unde?*

La răcoare, firește.

Manifestul acesta, care anticipează asupra simptomelor noastre estivale, se referă la un interviu al Reginei Maria.

E vorba de Brașov și de un plan de amplificare a orașului destinat să fie capitală, cu ajutorul capitalului american. Proiectul, desigur, va fi aplaudat de toți bucureștenii, mai ales în august. Până atunci, el s-a izbit de temperamentul și promptitudinea în cugetare a d-lui Mișu Pop, majoritar.

D. Mișu Pop e din Craiova și, ca atare, e alarmat foarte. Își iubește cu pasiune orașul natal, cetatea Banilor. Propune, deci, în caz de exod, mutarea Capitalei la Craiova, în care d-sa a văzut, pentru prima oară, lumina zilei.

Se declară însă împotriva capitalului american. Deşi majoritar, d. Mişu Pop e de părere că trebuie să ne mutăm prin noi înşine, deoarece nu americanii se vor muta, ci românii.

Aplauze.

Nu ştim dacă oratorul a cerut urgenţa. Mi-e teamă însă, de o avalanşă de propuneri de târguri şi oraşe cari au adăpostit naşterea câte unui parlamentar. Căci fiecare ales al naţiunii poate găsi, la fel cu d. Mişu Pop, că e mai comod să mute Capitala la el acasă...

D-rul Kreuter, într-un grai foarte curat, apără, dansul, contra moraliştilor zilei. S-au decretat, printr-o taxă prohibitivă, doliul unanim şi tristeţea. Oratorul e nevoit să amintească puritanilor, cari protestează în incintă, că omenirea dansează de cinci mii de ani. Cuvântarea d-sale ne duce cu gândul la celebra *Petition pour les villageois que l'on empêche de danser*[1] a lui Courrier. Dictaturile prigonesc râsul şi voia bună. S-ar putea adăoga un rând şi despre dansurile moderne pe cari *walzer-traum*-iştii[2] le găsesc inestetice şi lascive.

Şi părintele Cuciujna a vorbit. Reţinem cuvântul *sănătărie*, în loc de *sanatoriu* – şi atragem atenţia filologilor.

La sfârşit, generalul Mircescu a dovedit că este atât un excelent administrator, cât şi un sobru şi precis vorbitor: nici una din întrebările migăloase şi de amănunt ale d-lui V. V. Haneş nu l-au surprins nepregătit.

În tot timpul discuţiei, ministrul de Război s-a arătat omul unei instituţii şi al preocupărilor de specialitate.

Aplauzele adunării şi elogiul adus de d. Haneş s-au adresat cu deosebire acestei atitudini.

MAŞINA DE VOTARE DE LEGI FUNCŢIONEAZĂ BINE

Vineri 11 februarie. Se anunţă o interpelare în privinţa valutei studenţeşti. Ostentativ, majorităţile aplaudă. Aceste zgomot e pentru urechile, absente, ale d-lui Lapedatu. Ecoul îi va parveni, desigur.

---

[1] Jalbă pentru sătenii care n-au voie să danseze (franc.).

[2] Visătorii iubitori de valsuri (germ. aprox.).

...Vorbe, vorbe, vorbe. Vorbărie.

Epistola interpretativă a d-lui Petre Negulescu s-a uitat înainte de a fi fost luată în seamă.

Trei discursuri în jurul unei subvenţii pentru teatrele de copii. Un discurs şi câteva apostrofe între d-nii Şumuleanu şi părintele Cuciujna pe chestia unui cumulard din provincie. Alte discursuri pentru amânarea discuţiei asupra legii d-lui Garoflid.

Credite. Voturi prin ridicare de mâini.

Legi mărunte. Voturi cu bile. Reîncep ocolirile. Câteodată, opriţi pe trepte în faţa urnelor, deputaţii alcătuiesc un convoi funerar copleşit de un panegiric care nu se aude. Din vasele de lemn însămânţate cu bile ar trebui să crească glicine de hârtie, pentru completarea tabloului.

Pe culoare, plimbări cuminţi, ca într-o recreaţie universitară dintr-un secol cultural.

Atât. Între timp, sosesc ştiri de la Senat. Părinţii naţiunii, se zice, trec prin emoţiuni violente. Se povesteşte despre apariţia senzaţională a d-lui Ion Brătianu. Tăcerea lui înfioară, paloarea lui înspăimântă, atitudinile lui de o superbă şi superioară plictiseală dau privitorilor senzaţia destinului şi a veşniciei. Şoaptele se târăsc ca nişte şerpi îmblânziţi la picioarele lui teribile şi colegii aiuriţi jură că l-au văzut, din când în când, scăpând vâlvătăi pe nări, pe când flăcări demonice ţâşneau de sub pleoapele-i sumbre. Semne rele şi visuri urâte s-au arătat tuturor senatorilor, în noaptea următoare, în somnul parfumat cu pucioasă.

Iată, deci, ce se raportează de la Senat, de când cu pogorârea d-lui Ion Brătianu, acolo.

La Cameră, în schimb, d-nii Vintilă şi Dinu, fie şi împreună, n-au un egal prestigiu.

E tinereţea relativă a deputaţilor care rezistă tentativelor de intimidare mistică.

CAUZELE EŞUĂRII VASELOR S. M. R.[*]

Luni 14 februarie. D. Lapedatu, în arenă... D. Lapedatu, pe banca ministerială! Simte, oare, sutele de priviri cum îl ţintuiesc din incintă, cu o vrăjmăşie intensă, cu o intenţie distrugătoare, fiecare din ele tălmăcind, pe ascuţişul ei imponderabil, o afurisenie cumplită, un „nu te-aş mai vedea", pornit din adâncul sufletului, sau pur şi simplu o expresiune mai uzuală, dar rostită cu descărcări năprasnice de ciudă contrariată.

---

[*] Societatea Maritimă Română.

S-a vorbit, nu de mult, de un aparat sensibil la greutatea imperceptibilă a căutăturii omeneşti. Cu atât mai mult, făptura omenească simte, uneori, apăsarea fluidă a ochiului străin. Cu atât mai mult, d. Lapedatu trebuie să fi fost copleşit, ca de un nor greu în pogorârea ce premerge furtuna, de acel efluviu descărcat asupra dumisale din orbitele, torpile de ură, ale majorităţii.

Niciodată, credem, n-a încercat cineva, mai dureros şi mai acut, sentimentul de a fi un intrus, un tolerat şi un nepoftit, ca d. Lapedatu înfipt pe banca ministerială, în numele majorităţii în fierbere.

Un asemenea martiraj şi o asemenea bravură sunt demne de o altă cauză. Merită, oare, un biet portofoliu ministerial sacrificiul de a rezista forţei exterioare care te expulzează şi imperativului lăuntric care îţi dictează să renunţi, şi, dacă ai putere, să dispreţuieşti?

Fapt e că d. Lapedatu a tronat, cu o modestie care trebuie să-i servească de paratrăsnet, între miniştri. Stingher şi tăcut, fiindcă nimeni nu-i spunea o vorbă. Cuminte şi aproape umil, suportând înverşunarea mută, dar ostentativă a Camerei, în virtutea nu ştiu cărei impenetrabilităţi sufleteşti care îl ocroteşte ca o carapace.

Atitudinea d-lui Lapedatu e a unui elev care veşnic a luat premiul al doilea: lecţiile le ştia pe dinafară, avea caietele învelite şi etichetate, şi iscălite riguros cu scriere rondă sau cursivă. Era tuns cu maşina no. 1, de întârziat nu întârzia niciodată, îşi făcea ghetele cu vacs, iar în recreaţie îşi revedea cărţile şi temele.

Imaginea posacă a datoriei maşinale, actualul vistiernic nu se aventurează şi nu se încurcă în probleme de situaţii, de raporturi cu semenii, de sensibilitate şi de tact. Nervii sunt morţi la gradul acesta al fiinţei transformată în piesă, cu mişcări stricte şi uniforme, în mecanismul social.

Aşa încât, d. ministru de Finanţe suportă fără a tresări şi suprema ironie a împrejurărilor: aceea de a fi interpelat şi de a trebui să răspundă, în numele guvernului, demonului său animator, d-lui Vintilă Brătianu. Camera a asistat, cu o nerăbdare de-abia stăpânită, la această comedie.

După răspunsul d-lui Lapedatu, s-a lăsat o tăcere zdrobitoare. Iar pe culoar, figuri schimonosite de majoritari chinuiţi se uşurau în vorbe de ocară, se lăsau pradă unei indignări sumare, descărcare firească a tăcerii silnice din incintă.

INTERPRETAREA LEGII AGRARE

Marţi 15 februarie. D. general Văleanu nu scapă nici un prilej de a vorbi. S-ar putea, deci, spune că pierde, sistematic, prilejul de a tăcea.

Asistăm, poate, la desfăşurarea unei ambiţii, la ecloziunea tardivă a unei vocaţiuni. Aloesul înfloreşte numai de la o sută de ani. Oratorul Văleanu îmboboceşte sub ochii noştri şi nu vom vedea florile retoricei d-sale decât peste două-trei decenii. Pentru vulg, aloesul e o biată plantă purgativă. Pentru profanii din incintă şi tribune, oratoria d-lui Văleanu nu e mai puţin medicinală: posedă acel *virtus dormitiva* a doctorilor lui Molière.

În aşteptarea miracolului de la capătul secolului, d. Văleanu face exerciţii demostenice pe seama Camerei dolente. Astăzi cultivă naraţiunea şi pastelul marin. Povesteşte naufragiul „Împăratului Traian" în termeni pitoreşti şi coloraţi, ca un bătrân lup de mare. Ascultăm, parcă, expunerea unui amiral în retragere; Joseph Conrad ar fi adăogit o pagină operei sale, participând la şedinţa de astăzi. Impresia că patima politică a smuls literaturii, în persoana ministrului Comunicaţiilor, un mare povestitor şi un descriptiv viguros se impune, cu realitatea lucrurilor trăite.

NEVOILE INVALIZILOR ŞI ORFANILOR DE RĂZBOI

Miercuri 16 februarie. D. Garoflid, ministrul de Domenii, e dintre bărbaţii politici cari stau oarecum deasupra partidelor.

Reputaţia şi îndeletnicirile sale de specialist, rezervă, dusă până la indiferenţă, faţă de luptele interne, faţă de tot ce nu e polemică ştiinţifică şi obiectivă, aproape că au făcut dintr-însul omul unei probleme, armonizatorul unui vast antagonism, regizorul posibil al producţiei naţionale.

Campania brutală a presei liberale, intransigenţa oarbă şi pizmaşă a d-lui Vintilă Brătianu l-au smuls, însă, pe autorul Legii agrare de pe înaltul său soclu, l-au împins de-a binelea într-o tabără şi l-au situat politiceşte între adversarii brătienismului: atât de firească şi de organică e antipatia dintre liberali şi intelectualitate, încât tot ce reprezintă la noi o gândire şi un spirit de cercetare se izbeşte, vrând-nevrând, de cetele lor sectare, de rutina lor întunecată.

D. Garoflid nu corespunde imaginii pe care ţi-o faci, din auzite, despre dânsul. O faţă rumenă şi arsă de vânturi, cu trăsăturile osoase, înviorate de ochii oblici şi duri. Vorba distinctă şi destul de caldă, însă de o precizie geometrică; nu prisoseşte nimic. Aspectul unui boiernaş care îşi administrează singur şi de-aproape moşia. Mereu pe drumul de ţară. Poartă scurteică şi căciulă de oaie seină, oltenească.

În cuvântarea de astăzi a ţinut să reducă oţioasa controversă din jurul art. 148 al Legii agrare la justele ei proporţii, – meschine.

AMNISTIEREA DELICTELOR ELECTORALE

Scandal, invective şi ameninţări

Joi 17 februarie. Majorităţile sunt dăruite cu o sensibilitate specială: amintirea sau evocarea zilelor de la sfârşitul lui mai 1926 le întărâtă. Alegerile, când sunt amintite, răstoarnă brusc echilibrul sufletesc al adunării: guvernamentalii se zvârcolesc în prada unei crize nestăpânite, ca eroii lui Dostoievski la povestirea unei crime.

Interpelarea întârziată a d-lui C. Angelescu a zgândărit acest punct simţitor din memoria lor dureroasă. Amnistia electorală, adusă în discuţie, redeşteaptă remuşcări şi ruşini peste cari conştiinţa şi interesul deputatului ales de jandarmi aşternuse o

uitare forţată. E ca un secret de familie, siluit – o obârşie infamantă, o poveste cu bastarzi, un adulter, un incest –, dat în vileag fără cruţare.

Curând, şedinţa se rezolvă într-un vacarm de huote, de hohote, de strigăte şi apostrofe. Corul majorităţii funcţionează aproape ritmic: „Jos – jos – jos!“ Din când în când, un glas articulează: – „Panglicarilor !“ sau, şi mai parlamentar: – „Leagă-ţi căţeaua!“

Când d. Aciu cearcă să argumenteze şi să exemplifice, ansamblul majorităţii începe să strănute: „Hap-ciu! hap-ciu!“ pe când răcnetele se asmut din toate părţile.

Dar d. Madgearu descoperă şi denunţă pe autorul scandalului: e Calmuski, majoritar, care, de pe băncile opoziţiei, întrerupe pe orator şi sporeşte confuzia în adunare. Îl invită, deci, în termeni drastici, să treacă în rândurile majorităţii.

Urmează un dialog intraductibil în termeni cuviincioşi. Caracterul lui neaoş românesc nu e alterat decât, la răstimpuri, de invitaţiuni turceşti cari au dobândit, prin uz, drepturi de cetate, în limbă. Polemica se desfăşoară cu preciziuni de vocabular cari explodează în urechile doamnelor din tribune şi inovează, cu violenţă, literatura parlamentară.

Cei doi deputaţi îşi mărturisesc, cu năduf, aversiunea reciprocă. În jurul lor, forfoteşte un început de formaţiune de luptă. În sfârşit, d. Calmuski renunţă la rolul de cal troian (d. Madgearu zisese: *agent provocator*) pe care şi-l asumase şi trece pe băncile majorităţii.

D. ministru Cudalbu: cap de berar neamţ – a scris cineva. Vorbeşte pe aria: „Îmi iau răspunderea“ cu răbufneli de motocicletă în glas şi poticnindu-se din când în când pe câte o silabă cleioasă care nu-i permite să termine cuvântul. Gesticulează ca într-un manual de gimnastică suedeză şi se avântă ca la un concurs de salturi în înălţime.

Între timp figura trece, rând pe rând, de la un roşu jovial la un roşu incendiar într-un ciudat flux şi reflux apopletic.

Majoritatea l-a aclamat, probabil pentru însuşirile d-sale colorante, pentru concurenţa pe care o face fabricilor de anilină şi ripolin, sau, poate, semnalelor luminoase de la macazuri, sau globurilor de farmacie, sau felinarelor purpurescente ale plăcerii pentru toţi.

...Pus în cauză, d. general Mircescu a dovedit, fără retorică, pedepsirea unor ofițeri-delicvenți electorali: amnistia nu i-a scutit de pedeapsa disciplinară. D-sa a mărturisit o intenție interesantă: scoaterea definitivă a armatei din alegeri.

ASISTENȚA INVALIZILOR, ORFANILOR ȘI VĂDUVELOR

Vineri 18 februarie. În tribune, chipurile supte ale invalizilor. Câțiva ascultă cu ochii stinși, cu o încordare nesățioasă, ca și cum cuvintele ar fi într-adevăr răcoare și lumină. Camera le consacră câteva ședințe încă.

Mulți deputați lipsesc: d. Ion Brătianu ține o conferință la Ateneu. Cei de față nu se interesează de dezbateri, astfel că băncile din fund se populează cu birocrați și șefi de cabinet: rezerva regulamentară a Parlamentului.

În schimb, viața de culoar e febrilă. D-nii Iuliu Maniu, Mihalache, Madgearu, Davila au consfătuiri la bufet. Din ce în ce, dezbaterile sunt socotite o formalitate sau un simulacru. Se simte, se știe, că inițiativa și hotărârile se iau aiurea. Ceea ce se vede nu e decât umbra realității ascunse: incinta e caverna lui Platon.

ACȚIUNEA DR-ULUI LUPU

Banchetul politic de la Cercul Militar

Sâmbătă seara la orele 8 jum[ătate] a avut loc într-o sală din subsolul „Cercului Militar“ banchetul oferit d-lui dr. Lupu de către partizanii săi politici. Sunt peste o mie de persoane cari n-au loc în încăperea îngustă, necum la mese. Stăpânește un sentiment de voioșie, o rumoare încontinuă și exuberantă, întretăiată la răstimpuri de aplauze și urale. Au sosit delegați din provincie în număr destul de însemnat. Printre aceștia sunt și câțiva țărani din Moldova și Basarabia.

După propunerea d-lui I. Dumitrescu, e proclamat președinte al adunării d. deputat Borcea. D. I. Dumitrescu precizează scopul banchetului: prietenii dr-ului Lupu s-au adunat să-l întrebe asupra cauzelor rezervei sale politice și a inacțiunii din ultimul timp.

D. Borcea, mulțumind pentru cinstea care i se face, repetă că scopul acestui banchet stă în explicațiile pe cari dr-ul Lupu le va da numeroșilor săi prieteni și în orientările pe cari li le va aduce.

Citește o telegramă de credință și de urări de sănătate adresată Regelui Ferdinand. Asistența, în picioare, strigă: Trăiască Regele!

Apoi, ovaționat prelung, d. dr. Lupu, ducându-se în mijlocul sălii, ia cuvântul.

Îndoieli și chinuri sufletești

D. dr. Lupu începe prin a arăta că, nu fără ezitări și fără o aprigă luptă interioară, s-a decis să se despartă de foștii săi tovarăși țărăniști. În momentele de reculegere și hotărâre, adesea cei mai vajnici dușmani i-au fost prietenii cari l-au oprit și l-au făcut să șovăie. E o clipă tragică pentru d-sa și pentru toți: fiecare are o lacrimă de regret pentru trecutul de care se desparte și un sentiment duios pentru cei mulți și nedumeriți cari nu pot fi de față aici. Sunt însă, toate aceste dureri, motive cari l-au obligat să-și facă examenul de conștiință, examenul situației sale politice, în raport cu situația întregii țări. Și s-a întrebat, spune dr-ul Lupu, dacă d-sa își mai face întreaga datorie, dacă își mai pune toate puterile în serviciul patriei.

Din acest examen a rezultat părăsirea îndoielilor și a ezitărilor. Pășesc ca Achile afară din cort, spune d-sa, și dacă n-am făcut-o mai devreme, iertare...

Ședința de la 7 februarie

Dr-ul Lupu declară că evenimentul determinant al acțiunii d-sale, picătura care a făcut să se reverse cupa, a fost eșecul Partidului Național-Țărănesc în ședința Parlamentului din 7 februarie. D-sa nu e obișnuit cu înfrângerile umilitoare. Acea ședință a fost o umilire pentru întregul partid şi d-sa, care adesea a ştiut să lupte singur contra unui parlament întreg, n-a putut lua parte la bătălie căci se afla într-o stare de inferioritate morală.

Cum am ajuns eu în starea asta? s-a întrebat dr-ul Lupu. Şi şi-a răspuns: conştiinţa că partidul se afla în greşeală a determinat această pasivitate.

Dr-ul Lupu face istoricul fuziunii, hotărâtă împotriva voinţei d-sale şi împotriva deciziunilor Partidului Ţărănesc de a lupta contra Partidului Naţional, paralizat de „lipsa de pricepere şi sinceritate a unui Iuliu Maniu“. Aceste deciziuni fuseseră determinate de atitudinea nesinceră, spune dr-ul Lupu, a şefului naţional, în martie 1926, cu ocazia audienţelor de la Palat pentru constituirea noului guvern. Dacă d. Maniu ar fi fost sincer, prezentând o listă comună cu Partidul Ţărănesc, Regele ne-ar fi chemat la putere, afirmă dr-ul Lupu. În speranţa că va fi singur însărcinat cu formarea cabinetului, d. Maniu a înaintat o listă pur naţională, ceea ce a dus la chemarea generalului Averescu la putere.

În afară de aceasta, Partidul Naţional-Ţărănesc suferă de o criză de conducere. D. Maniu nu e un şef, spune dr-ul Lupu, şi în Orient tactica şi energia unui partid sunt în funcţie de inteligenţa şi energia conducătorului.

Noul partid

Recapitulând, d. dr. Lupu ajunge la chestiunea excluderii d-sale. Spune că ţărănismul pe care d-sa îl reprezintă este cel adevărat. Sunt ţărănist născut, iar nu făcut, proclamă dr-ul Lupu. Ţărănismul meu este pragmatic, se întemeiază pe acţiune şi luptă. Ţărănismul „lor“ este dogmatic.

Ţărănismul de faptă se întemeiază pe dragostea de oameni şi, deci, pe dorinţa de ridicare a oamenilor. E uşor să faci un program. (Dr-ul Lupu arată cum se ticluieşte un program, cum se întocmeşte un sistem.) Dar viaţa nu încape în programe şi în sisteme.

Cu acest prilej, vorbitorul schiţează un program de realizări practice. Totul e să creezi şi să înfăptuieşti. Chiar *verbul* n-are nici un rost dacă nu determină o acţiune. Iată de ce, încheie dr-ul Lupu, eu voi avea succes în ceea ce întreprind, iar ei – nu!

Adunarea aplaudă cu frenezie.

Impresiunea generală este că dr-ul Lupu a înjghebat o destul de numeroasă grupare politică *personală*, nu însă un partid care să fi diminuat coeziunea şi profunzimea maselor naţional-ţărăneşti.

REOGANIZAREA I. O. V. -ULUI[*]

Luni 21 februarie. De câteva şedinţe, generalul Mircescu e ţintuit pe banca ministerială. Ispăşeşte, pentru alţii, uitarea la care au fost lăsaţi invalizii. Vrăjmaş implacabil al retoricii, prieten convins al faptei urgente şi constructive, spătarul suportă valurile de elocvenţă cu neclintirea de odinioară din faţa valurilor de asalt. Curajul civil, însă, e mai nenorocos, exemplul ministerial rămâne fără ecou. Pe bănci, în incintă, mai aşteaptă, într-o atitudine de renunţare letargică sau de ciudată abrutizare prin mijloace verbale, vreo douăzeci de parlamentari, ca rămăşiţele unei supreme garde sau ca epavele unui chef cu opium. De la tribună se revarsă fără zăgaz lirismul cel mai patriotic, sentimental şi declamator.

Fiecare partid, prin mai toţi *leader*-ii săi şi prin o sumă de debutanţi retori, şi-a depus prinosul frazeologic, protestarea de sentimentalism şi veneraţie faţă de mutilaţii războiului. Regulamentul restrictiv a fost înlăturat. Cuvântările se ţin lanţ, cascada verbală se precipită fără sfârşit şi fără folos în golul înfiorător al timpului. Rezultatul e de pe acum ştiut: legea I.O.V.-ului se votează fără nici un adaos sau modificare.

Din toată patetica avalanşă de elocinţă parlamentară, nici o îmbunătăţire, nici o realizare peste ceea ce s-a acordat, nu se alege pentru invalizi, cari sunt pretextul glorios pentru înscenarea unei şedinţe mai mult: „Camera lucrează“. O pudicitate exagerată împiedică pe aleşii naţiunii să ridice şedinţa când n-au nimic de spus şi să renunţe la zilnicul exerciţiu al menirii lor cuvântătoare: diurna se serveşte şi aşa.

D-nii Iuliu Maniu şi Ion Mihalache au suportat şi ei torentul lexic până la capăt.

---

[*] I. O. V. – Invalizi, orfani, văduve (de război).

PROIECTUL I.O.V. A FOST LUAT ÎN CONSIDERARE

Marţi 22 februarie. Parada sentimentală din jurul I.O.V.-ului a luat sfârşit. Câţiva oratori se perindă încă la tribună. Observaţia d. D. R. Ioaniţescu trebuie complectată: drept este că problema invalizilor n-a stârnit polemici de partid; consensul, însă, al partidelor a dezlănţuit un potop de elocinţă care ameninţă să devină tot atât de stricător, chestiunii în sine, ca şi o discordie violentă.

D. general Iancovescu, în susţinerea legii I.O.V.-ului, dovedeşte o vervă calmă şi o ironie afectuoasă, dar ascuţită. E un fals bătrân, cu părul şi mustaţa albă, dar cu expresia vioaie şi mâinile vânjoase. Cuvântează lent cuprinzându-şi întrerupătorul fără grabă, pentru a repezi mai bine şi mai precis ascuţişul ucigaş. Glumă sfătoasă şi leală, a cărei victimă satisfăcută a fost d. D. R. Ioaniţescu: aplaudă cel dintâi replicile mai iscusite.

Generalul Mircescu a rostit un răspuns lapidar şi dur ca mecanismul unei *Gewehrmaschine*[1]. Socoate că nicăieri invalizii nu s-ar simţi mai ocrotiţi ca la Ministerul de Război, unde ajutorarea lor pierde acel caracter umilitor pe care-l capătă când e efectuată prin alte instituţii.

Anunţă un recensământ al mutilaţilor şi o revizuire a lor; descoperă posibilităţi de noi venituri pentru I.O.V., dacă ministrul de Finanţe va conveni („şi cred că-l voi convinge"); făgăduieşte o revizuire a bugetului pentru ca socotelile I.O.V.-ului „să nu se mai asemene cu ale balurilor de binefacere, ale căror cheltuieli (tombolă, *confetti* şi *jazzband*) egalează totdeauna veniturile, anulând intenţionat beneficiile". Va suprima, deci, sinecurile şi biurocraţia parazitară.

Lacunele eventuale, ale legii, vor fi remediate prin regulamentul care se va face şi mai ales prin spiritul celui chemat să aplice.

Aci stă sensul cuvântării ministrului de Război: ideologia e bună sau rea după felul în care e aplicată şi realizările pe cari le determină.

– Nu sunt orator, sunt om de fapte! Nu ştiu să spun, dar ştiu să fac. (Are accentul convingător al celui care şi-a luat asupră-şi o

---

[1] Maşină industrială (germ.).

grijă şi o va scoate la capăt.) Aşadar, domnilor deputaţi, vă rog să păşiţi la vot!

Cuvintele acestea rostite pe un ton aproape imperativ, stârnesc aplauze pe toate băncile.

Îi place, poate, Camerei să fie maltratată, din când în când!

DECLARAŢIA D-LUI DR. LUPU LA CAMERĂ

Răspunsul Partidului Naţional-Ţărănesc

Miercuri 23 februarie. Un public de *meeting*, de alergări de cai sau de campionat de box într-un stadion american: tribunele sunt înţesate până în pod; pe bănci, pe trepte, într-o familiaritate dictată de forţa împrejurărilor, cetăţeni şi cetăţene se stâlcesc cu abnegaţie. Jos, în sala de şedinţă, pupitrele au fost cotropite: deputaţii, iată-i, în sfârşit, în număr, – senatorii au pogorât aci ca într-o fântână întineritoare, secretarii generali, şefii de cabinet, funcţionarii Camerei au ocupat, cu discreţie, locurile din fund. Banca ministerială s-a dublat: nu încap, pe un singur rând, atâţi miniştri, astfel că întârziaţii şi cei fără de portofoliu şi subsecretarii de stat se aşează pe fotoliile chibiţilor plasate la perete sau în interstiţii.

Apare, pe aplauze, generalul Averescu. Prezenţa sa e socotită ca un omagiu şi, întotdeauna, ca un indiciu. Alt indiciu şi altă onoare: d. P. Negulescu prezidează. Astăzi, însă, toată lumea ştie despre ce e vorba. Dr-ul Lupu cu ai săi, veniţi din vreme, au pus stăpânire pe primele două rânduri de pupitre, din stânga. E primul lor act de expropriere, săvârşit în paguba d-lor Mihalache, Madgearu, Iunian şi Mirto. Dar d. Mirto, pândind absenţa de o clipă a uzurpatorului, şi-a reluat scaunul cap-de-bancă, şi neclintirea sa, discordantă şi ostilă, enervează pe „ţărăniştii independenţi": strică omogenităţii micului lor grup. Se pertractează cu d-sa:

– Nu mă duc, e locul meu de şase ani încheiaţi !

E o vâlvă, o aşteptare, o hulă pe această revărsare de viaţă tălăzuită între înalte maluri de lemn şi zidărie.

D. Florescu-Pădure încearcă una din obişnuitele sale comunicări forestiere; adunarea exală un imens „Aaaaa...“ ca ironie şi nerăbdare. Preşedintele îşi dă seama, ca un director de *music-hall*, că trebuie, în sfârşit, să exhibe numărul de senzaţie al matineului.

Dr-ul Lupu suie treptele tribunei. Veche imagine, vechi spectacol parlamentar: dr-ul Lupu suind treptele tribunei; oprirea lui, încordată dar calmă, în faţa Camerei atente; discursul, apoi, ropotit de o şarjă întoarsă de câteva ori printre rândurile învălmăşite ale unei mamelucimi în derută; verbul fioros, sfidarea neînfrântă, cuvântul totdeauna ultim şi pecetluitor al dr-ului Lupu; împotriva cui se va îndrepta, de acum, arsenalul acesta de însuşiri combative, când şeful noului partid întinde adversarilor ramura păcii, şi foştilor prieteni le propune uitarea pioasă care urmează despărţirilor? Citeşte o declaraţie-program. Aluzii polemice la urmă. Aplauzele majoritarilor la pasajul dinastic, la paragraful oştirii. Aplauzele grupului condus de d-nii Borcea şi Buzdugan. Gestul de sfârşit al dr-ului Lupu: o sorbitură din paharul cu apă; trecerea batistei peste frunte. (Toate aceste detalii capătă azi o semnificaţie sentimentală, o valoare duioasă.) Şi iată-l la tribună pe d. Ion Mihalache. O rumoare ostilă, o intenţie jignitoare şi înciudată se ridică până la chipul său palid. Şasezeci de deputaţi aplaudă în picioare. Majoritatea, într-o chestiune în care singura atitudine politică ar fi fost rezerva, şi singurul sentiment uman, respectul, îşi pierde cumpăna: „să vorbească d. Maniu. Maniu! Maniu!“ Un rânjet: hă-hă-hă-hă-hăă... întâmpină tragedia momentului. Se rupe o frăţie de cruce. Doi bărbaţi puternici, două suflete aprige, se izbesc, fără voia lor, şi-şi trimit ultimele cuvinte pe deasupra trecutului. Şi Camera se răsuceşte în loc, de râs, şi, instigată de agitaţia bufonă a d-lui A. C. Cuza, caută să întărâte şi să asmută.

Trăsăturile albe şi contractate ale lui Ion Mihalache ascund o cumplită sfâşiere lăuntrică. Vocea vibrantă şi plină calcă, asemenea unui sfânt, pe o vâltoare, de plâns, nevăzută. O strădanie supraomenească îi îngăduie să facă faţă situaţiei: să cruţe, fără concesii şi fără mişelie, prietenia ce se denunţă astăzi, ca un contract oarecare; să înfrunte vrăjmăşia canibalică dezlănţuită asupră-i şi să o răpună prin câteva replici de un laconism şi de o măreţie epică; şi să refuze cu o cruntă, dar amară, ironie, galeriei nesăţioase, spectacolul unei trânte cu fostul tovarăş.

Declaraţia d-lui Mihalache arată că partidul şi fruntaşii au rămas credincioşi conducerii centrale. Răspunsul dr-ului Lupu a fost o descărcare de fulgere scurte şi violente. Desigur, în orice împrejurare, dr-ul Lupu nu e un adversar comod. Dar răfuiala începe, spre marea desfătare a d-lui Tilică Ioanid şi a majorităţii. Pentru a doua oară, d. Ion Mihalache apucă tribuna în pumnii încleştaţi şi tari. Şi vacarmul vast, hohotele, răcnetele, însufleţite de o ură necugetată, se sparge parcă de pieptul acelui ţăran cu figura limpezită de conştiinţa superioară a menirii sale. Valul se abate, pornirea vrăjmaşă caută altă victimă: „Maniu! Maniu! Să vorbească Maniu!“ D. Mihalache tălmăceşte, clar, sensul acestui strigăt, subtilitatea diversiunii acesteia. Nici un echivoc! Nu mai e astăzi vorba de unul şi de altul, de mici aranjamente personale, pe deasupra fronturilor. Cu un gest eroic şi dureros, d. Mihalache renunţă pentru totdeauna la prietenul care arunca, prin prietenia sa de dincolo de metereze, îndoiala în tabăra de luptă: învingător sau învins, Ion Mihalache nu va trece la duşman şi nici jocul lui nu-l va face.

Să evocăm, la piciorul tribunei, sub figura sfinţită de încercările ceasului, a lui Ion Mihalache, evoluţiile şi piruetele deplasate ale d-lui Cuza, hazul vulgar, chipul buf, spiritul său de şicană?

D. Mihalache a declarat că n-a intrat în politică pentru a face teatru. D. Cuza are un prea pronunţat talent de comedie pentru a renunţa la rolul său de Pratelini...

COMUNICĂRI ŞI INTERPELĂRI

Joi 24 februarie. Destindere. Câteva comunicări indiferente. D. Petrovici, pentru prima oară, nu răspunde prompt şi amănunţit unei întrebări. Îl oboseşte, poate, duşmănia celor pentru cari simplul cuvânt „filosofie“ constituie o sfidare, o formulă subversivă, o tendinţă sediţioasă, un descântec răufăcător. Vina de a fi pretins pentru fiecare cetăţean o vedere asupra lumii, o sinteză de vaste raporturi, o judecată liberă de constrângerile mai apropiate, greşeala de a fi susţinut o atitudine intelectuală într-un Consiliu de Miniştri terorizat de d. Lapedatu şi de cenzura, mioapă, a d-lui Vintilă Brătianu, periclitează cariera ministerială a d-lui Petrovici.

Se amână toate interpelările. Adunarea se precipită la vestiar. Un ritm parlamentar se afirmă şi, în virtutea lui, după o zi încordată, succede, obişnuit, o şedinţă sălcie şi de mântuială.

MANIFESTAŢIA PARLAMENTULUI PENTRU RATIFICAREA ITALIEI

Şedinţele solemne ale Camerei şi Senatului

Miercuri 9 martie. La poalele dealului istoric o masă de cetăţeni, o fluturare de drapele, o erupţiune de urale, sub cel dintâi cer de primăvară al anului. Văzduhul străveziu se încheagă, departe, în cupolele de metal ale Văcăreştilor. Un elan nou în trupuri, în motoare, în glasuri şi în claxoane. Copacii scheletici şi goi contrastează cu strălucirea aerului, cu exuberanţa mulţimii, cu aburul pământului umed al grădinilor călugăreşti, cu soarele italian, comandat parcă anume pentru această zi în firmamentul nostru, blestemat de Ovidiu. Sus, în faţa coloanelor de la intrare, ovaţiuni sprintene pentru marchizul Durazzo.

Şedinţa s-a desfăşurat după ritualul stabilit al festivităţilor parlamentare. A prezidat, cu măsura şi eleganţa sa de totdeauna, d. Petre Negulescu: mare retor al ocaziunilor oficiale, d-sa a rostit, peste discursurile reprezentanţilor de partide şi a deputaţilor basarabeni, cuvântarea d-sale, mereu limpede, mereu bine debitată, mereu justă şi cumpănită şi pe deplin satisfăcătoare.

...Şi apoi, s-a ţinut seamă că d. P. Negulescu a fost aproape singurul orator care s-a sustras farselor megafonului. Căci în această solemnă şedinţă, afară de d. Cuza, nota umoristică a fost ţinută de megafon. E un aparat care captează glasul vorbitorului şi îl restituie incintei, cu o amploare caricaturală. Căpcăunii, din basmele copilăriei, zmeii şi Muma-Pădurii trebuie să fi avut o asemenea voce. Când oratorul, în ambalarea-i profesională de la tribună, trece prin dreptul aparatului de tumefiat sunetele, vocea i se umflă deodată şi câteva cuvinte răsună îngroşate şi rotunde, într-un fel de subliniere nepotrivită şi poznaşă. Cu o jumătate de pas mai departe, vorbitorul îşi recapătă vocea-i normală şi, prin contrast, piţigăiată. Reintrat în zona primejdioasă, fenomenul se repetă: sunetul suprafonografic, inuman şi anonim, se aude iarăşi. E un exerciţiu de ventrilogie? Fiecare orator capătă astfel, şi joacă, pe două voci.

Şi nici un discurs, cât de patriotic, nici un moment, cât de solemn, nu rezistă umorului mecanic al megafonului...

SOC. I.A.R.[1] ŞI CHESTIA AVIOANELOR

Joi 10 martie. D. Madgearu anunţă două interpelări: pentru sensibilitatea feciorelnică a băncii liberale e prea mult. Cuvintele d-lui Madgearu sunt prea brutale.

Ele dezvăluie păcate vechi şi perpetuate la umbra regimului parlamentar camuflat. Afacerile de avioane şi afacerea Fabricii de arme de la Cugir se reîntorc, după o tăcere inexplicabil de lungă, în discuţia Camerei.

Într-un elan de sinceritate, majorităţile aplaudă, apoi reclamă şi aprobă urgenţa. E o manifestaţie antiliberală – efect firesc al succesului din Italia.

Fenomenul acesta de regenerare subită şi de reînviere a spiritului combativ averescan se repetă cu prilejul interpelării d-lui Oteteleşanu. Precauţiunile d-sale au fost inutile. Majoritatea se foloseşte de fiecare întrerupere a d-lor Madgearu şi Mirto pentru a demonstra ostentativ împotriva liberalilor.

Intenţia oratorului a fost, evident, să evite precizările polemice. Întrerupătorii şi Camera întreagă n-au ţinut seama de menajamentele d-sale. Consiliul Legislativ e o instituţie utilă şi care a adus servicii reale şi nenumărate, a spus d. Oteteleşanu. De aceea e nevoit d-sa să critice niscai abuzuri şi depăşiri de atribuţiuni a căror tolerare ar altera spiritul instituției și ar face dintr-însa un fel de supraparlament...

---

[1] Industria Aviatică Română.

– Compus numai din membri liberali, a precizat d. Madgearu...

– Și cari resping sistematic legile d-lui Garoflid, adaogă d. Mirto.

Guvernamentalii ascultă. Vorbitorul caută să calmeze și să-l asigure pe d. Vintilă Brătianu, a cărui voce exasperată foarfecă hohotele viguroase ale adunării. De la tribuna Parlamentului, d. Oteteleșanu caută încă să prezideze, dar încercările d-sale de a conduce dezbaterile și de a aplana incidentele dau greș. Citează, apoi, din rezoluțiunile abuzive ale Consiliului Legislativ. Umorul lor ricoșează sistematic asupra băncii liberale.

Dezbaterile au continuat astfel într-o atmosferă de veselă și uneori spirituală inimiciție, în care Partidul Liberal a fost o victimă, și dezarmată, și grotescă.

UN INCIDENT CU DEDESUBTURI

Conflictul Haneș-Negulescu are la bază rivalitatea Petrovici-Negulescu

Vineri 11 martie. Calm plat. Ca în povestirile de călătorii, nici un vânt și nici un nor nu prevestea vijelia. Nici prezența d-lui V. V. Haneș la tribună, nici prezidenția d-lui P. Negulescu nu păreau semne de vreme rea. După primele cuvinte, totuși, ale oratorului (o pașnică întrebare, în aparență), liniștea somnolentă a ședinței se sfâșie în talazuri agitate, de omenet biciuit de patimi. Întreruperi răstite, aplauze ostentative, încordare.

Întrebarea d-lui Haneș, adresată ministrului Petrovici, răscolește adâncuri pe cari considerente de prudență politică și de disciplină de partid (ce brumă a mai rămas) le lăsau necercetate.

– De ce Legea Facultății de Teologie de la Chișinău, trecută cu succes prin toate secțiunile și comisiunile, nu e adusă în fața Camerei? De ce nu se respectă votul de urgență al Adunării, în privința acestei legi care așteaptă de trei săptămâni? De ce nu intervine ministrul Instrucțiunii la președintele Adunării să pună capăt inexplicabilei întârzieri?

Un freamăt de neliniște trece prin desișul majoritarilor... Tufe de aplauze dovedesc sentimentele lor împărțite.

Ciudat: d. P. Negulescu se ridică să răspundă. D-sa furnizează o explicație: proiectul i-a fost confidențial cerut de un parlamentar care ținea să controleze „un punct obscur sau discutabil“ al legei, prin care se înființează 36 de catedre universitare. Președintele vorbește cu obișnuita-i seninătate, clară, precisă, prestigioasă. Dar d. Haneș se arată nemulțumit:

– Cum adică? E oare de-ajuns ca un deputat să ceară un proiect în scopuri de lămurire personală, pentru ca acel proiect de care s-ar fi putut ocupa în secțiuni, în comisiuni și mai târziu în dezbateri, să nu mai fie adus în fața Camerei care i-a votat urgența?

Din nou se ridică d. Negulescu. E palid și crispat. Un neastâmpăr în dicțiunea-i măsurată, în atitudinea-i „compusă“. Că urgența a devenit un fel de modă parlamentară, inutilă... Că proiectul de lege n-are nimic de suferit în sine, prin această întârziere care nu-i stânjenește întru nimic aplicarea din ordin încă din luna octombrie...

D. Haneș ține, însă, la formă. Ține să se respecte regulamentul. Căci odată votată urgența...

– Rog pe d. deputat Haneș, întrerupe prezidentul care bate cu ciocanul în pupitru și uzează de megafon, să-mi indice articolul din regulament care arată un termen precis pentru aducerea în dezbateri a unui proiect pentru care s-a votat urgența...

D. Haneș știe că un asemenea articol nu există. Totuși termenul de „urgență“ și practica parlamentară sunt limpezi îndeajuns. Și când o lege pentru care s-a votat urgența întârzie, iar o mulțime de proiecte fără importanță și fără urgență trec înaintea acesteia, evident este că în asemenea împrejurare se calcă regulamentul...

D. prezident tresare, bate cu ciocanul în pupitru și întrerupe cu violență; se aude, în zgomotul iscat: „E o lipsă de bună-cuviință față de Adunare să pretindeți că neaducerea legii în fața Camerei e o călcare de regulament.“

D. Haneș, congestionat și furios, iese în fața băncilor: „Protestez contra termenului de lipsă de bună-cuviință“, clamează d-sa. „Nici în formă, nici în fond n-am depășit...“

Dar, ajutat de megafonul care tună şi bubuie din naltul tribunei prezidenţiale, d. P. Negulescu, jupiterian, îl acoperă:

– Vă chem la ordine !

– Vă chem pentru a doua oară la ordine!

– Vă chem la ordine şi vă trimit în faţa Comisiunii de disciplină!

D. V. Haneş:

– Cer cuvântul în chestie personală.

Tumult. Majoritatea protestează, în principiu, dar nu ştie precis cum să procedeze.

Orice imprudenţă poate duce la o dezbinare făţişă între partizanii d-lui Petrovici şi cei ai d-lui Negulescu, spectacol care trebuie evitat cu orice preţ. E atacat, deci, cu vehemenţă d. Haneş care ţine piept. D-sa e la tribună, sub figura d-lui preşedinte, care şi-a recăpătat printr-un violent efort ţinuta şi calmul academic.

D. Haneş desfăşură multă voce şi bună-credinţă. Reuşeşte să vorbească şi să fie ascultat: în tot ce a spus, în felul cum a procedat, care i-a fost „lipsa de bună-cuviinţă"? A pledat doar nu pentru o persoană sau pentru un partid, ci pentru adunarea întreagă...

...D. Negulescu improvizează o exegeză subtilă a expresiunii: *bună-cuviinţă*.

Incidentul se aplanează. Nu fără un epilog: d. Omer Popovici, majoritar, căruia preşedintele încearcă să-i refuze cuvântul, cere aducerea urgentă a proiectului de lege în discuţia Camerei. Se vor evita, astfel, echivocuri şi îndoieli. „Noi, majoritarii, vă iubim deopotrivă şi pe dv., d-le preşedinte, şi pe d. ministru al Instrucţiunii... Ar fi deci bine..." etc., etc.... (Aplauze).

D. Negulescu n-a mai răspuns. Se trece la ordinea de zi.

ŞEDINŢA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI

Sâmbătă 12 martie. D. A. C. Cuza răsfoieşte, la tribună, câteva broşuri cu marginile îngălbenite. Sunt discursurile d-sale parlamentare de acum treizeci şi mai bine de ani. Recitindu-le, preşedintele Ligei le imprimă un soi de viaţă postumă. La fel procedează A. C. Cuza şi cu versurile şi epigramele d-sale: le trece posterităţii, abuzând de rezistenţa fizică a d-sale şi de răbdarea, în această materie, a scoarţei noastre planetare.

Parlamentul e în căutarea unui ministru. Incinta e umedă şi tenebroasă ca un local de baie. Afară e o primăvară străvezie şi curată. Iar la tribună stă d. A. C. Cuza ca un duh al întunericului. Şi aşteaptă. Miniştrii sunt bănuiţi de nostalgii pascale. Contemplă, de la ferestre, dealurile şi soarele. În sfârşit, soseşte părintele Lupaş, cu o expresie de suferinţă şi resemnare pe figură.

D. Cuza poate, deci, citi din discursurile sale de acum treizeci şi mai bine de ani. Operele sale se pot bucura, ca şi oratorul lor, de binefacerile longevităţii. Evocarea Parlamentului de la 1895 înviorează pe orator. D. Cuza polemizează cu d. Mirto...

– Pe atunci, aveam fericirea să discut cu Take Ionescu şi Carp. Azi, am nefericirea să discut cu d. Mirto...

– Dacă le-aţi supravieţuit ! răspunde d. Mirto, fără să se supere.

– Ei au murit şi aţi venit d-voastră, atacă d. Cuza.

– Fiindcă le-aţi scurtat zilele ! sună vesel răspunsul.

Camera petrece. Dialoguri, aparteuri şi *passade* spirituale, uneori corozive, de o parte şi de alta. Lume destulă, în tribună. D. Cuza profită de ocazie să o îndoctrineze din nou. D-sa nu se mulţumeşte să-şi facă prozeliţi numai pe banca ministerială.

În cele din urmă, însă, incinta şi tribunele se deşartă. Rămân oratorul, prezidentul şi ministrul captiv, dimpreună cu o duzină de sacrificaţi, sub paza chestorilor. În atmosferă, un susur neîntrerupt: debitul d-lui Cuza.

ORGANIZAREA CAMERELOR DE MUNCĂ

Luni 14 martie. D. Lazăr Popescu la tribună, d. Trancu-Iaşi pe banca ministerială, deputaţi vreo douăzeci şi cinci, restul la bufet sau în plimbare circulară în jurul sălii de şedinţă. Această din urmă îndeletnicire se cheamă, în limbaj parlamentar, „a face culoarul".

Se discută organizarea Camerelor de muncă.

Dar apariția enciclopedică a d-lui Lazăr Popescu la tribună a stârnit obișnuita panică în adunare. Cei mai curajoși dintre deputați s-au masat, să reziste colectiv, pe locurile din față. Uimire: somniferul orator nu și-a mai cloroformizat adunarea. Fără să renunțe la desfășurările de erudiție, din a căror pricină fusese decretat un pericol național de către Camera unanimă, d. Lazăr Popescu a izbutit să fie și interesant și documentat într-o introducere bine construită și făcută din raportări și citații fericit coordonate, în serviciul discuțiunii de azi. D. Lazăr Popescu a dovedit o amănunțită cunoaștere a legislației mondiale muncitorești și a condițiunilor de producție de pretutindeni.

E un reviriment în apucăturile și o revoluție în efectele d-sale. Poate unele brutalități de apreciere ale cronicii parlamentare au contribuit cu ceva la acest început de elasticitate și zveltețe.

Oratorul, însă, n-a aprofundat proiectul de lege. Amploarea părții introductive atrăgea, în mod necesar, o analiză mai amănunțită. Discursul d-lui Lazăr Popescu a constat, deci, dintr-o introducere, care a captat atenția Camerei prezente, și dintr-o cercetare fugară a proiectului, care a dezamăgit-o. Vorbitorul, desigur, a vrut să fie scurt. Recunoștință lui!

ORGANIZAREA CAMERELOR DE MUNCĂ [2]

Marți 15 martie. ...Vă prezint pe d. Mișu Pop, quinquagenar zvelt cu pieptul de *torero*, cu umeri trași înapoi, de cavalerist în retragere, mlădios ca un profesor de dans, combativ, entuziast și repezit ca în anii turburi și frământați ai adolescenței. Cuvintele, la d-sa, se îmbulzesc pe buze, din clocotul unei pasiuni nedisciplinate, de-a dreptul.

Gesturile d-sale, parlamentare, izbucnesc dintr-o inimă vulcanică, dintr-o intenție pură, dintr-o luminare spontană, totdeauna, deci, necontrolată. Avânt, impulsiune, generozitate, fără urmă de calcul, fără întunecare de ideologii cari pot fi interesate, d. Mișu Pop purcede la cuvânt dezbărat de orice balast critic, de orice concepție livrescă, de orice denaturare meditativă. O dovadă a firii d-sale eruptive, a sentimentalismului d-sale idolatru: propune ridicarea unui monument, la Chișinău, lui Benito Mussolini, din diurna pe cinci zile a parlamentarului român recunoscător...

Desigur, s-au găsit cinici să rânjească. Inevitabil, propunerea fu întâmpinată de hohote nerespectuoase.

Candoarea d-lui Mișu Pop, nevinovăția d-sale politică, n-a fost înțeleasă de o bancă ministerială de calculatori dezabuzați, de o Cameră de hârșiți și de sceptici. În zadar, cu o stăruință de vestală, d-sa a încercat să adune unsprezece adeziuni pe un proiect din inițiativă parlamentară.

Nu s-au găsit unsprezece neprihăniți, unsprezece inspirați, în reprezentanța plenară a României Mari.

Și d. Mișu Pop suferă. E nedumerit.

LEGEA CAMERELOR DE MUNCĂ

Miercuri 16 martie. Tânărului deputat Suciu, Camera i-a adus un discret omagiu. Cei câțiva parlamentari, din toate partidele, dimpreună cu ministrul Muncii, cari ascultau în seara de marți începutul cuvântării d-lui Suciu, au socotit să amâne ședința, pentru ca oratorul să poată vorbi azi, la un ceas potrivit, în fața unei adunări mai depline.

Cel care a fost obiectul unei atât de rare atenții a cuvântat azi, și a bine-meritat. D. Suciu e dintre puținii oratori, ai acestei adunări, cari ar fi putut apare la tribună în fața unei Camere dinaintea războiului. Verb abundent și dicțiune facilă: stăpânit și subîntins de o idee conducătoare și de o sobră pasiune care nu declamă, nici nu se revarsă.

În chestiunea Camerelor de muncă, d. Suciu a proiectat raza unei analize scrutătoare până la detaliu, dar concludentă și sintetică: se creează un organism hibrid și neviabil; și se compromite, în același timp, o idee bună. Iată marele rău al proiectului guvernamental.

S-a aplaudat cu însuflețire: talentul suscită bucuria prietenului și eleganța adversarului.

CHESTIUNEA AVIOANELOR ŞI COMISIOANELOR DATE SOC. I.A.R.

Joi 17 martie. Înflorire timpurie la tribune: moda şi-a trimis culorile, primăvara doamnele. Joia e zi de Cameră pentru cetăţeni şi cetăţene.

Încă un semn care subliniază ordinea de zi, nu cu roşu, dar cu argint; mulţi senatori în sală. Pupitrele tixite, şi banca ministerială, cu prezenţe cari onorează. Numărul de senzaţie, în persoana d-lui Madgearu, se avântă la tribună, desface un teanc de dosare. E metoda de lucru a oratorului acesta. Cultivă amănuntul fără să ignoreze chestiunea. Introduce, apoi, o furoare polemică în sterilitatea complicată a detaliilor şi le animă. Epuizează, astfel, o problemă, fără să-şi abrutizeze auditoriul – cum izbuteşte, de pildă, fără greş, d. Vintilă Brătianu – căci verva sa agresivă întreţine o atmosferă de asalt şi de zbucium necontenit. Vorbeşte, azi, despre afacerile de avioane şi de comisioanele Societăţii I.A.R. Dintru început, scoate aproape cu desăvârşire din cauză guvernul actual. Dintru început, rosteşte cu sarcasmul cuvenit numele d-lui Tancred Constantinescu. (Camera : „Aaaaa!“). Această evocare nu întărâtă îndeajuns banca liberală. S-ar crede că atacurile oratorului nu displac d-lui Duca şi deputaţilor liberali. Cel mult dacă obiectează un glas că se divulgă secretele apărării naţionale:

– Aţi scos tricolorul! le taie vorba d. Davila.

Doi reprezentanţi ai Fabricii I.A.R. (un director şi un membru în Consiliul de administraţie) întrerup, sub pretextul că vor să corijeze date şi să aducă preciziuni.

E o încercare de a isca tumult şi scandal, pe care d. Madgearu a reprimat-o cu o energie brutală: nu discută cu agenţii I.A.R.-ului. În ruptul capului! Majoritatea, zadarnic solicitată de cei doi deputaţi, păstrează o suspectă neutralitate. Uneori, aplaudă, – când tribulaţiunile liberale şi constantinesciene sunt puse în cauză.

Între acestea, cu o susţinută vehemenţă care, printr-un miracol de echilibru, nu alterează obiectivitatea expunerii, d. Madgearu dovedeşte cum s-au comandat avioane-asasine, cum s-au plătit avioane de rea calitate şi cari nici nu ne-au fost livrate, cum s-au acordat comisioane, pe cât de imense pe atât de inutile, Societăţii I.A.R. şi cum această I.A.R. a înfiinţat o fabrică de avioane şi de motoare la Braşov. O fabrică pe hârtie: citate dintr-un raport militar arată că această fabrică nu e utilă, nu are personal şi nu va putea, încă multă vreme, furniza nici un avion şi nici un motor. De ce? Ca să încaseze, conform contractului, comisioane asupra tuturor comenzilor aviaţiei în străinătate. O societate, deci, înjghebată şi subvenţionată pe calea comisioanelor…

D. Popovici, majoritar, directorul I.A.R.-ului, s-a pierdut în explicaţii lăturalnice. Am clădit 16.000 m. p. de teren, afirmă d-sa. E o uzină unică în Europa!

– Şi afacerea e unică în Europa! exclamă cineva.

Se angajează, apoi, într-o pledoarie zadarnică pentru avionul românesc care, în chip fatal, trebuie să fie mai scump ca cel străin. Dar nu e vorba de asta! întrerupe d. Madgearu: întrebarea e dacă statul român putea sau nu putea să comande avioane în străinătate, de-a dreptul, fără comisioane pentru I.A.R.!

– Adică dacă e mai scump sau mai ieftin fără comision? intervine d. Mihalache.

După o pauză de destindere, d. general Mircescu ia cuvântul şi – surpriză! – dă explicaţiuni împăciuitoare. Ministrul se mărgineşte să ne descrie şi, deci, să răspundă numai de activitatea d-sale în aviaţie. În privinţa Fabricii de avioane, se menţine în generalităţi despre necesitatea unei industrii de război, naţionale, afirmă apoi speranţe de îndreptare şi rosteşte urări de prosperitate… *Vivat, crescat, floreat* I. A. R.!

Aplauze…

DISCUŢIA PROIECTULUI CAMERELOR DE MUNCĂ

Vineri 18 martie. Prin d. Ion Inculeţ vorbeşte Partidul Liberal la Legea Camerelor de muncă. Un copil-colos, un copil-reclamă (1,90 m.) pentru virtuţile întăritoare ale uleiului de ficat de morun. Doi pomeţi asiatici şi o nutriţie prosperă au înghesuit perechea de ochi vicleni în orbita lor oblică şi grăsună. Aspectul fostului ministru de astăzi nu mai evocă, nici pe departe, pe revoluţionarul rus de acum zece ani.

Trecutul nu-i mai serveşte d-lui Inculeţ decât ca un titlu la cuvânt în chestiunile uvriere. Partidul socoate că fostul său basarabean e mai simpatic maselor decât d. Vintilă Brătianu sau d. I. G. Duca. E un calcul de cabinet, o deducţie după date, pe hârtie. În van, d. Inculeţ, într-o cuvântare deopotrivă de căznită şi dezlânată, se copiază, palid, pe sine-şi în atitudini şi terminologii dictate de amintire şi temperate de realităţile prezente.

Nu izbuteşte să fie decât în tradiţia tactică a Partidului Liberal: ideologie avansată, la tribună; asuprire sălbatică, în luptă. Oratorul, totuşi, cu un calm şi surâzător cinism, califică: e o lege poliţienească. Iată, desigur, un exemplu de îndrăzneală liberală în fuziune cu inocenţa revoluţionarilor pocăiţi...

D. A. C. Cuza a transformat sala dezbaterilor într-una de curs. (Elemente de sociologie şi economie politică.) Şi-a revizuit cu desăvârşire concepţiile din „Poporaţia". Se vede cât de acolo că a citit, în ultimul timp, autori noi.

ŞEDINŢA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI

Sâmbătă 19 martie. D. general Averescu s-a ţinut de cuvânt: a făcut remanierea în chipul cel mai neprevăzut, în momentul cel mai neaşteptat. Şi a început prin a-l debarca pe inexpugnabilul vistiernic Lapedatu. Lovitură de teatru. Niciodată n-au fost mai pustii tribunele, mai calmă atmosfera.

Întrebări plutesc în aer, se agaţă, pe culoare, de pulpanele miniştrilor, suie la urechile d-lui Goga: Ce-i cu conflictul Lapedatu-Manoilescu? – „Nu ştiu nimic!" Dar afacerea Skoda-Ringhofer? Nici un răspuns.

Iar d. Manoilescu, întrebat şi d-sa, îşi îndreaptă, tragic, privirile spre cupola Camerei: „Dumnezeu ştie!"

Apăsând pe fiecare cuvânt, ca şi cum ar fi vrut să schimbe recea lui semnificaţia oficială, d. ministru de Interne comunică Adunării vestea demisiei d-lui Lapedatu. Majorităţile izbucnesc în

aplauze sălbatice şi trepidante. E o manifestaţie mexicană, când se anunţă succesul unei revoluţii, e un preludiu la dansul în jurul focului, când tribul salută frigarea pe care se răsuceşte misionarul...

Vestea subită a stupefiat banca liberală: figura unui fost ministru se lungeşte consternată, silueta deasă a unui fost vistiernic alunecă grăbită spre ieşire.

D. Trancu-Iaşi ia cuvântul în chestia Camerelor de muncă şi, cu bonomie, dar fără cruţare, atacă partidul în derută: d. Dinu Brătianu, încă sub imperiul tristei întâmplări, d. I. Inculeţ, confruntat nas în nas cu realităţile, opun o lamentabilă rezistenţă. Ministrul Muncii speculează, în aplauzele majorităţilor triumfătoare, tema ipocriziei liberale.

Pe culoare, deputaţi şi miniştri se consolează în glumă. E o atmosferă de agitaţie, de steaguri, o însufleţire de victorie: calul troian a fost doborât, spun averescanii, – „guvernul se omogenizează".

SALUTUL PENTRU ESCADRA ŞI POPORUL FRANCEZ

Luni 21 martie. Camera manifestează pentru Franţa, după ceremonialul obişnuit: mai întâi liderii, câte unul de partid, apoi ministrul, la urmă majorităţile şi preşedintele care adună cuvintele şi sentimentele afirmate într-o ultimă operaţiune de totalizare oratorică.

Deosebit de sincer şi expresiv omagiul rostit de d. C. C. Brătescu. Aplauzele cari l-au însoţit subliniază momentul în care emoţiunea încetează de a fi numai oficială.

Tribuna, azi, e acaparată de d. Oroveanu, în răfuială cu benjaminul dinastiei noastre politice. Specialist în ridicare de haltere şi greutăţi: ceafă de zimbru, glas de geamandură, patetic de suburbie, grai pitoresc agrementat de cuvinte radicale şi de expresii neaoş româneşti, figura d-lui Oroveanu se alege dintre tipul ştiut al electorului chiabur şi alura campionilor internaţionali împovăraţi de propria lor musculatură: Sbisko, Paul Pons, Mahmud, Padubny. D. Oroveanu a vorbit aproape două ceasuri, cu consimţământul unei Camere încântate. Liberalii au părăsit ostentativ şedinţa. Dosarul, doldora de făgăduinţe usturătoare, adus de d. Oroveanu la tribună, dicta şi explica această retragere precaută. Oratorul a descris, bazat pe amintiri, pe date şi uneori pe documente, moravurile şi metoda liberală: jaf, intimidare, corupţie. Apel la unire, deci: „altfel în curând ne mănâncă coliva“, „Până când această laşitate generală?“ Mulţime de amănunte hazlii din istoria ultimei guvernări liberale. D. Oroveanu, mutilând sintaxa românească, izbeşte năpraznic şi în foştii săi tovarăşi, îşi boxează pieptul, într-un elan de sinceritate, cu un pumn de 100 kg, iar în pauzele respiratorii îşi trece peste frunte basmaua vastă ca o muşama liberală. Cuvântarea eroi-comică a d-lui Oroveanu n-a fost lipsită, însă, de adevăr şi de credinţă. Zbuciumul d-sale caragialesc şi atitudinea „forte“ n-au răpit cuvintelor înţelesul lor crud, iar documentelor aduse, elocinţa lor amară. Iată de ce d. Oroveanu a fost susţinut de o Cameră veselă şi atentă.

CHESTIA TABERELOR DE INSTRUCŢIE

Schimb de terenuri cu Soc. „Baia“

Marţi 22 martie. Cuvântarea d-lui C. Angelescu: o apărare caldă şi energică a sătenilor din Baia, Bogata, Simca şi Sălcioara, deposedaţi de codrii şi islazurile lor, în ciuda Constituţiei. Tactica nouă a Partidului Naţional-Ţărănesc, în lupta dintre guvern şi liberali, se desenează din ce în ce mai precis, în ultimele şedinţe: opoziţia fermă şi atentă faţă de toate actele guvernului. Grija, însă, de a nu face jocul nimănui; nici printr-o combatere înverşunată, care ar folosi şi liberalilor; nici printr-o dezinteresare care s-ar interpreta, în Parlament şi în public, ca un semn de dezorientare şi de lâncezeală.

ÎN MEMORIA LUI SANDU-ALDEA

Miercuri 23 martie. Mihail Sadoveanu învie imaginea defunctului scriitor Sandu Aldea, în cuvintele, simple şi adânci, ale părerii de rău. Adunarea, înduioşată şi pătrunsă de acest răsunet funerar al unei inimi de frate, dăruie familiei lui Sandu Aldea diurna pe o zi.

E un semn nou, în omagiul de azi al Camerei, adus unui scriitor: creatorii conştiinţei româneşti (fiindcă i-au dat expresie şi viaţă) încep să cucerească adevăratul lor loc în sufletul contimporanilor.

INGERINŢELE DE LA TELEORMAN PROVOACĂ SCANDALURI

Protestul energic al d-lui I. Mihalache • Răspunsul d-lui Octavian Goga

Joi 24 martie. „Treuga Dei“, astfel caracteriza d. Goga, într-o convorbire prietenească, liniştea şi ordinea *quasi*-academică a şedinţelor din ultimele săptămâni. În aer, într-adevăr, plutea o prevestire de clopote şi denii, de muguri, de miei şi de ouă roşii. Sarcasmul ministerial se drapa cu grijă la aceste aşteptări pascale. „Treuga Dei“ ameninţă să degenereze într-o pace eternă…

Oricât ar folosi însă un asemenea rezultat omului politic, oricâtă plăcută slavă i-ar aduce, polemistul, însă, regretă aprigul fior al războiului de gânduri şi cuvinte.

D. Goga spunea: „Sunt un om mai mult bătăios decât paşnic; lâncezeala nu-mi prieşte defel; dar ce pot eu face fără adversari?“ un surâs cu înţeles sublinia această deznădejde războinică.

Să fie oare, d. ministru de Interne, în harul lui Dumnezeu? Căci numai Dumnezeu, sau vreo altă Putere de dincolo de fire, căreia i s-a închinat, putea să-l ajutoreze cu o atât de minunată grabă.

N-a trecut o noapte şi o zi şi, iată, d-lui Goga i s-au împlinit dorinţele. A obţinut, tocmai în clipele când situaţia politică ar fi reclamat-o mai puţin, şedinţa de care ducea lipsă, ploaia torenţială de care îi era sete… Cerul i-a hărăzit până şi adversarul de care, izbindu-se, să se oţelească şi să se istovească.

Simplitatea măreaţă şi curată şi vigoarea elementară a d-lui Ion Mihalache s-a măsurat, vreme de un ceas, cu vehemenţa aspră şi continuă a d-lui Goga, în mijlocul unui cor strident de invective, într-un alai de îndemnuri răguşite, de apostrofe exagerate: majoritatea şi opoziţia se războiau ca în cele mai crunte vremuri de polemică parlamentară, se insultau, gata să se încaiere, ca două oşti nerăbdătoare, la umbra căpitanilor cari se bat.

...La urmă, lumea politică, în curent cu ultimele zvonuri, cu datele „situaţiei", se întreba: ce mai fu şi asta?

– Nimic alt, decât că d-lor Goga şi Mihalache li se urâse cu „Treuga Dei".

O clipă de învigorare, numai cât ai scutura de praf două platoşe, cât ai curăţa de rugină două paloşe...

GUVERNUL ŞI AGITAŢIILE STUDENŢEŞTI

Declaraţiile energice ale d-lui ministru Petrovici

Luni 28 martie. Se ştia, din vreme, de o interpelare a d-lui Cuza. Crucea cu secure abundă într-una din tribune. Preşedintele Ligei ia cuvântul cu siguranţa unui sol, purtător al declaraţiei de război, dar care vrea să lase adversarilor răspunderea rupturii.

Discurs potolit în formă şi în ton, afectând argumentarea strict logică şi străduinţa de a convinge pe calea dialecticii pure; discurs agresiv, însă, prin conţinutul său care nu e decât îndemn la dezordine, pentru unii şi ameninţare, pentru alţii. D. A. C. Cuza şi-a strecurat, încă o dată, demagogia, propaganda şi ultimatumul cu o măiestrită perfidie.

Ministrul Petrovici a răspuns. Avea la dreapta sa pe d. Octavian Goga şi venea de la o întrevedere cu şeful guvernului. Culoarele şi bufetul cunoşteau acest amănunt. Se mai ştia că, dimineaţa, la minister, d. Petrovici primise o delegaţie studenţească şi suportase, cu deplină stăpânire de sine şi cu înţeleaptă înţelegere, oarecare intemperanţă de langaj şi de atitudine a delegaţilor. Calmul şi fermitatea d-sale au operat, în acest prilej, cea mai eficace represiune. În Cameră, acum, d. Petrovici avea să precizeze felul de a vedea şi de a reacţiona al guvernului întreg. Desigur, resursele oratorice recunoscute, ale d-lui Petrovici, i-ar fi îngăduit uşor să subtilizeze chestiunea, să evite declaraţiuni cari nu suferă nici o atenuare şi nici retractări. Tactica oratorului, în cazul când d-sa n-ar fi întrunit părerile şi hotărârea unui cabinet întreg, ar fi fost, desigur, aceasta. Dar d. Petrovici a rostit un discurs sincer: direct, aspru, pe alocuri, şi categoric. Nu s-a târcolit în jurul problemei, n-a cochetat cu primejdia. A tăgăduit cu tărie dreptul studenţimii de a dicta o politică sau alta. A respins cu sarcasm şi cu întreaga vehemenţă necesară procedarea ultimativă a tineretului, pretenţiunea lui de a trata de la egal cu guvernul. I-a dat apoi sfatul autoritar de a se întoarce la studii. Şi a protestat, cu bărbăţie şi demnitate, împotriva dreptului unei generaţii de a se afirma mai patriotică decât aceea care conduce, astăzi, ţara.

D. Goga, în tăcere, a ascultat acest discurs care interpretează atât de neaşteptat poetica d-sale definiţie a pornirilor studenţimii: „continuarea spiritului de tranşee..." Poate că recentele turburări, agitaţia şi exaltarea neobişnuită a demonstranţilor, să-i fi dovedit că o mişcare, o dată dezlănţuită, nu se poate canaliza şi conduce după plac.

Şi, de aceea, ministrul de Interne s-a luat de gânduri.

DEZACORDUL DINTRE D-NII CUZA ŞI ILIESCU

Marţi 28 martie. Excluderea d-lui Paul Iliescu din Liga Creştină însemna o făgăduinţă de spectacol. Tribunele, înţesate cu ligişti, veniţi să vadă răfuiala. E un public favorabil victimei. D. Paul Iliescu, oacheş, curb, îndesat, ţinută şi calm profesional de avocat deprins cu pledoaria, pledează astăzi în propriul său proces. Că d. Cuza l-a exclus în absenţa deputaţilor Ligei, printr-un fel de lovitură de stat, se plânge oratorul. Că n-a mai putut suporta obiceiele dictatoriale şi abuzul de autoritate al şefului... (Opoziţia tresaltă: Mussolini! Mussolini!). În ciuda sforţărilor sale disperate,

d. Cuza sâsâie nestăpânit: – „Asta e chestiune de disciplină interioară de partid; rău faceţi aducând-o în faţa Camerei...“

Spre bucuria adunării, d. Cudalbu se cocoţează la tribună, cu un aer agresiv şi vexat. Citeşte, agitat, hotărârea de excomunicare. –„Cine a luat măsura asta?“ întreabă un glas. „Eu!“ răspunde d. Cuza străduindu-se să pară impunător şi mai înalt! „Hă! hă!hă!“ se desfată Camera. D. Cuza îşi pierde cumpătul şi cezarizează, în aplauzele voioase ale adunării: „Partidul *meu*... doctrina *mea*... l-am exclus... voi mai exclude...“ Încheie şi coboară treptele până la jumătate, se răzgândeşte şi iată-l din nou pe platformă, crispat şi febril.

– Ce doriţi? îl întreabă, nemilos, preşedintele Brătescu...

– Sunt... în continuare ! Pauză. D. Cuza mai face un gest care se tălmăceşte prin: am zis ! şi părăseşte definitiv tribuna.

D. Iliescu, în replică. „E o dizidenţă“, constată d-sa.

– Prin urmare i-ai exclus din Ligă, întrerupe d. Ioaniţescu.

Excomunicatul dezvoltă, apoi, o teorie antisemită care nu se îndreaptă contra evreului ca individ, ci ca masă ce constituie o primejdie naţională. E o deosebire subtilă care a dus la divorţul dintre d-sa şi d. Cuza. Un evreu-client, sau o clientelă întreagă de evrei buni platnici nu sunt periculoşi când îi încasezi unul câte unul, vrea să spună teoria dizidentului d. Iliescu. Pericolul începe abia după ce te desparţi de ei şi au rămas, *colectivi*, dincolo de zidurile cabinetului de consultaţiuni juridice. Dar dizidentul Cuza nu înţelege acest rafinament de cugetare. Un bun creştin, după d-sa, trebuie să se indigneze la simpla viziune chiar a unui *singur* necredincios. E şi cu neputinţă, de altfel, să ai de-a face numai cu „masele“.

Punct de vedere pe care preşedintele Ligei îl adoptă numai pentru necesitatea momentului. În teorie, d-sa a fost de acord cu adversarul de astăzi. D. Iliescu o dovedeşte cu citate şi se întreabă dacă nu cumva d. Cuza şi-a pierdut memoria şi suvenirul celor scrise. D. Cuza preferă această explicaţie.

Controversa talmudică a rămas nerezolvată, iar d-nii Iliescu şi Cuza discută, credem, şi acum. Nu s-au înţeles, de altfel, nici asupra punctului dacă mai fac ambii parte din aceeaşi ligă sau din aceeaşi dizidenţă.

OPOZIŢIA PROTESTEAZĂ CONTRA INGERINŢELOR DIN TELEORMAN

Şi d. Şumuleanu contestă d-lui Cuza dreptul de a exclude membri ai Ligii Creştine

Miercuri 30 martie. Încă o dizidenţă în Liga Creştină... Excluderea d-lui Paul Iliescu e arbitrară şi neconformă cu statutele şi uzanţele de partid. Nulă şi neavenită! Astfel afirmă d. dr. Şumuleanu de la tribună.

Regulamentul Ligei, spune d-sa, nu prevede decât două cazuri în cari un membru înscris încetează de a mai face parte din această formaţiune: demisia sau moartea. D. Iliescu nici n-a demisionat, nici n-a murit, continuă oratorul. Trăieşte, – deci face parte din Ligă. Acest argument atât de cartezian nu-l dezarmează pe d. Cuza:

– Un om care-şi reneagă doctrina e mort! întrerupe d-sa...

– Dar cel ce jură fals, cum este? insinuează enigmatic d. Iliescu... Întrebarea se pierde. D. Şumuleanu contestă preşedintelui Ligii dreptul de a decreta şi de a exclude. Cuprins de o furoare mussoliniană, d. Cuza ţâşneşte: „Nici d-ta nu mai faci parte din Ligă!“

– Ba face! intervine corul aleşilor naţiunii...

– Ba nu face!

– Ba da, face! îl sâcâie câteva glasuri.

Aşa că, în câteva clipe, o nouă schismă s-a produs în rândurile L. A. N. C., iar steagul ereziei l-a ridicat însuşi d. dr. Şumuleanu, fiul spiritual şi politic al profesorului Cuza.

După acest vioi şi înveselitor preludiu, câteva clipe de răcnet şi încordare: d. Madgearu reclamă cu vehemenţă înlăturarea d-lui Stan Ghiţescu, satrapul de Teleorman, de la tribuna prezidenţială. Majorităţile, pe cari măsurile de disciplină ale generalului Averescu le-au constrâns la o prezenţă asiduă şi activă în şedinţe, izbucnesc, tumultuos, în apărarea preşedintelui. - „Asta e prea mult! Încetaţi cu provocările! Destul!“

– Afară! Afară! protestează opoziţia. Să iasă afară! E o neruşinare prezenţa lui pe fotoliul prezidenţial! Jos de-acolo! Jos!

D. Goga încearcă un cuvânt împăciuitor.

Printre strigăte şi întreruperi, ministrul de Interne caută să situeze tonul bunei înţelegeri: – „Să nu anticipăm asupra unei anchete imparţiale; să ne ferim de interpretări pripite şi tragice; d. Stan Ghiţescu singur ar părăsi fotoliul dacă ar veni în discuţie ceva în legătură cu alegerile de la Teleorman.“

O clipă de linişte. D. Iacobescu, la tribună, are ceva de spus: vrea să vorbească tocmai în chestiunea arestărilor de la Teleorman; şi, potrivit făgăduielii ministrului de Interne, aşteaptă ca d. Ghiţescu să părăsească fotoliul prezidenţial.

Majoritatea tresare şi strigă, cuprinsă de o disproporţionată furie. – „Asta se cheamă rea-credinţă!“ protestează un glas. – „Şolticărie!“ – „Şicană!“

Opoziţia aşteaptă, însă, îndeplinirea făgăduielii ministeriale. Ritmic, se distinge reclamaţia naţional-ţărăniştilor: „Afară! A-fa-ră! A-fa-ră! Jos-de-a-co-lo!“

Deputaţii rup rândurile şi se întâmpină în grupuri zgomotoase şi vehemente. Naţional-ţărăniştii părăsesc incinta şi discuţia se prelungeşte, furios, pe culoare.

D. Virgil Madgearu s-a îndreptat spre cancelaria prezidentului Camerei! E primit de d. Petre Negulescu. Dar preşedintele Adunării se solidarizează cu d. Stan Ghiţescu, ceea ce determină o consfătuire expresă la bufet, a opoziţiei.

Partidul Naţional-Ţărănesc decide să nu participe la şedinţă cât timp prezidează d. Stan Ghiţescu. Hotărârea e adusă la cunoştinţa guvernului. Şi încep, fulgerător, pertractările. Se ştia, pasămite, că d. Mihalache avea de gând să vorbească la Legea organizării pescăriilor, într-un sens favorabil d-lui Garoflid. Un prilej pentru reluarea bunelor legături între guvern şi opoziţie, s-ar fi pierdut, fără motiv temeinic. Se procedează, deci, la sacrificarea amiabilă a d-lui Stan Ghiţescu. Se fac demersuri discrete şi stăruitoare ca d-sa, după o rezistenţă onorabilă, să abandoneze, în taină, poziţia inexpugnabilă. Şi iată că, la un moment nedeterminat, d. Ghiţescu e înlocuit prin d. Octavian Prie, iar opoziţia îşi reia locurile în tăcere...

D. Mihalache, la tribună, contemplă, înainte de a vorbi, valurile parlamentare înseninate.

LEGEA ORGANIZĂRII PESCĂRIILOR

Discursul d-lui Garoflid. Cooperative sau capitalism. Între diversele concepţiuni. Un pas înainte

Discuţia în Cameră, la Legea organizării pescăriilor, s-a desfăşurat într-o atmosferă de intelectualitate şi de civilizaţie. Personalitatea d-lui Garoflid a determinat, fără îndoială, menţinerea unui ton de obiectivitate şi de cercetare, în direcţia unor interese cari depăşesc cadrele de partid.

Liberalii înşişi au trebuit să accepte lupta pe terenul, pentru ei neprielnic, al ideilor şi al datelor reale. Să relevăm astfel d-lui Dinu Brătianu cavalerismul de a fi recunoscut, în ultima şedinţă, superioritatea concepţiunii d-lui Garoflid asupra ideilor şi metodelor de exploatare cari au caracterizat regimul de până ieri. Mărturisirea d-sale acoperă o renunţare dureroasă. Căci desfiinţatul regim al pescăriilor statului constituia pentru Partidul Liberal un izvor abundent de cointeresări şi venituri.

*

Legea d-lui Garoflid a urmărit, în primul rând, desfiinţarea monopolului şi a *permiselor* în exploatarea pescăriilor. Monopolul a fost înlăturat, de la venirea d-lui Garoflid la Ministerul Agriculturii şi al Domeniilor, pe care, de altfel, l-a organizat pe de-a-ntregul. Iar sistemul permiselor prin care câte un favorizat al regimului cumpăra, pe preţuri ridicole, partea statului din producţia pescăriilor, a fost şi el suprimat prin măsurile noii legi. În noua situaţie, întronată prin simpla hotărâre a d-lui Garoflid de a organiza una din cele mai mănoase avuţii ale statului, zădărnicind abuzurile şi corupţia practicată de predecesori şi punând capăt exploatării sălbatice a pescarilor, – liberalii, prin d. Dinu Brătianu, nu au putut aduce decât critici imprecise şi de amănunt, şi mai ales retractări onorabile.

*

Partidul Naţional-Ţărănesc a avut, însă, un cuvânt de spus. D. Mihalache a cerut creditarea şi organizarea cooperativelor pescăreşti pentru înlăturarea *intermediarului* dintre producător şi consumator. În sistemul cooperatist, pescarul ar avea conducerea şi controlul produselor sale până la desfacerea lor pe diferitele pieţe. Câştigul ar reveni atunci pe de-a-ntregul cooperativelor. Concepţia d-lui Garoflid favorizează, însă, capitalismul, în detrimentul şi al statului, şi al producătorului.

*

D. Garoflid şi-a susţinut legea, în şedinţa de ieri, într-o sobră şi succintă cuvântare, în care a rezumat, cu o luminoasă claritate, chestiunea dezbătută şi obiecţiunile adversarilor.

Pentru d-sa, vremea marilor cooperative n-a sosit încă, şi ea nu poate fi forţată prin credite, de altfel foarte greu de găsit. Evoluţia va înlesni, fără îndoială, organizarea pe baze cooperatiste: esenţialul, astăzi, afirmă cu siguranţă şi cu modestie d. Garoflid, este să facem un pas înainte. Prin legea cea nouă s-a dat, însă, prioritate cooperativelor. Principala preocupare o formează situaţia materială a pescarilor. D. Garoflid a căutat să-i scoată de sub apăsarea statului, care se traducea prin preţul maximal, şi de exploatarea particularilor: prin aceştia se ajungea la proletarizarea producătorilor. Două măsuri consfinţite prin noua lege şi-au şi dat roadele în această privinţă: dijma şi libertatea de pescuit şi vânzare...

D. Garoflid intenţionează să reglementeze pescuitul şi la bălţile particularilor. Partidul Liberal s-a opus, pe temeiul proprietăţii sacre şi inviolabile. Legiuitorul a socotit că pentru o asemenea măsură îi trebuie asentimentul tuturor partidelor. Nu l-a avut.

A renunţat.

*

Exploatarea se va face, deci, după legea d-lui Garoflid, în regie şi prin arendare. Cooperativelor de pescari, repetăm, li se acordă un drept de preemţiune. Arendarea la particulari îşi va da roadele, a explicat d. Garoflid, în regiunile – cum ar fi Delta Dunării, de pildă, – în cari este nevoie de mari investiţiuni. Legea organizării pescăriilor a fost, de altfel, consacrată printr-un început de experienţă. Libertatea pescuitorului şi a vânzării, introdusă la timp, a dat rezultate pe cari ministrul de Domenii le-a comunicat, cu precizări, Camerei: intensificarea formidabilă a producţiei; reîntoarcerea în masă a pescarilor la meseria lor; epuizarea bumbacului pescăresc din Galaţi şi Brăila; ieftinirea indiscutabilă a peştelui...

D. Garoflid n-a făcut oratorie. Expunerea d-sale se întemeia, deopotrivă, pe idei generale şi pe detalii şi fapte convingătoare. Siguranţa de realizator a d-lui Garoflid (căruia toţi oratorii din majoritate şi opoziţie i-au adus elogii) s-a ţinut departe de suficienţa nesuferită a specialiştilor şi de inutilele dezvoltări ale erudiţiei parlamentare. Şi nici n-a afişat pretenţiunea de a fi reglementat definitiv destinele unei lumi... *Un pas înainte*, iată ce vrea să fie noua lege a organizării pescăriilor. Camera i-a recunoscut d-lui Garoflid meritul de a-l fi realizat.

DISCUŢIA LEGII CONSTRUCŢIILOR

Miercuri 6 aprilie. Titlul acestei rubrici[1] nu mai corespunde conţinutului. De câteva zile viaţa politică forfoteşte pe culoar. Şoaptele cari şerpuiesc pe aici nu se pot rosti dincolo unde aşteaptă megafonul să le clameze ţării întregi. Grupurile se pândesc. Şefii, în ciuda celor mai demne şi mai repetate rupturi, se înlănţuie idilic, se prăbuşesc cu pasiune pe câte o banchetă, în unghere, unde uneltesc platonic – deci fără rezultat.

E cu neputinţă ca din această promiscuitate, din felul *quasi*-incestuos în care se aleg perechile provizorii, să nască vreo nouă ordine legitimă. Sigur e, însă, că fiecare vrea totul pentru sine, spre paguba celorlalţi, a tuturor; că o singură concepţie, o unică înlesnire îşi fac, totuşi, unii altora: un timp jertfit tratativelor făţarnice, pentru a-şi scruta şi surprinde intenţiile, nu cele finale, atât de ştiute, dar cele imediate şi iminente: momentul, anume, al loviturii, acesta e singurul amănunt care interesează.

---

[1] Titlul rubricii este „Incinta“.

Momentul, pentru liberali, de a răsturna, prin punere de piedică, regimul; şi momentul, pentru averescani, de a înlătura cu desăvârşire orice tutelă şi orice control. Ce precauţiuni s-au luat, ce pregătiri s-au făcut, de o parte şi de alta, pentru a evita o surprindere?

Iar pentru naţional-ţărănişti, în asemenea situaţie, momentul lor care poate fi? Până azi au servit, vrând-nevrând, de masă de ameninţare, de rezervă, de manevră, guvernului. „Provizoratul averescan" domină împrejurările grave – cum le-ar domina oricare altă formaţiune prevăzută cu simulacre constituţionale – prin simplul fapt că deţine puterea...

COMUNICĂRI ŞI INTERPELĂRI

Joi 7 aprilie. În tribune, aglomeraţia obişnuită a joilor parlamentare: tineri, veniţi să surprindă secretele oratoriei, doamne atrase aici de vanitatea oratorului corespunzător. D. Valeriu Pop, din L. A. N. C., disimulează, sub aspectele modeste ale ţinutei de zi, preocupări de sobră eleganţă. Interpelează, în continuare, despre înstrăinarea oraşelor. Vechea temă cuzistă nu-i răpeşte, cu desăvârşire, oratorului personalitatea în cugetare. De bună seamă, a rostit un discurs xenofob, a preconizat ziduri chinezeşti şi alte anacronisme.

A polemizat scurt cu „balivernele umanitariste, miorlăielile democratice, balele scârboase ale detractorilor de peste hotare". În ciuda lunecărilor de acest fel, s-a relevat ca retor limpede, cu grijă de acurateţă în frază şi de suită în argumentare, cu accente, ici şi acolo, de patetism, cu străduinţă spre obiectivitate şi ştiinţă strictă. D. Octavian Goga a ţinut să răspundă într-un târziu, când oratorul îşi clamase, după cele mai stricte canoane retorice, apelul final la uniunea sacră.

D. ministru de Interne, stăpân deplin pe o temă pe care o dezvoltase de curând şi în două rânduri, la Senat, a bruscat atenţiunea obosită a adunării printr-un răspuns rapid şi precis, un fel de raid voios prin toate problemele de guvernare internă. Pe alocuri, verva sa polemică a reapărut, încleştată, corp-la-corp cu terminologia abstractă impusă omului oficial pe care îl reprezenta; glasul poetului, în schimb, şi-a făcut loc prin vâltoare, când a trebuit să amintească „procesul istoric trist, capitolul de mare suferinţă" al oraşelor şi satelor Ardealului.

Acestea toate, însă, şi asigurările de omenie şi civilizaţie ale ministrului, şi măsurile făgăduite împotriva străinilor propriu-zişi „cari alterează demografia oraşelor, consumă şi spoliază, stârnind un sentiment de îngrijorare, căci sunt în majoritate elemente incerte, constituind o imigraţie inoportună", recensământul, apoi, anunţat, nu vor aduce, credem noi, urmăritul rezultat.

Expulzarea a câtorva sute de mii (nu discutăm cifrele) de străini veniţi după război, chiar de s-ar putea face, nu va însemna românizarea oraşelor. Nici o nouă lege administrativă, nici noi restricţiuni şi artificii nu pot schimba o situaţie adusă de frământarea sutelor de ani. Oraşul românesc începe de astăzi, ca şi România Mare, ca şi ţărănimea liberă şi stăpână pe moşia ei. Oraşul românesc, sau „românizat", va fi creaţiunea satelor înflorite şi cuceritoare ale unei generaţii noi. Până atunci, o atitudine de toleranţă, am zice, activă, care implică un vast efort cultural, o înfăptuire a tot ceea ce trebuie făcut pentru şcoala şi cartea tuturora, trebuie să grăbească, fără pierderi şi fără avorturi, inevitabilul proces de cucerire a oraşului de către satul românesc.

VOTAREA LEGII CAMERELOR AGRICOLE

Două incidente în şedinţa de noapte

Vineri, 8 aprilie. – Dezbaterile au rămas pe seama specialiştilor. Miniştrii şi deputaţii fac cu schimbul incinta şi culoarul.

Acesta găzduieşte marele număr al povestitorilor de anecdote şi al comentatorilor pasionaţi. D. Iuliu Maniu trece printre grupuri, fără a se opri, cu privirea îngheţată şi fixă. Surâsuri îl urmăresc, de ciudă, de dispreţ, de compătimire. Fără să fi jignit pe nimeni, fără să fi greşit nimănui, d. Iuliu Maniu stârneşte toate aceste sentimente, dârz însă în hermetismul său şi în rigiditatea sa politică pe care o atenuează şi o scuză, în relaţiunile personale, cu o dezarmantă şi inimoasă politeţă. E momentul, astăzi, să examinăm ceea ce adversarii Partidului Naţional-Ţărănesc numesc

„înfrângerile d-lui Iuliu Maniu“ şi să prelungim astfel propourile de culoar în coloanele gazetei. Şi trebuie să proclamăm dintru început că niciodată adevărul n-a fost mai falsificat şi mai ascuns ca în împrejurările în cari se fac din câte defecţiuni tot atâtea pierderi naţional-ţărăniste şi eşecuri personale ale preşedintelui Maniu. „Ne cunoaştem cu toţii, – a spus cândva d. Octavian Goga – şi ştim fiecare ce urmărim“... Ne cunoaştem cu toţii, într-adevăr, şi îndeajuns pentru ca, lăsând făţărnicia, să mărturisim că în Partidul Naţional-Ţărănesc, de la fuziune încoace, tot ceea ce s-a produs, ca defecţiuni, a corespuns sentimentului intim al d-lor Mihalache şi Iuliu Maniu. Nici o surprindere şi nici un regret n-a întovărăşit retragerea pe rând din partid a unor personalităţi al căror temperament şi idee călăuzitoare nu s-a potrivit niciodată cu tendinţele egalitare şi spiritul democratic al naţional-ţărăniştilor. Această judecată şi calcul nu înseamnă o diminuare a nimănui dintre cei plecaţi. Înseamnă numai că locul lor era oriunde aiurea decât în partidul care, în masele lui şi prin şefii lui, simţea cu intensitate o prezenţă străină, corpuri inasimilabile, în organizarea sa vie.

Aşa încât, întârzierile d-lui Iuliu Maniu, aşteptările inexplicabile altfel, aparenta d-sale nehotărâre n-au fost decât timpul necesar acordat desăvârşirii unui proces de epuraţiune şi omogenizare. O dovadă este că tocmai persoanele politice cari au părăsit, în ultimele luni, partidul, erau neîncetat sfidate de adversari: Ce căutaţi la naţional-ţărănişti? Ce rost aveţi acolo? Iar în exodul lor către ministere, prefecturi, consilii de administraţie, ele nu sunt urmate de nici un entuziasm, de nici o mulţime. Tabăra cea mare aşteaptă epuizarea simulatorilor şi a rătăciţilor, credincioasă idealului temerar din 1919, anul întemeierii noilor partide: stârpirea vechiului politicianism.

DISCUŢIA LEGII CHIRIILOR

Luni 11 aprilie. Preşedintele şedinţelor abuzive! Expresia e a d-lui Sasu şi i-a fost inspirată de apucăturile d-lui Otetelişanu, care, de la o vreme, se arată întărâtat de propria d-sale reputaţie de „mână de fier“.

La începutul legislaturii acesteia, d. Otetelişanu îşi luase asupră-şi misiunea dificilă de educator parlamentar al majorităţilor. Rolul e similar cu al plutonierului major la luarea în primire a recruţilor. Această îndeletnicire l-a determinat adesea să intervină în conflictele dintre guvernamentali şi opoziţie, în acea sesiune extraordinară, ca şi în acel răstimp al discuţiei la Mesaj, când schimburile de cuvinte buimăceau pe stenografii Camerei şi stârneau panica în tribunele cu doamne, făcând, totdeodată, să tresară în morminte ciolanele sacre ale strămoşilor, evocaţi în cel mai necuviincios chip. D. Otetelişanu a găsit nu o dată modalitatea de a eluda consecinţele unor asemenea, hai să zicem, frământări şi de a o lăsa, în definitiv, încurcată, în conformitate, bineînţeles, cu regulamentul.

De-atunci încoace, d. Otetelişanu a evoluat. De la rolul de împăciuitor, a trecut la arta de a prezida. (Termenul e al *Îndreptării* şi bănuim că nu puţin a contribuit la alterarea, prin exaltarea pe care o provoacă un elogiu excesiv, a vicepreşedintelui Otetelişanu.) De bună seamă, ca să prezidezi o dezbatere balcanică nu e de-ajuns să cunoşti regulamentul, ciocanul şi megafonul. Aici îşi face loc un anacronism: statura şi puterea îşi recapătă întâietatea, pierdută de când cu David şi Goliath.

D. Otetelişanu a pus în serviciul ordinei în dezbateri bojocii formidabili, pumnul şi grumajii lui Taras Bulba. Arta de a prezida s-a rezumat, curând, în răcnet şi izbire în masă, chemare la ordine şi trimitere în faţa comisiunii de disciplină, totul consfinţit printr-o promptă ridicare de mâini a majorităţilor: expresia voinţei naţionale. Sistemul a plăcut guvernului, care l-a designat pe d. Otetelişanu preşedinte pentru dezbaterile grele.

Cuvântul d-lui Sasu a venit să lămurească înţelesul acestei misiuni. Astăzi e nevoie de trei şedinţe pe zi: vorbă puţină, legi multe, voturi în pas alergător. D. Otetelişanu a fost, fireşte, chemat la roată. Opoziţia n-a înţeles, însă, să se lase brutalizată. Teroarea d-lui Otetelişanu a fost înlăturată scurt, în câteva protestări şi replici vehemente. Ca orice dictator dezamăgit, d. Otetelişanu a încercat să-şi salveze prestigiul de *domptor*[1] printr-o diversiune brutală care să lase impresia că d. vicepreşedinte se răzbună. Astăzi, deci, d. Oteteleşanu a cerut Camerei măsuri în contra presei. Şi a prilejuit d-lui Madgearu o inimoasă apărare, un fulgurant atac şi un succes strălucit împotriva majorităţilor, surprinse de violenţa acestei improvizaţii, şi împotriva d-lui Oteteleşanu care, părăsit de ai săi şi zdruncinat de elanul adversarului, a prins a înţelege că a greşit. D. Vintilă Brătianu s-a raliat, vai, părerii d-lui Madgearu şi judicios a dăscălit majoritatea că libertatea presei e una, şi redarea dezbaterilor e alta. D. preşedinte Brătescu a găsit o formulă blajină pentru a închide incidentul. Şi presa n-a mai plătit oalele sparte ale d-lui Oteteleşanu, despre a cărui existenţă ţara n-a aflat, în definitiv, decât prin al ei regretabil intermediu.

---

[1] *Dompteur* (franc.) – îmblânzitor de fiare, dresor.

LEGEA CHIRIILOR LA CAMERĂ

Legea chiriilor se discută şi se votează în cea mai perfectă indiferenţă a Parlamentului. E drept că d. Grigore Iunian, d. Petre Suciu şi d. Ioaniţescu au căutat să anime dezbaterile.

Dar mijloacele oratorice ale d-lui Iunian depăşesc pe cele de înţelegere ale Adunării. E o diferenţă de intelectualitate care situează de o parte oratorul, de alta Parlamentul, pe câte un plan deosebit. Cei de mai jos nu percep din argumentaţia concisă, din abstractizările, totuşi nervoase, ale d-lui Iunian, decât sunetul.

Nici d. Suciu nu renunţă la idee, ca să se facă înţeles. Are, însă, un fel mai plastic de a vorbi, care dă materialitate cuvintelor d-sale: votanţii le pot pipăi cu gândul. E o chestiune, însă, de pură formalitate. Oratorii se străduiesc în zadar: toate amănuntele sunt de mai înainte hotărâte în Olimpul guvernamental, cum remarcă d. Aurel Dobrescu. S-a dat poruncă de accelerarea votului. Întâmplare unică şi revoluţionară: d. raportor Brăescu renunţă la cuvânt, d. ministru aşişderea. Să trecem la discuţia pe articole, proclamă d. Cudalbu.

Această înfrigurare de a sfârşi ne scuteşte de ororile gramaticale, de exploziunile oratorice, însoţite de o intensă difuziune salivară şi de bătăi cu pumnul în masă ale d-lui ministru păstrător de peceţi.

Totuşi, legea chiriilor merita un mai amplu spectacol, o luptă adevărată. Poate că lipseşte, în Parlament, tocmai partidul care să reprezinte masele muncitoare orăşeneşti.

TRATATUL ITALO-MAGHIAR ÎN DISCUŢIA CAMEREI

Miercuri 13 aprilie. D. Mitilineu, ministru de Externe, pronunţă un elegant şi strălucitor răspuns în privinţa Tratatului italo-maghiar. Să admirăm mai degrabă prestanţa severă a oratorului, sau numai laborioasa abilitate depusă pentru a târcoli problema şi a o lăsa intactă, dând totuşi impresiunea că a îmbrăţişat-o şi a frământat-o îndelung şi deplin? Model de oratorie oficială în afaceri de politică externă, d. Mitilineu ni l-a furnizat, cu un accent suveran, în declaraţia d-sale de azi. Totul e rotund şi lustruit, ca să alunece mai lesne. Cuvintele se îmbină ca parchetul unei săli de recepţie pe care e primejdios să te încumeţi cu un pas indiferent.

D. Mitilineu a înlocuit preciziunea termenilor, refluxul întregii cuvântări în faţa problemei centrale pe care o forma Tratatul italo-maghiar, diversiunea totală a argumentării d-sale către idei generale de politică externă, printr-o superbă dicţiune şi o virilă intonaţie, plină de tot ceea ce textul a fost, cu dinadinsul, văduvit: curaj, francheţă şi hotărâre în faţa situaţiunii. Succes de tragedian modern, cu joc concentrat şi interior; frenetic, Camera l-a aplaudat. De ce nu se bisează, oare, la Cameră?

D. Davila a fost conciliant. D-sa nu merge până la capăt şi cedează în faţa argumentului necesităţilor de stat: Hérault de Séchèlles şi-a păstrat bravura şi cavalerismul; dar n-a fost niciodată un iacobin; cu toate că a îmbrăţişat, cu bărbăţie, toate riscurile marilor principii.

„Legea Mihai-Viteazul“ e o prescurtare parlamentară: Legea pentru împroprietărirea Cavalerilor Ordinului „Mihai Viteazul“.

Se votează într-o atmosferă posomorâtă şi ameninţătoare. Prin glasul deputaţilor, categorii întregi de nedreptăţiţi şi de uitaţi ies la iveală. Sunt ofiţerii invalizi cărora li se dă numai câte cinci hectare, împotriva legii agrare. Sunt subofiţerii şi soldaţii decoraţi cu Virtutea Militară. Sunt voluntarii şi invalizii ardeleni. D-nii Voicu Niţescu şi Aurel Dobrescu propun să nu mai fie împroprietăriţi acei Cavaleri ai Ordinului „Mihai Viteazul" cari sunt de mai înainte proprietari de pământ.

Propunerea e întâmpinată cu simpatie.

O rumoare suspectă acoperă protestările generalului Văleanu. Tusea d-sale n-are autoritate. Legea e în pericol. Majoritatea va vota, cu siguranţă, amendamentul. *Leader*-ii se agită, telefoanele intră în funcţiune. Preşedintele suspendă şedinţa până la sosirea ajutoarelor. Cu 80 pe oră soseşte d. Octavian Goga. La scurt răstimp, apare şi generalul Mircescu. Veleitatea de independenţă a majoritarilor e zdrobită. Iată-i pe toţi în incintă, mai în păr ca niciodată: nimeni nu cutează să rămână pe culoarul bântuit de chestori. De pe banca ministerială, privirile albe ale d-lui Goga fulgeră şi magnetizează masa votanţilor. Iată-l apoi la urnă, imperios şi ostentativ, cum inaugurează votarea. Dar de încordare, votează greşit: încearcă, o clipă, să reţie bila care cade... şi e nevoit, apoi, să-şi anuleze votul.

Intervenţia ministrului de Interne a fost însă eficace: amendamentul opoziţiei a căzut.

LEGEA TIMBRULUI ÎN DISCUŢIA CAMEREI

Incidentul dintre d-nii Vintilă Brătianu şi Manoilescu în şedinţa de ieri după-amiază

Joi 14 aprilie. De ce aversiunea faţă de d. subsecretar Manoilescu a d-lui Vintilă Brătianu? În timpul dezbaterilor la Legea timbrului am căutat să ne desluşim această minusculă problemă. D. Vintilă Brătianu emitea, de la tribună, un discurs laborios. Se căznea, fără încetare, să se mărginească la o

argumentare ştiinţifică şi sublinia cu un zâmbet care anevoie îşi făcea loc în peisajul spinos al figurii oratorului această subită obiectivitate. Să mărturisim, mai întâi, că bonomia, totuşi, îl prindea bine. Un surâs, într-o arătare ursuză, e o compensaţiune atât de rară, încât îi câştigă puteri de răscumpărare însutite. Întâmplarea mai făcea ca d. Vintilă Brătianu să lărgească discuţia şi să o înalţe într-o zonă ideologică pe care, mai ales când e ministru, o dispreţuieşte cu sistemă. Expunerea d-sale ar fi rămas, cu titlu de document, interesantă. Dar calmul nu şi l-a menţinut în faţa figurii atente şi discret maliţioase a d-lui subsecretar de la Finanţe. D. Vintilă Brătianu adaogă, deci, discursului d-sale un supliment de sfaturi agresive: economie şi prudenţă în mânuirea banului public. Degetul d-sale arătător ameninţă jignitor de părinteşte: Să băgaţi de seamă, să faceţi pe viitor o impresie mai bună, aşa cum nu se poate spune că aţi făcut până acum! (Acesta e sensul cuvintelor, poate mai drastice încă, ale d-lui Brătianu.) Şi iată: d. subsecretar, care suportase îngereşte atacul acesta insistent, se ridică: răspunsul d-sale trebuia susţinut de o fandare a întregului corp. Căci efectul a fost asemenea unei magistrale estocade. Străpuns, d. Brătianu făcu o pauză respiratorie, în vreme ce sângele îi colora mai întâi în roşu, apoi în vânăt, tâmplele umflate. Iată ce-i auziseră urechile:

D. Manoilescu: – „Aveţi dreptate într-un singur punct: că trebuie să facem economii, nu însă pentru cele ce avem de cheltuit, ci pentru ceea ce trebuie să acoperim!".

Aluzie profană! Blestem şi anatemă! D. Vintilă Brătianu izbucni. Mai întâi, dispreţul: să vină aici un om cu răspundere să susţină o asemenea insinuare. D. Brătianu reclamă cu vigoare „aducerea" d-lui general Averescu pentru a-şi însuşi sau nu insinuarea subsecretarului de la Finanţe. D. Manoilescu e palid de sforţarea pe care o face de a se stăpâni. Zbuciumul apoplectic al fostului vistiernic conţine, desigur, şi o parte de virilă mândrie zdravăn izbită.

Se suspendă şedinţa. D. Manoilescu, somat de naţional-ţărănişti, eschivează cu abilitate un răspuns precis, fără însă a retracta nimic. Dedesubturile se cunosc şi lumea politică ştie că nici una din părţi nu va insista.

În şedinţa de seară, după debutul d-lui Gică Ştefănescu, d. Manoilescu va rosti un discurs în care ne arată aspectul de tehnician financiar al personalităţii d-sale. Şi ne lămurim, acum, aversiunea d-lui Brătianu. E neînţelegerea dintre tipul trudnic al omului de birou şi de specialitate, neînzestrat, la care voinţa şi răbdarea înlocuiesc darurile absente, faţă de omul de talent, care reprezintă, fără vină, ştiinţa voioasă, pasul zburător al lui Nietzsche. D. Vintilă Brătianu e partizanul efortului obscur şi îndelungat, al etapelor anevoioase, al timpului care răsplăteşte şi consacră, al gravităţii şi strădaniei la datorie. Şi nu poate înţelege, nici admite, d. Brătianu, spectacolul tinereţii victorioase, al energiei care străbate, al inteligenţei care simplifică. Totul e dificil, lent şi uneori trist, pentru omul cu concepţia biurocratică şi ierarhică a vieţii. Totul e elan, simpatie şi bravură pentru cel prevăzut cu darul nerespectuos al talentului. Căci, indiferent de Legea timbrului şi de taxele succesorale, d. Manoilescu e cu deosebire opus, este etern şi congenital potrivnic d-lui Vintilă Brătianu.

ULTIMELE ŞEDINŢE ALE PARLAMENTULUI

Camera

Vineri 15 aprilie. Vacanţă parlamentară. I-a fost dat d-lui Manoilescu să intoneze armonios imnul final al sesiunii care s-a închis. Ultima şedinţă a fost trudnică şi îndelungă, străbătută de surprize şi tresăriri ca o agonie. Cursul circular, întunecat şi monoton al majoritarilor, puşi, cu resemnare, pe vot, a fost abătut şi învolburat în mai multe rânduri, de intervenţia, nepăsătoare, a opoziţiei. S-au iscat cele mai neaşteptate incidente. Violentă altercaţie între ministrul de Război şi deputatul Angelescu, urmată de tărăboiul clasic al taberelor respective. D-nii Citta Davila şi Eugen Goga se „enguelează"[1] vreme de cinci minute, pe tema xenofobiei şi a intoleranţei. Opoziţia descoperă, apoi, cazul comic al deputatului majoritar Hutu, din Câmpulungul bucovinean, şi pe care guvernul vrea să-l elimine din Parlament în favoarea unui nepot al d-lui Brătianu. Din câteva cuvinte, d. Călinescu speculează, magistral, întâmplarea, apărând pe bietul majoritar împotriva guvernului însuşi. Toate acestea întârzie însă votarea expresă a proiectelor, şi dezbaterile se prelungesc chinuitor. E ora mesei de seară, şedinţa însă continuă. La rând: consolidarea datoriei de război în Italia. Analiza clară şi succintă a d-lui Răducanu. Caldul şi împăciuitorul discurs al d-lui Brătianu. Din câteva cuvinte de mulţumire, oratorul Manoilescu prezintă Camerei un elegant mănunchi de retorică. Se intră în şedinţa de noapte, aproape fără tranziţie. Deputaţii n-au prânzit. Bufetul e devastat şi ros de o foame disproporţionată şi, evident, parlamentară. În incintă, d-nii Brătianu şi Madgearu prelungesc discuţia în jurul împrumutului italian. E aproape de miezul nopţii. Peste câteva minute şedinţa din 15 aprilie ia, cu ora 12, sfârşit. La 12 şi 1 minut începe şedinţa din 16 aprilie şi, deci, o nouă sesiune parlamentară. O panică ciudată cuprinde guvernul şi majorităţile. E panica formalismului şi papetăriei. În zadar naţional-ţărăniştii făgăduiesc, prin emisari, să aştepte, dacă va fi nevoie, şi până la 3… D. Manoilescu ia, impacientat, cuvântul la 12 fără 1 minut. Opoziţia aplaudă ironic rezoluţia mussoliniană pe care d-sa o dă situaţiei, dar Mussolini s-ar fi împiedicat oare de o asemenea relativitate?

Apare d. general Averescu: Voi ceti întâi mesajul de închidere, declară d-sa, şi numai după aceea vă voi face o comunicare. Şeful guvernului ţine morţiş să închidă sesiunea în ziua de vineri 15 aprilie. Totuşi, mesajul s-a cetit în dimineaţa zilei de sâmbătă 16 aprilie, iar discursul liniştit şi blând al generalului Averescu a atins orele 1 ale acestei înzoriri.

FRĂMÂNTĂRI AVERESCANE

Acord liberalo-averescan. Cazul Hutu şi chestiunea de incompatibilitate. – Mari nemulţumiri în Parlament şi partid

Guvernul afectează, de la o vreme, o superbă siguranţă de sine. Origina acestui sentiment ar fi asigurările pe cari d. Ion Brătianu le-a dat, într-o ultimă întrevedere, primului ministru, cum că pentru moment şi pentru multă vreme încă, Partidul Liberal nu crede necesară o schimbare de regim. Directivele imprimate de generalul Averescu politicei noastre interne şi atitudinea tuturor partidelor au liniştit ultimele aprehensiuni ale şefului liberal. Consecinţă: d. Ion Brătianu va lăsa Partidul Poporului să guverneze încă, în limitele principiului de continuitate, pe care îl socoate, în ciuda fricţiunilor parlamentare, îndeajuns de respectat. Liberalii vor face guvernului o opoziţie platonică de articole de ziar şi discursuri. O intensă campanie de răsturnare nu intră încă în intenţiunile lor.

---

[1] *Engueler* (franc. pop.) – a ocărî, a înjura.

Aceste amănunte au fost definitiv fixate de şefii celor două tabere, într-o convorbire intimă. Suntem în această privinţă în măsură să aducem oricând precizări lămuritoare.

*

Dar acordul de care vorbim nu defineşte decât poziţiunea strategică a guvernului Averescu. Asigurat în afară, regimul este însă foarte primejduit de frământările lăuntrice. Să nu uităm că remanierea nu s-a putut şi nu se poate face. Să nu trecem peste unul din cele mai semnificative incidente din ultima sesiune a Camerei.

Vorbim de cazul Hutu. În ultima zi a sesiunii, opoziţia naţional-ţărănistă s-a văzut în situaţia bizară de a apăra pe deputatul majoritar Hutu, din Bucovina, împotriva guvernului care l-a ales. Şi guvernul, foarte slab susţinut de majoritate, a trebuit să cedeze, amânând rezolvarea cazului. Care a fost pricina pasivităţii majorităţilor în susţinerea băncii ministeriale?

În ochii Parlamentului averescan, Hutu evoca o serie întreagă de cazuri analoage: seria parlamentarilor cari deţin înalte posturi administrative... Hutu era cel mai umil caz şi tocmai de aceea guvernamentalii n-au vrut să admită sacrificarea lui. Un biet primar, care e în acelaşi timp şi deputat, nu trebuie să stârnească atât de riguros intransigenţa guvernului. Alţii sunt, în faţa majorităţilor, parlamentarii în favoarea cărora se sacrifică, într-un mod scandalos, principiile constituţionale, principiul de control, încredinţându-li-se, pentru motive materiale, misiuni înalte administrative, pe lângă mandatul de deputat. Şi în rândurile majoritare se citau, în seara dezbaterilor în chestiunea Hutu, vreo zece cazuri de favoriţi cari sunt, concomitent, aleşi ai neamului şi mandarini ai lui: administratori şi autocontrolori!

*

Partizanii regimului, nemulţumiţi de asemenea anomalii, susţin că acestea, pe lângă ilegalitatea cea mai flagrantă, mai atestă, în faţa adversarilor, un amănunt de mare importanţă: *lipsa de oameni* de care suferă partidul averescan. Această lipsă de oameni a determinat dubla întrebuinţare a celor disponibili. Vânătoarea de partizani cu arcanul, ademenirea lor fripturistă, n-a pus încă partidul în situaţia de a-şi completa, necum clarifica, rândurile.

Şi nemulţumiţii, parlamentari jigniţi de un tratament inegal, sau fruntaşi obosiţi de aşteptare, reclamă, ameninţător, o reintegrare în lege şi o urgentă îndreptare.

EXODUL DIN CAPITALĂ

Spectacolul tragic al evacuărilor din 1916 se repetă, în fiecare an, de două-trei ori, însă cu o veselă înfrigurare. De Paşti, de Crăciun şi de luna lui Cuptor mahalalele asistă la fuga în limuzine, printre valize de viţel-alb, a boierimii vechi şi noi. Ţara se pustieşte atunci de dregători, de profeţi, de patrioţi şi de prietenii poporului.

Cei mai teribili apărători ai ordinei ameninţate, cei mai indispensabili piloţi ai corăbiei de stat printre primejdiile viitorului, toate statuile încă în carne şi oase, dezertează posturile de veghe: câte un răstimp, paginile jurnalului de bord nu vor mai înregistra isprăvile lor salvatoare. *Monitorul oficial* e văduv de discursuri şi decrete.

Se intră, astfel, într-o ordine eternă, întocmai ca... lumea în a şaptea zi, când mecanismul ei riguros a funcţionat, luminată *a giorno*, pentru prima oară, sub privirile odihnite ale creatorului.

Şi patria, fără dictatori şi fără diplomaţi, fără cancelarii şi fără spioni, trece, totuşi, pe dâra ei de istorie, mai departe, în sunetul unui ţignal de gardist, în cântecul ireductibil al cocoşilor din toate ogrăzile şi în lătratul câinilor de sub luna pogorâtă, în toate satele.

Sunt asemenea săptămâni vreo douăsprezece în fiecare an.

În toiul iernii, al primăverii şi al verii, exodul spre odihnă, al celor ce şi-au luat sarcina să ne guverneze, ne lasă fără miniştri, fără secretari generali, fără prefecţi şi parlamentari, iar rosturile sigure ale gospodăriei totale nu se arată deloc stânjenite.

E un fenomen plin de ispită. Epocile acestea de concediu demonstrează, mai expresiv şi mai pregnant decât cea mai acerbă critică, inanitatea[1] atâtor ilustre inutilităţi cari defilează, sub ochii gloatelor, cu anticipate poze statuare.

PLATFORMA OLIGARHIEI

În susţinerea necesităţii stării de asediu

Oficiosul guvernului revine asupra stării de asediu, obicei pe care în articolul intitulat ***Platforma democraţiei*** ni-l atribuie, rechizitorial, nouă.

Avem într-adevăr acest supărător obicei şi-l păstrăm: ca ori de câte ori ne vedem în faţa unor noi violenţe şi fărădelegi să repetăm că toate aceste abuzuri sunt facilitate şi ocrotite de nesocotirea ordinei constituţionale, înlăturată în 1916, şi care trebuia răsturnată prin chiar Legea stării de asediu, în momentul încheierii păcii europene

O măsură menită să asigure secretul mişcărilor militare şi ale apărării naţionale, în timp de război, s-a transformat însă în regim politic, în ordine stabilită, faţă de care invocarea libertăţilor constituţionale şi a legii e interpretată, în cazul cel mai bun, ca o naivitate, şi de obicei, ca un delict. Şi avem, astfel, vremelnici miniştri, cărora împrejurările le permit să suprime, sau să adăpostească totul, cu ajutorul simplei formule a intereselor superioare de stat. Un curaj derizoriu, un cinism de toate cărările, o tribună, o majoritate de parlamentari cari aplaudă, colaborarea, apoi, a câtorva agenţi de execuţiune, au rezolvit, definitiv, în patria postbelică, problema

---

[1] *Inanité* (franc.), zădărnicie, vanitate.

legalităţii şi a răspunderilor. Întocmai cum întreba Karamazov-tatăl pe fiul său, ateul, care-i afirma că nu există Dumnezeu: „*atunci totul este permis?*“ Aceeaşi chestiune şi stare sufletească pare că a cuprins, în ordinea politică, pe oamenii noştri de guvernământ, când şi-au dat seama că pactul fundamental este suprimat: atunci totul e permis? Din actele şi din felul lor de a se comporta înţelegem cum şi ce şi-au răspuns, în barbă, întrebării...

Oficiosul guvernamental crede că starea de asediu poate fi apărată, prin argumente. E o tentativă de încătuşare şi prin persuasiune. Să renunţăm, astfel, şi la libertatea de spirit – singura care ne-a rămas. Procedează greşit şi stângaci. Se serveşte de citate, din alte două ziare, cari, o regretăm, în chestii de argumentare nu formează autoritate. Citatele vorbesc de „pericolul bolşevismului“. Unul din citate recunoaşte că acest pericol e inexistent la noi, dar poate deveni mai târziu „călcâiul lui Achile“. Toate statele au un călcâi al lui Achile. Iată cum rezolvă un ziar de partid o problemă: printr-o comparaţie. Iată pe ce se întemeiază, în pledoaria sa, oficiosul guvernului.

Să ne fie îngăduit a nu-l lua în serios, cum nu luăm în serios nici „pericolul bolşevic“. Starea de asediu n-a putut împiedica pe comunişti să-şi aibă candidaţii şi voturile lor în alegeri. Câţi comunişti s-au ales în Parlament şi câte voturi au întrunit? Răspunsul măsoară toată întinderea în ţară a pericolului comunist.

Altul e însă rostul desfiinţării libertăţilor constituţionale, pentru a căror restabilire luptă, paradoxal, toţi duşmanii statului român, – cum afirmă diversele oficioase ale guvernelor diverse. Dar pentru a îndepărta de la noi o asemenea învinuire şi a ne scuti şi de argumentări inutile, să îmbrăţişăm, iată, punctul de vedere al breslei patrioţilor. Să fim, adică, pentru starea de asediu. Pentru starea de asediu şi dictatura care rezultă, deplină însă şi responsabilă, fără făţărnicii, fără simulacre constituţionale, fără parodii legaliste... E mulţumit oficiosul? Un asemenea regim ar fi cea mai sigură garanţie în contra năprasnicului pericol comunist. Guvernul care l-ar institui, ar avea să răspundă, în faţa tuturora, de isprăvile sale, aşa cum răspund oamenii de faptă şi de bravură: cu capul. Ne închipuim că această soluţie corespunde şi convine naturii lor drepte şi cinstite şi care dispreţuieşte echivocul, haina cu dublă faţă, ezitarea şi jocul perpetuu între arbitrar şi legalitate. Suntem, astfel, în spiritul tuturor *pledoayer*-ilor stării de asediu şi le înlesnim expresia unui gând pe care ei nu cutează să-l proclame făţiş.

Desigur, însă, că nu le suntem pe plac nici în felul acesta. Idealul omului de guvern de azi rămâne clar-obscurul, trapa, sertarul cu două funduri, legea cu două texte, omul cu o conştiinţă de rezervă. Lumina vie sau bezna oarbă îl înspăimântă şi-l stârpesc, deopotrivă.

NEIZBUTIRI

Noul roman al lui D'Annunzio va fi prefaţat de Mussolini. Dacă ştirea din ***Corriere della Sera*** e adevărată, atunci povestea unei ilustre şi actuale rivalităţi s-a încheiat fără dramă, deci fără glorie. Subiectul nu mai reclamă un Plutarh. Conflictul crâncen a două mari ambiţii ia sfârşit prin capitularea dulceagă a uneia din ele. D'Annunzio n-a ştiut să reziste un sfert de oră mai mult. Poate că bătrâneţea, în politică, e mai grăbită. Ea nu-şi mai face o armă din aşteptare, nici chiar din pasivitate. Ea se zoreşte să culeagă ultimii lauri, cei mai la îndemână lauri, de teama decrepitudinii şi a morţii, a căror pândă o simte, ca o răsuflare, aproape. Rivalitatea D'Annunzio-Mussolini s-a terminat cum e mai rău: din epică, sortită literaturii altora, a isprăvit prin a face ea însăşi literatură. În loc de două săbii încrucişate, iată două pene ruginite. În loc de un câmp de bătălie, o călimară fraternelă.

După război, Italia şi Rusia, deopotrivă, au fluturat omenirei făgăduinţi de epopee. Explicaţia stă în regimurile extreme ale acestor ţări. Ţările de mijloc şi de echilibru nu dau figuri eroice, nici spectacole palpitante. Un simplu revoluţionar sud-american sau portughez e mai interesant decât cel mai decorat parlamentar francez sau britanic. Italia părea că va exalta reînvierea donchişotismului şi a condotierismului în Europa. Duşmănia Mussolini-D'Annunzio, însă, nu va mai fi un episod de mare rezistenţă.

În termeni sportivi, ceea ce a făcut D'Annunzio se cheamă „abandon". Unde sunt discursurile cari au îmbrâncit Italia în război? Dar zborurile cu avionul peste Goricia? Arzătoarele manifeste? Prăbuşirea glorioasă şi pierderea ochiului? Expediţia la Fiume, – scurta şi paradoxala domnie asupra oraşului? Fuziunea visului cu acţiunea, a fanteziei cu realitatea? Poezia în faptă şi fapta în poezie? Retragerea neliniştitoare şi dârză la mănăstire?

Un retor banal şi un calculator strict au pus piedică pe pământ şi în văzduh aripilor poetului.

Restul e ca orice pact politico-electoral. Şi dacă romanul a ieşit prost şi prefaţa sarbădă...

ÎN CONTRA ALBILOR

Sub prezidenţia de onoare a lui Barbusse s-a înfiinţat, la Paris, o ligă a raselor colorate. Galbeni şi negri, verzui, bronzaţi sau portocalii (minunile Domnului sunt mari şi nenumărate) şi-au propus să scuture jugul nostru, „al feţelor palide", cum ne numesc, în graiul lor pitoresc şi colorat, caraibii prevăzuţi cu penaj pestriţ şi acţiuni miniere.

Aşadar, pericolul galben, al ex-kaiserului Wilhelm, se întregeşte cu aproape toată gama spectrului solar. Rasele pigmentate şi robite se ridică împotriva opresorului lor spălăcit. Şi până nu începe marea şi sfânta luptă care va libera continentele incendiate, războiul argumentelor a şi pornit.

Se invoacă, împotriva mişcării coloraţilor, superioritatea civilizaţiei albe.

Dar cine poate dovedi că această superioritate nu e decât o afirmaţie a îngâmfării albilor? Este o oare motorul un argument decisiv? Dar tunul cu repetiţie şi mitraliera sunt ele, oare, un titlu de glorie?

Se invoacă, în sprijinul albilor, înţelepciunea, învăţătura şi arta lor biruitoare. Unde alt ne-au dus toate acestea dacă nu la spectacolul din 1914, de la care coloraţii se întorceau cu spaimă şi dezgust? Şi filosofia indică să fie ea mai prejos decât cea europeană, pe care a şi zămislit-o, iar arta galbenilor şi a negrilor mai puţin relativă decât a civilizaţilor?

Cu aşezările lor milenare, cu pitorescul lor expresiv, galbenii, căci în primul rând ei ne preocupă, nu realizează, totuşi, nimic fără concursul europenilor. Până şi armele de tot felul, pe cari ar fi să le utilizeze mâine, până şi ideile cari îi ridică azi în contra asupritorilor, totul se datoreşte stăpânului incoherent şi rapace. Incoherent, fiindcă, în rapacitatea lui, a pus la îndemâna exploataţilor unealta dezrobirii: tainele industriei sale. Aici stă, după Rémy de Gourmont, marea vină a rasei albe: că, din sentimentalism şi aviditate, nu şi-a organizat, durabil, hegemonia în lume. A renunţat, astfel, pe viitor, la o situaţie aristocratică, printre rasele aservite şi muncitoare.

Să fie, însă, primejdia iminentă? Ceea ce ni se pare că o înlătură pe multă vreme încă, e tocmai acea rapacitate proprie rasei albe. Rapacitate care o face să fie activă, atentă, feroce şi stăpânitoare, – pe veci.

ŞEDINŢA ADUNĂRII NAŢIONALE

Primul-ministru, în candidă uniformă de comandant de armată, apare în faţa sălii festive. Înfăţişarea de schivnic, mistuit şi redus la o singură linie fibroasă, şi care a luat armele pentru triumful vreunui fanatism uitat, întocmai ca pustnicii războinici din Tebaida. Urale.

Sala e o fulgerare de contraste stridente, o fantasmagorie de culori fericite, o năruire, de la tribune până în incintă, de străluciri estivale. Sunt fireturile şi broderiile de aur, marile ordine în pleiade de metaluri şi smalţ pe piepturi de ambasadori, de generali şi demnitari. Se adaogă nota sumbră şi elocventă a fracurilor cu faţada lor albă şi parcul tropical al gătelilor feminine, exaltat în plante măreţe.

Impresia e că priveşti lumea printr-un cristal de candelabru cu ochi de copil.

Sau că eşti ancorat, noaptea, în apropierea unei serbări navale, lângă izbucnirea rachetelor şi fâlfâirea multicoloră a pavilioanelor internaţionale. Sau poate rătăceşti, vietate, pe buza unui gigantic potir împărătesc...

Banca ministerială şi incinta tixită a parlamentarilor e o concentrare de negru şi alb, într-un exagerat chenar de un aur intens: încăperea e cotropită şi străjuită de mulţimea ofiţerilor existenţi. Pe băncile din fund apar, poate pentru întâia oară, câteva doamne: sărbătoarea nu ţine seamă de regulamente şi legi.

Şi sărbătoarea aceasta se încheagă dintr-un freamăt real, dintr-o aşteptare şi o colaborare adevărată. În tăcerea atentă, se desluşeşte în glasul potolit al generalului Averescu, cum biruie, încetul cu încetul, emoţia. E numai o clipă, dar care stârneşte furtunos aplauzele.

Reprezentanţii partidelor iau cuvântul pe rând. D. Ion Brătianu lipseşte: strategia prestigiului personal i-a impus această absentare. D. Iuliu Maniu a găsit cuvintele celui care reprezintă, cu autenticitate, o provincie şi un popor. D. N. Iorga mulţumeşte mai întâi preşedintelui pentru rândul pe care l-a fixat partidului şi persoanei d-sale. Prilej pentru d. A. C. Cuza să plagieze pe fostul d-sale tovarăş printr-o declaraţie identică. D. dr. Lupu a fost exuberant şi înviorător ca un vin tonic. D. Şandor Iosef s-a exaltat îndelung şi lent pe tema libertăţii.

Iar după discursul, care trebuia rostit la început, al d-lui Petre Negulescu şi după vorbele de sfârşit ale d-lui general Coandă, trei salve de urale au încheiat, viguros, sărbătoarea parlamentară.

RIDICAREA STĂRII DE ASEDIU

Miercuri 11 mai. Parlamentarii se regăsesc, fără nici un entuziasm, după o scurtă vacanţă. Se presimte o aprigă sesiune. Guvernamentalii sunt în consfătuire: prepară proiectul de lege prin care i se restituie generalului Averescu uniforma şi sabia de care anii de retragere l-au lipsit. Comentariile, în jurul acestei iniţiative, sunt foarte vii. Se relevă, cu acest prilej, că dreptul de a purta uniforma de comandant de armată, de a încasa leafa şi de a se bucura de onorurile legate de această demnitate, nu-l mai avea decât generalul Prezan...

Partidul Naţional-Ţărănesc ia, dintru început, o atitudine potrivită cu declaraţiunea, plină de înţelesuri agresive, din şedinţa solemnă de ieri. Comunicarea d-lui Răducanu e de o vehemență, în termeni și în ton, neobișnuită chiar în acest Parlament. Întreruperile timide ale majorității au fost, scurt, răpuse.

După această ruptură violentă cu liniștitele raporturi din trecuta sesiune, d. Mirto propune un proiect pentru ridicarea stării de asediu...

Apoi, cu un imperturbabil umor, cere guvernului amănunte asupra alcătuirii delegațiunii române la Conferința economică de la Geneva: cine sunt delegații, ce titluri de specialitate posedă, ce lucrări prezintă, prin ce activitate s-au ilustrat, până acum, acolo...

Un spasm de veselie cuprinde adunarea, fără deosebire de partid.

Brusc, se aduce în discuție legea armonizării salariilor. D. Oteteleșeanu apare la tribună, – raportor.

D. Mirto îi ia cuvântul, în chestiune de regulament.

Și o polemică se iscă: proiectul de armonizare n-a fost depus pe biroul Camerei. El nu poate fi, deci, discutat, cu toate că d. Manoilescu, inovând în materie de formalități parlamentare, a făcut ca proiectul să fie împărțit prin poștă parlamentarilor în vacanță.

D. Brăescu a soluționat, iscusit, problema, cu ajutorul a două articole din regulament cari îi îngăduiau să împace opoziția și, în același timp, să satisfacă guvernul.

...Sesiunea de vară va fi repede și zgomotoasă, ca ploile acestui sezon.

PUTEREA ÎNTUNERICULUI

O întâmplare de necrezut înregistrează cronica diversă: casa învățătorului din comuna Gura Vulcanei a fost, în parte, dinamitată. După prima explozie, care a dărâmat un zid, s-au descoperit cartușe de dinamită așezate în alte părți ale clădirii. E răzbunarea sătenilor împotriva învățătorului, care i-a constrâns prin amenzi să-și trimită copiii la învățătură.

Țăranul, deci, nu s-a deprins cu școala obligatorie. Ea îl exasperează mai mult decât jandarmul, boierul și fiscul, față de cari

răbdarea-i proverbială nu se dezminte niciodată. Căci crima nu e nouă decât prin rafinamentul și violența mijloacelor întrebuințate. Asemenea isprăvi s-au mai petrecut însă: nu sunt decât câțiva ani de când o învățătoare a fost asasinată pentru aceeași vină de a fi luat în serios obligativitatea învățământului. E un aspect, aici, al veșnicei lupte dintre întuneric și lumină, dintre adevăr și minciună, dintre Ormuz și Ahriman? Ar fi concluzia unui poet sau a unui cleric. Să incriminăm numai ignoranța și starea cu desăvârșire frustă a țăranului? Am nesocoti atunci tot ceea ce se întâmplă, asemănător, pe întreg cuprinsul țării, și am pierde astfel din vedere că dinamitarea culturii e un exemplu care pornește de sus. E un sistem tradițional, e o metodă politică și de guvernământ. Țăranul care ucide sau așează, în bezna nopții, fitilul distrugător, nu face decât să plasticizeze și să dea o expresie acută practicei noastre anticulturale. Crima lui e stringentă, dar măruntă în violența ei, și nu e decât un ecou zgomotos. Păcatul uriaș și repetat cu drăcească stăruință rămâne al conducătorilor. Ei n-au pus dinamită la temeliile universităților, n-au incendiat laboratoarele, n-au măcelărit dăscălimea. Dar au sabotat cultura, întreținând vrajba în tinerime; au redus și pustiit laboratoarele prin neatenție și părăsire; au hămesit și au demoralizat pe profesori, prin salarii de foamete și muncă de corvoadă.

Școala, cu încetul, a ajuns o paragină și o derâdere. Politicianismul a adus-o aici. Atentatorul necunoscut și inconștient din Gura Vulcanei n-a săvârșit decât un mic delict din vasta crimă permanentă. Iar partidele, totuși, înscriu în fruntea programelor lor: campanie culturală.

UN ROMAN NOU

Apare în traducere franceză povestea lui *Gatsby le Magnifique* scrisă de F. Scott Fitzgerald. Autorul face parte din avangarda literară americană, și tocmai de aceea lucrarea sa trebuie semnalată. Simultan, pe tot pământul, artiștii tineri au proclamat – adesea fără să se cunoască și fără să se audă – același principiu, aceeași descoperire: romanul a murit.

Făptura lui hipertrofică nu mai rezistă ritmului zilei, nici nu mai corespunde gustului vremii. Anecdota sentimentală, aventura de senzaţie, nu ne mai interesează, dimpreună cu garnitura lor de psihologie, filosofări şi concluziuni sociale.

Toate acestea le găsim în marele reportaj. El are avantajul de a fi veridic. Şi ne lasă libertatea – după ce ne-a furnizat datele – de a comenta şi filosofa singuri întâmplările.

Romanul s-a născut din nevoia de reportaj. Se numea cronică. Se reîntoarce şi sfârşeşte azi în reportajul modern, în studiul documentar, în memorii şi biografii.

Dar Scott Fitzgerald izbuteşte, la 30 de ani, să ne impună aventura sentimentală a lui Gatsby le Magnifique, să ne intereseze la viaţa şi la belşugul, la desfrâul, la idealismul şi la ipocrizia Americii de astăzi.

Cartea sa e un poem în care s-au strecurat cu îndemânare toate aceste detalii de reportaj. E o cumpănire de poezie şi realitate, sau e, mai precis, înălţarea realităţii în zona de poezie, prin virtutea pe care o posedă munca, talentele adevărate.

Şi cu aceasta, din hotarul factice dintre poet şi romancier, n-a mai rămas nici o urmă. E o soluţie de alchimie poetică modernă.

Subiectul? Un contrabandist de alcool în America prohibiţiunii. Iubire. Moarte...

– Citiţi, însă, cartea !

D.VINTILĂ BRĂTIANU DESPRE LEGEA ARMONIZĂRII

Declaraţia Partidului Liberal

Luni 16 mai. În mijlocul unei atenţiuni superstiţioase, d. Vintilă Brătianu ia cuvântul. Legea armonizării. E, desigur, prea târziu ca d. Brătianu să mai evolueze. Apare la tribună cu întreg prestigiul pe care i-l dă experienţa. Se face o tăcere setoasă de lumină. După un sfert de oră, însă, sufletele cele mai ferme renunţă la glasul acela care pare a fi al priceperii şi al înţelepciunii.

D. Brătianu, cu tot stocul său de idei politice şi de specialitate, cu toată fixitatea directivelor sale, n-a izbutit încă să rostească un discurs coherent şi organizat. Cu neputinţă să-l urmăreşti în zigzagurile sale încete, sau să completezi de fiece dată înţelesul acelor fraze cari rătăcesc cale de poştii întregi cu diligenţa unui verb hodorogit. Înţelesul uneori se străvede, plutitor şi vag, ca un sunet de talangă purtat de zvonurile confuze ale amurgului.

D. Vintilă Brătianu e un agitator de penumbre, fără nici o poezie însă. Se precizează pe îndelete, prin forţa repetiţiilor şi a prolixităţii. Fiece pasaj e o încercare de a completa pasajul precedent. Astfel, din aproximaţii şi cârpeli, obţine o urzeală grosolană, dar consistentă.

În discursul său de azi, d. Brătianu a vorbit de cei ce fac bărbierie, la Finanţe. Nu ştim ce se petrece la ministerul acela. La tribună, însă, când vorbeşte d. Brătianu, o simţim: fără apă şi săpun.

Oratorul anunţase că nu va discuta legea. Va justifica numai o atitudine şi o declaraţiune.

Justificarea durează, totuşi, două ceasuri şi cuprinde o critică amănunţită a proiectului de lege. Nu lipsesc nici partea de insinuare, nici ameninţările, nici săgeţile, ştirbe, împotriva subsecretarului de la Finanţe, pe care, cavalereşte, generalul Averescu îl acoperă.

D. Vintilă Brătianu susţine că armonizarea nu e posibilă fără normalizarea vieţii de stat. Are, poate, dreptate, dar această normalizare de ce n-a săvârşit-o, d-sa, în cei şase ani de guvernare, directă sau camuflată, de după război?

Afirmă, apoi, necesitatea unei prealabile stabilităţi, – dar cine altul o zădărniceşte, pe toate tărâmurile, decât partidul condus, orbeşte, de d-sa?

Reclamă, în sfârşit, o ierarhie intelectuală, şi nu e tocmai partidul d-sale care, atât în administraţie cât şi în politică, a nesocotit-o?

D. Vintilă Brătianu a enunţat, cert, critici întemeiate şi mai ales principii salutare în discursul de azi. Trebuie o operaţie de dragaj intelectual, să le despotmoleşti din aluviunea retoricei d-sale. Descoperim chiar şi un imn al democraţiei şi un rechizitoriu al mussolinismului...

D. Vintilă Brătianu are, astăzi, dreptate contra propriilor d-sale fapte.

PENTRU DOCUMENT

De-abia ivite de sub tipar, şi memoriile d-lui Marghiloman au obţinut succesul de librărie dimpreună cu distincţia de a fi puse la index. Ministerul a ordonat „retragerea lor din comerţ“, – dispunând, prin aceasta, confiscarea lor, în termeni de traducere liberă... Efect al aglomerării oamenilor de litere la conducerea treburilor publice.

De azi înainte, deci, memoriile lui Marghiloman capătă şi atracţiunea misterului: preţul exemplarelor cari se vor vinde pe furiş va creşte, la bursa secretului şi a lucrului oprit. Valoarea de mărturie irecuzabilă a textului sporeşte şi el, graţie aceluiaşi abuz al Cenzurii. Scopul ei – dezminţirea şi tăcerea – nu pot fi niciodată atinse. Violenţa de azi contribuie la succesul volumului.

Şi poate că succesul acesta va fi un îndemn, şi un punct de plecare, la noi, pentru literatura memoriilor. E un gen care pasionează, aiurea, pe scriitor şi public, deopotrivă. E o literatură pe care Saint-Simon a înălţat-o până la artă, păstrându-i superioritatea veridicităţii. Întâmplările adevărate vor interesa, totdeauna, publicul, mai presus decât cea mai măestrită ficţiune.

Epoci întregi, societăţi şi oameni au putut fi reconstituite şi păstrate graţie acestei apucături sau griji (cari îşi pot avea latura lor supărătoare) – a transcrierii, pe hârtie, a amintirilor. La noi însă genul e absent. Nimeni, aproape, n-a purces în căutarea timpului pierdut, şi de aceea timpuri întregi de istorie, de fapte, chipuri şi lumi, dispar într-un trecut fără urme.

Nu intenţionăm, fireşte, încurajarea grafomaniei senile. Dar genul trebuie cultivat chiar cu acest risc. O pagină de document autentic, reţinut de o judecată ageră, servită, la vreme, de un ochi limpede, înlătură, în preocuparea noastră de adevăr şi de omenesc, volume întregi de searbădă acumulare literară. Tendinţa vremurilor e înspre memorii şi monografii.

CRITICILE D-LUI IORGA LA LEGEA ARMONIZĂRII

Marţi 17 mai. D. Iorga şi normalizarea salariilor: s-ar părea că problema nu poate fi propusă unui poet şi unui istoric. Dar astfel e graţia multiplă a talentului: tema greoaie, complexă şi aridă e ridicată, cu o uşurinţă de miracol, prin atingerea imaterială a cuvântului, şi străbătută şi destrămată şi încinsă cu mii de lumini spirituale. A fost un joc pentru d. Iorga să epuizeze chestiunea, fermecând totuşi auditoriul cu sprintenia şi eleganţa unui discurs în care a întrunit, ca într-o jerbă de câmp, toate nuanţele gândirii sale artiste şi luptătoare: de la detaliul amuzant şi ironic, până la accentele energiei, şi de la tensiunea acerbă a criticei, la izbucnirile indignării, fără a jertfi câtuşi de puţin datele prozaice ale proiectului de lege. Trecerile se efectuau ca lunecarea lucidă a constelaţiilor, pe cer.

...Evidenţiind greşelile grave ale armonizării propuse de d. Manoilescu, oratorul a adus elogii, totuşi, talentului şi râvnii acestuia, recunoscând, totdeodată, necesitatea reformei şi utilitatea pasului făcut.

DISCUŢIA LEGII ARMONIZĂRII SALARIILOR

Miercuri 18 mai. D. general Averescu debutează ca ministru de Finanţe. Un lung discurs de apărare şi de tălmăcire a legii. Comandantul alb de ani ştie să-şi disimuleze rigiditatea profesională sub aspecte de supleţe şi de bonomie adesea maliţioasă.

S-ar putea zice că, pe culmea vârstei şi a carierei, generalul Averescu e încă în plină devenire: succesele d-sale oratorice sunt de recentă dată. Pe când d. Vintilă Brătianu, la tribună, se dovedeşte incurabil anchilozat, improvizatul d-sale adversar financiar de astăzi se arată în stare de tinereţe perfectibilă şi evolutivă. E o părere culeasă, din dreapta şi din stânga, pe culoare şi în tribune. Să nu se creadă, totuşi, că generalul Averescu, din ce în ce mai stăpân pe cuvânt şi pe tribună, se dedă oratoriei parlamentare propriu-zise. E mai mult o *causerie* cumpănită şi calmă, pe un ton scăzut, care contrastează cu retorica obişnuită şi, mai ales, cu elocinţa militară. Nici declamaţie, nici panaş, nici energie vocală. Primul ministru este, ierte-ni-se neologismul, un inhibitiv. Izbucnirile sale sunt conţinute cu discreţie înlăuntrul unui sentiment de siguranţă neafectată. Un fel particular de a împărtăşi mistere şi o familiaritate, totuşi, distantă şi un mod abil de a-şi săgeta adversarul evitând obişnuitele încăierări verbale, toate acestea au menţinut intensă atenţia adunării vreme de două ore.

D. general Averescu a polemizat, mai întâi, cu d. Vintilă Brătianu, pe tema declaraţiei Partidului Liberal. Şi a dovedit că această atitudine nu e decât a d-lui Vintilă Brătianu: nici opinia publică şi nici partidul nu şi-au spus cuvântul. Primul ministru justifică aceste indiscreţii cu felul de a lupta al d-lui Vintilă Brătianu, răscolitor de intrigi şi dedesubturi politice. A găsit, aici, prilejul de a ridica, încă o dată, ameninţările liberale: „Vă declar“, a repetat, cu fermitate, ministrul de Finanţe, „că dacă aveţi intenţia să ne intimidaţi, sunteţi pe cale greşită: noi nu ne intimidăm!“ Sfidare rostită cu o calmă energie, fără patos şi fără tragere, sublimă, de spadă. (Majorităţile s-au înflăcărat.)

Despre legea în sine, generalul Averescu s-a ferit să o proclame desăvârşită. A solicitat, cu modestie, pentru discuţia pe articole, concursul tuturor. Aproape că a recunoscut necesitatea urgentă a organizării serviciilor de stat. Dar urgenţa armonizării salariilor nu mai îngăduia o amânare: problema refacerii ministerelor reclamă un studiu mult prea lung. Şi aici, un nou duel cu d. Vintilă Brătianu. Primul ministru citeşte dintr-o broşură liberală asupra salarizării şi arată că soluţiunile cuprinse preconizează revenirea la salariul-aur din 1916!

E ceea ce am realizat noi, afirmă generalul Averescu.

– „V-am plagiat!“ surâde d-sa. (La auzul fatalului cuvânt, d. Cuza tresare în fotoliu, alarmat).

O diversiune: d. Madgearu a cerut explicaţiuni asupra stabilizării. I s-a răspuns că guvernul nu decretează stabilizarea, ci urmează o politică de stabilizare. Toate acestea cu obişnuita frământare şi larmă pe care o iscă *leader*-ul naţional-ţărănist.

La sfârşit: apelul la colaborare, al generalului Averescu. Ovaţiuni.

STABILIZAREA LEULUI ŞI CRIZA ECONOMICĂ

Joi 19 mai. Dezbateri pasionante şi aprige în această şedinţă a interpelărilor. Polemică dârză şi, totuşi, teoretică în jurul politicii economice şi financiare a guvernului. Participă d-nii Garoflid, Manoilescu, Răducanu şi Madgearu; specialiştii şi-au dat întâlnire azi. Lipseşte d. Vintilă Brătianu.

D. Răducanu a rostit mai mult o conferinţă academică, un vast expozeu şi o critică ştiinţifică, decât o interpelare propriu-zisă. A cuprins în cuvântarea d-sale situaţia în întregul ei, evidenţiind inconsecvenţele şi ezitările guvernului în a veni cu soluţiunile trâmbiţate.

A dat, astfel, măsura unei competenţe servită de o rafinată cultură literară. D. Madgearu a introdus, de îndată, în dezbateri nota actuală, tonul agresiv, atitudinea acerbă. Taberile s-au definit şi au început să se supravegheze. Improvizaţia d-sale ar fi fost desigur pe placul unui guvern care doreşte într-adevăr să se libereze de tutela liberală. D. Madgearu s-a îndârjit să demonstreze realitatea tutelei acesteia. Măsurile vamale şi economice ale guvernului dezmint toate principiile şi făgăduinţele de până acum. Prin toate actele sale, cabinetul Averescu nu face decât să realizeze ideile d-lui Vintilă Brătianu. Politica vamală a d-lui Garoflid protejează industria parazitară în paguba agriculturii şi a principalelor bogăţii ale ţării. O paralelă între taxele vintiliste şi cele introduse de d. Garoflid arată că, în fond, lucrurile au rămas ca sub liberali: suntem în plină continuitate. Iar în ceea ce priveşte stabilizarea, atât de necesară şi atât de promisă de cele două suflete ale ministerului (expresia e a d-lui Răducanu) – d-nii Garoflid şi Manoilescu –, aceasta a fost părăsită de teama d-lui Vintilă Brătianu.

Camera intervenea, la răstimpuri, în discuţie. D. Madgearu, acuzat că i s-a pretins să i se fixeze un termen în lăuntrul căruia să se facă stabilizarea, răspunde că n-a cerut decât măsurile doveditoare că guvernul nu şi-a părăsit programul. O singură procedare ar fi fost indicată şi doveditoare: denunţarea convenţiei dintre stat şi Banca Naţională. Situaţia e, într-adevăr, paradoxală: un guvern face repetate declaraţii pentru stabilizare menţinând un contract de revalorizare pe 15 ani.

D. Madgearu s-a ocupat şi de plafonul financiar, gata să respecte această venerabilă idee fixă a d-lui Vintilă Brătianu, cu o condiţie: să se facă noi emisiuni numai pentru operaţiuni speciale de politică valutară şi economică. Majoritatea deveni, brusc, favorabilă oratorului. D-nii Garoflid şi Manoilescu l-ar fi aplaudat, cât p-aci! Situaţia politică impune, însă, miniştrilor multă rezervă.

A răspuns d. Manoilescu: aceeaşi amplă frază şi firească dezinvoltură de om turnat pentru acţiune şi luptă. Dar d. subsecretar de stat îşi schingiuie temperamentul de când i s-a atras atenţiunea că tinereţea e un delict şi originalitatea, o scădere. De la început, o figură fericită: taxele „liberale“ de export creau o geografie falsă a ţării, ridicând munţi economici artificiali... Apoi, d. Manoilescu, printr-o enumerare de măsuri şi rezultate ale actualei guvernări, proclamă că suntem în plină politică de stabilizare, că guvernul nu renunţă la programul său, pe care-l va realiza păstrând, ca într-un război, secretul mijloacelor şi al momentului lor de aplicare. Mai mult încă (şi glasul oratorului a căpătat aici o sonoritate marţială): guvernul nu se va lăsa în această operă nici grăbit, de cei cari înţeleg să-l grăbească, nici împiedicat, de cei cari au interesul să-l împiedice. Ameninţare abilă, care-l va nelinişti pe d. Vintilă Brătianu, fără să-l supere însă.

D. Garoflid a trebuit să împace spiritul şi cuvântul său concis şi lapidar, cu dificultăţile, atât de ştiute şi de înţelese, ale momentului. A confirmat declaraţiile d-lui Manoilescu şi le-a întărit, dar cu o precizare: nu e posibilă stabilizarea până ce preţurile interne şi externe nu corespund; până ce bugetul nu va permite desfiinţarea taxelor de export; până ce nu se va realiza consensul partidelor şi al opiniei publice în această chestiune.

Desigur, toate aceste condiţiuni sunt tot atâtea amânări fără dată... Şi înţelesul agitatelor dezbateri de astăzi rămâne, desigur, acela că guvernul păstrează o credinţă platonică programului său, aşa cum *gheişa* japoneză rămâne devotată, cu gândul, logodnicului din sat; dar între timp împrejurările şi oamenii trec, în triumf, peste virtutea ei martirizată.

ŞCOALA ROMÂNEASCĂ DIN TURTUCAIA

S-au împlinit o sută cincizeci de ani de la înfiinţarea şcolii române din Turtucaia. În faţa unui ministru, a unui episcop, a corurilor şcolare şi a unei mulţimi ostăşeşti, se aşează o lespede comemorativă în cinstea lui Rusu Şaru, învăţătorul şi ctitorul cultural de la 1774. O întreagă serbare şi binecuvenită, în jurul unui modest nume şi uitat. O vâlvă, care e şi o afirmare de puteri şi de drepturi, în jurul unui fapt necunoscut şi a unei mândre surprinderi: şcoala românească a Turtucăii are o vechime de peste 150 de ani.

Trebuie să repetăm acest titlu care pentru cei mai mulţi dintre noi e şi o veste. Şi nu o tristă deşertăciune trebuie să ne îndemne a fi de faţă cu gândul şi cu exaltarea care însoţeşte marile evocări, la comemorarea victorioasă a lui Rusu Şaru şi a urmaşilor săi. O şcoală românească, în umbrele de tăcere, de apăsare şi de necunoscut, de peste Dunăre – o văpaie pierdută în noaptea pe care o scruta Făt-Frumos pribegind după foc – ce nobil şi autentic document pentru aristocraţia neamului nostru, ce afirmare dârză şi senină a unei misiuni pacifice şi intelectuale! A fost, deci, până şi în aceste părăgini de ţară, până la rariştea cea mai pierdută a neamului, aceeaşi raliere în jurul amintirilor comune, aceeaşi năzuinţă de păstrare şi de creştere a limbii româneşti. De-a lungul căruntului fluviu, pescarii români de pe ţărm şi din ostroave, plugarii răspândiţi pe colinele Bulgariei, ca luminile din lotci, au întreţinut, cu o strălucire sfioasă, cu o stăruinţă luptătoare, mărturia geniului deosebit şi viabil al simţirii lor izolate. O viaţă românească intensă şi conştientă trebuie să fi premers fapta lui Rusu Şaru, la 1774, atunci când confuziunea etnică în Balcaniul apăsat înlătura orice despărţiri şi revendicări. Deci, şcoala românească de la Turtucaia apare ca o piatră de hotar. Impusă, nu prin vremelnice fapte de arme, ci prin durabilă autoritate spirituală, în mijlocul unor aşezări numeroase şi permanente, – româneşti.

IZBÂNDA OMULUI

Zbor de înger vestitor, fără preget şi fără tremur l-a purtat pe suedezul Lindberg peste oglinda mortală a oceanului, din ţărm în ţărm, până între stelele mecanice ale Parisului şi a poporului său în aşteptare.

O linie ideală, o trăsătură de voinţă, traiectoria pură a unui avânt, a unit, prin azur, cele două continente. Salt prodigios peste moarte. Gând azvârlit înainte şi urmat de trupul în uitare de sine.

Am aflat de oarba vitejie a lui Lindberg din paginile *Dimineţii* care a repurtat, aici, umilul record gazetăresc de a o fi aflat, cea dintâi. Şi am înţeles din tresărirea voioasă şi răzbunătoare a inimei, exaltarea mulţimei care adăsta miracolul pogorârii triumfale a lui Lindberg. Oceanul fusese înfrânt şi spaţiul spintecat de hotărârea calculată şi dezmetică, rece şi clocotitoare a omului. O năpustire superstiţioasă pe mărturii şi pe relicve, a urmat. Aripile maşinii de fier, în care se cuibărise sufletul eroului, au fost sfâşiate. Semenii săi şi-au luat câte un petic, ca dintr-un drapel glorios dătător de nădejdi şi răsputeri. Că fapta zburătorului nu e numai o izbândă, ci şi o revanşă asupra neamului: câteva zile după pierderea lui Nungesser şi Coli, omenirea primeşte sfidarea imposibilului, şi triumfă.

Lindberg a cucerit un drept nou pentru orgoliul irezistibil al omului. Viaţa noastră suie pe treptele ameţitoare ale recordurilor. Nimic nu e cu neputinţă. Înfrângerea însăşi e o dovadă piezişă, dar sigură, a biruinţei următoare. Planeta se unifică, năzuinţele se înmănunchează, pentru o singură izbucnire, pentru visul străvechi al lui Babel. Mâine, vom avea dolii şi triumfuri noi. Va fi, poate, înconjurul pământului fără escală, va fi, poate, un leac nou, o putere necunoscută şi încă necugetată ni se va supune.

Misterul îşi retrage hotarele.

Ochii flămânzi şi trufaşi ai omului scrutează constelaţiile.

CĂMINUL INTELECTUAL

În castelul brâncovenesc de la Sâmbăta de Sus, răposatul Al. Constantinescu aşezase un cămin pentru intelectuali. Scriitorii, gazetarii şi artiştii au acceptat invitaţia, pentru lunile de vară. Organizarea şi instalaţiunea nu erau desăvârşite. Administraţia dovedea, totuşi, bunăvoinţă şi râvnă. Cu vremea, însă, şi sub supravegherea lui Al. Constantinescu, îndreptările de trebuinţă s-ar fi realizat. În primul rând, desigur, s-ar fi renunţat la „boxele“ care despărţeau sala cea mare prin pereţi ce nu ajungeau la plafon, pentru a fi înlocuite cu încăperi acoperite, deci decente: nici cazarmă, nici grajd. Aceasta şi alte ameliorări erau, se zice, în studiu.

Moartea iniţiatorului a atras pe a proiectului. Asociaţia Generală a Presei a primit deunăzi o adresă din partea „Direcţiunii zootehnice şi veterinare“, în grija căruia defunctul, el însuşi persecutat în viaţă de aluziuni domestice, repartizase sănătatea şi vieţile preţioase ale intelectualilor. Adresa pofteşte pe intelectuali la odihnă şi îngrijire, în aceleaşi boxe, mai mult sau mai puţin zootehnice, însă, de data asta, fără întreţinere, adică nutreţ. Căminul nu mai are mijloace. Ministerul nu i le-a acordat. Şi, iată, adăpostul pentru intelectuali de la Sâmbăta de Sus e, dintr-odată, desfiinţat.

Nu e nevoie, credem, să explicăm.

Dar se petrec acestea sub un guvern care şi-a făcut un titlu din preocupările şi chiar din alcătuirea lui intelectuală. Să mai subliniem că Sâmbăta de Sus aparţine ministerului d-lui Garoflid, care prin laconismul d-sale a dovedit tocmai că preţuieşte just puterea cuvântului?

Nădăjduim că alarma noastră, discretă, va determina guvernul la o politică de continuitate şi în acest punct. Poate chiar că o va face cu plăcere. Şi „Direcţiunea zootehnică şi veterinar“ va căpăta mijloacele să îngrijească de cei mai oropsiţi dintre oaspeţii săi.

ÎNCHIDEREA SESIUNII EXTRAORDINARE

Lupta dintre guvern şi liberali. Legea armonizării şi cea a recompensării generalului Averescu. Partidul Naţional-Ţărănesc, arbitru al situaţiei

Ultima şedinţă a Camerei a început târziu. Miniştrii aşteptau veştile de la Senat: vor veni sau nu, de acolo, modificări într-unele articole din Legea armonizării?

În acest caz, ar mai fi fost nevoie de o ședință a Camerei, în toată forma. Deputații, puțini, rătăceau pe săli, la bufet, pe culoare. Într-un sfârșit, prin telefon, sosi vestea izbăvirii. D. Octavian Goga putu să citească scurtul mesaj de închidere.

*

Sesiunea care s-a închis nu e decât cel mai recent episod al războiului surd și viclean dintre liberali și Partidul Poporului.

Căci întreaga noastră viață politică e caracterizată de rivalitatea celor doi șefi: generalul Averescu și Ion Brătianu. Cele două facțiuni se pândesc cu încordare și fără prea mult zgomot. E un joc de șah. Cei doi campioni mișcă rar, încet și cu o discreție perfidă.

Mai întâi, simplul fapt al deschiderii sesiunii extraordinare a constituit un act de nerecunoștință și de neascultare a guvernului față de partidul tutelar. Un mic avantaj ce punea pe generalul Averescu la adăpostul vreunei grave surprize: cu un Parlament în plină funcțiune, d-sa putea face față oricărei împrejurări de ordin mai înalt. În același timp, convocarea corpurilor legiuitoare accelera acțiunea întreprinsă de vătămare treptată a legiunii liberale. Operațiunea aceasta se repartiza, astfel, asupra mai multor sesiuni; ce se săvârșește acum se scade din îndatoririle sesiunii viitoare. Munca subversivă se realizează mai pe nesimțite.

*

Cele patrusprezece zile de frământări parlamentare au fost, însă, dominate sau, mai precis, străbătute, de protestările exasperate ale d-lui Vintilă Brătianu, vigilent și necruțător paznic al „legalității". Partidul Liberal a ieșit învingător în această luptă, pe care a avut mereu aerul de a o fi condus. D. Ion Brătianu deține arta gesturilor de efect: absentarea d-sale la solemnitatea zilei de 10 Mai a fixat atenția publicului și a stârnit cele mai disproporționate comentarii.

A urmat discuția în jurul Legii armonizării. Și în acest prilej, Partidul Liberal a reușit să-și asimileze atitudinea întregii opozițiuni, accentuată de militantismul neobosit al d-lor Virgil Madgearu și Răducanu.

O situațiune politică anormală prezintă Partidul Național-Țărănesc la umbra steagului războinic al liberalilor. Inițiativa, totuși, aparținea Partidului Național-Țărănesc. Importanța lui parlamentară servea scopurilor liberale, vrând-nevrând. La fel s-a întâmplat și în chestiunea „legii generalului Averescu".

Alarma, dată în Parlament, de deputatul Madgearu, a prilejuit Partidului Liberal un succes elocvent. Rezultat al situațiunii noastre paradoxale și al constituționalismului falsificat: d. Ion Brătianu, printr-o simplă apariție la București, a devenit apărătorul libertăților publice. Și aceasta numai pentru că, de multă vreme, Parlamentul nu mai decide în chestiunile importante. Iar d. Brătianu, singur, putea să intervină în mod eficace, la locul potrivit.

*

Sesiunea s-a închis asupra unei înfrângeri, desigur platonice, a guvernului, căci nu credem că votarea legii de recompensă a generalului Averescu ar fi însemnat, totdeodată, și proclamarea dictaturii militare. Dar e o înfrângere de amor propriu și de prestigiu pentru șeful guvernului.

Legea armonizării s-a votat, împotriva liberalilor și cu o sfidare, pe deasupra, din partea generalului Averescu. E singurul punct câștigat pentru guvern, cu prețul, însă, al ruperii raporturilor cu întreaga opoziție. Căci el se află, acum, în fața unei coaliții de fapt, a liberalilor cu național-țărăniștii: coaliție pe care aceștia nu o pot evita.

*

Vacanța politică a și început, prin închiderea sesiunii extraordinare. Iată sezonul conciliabulelor și al pertractărilor pe malul mării, al lacurilor tămăduitoare sau sub întunericul brazilor. Se vor încerca noi grupări de forțe; obiectul stăruințelor și al ispitelor rămâne Partidul Național-Țărănesc. Va fi interesant de văzut ce atitudine vor adopta fruntașii acestui partid.

CULTURĂ ŞI SPORT

Institutul de Educaţie Fizică şi-a încheiat, de curând, anul şcolar.

Avem o nouă serie de propagandişti ai sportului. Iar rezultatele de până acum sunt din cele mai înviorătoare. Elevi, de toate vârstele şi de toate categoriile sociale, au populat, cu entuziasm, stadionul.

Principesa Ileana e printre ei. Octavian Goga, Mihail Sadoveanu, dr-ul Lupu obţin, la frecvenţă, o notă pe care, desigur, dragostea lor de natură le-a refuzat-o, în şcoală. Siluetele acestor notabili politici şi literari ar constitui, azi, cea mai bună reclamă pentru ideea Institutului de Educaţie Fizică, dacă ar fi afişate, ca în tabelele antialcoolice, în cele două faze, confruntate: „înainte" şi „după" *agerimile* matinale.

...Sportul, deci, prinde la noi, şi nu din spirit de imitaţie, ci dintr-o vitală necesitate. Argumentele medicale şi medico-sociale, în favoarea lui, se cunosc. Nu vom cita inevitabilul dicton latin, nici nu vom demonstra din nou corelaţiunea şi interdependenţa sistemului nervos şi muscular. Argumentul apărării naţionale, mult facilitat prin propagarea şi organizarea sportului, e şi el de prisos, prin evidenţă.

Trebuie, însă, relevată şi combătută, din vreme, eroarea că sportul şi exerciţiile fizice în general îndepărtează tinerele generaţii de la carte. S-a creat un argument împotriva culturii fizice, din brutalităţile cărora [!] s-a dedat o parte din tineret, în ultimii ani, şi din nepregătirea lui culturală, deopotrivă. S-a dat alarma: jocurile nimicesc şcoala. Greşeală. Cea mai elementară practică a culturii fizice demonstrează oricui, în scurt timp, că sporturile cele mai violente dezvoltă, în dauna brutalităţii şi a izbucnirilor histerice, stăpânirea de sine, lealitatea şi spiritul pacific. Desigur, e mult mai uşor să înjghebi un teren de exerciţii decât un liceu sau o universitate: valul de incultură nu e, însă, adus de această înlesnire, nici de spiritul sportiv al vremurilor, ci de dezorganizarea noastră şcolară.

Poate că înmulţirea stadioanelor va determina, ca altădată, un avânt teatral şi artistic, imprimând o altă formă de viaţă acestor genuri istovite. Cele două culturi – fizică şi intelectuală – se condiţionează, se determină, se cer; şi nu anticipăm cu prea multă îndrăzneală afirmând că, în clocotul de viaţă din jurul arenelor moderne, mijeşte „originea tragediei" de mâine.

FALSA NUMĂRĂTOARE A POPULAŢIEI

Nu se cunoaşte încă rezultatul recensământului. Am arătat, din vreme, că această operaţiune nu a fost îndeajuns de pregătită, în ceea ce priveşte propaganda pentru câştigarea concursului populaţiei, şi nici bine organizată, în partea ei tehnică.

Ar fi, însă, inutil să recapitulăm. E prea târziu să mai insistăm asupra lacunelor semnalate. Ne facem, însă, o tristă datorie să arătăm că măsurile oficiale, luate în urma lucrărilor pentru recensământ, în unele regiuni, indică îndeajuns că am avut dreptate. Operaţiunile, rău pornite şi rău conduse, au dat greş. Eşecul e mai vădit tocmai în provinciile în cari rezultatele recensământului erau mai aşteptate şi de la cari nădăjduiam lumină şi orientări.

Am căutat, anume, adevărul, despre populaţie, ca număr, provenienţă şi naţionalitate, în Basarabia şi Bucovina. S-a depus, pentru achiziţionarea datelor statistice, în aceste vechi ţări moldoveneşti, o râvnă specială. Şi, totuşi, Ministerul de Interne se declară nemulţumit. Concluziunile foilor de recensământ i se par insuficiente şi neverosimile. El ordonă repetarea operaţiunei, prelungirea termenului pentru răspuns, şi recomandă, totdeodată, administraţiei un control riguros. Măsurile privesc oraşele Chişinăului, Orheilor şi Tighinei. Pare vădit că populaţia n-a răspuns interogatoriului statistic şi nu s-a lăsat numărată. La Cernăuţi, lucrurile s-au petrecut aidoma. Iar în administraţia locală a şi izbucnit un conflict pe această temă.

Iată-ne, deci, în faţa unui supliment de recensământ. Nu vrem să şicanăm ministerul, întrebându-l ce înţelege el prin rezultatele satisfăcătoare şi ce prin rezultate dubioase şi neverosimile. Să admitem că, în această privinţă, ar avea un criteriu sigur. Nu-l întrebăm nici asupra valorii de adevăr pe care o mai poate avea un recensământ general întins prin timp şi cârpit cu adaosuri şi reveniri locale şi tardive.

Suntem, însă, nedumeriţi asupra iluziilor pe cari şi le mai face ministerul asupra suplimentului de numărătoare, ordonat în regiuni în cari, după observaţiuni oficiale, populaţia pare a se fi sustras, cu voinţă, recensământului. Ce mijloace de convingere, sau de control, va întrebuinţa dregătorul? Ce poate, oare, o administraţie, oricât de vigilentă, în faţa unei populaţii hotărâtă să se ascundă? Ce lumină pot proiecta datele noului recensământ local, asupra datelor celui vechi şi refuzat de autorităţi, ca inexact? Întrucât sunt aceste date mai veridice? Şi întrucât confuzia e mai mică?

Ne temem că recensământul, pripit şi fără sistemă, trebuie privit ca o simplă repetiţie generală a unui recensământ cu adevărat ştiinţific care se va face peste câţiva ani. O repetiţie generală şi, totdeodată, şi o lecţie.

Şi nădăjduim că pe viitor nu se va mai găsi un guvern care, în preajma recensământului, să facă declaraţii de natură a îngrozi populaţia. Căci în teama de recensământ a basarabenilor şi a bucovinenilor, vedem, într-o mare măsură, efectele unei imprudente ameninţări ministeriale: întâi numărătoare, apoi eliminarea elementelor „indezirabile“. Trăim vremuri în cari, lesne, cetăţeanul îşi face vină din te miri ce. De aceea, el preferă să se absenteze de pe o listă pe care vor veni, pe urmă, să o scormonească jandarmul şi agentul de siguranţă. Şi atunci, statistica minte şi, oricâte reveniri se vor ordona, ea va minţi mereu...

ISPITIREA DE PE DÂMBOVIŢA

Partidul Naţional-Ţărănesc între guvern şi liberali. Cum privesc conducătorii naţional-ţărănişti situaţia

Ce face Partidul Naţional-Ţărănesc? Iată întrebarea hamletică a zilei... Căci situaţia este, din nou, sub cele mai calme aspecte, nesigură şi încordată. Două tabere oligarhice, obişnuite să guverneze peste orice lege şi control, se pândesc, sub iminenţa unor evenimente

aşteptate cu misticism, şi cari, brusc, se vor decide în folosul uneia din ele.

La o parte, ca o asistenţă neglijată, dar numeroasă, ca un cor antic intervenind în acţiune cu singurul drept de protest sau aprobare, se aţine unicul nostru partid de masă şi de vot universal. Adversarii caută să şi-l apropie. Cercetările şi propunerile abundă. Peţitoria politică e în floare. Liberalii şi averescanii doresc, deopotrivă, o alianţă menită să le aducă zestrea decisivă a unei popularităţi covârşitoare.

E un semn al timpurilor, ca să întrebuinţăm un clişeu care circulă. În vremurile dictatoriale, în cari autoritatea e la discreţia îndrăzneţilor şi a sfruntaţilor, îşi face loc sentimentul că singurul prestigiu trainic emană de la mulţime: de la sufragiul universal. Şi iată că ziare, în cari un asemenea langaj era socotit ca un atentat la siguranţa statului, încep să preconizeze politica de masă şi propaganda vie în straturile muncitoare. Faptul, de altfel, nu e nou. Totdeauna, în istorie, dictatorii, la strâmtoare, au devenit subversivi ca nişte simpli agitatori.

Cezarizanţi plictisiţi s-au pomenit, din mila împrejurărilor, printre cei mai prosternaţi linguşitori ai poporului.

*

Până la cucerirea, printr-o demagogie sistematică, a plebei, şi liberalii şi averescanii au socotit că ar fi mai expeditiv să si-o apropie printr-o înţelegere cu celula ei organică: de aci curtenirea discretă, dar insistentă, ofertele şi supralicitaţia din culise, în faţa cărora e pus partidul d-lui Iuliu Maniu.

Din atitudinea şi din scopurile acestui om politic se creează o enigmă.

E o tentativă de discreditare, fie pe tema nehotărârii şi a fobiei de acţiune, fie pe aceea a tocmelilor sprijinite pe un „care dă mai mult“.

Toate acestea nu corespund nici unei realităţi. Atitudinea preşidenţiei Partidului Naţional-Ţărănesc apare, adversarilor, ca enigmatică, tocmai din pricina clarităţii ei. Sunt lucruri pe cari nici liberalii, nici averescanii nu au interesul să le înțeleagă. Ei nu le pot și nici nu vor să le înțeleagă. De aci ia naștere confuzia.

*

Într-un rând, un conducător național-țărănist, în convorbire cu un ziarist, i-a făcut acestuia o schemă aproape geometrică, a situației politice:

„Avem un guvern. Acesta nu poate fi răsturnat de Partidul Liberal singur. Forța bancară a liberalilor e insuficientă, în împrejurările actuale, pentru o asemenea acțiune. Ea e, de altfel, discutabilă, din momentul în care averescanii și-au asigurat controlul asupra Băncii Naționale. Deci, liberalilor le trebuie neapărat o alianță pentru a izbuti în campania lor de răsturnare și, în chip fatal, ei nu se pot adresa decât nouă, național-țărăniștilor.

Tot astfel și guvernul. Pentru a se menține mai multă vreme, va fi silit să se înțeleagă sau cu noi, sau cu liberalii. Să admitem că va recurge la ultima soluție. În felul acesta, cel de-al treilea partid, care, în chip paradoxal, pare a încurca toate socotelile, dispare. Rămânem în doi: ei și noi...

Celelalte două eventualități, ale alianței: sau cu guvernul, împotriva liberalilor, sau cu liberalii împotriva guvernului, nu pot fi subordonate unui scop atât de simplist ca venirea la putere. Nu acesta e idealul nostru. Noi nu ne temem de opoziție. Rămânerea în opoziție poate destrăma un partid bancar cu mari interese, sau un partid de cluburi, fără substrat social, grăbit să se căpătuiască. Niciodată un partid de țărani și de mic-burghezi nu va fi învins și destrămat prin ținerea lui în așteptare.

Deci, grija noastră conducătoare nu poate fi decât realizarea programului politic al partidului. Acesta e singurul temei de înțelegere cu un partid sau cu celălalt. Nu locurile în minister, nici în parlament, nici numărul de prefecturi ne preocupă. Dorim numai siguranța realizărilor, și această siguranță nu o putem avea decât prin *garanții*.

...Garanții, iată un termen care înspăimântă, și nu înțeleg de ce – spunea acel conducător național-țărănesc. Totuși, adversarii sau viitorii colaboratori trebuie să priceapă: nu putem risca bunul renume al partidului, într-o formațiune pe care am fi siliți să o denunțăm, în caz de nerespectarea pactului. Și tocmai ezitarea aceasta, a partidelor de a furniza garanțiile doveditoare că doresc sincer să se țină de cuvânt, îndreptățesc și dau naștere suspiciunilor noastre.“

*

Credem că aceste cuvinte explică întreaga politică a Partidului Național-Țărănesc și că oglindesc în ele părerile d-lor Iuliu Maniu și Ion Mihalache, între cari există, de altfel, un perfect acord asupra problemelor zilei.

Ispitirile, deci, nu au sorți de reușită și, ca odinioară Sfântul Anton, Partidul Național-Țărănesc este hotărât să reziste făgăduințelor și ofertelor, cari, câtă vreme nu sunt întovărășite de acele garanții, se prezintă ca niște simple halucinații.

O INIȚIATIVĂ CULTURALĂ

Printre făgăduințele lor obișnuite, partidele politice înscriu, la loc de seamă, un ideal nou: cultură. S-au dumirit și oamenii de stat, după ce ziarele și revistele, necitite, le-au repetat ani întregi acest lucru: că nu e cu putință o viață națională conștientă și un avânt legitim al patriei, printre celelalte patrii din lume, fără o cultură originală, care să însemne un adaos al nostru autentic la tot ceea ce a creat, veac cu veac, omenirea.

Astăzi, deci, necesitatea unei politici culturale e proclamată de toate partidele. Trăim printre popoare vechi, cu o artă și literatură care face mândria lor și argumentul lor de superioritate față de noi. Trebuie, în condiții aspre, să ne întrecem cu ele. Guvernele au luat, de curând, inițiativa. Au cheltuit fonduri. Au tipărit cărți, au organizat turnee, șezători și teatre. Nu e strălucit rezultatul. Propaganda pare a da greș.

D. dr. Lupu a înțeles, desigur, care-i eroarea. Ne-o dovedește înființând un teatru de cartier, în culoarea d-sale. Căci pentru susținerea unei culturi nu e suficient să stimulezi travaliul câtorva scriitori şi artişti. Operele acestora nu există, dacă nu sunt pricepute. Şi nu e îndestulătoare numai înţelegerea unei elite. Poporul întreg vrea şi trebuie să preţuiască şi să admire. Fără puternica lui asistenţă, arta se pierde în subtilităţi şi rafinamente. Numai democraţia estetă a Atenei a putut determina teatrul amplu şi liniar al lui Sofocle.

De aceea, înfiinţarea unui teatru de cartier e o faptă de cultură şi, în acelaşi timp, o indicaţie: propaganda culturală să înceapă prin ridicarea maselor. Teatrul este un excelent mijloc pentru aceasta. Strindberg îl socotea un fel de „Biblia Pauperu", al cărei scop este, în primul rând, educativ.

Cartierul dr-ului Lupu se va educa, desfătându-se. Un repertoriu întocmit cu iscusinţă poate înălţa pe bucureştenii din cartierul Griviţei, treptat, pe culmile artei.

Să aplaudăm! Să dorim celorlalţi primari să-l imite pe dr-ul Lupu.

CÂINII DIN BUCUREŞTI

De ce nu pleacă în vilegiatură câinii vagabonzi când asfaltul încins se zbârceşte ca un text pe care orbii îl citesc cu buricele degetelor? Fraţii lor, din rasa corcită în câinării, sub grija veterinarului, călătoresc, pe timpul acesta, în *sleepingcar*, spre răcoarea brazilor, ori spre boarea mărilor, pe urma stăpânilor, terorizaţi de cea dintâi arşiţă de iunie.

Câinii vagabonzi ai Capitalei, a căror moarte violentă e reclamată de câteva ori pe an de o presă atentă la progresele rabiei, nu pleacă, însă, din Bucureşti, căci oraşul a fost ţinta supremă a carierei lor aventuroase. Povestea lor e un capitol de sociologie. Ilustrează mişcarea migratorie de la sat la oraş, lenta cucerire a cetăţilor de către arviştii şi dezrădăcinaţii câmpului.

...Au sosit toamna, după căruţele cu lemne şi după butoaiele cu vin, aţinuţi pe lângă osii, lihniţi şi rupţi de drum, când i-a înşfăcat, ca o vedenie, viaţa în patru dimensiuni a Capitalei şi i-a rupt din ritmul lor de până atunci şi de lângă tinicheaua cu păcură

spânzurată între roţile scâlciate. Câţiva şi-au zis: – „aici-i de noi"; alţii au gândit: – „rămânem de curiozitate"; – alţii au rămas pe nesimţite, din nebăgare de seamă sau din abulie.

Lupta lor e grea, ca a unor eroi balzacieni. Unii şi-au dat seama de valoarea socială a grupului şi au aşezat tabere prin maidane. Haiduceşte: veghe, pândă, ambuscadă.

Alţii au socotit că numai în singurătate insul e deplin, şi dintre aceştia s-au ales câinii-apaşi, cavaleri de industrie, şi tapeuri, de-a lungul bulevardelor şi al parcurilor de vară. S-a ivit, apoi, câinele-poet, mai flămând ca toţi, stingher şi inadaptabil, stăpânit de obsesii indescifrabile. Câinele-cerşetor, al cărui tip trădează o lene şi o blazare profundă. Câinele-călugăr, semănând cu acei cuvioşi pelerini cu ceasloave în cari se înscriu daniile credincioşilor. Încă o treaptă, şi avem spectacolul medieval al leprosului, câinele jupuit şi plin de plăgi, cuprins de muşiţă şi de soare.

Oraşul îşi mai are şi printre câini, nebunii săi. Ei caută, bolborosesc, gesticulează: merg cu vântul în faţă, căci le mai ia din gânduri şi din friguri.

Aceştia, desigur, vor descoperi şi pentru rasa canină mijlocul suprem al sinuciderii. Îl vor fura de oameni, precum şi oameni au furat zeilor focul.

ZMEI ŞI CĂPCĂUNI

Săpători mexicani au dezgropat, spun ziarele americane, într-o regiune inexplorată, schelete umane măsurând până la doi metri şi patruzeci înălţime.

Basmele, cu încetul, se adeveresc. Amintirea confuză şi anonimă a popoarelor străbate bezna timpurilor şi ceea ce smulge ea acelor depărtări ni le readuce ca plăsmuiri ale minţii, avânturi naive pe tărâmurile mişcătoare ale poeziei. Cai înaripaţi cu suflarea de jar, balauri cât peşterile, femei de mare şi păsări monstruoase, într-o încurcătură divină de calităţi şi de atribute, cercetări treptate le-au răpit basmului şi închipuirii. Substituindu-se poetului popular, Cuvier le-a reconstituit, şi muzeele ni le oferă, ca pe un vânat banal, încremenite în poze apocaliptice, dar cu acte de identitate în regulă, după bare de fier şi lespezi de sticlă. A venit apoi rândul oraşelor scufundate şi a cetăţilor încremenite de o vrajă, în miezul codrilor. Farmecul a fost risipit şi legenda autentificată de explorarea pădurilor virgine şi de turburarea adâncurilor de cristal.

Porturi fără nume, temple fără zei, se descoperă într-o tăcere de liane, de musculiţe sau de înotătoare fără glas, în fiecare an.

Fiindcă poezia, mereu sprijinită de ştiinţa care, târâş-grăpiş, o urmează, nu ne mai apare, astfel, decât ca o *răsamintire* a unei creaţiuni fabuloase, ce şi-a lăsat vedeniile în adâncurile sufletului nostru milenar.

NOTE DESPRE PLAGIAT

Un profesor de la Facultatea de Medicină din Iaşi e acuzat că şi-a plagiat în întregime cursul, după lucrările similare ale unui savant francez. Ministerul a fost sesizat. Va urma, desigur, una din acele migăloase şi crâncene polemici fără rezultat: căci, în afară de plagiatul flagrant şi prostesc, virgulă cu virgulă, fără omisiuni şi fără adaosuri, acest delict, ocrotit îndeosebi la noi, de o toleranţă specială, nu este uşor de stabilit.

Mai ales când e vorba de o lucrare ştiinţifică...

Mai ales, apoi, când e vorba de o lucrare artistică şi literară.

Într-adevăr, savantul plagiator al vreunui op de medicină sau economie politică are la îndemână un muzeu întreg de argumente, o arhivă completă de precedente ilustre pentru a îndreptăţi neglijarea ghilemetelor în text. Un simplu comentar, suprapus unei testele de cercetări însuşite din munca altuia, e adesea suficient să schimbe sensul unei forte documentaţiuni. Concluzia e totul, – susţine orgolios acuzatul. Şi unde mai pui „sistematizarea unui material", altfel obscur.

Aceeaşi largă libertate în republica literelor şi artelor. Codul penal estetic nu poate preciza decât cazurile în cari plagiatorul se arată cu desăvârşire copist, pe deplin lipsit de vanitatea de a colabora cu victimele cambriolajului său. O simplă localizare a unei situaţiuni, o transpunere, un detaliu neînsemnat, îi oferă, în faţa tribunalului de cetitori şi critici, colacul de salvare.

Căci plagiatorul român a evoluat. A trecut de faza nevinovăţiei sau a imbecilităţii. Pe vremuri, *Contemporanul* îşi delecta regulat cititorii cu rubrica plagiatelor: cei mai iluştri savanţi şi literatori ai acelei epoci s-au perindat pe clasicele două coloane. În concepţia timpului, plagiatul, ca delict, nici nu exista. Oamenii luaseră în serios celebra: *je prends mon bien où je le trouve...*

Şi încă în aşa măsură, încât plagiatul a devenit un mijloc de mare reclamă, o probă de cultură, un izvor de respectabilitate...

Ascendentul, de pildă, al d-lui Cuza, asupra unor generaţii de intelectuali şi politicieni, nu se datoreşte, oare, erudiţiei devastatrice pe care a dovedit-o în a sa *Poporaţie*?

Istoria plagiatului abundă în asemenea exemple ilustre. Ne ferim, deci, să tragem concluziile. Ele ar fi, hotărât, imorale.

PREVENIREA INGERINŢELOR

Un protest naţional-ţărănist, sub semnătura d-lor Madgearu şi Ioaniţescu, a fost înaintat Ministerului de Interne. De data aceasta nu mai e vorba de prefecţii militari. În privinţa acestora, delegaţii naţional-ţărănişti din guvern şi-au exprimat nedumerirea în Consiliul de Miniştri şi d. Barbu Ştirbei datorează încă, pare-se, un răspuns. Protestul d-lor Madgearu şi Ioaniţescu se ocupă de personaje mai mărunte şi, neglijând cu intenţie pe opresorii de anvergură, înşfacă şi scoate la iveală, de guler, pe zbiri. Se afirmă şi se dovedeşte că prin biurourile prefecturilor şi ale primăriilor s-au plasat, în locurile cari interesează cu deosebire mecanismul alegerilor, agenţi liberali, militari şi civili, din faimosul corp specializat în fraudarea şi siluirea votului. Instalaţi în pripă, aceşti delicvenţi trecuţi prin câte cel puţin două rânduri de amnistii, au şi început să propage liberalismul, să batjocorească ideea alegerilor libere şi să terorizeze, din vreme, populaţia. Campania electorală e de-abia la început. Agenţii unui singur partid au şi preluat administrarea operaţiunilor electorale, prevăzuţi cu titlurile şi autoritatea necesară şi serviţi de o practică în materie, ades amnistiată. Ce va fi oare mai târziu?

Protestul Partidului Naţional-Ţărănesc reclamă îndepărtarea suspecţilor din prefecturi, primării şi pretorii. El dovedeşte că făgăduiala Partidului Naţional-Ţărănesc de a cerceta riguros numirile făcute în timpul şi în vederea perioadei electorale va fi ţinută. Să nădăjduim că vigilenţa şi priceperea mult încercată a fruntaşilor naţional-ţărănişti va folosi d-lui Barbu Ştirbei. Căci actualul prim-ministru n-a avut până azi alt contact cu moravurile şi cu figurile noastre electorale decât indirect, prin produsele renumitelor d-sale beciuri.

Un asemenea control, deci, un asemenea aport de experienţă nu-i poate pricinui decât plăcere.

DARUL LUI EMINESCU

Treizeci şi opt de ani de la moartea lui Eminescu: cifra n-ar justifica un articol comemorativ. Eminescu, însă, e mai mult decât un mormânt şi decât o statuie la care ne-am opri, la zile hotărâte. E un duh care a pogorât în noi şi în urmaşii noştri toţi. Iar viaţa pe care o trăim s-a împărtăşit dintr-însul în aşa fel, încât ziua oficială a prăznuirii lui e ca un semn zadarnic într-o carte cu vorbele minunate, toate.

Cu Eminescu ne înălţăm deodată pe scara omenirii. E o trecere fulgerătoare din pruncie la maturitate. Se zice că geniul aparţine mai mult copilăriei decât maturităţii. Cel care a furat zeilor focul şi a închipuit, după pilda Soarelui, roata, a fost în aceeaşi măsură divin ca născocitorul celor mai migăloase şi uimitoare meşterii moderne. Dar copilul şi bărbatul nu sunt înzestraţi deopotrivă cu darul expresiunii. Cuvântul nu li se dă la fel. Eminescu l-a smuls şi l-a făurit din metale obscure, îndărătnice şi învălmăşite. A fost un trudnic vraci, retras, şi totuşi în mijlocul lumii, şi opintit din răsputeri în tainele unui grai care până atunci îşi refuzase graţiile şi comorile. Poezia trăia între noi, atunci ca şi întotdeauna: păzită însă de flăcări nestăpânite. Cântăreţi se apropiau cu formule fruste, prea mult căznite sau prea superficiale şi împrumutate. Limba românească nu îngăduia întocmirea descântecului prin care s-ar fi revelat pe sineşi, în care s-ar fi răsfrânt, curată, ca în liniştea unui iaz. Găsirea ei ce alt ar fi fost oare decât însăşi poezia?

Un grai este poemul de toate zilele al unui neam. Trăiam, până la Eminescu, în presimţirea acestui tezaur scufundat în lac sau încuiat pe stânci. Era un moment confuz, de făgăduinţi şi aşteptări, ca în misterul zorilor: dunga roşie din plumbul orizontului se va desluşi din clipă în clipă. La apropierea lui Eminescu, flăcările dârze s-au supus, ca în faţa lui Siegfried. Avem, de atunci, o limbă, avem o muzică de cuvinte în cari tainele vin într-un dans indescifrabil, să se întrupeze şi să strălucească.

De aceea cugetul şi expresia, şi deci şi fapta noastră de azi, participă din geniul lui Eminescu, rămas printre noi cu fiece cuvânt pe care acum o jumătate de veac l-a reînsufleţit. Marele poet n-a fost numai o epocă literară, nici o măreaţă operă poetică. Poezia lui dispare în faţa faptei pe care o reprezintă. Armonia, imaginile şi ritmul său incomparabil: deşarte izbânzi de artă eternă, de creaţiune abstractă, pe lângă acţiunea lui de descălicător în ţara cuvântului, pe lângă ctitoria lui generoasă şi fundamentală: piatră cu piatră, biserica-cetate a limbii latine, cu rezonanţe slave, de la Dunăre.

Gestul creator al lui Eminescu suprimă şi străbate o evoluţie de câteva secole. E un efort al unei mari mulţimi întârziate, e fântâna unei izbucniri, acumulate subteran, veac cu veac. Alte graiuri, pe alte tărâmuri, s-au lămurit şi au cristalizat, cu încetineli istorice, cu aşteptări de bijutieri cari îşi trec, din tată în fiu, menirea, uneltele şi răbdarea. De la limba lui Alecsandri la a lui Macedonski, de la a lui Macedonski la a contimporanului său Eminescu, cine poate preciza câte decenii sunt? Miracolul geniului lui Eminescu stă în acest dar supranatural pe care l-a scos viitorului lent şi hermetic, cu o spintecare de fulger prin veşnicii de întuneric: de atunci cuvântul a căzut în captivitate şi e aici, între noi, gata la orice dorinţă şi la orice izbândă. Şi numai când ne oglindim în ochii lui limpezi ne dăm seama de existenţa noastră.

EXPOZIŢIA CĂRŢII

Douăzeci de state participă la Expoziţia Internaţională a Cărţii, inaugurată în aula Universităţii din Lipsca. România, fireşte, nu e reprezentată. Bocetele vanităţii noastre, totdeauna surprinsă şi întârziată, s-au şi auzit, cu acest prilej.

E o nouă dovadă, negativă, a inexistenţii noastre ca fiinţă culturală. Dar umilinţa, după unii, s-ar fi putut evita. Realitatea e adesea plăsmuită din simple afirmaţii. Întemeiat pe acest secret de stat, oficialii politici şi intelectuali ar fi trebuit să ia, din vreme, măsurile salvatoare: câteva milioane, un tipograf, un ilustrator, un specialist în a consulta modelele străine, ar fi făcut faţă necesităţii participării noastre la Expoziţia Cărţii.

Ne felicităm că nu s-a lucrat aşa. Ar fi fost, desigur, lesne să tipărim câteva cărţi prezentabile în atelierele bucureştene. Avem edituri cari au izbutit să tipărească volume ce pot figura, în rafturi, alături de tipărituri străine. Aceasta nu îndreptăţeşte, însă, pretenţia de a participa la o expoziţie internaţională. Cărţile noastre nu pot încă trece hotarul. Nu e o problemă de mijloace tehnice. E o problemă de conţinut şi una de gust. Nu putem despărţi hârtia de text, textul de gândul care l-a însufleţit, gândul de avântul şi luarea-aminte care îl însoţeşte. Odinioară, din teascurile mânăstirilor au căzut pagini înflorite cu dragoste. Cărţile acelea au răspuns unei iubiri care le împărţea în mii de mâini. Ele au putut avea o nesilită notă distinctă, care lipseşte încercărilor industriale din librăria de azi. Şi iată, ca un semn prevestitor, şi ca o justificare a temei noastre, cartea de *Cuvinte potrivite*, a fostului călugăr Tudor Arghezi, arată ce poate, chiar fără mijloace tehnice, sârguinţa şi dragostea de a crea totul.

Cartea românească o vor dura, pe încetul, cărturarul şi cetitorul, împreună. Fără sforţări către un record factice care să ne îmbulzească, ridiculi, în vreun colţ al Expoziţiei din Lipsca.

FONDURI SECRETE

Între fostul şi actualul ministru de Interne s-au schimbat, zilele acestea, cuvinte pline de înţeles. Cel dintâi a cerut fericitului său urmaş verificarea distribuirii unor fonduri din rubrica, faimoasă, a „Ordinei Publice". Şi a fost refuzat: „Nici mie" – a răspuns ministrul – „nu mi-ar conveni să fiu controlat asupra felului cum înţeleg să administrez aceste sume."

Dialogul e demn de Octave Mirbeau. El l-ar fi folosit într-una din crâncenele lui satire. E rezumativ şi caracteristic pentru un întreg regim care cuprinde guvernările trecute, actuale şi viitoare.

Dialogul celor doi guvernanţi, cari au, în momentul de faţă, motive să se suspecteze, consacră, totuşi, intangibilitatea fondurilor secrete, în ciuda oricăror suspiciuni şi neînţelegeri între dânşii. Un prilej, unic aproape, de a desfiinţa acest colţ tenebros al vistieriei statului, etichetat cu iniţialele O.P., a fost pierdut cu o înţeleaptă şi precipitată grabă.

D. ministru de Interne, deşi debutant în politică, deşi, personal, e mai presus de orice bănuială, s-a dovedit un înţelegător adânc al condiţiunilor politice contimporane. Fondul secret alcătuieşte temelia statului poliţist de astăzi. E nervul politicii interne de la noi şi de aiurea. E izvorul de putere al politicianului care-l administrează. E o derogare iscusită şi acceptată de la principiul, modern şi revoluţionar, al controlului nesuferit exercitat de presă şi parlamente.

Cu orice risc, deci, un ministru, şi încă un ministru de Interne, trebuie să salveze acest rest de feudalism şi de suveran bun plac, sacrificând chiar un gest de justiţie şi renunţând la gloria care îl întovărăşeşte. Altfel, adevărata continuitate ar fi fost violent întreruptă: complicitatea care înlesneşte guvernările de culise s-ar fi desfiinţat, prin profanarea sacrelor mistere ale fondurilor secrete. Şi, cine ştie, atunci, ce-ar mai fi putut să urmeze.

ÎNTRERUPEREA LA MESAJ

Este inovaţia deputatului bulgar Sacâzov. În clipa în care, cetindu-şi mesajul, Regele Boris proclama, cu seninătate, că alegerile au fost libere, d. Sacâzov a izbucnit: „Nu-i adevărat, Majestate!“ Tumult şi manifestaţii ostile; totuşi, Sacâzov nu pare a fi fost linşat de populaţia revoltată.

Vina sa nu este dintre cele mai mari. Convenienţele parlamentare, în ţările monarhice, au admis – pe temeiul, desigur, al iresponsabilităţii suveranului – că mesajul este o simplă formalitate, un fel de panegiric scris de şeful guvernului şi debitat de monarhul său iresponsabil. De aceea, majoritarii şi opoziţia ascultau în linişte frazele stereotipe şi oficiale cari constatau invariabil, şi ades împotriva realităţilor, ordinea şi armonia cea mai desăvârşită, sub toate regimurile. Se opera astfel o disociere între persoana regelui şi funcţiunea pe care o îndeplinea cu solemnitate.

Şi abia după augusta sa retragere din mijlocul aleşilor naţiunii, între cari se simţea atât de sacramentalmente fericit, aceştia purcedeau la critica mesajului. Observaţiunile nu mai priveau însă pe emitent, ci pe autorul flagrant şi responsabil: primul ministru.

Izbucnirea lui Sacâzov rupe cu o tradiţie parlamentară. După război, facultatea de abstracţiune a popoarelor şi a oamenilor politici pare a fi slăbit. Rezultat al ingerinţelor şi al nedreptăţilor pe cari mai tot cetăţeanul le-a resimţit pe propria-i piele, dar totdeauna în numele unor inaccesibile, etereene şi cam flotante raţiuni şi principii, mulţimile de astăzi refuză de a mai separa oamenii de faptele lor, formulele de efecte.

D. Sacâzov ştia, de bună seamă, că Regele Boris nu credea în cele ce citeşte. Dar n-a mai vrut să fie victima unei convenţiuni. Şi, printr-o sinceră izbucnire, a solidarizat pe suveran cu vorbele pe cari acesta le rostea. L-a confruntat cu realitatea, l-a constrâns, în mod public, la un examen de conştiinţă.

Cine credeţi că s-a simţit rău în acea clipă? Regele sau deputatul?

Iată, deci, ordinea clătinată prin simpla nesocotire şi degradare a convenţiunilor şi a simbolurilor cari o exprimă. E rezultatul ipocritei lor aplicări. E rezultatul violenţelor şi al fărădelegilor practicate la adăpostul formelor constituţionale şi de stat.

Căci, pentru respectarea durabilă a acestor forme şi principii, e nevoie să creadă în ele, deopotrivă, şi cei ce le îmbracă, şi cei ce le suportă.

CRITICUL

Apariţia unui volum de versuri care înseamnă, fără contestă [sic!], o uriaşă „creştere a limbii româneşti“, a dat prilej unui tânăr să se singularizeze printr-o atitudine de detractor. Critica d-sale, tipărită într-un cotidian, e o îndrăzneaţă şi îndelung premeditată tentativă de distrugere. Nimic mai penibil decât asemenea isprăvi, când dau greş.

Criticul nostru şi-a sleit, zadarnic, pe hârtie, isteţimea, râvna şi învăţătura. În întreprinderea d-sale a pus, apoi, destulă rea-credinţă să-şi atingă scopul şi să se facă interesant, sub acest aspect, al delicvenţei. Sforţarea n-a convins pe nimeni, agresorul a înfipt sub lamă doar umbra victimei, proiectată pe un gard.

Şi, totuşi, dacă energumenul nostru ar fi avut talent, articolul d-sale rămânea în amintirea tuturora, ca un act de magnifică nedreptate. Acţiunea sa ar fi avut o scuză estetică. O carte frumoasă a inspirat o faptă urâtă, – fie! Dar răufăcătorul apare tenebros şi drapat în atitudinea romantică a fărădelegii sale, sau schimonosit şi scrâşnind, în poza grotescă a urii expresive. Şi atunci, aceeaşi carte ne-ar fi hărăzit reflexul său într-un suflet de Cain: pamfletul de orori, savuroase ca cireşile negre.

E tot ce poate da îndeletnicirea criticii literare: nu tălmăcirea didactică a unei opere, nici stearpa ei disecare, ci transpunerea ei muzicală pe harfa unei alte sensibilităţi. O carte este un act, este deci un pretext pentru poezie, precum viaţa însăşi. Criticul nu e un judecător, nici un tălmaci, într-un domeniu în care pravilele şi dicţionarele sunt deşarte. Critica, deci, nu poate fi exercitată de cei pe cari Apolon i-a năpăstuit din capul locului. Poezia cărţilor şi a operelor de artă, ca să fie desprinsă ca un corp astral din acestea şi plimbată sub ochii noştri uimiţi, reclamă un magician al formulelor, un înzestrat al cuvântului.

Articolul critic e un poem liric. Imn sau pamflet, – ce importă? Singură forţa lui expresivă îl construieşte şi îl susţine.

DECLARAŢIILE D-LUI BRĂTIANU

D. Ion Brătianu a rostit o prefaţă la alegerile pe cari le prezidează. Sunt declaraţiile pacifice ale unui imens orgoliu. Ele exprimă lirismul reţinut al unui spirit, mai înainte de toate, practic.

D. Brătianu – o repetă el însuşi la fiece prilej – vorbeşte puţin şi rar. Totdeauna, primul ministru a ştiut ceea ce trebuie spus. Niciodată, însă, d. Brătianu n-a uitat ceea ce trebuie făcut. Să-l tălmăcim astăzi după cuvinte. Vom avea dreptul, astfel, să-l judecăm, mâine, după fapte.

Chiar când trebuie să fie voios şi tolerant, d. Brătianu e un orgoliu care se proclamă şi se subliniază. Pentru a doua oară, de la căderea guvernului Averescu, d-sa ne aminteşte că e obişnuit să obţină tot ceea ce pretinde. D. Brătianu e încredinţat de aceasta. Dimpreună cu d-sa credem şi noi, şi opoziţia, şi ţara. Dovadă: tratativele dintre d. Brătianu şi d. Maniu. Din capul locului, şeful liberal a pus condiţii, şi-a rezervat partea leului, lăsând să se priceapă că altfel devoră tot. Astăzi, când s-a ţinut de cuvânt, şi-a făcut o sportivă plăcere din a sublinia că îşi prevăzuse cu certitudine reuşita: şi anume în 15 zile.

Iată-l în faţa alegerilor. (Mult a fost, puţin a rămas.) Ceea ce d. Brătianu a realizat în două săptămâni, rămâne ca electorii săi să desăvârşească, în acelaşi termen. E sarcina pe care şeful lor le-o impune. Dar sunt oare partizanii jucători tot atât de norocoşi şi de siguri ca şeful? Acesta îi îmbărbătează în cuvinte, să recunoaştem, frumoase, şi prin cari, lăsându-le toată răspunderea, mărturiseşte o concepţie ferm democratică: *soarta ţării*, a zis d. Brătianu, *nu este în mâinile guvernului, ci în ale maselor electorale.*

Guvernul, deci, aşteaptă un verdict, din alegeri libere. Primul ministru insistă asupra acestui punct: *campania electorală să nu justifice nici o îndoială şi nici o acuzaţiune*. Să creaţi o înaltă atmosferă morală, în care preocupările personale să nu poată trăi!

După trufaşa afirmare de forţă de la început, asemenea cuvinte sunt cel puţin consolatoare. Iar cei cari au fost de faţă şi au auzit spun că d. Brătianu a ştiut să le imprime accentul sincerităţii.

Noi relevăm numai reînnoirea unei făgăduinţi: libertatea alegerilor.

Şi aşteptăm să vedem ce interpretare vor da liberalii declaraţiunilor şefului lor, sau, cel puţin, care e dicţionarul secret al partidului...

CÂNTECUL DE RUŞINE

Desigur, nimeni nu se mai emoţionează pe urma polemicilor electorale. O nesimţire frenetică ne cuprinde sub biciul celor mai aspre blesteme. Suntem, pe tabere, cei mai patrioţi, cei mai darnici şi cei mai de ispravă. Iar adversarii, cari în domeniul sfinţeniei absolute ne fac cea mai disperată concurenţă, devin, necesarmente, duşmanii României, trântorii, lipitorile şi jefuitorii.

În campania pentru alegeri, cetăţeanul surâzător şi deprins, e adesea pornit să ne creadă, deopotrivă. Dar sunt atitudini cari îl smulg din ironica lui contemplare. Există un sistem, un repertoriu şi un cinism cari iscă un sentiment, penibil, de ruşine. Încordarea acestui răstimp de supralicitaţie nu poate să le justifice, necum să le scuze. E vorba de gratuitul şi nerodul vocabular de calomnii şi insulte, cu care se împroşcă Partidul Naţional-Ţărănesc. E reeditarea stăruitoare a sfruntatelor învinuiri de trădare de patrie, propagandă sovietică şi antidinasticism, care dezarmează râsul şi provoacă dezgustul. E o apucătură caracteristică metodelor liberale şi care, mai ales astăzi, aruncă demoralizarea în mulţime, când nu exasperează sentimentul ei de dreptate. Căci nu s-au împlinit două săptămâni, de când liberalii figurau în acelaşi minister cu naţional-ţărăniştii. Sunt numai câteva zile de când d. Ion Brătianu făcea oferte de colaborare d-lor Iuliu Maniu şi Mihalache. Nici nu s-a risipit bine, în aer, ecoul ultimelor propuneri, şoaptele supremelor ispite cari ademeneau pe foştii miniştri naţional-ţărănişti în noul guvern liberal.

E trecutul indiscret de recent, când naţional-ţărăniştii formau „al doilea partid de guvernământ“, chemat, cu insistenţă, la o muncă de destindere şi refacere.

Şi, iată, după câteva zile de propagandă, revirimentul: foştii miniştri ai Regelui sunt subversivi şi antidinastici... Foştii oameni de ordine, cărora d. Brătianu le implora concursul, când nu încerca să li-l forțeze prin amenințări piezișe, s-au transformat în agenți sovietici și propagandiști ai răzvrătirii. Moscova îi inspiră și în ocrotește pe toți. Iar liberalilor le revine misiunea să vegheze asupra siguranței statului.

Nu găsiți oare sistemul prea sfruntat, nu e prea sfidător contrastul?

Chiar în cele mai calculate nedreptăți, este, credem, nevoie de acele menajamente, în cari politicienii noștri s-au arătat meșteri. Altfel, mulțimile vor înțelege, cu încetul, că totul, în politică, e permis.

TOCMEALA ÎN JURUL AMNISTIEI

N-am făcut o vină prea mare liberalilor, din utilizarea amnistiei în propaganda electorală. Ei și-ar fi răscumpărat păcatul meschin prin însăși realizarea acestei măsuri de imensă dreptate. O sută de mii de suflete, deci o sută de mii de familii, o așteptau. În cele din urmă, o faptă bună nu trebuie respinsă, chiar când vine de la liberali și când ei au un interes egoist să o săvârșească...

Vestea cea mare, fără reticențe și fără îndoieli, s-a dus, astfel, la sate. Acolo își va da, poate, roadele ei electorale, pentru partidul care a binevoit să acorde amnistia generală.

Orașele, însă, pe cari această lege nu le interesează prea mult, au cunoscut, la timp, adevărul. Nu e vorba de o amnistie generală. Condamnații politici, mai ales, vor fi excluși, pe cât cu putință, de sub amnistie. (Se știe aceasta în cercurile politice.) Iar dintre delicvenții și condamnații militari vor fi amnistiați numai dezertorii în teritoriul ocupat. O categorie de condamnați și delicvenți pentru vina, mai puțin gravă, a dezertării în țară sunt excluși de la amnistie, pentru motivul că li s-au mai acordat, pe vremuri, două amnistii. E ceea ce reiese din recentul comunicat al Ministerului de Război.

E vorba, deci, numai de o amnistie parțială, în care se lasă o largă margine excepțiilor și interpretărilor.

Astăzi, d. Stelian Popescu, ministru de Justiție, intervine. Lămuririle d-sale risipesc definitiv, și la timp, legenda amnistiei. Într-un *interview* acordat ziarului *Cuvântul*, d-sa se arată preocupat de o inovațiune juridică, cel puțin umoristică: amnistia cu urmări. Ministrul de Justiție mărturisește că ar vrea să facă din amnistiați o categorie cetățenească specială, cu mai puține drepturi, adică, decât ceilalți. Ar vroi, îndeosebi, să-i excludă de la împroprietărire. Pentru a-și susține părerea, și competința juridică, d. ministru face, în prealabil, o distincție, truvabilă în toate compendiile de drept (anul I), între grațiere și amnistie. Și nu-și dă totuși seama că, urmărind să acorde *numai un fel de amnistie*, realizează, de fapt, *un fel de grațiere*. Aceasta, în ceea ce privește „doctrina“, cum îi zice d. ministru.

Sunt însă oameni cari nu vor să fie grațiați. Dintre cele câteva zeci de mii de urmăriți, de pildă, e foarte cu putință ca o parte să fie nevinovați pe cari judecata i-ar fi achitat. Amnistia, așa cum o concepe d. ministru de Justiție, n-ar fi pentru toți aceștia decât o condamnare, în masă, la pierderea unor drepturi cetățenești. Absurditatea este, în acest punct, evidentă.

Cum rămâne, însă, cu ideea în sine, aceea de a crea o tagmă de cetățeni decăzuți, trăind în mijlocul celorlalți într-o situație specială care ar arunca demoralizarea în toți deopotrivă? Cine s-ar încumeta să facă asemenea experiențe sociale în România?

Să rămânem, mai bine, pe terenul clar al definițiilor de manual, pe cari le amintește, în *interview*-ul d-sale, d. ministru. Să evităm compromisurile și confuziile, mai întâi, între grațiere și amnistie. Iar amnistia, dacă se va acorda, să nu fie un nou prilej de subtilități și, poate, de traficuri.

LIMBA DIPLOMATICĂ

Presa literară franceză a reluat tema, pe care redactarea bilingvă a Tratatului de la Versailles a adus-o în discuție: își va mai păstra limba lui Voltaire supremația în lume? Cât timp are să mai fie, ea, limba diplomatică? Lloyd Georges și Wilson au încercat în

1918 să o detroneze. Pacea lumii a fost atunci redactată în franceză şi engleză. E prima atingere adusă unei suveranităţi consacrate.

Căci în ordinea terestră a graiurilor omenirii, consacrarea, pentru ele, ne vine prin poeţi şi prin muze: ei cizelează şi şlefuiesc materialul sonor al cuvintelor pentru a-l dărui, precizat, limpede şi pur, cancelariilor.

Desigur, tentativa de ultraj, pe care francezii o constată cu discreţie, a lui Wilson şi a lui Lloyd George, n-a vătămat întru nimic prestigiul şi strălucirea limbei franceze. În lunile următoare, de la sine şi fără străduinţă, şi-a îndepărtat rivala: tratativele şi tratatele ulterioare s-au dus şi s-au încheiat după tradiţia stabilită de Regele-Soare: în franţuzeşte.

Rolul pe care îl avea limba latină în Evul mediu va fi deţinut, probabil multă vreme încă, de limba franceză.

Pentru că, prin munca gânditorilor şi artiştilor francezi, ea oferă astăzi cugetării siguranţa expresiei, preciziunea în nuanţă. Orgoliul francez repetă adesea aceasta. Dar nu e, credem, singurul şi adevăratul motiv pentru care limba diplomatică va rămâne limba franceză.

Capodopere s-au scris şi în alte limbi. Sunt multe popoarele cari se pot lăuda cu un langaj perfecţionat. În Franţa, însă, în aceeaşi măsură cu poezia şi eseul, s-a cultivat arta dificilă a conversaţiei.

Este, după noi, ceea ce a pregătit cu deosebire limba franceză la onoarea supremă de regină în turnul lui Babel. Dar arta e arta tratativelor. Diplomaţia, până la redactare, trece prin faza meschină a pertractărilor. Peste acestea limba celor mai strălucite saloane flutură vraja ei vaporoasă şi înlesnitoare.

UN ORDIN SUBVERSIV

Ministrul de Interne a pornit război împotriva unui vechi obicei: vinderea de broşuri, albume, lozuri, bilete şi calendare, cu sprijinul prefecţilor, al primarilor şi al jandarmilor.

Aplaudăm, fireşte.

Vinderea prin autorităţi a tot felul de imprimate, sub pretextul, de regulă, al propagandei culturale, e o invenţie venerabilă a politicianismului român.

S-au servit de el şefii şi fruntaşii partidelor istorice, pentru stâmpărarea partizanilor celor mărunţi, umili şi, mai ales, mulţi! Era un expedient al neputinţei de a-şi satisface, omul politic, clientela întreagă. Totdeauna, bugetele n-au încăput pe toţi cei ce şi-au asumat sacrificiul să ne guverneze.

Slujbe, misii, diurne, candidaturi şi subvenţii, numărul lor în Edenul politic e limitat, totuşi. Rămân în afara lui, sistematic, o gloată de zeloşi şi de devotaţi, deopotrivă de incomozi şi de necesari, al căror idealism trebuie, musai, atenuat pe calea organului său cel mai sensibil: stomacul.

Şi nevoia, mama industriei, a găsit leacul: volume de povestiri patriotice, tablouri cu luarea Griviţei, cărţi de rugăciuni, portretele familiei regale, albumuri cu mutrele bărbaţilor de stat de la putere, în curs forţat spre folosul editorului improvizat, căruia i se concesiona în acest scop o bucată de ţară, plasă, judeţ sau gubernie, dimpreună cu administraţia respectivă dată în subordine.

Cu vremea, sistemul s-a perfecţionat până la reţinerea din leafa jandarmului sau a comisarului a sumei corespunzătoare preţului acestor patriotice mărfuri culturale, repartizate spre plasare. Astfel, desfacerea devenind mai imperativă, rezultatele erau mai sigure.

Ministerul de Interne s-a învrăjbit astăzi cu o practică tradiţională, cu o categorie politică strâns legată de întregul aparat de stat. Printr-o circulară pe cât de modestă, pe atât de pripită – căci, dacă ar fi avut o clipă de ezitare şi de examen, autorul ar fi renunţat îngrozit de imensitatea chestiunei –, se încearcă realizarea unei reforme extraordinare, totuşi.

Realitatea, însă, va corija utopia.

Viaţa îşi va relua cursul ei firesc.

Circulara ministerului nu va obţine mai multă ascultare ca ordinele din timpul alegerilor. Caracterul ei revoluţionar şi subversiv o anulează de pe acum.

CÂND CALCI ÎN STRĂCHINI...

Ministrul de Justiție, se știe, a autorizat pe magistrații din Sibiu să-l cheme pe d. Maniu în judecată. Ne-am fi așteptat ca d-sa să se emoționeze. Nu prea e în firea lucrurilor ca un acuzat să rămână imperturbabil. Iată însă că, în loc să dea semne de neliniște, d. Iuliu Maniu se pregătește, la procesul d-sale, de procesul guvernului: al miniștrilor mincinoși și al uneltelor acestora, al ministrului de Justiție, în special (care dintr-un lamentabil comunicat își face o pledoarie nulă), al magistraților suspecți, al zbirilor sălbăticiți, al prefecților și al pretorilor, organizatori de furturi, falsuri și cruzimi. E un denunț uriaș, o înfierare fără seamăn, un prilej de a îngenunchea întreg regimul cu gâtul pe butuc, sub ochii Ardealului și ai Regatului, căci șeful Partidului Național-Țărănesc nu va merge în fața judecătorilor fără dovada strictă a învinuirilor sale. Iar pentru ceilalți, pentru mulțimea conștientă de felul cum a votat și de farsa sfruntată a rezultatelor, simplul cuvânt al d-lui Maniu alcătuiește o dovadă.

Guvernul, deci, și îndeosebi ministrul de Justiție, pripitul autor al acestei imprudențe, trece prin cea mai frământată așteptare. E un tremuriciu dârdâit, pe care caută să-l acopere în pagini de ziar vehemente, în vociferări amenințătoare. Cele două oficioase de dimineață și de seară – *Universul* și *Viitorul* – și-au unit glasurile și le-au umflat dincolo de orice intonație umană, pentru ca zoologicul rezultat sonic să sperie.

Tema e aceeași, sistemul e cunoscut. Cele două oficioase purced prin generalizare. D. Maniu n-ar fi denunțat doar pe câțiva indivizi fără onoare, ci ar fi jignit magistratura însăși. E vechiul procedeu liberal de a pune în cauză instituțiile, atunci când sunt însfăcați, de guler sau de urechi, numai câțiva intruși, prinși în flagrant delict de privirea observatorului.

În felul acesta, nu o dată, guvernele au provocat confuzii, au smuls sentințele necesare și au atins, cu cinism, scopul. Astăzi, însă, rechizitoriile anticipate, toată campania de amenințări, pe cât e de furioasă și de gravă, pe atât vădește spaimă și buimăceală. Guvernul se află, deodată, în fața unui proces, când tot ceea ce dorește e calm și tăcere.

A provocat cu nesocotință, prin d. Maniu, o întreagă provincie, atunci când i-ar fi solicitat din nou alianța.

A agravat și a stârnit, până la paroxism, nemulțumirile, revoltele, durerile și rănile unanime și a îndrumat toate acestea spre momentul, exploziv, când d. Maniu va trebui să se prezinte la Sibiu în fața judecătorilor. Iată eminentul serviciu pe care d. Popescu, neofit liberal, l-a preparat guvernului.

Ce e de făcut? Zelul ministrului de Justiție va fi susținut, câteva zile, printr-o campanie bătăioasă... Între timp se va efectua retractarea, retragerea... Căci procesul d-lui Maniu nu poate avea loc. Mai curând se poate întâmpla să demisioneze din minister d. Popescu.

DESCHIDEREA PARLAMENTULUI

Aspecte

Platoul din dealul tuturor solemnităților a înflorit în uniforme, trese, alămuri și baionete. O fanfară marțială inundă cu eroism aerul întesat de soare. Trupele defilează, în pas nemțesc, cu o rigiditate antilatină în fața unui potentat invizibil postat în spatele catedralei. E păzit, ca un țar, de un cordon de poliție. Publicul nu poate să-l vadă.

Funebru, clopotul cel mare stăruie, ca o obsesie, ca o anatemă, să-și dematerializeze florile sonore de bronz peste Capitala de blocuri albe, revărsată ca un cimitir în vale.

Incinta o vâltoare de voci în lințoliu de fracuri. Panglici și ordine străine însângerează adunarea macabră de spectri agitați. Ofițerimea de aur răspunde, de jos, plenipotențiarilor constelați în loja diplomatică. Arhierei, ca într-o piesă istorică din literatura încurajată de stat.

Sosesc miniștrii. Capul de premiant I al d-lui Titulescu, în vârful unui trup lung, se sărută cu d. Djuvara, o figură de roman franțuzesc de pe la 1880.

Se adresează apoi d-lui Vintilă Brătianu: „Ce-s covoarele astea? Aicea m-ai adus?" …Surâsul penibil al vistiernicului neliniştit de perspectiva unei cheltuieli.

D. Sasu schimbă saluturi cu loja presei. D. general Prezan (în sfârşit triumfător) trece printre mâini amicale. E în special remarcat, cu o superstiţioasă stăruinţă, de d. Georges Brătianu, fiul stăpânului, delfinul…

Opoziţia lipseşte. Singura cămaşă ţărănească e a d-lui Mrejeru, deputat liberal.

Se iveşte, grăbit, d. Brătianu, şeful. O foarfecă recentă i-a corijat coama de leu şi pare astăzi mai mult proprietarul unui bazar de covoare, chihlimbaruri, pistoale şi iatagane vechi, decât un crunt satrap din orient. E fără-ndoială grăbit. Aplauzele-l pironesc pe loc. Pe sub sprâncene lunecă priviri piezişe, căutături şirete, ca Demetriad în Vlaicu Vodă, pândind o pauză, să înceapă. Cu glas de cap [?], care contrastează cu virilitatea staturii, pripeşte lectura unui mesaj scurt, a unui mesaj febril şi pripit. Repede, mai repede. O impresie de neastâmpăr, de cravaşă, de pinten. Aplauze, urale… S-a terminat? Nu. D. Brătescu-Voineşti anunţă şedinţă după-amiază la orele 3. E grabă mare pe deal, la Patriarhie.

Iar într-o secţie s-au şi adunat majorităţile la consfătuire. D. Brătianu a luat cuvântul. Şi-a recăpătat timbrul de dictator, gestul şi atitudinea de mare proprietar al României Mari. Vorbele sale descuie destinele şi le traversează cu intenţii obscure de atotputernic. Ele nu au, însă, alt efect decât să intensifice graba care a convocat aceste Camere, le-a trimis în pas alergător la masă, le-a reunit la orele trei, când au purces, în *tempo di marcia*, la constituire.

Intrarea opoziţiei în incintă s-a efectuat pe nesimţite, cu liniştea unui act banal şi firesc.

E drept să observăm că Parlamentul cel nou oferă infinit mai puţine figuri stupide decât întâlneam în dizolvatele Camere precedente.

DOI LORZI CARI S-AU IGNORAT

Cert, campaniile lordului Rothermere nu vor obţine revizuirea Tratatului de la Trianon. Despre aceasta nici Ungaria, nici lordul nu-şi fac iluzii. Toată agitaţia de cuvinte şi hârtie, în jurul planetei, pe chestia frontierelor „Ungariei care se sufocă", pare, deci, cu dinadinsul făcută pentru slava şi reclama diplomaţilor Micei Antante. Strălucitul succes – acesta e termenul consacrat – al micilor delegaţi balcanici nu va întârzia mult. El va trebui, poate, să compenseze neajunsuri mai mărunte în probleme ceva mai reale.

Aţi observat că, la Geneva şi la toate conferinţele internaţionale, tot omul are succes? Fiece reprezentant, al indiferent cărei cauze, străluceşte în presa respectivă, triumfă în ochii opiniei ce-l interesează, în faţa areopagului mondial uimit.

Nu este sârb, grec, maghiar, român, brazilian etc. care să nu fi impus, în câte o împrejurare, punctul său de vedere conferinţei încântate. Sistematic, pentru cei de-acasă, pe aceeaşi chestiune controversată, au biruit adversarii toţi. E singurul aranjament constant al diplomaţiei internaţionale. O vastă solidaritate îl garantează.

În problemele de actualitate de la Geneva putem, deci, afirma că, oricari vor fi rezultatele, vor izbândi taberile, toate, deopotrivă. Şi lordul Rothermere şi lordul Titulescu se vor sui pe soclul victoriei, pe un fond de trofee imponderabile. În ordinea mondială nimic nu se va fi clintit. E tema succesului românesc. În opinia internaţională se va fi impus, însă, o problemă nouă: a graniţelor Ungariei.

Iată succesul lui Rothermere. Şi el e cu atât mai real, cu cât, momentan şi în conştiinţă, nici n-a urmărit mai mult. Şi e cu atât mai redutabil, fiindcă are puternice mijloace să-l întreţină şi să-l speculeze. Mijloace mai puternice decât ale statului român, care nu-şi poate slei fondurile numai în propagandă de presă.

Timp de patru ani, însă, lordul maghiarofil şi lordul Titulescu au fost concetăţeni la Londra. Patru ani ne-am obişnuit cu ideea că interesele ţării sunt bine conservate în guşa de aur a păsării măiestre naţionale: d. Titulescu. Patru ani viersul său minunat şi splendorile electrice ale duhului său viu şi vigilent au vrăjit cască-gurile diplomatice ale Apusului. Cum e cu putinţă ca lordul Rothermere să se fi sustras procedeelor persuasive ale d-lui Titulescu? Prin ce descântec a biruit efectele magice ale unei personalităţi apărătoare a cauzei celei drepte?

D. Titulescu nu e dintre oamenii politici cari ignorează puterea opiniei şi propaganda prin presă. Tam-tamul care-l acompaniază ori de câte ori rosteşte câte un admirabil discurs, dovedeşte, mai curând, contrariul. Şi iată că principalul grup de ziare din lume, presa lordului Rothermere, după patru ani de sejur al lordului Titulescu la Londra, se arată cu desăvârşire neluminat în interesele româneşti şi ostilă...

Să consemnăm acest statornic succes în preziua marii sale victorii de elocinţă, a cărei veste o aşteptăm, cu felicitări pe buze, de la Geneva.

CONRUPĂTORUL

N-are odihnă d. Vintilă Brătianu. În liniştea năzdrăvanului său conac, care în epoca exproprierii se deplasa ca un titirez de la deal la vale şi îndărăt, elucubrează, pe temelii de acum stabile, reforme şi legi. Reorganizarea Curţii de Conturi, controlul averilor funcţionăreşti, statutul funcţionarilor publici... Pe hârtie, ţara se schimbă la faţă, rând cu rând, sub peniţa creatoare a celui mai sărăcit de inspiraţie şi viziune dintre miniştri. Ne înfioară această îndărătnicie maniacă. Fiindcă rareori meditaţiunile serbede şi proiectele constipate ale d-lui Brătianu rămân lipsite de consistenţă. Aproape întotdeauna, prin acea stăruinţă obsedantă, care e harul ideilor fixe, şi prin dezorientarea flască a contimporanilor, d-sa îşi plasticizează, politiceşte, absurdităţile şi ipocriziile, cu o reuşită de mare artist. Nu e împrejurare şi nu e problemă pe care să nu se năpustească, să nu o acapareze şi să nu o rumege cu o linişte sinistră şi o siguranţă belfericească de atoateştiutor. De când un predecesor tânăr, d. Manoilescu, s-a încumetat în trecutul Parlament cu o lege – bună-rea – pentru normalizarea salariilor, vistiernicul, fost şi viitor, al ţării româneşti şi-a coborât ochelarii asupra funcţionarilor publici. Ultimile jafuri – freamăt de scripte şi bancnote punctat cu pocnete de pistol şi mânjit cu niţel roşu de tragedie – au dat pinteni gândirii lui buiestraşe. D. Vintilă Brătianu a luat avânt. Nu mai e vorba de o modificare a statutului funcţionăresc, ci de o reformă, pe care râvna sa ne-o schiţează cu gesturi de frescă. Ţi se face frig când te gândeşti...

Să fie oare remuşcarea sentimentul care l-a prăvălit pe d. Vintilă Brătianu, cu spinarea sa rotundă, peste grijile şi metehnele corpului funcţionăresc? Căinţa însă arareori repară o faptă rea, iar d. Vintilă Brătianu, în mare parte vinovat de ceea ce se petrece azi în administraţie, ar trebui, tocmai de aceea, să lase altora sarcina îndreptărilor. O apucătură şcolărească îi ordonă să dreagă ce a stricat. Dar viaţa publică nu e o temă pentru şcolarii mediocri şi silitori. Ministrul de Finanţe a pregătit ani de zile şi a împins, în neştire, la conrupţia şi demoralizarea funcţionarilor. Şi anume, prin două procedee cari n-au dat greş. A sărăcit şi a înfometat pe funcţionarul mic. A îmbuibat şi a investit cu un fel de absolutism administrativ pe funcţionarul superior. Pe amândoi, astfel, i-a aservit. Pe amândoi, în sensuri diferite, i-a conrupt. A creat pe funcţionarul-paria, a creat şi pe mandarinul biurocratic cu automobil şi vilă. Pe unul l-a osândit la bacşiş, pe celălalt la fraudă. Unul avea scuza mizeriei, cealaltul garanţia impunităţii. Căci pe când funcţionarul-paria contribuia cu sacrificiul său la succesele bugetare ale d-lui Vintilă Brătianu, mandarinul servea, deopotrivă, ambiţiile sale politice, pofta sa de putere. Printr-însul, d. Brătianu îşi asigura nu numai controlul tuturor colegilor săi de guvernare. Dar, printr-un misticism familial, îşi rezerva dreptul de a guverna, efectiv, din opoziţie, peste capul miniştrilor, prizonieri ai regulamentelor interioare şi ai *paperaseriei*[1] biurocratice răvăşită ca frunzişul peste gropile de lup. Marii funcţionari erau spionii d-lui Vintilă Brătianu. Ceilalţi, martirii lui. Această situaţie avea rădăcini atât de adânci în conştiinţa ministrului, încât, în primele zile ale venirei la putere, grija sa dintâi a fost să le ia săracilor fondul de 25 milioane destinat clădirilor şi să-l împartă, în fragmente egale, creaturilor sale din minister cari şi-au făcut datoria subversivă sub Averescu. Şi, pe când se grăbea să suprime normalizarea menită să ajute, în primul rând pe cei mici, proiecta un nou statut care să mărească puterile discreţionare ale directorilor şi paradirectorilor de servicii: ministrul rămânea, definitiv, un personaj onorific.

Fraudele devastatoare din ultima vreme l-au surprins, în sfârşit, pe responsabil. Dar el nu şi-a părăsit, desigur, ideea de a menţine în administraţie o castă privilegiată, de supraveghetori şi agenți liberali. Își ia numai măsurile împotriva propriilor sale creaturi. Mai întâi, ele nu trebuie să se îmbogățească prea tare: aurul liberează veleități stăpânite. Apoi, ele nu trebuie să-l facă de râs. D. Vintilă Brătianu le croiește pantaloni de baie. În sfârșit, trebuie luat un supliment de precauții pentru ținerea lor în eternă ascultare și la discreția șefiei liberale.

---

[1] *Paperasserie* (franc.) – hârţogărie.

Iată de ce ministrul, demoralizator, și-a sumes mânecile și cotrobăiește în destinele unei întregi categorii sociale.

E forma autentică a pocăinței liberale.

ÎNTRE AFACERI ȘI EPIDEMII

Bântuie paralizia infantilă. Prin țară calcă hora macabră a tuturor molimelor: scarlatină și tifoidă, gripă infecțioasă și tifos exantematic, fără să ne mai preocupe tuberculoza, sifilisul și pelagra, cu cari ne-am obișnuit... Dobitoacele, și ele, pătimesc alături cu umanii: dalacul și gălbeaza culcă oile, cari se învârtesc de trei ori în jurul locului unde cad; tetanosul strangulează armăsarii și sirepele în hergheliile statului de la Sâmbăta, sub privirea sublimă a poeților găzduiți, acolo, și ei. Suflă duhul morții. Teorii medicale perimate reînvie să explice răul: miasme vătămătoare se plimbă în lung și în lat răspândind pretutindeni boli și boleșnițe. Vrăjitoria și descântecul înlocuiesc știința impotentă; se fac, pe ascuns, sacrificii, se descoperă fântâni miraculoase. Cei câțiva medici pe cari îi mai încearcă, totuși, grija și curiozitatea artei lor sunt îngroziți. Medicina e dezarmată. Corpul sanitar – dezorganizat. Lipsesc – până la clădiri suficiente – leacurile, rufele, uneltele și hrana. Zestrea spitalelor s-a spulberat. Pe vremea lui Caragea, când murea lumea de ciumă, se poate susține că nu stăteam mai rău.

Și pe când, după alarma dată de ziare, se aduc în pripă, cu avionul, medicamente, un conflict izbucnește între Eforie și Comună. Comuna nu-și plătește datoriile; Eforia, deci, nu-și achită dările. Cea dintâi pune secfestre, cealaltă amenință cu închiderea pavilioanelor. Cearta e în continuare și nu se știe dacă, până la urmă, nu se vor părui eforii cu edilii, spre binele public. În așteptare, depopularea prin epidemii se intețește. Iar războiul celor două administrațiuni nu e decât un caz care ilustrează sistemul în vigoare. Sabotarea spitalelor, într-adevăr, nu e numai o neglijență. D. Inculeț, cu toată nepriceperea și indiferența sa, n-are de fapt nici o vină. Ci guvernul întreg este responsabil de nepregătirea noastră sanitară. Guvernul întreg sau d. Vintilă Brătianu singur, ceea ce e tot una. Căci din instigația d-sale s-a instituit o comisiune de doi distinși profesori cu însărcinarea de a revizui o comandă făcut în Germania, sub trecutul guvern, de materialul necesar reorganizării spitalelor. E vorba de imensul stoc de medicamente și aparate ce urmau să fie livrate în contul cotelor Dawes ce ni se cuveneau pe anii 1927-1929. Comisiunea, compusă din d-nii profesori dr. Danielopol și Titu Gane, trebuia să dea un aviz defavorabil, care ar fi dus la anularea sau cel puțin la întârzierea contractului. Aceasta era, cel puțin, dorința guvernului liberal. El socotea contractul oneros. Se știe, însă, că o furnitură e totdeauna oneroasă când nu e pusă la cale de liberali.

Avizul medicilor însă întârzie. D-nii profesori însărcinați cu controlul materialelor din Germania nu s-au putut pronunța la timp și în sensul, necum în termenii doriți de protectorul lui Tancred Constantinescu, asupra nonvalorii materialului comandat. Și atunci, la Paris, prin intervenția directă la Comisiunea de Reparațiuni, prin care trecuse contractul, d. Vintilă Brătianu, trecând peste d. Titulescu, singurul indicat să trateze asemenea chestiune, a influențat în sensul întârzierii plăților, deci și a livrării medicamentelor și aparatelor medicale. De ce? Pentru a împinge și a împărtăși din aceleași cote Dawes, pe aceiași ani, o faimoasă afacere de cale ferată: contractul Wolf-Kind. (Consorțiul Strunga-Tancred). Iată, firește, o expunere a situației, mai curând sumară. Amănuntele și mizeriile ei nu intră în scopul acestui articol. Socotim, totuși, că am explicat îndeajuns datorită cărei pricini spitalele rămân în stare de lazarete primitive, iar instalația celor mai multe dintre ele amintește barăcile de pestiferați ale lui Caragea-Vodă. Pentru a realiza mai curând câștigurile rezervate printr-un contract de furnituri de cale ferată, partidul de la putere trece peste autoritatea a doi recunoscuți savanți și peste a propriului său ministru de Externe. Parisul, Londra și Berlinul iau cunoștință de lucrăturile de la București. În același timp, Comuna și Eforia se războiesc pe chestiuni de contabilitate. Şi molimele, sârguitoare, se lăţesc ca focul într-o porumbişte uscată. Ele se feresc însă de politicieni şi de samsari. Ci numai pe copii şi pe dobitoacele bunului Dumnezeu nu le cruţă.

VIESPARUL

S-au ivit iarăşi, pe drumurile Durostorului, comitagii: au terorizat, au jefuit şi au ucis. Au fost, apoi, văzuţi de potere cum escortau peste frontieră o herghelie furată. Spectacol cu atât mai pitoresc, cu cât a fost mai anacronic. El se întâmpla mai cu deosebire în al XVI-lea secol de-a lungul Dunării, vegheată de paşale plictisite. Administraţia noastră, copleşită de monotonia ţinutului şi avidă de divertismente dramatice, a potrivit astfel lucrurile ca să nu fie lipsită, multă vreme, de emoţiile istorice ale unei scene din N. D. Popescu sau Panait Istrati. Avem, astfel, o regiune în care neurastenicii şi blazaţii îşi pot oferi tresăriri reconfortante. La trei ore de Bucureşti se poate trăi un film rapid şi sângeros.

De cincisprezece ani aceasta e situaţia. La răstimpuri, totuşi, guvernele iau măsuri. Se trimit trupe, se schimbă comandanţii, se înăspreşte starea de asediu. Cancelariile balcanice se mişcă şi ele. Între Bucureşti, Belgrad şi Atena schimbul de vederi şi de îngrijorări comune duce sistematic la o atitudine identică şi la un demers colectiv, – cum s-a întâmplat, bunăoară, acum un an. O ameninţare, şi guvernul bulgar făgăduieşte cuminţenie, sau se adresează Societăţii Naţiunilor. Isprăvile comitagiilor, într-o oarecare măsură, contenesc. Dar starea endemică persistă. Cu toată paza, cu toată străşnicia, provincia rămâne nesigură.

Ce să deducem? Că nici rigorile militare, nici manierele diplomatice n-au vreo eficacitate. Pacificarea Durostorului? Situaţia apare cu atât mai complicată când ne gândim că bandele bulgare nu sunt neajunsul cel mai insuportabil. Dacă ne-am pleca urechea la reclamaţiunile coloniştilor, la protestările băştinaşilor, dacă am cerceta nemulţumirile populaţiei turceşti, atât de supuse şi de necesare, şi care emigrează în masă, ne-am da atunci seama că bandele sunt doar o consecinţă firească, după cum şi înţelegem că prezenţa lor indescifrabilă [sic!] pe acest teritoriu nu se explică decât prin complicitatea şi simpatia, cel puţin pasivă, a populaţiilor de pe el.

Machiavelli, maestrul neînţeles al guvernanţilor noştri, scriind despre provinciile cucerite sau eliberate, a spus că în primul rând trebuie să ştii precis ce vrei: să le pierzi sau să le conservi? În acest din urmă caz, enumără soluţiuni şi procedee mai mult sau mai puţin atroce. Dar pilda romanilor îi sugerează pe cele mai eficace: drumul şi administraţia. Sub Regele Carol (întâiul) am făcut dintr-o Dobroge părăginită o gubernie practicabilă şi cu oarecari luxuri de faţadă. Epoca noastră a lăsat, în schimb, Durostorul în aceeaşi stare sălbatecă, propice atacurilor şi ambuscadelor în care se afla la 1913. Urmele valurilor romane n-au excitat, în cugetul guvernaţilor de astăzi, decât lirismul (şi încă de cea mai proastă calitate). Ei n-au văzut în vestigiile acelor victorioase sforţări nici o indicaţiune. Dacă Durostorul ar fi astăzi dungat de şosele multe şi solide, el n-ar mai adăposti atâtea inaccesibile cuiburi de bandiţi. Existenţa acestora incită populaţia la răzvrătire şi autorităţile la împilare. Pretextul şi scuza abuzurilor ar dispărea odată cu stârpirea comitagiului. Iar jandarmul e mai puţin fioros când se ştie lesne controlabil.

Operaţie sau amputare? Iată problema oricărui organism când un mădular e ulcerat şi purulent. Fermentaţiunea morbidă şi uneori explozivă a Cadrilaterului, febra pe care neastâmpărul de acolo o comunică ţării întregi, a dictat aceste reflexii. Ele pot aduce un zâmbet pe buzele dictatorului de la Florica: – Durostorul? Ce-mi pasă mie de viesparul acesta... Să ne vedem mai întâi de Basarabia şi de celelalte provincii.

Omul de la Florica e obişnuit a lucra pe îndelete.

REŞEDINŢE DE VARĂ

Braşovul a detronat Sinaia. Cât p-aci să detroneze chiar Bucureştii. Oraşul acesta, nod gordian de mahalale sordide, poate fi socotit pierdut din clipa în care s-a înţeles că locuitorii săi, cei dintâi, nu visează, de-a lungul celor patru sezoane, decât să se libercze de proasta inspirație a lui Bucur, poposit într-o zi de caniculă pe râpele celei mai sinistre dintre gârlele cu putință. Mutarea Capitalei? Problemă de vară, a cărei soluțiune cere un eroism destul de rar în istorie. Brașovul pare beneficiarul cel mai designat al neastâmpărului care a cuprins pe regățenii dornici de o reședință mai predilectă. Și până la ivirea unui Petru cel Mare sau Kemal Pașa românesc, care, printre alte reforme mai necesare, să decreteze fără reticențe strămutarea Scaunului Țărei, s-a purces, pe nesimțite, la realizarea ei parțială. Nu s-a putut trece, dintr-o dată, peste drepturile stabilite ale Bucureștilor. Viața de vară s-a îndreptat, însă, înspre Brașov, ocolind abisul umed al Sinaiei. Reședința estivală a regilor României e din ce în ce mai delăsată. În schimb, d. Barbu Știrbei și-a zidit o mică fortăreață pe Warte. Pe castelul de la Bran steagul reginei Maria fâlfâie aproape fără întrerupere, iar în timpul nopții enormul soclu al muntelui pare incendiat de revărsarea electrică a ferestrelor. Automobilele ministeriale roiesc, deci, în ținut toată vara. Nume românești s-au înscris pe vilele cari alcătuiesc o diademă de piatră la Curmătură. Bogătașii, politicienii, artiștii și burghezii, elementul agitat al Capitalei, a cotropit platoul Bârsei, de-a lungul și de-a latul celor Șapte-Sate, când n-a mai găsit loc în camerele Kronstadt-ului sau în furnicarul complicat de la hotel Coroana. Cântecele, motoarele, aventurile, restriștele și speranțele a patru provincii au făcut din vechiul orășel saxon un cuib sonor de înfrigurare românească și larma ține până când munții sângeră de agonia sezonului, până când frunzele roșii aduc pe străzi fiorul cel dintâi al morții vremelnice. Totuși, nu mai puțin, aceasta înseamnă că din forfota voioasă a trenurilor și a mașinilor un ordin al Măriei-sale Mulțimea se deslușește: el decretează Brașovul capitală de vară a Regatului, al cărui gând și ritm s-a concentrat, cinci luni pe an, aci. Instinctul maselor a premers cugetarea greoaie a conducătorilor. Și legătura vie cu Ardealul se întărește treptat, cu fluxul de viață, revărsat și retras, cu regularitate, prin trecătorile munților despărțitori. Și ne amintim din nou de „arta de a guverna“: ca să păstrezi o cetate sau o provincie cucerită trebuie sau să o distrugi, sau să o locuiești. Oficialitatea s-a ținut departe de Ardeal, în periferícul București, inactivă. Populația și-a îndreptat energia expansivă și a cuprins, în elanul ei, ținuturile noi, făcându-și în ele, în săptămânile luminii, tabăra de sărbătoare și de izbândă, între negrele burguri ale cavalerilor cotropitori.

Sinaia, vale de reculegere și de pândă pentru România Mică, nu mai corespunde vitalității și belșugului îndoit al țării. Un tripou, poate, îi va reda o strălucire factice și trivială, nepotrivită cu tradiția care începe să-și statornicească umbrele, amintirile și relicvele, pe acolo.

Brașovul, cetate de margine a Coroanei, urbe centrală a României, conține, deopotrivă, înlesnirile de mare oraș și farmecele celui mai felurit colț de vilegiatură. Cumințenia gospodărească a sașilor a descoperit și a pus minunat în valoare fiece ungher de frumusețe, fiece adorabilă inconștiență a naturii. Să-l îmbrățișăm. Să-l ferim însă de apucăturile noastre devastatoare. Au nu suntem noi cei cari am dispus exproprierea și parcelarea vastelor peluze din centrul orașului în folosul nu mai știm cărei categorii de cetățeni din regat? De cinci ani Consiliul comunal e în judecată, în luptă contra acestui abuz imbecil și sălbatic.

Ajutor! Oamenii de omenie trebuie să sară în apărarea orașului împotriva demonului de proprietate al românului. E loc destul, și mai de folos, în împrejurime. Să împiedicăm vitriolarea seninului chip al Brașovului de furia noastră expro și apropiantă. Cel puțin cu atât să-l ajute oaspeții lui de vilegiatură și noii lui cetățeni. Căci ei nu părăsesc, de altfel, intenția de a-i aduce în curând confirmarea oficială a titlurilor lui recente: Brașov, reședință de vară a României.

AVANGARDĂ

Am pe masă programul unui teatru nou. Câteva titluri, câteva nume constituie o suficientă indicație. Absența, mai ales absența, din repertoriu și din rol a ceea ce alcătuiește, pe bulevardele de la noi și aiurea, autoritatea și, oarecum, garanția succesului în materie de dramaturgie și de interpretare, caracterizează, fără șovăire, noul Teatru „Caragiale“ din Sărindar ca o întreprindere de avangardă.

Intreprindere blestemată, ar fi zis Verlaine: ca tot ce nesocoteşte valorile admise, ca tot ce se afirmă pe sine prin sine, ca tot ceea ce încearcă să releve din necunoscut şi să creeze în inedit.

Avangardă – termen suspect, compromis în egală măsură de furioşii extravaganţei şi de opacitatea criticei profesioniste aliată cu a producătorilor în deficit de personalitate artistică. Avangardă – avânt care lesne degenerează în atitudine, căci nimic nu se pierde mai uşor ca echilibrul, când împotrivirea preconcepută a lenei de a gândi, unanimă, contribuie la aceasta.

Prospectul Teatrului „Caragiale“ trădează totuşi temeritate şi cumpănire. Sunt acolo forţe noi şi, cu oarecari excepţii, aproape anonime, în ansamblu şi în regie. Repertoriul, cu hotărâre închinat literaturi originale, denotă preocupări de explorare prudentă, de abilă ispitire a publicului, de jonglerie între „mulţi“ şi „aleşi“, de experimentare şi luare-aminte. Se începe cu ***Ministrul*** maiorului Brăescu şi se intenţionează Maniu, Pillat, G. Ciprian şi Blaga. În seria străină, Andreev, Strindberg, Shaw şi Wedekind netezesc calea pentru pătrunderea lui Hasenclever şi John Millington Synge. Decorurile sunt încredinţate pictorului Marcel Iancu, arhitect iscusit totdeodată.

Cine a proclamat împotrivirea dintre avangardă şi tradiţie? Ca şi cum tot ceea ce a izbândit spiritului de cercetare şi de inovaţie nu s-a integrat firesc patrimoniului comun şi recunoscut. Ca şi cum se poate continua şi poate da roade apucătura de oarbă combatere a efortului original, dispreţuitor de calâpuri şi modele. Istoria s-a rostit totdeauna pentru cutezători, pe când contimporanii i-au vrăjmăşit sistematic.

Desigur, asta nu e o consolare pentru un teatru, fie el şi de avangardă. Îi dorim, dimpotrivă, cel mai actual şi mai imediat succes; criza prin care trece teatrul de pretutindeni îi pregăteşte, şi la noi, o atmosferă propice de aşteptare şi de curiozitate. Să-i corespundă, să ne satisfacă – şi noi, publicul, vom aplauda.

LEUL ŞI LIRETA

Cu litere triumfale, oficiosul liberal etalează în pagină acest titlu: *Lira italiană nu va fi revalorificată*. Urmează, cu cele mai

grase caractere, o telegramă şi un comentariu al redacţiei la această telegramă conţinând, în primul rând, o drastică dezminţire a zvonurilor că s-ar urmări revalorizarea liretei. Apoi, afirmaţia precisă că, dimpotrivă, pe un timp foarte îndelungat „lireta nu va cota sub cursul de 90 faţă de lira sterlină şi nu va cota nici peste acest curs“. Este deci clar: nici *sub*, nici *peste*. Şi *Viitorul* are, totuşi, candoarea să prezinte cetitorilor săi (printre cari, desigur, se numără şi d. Vintilă Brătianu), şi într-un chip cât se poate ostentativ tipograficeşte, această veste.

Suntem nedumiriţi. Au pătruns duşmanii d-lui Vintilă Brătianu – duşmanii din Partidul Liberal, bineînţeles – până în coloanele *Viitorului*? Dacă e aşa, se administrează, astăzi, vistiernicului o lecţie de ceea ce se petrece şi de felul cum se gândeşte şi se procedează în Europa în legătură cu problemele valutare. Prin propriul său oficios, pe care-l migăleşte şi-l făţuieşte zilnic, ca pe o hârtie de bancă, i se pune sub ochelari şi sub nas harpagonului nostru naţional, marelui nostru zgîrie-brânză, ştirea menită să-l sâcâie şi să-l îmbufneze încă. Sau poate ne înşelăm noi, şi amarnic. Şi atunci nu e o greşeală, nici o felonie, bucuria *Viitorului*. Dimpotrivă! Telegrama şi comentariul ei au fost publicate într-adins. Şi se prepară, cu precauţie, tocmai pentru a menaja amorul propriu al d-lui Vintilă, abandonarea politicii de revalorizare a leului. Am fi atunci în faza pregătitoare a măsurilor pentru stabilizare. Pentru aceasta, orice pildă şi orice analogie e binevenită. *Viitorul* a tăbărât pe exemplul italian şi l-a proţăpit în coloanele sale cât mai sus, ca pe trusoul unei mirese de mahala: cinstea d-lui Vintilă Brătianu e intactă.

Nu vrem însă să-l abatem, de pe această cale, pe d. ministru de Finanţe, dacă într-adevăr a apucat-o. I se cuvine, dimpotrivă, ca unui fiu risipitor, o sărbătorire. Şi-a dat, în sfârşit, seama că e singurul pe continent, şi e singurul în ţară, care s-a îndărătnicit să decreteze instabilitatea financiară pe 15 ani, pe când, de jur-împrejur, popoarele toate au tins către fixitatea monetară. Şi când vestea italiană a venit să-i înlesnească deşteptarea, d. Brătianu şi-a administrat, bătrâneşte, prin *Viitorul*, o tiflă.

...Nu-l necăjiţi. Nu apăsaţi asupra „ei“.

METAMORFOZA TÂNĂRULUI WOLF

sau MORALITATEA ÎN BASARABIA

Un cetitor din Chişinău, care la răstimpuri sprijină *Cuvântul* cu cea mai preţioasă dintre colaborări – aceea a faptelor şi a documentelor –, ne pune la îndemână un act oficial. E „Certificatul de moralitate“ eliberat de primarul comunei Sinişeuţi, d. Theodor Ciuntu, liberalul cel mai ardent din sat, junelui Wolf Rabinovici, fericitul său contribuabil şi administrat.

Pentru ca faptul să nu pară scorneala unui opozant lipsit de scrupule, iată cea mai ciudată dintre patalamale, în facsimil[1]

...Şi pentru a cruţa ochii lectorului, reproducem textul cu o literă accesibilă chiar celor cu conjunctivită: liberalilor, de pildă, cari surzesc sau îşi pierd vederile după trebuinţă...

Respectăm însă sintaxa vitejească a părintelui acelei comune. Ea poate ilustra ofensiva culturală a d-lui Brătianu, virtuosul cacofoniei, titlu obţinut mai ales graţie ororilor sale testamentare, şi a d-lui dr. Anghelescu, supranumit la ţară „doftorul Cărămidă“.

Deci:

„Certificat de moralitate

Noi Theodor Ciuntu, primarul comunei Sinişeuţi, judeţul Orheiu, prin prezentul certificat, certificăm că tânărul Volf Rabinovici este un domn paşnic, cinstit şi se bucură de o bună reputaţie în societatea particulară şi comunalo-administrativă.

Numitul n-a luat niciodată parte la vreo mişcare politică, nici nu făcea şi nici nu face parte a vreunei organizaţiuni opoziţioniste regimului de astăzi. Drept care i-am eliberat prezentul certificat de moralitate, conform cererei sale înregistrată la No. 1484, spre a-i servi la necesitate.

Primar (ss) T. Ciuntu“

Cu alte cuvinte, primarul liberal, urmând o linie logică, al cărei capăt se obârşeşte în redacţia *Viitorului*, aplică locuitorilor României categorii noi. Ştiam, până deunăzi, că cetăţenii au fost cu grămada deosebiţi în două mase, cumplit de inegale, cuprinzând, de o parte, pe bunii români încadraţi în legiunile liberale, iar, de alta, mulţimea fără număr a trădătorilor, a subversivilor şi a suspecţilor, după cum sunt înscrişi sau nu în vreun partid, sau fac parte din clasa, nu mai puţin culpabilă, a indiferenţilor Până deunăzi, calitatea de liberal comporta, cu monopol, desigur, pe aceea de patriot, fără alte supra-însuşiri, fără alte amănunte civice sau sociale. De când cu înteţirea propagandei însă, de când cu noile primejdii cari planează asupra ţării (care nu e altceva decât Partidul Liberal însuşi), de când mai ales suspecţilor de stânga li s-au adăugit subversivii de dreapta (ce de nuanţe poate distinge un liberal *tremens* din zilele noastre), d. Ciuntu a simţit că a împerechea liberalismul numai cu dragostea de ţară e de un simplism şi de o modestie nepotrivită împrejurărilor. Cum adică? Să fie un liberal nimic altceva decât un superlativ patriot? Şi, încolo, toate păcatele să-i fie îngăduite: învârteala, samsarlâcul, adulterul, frauda, pederastia, alcoolismul, vagabondajul-special, falsul, poligamia, violul, dictatura – toate aceste schimonosite chipuri ale viciului – să poată oare escorta făptura cu condicuţă a unui înscris în catastifele paradisului patriotic naţional-liberal? Asemenea suspiciuni, asemenea posibilităţi de eroare, câtă vreme să mai planeze asupra păzitorilor ordinei celei mai recente? De acum înainte cetăţenii se vor împărţi – da, se vor împărţi – nu în patrioţi şi trădători, ceea ce, am văzut, nu era îndeajuns de precis; ci, limpede şi simplu, ca după facerea lumii: în îngeri şi necuraţi, în morali sau imorali, numerotaţi şi prevăzuţi, fiecare, cu certificat în regulă. Iată în ce a constat inovaţia luminoasă a obscurului primar din Sinişeuţi. Dintr-o singură trăsătură genială a despărţit grâul de neghină, merele bune de cele putrede şi ne-a rânit pe toţi cu lopata în mormanul acid şi incomensurabil al acestora. Şi a corespuns, ca o bacantă, celor mai ascunse dorinţi ale şefilor, i-a surprins, i-a încântat şi i-a satisfăcut, ca regina din Saba şi ca modesta Sulamita pe regele Solomon. Cum să nu prindă, atunci, sistemul în Basarabia şi cum să nu comporte şi sancţiuni, la adică? Primarul/primarii din Basarabia sunt consecvenţi. Căci povestea fantastică nu s-a sfârşit.

---

[1] Textul facsimiliat este scris de mână, iar în stânga sus se află următorul antet, tipărit: „ROMÂNIA. Primăria comunei Sinişeuţi, jud. Orhei. Nr. 1095, 19 iunie 1925 “(nota autorului).

Să revenim la junele Wolf. Aţi bănuit că trebuie să fie un băiat deştept. Şmecheriile primarului nu-l dezarmează. A obţinut, cum a obţinut, Wolf un „Certificat de moralitate“ pentru „a-i servi la necesitate“ şi, după aceea, în epoca electorală, s-a trezit în el conştiinţa cetăţenească. A fost deci identificat pe listele opoziţiei. A fost prins propovăduind pentru adversarii guvernului. Avea omul – care, de altfel, îşi înţelegea vremea şi contimporanii – perimetrul său sentimental pe care refuza să-l concesioneze d-lui Vintilă. Dar primarul veghea. Sărmanul Wolf a fost arestat şi trimis în faţa Consiliului de Război pentru *lès-majestate*. Din uşă de biserică, prevăzut cu „Certificat de moralitate“, s-a pomenit sperjur, relaps[1] şi conrupt până în măduva oaselor. Şi ar fi putrezit cu siguranţă în puşcărie – căci cum să te aperi de vina de *lès-majestate* când acte oficiale ţi-o atribuie –, dacă avocatul acuzatului n-ar fi exhibat, în faţa Consiliului stupefiat, hârtia de bună purtare care mărturisea metamorfoza lui Wolf, adevărata lui culpă.

Iată exemplul, iată sistemul. Printre alte învăţături, una singură, mai comodă, se desprinde: înscrieţi-vă în cluburile moralităţii publice şi private. Candidaţi la însurătoare şi fete de măritat, grăbiţi-vă. În curând nu vor mai fi locuri. Şi în curând astfel de certificate vor deveni exigibile chiar la ofiţerul stării civile.

...Poate şi la portarii de hotel!

OPERA CUVINTELOR

Actualitatea ne impune tema sarbădă a dezarmării. Idealurile inaccesibile scapătă, cu ajutorul muritorilor, în starea de refren de flaşnetă, fără să-şi piardă totuşi majestatea. Poate numai aşa creşte, până la înfăptuire, puterea lor de sugestie. Şi de aceea se întrec retorii, în toate graiurile pământului, să le banalizeze. Un ideal trebuie vorbit şi trâmbiţat până la obsesie. Multă vreme are să semene cu suprema formulă a unui maniac sau cu sforţarea ultimă

---

[1] *Relaps* (franc.) – recăzut în erezie.

a unui papagal inteligent. Cu discuţiile de astăzi de la Geneva suntem încă în faza aceasta. Dezarmarea şi pacea – pentru ele a fost înfiinţată Societatea Naţiunilor. Şi totuşi, pestriţa instituţiune ameninţă, în mod paradoxal, să se dizolve ori de câte ori i se amintesc, mai cu stăruinţă, problemele ei esenţiale. Adevărul acesta se verifică din nou prin propunerile Poloniei şi ale Olandei. Cuvântul „dezarmare“ a stârnit două cereri de autorizaţie pentru sporirea oştirilor permanente. Vocabulul „pace“ a dat la iveală toate pricinile şi gâlcevile dintre noroade. O linişte relativă domneşte la toate frontierele. Dar dacă cineva pretinde să se statornicească această linişte prin măsuri efective, sau numai prin declaraţii solemne, pe dată se împrăştie în atmosferă mirosul suspect al prafului de puşcă.

Pentru a ieşi din încurcătură, căci Societatea Naţiunilor nu trebuie încă să lichideze, se recurge, atunci, la cuvinte. Cuvintele împart idealurile în etape, iar oamenii, în teama lor de acţiune, îşi rezervă spre realizare partea cea mai abstractă. Ideea dezarmării a fost, deci, recunoscută ca alcătuindu-se din două mari felii: dezarmarea morală şi dezarmarea materială, cea dintâi constituind condiţia inexorabilă a celeilalte. Şi Societatea Naţiunilor, voioasă că nu va fi silită să confişte guri de foc şi cuirasate şi să închidă uzinele de război, să procedeze adică la operaţiunea simplă şi, chipurile, facilă a dezarmării materiale, şi-a rezervat, cu entuziasm, sarcina de a milita pe terenul ideologiei, pregătind anevoioasa „dezarmare morală“. Prin ce mijloace se va înfăptui această minune şi cari anume vor fi indiciile realizării ei sincere şi profunde şi, totdeodată, simultane? Se vor stinge apoi nemulţumiri, uri şi îngrijorări, noi şi vechi, prin simplă propagandă de argumente, fără modificări în ordinea atât de terestră a învrăjbirilor?

Se speră, fireşte, mult în imperativul economic al secolului care, din ce în ce, strânge continentul şi planeta în drumuri şi organizează, pe nesimţite, un întreg, tot mai conştient şi mai masiv, de nevoi şi de interese. Cine ştie însă când se va săvârşi această evoluţie şi ce nevoie are şi va mai avea ea de o Societate a Naţiunilor?

Orice discutare, astăzi, a păcii şi a dezarmării nu facilitează decât antagonismele şi conflictele cari o zădărnicesc. Antagonism între statele învinse şi statele învingătoare. Între marile puteri şi micile state. Între marile puteri. Între continente. Între Rusia Sovietică şi planeta burgheză. Fără să mai socotim şi dezbinările sociale cari se împletesc cu cele politice şi economice.

Delegaţii cari au readus problema păcii în discuţia nefericitei Societăţi a Naţiunilor au neglijat, cu bună ştiinţă, aceste amănunte. Au făcut, desigur, operă de apostoli. Un ideal activ trebuie agitat în dispreţul tuturor dificultăţilor. Adunarea de la Geneva îndeplineşte astfel un rol: acela de a păstra şi a difuza lozincile omenirei întregi şi, apoi, conştiinţa unei lumi unitare se întreţine şi se întăreşte, an cu an, prin această Societate a Naţiunilor. Că îşi oferă, momentan, iluzia de a veghea şi impune pacea, ce importanţă are? Noi ştim că această pace nu e garantată decât prin istovirea, prin război, a popoarelor. Să nădăjduim, până la primejdioasa lor refacere, că o forţă de control se va înjgheba din colaborarea tuturora. Poate că omenirea va ridica, totuşi, odată şi odată, turnul lui Babel.

PROZA ROMÂNEASCĂ A LUI ADRIAN MANIU

Din volumul de nuvele fantastice *Paharul cu otravă* al lui Adrian Maniu s-au reeditat, de curând, câteva pagini într-o bibliotecă populară.

De ce nu o reeditare integrală? Căci *Paharul cu otravă* este una din puţinele cărţi doveditoare că există un singur gen literar, POEMUL, spre care tind toate înjghebările cu pretenţii de ritm, imagini şi idee.

Maniu a creat în toate felurile prozei, de la fantastic la naturalist. Adoptăm, fireşte, un langaj convenţional stabilit de manualele literare. Ele au fixat un stil şi un plan pentru naraţiune şi descriere, pentru tragic, sentimental, umoristic şi au tras delimitări sacre între genuri. Procedeul simplu şi original, pe care-l înfăţişează cartea lui Maniu, trece prin toate fruntariile arbitrare, frângându-le cu vigoare şi lesne, şi ridicând întreaga lume a temelor atinse în atmosfera nuanţată şi sensitivă a veritabilei arte. E în acel uitat volum, bizar, complex şi disparat, o susţinută şi sugestivă unitate şi te regăseşti în marginile lui, în orice timp, întocmai ca în interiorul unui vechi castel, cu multe încăperi, atent şi divers rânduite. O întindere cromatică străină instrumentelor sărace cari reprezintă talentul altor prozatori contimporani în graţia publicului nostru; un timbru care se menţine nealterat, de-a lungul echilibristicii disperate pe care i-o impune virtuozul, între extreme. E un sunet sigur şi deosebit, în care uneori falsitatea îşi adaogă farmecul, aşa cum o dănţuitoare, de cea mai felină rasă, ar cocheta cu greşala ori cu stângăcia în joc, pe când plăcerea noastră e stimulată până la exasperare de teama, mereu păcălită, de a vedea prăvălindu-se miracolul de linii ce se armonizează pe un fond ireal de lumină.

Poetul se zăreşte îndărătul bazarului său cosmic. Contemplativ, senzual şi ironic în lenevie, iubeşte punerea în scenă şi decorul.

Creaturile lui se aşază într-o lumină descrisă amănunţit şi cu strălucire. Are viziunea sigură a pictorului care prinde şi tonuri şi contururi şi-ţi impune, fără greş, senzaţia lui. Eşti constrâns să vezi cele ce-ţi descrie, după cum îţi impune şi emoţia lui dominantă. Iar gândirea nu e decât o voluptate ce-şi caută pretextul în opera de artă. Pe aceasta o găseşte în trecutul nostru de icoane, cruci şi odoare, în troiţe şi în cusături, în uitatul olărit românesc.

Scrie, de pildă, Maniu în *Ucigaşul Morţii*: „*Crucea era de lemn devenit sur de vechime şi sculptată migălos cu un popor de sfinţi. O cruce mare de două palme îmbrăcată în făurituri ce fuseseră aurite, bătute cu găuri din care căzuseră sau fuseseră smulse nestematele...*“ „*Ce continuu pretext de gândire – singura definiţie ce admit pentru opera de artă! Crucea asta a trecut prin sute de ani!*“. Şi iată cum, printr-o definiţie voluptuoasă, trecutul devine cel mai iscusit meşter de artă.

„*Cunoaştem atât de puţin viaţa şi datinile ţării; descântece mai vechi decât romanii, şi mult mai sălbatece, aparţin poporului nostru, în care se mai găsesc idoli chaldeo-asirieni.*“

Constatări vechi, sensibilizate prin talent şi cari precizează drumul lui Maniu, poet, – poet român fără retorică:

„*Boierii în haine verzi, încheiate cu nasturi; sâmburi nestimaţi, trăgeau din ciubuce de chihlimbar şi se întrebau cu cari din duşmanii ţării să fim tovarăşi.*“

„*În curţi, pe lespezi jucau armăsari turceşti, cu zăbăluţe de argint rusesc, înhămaţi la butci leşeşti, iar robii cu bici împletit cu plumbi băteau palmele iobagilor.*“ „*În codrii Brădetului, un haiduc* *cu pistoale de fier își aștepta osânda între panduri, căci voise țara pentru țărani.*"

Toate nuvelele, adică poemele în proză, ale lui Maniu sunt valorizate de această măiestrită încrustare a detaliului în arhitectura totală, ca o dantelă de piatră pe blocul bisericei Trei Ierarhi. Indiferent dacă acțiunea e fantezistă sau reală (căci devine adevărată prin forța expresiunii), pretutindeni întâlnim amănuntul neprevăzut și vital, linie, culoare, mișcare, – vizualitatea care sugerează viața. Imagini halucinante feluresc spațiul povestirii, fără aglomerări și fără a stânjeni linul curget al emoției .

„*În umbra grămezilor de fân, între furci, țiganul îmbrățișa o femeie cu un sân de aramă nițel căzut afară din cămașa ruptă.*" Sau: „*I-a adus un păun copt, cu penele lui, un pește în care erau fripte ciocârlii și un vin care încăleca în spumă buza paharului.*"

În stil, Maniu afectează ades neîndemânarea;.e depărtat, prin simplitatea lui sumară, de fraza tipică a povestitorului; e stilul care nu trișează și care e îngăduit numai celor inspirați: nu se înfruptă din materia moartă a literatorilor, nu beneficiază de înlesnirea locurilor comune și a clișeului. Confuzii uneori: obscurități în care se complace rafinamentul și fantezia, căci Maniu mânuiește întunecimea ca un pictor care ar ști să utilizeze ultramarinul și negrul pentru a obține vibrații rare și lumini.

ULTIMELE ISPRĂVI

D. Vintilă Brătianu se întoarce de la Paris. Mâine îl vom avea în mijlocul nostru. Între timp, vești despre activitatea d-sale vizibilă au și sosit. Ministrul de Finanțe n-a obținut nimic. S-a întreținut în schimb cu ziariștii francezi, cărora le-a subliniat, firește, că n-a fost niciodată în intențiunea d-sale să solicite vreun împrumut în străinătate. Finanțele României, a proclamat d. Brătianu, sunt prospere, datoria e consolidată, bugetul echilibrat. Patriotice declarații foarte bune pentru străinătate, căci, neîndoios, e o excelentă tactică să-ți ascunzi sărăcia și restriștea sub ifose de biruință și de siguranță de sine. Dar d. Brătianu pretinde, prin reproducerea acelorași declarații în presa românească, să-l credem și noi.

Pretenție cel puțin exagerată, dacă ne gândim la dispoziția mintală dintre ministrul de Finanțe și cel mai simplu al său contribuabil din țară. Vom considera, deci, călătoria infructuoasă a d-lui Brătianu ca un nou eșec, ceea ce îl privește, un definitiv eșec. E limpede că prin argumentele d-sale, prin arătarea d-sale ursuză și prin îndărătnicia d-sale, nu va face ispravă, peste graniță, niciodată. Afirmațiunile sale economico-financiare nu le vom mai analiza. Vom destăinui numai că, departe de a căpăta ceva pentru țară, d. Brătianu s-a străduit să piardă și ce brumă era lucru câștigat.

A pierdut, în primul rând, o sumă de 160 milioane lei, plătită ca despăgubire unei societăți franceze de mașini agricole – pluguri și autotractoare –, al cărei contract cu Ministerul de Industrie a fost anulat din ordinul vistiemiciei sale. Ni s-a intentat proces și a trebuit să plătim. Fără a mai dobândi, bineînțeles, materialul agricol echivalent. Iată una din poznele pelerinajului financiar al d-lui Vintilă Brătianu. Dar nu s-a mulțumit cu atât: a primejduit vărsămintele ce ni se cuvin pe anii 1927-1929 din cotele Dawes, prin sabotarea comenzii de material pentru spitale. (Se știe că plata comenzii acesteia urma să se facă în contul reparațiunilor Dawes). Și aceasta când? În momentul în care medicii tuturor spitalelor reclamă, fără să găsească, instalațiuni de aparate Roentgen și aparate de agenți fizici pentru combaterea paraliziei infantile. Din acest punct de vedere, se știe, situația e groaznică în țară: *numai opt orașe* din România Mare posedă centrale. Știm că se încearcă în grabă instalarea a două centrale, la Pitești și Severin, ceea ce nu va ameliora simțitor situația. Cum să transporți și să internezi bolnavii sau accidentații din toate unghiurile țării în aceste opt orașe?

Am făcut această paranteză pentru ca să arăt cât contact cu realitatea are d. Vintilă Brătianu, cufundat ca un astrolog în cifre și în speculațiuni obscure. Lovește simultan în finanțele țării și în sănătatea ei. Acțiune criminală, veți zice. Dar nu vedem în d. Brătianu un criminal politic rece și adăpostit, cum sunt atâția, în politica mondială. Mici calcule meschine, interese de partid îl mână, și inteligența sa îl împiedică, sistematic, să măsoare urmările actelor sale.

E nevinovat. Ucigaş fără voie, sabotor fără ştire. Vinovaţii veritabili suntem noi, contimporanii.

PARTIDUL ÎNARMAT

Şahul Persiei a cinstit cu prezenţa sa o ciudată solemnitate: înfiinţarea unui nou partid. Nu ştim dacă există constituţie sau chartă actuală care să interzică, anume, şefului de stat să asiste la sfeştania inaugurală a unui club politic. În care ţară, însă, o asemenea manifestare n-ar fi interpretată ca o nesocotire a principiului de nepărtinire şi arbitraj al suveranităţii? De aceea, monarhii, chiar cei din zilele noastre, aproape toţi înregimentaţi, de voie de nevoie, sub steagul dictatorului respectiv, mai observă încă, în public, rezerva menită să acrediteze augusta lor neutralitate. Noul Şah e însă un om de adevăr şi de avânt. După ce a expulzat dinastia legitimă, a chibzuit, cu drept cuvânt, că izmenelile constituţionale nu corespund de fel sumbrului prestigiu al unui uzurpator. A procedat făţiş, cum şade bine unui erou în biruinţă. Din preşedintele său de guvern şi din Consiliul de Miniştri a întocmit şefia şi comitetul de conducere al unui partid organizat milităreşte, după modelul fasciilor italiene. Şi a interzis cetăţenilor din opoziţie sau de nicăirea portul armelor. A îndrăznit mai mult decât Kemal, mai deplin decât Mussolini, cari, unul câte unul, l-au depăşit binişor pe precautul nostru Brătianu. E cel dintâi dintre atotputernici care nu s-a sfiit să proclame armata partid politic. Epoca tinde spre simplificare. Ne găsim, prin câteva exemple precursoare, în faţa partidelor înarmate. Anticipând, şahul uzurpator oferă pilda armatei-partid, cu desfiinţarea celorlalte organizaţii politice. Concluzia logică şi inevitabilă a fasciilor – inovaţie italiană postbelică.

Ideea, totuşi, în istoria contimporană nu e atât de nouă. Am avut şi noi, înaintea Italiei, un partid cu aluri milităreşti, al foştilor combatanţi, cu singura deosebire că generalul Averescu nu şi-a dat seama de proporţiile fenomenului şi de forţa ce întrunea în oarba sa

popularitate. Era târziu când s-a dumirit prin cele întâmplate şi văzute între Neapoli şi Roma. Un vis întrerupt nu se mai înfiripă din imagini pe cari le rechemi, cu îndărătnicie, continuând somnul. Orice copil o ştie. Nici fascismul averescan nu s-a mai putut reface.

Aceeaşi idee, într-o stare la fel de vagă, însufleţise mişcarea generalului Boulanger. Şi acesta, însă, împleticit în reţelele constituţionale, îmbătat de succese electorale, nu şi-a dat la timp seama că poseda sabia care tranşează asemenea noduri gordiene. Şi era totuşi susţinut de acei legitimişti cari avuseseră mai din vreme ideea simplă a „partidului înarmat". Aşa cel puţin reiese din lectura incomparabilului *Le Rouge et le Noir* al lui Stendhal. Oricum, un reacţionar, sau pur şi simplu un brutal, ar fi putut găsi în această esenţială carte planul amănunţit al partidului de ordine care să salveze, cu forţa, patria.

...Suntem în plin complot ultraist şi, spiritual, marchizul de la Môle îşi expune proiectul de luptă. Pentru restaurarea unei monarhii demne, adică fără chartă, fără presă, parlament, opinie. Primejdia unei recrudescenţe a Marii Revoluţii ameninţă de pretutindeni. Regimul e impotent, tronul, clerul, armata şovăie. Nici un ajutor din afară: nici o intervenţie străină nu mai e cu putinţă, căci toţi regii şi împăraţii se tem de un nou Valmy. Mântuirea va veni numai prin acţiunea şi jertfa nobilimei, dacă se va decide repede să-şi apere viaţa şi avutul. Pentru asta, marchizul de la Môle îi conjură să organizeze, fiecare pe cheltuiala lui, în fiece provincie, câte o legiune politică de cinci sute de cetăţeni bine înarmaţi, recrutaţi dintre rude, prieteni, partizani sinceri şi clienţi la fel. Aceştia vor alcătui partidul violent şi temut care, cu toleranţa puterii constituite, va impune ideile sănătoase, va stârpi libera cugetare şi celelalte apucături iacobine dimpreună cu veleităţile vulgului de a ieşi în stradă.

Nu aflăm oare aci pentru întâia oară, în descrierea, inspirată, desigur, din împrejurări şi fapte contemporane, a complotului ultraist, ideea partidului înarmat – a fasciilor menite să zădărnicească realizarea principiilor revoluţionare? A aceloraşi fascii cari împiedicau nu de mult, în Italia, desfăşurările logice ale Revoluţiei din 1789: simptom detaşat la unei vaste reacţiuni continuate de aproape un secol şi al cărei jalon indicator, în timp, ar fi isprava şahului persan?

Şi semn al imensei dezbinări omeneşti. Pe acelaşi drum, Persia, Spania şi Italia; China şi Rusia, pe celălalt.

PREGĂTIREA CONGRESULUI LATIN

Congresul Presei Latine se deschide peste cincisprezece zile la Bucureşti. Nu e o manifestare platonică. Latinismul nu e o formulă poetică şi sentimentală. Războiul european a dovedit-o: urile, atunci, s-au grupat după afinităţile de rasă şi de limbă – şi nu e o simplă întâmplare, datorită numai împrejurărilor politice şi economice, că Franţa, Italia şi România au format o alianţă latină, căreia ungurii, bulgarii şi turcii îi opuneau faimosul, pe atunci, bloc turanic. Şi n-a contribuit cu puţin la biruinţa finală simpatia şi solidaritatea popoarelor slave. Astăzi, încă, intervenţia americană ar apare multora un paradox, dacă nu s-ar ţine îndeajuns seamă de argumentul de obârşie şi grai: America – spun unii – putea să apere libertatea mărilor şi fără imensul sacrificiu al unei expediţii peste ocean. Nu totul este deci supus imperativului economic. Şi cine ar putea determina măsura în care acesta se alterează prin celelalte date cari fac viaţa popoarelor? Ceea ce apare mult mai clar acum în frământările lumii, decât conflictele de import-export, este mişcarea simplificatoare a gintelor şi a raselor. Printr-însa procesul de unificare al omenirii se precipită: iată, pentru câteva zile, Bucureştii devenit capitala unui imens imperiu, ale cărui graniţe ating Dunărea şi strâmtorile lui Magelan.

Un sentiment de unitate, al solidarităţii de cultură şi tradiţie, al asemănării care decurge, va însufleţi, deopotrivă, o populaţie de peste o sută cincizeci de milioane de oameni. Opera de echilibru şi de pace, la care se lucrează, obscur, de câteva secole, va fi cu mult înlesnită când asemenea vaste delimitări vor suprima egoismul şi izolarea micilor state.

N-avem, de bună seamă, pretenţie că vom preciza şi institui, săptămânile acestea, o politică neolatină. Dar se va întări şi clarifica, fără îndoială, o conştiinţă şi se vor apropia, în acest cuget, entuziasmuri şi elanuri cari s-au ignorat.

Şi apoi, pentru vremuri de reclamă şi de propagandă, un asemenea congres e un prilej aproape unic. Cu atât mai mare este primejdia de ridicul care ne pândeşte. Două sute de scriitori, dispunând, în ţările lor, de cel mai eficace mijloc de propovăduire, vin să ne cunoască.

Şi biata noastră Capitală e chemată să le procure primele impresii. E intrarea triumfală pe Calea Griviţei, pe care nu o vom mai descrie nici chiar sub aspectul ei cel mai sărbătoresc: stropită cu nisip, pavoazată cu steaguri şi embleme. Apoi, cel mai balcanic inconfort şi cea mai orientală nepăsare, întrunite, vor procura oaspeţilor sentimentul de bună găzduire. Ne mai gândim şi la discursurile de bun sosit, dacă le vor rosti oamenii oficiali şi politici. La recepţiile şi spectacolele de gală, în care delectarea şi datoria constă într-o înţepenire cataleptică de câteva ore. Poate şi vizitarea monumentelor şi a muzeelor. Trecerea în revistă va fi scurtă şi dezastruoasă; şi fiecare dintre oaspeţi e prevăzut cu surâsul neolatin şi o facilitate, de a se plictisi, prodigioasă. Cei mai mulţi dintre ei au traversat, pentru un asemenea rezultat, mii de kilometri şi oceanul.

Există totuşi remedii – şi trebuie aplicate. Există poate un singur remediu, dar pe acesta nu-l vom cere oficialităţii. Ea trebuie să pregătească însă din vreme recepţionarea şi găzduirea congresiştilor. Să sperăm că nu li se vor încurca bagajele chiar în gară şi nici nu vor intra în oraş cu tramvaiul electric. Iar hotelurile cele mai bune din Bucureşti nu vor mai servi exclusiv comis-voiajorilor. Scurtarea solemnităţilor, estropierea talentului oratoric se impun şi ele, deopotrivă. Şi, după îndeplinirea acestor reforme, se impune apoi marea, inexorabila precauţie: *evadarea din Bucureşti*. (Căci se cuvine metropolei noastre tratamentul copiilor tâmpi şi sluţi, pe cari părinţii îi ascund în bucătărie când oaspeţii vin).

Octombrie, poate, ne va dărui câteva zile frumoase. Să arătăm congresiştilor ceea ce, cu adevărat, îi interesează: poporul şi ţara.

Iar pentru rest, un singur ajutor: entuziasmul.

NEGUSTORII ÎN TEMPLU

Un act de independenţă şi demnitate: universitarii noştri au propus d-lui Iorga să fie candidatul lor la Senat, – şi d. Iorga a primit. Pretenţia guvernului de a designa pe reprezentantul culturii şi al învăţământului în Parlament, ca pe un simplu deputat extras cu forcepsul din cine ştie ce urnă de provincie, primeşte răspunsul cuvenit.

Un conflict obscur, odată cu aceasta, se lămureşte. O luptă care se amâna, din ezitări explicabile, în sfârşit, se dezlănţuie. Căci nu poate fi vorba de ales între d. Iorga şi candidatul guvernului, d. Titulescu. Pe asemenea temă, o discuţie nu e posibilă, nici în glumă. Fireşte, d. Titulescu este şi d-sa un mare talent oratoric. Dar Universitatea nu va fi nicicând îndeajuns reprezentată printr-un retor. Cea mai dintâi condiţiune, cea mai modestă exigenţă, când e vorba de reprezentarea unui corp oarecare, este, desigur, să-i aparţii. Are d. Titulescu vreo legătură cu Universitatea? Evident, a fost student, cândva, şi dânsul! Se mai afirmă că a funcţionat, pe vremuri, conferenţiar pe lângă catedra de Drept civil. Sunt date, însă, ce se pierd în negura timpurilor, ca legenda lui Negru Voevod. Din trecerea d-lui Titulescu pe la Universitate n-au rămas nici urmele pe cari le lasă pasajul unei cochete printr-o cameră mobilată: scrisori, panglici şi buchete. Nimic. Şi întrebăm: e oare suficient să fi locotenent demisionat, din cavalerie, ca să reprezinţi armata? Au cel mai anonim profesor, asiduu însă la cursul său, nu e mai indicat pentru fotoliul de senator universitar decât strălucitul intrus Titulescu? Dar când, pentru acest loc, se ridică d. Iorga? Activitatea acestuia se confundă cu însăşi cultura modernă românească. O inteligenţă şi o energie cari au descifrat şi au creat, în cele trei timpuri, o tradiţie şi o menire pentru toţi. Poate fi pusă cariera d-lui Iorga în cumpănă cu marile servicii diplomatice ale d-lui Titulescu? Şi ce legătură e între acestea şi Universitate? D. Titulescu va înţelege, fără îndoială, şi va renunţa. De altfel, nu a d-sale a fost ideea de a candida ca universitar.

...Sensul candidaturii d-lui Iorga e însă mai adânc. Partidul Liberal, care a umilit şi a răpus pe rând toate categoriile cetăţeneşti, a intrat în luptă deschisă cu intelectualii. Şi aceasta chiar în zilele când d. Brătianu trâmbiţează o intensă campanie culturală. Între oamenii de gândire şi biurocraţia bancară a Brătienilor, d. Iorga e, deci, atletul unei cauze.

MATCH

Să urmezi orbeşte moda, sau să-i rezişti cu înverşunare, e, deopotrivă, ridicol. Cinci continente au fremătat aşteptând rezultatul pugilatului Dempsey-Tunney. Mobilizare de aparate de fulgerat veşti prin văzduh. Prinsori, pronosticuri şi dezbinări: două mondiale tabere şi o singură curiozitate.

Totuşi, iată o seamă de mucaliţi cari se izolează într-o strivitoare superioritate: ei ignoră evenimentul, care întăreşte dispreţul lor de omenire. Veac brutal de recorduri mecanice şi întreceri de sălbatici. Danţul în jurul focului pe care se răsuceşte în frigare vrăjmaşul, reînvins în această îmbulzeală desperată din faţa ringului înroşit de o inocentă risipă de sânge din nas. Un joc dezmetic, cu instinctele în irupţie şi stăpânite la ultimul hotar elastic al voinţei, frământă pe spectatorul dilatat de elanuri ofensive. Sufletul lasă în stal trupurile şi se cuibăreşte cu deznădejde într-una din formele care se zbuciumă în arenă. Atleţii sunt îmbibaţi de acest dinamism proiectat din zeci de mii de surse. Pumnii lor rezumativi răsună pe inima sintetică. Publicul se bate şi încearcă exaltarea luptei fără a-i simţi chinul decât în funcţie de avatar, pe cale de comiseraţiune. Şi asemenea deprinderi, gândesc abstinenţii, sălbăticesc inevitabil masele. Dar după o gală, cum i se zice, de box, câteva minute după ultimul gong, oboseala descinde, ca o umbră mai mult, în mulţime. Uşurare.

Răscolirile redutabile de adineauri se rezolvă în comentarii. Nicăieri, niciodată, pugilatul de pe ring nu e reluat de foştii spectatori, pe uliţă. Nu cumva sunt, aceste dezlănţuiri de forţe inuzitate, întremătoare pentru organism? Nu liberează o vitalitate somnolentă, nu înlătură mucegaiul din peşteră? Fie, veţi zice, dar un asemenea serviciu îl pot aduce şi luptele de tauri sau cele de cocoşi. Încordarea care năpusteşte fluxul vital prin tot organismul e aceeaşi. De ce să jertfim oameni pentru o asemenea terapeutică?

– Pentru că terapeutica nu e scopul conştient, necum mărturisit, al *match*-lui. Aşa cum procrearea nu e, nicidecum, scopul omenesc al dragostei. Ceea ce urmărim, cu iureşuri asasine, în toate aceste împrejurări, e, înainte de toate, plăcerea. Şi în plăcere intră o parte imensă de vanitate. Iar boxul e o plăcere de vanitate. Oamenii sunt umiliţi de lipsa lor de putere. Victoria lor asupra celorlalte făpturi o datoresc gândului. Sunt nesatisfăcuţi şi trişti. Ce poate, deci, să-i măgulească mai mult decât spectacolul unei lovituri de pumn cu efecte de trăsnet? Sau al unui salt în înălţime care ar umili o panteră, ori a unei curse pe jos care ar istovi un ogar? Şi iată-l căzând astfel în păcatul recordurilor, aceste sfidări aduse imposibilului...

Dar Dempsey a fost a doua oară învins. Să-l condoleăm. Întrunise cele mai multe simpatii, fiindcă în pumnii săi purta ideea simpatică a revanşei. Toţi avem câte o revanşă de luat şi înfrângerea lui Dempsey e deprimantă.

MAZÂLIRI

Remanierea, totuşi, se va face. Oricât de puţin ar fi d. Brătianu preocupat de problemele esenţiale ale statului, e însă constrâns să-şi nesocotească asigurătoarele declaraţii date colegilor din guvern. Programul d-lui Brătianu, ştim, are un singur punct: păstrarea puterii. Timpul uzează, pentru d-sa, rezistenţele, îi statorniceşte, prin obişnuinţă, abuzurile. Mai mult decât oricând, noile aşezări, pe cari le-a hărăzit şeful liberalilor ţării, au nevoie de acest fel de continuitate. Crispat pe cârma uzurpată, bătrânul pilot nu cere alt decât linişte, pentru o lină manevrare printre stânci. Ordine pe bord şi, în echipaj, disciplină. Câte schimbări, atâtea prilejuri de agitaţie şi dezbinare.

Nici o remaniere, deci: atenţia d-lui Brătianu e atât de încordată, atât de exasperată îi e simţirea, că, sub calmu-i aparent, nervii tresar dureros la cea mai mică alarmă.

Şi remanierea, totuşi, se impune de necesităţi cari forţează simplismul cramponat al d-lui Brătianu. Cu o regenţă favorabilă, cu zece miniştri satisfăcuţi, nu se mai rămâne astăzi la putere.

Deşi lipsesc forţele politice adversare. Deşi ai starea de asediu şi cenzura. Sunt împrejurări cari te dislocă întocmai ca un cutremur. Desigur, oarecare anarhie şi dezorganizare sunt propice dictatorilor cari n-au ce dicta. Când însă dezorganizarea depăşeşte anumite limite, schela toată se năruie. Sub pedeapsa unei prăbuşiri catastrofale, d. Brătianu e nevoit să introducă oarecare ordine. Mai întâi, în instrumentul cu care domneşte şi guvernează. Apoi în veniturile statului şi în administrarea lor.

Până astăzi şi-a ghiftuit ministerul. Dar a nemulţumit partidul. Nu li se poate vorbi liberalilor de ascultare oarbă şi aşteptare resemnată. Un răzvrătit redutabil s-a ridicat în persoana generalului Moşoi: acţiunea d-sale ameninţă plăpândele organizaţii liberale din Ardeal. D. Lapedatu nu va rezista mult protestărilor sale pătimaşe. Generalul Moşoi clamează pretutindeni, şi poate cu drept cuvânt, că din pricina politicei în care l-a atras d. Brătianu şi-a compromis cariera militară. Reclamă, deci, o justă compensare: un minister. Şi d. Brătianu va trebui să i-l dea. Un altul care se găseşte în aceeaşi situaţie e d. general Văitoianu. Mai puţin periculos însă: n-are temperament de agitator. Iar dosarele alegerilor din 1922 nu mai prezintă nici un interes: câte nu s-au mai făcut de-atunci!

Dar neastâmpărul tinerilor liberali? Se înăbuşă în cadrele senile, de azi. Ei exig cu orice chip o promovare. D. Guţă Tătărescu e ridicat, astfel, spre minister.

Toate aceste nemulţumiri de partid îşi trag tăria din chiar alcătuirea şi situaţia din guvern. D. Brătianu s-a îngrijit să aibă câteva figuri distinse în acest cabinet: ca într-o trupă de provincie în care stelele se încadrează în strânsura culiselor. Ansamblu disperat şi discordant. Regizorul simte cum se destramă totul: rolurile sunt prea grele. Ministerele reclamă specialişti şi oameni de energie. În special două din ele trebuie să-şi dea randamentul deplin: Ministerul de Industrie şi cel al Agriculturii. De activitatea lor intensificată depinde reînflorirea producţiei, salvarea statului. Ce caută deci d. Mrazec la un minister unde se cere pricepere, iniţiativă şi energie? Un ministru somnolent şi nepriceput e de multe ori o binefacere când e administrat de specialişti integri. Nu însă la departamentul de care depinde azi reînvierea fabricilor şi exploatațiunilor statului. Şi dacă înțelegem avantajul de a avea câte un ministru inutilizabil, să nu exagerăm, totuşi, tolerându-l pe d. Dimitriu la Comunicații. E un departament mort, – fie! Dar nu mai mort decât conducătorul său.

Unul care dispută d-lui Mrazec întâietatea în a fi deplasat şi căzut din cer pe fotoliu, fără să-şi fi făcut rău, e desigur d. dr. Anghelescu – „Doctorul Cărămidă“. A intensificat campania de construcții şcolare, în momentul când partidul îşi gorneşte încă noul program cultural. Sunt semne că nici d. Brătianu nu înțelege în acelaşi fel valorificarea posibilităților intelectuale ale rasei. Ce-ar fi, de pildă, dacă dr-ul Anghelescu, păstrându-şi ticul masonic, ar construi de-acum înainte şosele în locul d-lui Dimitriu, care l-ar libera pe dr-ul Lupu din sufocanta sa situație de ministru al Muncii?

Toate acestea nu sunt pronosticuri, nici indiscreții, nici preconizări.

Sunt datele unei situații care nu se mai menține.

E o deplasare totală de miniştri, dictată de necesitatea de a urni ministerul Industriei pentru a declanşa motoarele şi brațele din toată țara.

Şi d. Brătianu simte de pe acum, prin Divanul său de la Florica, împunsătura cinică a împrejurărilor.

...Şi va sări să facă remanierea, până nu se înfige boldul prea profund.

TIFLELE SORELLEI[*]

Să subliniem atitudinea Italiei, inexplicabil potrivnică intereselor româneşti.

Un sentimentalism, determinat de afinități de grai şi rasă, ne obligă să resimțim, îndoit de dureros, cele mai mărunte gesturi de neprietenie din partea surorii latine. Am fost, să recunoaştem,

---

[*] *Sorella* (it.) – soră.

victima cuvintelor. Câte surprize şi dezamăgiri nu ne-a servit această metaforă! De câte ori n-am căzut, din pricina ei, în postura, demnă de cel mai umilitor surâs, a lui Romeo înşelat. Sub ferestrele iubitei din Adriatica, ne-am lăsat amăgiți de propria noastră mandolină.

Perdelele către cari trimiteam accente pătimaşe au rămas țepene şi întunecate. Iar când, arar, cercevelele s-au clintit de către auria mână a Sorellei, din înălțime nu ne-au picat nici buchete, nici dantele, nici scară de mătase: ci câteva energice expresii în jargon venețian, urmate de cascada ofensantă a unor prisosuri nocturne. Sufletul nostru nu s-a intimidat însă de asemenea abluțiuni.

Cu riscul de a se retrage pururea leoarcă, a revenit cu triluri sub arcatele fereşti. Povestea nu e nouă nicidecum. Încă din 1915 datează jocul cochet de ademeniri şi respingeri. Pe atunci Italia îşi tocmea intrarea în război. Iar în cumpăna aporturilor sale atârna şi sabia României: aşa cel puțin credeau diplomații momentului şi, de pe urma acestei confuzii, nu Roma, desigur, a păgubit.

Să ne mai amintim apoi de criticile presei italiene în timpul războiului? De sprijinul acordat mai târziu Ungariei – ale cărei trupe apăraseră Gorrizia – la masa păcii? Sau de atitudinea neaşteptată în fața înaintării româneşti spre Budapesta? Au fost atunci momente de francă ostilitate, peste cari s-a trecut.

Dictatura d-lui Mussolini nu s-a depărtat de la această politică. Sunt câteva luni de când s-a sărbătorit, cu exagerare, ratificarea unirii Basarabiei de către Italia. Era primul gest amical care întrerupea un lung trecut de tifle. Şi tocmai de aceea ziarele româneşti şi oamenii politici s-au abținut să observe că pe actul Unirii semnătura Italiei, ca țară europeană, se adăuga cea din urmă. Că pentru smulgerea ei a fost nevoie de îndelungate sforțări şi, se zice, de largi şi nesocotite promisiuni. Solemnitatea disproporționată a ratificării n-a fost turburată de suveniruri inoportune.

În ciuda diverselor uneltiri de cancelarie în jurul Micei Antante – obsesie permanentă a d-lui Mussolini –, am crezut o clipă că s-a operat o schimbare a politicei oficialității italiene față de noi.

Când, iată, deunăzi, la Geneva, intervenția senzațională a d-lui Scialoja alături de d. Stresseman amână cu trei luni rezolvarea în favoarea noastră a chestiunii optanților. Pentru a treia oară, Italia aliată, dar maghiarofilă, se opune ostentativ intereselor româneşti.

E stupefiant, desigur, dacă nu ţinem seama de preocupările mic-negustoreşti ale d-lui Mussolini. Căci numai astfel mobilurile ascunse ale atâtor şicane apar în lumină. Pornit pe o politică de tarifuri şi debuşeuri, d. Mussolini nu poate fi înduplecat decât pe această materialistă cale.

Să ne refuzăm unui asemenea comerţ. Îl înţelegem de data asta pe d. Vintilă Brătianu. Nu pentru că am împărtăşi avariţia d-sale. Suntem de părere, dimpotrivă, să sacrificăm multe sentimentalismului nostru politic. Dar când târguiala devine cinică, se impune examen meticulos al iubitei exigente şi o cât mai justă a ei preţuire: să nu ne coste prea scump graţiile retezate ale d-lui Mussolini.

ORDINEA ANARHICĂ

Un inspector judecătoresc, prizonier şi unealtă guvernamentală, a fost asmuţit asupra magistraturii din Dolj. E judeţul în care alegerile nu s-au desfăşurat după placul guvernului. N-a găsit aci judecători cari să tolereze violenţele, nici să falşifice voturile. Tâlhăria electorală a fost paralizată printr-o demnă şi dârză observare a imparţialităţii profesionale. Şi astfel, cu toate că jandarmii şi agenţii au depus cel mai sălbatic zel pentru stâlcirea ţăranilor, furtul şi frauda însă, singurele procedee într-adevăr eficace, au cam lipsit. Defecţiunea – vorbim din punct de vedere liberal, desigur – a magistraturii a permis opoziţiei să-şi numere voturile: multe de tot.

Şi acum represiunea e în curs. Refractarii şi rebelii sunt urmăriţi fără cruţare. Ordinea să domnească în Dolj. E ordinea liberală care nu tolerează magistraţi cu conştiinţă şi dragoste de legalitate. Se loveşte mai cu seamă în judecătorii amovibili. E mai uşor. Avertismente, mutări, destituiri: cea mai severă şi mai sfruntată anchetă, şi întemeiată pe cele mai enorme învinuiri. Auziţi: că unii preşedinţi au ordonat ruperea tuturor afişelor din localurile de vot... Măsură de imparţialitate, fireşte. Ostilitate împotriva guvernului – vociferează inspectorul. (Termenul e o născocire nebrevetată a d-lui Vintilă Brătianu, într-unul din cele mai inepte ale sale circulări la Finanţe). Totuşi, ruperea afişelor din localul de vot e obligatorie prin lege.

Auziţi încă: unii preşedinţi s-au întors, după alegeri, la Craiova într-o camionetă de curse în cari călătoreau şi delegaţi – doamne – averescani. Flagrantă complicitate! Inspectorul va cere cel puţin permutarea. Ce pedeapsă atunci să rostească împotriva celor ce au avut uluitorul curaj să explice oamenilor că votul e liber şi secret şi pot, deci, să voteze cum le place? Pe faţă, asta e propagandă revoluţionară.

În curând nu va rămâne în Dolj nici un magistrat cinstit. Inspectorul judecătoresc, terorizat de stăpânire, de care depinde într-o măsură mai mare decât cea obişnuită, terorizează, la rândul său, pentru a-şi merita salariul, adăpostul, alimentele şi lemnele de foc, ale sale şi ale soţiei. Aşa spun plângerile şi denunţurile. Ele ne invită să protestăm, să cerem intervenţia ministrului de Justiţie. Iată, – am cerut-o. Şi apoi? Vom schimba noi marele interes al regimului e a înfricoşa şi conrupe magistratura? Ce s-ar alege din d. Brătianu şi din banda sa bancară în ziua când judecătorii s-ar încumeta să-i aplice legile pe care tot el le ticluieşte? E, într-adevăr, una din tragediile tuturor zbirilor şi uzurpatorilor cari nu vor să se mărturisească. Ei sfarmă legile vechi şi vin cu altele noi cari să le consfinţească şi să le uşureze strâmbătăţile. Întotdeauna, însă, chiar aceste pravile, prin care reduc controlul, restrâng drepturile, se dovedesc insuficiente. Pe însuşi temeiul lor regimurile dictatoriale se văd bătute. Dictatorii sunt nevoiţi să-şi calce propriile lor legi. Dictatorii, deci, n-au voie să mistifice. Până şi simulacrele de legalitate pe cari le amenajează, dintr-un rest de scrupul şi de frică, se ridică, se însufleţesc şi îi ameninţă. Iar rezultatul e fără greş: o înteţire de urgie. O exaltare a necinstei, o sălbăticire a forţei.

Au legea electorală, de pildă, confecţionată de Brătieni pentru estropierea votului universal n-a devenit insuficientă? Acele mizere patruzeci de procente, pe cari legiuitorul le socotea zestre sigură a partidului de la putere, pot fi oare obţinute de uzurpatori în alegeri libere?

Schingiuirea, tâlhăria, iată singura salvare! Şi în acest lanţ de încălcări, o singură lege suverană: legea crimei care cere un adaos neîntrerupt de noi fărădelegi pentru a întări pe cele precedente. E legea de care nu pot fugi vrăjmaşii legalităţii. Ea n-are nevoie de magistraţi, nici de executori. Aceştia sunt necesari numai pentru cele scrise, pentru pravilele de cari se îngrijeşte d. Brătianu.

– Ce să mă fac eu cu judecători cari achită pe acuzaţii trimişi de mine, în faţa lor, spre condamnare? se întreba acum un veac primministrul micului ducat de Parma. D. Brătianu nu gândeşte altfel decât contele Mosca, cinicul, care avea însă un fel de scuză în spiritualitate şi înţelegerea de oameni. De aceea, şi prigoana revoltătoare pe care o dezlănţuie împotriva magistraţilor cinstiţi. De aceea neruşinata răsplătire a tuturor delincvenţilor, selecţionarea unui corp marţialo-judecătoresc pentru fraudarea alegerilor. Prejudecata sau lipsa de bravură a d-lui Brătianu de a ne asupri cu aparenţe de legalitate şi de vot a dus, fatal, la desăvârşita anarhie.

Cum altfel se poate numi supunerea pasivă pe care o observăm noi, masele, faţă de jefuitorii ştiinţifici şi legali de la putere?

Singur d. Ion Brătianu se va îndârji să-i zică „ordine“.

ZVÂRCOLIRI

...Un fapt, sau numai un zvon. Tălmăcind vagi veleităţi de legalitate. Se zice că telegramei către Regenţă, prin care opoziţia protesta contra tâlhăriilor de la Bălţi, nu i s-a răspuns în felul stabilit de tradiţie: prin tăcere. S-a rupt cu augustul mutism care şade aşa de bine unui portret sau unui rege. Iar pe telegrama opoziţiei unul din regenţi ar fi scris o recomandare către ministrul de Justiţie, invitându-l să pornească o severă anchetă. Să-i raporteze, să aplice sancţiuni. Să fie adevărat? Măsurile de izolare luate de guvern faţă de unele cercuri fac controlul anevoios. Zvonul însă vine să întărească un întreg concert de şoapte, după care, în ordine constituţională, nu toate s-ar petrece pe placul d-lui Ion Brătianu. Ar fi unele diferenţe de mentalitate, deci şi de procedee, între înalta Regenţă şi înaltul Premier.

Sunt unele forme, de pildă, şi texte – bunăoară, constituţionale – pe cari Regenţa, conducându-se de un spirit doctrinar strict, nu înţelege să le trateze cu dezinvoltura anarhică şi egoistă a d-lui Brătianu, spirit eminamente liber. O asemenea diferenţă a şi prilejuit, se zice, mărunte şi academice conflicte. Primul ministru a fost nevoit să restaureze, în respectul său dificil, autori uitaţi, tomuri de ştiinţă inutilă.

...N-avem, fireşte, naivitatea să credem că va reieşi de aci o restabilire de ierarhie, o reintrare în legalitate. D. Ion Brătianu e prea stăpân pe situaţie. Măria-Sa Premierul are pânda vigilentă şi disimulată a pisicilor. La momentul oportun, face saltul care îi pune victima sub gheară. Ştim cu toţii, de la cel mai umil cetăţean până la cel mai înalt regent, că trăim un provizorat, care e cea mai bună din situaţiile posibile sub d. Brătianu. Iar acesta nu ne ascunde buna sa intenţie de a-şi lepăda mănuşile şi a ne guverna, la nevoie, fără menajamente şi simulacre, cu cea mai teribilă sinceritate.

EXAMEN POLITIC

Partidul Naţional-Ţărănesc anunţă un ziar, un congres, întruniri publice. Războinic răspuns propunerilor de capitulare ale guvernului. Şapte ani de opoziţie n-au istovit forţa, mereu reînnoită, a subversivilor. Din defăimări, d. Brătianu le-a creat o aureolă, din aşteptare, un element de creştere şi de luptă.

Respinşi de la suprafaţa oraşelor, şi-au despletit rădăcinile în adâncuri. „*Partidul nostru nu poate fi nimicit*“ afirma, cu o linişte elementară, d. Iuliu Maniu. „*Noi nu suntem o alcătuire de bancheri şi de industriaşi pentru a fi constrânşi prin măsuri de credit şi de vamă, nici o organizaţie proletariană care să se plece în faţa teroarei sau a lipsei de lucru. Putem aştepta oricât, putem îndura orice...*“ Ascultându-l pe d. Maniu, aveai impresia că d. Brătianu a poruncit şi el să se bată marea cu bicele.

Împotriva ei, până azi, n-a reuşit să construiască decât vremelnice diguri. De-ajuns, vor spune unii. Istoria politică nu e decât povestea complexă a tuturor asupririlor similare.

Durau, uneori, secole întregi. Şi e o vană mângâiere că d. Brătianu n-a reuşit să destrame sau să distrugă Partidul Naţional-Ţărănesc. Esenţialul e că a păstrat puterea şi a menţinut ordinea, adică dezordinea d-sale, împotriva oricărui drept şi oricărei legalităţi. O stare foarte cunoscută în toate timpurile. Ea nu se înlătură decât prin revoluţie şi rareori prin oboseală. Exclus nu pare ca într-o bună zi d. Brătianu să repete gestul lui Sylla şi, renunţând la tiranie, să se retragă la ţară, din dispreţ pentru cetăţeni. Nu o dată, într-adevăr, şi-a mărturisit d-sa regretul că n-a părăsit politica în 1919 sau după încoronare. Hărţuiala noastră internă nu-l mai interesează şi, întârziind într-însa, d. Brătianu nu a fost împins la noi şi complicate formaţiuni de stat. Buna lor funcţionare reclamă perpetua d-sale regie. Apel, deci, naţional-ţărăniştilor pentru consfinţirea a ceea ce d. Maniu numeşte starea de fapt. Dar ei resping mâna care li se întinde peste o prăpastie de fapte rele.

Am intrat, cu aceasta, în ultima faţă a luptei. Între liberali şi opoziţie nu există o problemă de forţă, fiindcă nu ambele tabere se încumetă să simplifice astfel chestiunea. Fiindcă toate abuzurile d-lui Brătianu sunt legale, cât timp d-sa păstrează puterea. Fiindcă orice împotrivire legală a Partidului Naţional-Ţărănesc are un caracter de răzvrătire, pentru simplul cuvânt că aşa o vor denumi cei ce deţin autoritatea. E marele avantaj pe care şi l-a creat d. Brătianu: a redus opoziţia să aleagă între ascultare, disimulată prin protestări platonice, şi rezistenţă. Am spus că d. Brătianu o va denumi, în orice împrejurare, revoluţie. Dar în actuala stare, cuvântul sperie mai mult pe cei în stare să-l realizeze decât pe cel care trebuie să se teamă. D. Brătianu, după ce a pus astfel revoluţia între d-sa şi opoziţie, între procedeele sale şi legalitate, ştie cu preciziune că Partidul Naţional-Ţărănesc nu e capabil de rezistenţă. Rezultatul? Ne guvernează. În ziua, însă, când şi-ar da seama că opoziţia (în ciuda stării de asediu şi a acelei executive care asigură frauda în alegeri) poate reacţiona, d. Brătianu demisionează. Mai înainte de a se fi întâmplat cea mai mică neorânduială.

Există o sensibilitate care precizează momentul când una din două, Asuprirea sau Protestarea, trebuie să cedeze. Nervul politic al d-lor Brătianu şi Maniu va şti să evite ciocnirea.

De unde vine însă liniştita încredere a d-lui Ion Brătianu în atotputernicia aparatului d-sale de guvernat şi în pasivitatea maselor nemulţumite? Dictatorul nu se teme nici de cluburi, nici de sate. Între cluburile orăşeneşti şi satele ţărăniste e o depărtare liniştitoare pentru opresori. Între cluburi şi sate ar exista însă strada. Dar muncitorul, prin teroare, funcţionarul, prin mizerie, intelectualul, prin corupţie, au fost scoşi din viaţa politică. Dimpreună, pretutindeni, aceştia trei au alcătuit forţa mobilă de protestare şi, la nevoie, de rezistenţă şi de trezire a mulţimilor. Liberalii s-au priceput să scoată din luptă oraşul, adică *foburgul*. Naţional-ţărăniştii n-au ştiut să le reînsufleţească şi să le ralieze prin propaganda lor. Câmpul de luptă a rămas liber, între satele risipite şi asupritorii apăraţi de spioni şi jandarmi albaştri.

Cât va ţine deci aşteptarea? Până la epuizarea d-lui Brătianu, sau până la milostivirea d-sale? Evident că rezolvirea depinde în cea mai mare măsură de vitalitatea dictatorului. Cromwel n-a fost biruit decât de pietrele sale din rinichi. Ion Brătianu, cu marele său prestigiu, poate impune încă o serie de ilegalităţi şi de abuzuri. Nimeni însă nu-l poate înlocui. Nici dacă ar fi investit prin testament politic. Soarta Partidului Liberal stă deci în arterele, în rinichii sau în cordul şefului. El va şti, dacă e sănătos, să zdrobească orice rezistenţă, lovind opoziţia în punctele ei vulnerabile: în Basarabia şi în Vechiul Regat.

...Partidul Naţional-Ţărănesc anunţă un ziar, un congres, întruniri publice. Unde să ducă aceste sforţări? La trezirea şi ralierea oraşului. E edificator exemplul Ardealului. Aci, mulţimile orăşeneşti sunt treze încă.

Teroarea liberală a fost silită să respecte voturile în mai mare măsură ca dincoace de munţi. Iar la Făgăraş a primit o astfel de lecţie încât, în alegerile parţiale, a trebuit să lase urnele în pace.

Când oare vor organiza ţărăniştii din Regat forţele oraşului? Partidul Naţional va fi atunci un trup cu braţele la fel de tari şi gata de trântă. Depinde totul de intensitatea şi continuitatea în propagandă.

CAMPANIA CULTURALĂ

Se încearcă o apropiere între scriitorii din România: germani, maghiari, ruşi şi români.

Ideea e susţinută frumos de d-nii T. Arghezi şi Nichifor Crainic. Iniţiativa, pare-se, aparţine ungurilor: nu o dată ei au bătut în zadar la porţile Ministerului Artelor şi ale S. S. R.-ului. Astăzi, când sunt pe cale să înfiinţeze o subsecţiune a PEN-clubului la Cluj – desigur ca o protestare împotriva inerţiei de la Bucureşti – doi scriitori români le adresează o călduroasă chemare.

Se atribuie rosturi multe şi complicate unei înjghebări profesionale a tuturor scriitorilor din România. Scopuri naţionale şi scopuri de stat se disimilează – înţelese, fireşte, în trei-patru chipuri diferite – sub eleganţa principiilor de colaborare întru artă. E primejdios să precizezi. O asemenea societate îşi va descoperi singură menirea şi modul de a eluda problemele acute cari ar zădărnici-o. Dintru început, însă, vedem într-însa crearea mediului acela de intelectualitate, a acelei atmosfere propice culturii ideilor, care lipseşte mai mult decât orice vieţii noastre cărturăreşti. E o suficientă justificare a tuturor străduinţelor şi sacrificiilor ce s-ar face în acest sens. Dar tot deodată, întreg sistemul oficial de propagandă culturală trebuie transformat. Scriitorul român nu se poate înfăţişa colegului său de altă limbă în condiţiunile de inferioritate de astăzi. E rezultatul activităţii dezordonate şi absurde a Ministerului Artelor, de la înfiinţarea lui până azi. S-au pierdut zece ani şi câteva sute de milioane fără a se fi ajuns nu la durabile rezultate artistice, nu la descoperirea unei norme de conducere de aci înainte, ci la simpla organizare a ministerului. Ghişeu de împărţit ajutoare şi subvenţii, aşa cum se găseşte câte unul la fiecare departament: scara, singură, diferă. Iar unica editură, de oarecare regularitate, se află la ministerul vecin: a Casei Şcoalelor. În această privinţă, Ministerul Artelor e mai prejos şi decât al Muncii şi, poate, decât *Monitorul oficial*. Isprava culturală, pe care au făcut-o aceste toate instituţii şi departamente, se poate totaliza într-un cuvânt: neant.

Cel puţin dacă, risipind milioane, Ministerul Artelor s-ar fi mărginit să-şi afirme inutilitatea şi n-ar fi fost, în mare măsură, şi dăunător. Creat să sprijine în primul rând Cartea, principal vehicul şi depozitar de cultură, Ministerul Artelor s-a îndărătnicit să o combată. Şi a izbutit. Chemat să formeze şi să adune cetitori, ministerul i-a alungat sistematic. În locul bibliotecii, ne-a oferit spectacolul (şi ce spectacol!), în locul cetitorului cotidian, a improvizat spectatorul adus cu poliţia la trecerea turneelor de propagandă. Cu neruşinare, s-au revărsat bugete întregi în *cassetele* teatrelor, în poalele actriţelor, în chimirul societarilor porniţi pe apostolat în provincie. „Teatrul, biblia săracilor": le trebuia distribuitorilor de fonduri o formulă justificativă. Iar în răstimpul acesta de exhibiţionism ambulatoriu, s-a dezvoltat la sate şi oraşe o întreagă generaţie pe care nici cartea n-a ispitit-o, nici teatrul n-a educat-o. Şi scena e, totuşi, în părăginire pretutindeni.

Să dezvoltăm într-o zi capitolul cumpărărilor de opere de artă şi a expoziţiilor oficiale? Spaţiul ne obligă să rezumăm: toate sforţările şi toate sacrificiile, de acum înainte, pentru carte şi pentru cetitor. Mobilizarea culturală a maselor nu prin vicleimuri improvizate, ci printr-o intensă campanie de traduceri şi tipărituri cari pot fi difuzate pretutindeni.

Numai atunci nu vom face figură ridiculă în Pencluburi şi alte asociaţii internaţionale: scriitori fără producţie, din lipsă de cetitori.

ÎNCURCĂTURI

Doctorul Racovski se urneşte greu. A părăsit pe câteva săptămâni Parisul: polemicile stârnite de prezenţa sa deveneau prea violente pentru a-i susţine cauza. A încercat să câştige timp. Între acestea, presa revoluţionară întreprindea, cu discreţie, o apologie a ministrului sovietic. L-a înfăţişat ca salvator al armatei franceze din Odessa. Salvator şi al Misiunii militare din România: că numai graţie dr-ului Racovski a putut generalul Berthelot să străbată în sens invers drumul lui Carol XII de la Bender până în Suedia.

I s-a improvizat fostului agent german şi patriot bulgar un fervent trecut de francofilie: student, cândva, la Facultatea de Drept din Paris, avea de gând să se instaleze avocat la Beaulieu-sur-Loire. Motiv pentru care a pretins să i se acorde cetăţenia în Franţa. Amănunt duios care a determinat pe André Gide, autorul lui *Corydon*, să protesteze în contra celor ce nu i-au acordat-o: pierdere regretabilă pentru naţiunea franceză.

Sforţarea biurocratică a dat greş. După ce a lăsat Sovietelor răgazul de a face, nesilite, gestul care se impunea, după ce s-a convins că o asemenea procedare discretă nu va fi niciodată înţeleasă la Moscova, d. Herbette, ambasadorul Franţei, a trebuit să ceară rechemarea indezirabilului. Fapt de mare însemnătate. Istoria diplomatică nu cunoaşte multe asemenea cazuri. Agrearea unui reprezentant diplomatic era întotdeauna o formalitate discretă şi anterioară intrării sale în funcţiune. Rechemarea lui sub presiunea guvernului găzduitor aproape că echivalează cu o ruptură diplomatică. Mai ales când e vorba de un personaj ca dr-ul Racovski, atât de identificat cu regimul pe care îl reprezintă. Situaţia sa de astăzi e aceea a unui expulzat. Anevoie va izbuti guvernul sovietic să explice şi să suporte o asemenea înfruntare. Prestigiul său, atât de şovăitor înăuntru, primeşte o nouă lovitură grea. După ruptura relaţiilor cu `Anglia, îmbrâncirea lui Racovski peste frontiera franceză întăreşte sentimentul de izolare, care de zece ani apasă poporul rus.

Se vor decide Sovietele, ele, cele dintâi la o ruptură? Nevoia lor de bani le va constrânge, poate, la o temporizare cu inevitabilele şi necesarele atitudini de protestare indignată. Să nu se uite că, în cele din urmă, relaţiile franco-sovietice rămân subordonate chestiunii datoriilor ţariste şi a concesiunilor economice; şi a noului împrumut pe care îl revendică Sovietele ca un fel de preţ pentru recunoaşterea vechilor socoteli.

ADUNAREA NAŢIONALĂ DE LA ALBA-IULIA

Presa liberală a întreprins împotriva Congresului şi a adunării de la Alba-Iulia o campanie preventivă. Bunii români s-au alarmat. Ni se spune, prin gura imaculată a *Viitorului*, că în curând, sub auspiciile d-lui Iuliu Maniu, minoritarii unguri şi saşi se vor întruni să revendice autonomia Transilvaniei: etapă spre liberarea ei definitivă. Patriotismul liberal vede, astfel, în congresul unei provincii româneşti o manifestaţie a minorităţilor. Pentru necesităţile unei polemici de partid, datele statistice etnice sunt răsturnate. La Alba-Iulia ar fi să vină mai mult străinii decât românii. Printr-o foarte firească analogie, s-ar putea stabili că şi la primul congres, din 1918, proporţia a fost aceeaşi. Unirea au proclamat-o minoritarii, veniţi în număr copleşitor la chemarea Partidului Naţional. Şi cu acestea, suntem pe linia strictă a logicei liberale.

Ea e, de altfel, explicabilă, prin frică. Nu se ştie încă ce urmăresc naţional-ţărăniştii şi ce vor obţine prin adunarea de la Alba-Iulia. Poate o simplă demonstraţie de putere, un prilej simplu şi grandios de a se ralia şi a se recunoaşte. Spectacolul se va desfăşura însă sub ochii naţiunii, impresionate şi de prestigiul istoric al oamenilor şi al locurilor. Şi el va face, în primul rând, o dovadă. Pe care liberalii, cu vane sforţări de calomnie şi intrigă, în cea mai meschină disproporţie cu amploarea unui astfel de fenomen politic, încearcă să o eludeze.

Fireşte, nu vor izbuti. Şi se va vedea, deci, la Alba-Iulia, zece ani de la Unire, inutilitatea străduinţelor şi opintelilor politicianiste din Vechiul Regat de a aşeza tabere peste munţi. Zece ani de propagandă, zece ani de ispitire, de tratative, de colaborări: zece ani de zădărnicie. Nici liberalii cu finanţa lor, nici averescanii cu ofertele lor efemere, n-au putut vătăma coeziunea Partidului Naţional. Mai mult încă: nici încercările ardelenilor, sprijiniţi sau nu de politicienii din Bucureşti, n-au izbutit să-l dezagrege, nici să creeze alături o altă forţă politică. D. Goga – desigur, cel mai primejdios adversar al naţionalilor – n-a reprezentat niciodată mai mult decât o grupare. Aventura fripturiştilor a sfârşit lamentabil. Iar cluburile deschise de liberali se bucură de un renume asemănător cu al caselor de toleranţă: trebuie să ieşi din ele cu pălăria pe ochi şi gulerul ridicat.

Compact şi adânc, Partidul Naţional va face la Alba-Iulia dovada că se confundă cu însuşi poporul românesc din Ardeal. Exact ca acum zece ani. E o necesitate obştească, de altfel, ca realitatea să fie numai aceasta. Cerem liberalilor un mic efort de cugetare şi sperăm că se vor dezmetici. Al doilea Congres de la Alba-Iulia, care pune în contact, pentru prima oară, poporul de dincolo şi de dincoace de munţi, e mai înainte de toate o manifestaţie naţională.

PLÂNGERI STUDENȚEȘTI

O țară inculă și săracă se guvernează mai ușor.

E principiul d-lui Vintilă Brătianu. De aplicarea lui suferă, evident, și studențimea. Sunt șase ani de când zbuciumul ei nu izbutește decât să o îndepărteze de universitate. Solicitudinea ipocrită a guvernanților s-a rezolvit în farse și făgăduieli. Studențimea nu i-a interesat decât ca masă politică pentru dominat strada. Unii au visat-o partid, alții fascie mussoliniană, cei mai abili, Brătienii, ca pe un fond de agitație la nevoie. Au reușit tocmai aceștia. Prin menținerea studențimei în marginea mizeriei. E cea mai bună metodă de speculat o categorie de oameni. Fără scrupul, d. Vintilă Brătianu o aplică, de ani, funcționarilor și ofițerilor. Nu se poate spune că studențimea n-a resimțit-o, dureros.

Din nou e vorba de cantinele derizorii și de improvizatele căminuri în cari guvernele au aglomerat, în viu material omenesc, o problemă disprețuită. Plângerile țâșnesc din ele ca din localuri de supliciu. Se desăvârșește aci zi cu zi intoxicarea lentă, degenerarea sigură a tineretului. Și el se apără. Inutil însă. Controlul pe care-l reclamă asupra cantinelor nu se instituie. O forță ocultă îl apără pe directorul Hamat de orice indiscreție. Nesupărat, deunăzi, un contabil și-a părăsit postul, fără să fi fost controlat de nimeni. El afișează azi prin București o avere subită. Cum? Mizeria studențească, se vede bine, poate fi și rentabilă.

Regulamentele, apoi, sunt nesocotite. Cu de la sine putere, direcția cantinelor a strămutat începerea anului școlar de la 1 octombrie la 1 noiembrie, percepând, bineînțeles, taxele pentru căminuri și cantine pe anul întreg. Mai mult: anulează drepturile bursierilor și ale semibursierilor pe motivul deficitelor bugetare. Și îi obligă a plăti taxele integrale. Iată, desigur, un bun discipol al d-lui Vintilă Brătianu. Și care dispune, apoi, în mod ilegal reținerea așa-numitelor taxe de cauție cari trebuiau restituite la finele anului școlar. Neapărat, pentru toate aceste încălcări, directorul Hamat, care trece peste Comisia căminurilor și cantinelor și administrează după plac, își are sfânta sa justificare: lipsa de fonduri. Dar cu ce i-a greșit studențimea? Chinuri mărunte, zvârcoliri meschine, chestiuni de taxe minime – veți zice. Dar în rețeaua lor se zbate, neajutată, o generație întreagă. Fiindcă guvernanții au osândit-o la mizerie și incultură. Și nu-și vor pleca din nou urechea la strigătele ei decât când vor avea nevoie de vreo diversiune politică, pe stradă.

ARDEALUL PROVOCAT

Ministrul de Justiție și directorul ziarului *Universul* a jurat pieirea d-lui Maniu. În iulie, autorizase un proces de calomnie prin presă, intentat de magistrații din Sibiu acestuia. Ziarul d-lui ministru s-a grăbit să trâmbițeze isprava. A declarat și s-a rățoit cum se și cuvenea. D. Iuliu Maniu calomniază magistratura. Magistrații, învinuiți de a fi jucat un rol suspect în alegeri, vor ști să obțină pedepsirea calomniatorului. Limbajul acesta a indignat întâi Ardealul și în urmă pe liberali. A doua zi după tâlhăriile electorale, cari au iscat la Făgăraș o adevărată revoltă, regimul se încumeta să amenințe, pe cale judecătorească, pe însuși acuzatorul său victorios. Era cel puțin o imprudență.

O provincie spoliată de cea mai balcanică administrație, cu nervii încă vibrând de încordarea și injuria electorală, iat-o adusă, în persoana șefului ei politic, pe banca acuzaților. (Socotim, bineînțeles, că banditismul alegerilor și desfrânarea administrativă nu mai au nevoie de o demonstrație. Și considerăm, de asemeni, ca o vie axiomă, că în Ardealul românesc nu există un alt partid în afară de cel Național).

Se mai sâcâie leii, după ce au sărit prin cerc și au răbdat biciușca în arenă? Știm că d. Brătianu s-a alarmat. Ministrul de Justiție a fost dezavuat în mod discret, inoficial și prietenesc; a făcut omul o prostie; că prea deștept nu e! doar îl cunoașteți!... Iar ziarele, mai elegante, au vorbit de *gafa* colegului nostru Stelian Popescu. Plină de învățăminte, totuși, pentru șeful guvernului. A aflat anume că d. Iuliu Maniu nu se intimidează. Experiența Radici a dat greș în România. S-a văzut, în iulie, că amenințarea unui proces n-a impus Partidului Național-Țărănesc nici o rezervă în discuția validărilor și nici o cât de vagă retractare în chestiunea regenței... Procedeul trebuia deci părăsit, procesul dat uitării. S-a crezut așa. Iar astăzi, după o nouă serie de alegeri, în preziua deschiderii Parlamentului, în preajma Congresului de la Alba Iulia, românii de peste munți află că procesul încuviințat de directorul *Universului* și de șeful guvernului a fost trimis spre judecare la Cluj. D. Iuliu Maniu a și fost citat la Parchetul de acolo.

Concomitent, presa liberală se dezmață în minciună, propagandiști odioși răscolesc Ardealul, demagogia ministerială bântuie în Țara Moților, iar în jurul Albei-Iulii au tăbărât jandarmii și polițiștii. Mișcări de trupe ca într-o țară ocupată. E tocmai ceea ce lipsea neajunsurilor unei populații necontenit ofensate, iar în ultimul timp păgubită de secetă și inundații. Nu-și dă seama guvernul de nimic? Se zice că d. Ion Brătianu e un om de realități: să nu știe d-sa ce gândește și ce simte Ardealul, sat cu sat? Adesea dovedise, în ultimii ani, primul-ministru oarecare calm și un fel de repulsie pentru măsurile extreme. Ce neliniște sau ce spaimă, ce presimțiri, ce vis urât îl gonește pe calea măsurilor nesăbuite că provoacă în felul acesta, cu judecători, cu jandarmi, cu polițiști și cu trupe, omul unui popor și poporul în masă? Niciodată, între autoritate, cu organele ei executive, și o întreagă provincie, conflictul n-a fost mai acut, ca azi, din vina conducătorilor. Niciodată amestecul acestora n-a fost mai ostentativ, într-o mulțime frământată de așteptarea unui imens congres. Și niciodată nu s-a pus un accent mai dureros pe acea deosebire factice, pe acea imperceptibilă disonanță pe care liberalii au introdus-o între regățean și locuitorul de peste munți. S-ar zice că guvernul actual lucrează cu dinadinsul pentru înstrăinarea unei vânjoase ramuri a neamului... Că d. Brătianu aduce la îndeplinire blestemul părintelui său: dorim Transilvania... Toate acestea într-o oarbă năpustire de propagandă, de provocări, de asuprire, în cel mai nefericit moment politic cu putință și culminând, ca pentru a sintetiza situația în gesturi și în simboluri elocvente, în procesul d-lui Iuliu Maniu.

Desigur, Partidul Național-Țărănesc recoltează, în împrejurare, un spor de popularitate și de încredere înverșunată. Starea de revoluție, creată de d. Brătianu, între regimul d-sale și opoziție e tot mai favorabilă acesteia: tensiunea spiritelor înlesnește unificarea maselor. Din fericire, acestea mai pot surâde încă. Este efectul produs de adversari disproporționat de mici și ridiculi. De aceea

Ardealul, care freamătă de indignare, răsună de accentele unui cântec de batjocură trivială. Îngăduiți-l:

Ne-au luat libărușii
Chielea de pe noi.
Prindeți pe Vintilă
Să ne-o dea-napoi.

O DECLARAȚIUNE DE PROPRIETATE

Devine d. Vintilă Brătianu „rezonabil"? În *Aurora* de ieri cetim că s-a renunțat la anularea, de altfel imposibilă, a comenzii de medicamente din

Germania. Profesorii însărcinați cu examinarea contractului și-au depus raportul: o parte din materialul sanitar trebuie înlocuit. Aceasta intră în prevederile învoielii cu fabricile germane. Și ceea ce amenință să devină un scandal se transformă într-un succes.

Nu vom recepționa instrumentele și leacurile socotite de prisos. Și ne încearcă un regret la gândul că asemenea revizuiri făcute de specialiști n-au fost cu putință la toate furniturile de stat din străinătate. Imense cantități de fiare vechi, păstrând în mod înșelător forme de mitraliere, tunuri, mașini și avioane, n-ar mai fi îmbulzit depozitele armatei sau ale Căilor Ferate. Să trecem. În cele din urmă, nu furnitura de medicamente, nici tentativa de a o transforma într-o afacere a neo-Constantinescului Tancred interesează atât. Asemenea operațiuni s-au consacrat ca obicei al pământului și e un drept al partidelor de guvernământ de a se înfrupta, în proporții variabile, din ele. Nu toți fiii țării, cari și-au făcut o profesiune din pretenția de a ne guverna, pot fi satisfăcuți doar cu gloria corespunzătoare ori cu siguranța funeraliilor naționale sau a unui bust în grădina publică a orașului natal. Ei preferă să sconteze bronzul statuilor, inevitabile, în monedă cu zimți. Încercarea liberalilor de a se alimenta și cu medicamente, după ce au consumat în atâtea rânduri substanțe mult mai greu de digerat, din toate cele trei regnuri, încape în cea mai strictă tradiție politicianistă. Când

d. Vintilă Brătianu se lasă dus de regulile ei infailibile, nu poate să dea greş. Şi niciodată nu ne nelinişteşte d-sa când se menţine om al rutinei, automat al moravurilor stăpâne. Ci de iniţiativele sale ne temem, de momentele în care inovează şi intervine în mersul lucrurilor ne îngrozim. Atunci îşi trădează d. Vintilă Brătianu felul său de a gândi – ştim că termenul acesta în cazul de faţă e o exagerare – şi îşi dezvăluie pornirile hrăpăreţe. De aceea chestiunea medicamentelor ne-a părut interesantă. Fiindcă d. Vintilă Brătianu, înainte de a se resemna, a năzuit să o anuleze cu desăvârşite. A vrut să-i substituie afacerea Wolf-Kind. Tentativa a făcut-o pe când se afla cu d. Titulescu în străinătate. La Paris, în faţa Comisiunei reparaţiunilor, înmărmurită, d. Vintilă Brătianu, printr-o serie de demersuri stângace, a dat a înţelege că o afacere cu România nu e valabilă dacă nu e încheiată sub un guvern liberal. D. Vintilă Brătianu încerca să lumineze cercurile financiare şi politice apusene asupra realităţilor de la noi. Căuta să demonstreze că „s-au ars“ cei ce au luat în serios prezenţa unui guvern neliberal la Bucureşti şi au contractat cu dânsul. În afacerile româneşti intervine o pauză, când e primejdios să tratezi şi să închei orice învoială. E pauza în care Partidul Liberal se retrage în opoziţie, trecând peceţile statului în mâna unor oameni neserioşi, minori politiceşte şi lăsaţi să se joace câtva timp de-a guvernarea. Pe viitor, stăruia d. Brătianu, străinătatea să ţină seama de această situaţie: puţină răbdare şi Partidul Liberal revine, sistematic, la cârmă şi reia tranzacţiunile durabile.

Efectul vi-l închipuiţi. Comisiunea de reparaţiuni a înţeles foarte bine luarea în proprietate a statului român de către d. Vintilă Brătianu, dar nu putea să admită baze de drept atât de fragile, nici să admită, în raporturile internaţionale, situaţia absurdă a două feluri de guverne româneşti: cele întregi şi valabile ale liberalilor, cedând vremelnic puterea guvernelor iresponsabile şi puse sub interdicţie. Cu o politeţe rece, oferta Wolf a d-lui Brătianu a fost respinsă. D. Brătianu a ameninţat. A înţeles însă că răţoielile d-sale sunt inutile. A propus atunci împărţirea cotelor Dawes pe anii 1927-1929 între furnizorii de medicamente şi grupul Kind. În zadar. Şi astăzi aflăm că d. Vintilă Brătianu s-a resemnat să-şi introducă omul de afaceri în comanda materialului sanitar şi să amelioreze furnitura cu ajutorul specialiştilor.

Nenorocul însă ne-a pândit: într-o altă comandă – de material agricol –, pe care d. Brătianu a reuşit să o anuleze. Dar a trebuit să o plătească. Să o plătească fără a mai obţine materialele refuzate.

Se vede bine: cu preţul oricăror pagube, d. Vintilă Brătianu nu cedează decât în faţa imposibilului.

Nu adoptă o soluţiune normală decât după sforţări disperate de a face rău. A fost, până deunăzi, lucru convenit, aci între noi, că suntem proprietatea unui îndărătnic nepriceput, înfipt, de împrejurări ştiute, la postul de comandă al statului. Dar era un fel de secret al tuturora, o tăcută ruşine unanimă.

D. Vintilă Brătianu a profitat, de ultima sa călătorie, să o proclame oficial peste graniţă. De-acum înainte, tot ceea ce ne priveşte se va trata direct, numai cu d-sa.

TENSIUNE ARTERIALĂ

Un zvon şuieră prin cluburi şi redacţii: Vintilă e bolnav. Faţa lui neagră-rumenă minte. Ceafa lui sângeroasă înşeală. Mersul lui apăsat e o greşeală a părerii noastre. Ireductibila lui îndărătnicie – o trădare. Întregu-i aspect de vigoare cocârjată – o păcăleală a privirilor profane. Ignoranţa ne-a indus, astfel, în eroare. Înflorirea vistiernicului întors de la Royat ne-a dat fiori de spaimă. Presimţirea a încă douăzeci de ani de dictatură financiară ne-a încercat pe nedrept. Misticismul, în care ne adusese o îndelungată robie fiscală, a dat greş.

Ştiinţa s-a răzbunat. Întâi pe noi, cei din superstiţie şi tenebre, lăsându-ne într-o spaimă fără speranţe. Apoi pe Vintilă însuşi, descoperindu-l. S-a năpustit asupră-i ca un *masseur* în demenţă. L-a întins, l-a întors, l-a răsucit, l-a ascultat, l-a ciocănit, l-a îmbrăţişat cu lucii unelte de nickel, l-a împuns cu ace meşteşugite, l-a supt în fiole cristaline, l-a stors în vase complicate, l-a explorat cu gâdilări indecente, l-a cules fir cu fir, glandă cu glandă, por cu por: aşa cum îţi socoate şi-ţi scoate perceptorul lucrurile din casă. Şi a proclamat apoi rezultatul acestei împerecheri înfiorătoare într-o enigmă semi-matematică: „tensiune arterială douăzeci plus“... Aspră sentinţă.

Ea tălmăceşte că sărmanul vistiernic e îmbibat cu var, ca o perie de dinţi cu prafuri Bôtot, sau ca un fotoliu de epocă. Din ce în ce mai ţeapăn, riscă a se transforma treptat într-o statuie de cretă pentru sălile de desen, sau într-o cariatidă de stuc pentru edificiile publice. Dacă nu se refugiază grabnic într-un repaos emolient, cu irigaţii drastice, cu despotmoliri urgente.

Căile circulatorii ale vistiernicului au nevoie de vasele de dragaj, delicate, ale medicinii moderne. Altfel, formele sale aduse se încarcă inestetic cu grăsime. O cocoaşă de osânză îi ameninţă spinarea cu accidentaţii de cămilă. (Pe franţuzeşte *chameau*). Îl pasc, apoi, pe dinăuntru, ravagiile încete şi inevitabile: o neîntreruptă ninsoare de săruri fortifică inutil şuruburile cele mai gingaşe ale maşinăriei; grăsimea troieneşte răspântiile, o îmbâcseală de vrăjmaşi vii şi de sedimente înăbuşă activităţile fine, ţevile se încarcă, inima se umflă şi gâfâie în respingerea sângelui lenevit: acesta părăseşte potecile subtile cari înviorau ţinuturile gândirii şi păstrează numai marile drumuri tot mai mult obstruate.

Atunci omul devine încăpăţânat: idei fixe, sisteme absurde îi tabără în conştiinţă. Urechile îi vâjâie, somnul îl răpeşte des: dacă e deputat, omul adoarme în incintă, dacă e ministru, moţăie pe banca mărimilor.

E neliniştit, dârz şi exploziv. Acestea se aliază cu o înfăţişare aparent prosperă: rumeneala e de fapt congestie, vigoarea e numai încordarea obositoare, după cum voinţa se rezolvă în manie. E starea de tensiune arterială, care, normal, se cifrează cu 13, iar la d. Vintilă Brătianu arată peste douăzeci. E tensiunea arterială pe care vistiernicul a transmis-o ţării întregi: marile ei căi de circulaţie sunt astupate, evacuările zădărnicite, funcţiunile nobile, anulate.

...E o stare curabilă, încă, – dar, domnule ministru, trebuie să te grăbeşti. Nu ne bucură, crede-ne, halul arterelor dumitale şi-ţi urăm din suflet însănătoşire, prin odihnă, şi bătrâneţe adânci. Caută-ţi de sănătate, deci, dar pe noi aceştia să ne mai slăbeşti.

GUVERNUL SAU PUTEREA?

Chiar pentru cea mai făţarnică şi nesigură dintre situaţii, problema reîntoarcerii la faimosul sistem al alternării s-a rezolvit. Teroarea exagerată a ultimelor alegeri a exclus din Parlament grupările cu a căror prezenţă, cu a căror complicitate sau slăbiciune, d. Ion Brătianu spera să manevreze ca până acum. Încercarea de a readuce pe averescani în Parlament a dus la unul din acele rezultate cari demonstrează, prin ridicul, zădărnicia scopului urmărit. Matrimonialele sforţări ale d-lui Papacostea, pus la cale de ursitorile brătieniste, au dat greş. D. Iorga refuză mezalianţa. Ne-o spune *Neamul românesc*. Nici o scăpare deci: acord cu naţional-ţărăniştii.

Pentru că nu are încotro, d. Brătianu i-a uns „al doilea partid". Primul e, desigur, al dumisale.

Şi, stabilind această ierarhie printr-o tardivă şi emoţionantă miruire, dictatorul nu-şi ascunde graba, totuşi, de a cădea la înţelegere. Efortul început în 1919 de a epuiza, separat, pe ardeleni şi pe ţărănişti, l-a istovit. În faţa unor situaţii noi, liberalii se prezintă mai puţini la număr şi slăbiţi. Adversarii lor, dimpotrivă: asuprirea şi nedreptatea i-au unit şi le-au impus o disciplină. Steagul lor adăposteşte nemulţumirea imensă a tuturor locuitorilor, dimpreună cu speranţa lor devenită agresivă. Formaţiunea constituţională pe care d. Brătianu o întocmise pentru a-şi asigura o liniştită hegemonie începe să le fie favorabilă.

Repetăm: dictatura nu se acomodează cu nici un fel de *chartă*, cu nici un fel de formă în camuflaj. Bunul plac trebuie proclamat după cea mai medievală formulă.

„*Car tel est notre bon plaisir*"[1] – iată langajul dictatorului. Altfel, cea mai vagă concesie, cel mai sfios simulacru de legalitate, se întoarce împotrivă-i. Şi d. Brătianu, care îşi dă seama că nu mai poate proceda cu cinismul de odinioară, caută să aducă înlesniri factorilor constituţionali, să dea satisfacţii opiniei publice: încearcă o colaborare cu naţional-ţărăniştii.

Să-i readucă sau cel puţin să-i apropie şi să-i limiteze la campania parlamentară şi de presă. Renunţaţi, le zice, la agitaţie şi la Alba-Iulia. Mă veţi urma la guvern. Sau, mai degrabă, poftiţi numaidecât: ne strângem niţel şi e loc pentru toţi... Intervine aci nesfârşita tocmeală a portofoliilor, a locurilor şi a prefecturilor.

---

[1] Căci acesta e bunul nostru plac (franc.).

Ea n-a dat până azi rezultate. Nu vedem de ce ar izbuti azi. E vădit, mai întâi, că primul-ministru solicită nu atât o colaborare, cât o complicitate. Asemenea lucru se plăteşte scump. Şi d. Brătianu oferă doar ministere şi mandate, împarte, cu alte cuvinte, guvernarea, dar îşi păstrează, cu zgârcenie, puterea. Adică, toată administraţia, întreg aparatul de căi ferate, controlul financiar prin Banca Naţională, armata prin principalele comandamente şi în curând, prin numirea unui generalisim, jandarmeria în totalitate, magistratura, poliţia, siguranţa generală, prin creaturi şi clienţi şi, în cele din urmă, regenţa – probabil prin modificarea ei –, iată felul în care îşi rezervă d. Brătianu posibilitatea de a recurge, în momentul ales, la supremul mijloc: lovitura de stat, pentru a-şi întrona dictatura francă, fără înscenări constituţionale, când acestea vor fi devenit arogante şi ameninţătoare.

O colaborare, în asemenea condiţiuni, naţional-ţărăniştii o resping. Iar la o revizuire migăloasă a complexei situaţii d. Brătianu n-ar consimţi în ruptul capului. Oferă cel mult să poleiască lanţurile, să ascundă sub flori cătuşele pe cari le îmbie adversarilor. O captivitate fastuoasă, un prizonierat cu onoruri, ca prinţilor-ostatici de pe vremuri. Dar d. Maniu n-a temporizat din simplă cochetărie şi n-a năzuit niciodată a sfârşi în seraiul brătienist, ca odaliscă ministerială. Rămân, deci, faţă în faţă două tabere ireductibile, sintetizate, ca flăcările luptătoare din basme în două voinţi, în două gânduri: Ion Brătianu şi Iuliu Maniu. Fiecare revendică puterea, pentru ai săi, întreagă. D. Brătianu, în numele experienţei şi al evenimentelor pe cari le-a prezidat: e făuritorul politic al României Mari, e deci cel mai indicat să o conducă. Această indicaţie pornea de la Rege, şi voinţa regală, într-o ţară nouă, îşi permitea să nesocotească voinţa votului universal. Astăzi însă d. Ion Brătianu se prevalează de o simplă situaţie de fapt. Aci stă tragedia ultimelor sale victorii. A nimicit, printr-un exces de noroc şi de reuşită, însăşi baza legală, fragila justificare a guvernărilor sale violente. Şi acum, adversarul îl contestă cu o vehemenţă înteţită, şi vocea lui creşte a furtună, din revărsarea a milioane de voci. D. Maniu exige puterea în numele votului universal, singurul izvor de suveranitate incontestabilă în confuzia de azi.

Şi de aceea nu va consimţi la o capitulare, după cum nici dictatorul nu se decide să abdice, să sacrifice puterea când instinctul de conservare nu-i îngăduie să împartă decât ministerul. Ci fiecare se încinge în armura intransigenţei lui.

Regimul între baionete, opoziţia între seceri. Nimeni nu cedează. E încordata stare pe care partidele o prelungesc. Cine să se încumete să facă, deci, act de arbitru?

După lege, această misiune revine Regenţei – neîndoios.

...ÎN STRĂCHINI

Redeschide oare d. Brătianu „chestiunea interzisă“?

E interpretarea pe care adversarii săi politici o dau nesocotitelor declaraţiuni din *Figaro*. Şi e mai mult ca sigur că, până nu apar comentariile de presă, opoziţia parlamentară se va fi sesizat de imprudentul *interview* al primului-ministru.

Dar d. Brătianu, ştim, şi-a luat măsurile. Tardiv, după ce cuvintele d-sale au căpătat o îndoită confirmare, prin transmiterea lor de către Rador şi răspândirea lor prin *Independenţa* şi *Universul* le dă o categorică dezminţire. Sistemul e ieftin şi comod. Nu ne miră că d. Brătianu n-are curajul actului săvârşit. Ne miră însă că un ins rafinat şi subtil ca d-sa coboară la astfel de trucuri. Credeam că atitudinea, cea dintâi a unei inteligenţe, este să nu exagereze prea mult nerozia contimporanilor. Cât de inteligent trebuie să fie d. Brătianu ca să-şi permită să ne considere atât de proşti: dezminte *interview*-ul! Numai în parte însă! Şi lasă anume pe seama ziaristului francez pasajul referitor la principele Carol. Şi vrea să uite şi să ne facă să uităm, d. Brătianu, că acest pasaj răsfrânge, într-o anumită privinţă, întreg felul său de a gândi. E un rezumat precis al campaniei liberale, de şoapte calomnioase. Găsim într-însul o delimitare abilă între insinuările în doi peri ale premierului şi concluziunile lor logice pe cari şi le asumă, în chip de comentar, gazetarul.

Cei doi cumetri, se vede, s-au înţeles şi s-au completat de minune. D. Brătianu suspină: sper că uneltirile dr-ului Racovski în jurul prinţului Carol vor fi zădărnicite. În gând, cetitorul completează: prinţul e deci în relaţiuni cu Sovietele. D. Brătianu îşi aminteşte:

când principele şi-a părăsit postul, în plin război, l-am apărat. Şi cetitorul face imediat o aspră reflecţie... D. Brătianu, apoi, regretă: *„din nefericire nu s-a cuminţit; în aviaţie şi marină n-a lăsat o amintire bună*“... Iar gazetarul, mai jos, completează: a vrut să germanizeze aviaţia; e un fantast; nu ne poate fi simpatic. Numai constatarea d-lui Brătianu că, pentru multă lume, monarhia a devenit un anacronism scapă de aceste amplificări neoficiale. Ameninţarea rămâne suspendată în textul *interview*-ului.

Ce va urma de aci? O polemică de presă între fostul moştenitor al tronului şi d. Ion Brătianu? E tocmai ceea ce lipsea, pentru desăvârşirea propagandei noastre în străinătate. Primul-ministru pretinde, fireşte, să ţinem seama de dezminţirea d-sale. Să-l vedem însă tăgăduindu-şi *interview*-ul şi la Paris. Şi pe urmă vom judeca valoarea şi eficacitatea procedeului. Oricum, e cu neputinţă, de data asta, ca d. prim-ministru să nu fie silit la angajamente precise şi clarificări: să ştim, anume, dacă d-sa îşi rezervă cu exclusivitate discutarea „chestiunei interzise“. Să ştim apoi dacă faimoasa chestiune rămâne interzisă numai înăuntrul hotarelor: dacă nu cumva d. Brătianu înţelege să o redeschidă numai în presa străină bizuit pe fondurile de propagandă ale statului.

GREŞELILE DOCTORULUI RACOVSKI

Racovski, în fine, a părăsit Parisul. Un duşman mai puţin, pentru noi, într-un centru în care e necesar să avem cât mai mulţi prieteni. Într-un centru în care, unui inamic fanatic, inteligent şi încercat, opuneam doar propaganda incoerentă şi nepăsătoare a diplomaţiei noastre sclivisite, pusă, acolo, sub conducerea invertitului Diamandi. Invertit fiindcă, de la Petrograd până la Paris, vreme de zece ani, ministrul român „n-aude, n-a vede“ a stat îndărătnic cu spatele la realitate, ceea ce constituie, desigur, un caz flagrant de pederastie politică. Împrejurările, iată, îi sunt favorabile celui ce imprimă o îndrumare atât de antinaturală plenipotenţei care i s-a acordat. În momentul în care se aştepta mai puţin, el scapă de încleştarea doctorului Racovski printr-o subită greşeală a tacticianului marxist. Fiindcă acesta, înainte de a fi un revoluţionar ştiinţific, e unul din acele temperamente expuse neglijenţelor neaşteptate şi izbucnirilor contradictorii. Norocul d-lui Diamandi e pe măsura totalei sale insuficienţe. Dr-ul Racovski îi lasă câmp liber. Respins de guvernele de pretutindeni, cariera sa diplomatică e încheiată. Îşi va relua veritabila sa misiune de agitator. Comisarii poporului nu uită calitatea sa de specialist în afacerile româneşti şi balcanice. „Rumcerodul” din vremea războiului va reînvia, desigur, sub altă formă, cu altă amploare, şi nu e greu să prevedem că doctorul Racovski îşi va relua reşedinţa sa de la Odessa: post de observaţie asupra Nistrului, a Dunării şi a Mării Negre. O deosebită atenţie are să se dea somnolentei Republici Moldoveneşti de peste Nistru: centru al unei paradoxale iridenţe, care se poate însă întoarce, într-o bună zi, împotriva celor ce au însufleţit-o. Într-adevăr, pare un făcut, ca toate actele de ostilitate al dr-ului Racovski faţă de România să se transforme, cu timpul, în favoarea acesteia. Îndârjirea lui l-a orbit. Duplicitatea, triplicitatea lui i-a luat simţul directivei şi putinţa de a observa o linie unică şi precisă. Dacă, de pildă, dr-ul Racovski ar fi fost însufleţit numai de o credinţă revoluţionară, nu şi de sentimente nelămurite de şovinism bulgăresc, guvernul sovietic n-ar fi comis greşeala de a contesta unirea Basarabiei. Faţă de nici un stat Sovietele n-au dovedit această stângăcie de a ridica pretenţiuni teritoriale, chiar când acestea, pe alocuri, au avut oarecare îndreptăţire. De aceea Sovietele şi-au mai păstrat acolo oarecari simpatii nu numai în masele muncitoreşti, ci şi în unele cercuri intelectuale. Propaganda lor în Letonia, în Estonia, în Finlanda mai poate fi primejdioasă. Dr-ul Racovski a transportat problema raporturilor cu Sovietele pe terenul naţional. A pus între noi şi ruşi un litigiu de teritoriu şi de populaţie. A stimulat şi a înteţit naţionalismul românesc în faţa primejdiei ruse. Politica Sovietelor urmărea dezagregarea noastră naţională prin discordia claselor. Atitudinea la care a determinat-o doctrinarul Racovski în rătăcirea lui şovină, antiromânească, a dus, dimpotrivă, la ralierea naţiunii în paza pe Nistru. Iată un involuntar serviciu care răscumpără măruntele şi trecătoarele mizerii ce decurg, pentru noi, din nerecunoaşterea Tratatului Basarabiei.

Iar în muncitorimea noastră se ştie că amestecul doctorului Racovski a dus la nimicirea mişcării socialiste.

Acţiunea de represiune a guvernelor s-a bizuit exclusiv pe agitaţia antinaţională. Într-o privinţă, dr-ul Racovski a fost fără voia lui agent provocator. N-a făcut acte socialiste, nici revoluţionare. A adus doar sfidări şi a ameninţat necontenit unanimitatea naţiunii. Sângele lui îl obliga la aceasta.

...Peste Nistru trăiau, în întuneric, câteva sute de mii de români. Dr-ul Racovski le trezeşte conştiinţa naţională, pentru a revendica, prin ei, Basarabia. Calcul absurd. Încă o dată ura lui îl amăgeşte. *Se poate oare opri conştiinţa transnistrienilor la Prut?*

Şi atunci pot ei revendica toată ţara? Sau mai degrabă, odată, i se vor integra firesc?

...Actele dr-ului Racovski poartă în ele elementul care le dizolvă şi le abate de la scopul urmărit. E blestemul duplicităţii şi al făţărniciei.

VORBA ŞI FAPTA

Opoziţia îşi face o datorie din a lua Parlamentul în serios. Fireşte, oratorii nu-şi fac iluzii. Denunţă tâlhării electorale, reclamă invalidarea unor mandate obţinute prin cambriolarea urnelor. Au pretins chiar anularea tuturor mandatelor ieşite din vasta pângărire a votului obştesc. În jargon constituţional: dizolvare. Eroică invitaţie la lupte noi. Opoziţia se simte în stare a le înfrunta. Fie şi numai pentru efectul lor educativ asupra mulţimii. Alegerile repetate au deprins-o cu brutalitatea, iar în ceea ce priveşte hoţia din ceasul scrutinului, au lămurit-o. Teroarea îşi pierde prestigiul, îşi epuizează mijloacele. Vine ziua în care alegătorii nu se mai sperie de cordoanele jandarmilor şi, faţă în faţă cu autorităţile sfruntate, cu instituţiuni altădată respectabile, astăzi târâte în minciună şi escrocherie, nu se mai opresc. Din ce în ce, consultarea falsă a naţiunii, chemarea ei la urne pentru a fi stâlcită, începe a fi un pericol pentru o fragilă ordine, nu consimţită ci impusă. O ştie, asta, şi guvernul, şi de aceea, în străduinţa lui de a-şi asigura complicitatea naţional-ţărăniştilor în consolidarea uzurpaţiunilor actuale, se arată gata la toate concesiile, în afară de aceea a

dizolvării: să nu se mai agite adâncurile naţiunii cu alegeri pe cari guvernul, în ruptul capului, nu le poate lăsa libere. Colaborare sau înţelegere cu o opoziţie care să se declare din capul locului subalternă. Care să rostească jurământul de vasalitate al necredinciosului general Averescu, acceptând sporul de precauţiuni socotite de liberali, în urma recentei lor experienţe cu averescanii, inexorabil necesare. Iată ceea ce urmăresc liberalii. Categoric, naţional-ţărăniştii au respins contractul imoral şi leonin [sic!].

Ei nu speră, desigur, nimic dintr-o acţiune parlamentară. Nouă ani de asemenea experienţă i-au instruit îndeajuns. Vor utiliza tribuna parlamentară ca un simplu mijloc de propagandă, faţă de publicul din loji, faţă de cititorii de presă. E tactica ştiută a partidelor de stânga. Iar pentru o ispravă serioasă şi de durată se vor adresa de-a dreptul mulţimilor. Sensul declaraţiilor de alaltăieri, ale deputatului Ioaniţescu, e fără greş acesta. Faţă de farsele, fraudele şi brutalităţile regimului, faţă de comedia conflictului dintre organele inferioare şi cele centrale, faţă de bufoneria reclamaţiunilor neprimite, a ordinelor emanate de nu se ştie unde, Partidul Naţional-Ţărănesc vesteşte o schimbare totală de metodă. Nu e vorba de o obişnuită izbucnire oratorică. E şi firesc. Opoziţia e constrânsă să-şi potrivească mijloacele de luptă cu ale adversarului. Nu se pot la infinit opune, fărădelegilor, protestări şi discursuri. Cuvintele şi-au îndeplinit misiunea. Cetăţenii sunt luminaţi pe deplin. Riscă să se compromită predicatorii, să apară, adică, fricoşi şi ridiculi. Aceasta ar însemna retragerea unei încrederi, sfârşitul unei popularităţi. Şi tocmai când regimul, prins în propria-i reţea de uneltiri, se împleticeşte. Tocmai când adversarul spasmodic îşi trădează panica.

Partidul Naţional-Ţărănist se leagă, deci, să paralizeze brutalitatea prin rezistenţă. Un prim avertisment (şi care dovedeşte că Ardealul are deopotrivă sentimentul legalităţi şi al dreptului de a apăra această legalitate chiar împotriva celor investiţi cu semnele exterioare ale autorităţii) s-a dat guvernului prin reacţiunea de la Făgăraş. Au venit, în acelaşi loc, alegeri parţiale: nici un abuz. Lecţia a fost înţeleasă. Dictatura, deci, îşi puizează[1] îndrăzneala nu din curajul ei propriu, ci din sfiala şi pasivitatea cetăţenilor. Când ei se arată gata să apere legea, zbirii se evaporează, guvernanţii amuţesc. E vorba să li se demonstreze că pretutindeni cetăţenii sunt în măsură să-şi reclame drepturile, când le sunt frustrate, să respingă ameninţarea forţei, să opună, singuri, legea în faţa bunului plac. O deosebire între autoritatea când e bizuită pe titulaturi şi insigne, şi când se întemeiază pe legi. Iată promisiunea opoziţiei parlamentare. E plină, desigur, de mari riscuri, – dar şi pentru cei de la guvern.

---

[1] *Puiser* (franc.) – a scoate apa din puţ; figurat: a lua dintr-o sursă.

CÂND SFINCŞII VORBESC

D. Brătianu a grăit. I se întâmplă foarte rar. Şi tocmai de aceea cuvintele d-sale au un răsunet de oracol. Primul-ministru este însă omul tăcerii. Tăcere de sfinx: cu profunzimi tulburătoare pentru spectator. Şi tocmai de aceea cuvintele d-sale, cânt sunt rostite, nu au, vai, nici o profunzime. Ne-a dovedit-o d. Brătianu când, nesocotindu-şi obiceiul şi părăsindu-şi atitudinea de mută îngândurare, a vorbit presei neolatine.

Se vede că, delăsate, obiceile vechi se răzbună. Vorbind, cu o excesivă claritate ultralatină, premierul a fost abandonat, dintr-odată, de toată ascuţimea, subtilitatea şi abundenţa de cugetare care i se atribuie. A fost de o insuficienţă şi de o neîndemânare inexplicabilă. Victimă, pesemne, a unei vrăji misterioase, asemenea celei care se abate, nimicitoare, asupra violatorilor din Valea Regilor. Nu credem a fi din cale afară de pretenţioşi faţă de primul-ministru când, pentru a ne lămuri taina – cum să-i zicem? – a întunecării sale subite, recurgem la superstiţie şi misticitate. E vina dumisale, dacă ne-a deprins să fim exigenţi. Ne-a răsfăţat cu ideea că suntem conduşi de un veritabil om de stat.

De atâtea ori ne-a repetat că este făuritorul României moderne şi al României Mari, încât *leit-motiv*-ul acesta – în care a stăruit ca în celebrul *Nevermoore* corbul lui Edgar Poe – ne-a invadat conştiinţa, ne-a cotropit-o. Şi am sfârşit prin a-l crede.

Un fenomen de hipnoză colectivă. Atât de disproporţionat veghea, în nemişcarea-i indică, d. Brătianu asupra destinelor noastre, încât ochii noştri somnambulizaţi n-au mai văzut nimic în afară de dânsul. Tăcerea-i de plumb înteţea efectul de cugetare care cuprinde şi străbate vremurile de calcule infailibile, de orientare spre o invizibilă, altora decât lui, stea polară şi prelungea toate acestea în pauze de eternitate. Fachirii au darul să ne impună năzăriri de peisaje exotice, de procesiuni şi tumulturi seculare, în cadrul banal al unei săli de spectacol, în spaţiul restrâns al câtorva minute.

De pe sofaua-i celebră, care într-o zi (o dorim cât mai depărtată – amin!) va trece în muzeul relicvelor naţionale, d. Brătianu, prin virtuţile unei sepulcrale încleştări ale olimpicelor sale maxilare, ne-a cufundat în toată această fantasmagorie. Prestigiul mutismului. Tăcerea, răspuns final al înţelepciunii supreme.

Cum dar să nu fi crezut, cum să nu ne fi prosternat? Mai ales că în faţa unei hermetice măşti cercetarea e cu neputinţă! Fiindcă tăcerea e de nepătruns. Taci fără risc, aşa cum guvernezi fără control. Când poţi, şi prestigiul îţi creşte direct proporţional cu mutismul. E pur şi simplu o minune, şi e la îndemâna oricui. Cu o singură condiţie: să perseverezi până la sfârşit. Să ai tăria să nu vorbeşti: cuvântul rostit e ca un descântec care dezfarmecă. Şi mai ales să nu intervii în desfăşurarea întâmplărilor. Inacţiunea, la postul de comandă, dă iluzia perfectă a conducerii şi a realizărilor. Dincolo de cuvânt şi de faptă: zece ani de observare a formulei acesteia şi d. Ion Brătianu se proclamă, pentru noi, demiurg al României Mari.

Dar a vorbit. Şi aţi văzut rezultatele. Idolul s-a ciuruit de către propriile sale cuvinte, ca de către un popor vorace de carii. S-a năpustit asupra lor să le stârpească. Mai întâi parţial, – pe cele ce i se păreau mai dârze sau mai primejdioase. Apoi, pe toate, fără deosebire între bune şi rele. Pe urmă din nou în parte. Mişcări de deparazitare spasmodică. Lumea, de jur-împrejur, le vânează ca pe un roi de gângănii infame. A năvălit musca ţeţe în Europa? Efectul *interview*-urilor d-lui Brătianu e asemănător. Mai rar ieşire mai poznaşe. De pretutindeni pornesc atacurile. În câteva clipe, la o cafea, premierul a reuşit să răscoale toate problemele, să dezlănţuie toate inamicițiile, iar în prejudecata iscusinței sale superioare a suflat ca într-un fulg de păpădie.

Un ziar i-a strigat: „satrap balcanic". Dar nu cunoaștem nici un alt dictatoraș balcanic capabil de atâta stângăcie. Chestiuni din lăuntru și din afară, politică și finanță, d. Brătianu a răvășit totul. Provoacă discuții cu prințul Carol. Provoacă stânga franceză în toiul campaniei electorale. Provoacă finanța evreiasco-americană. Provoacă Serbia aliată. Totul la cel dintâi contact al dumisale cu presa, la cele dintâi vorbe încredințate ei. Și înțelegem astăzi de ce d. Brătianu urăște presa, detestă pe gazetari. Fiindcă e singurul om politic care nu trebuie să vorbească. Spre deosebire de Briand, Chamberlain, Stressemann, Poincaré, cari discută aproape săptămânal, în ziare, cele mai grele probleme... Și nu rezultă nici un scandal.

Pe când d. Brătianu trebuie să se dezmintă: în care privință se află, iată-l, în buna tovărășie a d-nei Lupescu.

O AGONIE

Conducătorii Partidului Poporului au hotărât că e mai bine să organizeze un congres al ultimilor averescani, decât să se ocupe de Adunarea de la Alba-Iulia. Slugărnicia și polițismul, ca unică metodă de a ajunge la putere, au dezgustat, se pare, pe cei câțiva tineri întârziați în partid. Vorbim, bine înțeles, de acea vârstă destul de înaintată care în politică se mai numește tinerețe. Deci, câțiva tineri s-au decis să reînvieze cadavrul averescan: palme, frecții, ventuze, tracțiuni linguale, respirație artificială, exortațiuni și, mai ales, trâmbițarea minunii prin afirmații dătătoare de credință... Totul, credem, va fi în zadar. De aceeași părere pare a fi și, desigur, tânărul fost ministru Groza care, într-un acces de rar curaj, a demonstrat inanitatea unor asemenea iluzii, cerând să se purceadă mai degrabă la o lichidare onestă, printr-o raliere la acțiunea Partidului Național-Țărănesc. În chipul acesta, cele câteva valori osândite la sterilitate, din fruntea Partidului Poporului, și-ar găsi o întrebuințare. O clarificare, apoi, ar rezulta în politica internă, prin

dispariția elementului de șantaj, de mistificare și de manevră dintre liberali și opoziția populară.

Altfel, jocul s-ar putea repeta la infinit. Fără folos adevărat decât pentru dictatura brătienistă. Fără altă satisfacție pentru averescani decât înavuțirea pripită și derizorie a câtorva oameni cari au spiritul afacerilor și ofensarea, inevitabilă, a tuturor celorlalți. Două prăbușiri, rușinoase și neașteptate, vin în sprijinul acestui îndemn la sinucidere: agonia nu mai trebuie prelungită. Averescanismul horcăie. Ceea ce se petrece, în șoapte, în cluburile lui e o biată agitație funerară.

...A fost totuși o mișcare nu lipsită de interes și originalitate. Liberalii cari, în frica lor și în calculul lor subtil, au adus-o pentru întâia dată la putere, au comparat-o cu boulangismul. N-au avut dreptate. Partidul Poporului a fost prima înjghebare fascistă din Europa.

Se socotea, la începuturile lui, expresiunea politică a frontului. Fascismul, adevăratul, a fost însă o alcătuire revoluționară. Partidul Poporului, dimpotrivă, s-a lăsat balotat de valurile politicianiste. Fascismul excludea din rândurile lui elementele compromise în participări sau colaborări cu vechile partide. Averescanismul s-a lăsat invadat de transfugii conservatori și de aventurierii lui Take Ionescu. Fascismul s-a realizat prin violență. Forța Partidului Poporului a fost eludată, abil, prin înlăturarea tuturor obstacolelor din cale-i. Au venit pe urmă ispitele. Afacerile. S-au pierdut prilejurile de a dovedi bravură și mână de fier.

N-au înțeles, ori au uitat, generalul Averescu și ai săi că erau o mișcare revoluționară menită să înlăture asuprirea brătienistă și să-și ia răspunderea guvernării. Și din această fază, desigur cea mai interesantă, au trecut, printr-o decădere firească, în faza subversivă, din urmă. Nici de această dată averescanismul n-a știut să se cunoască pe sine și să aibă curajul menirii sale. Desigur, ultima lor guvernare devenise, în unele momente, pasionantă. Nu prin mari reforme și îmbunătățiri, ci prin interesul de foileton istoric pe care-l stârnea:

Va trece guvernul peste voința d-lui Brătianu? Va ști să paralizeze uneltirile acestuia și să-l readucă la justul său rol în viața publică?

N-avea decât să îndrăznească, n-avea decât să ordone. Partidul Naţional-Ţărănesc sta gata să-l sprijine... O tumbă ridiculă a fost răspunsul.

Nu lovitură, ci numai ameninţare. Nu revoluţionar, ci de-abia subversiv Generalul Averescu a fost deci sistematic prevenit şi demascat. Nu-i reproşăm noi decât lipsa de droitură[1]. Astăzi încă, în dublul joc pe care îl pregăteşte în jurul chestiunii constituţionale, aceeaşi soartă îl aşteaptă.

Şi ne întrebăm:

Există trepte în ridicul? Partidul Poporului nu are decât să le urce pe toate, dacă a mai rămas vreuna pe care n-a atins-o încă... Mai sunt în rândurile lui câteva energii necompromise. Poate că spiritul de solidaritate le porunceşte să se sacrifice alături de cei ce nu mai au nimic de pierdut. Poate că e numai atracţia misterioasă a prăpăstiei şi a uitării.

ÎN CONTRA ARDEALULUI

La Cluj, la o dată incertă, se va judeca procesul d-lui Iuliu Maniu. La Făgăraş, la 23 noiembrie, s-a fixat procesul d-lui Aurel Dobrescu. Vina lor e cunoscută. D-l Maniu a protestat într-un *interview* că la Sibiu i s-au furat voturile. Calomnie prin presă. Într-o situaţie şi mai precară încă e d-l Dobrescu: a îndemnat poporul la rebeliune. Năvala cetăţenilor în localul de vot, pentru a împiedica tâlhărirea urnelor, astfel e calificată.

S-a zis că darea în judecată a d-lui Iuliu Maniu n-ar fi decât o prostie a d-lui Stelian Popescu. Aşa este: dar guvernul şi-o însuşeşte. Iar la Făgăraş, unde primise o aspră lecţie, care l-a făcut să renunţe câteva săptămâni mai târziu, în alegerile parţiale, la orice încercare de a interveni cu fraude şi ingerinţe pentru corijarea votului, el declanşează un proces la care se părea că renunţase.

Regimul e pe sfârşite. Pierderea simţului de conservare e un semn din cele mai sigure. Sau, poate, rapoartele spionilor şi ale prefecţilor i-au falşificat cu desăvârşire realitatea. Nu se explică într-altfel această stăruinţă în a provoca populaţia unei provincii exasperate de abuzuri şi violenţe. Ce urmăreşte guvernul? Intimidarea unor adversari politici? Îngenuncherea unui popor care nu acceptă obrăznicia şi brutalitatea agenţilor liberali, asistaţi pretutindeni de o jandarmerie dinadins sălbăticită? Povestea lui Radici nu se poate reedita pe româneşte. Dar guvernul izbuteşte zi cu zi să facă din Carpaţi o nedreaptă şi nenaturală graniţă sufletească.

E rău ales momentul pentru a înăbuşi orice strigăt de revoltă, pentru a proclama biruinţa cinismului, a necinstei şi a ilegalităţii împotriva celor ce au reuşit, până acum, să le reziste. Guvernul trebuia să renunţe la vanitatea de a se dovedi mână de fier tocmai acum. Masele ardeleneşti sunt răscolite de chemarea lor la Alba-Iulia. Însufleţirea lor se exaltă şi se precipită în câţiva şefi, dacă vreţi, în câţiva idoli: feriţi-vă însă de a-i atinge. Cazul de la Făgăraş se poate repeta în fiecare sat, în fiecare cetate.

Ardelenii au, în această privinţă, o deprindere aproape seculară. La ei drumurile sunt mai scurte ca la noi, barierele dintre oraş şi câmp – derizorii. Şi la ei semnele exterioare ale autorităţii nu impun respectul superstiţios de la noi. Numai consimţământul lor le investeşte cu autoritate.

Procesele de la Cluj şi Făgăraş vor fi deci un nou prilej, pentru acuzaţi, de a-şi afirma şi întări popularitatea. Un nou prilej de a adânci prăpastia nu numai dintre regim şi poporul ardelean, dar, din nefericire, dintre ardeleni şi românii de pretutindeni. Acesta este, într-adevăr, efectul paradoxal şi nefast al provocărilor liberale. Şi nu mai trebuie mult pentru a-l depăşi încă.

Dacă procesele de la Cluj şi Făgăraş se judecă, dezastrul autorităţii e asigurat fie că tribunalele condamnă, fie că achită. Şi într-un caz, şi într-altul, sentinţa se întoarce împotriva celor ce au pornit şi tolerat procesele.

SENSUL PRECIS

Schimbare de metodă. O anunţă Partidul Naţional-Ţărănesc. De nouă ani, opune brigandajului guvernamental protestări legaliste.

---

[1] *Droiture* (franc.), spirit de dreptate.

De nouă ani, cuvântul răsună zadarnic în faţa faptelor brutale. Strigătul n-a paralizat lovitura. Buna-credinţă n-a dezarmat cinismul. Această opoziţie pas cu pas, observatoare a tuturor formelor constituţionale, n-a izbutit, dimpotrivă, decât să confirme uzurpările regimului. Ele nu luau fiinţă legală decât după un simulacru de liberă discuţie.

Şi astfel, d. Brătianu se acoperea în formalităţile constituţionale îndeplinite. Dictatură fără risc: scopul său era atins.

Vicleimul însă nu mai poate ţine. O exasperare a cuprins populaţia, mai ales în urma repetatelor stâlciri electorale, mai ales în urma evidenţei unei fraude materializată sistematic într-o majoritate parlamentară de mameluci. Şi atunci, şefii, netăgăduiţi, ai maselor populare au decis schimbarea de metodă anunţată. Discursurile s-au epuizat. Credinţa e fermă, în fiecare cetăţean, că puterea e acaparată de o ceată de profitori ai corupţiei şi ai teroarei organizate. Deci fiecare să-şi apere singur drepturile. Să-şi smulgă cartea de alegător când i se fură. Să meargă la vot când, *împotriva legii*, e împiedicat. Să treacă peste această piedică. Iar dacă e lovit, să lovească: nici o lege nu îngăduie unei brute, investite cu autoritate, lovitura. Pumn contra pumn. Piept la piept. Faceţi numărătoarea: de o parte sunt milioanele de alegători, de cealaltă, travestiţi sau nu, sunt zecile de mii de agenţi electorali. De o parte e dreptul cu textele lui consfinţite, de cealaltă e dreptul circulărilor secrete şi al ordinelor confidenţiale. Şi nu e vorba să le smulgem pe acestea, să facem din ele căluş pentru zbir. Partidul Naţional-Ţărănesc nu îndeamnă la revoltă în contra stării de fapt. Ci numai la rezistenţă, pe temeiul legii.

Ziarele guvernului – şi s-a dovedit cu acest prilej că sunt mai multe decât s-a crezut – au dat alarma: naţional-ţărăniştii preconizează violenţa. Neruşinată interpretare a profitorilor bestialităţii electorale. Nu e vorba de violenţă, ci de rezistenţă legală.

Printr-o rezistenţă pasivă de nouă ani, regimul a fost redus la izolarea de astăzi. Printr-o rezistenţă activă în alegeri, regimul va fi redus la legalitate. Sau la dictatură făţişă. Comedia şi simulacrele, într-adevăr, nu-şi mai au rostul. Şi jocul de cuvinte nu mai are trecere nici la nerozi.

DISTINGUO

Unde n-au izbutit pertractările, dibuielile şi calculul infinitezimal al vanităţilor, brutalitatea pripită, neroadă şi sperioasă a guvernului a dus în schimb dintr-o singură lovitură. Telegrama prin care d. N. Iorga se asociază la eventuala acţiune de protestare a naţional-ţărăniştilor faţă de arestarea d-lui M. Manoilescu, înseamnă, neîndoios, înfăptuirea frontului unic al Opoziţiei-Populare. Faptul de care se ferea guvernul s-a împlinit. În contra celei mai inepte dintre meschinele dictaturi balcanice, forţele împrăştiate şi ades antagonice ale ţării se unesc. Jocul care se întemeia, prin intrigă şi asmuţire, tocmai pe dezbinarea taberilor e zădărnicit.

Şantajul dictatorial primeşte cel mai nimerit răspuns.

Fiindcă nimeni n-a putut fi înşelat asupra sensului veritabil al arestării unui fost ministru. Întâmplarea survine precis după trimiterea în judecată a d-lor Iuliu Maniu şi Aurel Dobrescu. Totul se petrece în preajma Congresului de la Alba-Iulia şi în legătură cu el. D. M. Manoilescu este victima facilă menită să dovedească, prin păţania sa, că regimul nu se fereşte să lovească oricât de aspru şi oricât de sus. În acelaşi timp, desigur că mai e vorba şi de o tardivă şi mizerabilă răzbunare personală a d-lui Vintilă Brătianu, a câtorva comparşi şi acoliţi ai săi: verva fostului subsecretar de stat le-a pricinuit, cândva, momente de năduf. Rivarol scria: „Fugind peste graniţă am scăpat de furia revoluţionară a câtorva literaţi pe cari i-am maltratat în al meu *Almanach des grands hommes*“. Ceea ce se spune despre urile literare, se poate susţine şi despre necazurile oratorice. Lesne se realizează ele în politică. Nu credem, deci, să exagerăm afirmând că dacă purtătorul de scrisori pariziene ar fi fost altul decât d. Manoilescu, altul i-ar fi fost tratamentul: mai puţin sever, mai puţin disproporţionat, fără îndoială. Sub această lumină, caracterul senzaţional al complotului apare alterat foarte...

La tentativa de şantaj şi de intimidare, răspunsul: acţiune de protest, campanie de răsturnare. Am dori, în numele opiniei publice, să-l vedem pe d. Iorga în fruntea poporului la Alba-Iulia. Marele său prestigiu, verbul său solar, nicăieri nu şi-ar găsi mai deplin răsunetul şi cuvenitu-i cadru. Dar această izbândă implică un pericol. Cu toată amploarea evenimentelor, e necesar să se mai facă o distincţiune. Nu cumva furtuna indignării să ridice şi să poarte pe creştetul valurilor politice moleşitul Partid al Poporului. Nici chiar în stare de cadavru umflat.

Ar fi o greşeală greu de evitat astăzi, dar care trebuie totuşi evitată. Solidarizarea pe cazul Manoilescu, fie; dar privit ca un exemplu de arbitrar şi fărădelege. Nu solidarizare însă cu Partidul Poporului, care nici în vina ce se atribuie d-lui Manoilescu n-a avut o atitudine clară. Şeful său nu trebuie revalorificat. Altfel el poate redeveni ceea ce a mai fost: profitorul generozităţii celorlalţi. Mai sunt, se ştie, în jurul său câteva energii preţioase şi utile. Ele nu pot fi, desigur, acceptate în asaltul care începe, decât după desolidarizarea lor de un partid şi de un conducător compromis prin duplicitate şi servilism.

Frontul unic, fără averescani. Acţiune politică în contra unei nedreptăţi care participă dintr-un sistem întreg de ilegalitate şi uzurpare, pentru a obţine, în sfârşit, eternul deziderat al d-lui Maniu: reintrarea în legalitate.

DE CAP

Mai toate ziarele străine au fost, ieri şi azi, confiscate. E un amănunt care completează de minune ridiculul şi nerozia ultimelor fapte ale guvernului. E un nou acces de emoţionantă solicitudine. Într-adevăr, tot ce comite, de la o vreme, regimul e pentru scopul unic de a ne feri, pe noi cetăţenii, de o enervare şi o alarmă inutilă. De aceea şi măsura de a împiedica răspândirea ştirilor false prin intermediul ziarelor străine. Am fi fost, altfel, profund zguduiţi aflând, din titluri de-o şchioapă, de-a latul paginilor sosite: *Revolution in Rumania; Revolutionäre Umtriebe in Rumänien; Romenia alla soglia di gravi avvenimenti; Le mouvement carliste en Roumanie.* Dar confiscarea pune frâu acestor revelaţii. Guvernul e fericit, în energia lui, că asemenea neadevăruri nu vor fi cunoscute decât peste graniţă. Nu va crede în ele decât lumea toată. Efect logic al acestei bucurii: pe pieţele mondiale, leul va zburda şi se va zbengui ca un miel cuprins de frenezii pascale. Creditele, după cari drumeţii Vintilă şi Titulescu au fost în hagialâc mai deunăzi, se amână şi ele, fără zi: nu se discută afaceri cu un stat bântuit de revoluţie.

Bun subiect, de altfel, pentru campaniile lordului Rothermere. Bun pretext pentru Ungaria şi Soviete de a grămădi pe Nistru şi Tisa trupe în observaţie. (Ceea ce atrage, fatal, măsuri similare din partea guvernului român, tocmai când i se năzare că are nevoie de oşti în centrul Transilvaniei). Şi bun prilej, în sfârşit, pentru reînnoite atacuri în Cadrilater...

Într-un regim ilegal, tot ceea ce se petrece în creierul dictatorului, încordări şi congestii atât de locale şi cari n-ar trebui să-l intereseze decât pe subiect şi pe medicul său curant, se repercută vertiginos în ţara întreagă. O clipă de halucinaţie ministerială şi panica s-a transmis pretutindeni. Cenzura şi starea de asediu nu sunt, cum cred guvernanţii, măsuri ca să nu se afle nimic. Tăcerea, impusă, e propice zvonurilor. Numai în tăcere se vorbeşte pe şoptite. Iar şoapta e vehiculul confortabil şi rapid al exagerărilor.

Guvernul a izbutit, cu un singur gest mărunt, să compromită ţara în faţa străinătăţii. E un exemplu al incalculabilei înlănţuiri a cauzelor mici. Subtilul şi rafinatul Ion Brătianu ar fi putut să le prevadă. Groaza, însă, i-a paralizat cugetarea.

Şi astăzi guvernul confiscă ziare în cari se reflectă, fidelă şi monstruoasă, consecinţa unui moment de derută. O dovadă mai mult că tremuriciul nu l-a părăsit. Altfel şi-ar fi dat seama că răul a fost făcut. Nu în ţară, unde ştirile falşe ale ziarelor străine, cu cetitori puţini şi culţi, n-ar fi avut nici o influenţă, ci peste hotare, în lumea de care depindem: căci România nu e o satrapie izolată de restul continentului. Răul acesta, provocat de guvern, nu poate fi, pentru moment, zădărnicit de întregul serviciu de propagandă al învârtiţilor şi al diamandeştilor noştri. Iar dacă a vrut, guvernul, să pedepsească presa străină, atunci încă o dată a dat greş. Iar dacă a vrut numai să-şi ascundă ruşinea, înlăuntru, e inutil: spectacolul e în plină desfăşurare. Mai rar atâta pornografie în acţiune.

IAR BALCICUL

O statistică a oficialităţii engleze arată că în cursul anului trecut tonajul vapoarelor comerciale britanice a atins cifra de 21 milioane şi că în acelaşi timp pe diferite şantiere ale ţării se găseau în construcţie vase însumând un tonaj de încă 10 milioane.

Gândiţi-vă ce formidabilă forţă de expansiune înfăţişează această flotă – cea mai mare din câte au existat până azi –, ale cărei mii de unităţi, brăzdând toate mările pământului, asigură pentru o treime circulaţia producţiei mondiale. Şi întoarceţi-vă apoi cu mintea la ridicula noastră flotă comercială, care nu este în stare să-şi îndeplinească rostul nici măcar pentru ceea ce produce energia şi pământul românesc, dar încă să însemne un instrument de expansiune al naţiei.

Şi ce a reprezentat marea pentru viaţa poporului englez şi pentru realizările ei, se vădeşte astăzi impresionant în fără egalul prestigiu al puterii britanice.

Avem şi noi mare. Dar litoralul ei, destul de întins, e locuit de prea puţini români. Şi ar trebui totuşi ca din ce în ce mai numeroase elemente naţionale să ia contact cu marea. În faţa ei, în lupta cu ea, însuşiri ce ne sunt lipsă azi – sau poate numai inactive – se pot căpăta, pot deveni tot atâtea puteri creatoare. Căci ce mijloc mai bun pentru a excita imaginaţia, cu deosebire a tineretului, decât zbuciumul fără sfârşit al mării? Ce perspectivă mai prielnică spiritului de întreprindere? Ce stimulent mai puternic pentru eforturile creatoare, pentru toate elanurile îndrăznelii, decât taina solicitând imaginaţiile pe care marea o ascunde în profunzimea, în imensitatea şi în neastâmpărul ei?

O generaţie nouă de îndrăzneţi, de întreprinzători, iată ce poate furniza naţiei contactul şi lupta cu marea. De aceea se impune ca o mare problemă a expansiunii naţionale: cât mai mulţi români la mare. Dar lipseşte o adevărată înţelegere a permanentelor interese şi destine ale neamului la guvernanţii noştri. Căci, iată, cazul Balcicului, admirabil port la mare, e tipic în această privinţă.

Atâtea şi atâtea interese naţionale – şi cel pe care-l vădeam mai sus singur chiar poate fi hotărâtor –ar trebui să grăbească, în ciuda oricăror greutăţi, ceea ce formal s-a decis prin reforma administrativă: Balcicul, capitală a judeţului Caliacra. Asta ar însemna atâta lume românească ce, stabilindu-se aci, şi-ar lega viaţa cu marea.

Vremea trece şi nimic nu se face. Şi este vorba de o realizare cerută de marile nevoi ale expansiunii naţiei. Se agită potrivnic însă combinaţiuni mărunte şi nu există la cei ce ne conduc nici un gând de adevărată politică naţională.

PRINTRE FALIMENTE

Să lăsăm, totuşi, comploturile, descinderile, arestările, documentele de senzaţie, prin cari se realizează, din ordin, fantezia d-lui Guţă Tătărăscu, dramaturg jucat. Fenomenul de seamă al zilei rămâne tot cel financiar şi economic. Restul e slăbiciune şi literatură. E zvârcolire dureroasă pentru unii, diversiune inutilă pentru ceilalţi. Astfel primeşte o semnificaţie mai adâncă arestarea d-lui Manoilescu: a fost cel mai impertinent şi mai impetuos adversar al sistemului d-lui Vintilă Brătianu. Şi acesta se răzbună, aruncă, adică, în puşcărie ideea de stabilizare, de scădere a taxelor vamale, de capital străin, de comercializare (tot ceea ce ofensează concepţia, în evaporare, a lui „prin noi înşine“), în persoana d-lui Manoilescu. Urile vistiernicului sunt sanguinare chiar pe terenul ideologic: au nevoie de concretizări şi de încarnaţiuni. Sadismul financiar al d-lui Vintilă Brătianu şi-a oferit deci o zveltă şi mănoasă pradă: pastoralele proporţii ale fostului subsecretar de stat. Şi din această pricină, atenţia unanimă a fost absorbită de probleme politice. Iar dictatura marelui fiscal bântuie nestânjenită. Îi simţim în fiece zi efectele. Crahuri şi falimente se succed ca exploziile într-un depozit de muniţiuni. Vechi întreprinderi şi bănci, cari păreau la adăpostul dezastrelor, lichidează scandalos, fără ca Banca Naţională sau Banca Românească să intervină. D. Vintilă Brătianu vede în toate acestea o confirmare triumfală a sistemului d-sale: firmele neserioase dispar; cămătăriile se închid. Vor trăi numai întreprinderile reale şi productive. Acestea sunt doar cele cărora Banca Naţională le acordă oxigenul împrumuturilor cu opt la sută. Restul se împart, după cum durează sau „pocnesc", în serioase şi neserioase. D. Vintilă Brătianu nu înţelege nimic din eşuarea atâtor energii cari au încercat, desigur, să valorifice şi să producă. Nu observă legătura dintre acest fenomen şi regimul financiar, dimpreună cu restricţiunile comerciale şi industriale, pe care le-a impus ţării. De-a lungul ţării e un zgomot de obloane trase precipitat. E un asalt de portărei, o rumoare de mizerie: ministrul de Finanţe contemplă spectacolul pe deasupra ochelarilor şi rânjeşte satisfăcut. A avut dreptate. Şi va mai avea. Experienţa d-sale trebuie dusă şi amplificată până la logicul ei sfârşit: statul bancrutar. Sunt semne că fără aceasta d. Vintilă Brătianu nu se lasă. Pentru cei ce vor încerca să-l împiedice, cazematele Jilavei vor deveni ospitaliere.

ESCROCHERIE LITERARĂ

D. Victor Eftimiu a fost fluierat la Cluj. În tragi-comica dumisale carieră, faptul nu i se întâmplă pentru prima oară. Timpanele celui ce ne-a hărăzit un *Meşterul Manole, un Inspectorul broaştelor, un Napoleon Bonaparte* s-au obişnuit din timp cu sunetele cele mai variate şi mai stridente. Mitridate, în regala-i prevedere, şi-a deprins stomacul cu şoricioaică îngurgitată în doze crescânde, cotidian. Printr-o profundă cunoaştere de sine, d. Victor şi-a pregătit sensibilitatea – scuzaţi eufemismul – împotriva interjecţiilor agresive şi a vorbelor tari, cari fac parte din riscurile meseriei: zilnic a înghiţit o seamă de binemeritate ocări murdare. Într-adevăr, stomacu-i sufletesc a dobândit, în contactu-i cu invectivul, o astfel de impasibilitate, încât ne vine a crede că d. Eftimiu, depăşind atacurile, şi le-a administrat singur. Un dicţionar de epitete, recitat matinal în oglindă, a fost instrumentul acestei higiene. Procedeul ar putea fi recomandat tinerilor săi discipoli – şi perfecţionat printr-un papagal sau un patefon pus să vocifereze: „Escrocule!" „Plagiatorule!" „Abjectule!" „Canalie!" „Peşte!" Şi, după un asemenea antrenament, cele mai şarjate diatribe, ca şi denigrările cele mai argumentate, vor face cavalerului de litere impresia unui molieresc şi emolient lavaj cu apă de zmeură.

Acest exerciţiu, corespunzător unor anumite însuşiri, duce mai degrabă în politică. D-l Victor Eftimiu, de pildă, cu tot triumful său, se poate plânge:

– Ce măreaţă carieră ratată! Ce de temenele şi linguşiri, ce prodigioasă facultate de a se înjosi risipită pentru o biată situaţie artistico-literară. Să nu insistăm: d. Eftimiu e încă destul de tânăr ca să se poată răzgândi. De d. Eftimiu, estetul, ne dezbărăm interzicându-ne plăcerea de a-l ceti. De eventualul d. Eftimiu, dictator politic, nici chiar d. Brătianu nu ne-ar mai scăpa. Şi sunt semne că d. Eftimiu a păşit, glorios, şi în politică. Nu pentru că a reuşit să fie naţional-ţărănist şi totuşi valet la liberali (Explică-te, d-le Maniu! Pronunţă-te, d-le Brătianu!); nu pentru că a convocat cândva douăzeci şi patru de primari ardeleni somându-i să-şi pună prisosul veniturilor comunei la dispoziţia misiunii sale culturale (ceea ce denotă un spirit fiscal în măsură să-l concureze pe al d-lui Vintilă Brătianu, peste care directorul Operei din Cluj tinde să-şi întocmească un buget de-sine-stătător); nici pentru că şi-ar fi pus, pe undeva, candidatura. Rămânând prizonierul voluntar al muzelor, d. Victor Eftimiu a comis o faptă care confirmă dispreţuitele-i aptitudini politicianiste.

Un manifest tipărit la Cluj o califică de „escrocherie literară" şi, dacă învinuirea se adevereşte întru totul, teamă ni-i că cel de-al doilea termen e de prisos. Iar acuzatul se promovează ministeriabil cu şanse mari la cea mai apropiată remaniere. Iată despre ce e vorba: s-a jucat de curând, la Teatrul Naţional din Cluj, – al cărui director este d. Eftimiu – piesa *Un escroc sentimental* de Ion Dinu. Autorul e necunoscut. Dar după nerozia şi banalitatea operei, ca şi după alte numeroase indicii, totul îndreptăţeşte bănuiala că ne aflăm în faţa unei escrocherii literare: piesa e de Victor Eftimiu şi e cunoscută, ca atare, sub alt titlu. Nevinovată şmecherie, farsă fără consecinţă, – veţi zice.

Legea însă e de altă părere şi e foarte aspră cu directorii de teatru: ea le interzice, categoric, să-şi reprezinte lucrările la teatrul pe care îl conduc. Deci, fapta d-lui Eftimiu se complică cu tantiemele fictivului său Ion Dinu. De aceea denunţătorii au tipărit manifeste. De aceea au fluierat şi au vrut să suprime spectacolul. Poliţia şi jandarmeria, la dispoziţia delicventului, i-au dat afară. Atât şi nimic mai mult. D. Victor Dinu sau Ion Eftimiu a sosit la Bucureşti să dirijeze repetiţiile lui *Prometheu* la Naţional. (Încă o ciudăţenie). Iar în privinţa scandalului de la Cluj, în privinţa precisei acuzaţii de escrocherie – fie ea pur literară – nici un cuvânt.

El trebuie totuşi rostit. Directorul Teatrului Naţional din Cluj datorează o explicaţie, – nu numai d-lui Corneliu Moldovanu şi d-lui Alex. Lapedatu, datori, aceştia, să i-o ceară. Suntem, de altfel, siguri că şi de data aceasta d. Eftimiu va şti să se descurce. Dar pledoaria unui şarlatan simpatic e totdeauna înveselitoare. „S-auzim!“ (cum se spune la Cluj...). E singurul spectacol interesant pe care acest autor dramatic ni-l poate oferi.

PAZNICUL REGENŢEI

Până şi fanaticii d-lui Brătianu recunosc că d-sa a fost răpus în recentul duel oratoric cu d. Maniu. O adâncă nedumerire, aproape sportivă, i-a cuprins pe toţi: Dempsey poate fi doborât? D. Brătianu şi-a acoperit înfrângerea cu aplauzele majoritarilor. Toate încercările sale au dat greş, toate atacurile i-au fost eschivate şi marele boxer politic s-a zbătut în văzduh, avântându-se necontenit în adversarul fantomă. Eşec deplin: d. Maniu n-a putut fi intimidat. Nici nu s-a descoperit: joc prudent, gardă strânsă. Primul-ministru n-a izbutit să-l angajeze într-o declaraţie precisă. În schimb, faimoasa chestie neîngăduită s-a redeschis, dar numai pe jumătate: adică tocmai cum nu-i convine d-lui Brătianu, dornic, în punctul acesta, de situaţii nete, atrăgând soluţii drastice. Ţara, dintr-o dată, s-a văzut în faţa unei probleme destul de inactuale şi în condiţiuni cari îi forţează simpatiile, dar nu în sensul d-lui Brătianu. Iar străinătatea s-a alarmat. Alarma nu e în folosul nostru. Se întreabă, deci, lumea: cum e cu putinţă atâta stângăcie şi pripeală la un om sigur pe sine şi chibzuit? Care să fie mobilul stăruitoarelor şi repetatelor gafe ale marelui Taciturn? Efectele încordării la o vârstă obosită? Atracţia maladivă a primejdiei şi a sfârşitului?

Credem, totuşi, că din această înfrângere d. Brătianu s-a retras cu un trofeu. A plătit mult pentru puţin: dar acest puţin este real şi apropiat. Într-o privinţă, d. Brătianu se aseamănă cu biblicul Esau care, într-o clipă de înfometare, şi-a vândut moştenirea de peste câţiva ani pentru blidul de linte: vrea rezultate imediate. Şi rezultatul ar fi să fie: încrederea Regenţei. Căci din întreaga discuţie a reieşit, cu certitudine, că toate partidele consideră ordinea de astăzi ca un provizorat. Numai asupra momentului revizuirii persistă nedumerire. Şi în asemenea situaţie, d. Brătianu şi Partidul Liberal apar ca singurii apărători ai specialei formaţiuni monarhice de astăzi. Atitudinea sa implică solidarizarea cu Regenţa, altfel izolată în faţa unei opoziţii care o declară ilegală şi provizorie. Şi astfel, d. Brătianu, care avusese motive să se neliniştească de veleităţile de independenţă ale înaltei treimi, restabileşte situaţia – oarecum pierdută – din vremea Regelui Ferdinand. Defunctul suveran convins şi el, cât a trăit, că singurul său sprijin, în vremuri subversive, au fost Brătienii şi Partidul Liberal. Astăzi primul-ministru are abilitatea să demonstreze acelaşi lucru Regenţei, cu ajutorul d-lor Mihalache, Maniu, Iorga şi chiar Averescu.

Ceea ce, după calculele premierului, din cari neprevăzutul este exclus, înseamnă o guvernare de încă treisprezece ani. Cifră fatală!

UNEALTA

Dovezi flagrante de necinste în alegeri au constrâns guvernul să sâcâie un judecător: d. Şerban Vulcănescu de la Cărbuneşti-Dolj a fost pedepsit cu suspendarea pe trei luni. Atâta tot.

În acelaşi timp, la Iernut funcţionează ca magistrat delicventul Alex. Frâncu, cetăţean maghiar, proaspăt scăpat din temniţa Budapestei, unde a zăbovit doi ani, ca escroc şi falşificator recidivist. Fapte cari, de îndată ce le-a cunoscut ministrul nostru de Justiţie, i-au atras distincţia unei înaintări în leafă şi grad. Recunoştinţa individului s-a manifestat – fireşte – în alegeri.

Guvernul îşi impune o atitudine filosofică în faţa acestor târzii dar expresive revelaţii. Majorităţile parlamentare afişează un rânjet care ar vrea să pară surâs. Iar Ministerul de Justiţie se încumetă să intenteze procese de calomnie acuzatorilor. Fiecare caz, denunţat, e tălmăcit, până nu începe ancheta, ca o insultă adusă întregii magistraturi. Ca să-şi salveze falşificatorii şi escrocii, autoritatea solidarizează cu aceştia întreaga instituţie, întregul corp în care i-a intrus. D. Maniu, de pildă, e trimis în judecată şi, dacă alte considerente n-ar împiedica procesul, foarte uşor ar putea fi condamnat: s-au săvârşit fraude electorale mai peste tot; dovezi, însă, scrise, fapte materiale de netăgăduit, nu s-au obţinut pretutindeni. Şi guvernul nu-şi abandonează complicii decât în faţa evidenţei. Şi nu-i sacrifică de-a binelea nici atunci.

E o fericire, dimpotrivă, pentru regim când i se smulg victime. Imensitatea tâlhăriei e redusă astfel la două-trei cazuri izolate. În schimb, un simulacru de pedeapsă se amplifică în vastă operă de dreptate. Şi, pe deasupra, în propagandă pentru recrutarea de noi complici... Guvernul nu-şi lasă oamenii pradă legilor pe cari le-au călcat nici când s-au dovedit insuficienţi şi proşti, nici când au fost prinşi. E un îndemn, e o chemare la complicitate întru toate.

Şi din acest punct de vedere, o condamnare trecătoare, sau un trecut tenebros, constituie, în rolul de unealtă guvernamentală, o garanţie de stabilitate, un ireziliabil contract, un jurământ reciproc de credinţă indestructibilă. E un noroc să fi suferit, pentru cauza guvernului, rigoarea legii în alegeri. E o cinste şi mai mare să fii prizonierul lui, graţie unui cazier penal voluminos. Înalta încredere a regimului, în tine, creşte în raport direct cu numărul filelor, al sentinţelor şi cu gravitatea faptelor. Ierarhia în funcţiune de unealtă nu se stabileşte decât pe această cale. Trăim în epoca uneltelor.

...D-nii Şerban Vulcănescu şi Alex. Frâncu pot fi liniştiţi. Cariera lor e asigurată.

ATENTATUL

Profeţii din timpul războiului european anunţau, la toate răspântiile, cascada tronurilor şi libertatea popoarelor. Pe continent, e adevărat, tronurile s-au prăbuşit. Dar în locul regilor izgoniţi, sau lângă fantoma lor păstrată abia ca o amintire, s-au arătat, masivi, dictatorii. Şi n-a mai fost vorba de libertate nicăieri. Cuvântul e asfixiat, votul e zădărnicit. Sub monarhiile constituţionale sau absolutiste dinainte de 1914 se putea, cel puţin, vorbi mai liber.

Urmare a sălbăticirii timpului: pe scena politică, atentatorul devine un personaj de mâna întâi: precipită acţiunea, înteţeşte interesul întâmplărilor. Totul se îndreaptă spre ţeava *browning*-ului său întins sau înspre bomba care izbucneşte în locul şi la ceasul potrivit. Destinul dictatorului este atentatul, după cum al atentatorului este spânzurătoarea sau plutonul de execuţie.

Paşii nu li se despart niciodată pe drumul lor împletit, înspre moarte.

Pe vremea stăpânilor de drept divin, spectacolul era pasionant, gestul ucigaş se colora cu sacrilegiu. Astăzi atentatul e o simplă ştire de senzaţie şi un fel de prinsoare cotidiană încheiată în jurul câtorva eroi de gazetă. Ne întrebăm dacă dictatorul a scăpat *şi de data asta*. E o chestie de dare la semn. E o întrecere în care recordul se stabileşte după precizia loviturii şi însemnătatea vânatului abătut.

Atentatorul lui Conduriottis, de pildă, s-a dovedit tot atât de bun ţintaş ca al lui Mussolini. Unul a izbit fruntea, celălalt nasul, între sprâncene. Câte un punct fiecăruia. Dar Mussolini e un dictator mult mai interesant decât Conduriottis. Încă un punct pentru atentatorul lui Mussolini.

Premiul cel mare nu se acordă, însă, decât aceluia care a ucis. Atentatul devine justiţia amuzantă şi sportivă a veacului. După războiul european, lumea nu se mai înfioară de câteva picături de sânge.

Desigur, în sensul scopurilor pe cari le urmăreşte, atentatul nu rezolvă nimic. Nu atenuează dictaturile, nu doboară regimurile. E o simplă replică sângeroasă a unor exasperări acumulate. Dar e şi un semn al unei vii sensibilităţi colective şi al unui caracter capabil de a reacţiona.

Popoarele cari practică indiferentismul în materie politică au superioritatea de a nu da atentatori.

CONSECINŢE

D. Brătianu a visat vis urât: s-a trezit noaptea cu părul vâlvoi, cu barba zbârlită, cu ochii holbaţi, rece şi asudat. De strigătul pe care l-a dat smulgându-se somnului şi vedeniei (se făcea că de fereastra largă a balconului de la Florica se apropia, prin spaţii de lună, crescând, un fluture de fier din specia cap-de-mort) conacul întreg a tresărit în noapte. O alarmă de paşi, de facle electrice, de sonerii, de clopote şi telefoane: curtea, satul, judeţul, guvernul, Siguranţa, jandarmeria, Capitala s-au molipsit fulgerător de o spaimă superstiţioasă. S-au zăvorât porţile, s-au închis graniţele; s-a făcut întuneric şi tăcere. Pe urmă, şoaptele. Apoi, deodată, toată lumea începu să vorbească împreună. Nu s-a mai înţeles nimic. Criza se rezolva în cuvinte.

Şi acum pe d. Brătianu îl prinde mirarea. Ziarul dumisale se arată buimăcit de ştirile sinistre cari bântuie despre ţară în străinătate. S-a zvonit că oamenii politici s-au refugiat la Rusciuk... Că România răsună de salvele plutoanelor de execuţie...

Că prinţul Carol a aterizat în Ardeal... Că primul-ministru a fost deportat pe Insula Şerpilor... Că membri de-ai dinastiei s-au îmbarcat pentru Citera...

Şi *Viitorul* acuză pe duşmanii ţării, cei din afară, dar mai ales cei din lăuntru. Sunt vinovaţii ştirilor calomnioase. Încercarea lor de a redeschide chestiunea închisă a stârnit minciuna în toată Europa. E o primejdie şi guvernul se repede să o combată, *Viitorul* se încumetă să aibe chiar idei: să invităm la noi pe directorii marilor agenţii telegrafice. Să-şi dea seama, la faţa locului, de neadevărul ştirilor pe cari le-au transmis. E un nou prilej de cheltuială: voiaj şi subvenţii. Prea neînsemnată, desigur, faţă de risipa şi paguba pe care frica guvernului o întreţine.

E o mărturisire a incoerenţei în guvernare şi a greşelilor ce s-au comis. Ingenuitatea şi cinismul nu acoperă târzia pocăinţă a conducătorilor: cel puţin de-acum înainte ei vor lăsa presa liberă şi nu vor mai împiedica pe corespondenţii străini să-şi facă datoria.

Dar vizita directorilor de agenţii telegrafice, deşi eficace, implică şi un pericol: eventualele noi *interview*-uri ale d-lui Brătianu. Să nu uităm că recentul scandal a început dintr-o conversaţie a premierului cu reprezentanţii presei latine.

De data asta d. Brătianu trebuie să-şi dea cuvântul că nu va mai vorbi. Ce a fost – ajunge!

PRINŢUL ŞI MINISTRUL

D. Brătianu a stârnit un scandal european. Prin interviul său inabil şi brutal. Prin campania, pornită, de calomnii pe seama prinţului Carol. Prin cenzură şi confiscări. Prin arestarea d-lui Manoilescu. Prin polemica pe care a deschis-o în Parlament pe această chestie.

Din greşelile d-sale ţara a ieşit compromisă. Suntem implicaţi într-o comică şi scabroasă poveste orientală, cu denunţători, spioni, spărgători şi curtezane. Nu lipsesc decât pumnalele şi otrăvurile. Nu lipsesc decât loviturile finale, la cari d. C. Stere, în orgoliul său anarhic de cărturar isterizat de eşecuri, îl invită pe d. Brătianu. Cu un gest vasal îi arată fotoliul de preşedinte al Republicii: – Luaţi loc şi ne vom înţelege!

Până atunci, iată, guvernul manifestă o schimbare de metodă. Discuţia asupra ordinii constituţionale e liberă. După atâtea erori stupide, o tresărire de luciditate. Socoteala nu e proastă. Criza nu se va mai dezlănţui în fapte, ci în cuvinte. După o discuţie înverşunată, chestiunea se va epuiza. Şi astfel, în *Dreptatea* de ieri au apărut toate declaraţiile şi scrisorile prinţului Carol: nimic nu s-a clintit în ordinea stabilită.

În schimb, ţara a aflat că guvernul a minţit. A minţit afirmând că renunţarea prinţului la tron se datoreşte cauzelor sentimentale. A mințit când a acuzat pe principe că uneltește și face acte de pretendent. A mințit acreditând că Regele Ferdinand, pe moarte, n-a vrut să-și revadă fiul. A mințit zvonind că prințul atacă testamentul regal.

O deosebire de ținută reiese, apoi, din confruntarea celor două atitudini: leal, rezervat și însuflețit de un nobil dispreț – prințul Carol. Înverșunat – d. Brătianu, balcanic și mărunt. Cel dintâi e gata să deschidă procesul. Celălalt, să-l înăbușe.

Rezultatul? Țara a putut afla că nu cunoaște adevăratele cauze ale renunțării principelui Carol la tron. Că pentru a se pronunța asupra lor, are nevoie de o libertate care pentru moment îi este răpită. A mai aflat că, renunțând, prințul Carol conta pe o lungă domnie a regelui Ferdinand, pentru a asigura ordinea dinastică. Evenimentele însă nu s-au desfășurat după prevederile și logica omenească

Așa încât, astăzi, suntem mai mult sub amenințarea republicanismului d-lui Brătianu, decât sub a dinasticismului de părinte al prințului Carol.

LIBERA DISCUȚIE

D. Vintilă Brătianu n-are fruntea mai lată ca o panglică de beretă. Și i-a fost dat dumisale să dicteze guvernului cele mai înțelepte măsuri: libera discuție, neintervenția în frământările interne, ridicarea cenzurii telegramelor. Nu e un miracol. Nerodul e nefast numai când devine sistematizator și constructiv. Dar în fața evenimentelor se comportă pururi ca un om cuminte. Și e, dimpotrivă, o caracteristică a omului inteligent și sensibil să-și piardă cumpătul, când e surprins, și să calce în străchini. Din acest punct de vedere, o paralelă între cei doi frați Ionel și Vintilă ar fi foarte interesantă. Un Plutarh ni se va naște, desigur, pentru a scrie viețile bărbaților noștri mari.

Presa, deci, discută în libertate chestiunea dinastică. Până azi n-a vorbit decât d. Brătianu. Și cu toate că nimeni nu se încumeta să-l contrazică (nu era voie), ce iritată și stridentă era totuși vocea premierului. Numai auzind-o și un neastâmpăr suspect cuprindea țara întreagă. Un răspuns vuia din conștiinți pe buzele tuturora, și de teama lui se întețeau sforțările pentru a statornici întunericul și tăcerea. În starea asta, fiecare cuvânt căpăta o strălucire, un răsunet și o expansivitate de explozibil. Guvernul închidea ochii, își astupa urechile și bătea, histeric, din picioare. Între guvern și guvernanți se stabilea un raport de repercursiuni maladive. Surdă, la început, criza izbucni în țipete și în convulsiuni: *interview*-ul d-lui Brătianu marchează primul delir sistematizat, prima cristalizare. Cu arestările, comploturile și somațiunile cari au urmat, intrăm în faza culminantă. Cu expozeul d-lui Tătărăscu încep declinul și umorul: hohotul de râs care l-a subliniat avu efecte terapeutice – guvern și țară s-au trezit ca după *O noapte furtunoasă*. Și acum nu mai e vorba în gazete de anumita chestie, ci pur și simplu de chestiunea dinastică. Numele prințului Carol poate fi tipărit sau pronunțat fără ca elementele naturii să se dezlănțuie: nu are virtuțile distructive de cari s-a temut d. Brătianu. *Interview*-urile interzise și scrisoarea confiscată au apărut în gazetele românești. Și ordinea monarhică ticluită la 4 ianuarie a rămas, totuși, neclintită. Publicul a aflat ceea ce a bănuit: că între prinț și cel care i-ar fi fost, poate, dacă s-ar fi cumințit, fidelul său prim-ministru, există o vrăjmășie personală. O luptă a rezultat și, în această luptă, cu ajutorul împrejurărilor, d. Brătianu a învins. Atât și nimic mai mult. Cunoscut, adevărul n-a zdruncinat raportul de forțe. Dictatorul s-a convins: într-o țară indiferentă și analfabetă, opinia publică, redusă la câteva mii de oameni, nu poate schimba nimic. Și s-a liniștit.

Discuția în jurul succesiunii la tron a calmat agitația care începuse de la sine, ca o reacțiune împotriva represiunilor inutile. D. Brătianu a rămas stăpân pe situație, în virtutea principiului „așa vreau, așa fac". Siguranța recăpătată l-a determinat să lase liberă întrunirea de la Alba Iulia. Și astfel, marea adunare populară nu va mai avea un caracter revoluționar, oricari i-ar fi proporțiile. Nu se va repeta că Bucureştii asupresc Ardealul. O gigantică nerozie a fost evitată şi s-a pierdut, din fericire, un catastrofal prilej de a înăspri conflictul sufletesc creat de liberali între ardeleni şi Regat.

D. Brătianu, în sfârşit, după sugestia dolentului său frate, a scos de sub cenzură pe corespondenţii străini. A oprit astfel avalanşa de minciuni pe care o provocase, prin oprirea telegramelor către străinătate, tocmai lipsa de ştiri din România. Mergând deci împotriva guvernării sale de până acum, combătându-şi propriile sale procedee, d. Brătianu izbuteşte să potolească [...][1] şi asigure străinătatea despre ordinea de la noi. Să persevereze pe această cale. Să urce cursul tuturor greşelilor pe cari le-au săvârşit guvernele sale şi să le întoarcă pe dos. Să dreagă singur ceea ce a stricat: aceasta e morala evenimentelor. Sub un regim de liberă discuţie şi de garanţii legale, din care d. Brătianu s-a convins că nu are nimic de pierdut. Nu fiindcă s-ar fi convertit d-sa la legalism. Ştim că în conştiinţa-i întortocheată şi subversivă, din experienţa de astăzi, d. Brătianu capătă pentru libertăţi un dispreţ reînnoit: fiindcă, într-o ţară fără opinie, ele îl servesc mai prompt şi mai deplin decât teroarea.

Să ni le lase totuşi. Riscul e acelaşi. Fie că avem opinie, fie că nu, cu libertăţi sau fără ele, greşelile se vor răzbuna dictându-şi remediile.

ANASTASIA

De ziua Regelui Mihai guvernul a instituit cenzura. Tristă zi în toate redacţiile. În chinuitor contrast cu toamna glorioasă de afară. Capitala e cetatea toamnelor metalice, pastelizate şi plăpânde. Absenteiştii de odinioară, cari cutreierau lumea în goană după soare, se întorceau în Bucureşti pentru sezonul acesta al culorilor. Oficialitatea găseşte astăzi nimerit să-i sporească, în felul ei, farmecul. A revărsat pe străzi fanfarele garnizoanei. Sărbătoarea pluteşte pe acorduri brutale. *Viitorul* şi *Universul* exaltă unanimitatea festivităţii. Şi, în acelaşi timp, guvernul ascute foarfecele Anastasiei. Scurtă i-a fost experienţa cu libertăţile publice. Libera discuţie şi telegramele către presa străină nu i-au priit deloc. În mai puţin de o săptămână de asemenea regim şi, iată, bolnavii de la putere se conving de superioritatea căluşului şi a chestiunilor închise. Totuşi, tăcerea forţată, la care se întorc din nou, îi apăsase şi pe ei. Tensiunea cea mută şi exagerarea senzaţiilor de opresiune şi a sentimentului de primejdie devenise insuportabilă. Era o congestie de zvonuri, de alarmă şi de tendinţi indescifrabile. O ameninţare de panică. Tumult de minciuni în străinătate. Ele traduceau guvernului concluzia iminentă a stărilor create la noi. Şi atunci, sub presiunea d-lui Vintilă Brătianu, cuminte în faţa evenimentelor, s-a recurs la libertatea presei ca la un remediu salutar. Dar un rău ascuns există, pesemne, şi de fiinţa lui îşi dă seama numai guvernul. Un rău pe care nici lanţurile, dar nici libertatea nu-l stăvilesc. Nu se explică altfel bruştele schimbări de metodă ale guvernului în jurul aceloraşi probleme, ale aceleiaşi actualităţi neschimbate. S-a înfricoşat de mutism, s-a îngrozit de cuvânt, a alternat interdicţiile cu libertăţile, şi zbuciumul său între aceste alternative nu se va sfârşi, desigur, aci. Mâine se va reveni la libera discuţie: când exasperarea pricinuită de tăcere va atinge din nou punctul culminant şi exploziv de ieri-alaltăieri. Astăzi, guvernul socoate că e util să-şi rezerve numai sieşi dreptul de a vorbi. Un proces cinic şi scandalos începe mâine. Crede că interzicând tipărirea lor, dezbaterile senzaţionale nu vor mai fi cunoscute publicului. Broşuri calomnioase şi neruşinate sunt, apoi, pe cale de apariţie, cu aprobarea Ministerului de Interne. O scrisoare a apărut şi azi în ziarul ministrului de Justiţie. Se inventează un gen nou: pornografia de stat. Guvernul doreşte ca pamfletele sale să rămână fără replică. De aceea îi trebuie astăzi cenzura. E în luptă deschisă cu presa, cu publicul care vrea să fie informat liber de cele ce se petrec, e în luptă cu cei absenţi, ca şi cu cei de faţă, dar mai ales cu greşelile, cu păcatele, cu blestemele proprii.

Soarta unei istorii legate astfel de forţele în declin ale unui bărbat, care nu înţelege că şi-a uzat rolul, că pierde ultimele posibilităţi de retragere triumfătoare.

---

[1] Un cuvânt lipsă.

Unde îşi caută mântuirea? În cenzură, în tăcere. În tăcerea pe care o va rupe el, cel dintâi, înnebunit de bătăile inimii lui desfrânate.

GUVERNUL ŞI UNIVERSITATEA

Negreşit, ţara toată să se înscrie la liberali. Să nu scape un serviciu, o întreprindere, o instituţie. De la birourile de plasare, la laboratoarele de analiză. De la dispensariile comunale, trecând prin azilurile de noapte, până la marile *palace*-uri, până la casele de schimb, până la bănci, şi de la micile ateliere până la marea industrie. Pretutindeni numai membri numerotaţi ai clubului guvernamental. Mergem spre idealul acesta sub controlul inchizitorial al propagandiştilor de diverse clase. Universitatea, de pildă, ca instituţie de cultură, cade, fireşte, în lotul d-lor I. G. Duca şi dr. Angelescu, exponenţii intelectuali. Universitatea nu putea fi cruţată de brătienism, mai ales de când liberalii s-au dumirit de predominaţia gândirii în cele pământeşti. (Au căzut, cu alte cuvinte, într-un fel de superstiţie).

De când, adică, au decis să dea întâietate campaniei culturale. Ce au înţeles ei prin asta? Să impună conştiinţelor o uniformă, spiritului de cercetare o direcţiune, cugetării o limită în „prin noi înşine“? Nici atât. Au tins să-şi facă un agent din fiece profesor, un bătăuş din fiecare student. Primul lor act cultural, de la revenirea la putere, a fost candidatura d-lui Titulescu la Universitate şi alegerea acestui intrus împotriva d-lui Iorga. Al doilea, tot atât de semnificativ, s-a produs deunăzi. D.I.G. Duca a cerut subalternului său, dr-ul Angelescu, să trimită în judecata Consiliului permanent pe profesorul de drept din Cluj, d. N. Ghiulea, pentru că a publicat un articol politic în *Dreptatea*. D. N. Ghiulea a căzut în delictul de a gândi şi scrie împotriva faptelor ilegale şi a intenţiilor subversive ale d-lui Ion Brătianu. Ministrul de Interne socoate că e în faţa unei instigaţiuni în contra ordinei stabilite. Îşi întreabă, deci, colegul dacă asemenea năravuri sunt tolerabile la profesorii universitari. A gândi asupra împrejurărilor politice şi, mai ales, a trage concluzii defavorabile regimului, e cu desăvârşire interzis în universitate. Cel mult dacă i se îngăduie să găsească justificări doctrinare încălcărilor dictaturii. Dar numai când i se cere.

Demersul d-lui Duca e poate numai un avertisment pentru întreg corpul universitar. Să ştie, acesta, că există un Consiliu permanent selecţionat şi instruit cum se cuvine. Să mai ştie că, în cele din urmă, dictatura se poate lipsi de cărturari şi de universităţi. Pentru civilizaţia noastră actuală, o bandă de jandarmi, de furieri şi de miniştri e prea de-ajuns.

CANCELARUL ŞI PRESA

Când d. Titulescu a aterizat în Vlăsia guvernamentală, păstra iluzii de independenţă şi atitudini de reformator. Era, într-adevăr, singurul ministru care îşi acceptase demnitatea numai după stăruitoare invitaţiuni. Era şi singurul succesor al lui Take Ionescu (înnobilat de Clemenceau) în titlul de mare european. Era şi singurul bucureştean abonat la *Argusul presei*. Faimă, relaţii, talent; aburi de genialitate pe dinăuntru, în orele de siestă şi de complezentă introspecţiune. La cea mai plăpândă justificare, pretenţiile capătă o forţă expansivă aproape irezistibilă. Atâţi nerozi şi farsori izbutesc să se autopersuadeze şi să convingă şi pe ceilalţi de eminenţa lor şi de întâietatea în a servi... Cum dar să ne mirăm că d. Titulescu, bombardat stea de mărimea întâi pe firmamentul lumii de presa mondială, şi înzestrat, desigur, cu lumină proprie, a pogorât printre Brătieni cu gândul de a-şi exercita în voie atributele strălucite? Şi, totuşi, a renunţat la ele, rând pe rând.

Peste visurile financiare ale ministrului de Externe a duhnit duhul d-lui Vintilă Brătianu. Şi nu mai poate fi vorba de un împrumut străin înlesnit de legăturile în străinătate şi de prestigiul d-lui Titulescu. Îi mai rămânea, acestuia, politica străină. E o aprigă voluptate să pilotezi un stat pe valurile istoriei. Cu un singur *interview* şi cu un singur complot, iată, d. Ion Brătianu a stârnit tempestă jur-împrejur. Pâclă. Nu se mai vede nimic. Nu se mai aude nimic: vâjâie amenințările. D. Titulescu a renunțat și la politica externă.

A întreprins atunci organizarea biurocratică a ministerului. Reformatorii mari se ocupă și de recrutarea apostolilor, și de a clerului, și de a personalului, până la țârcovnici. E cert însă că d. Titulescu nu mai poate deplasa nici un copist. Cât despre proiectele sale, le-a dat uitării, cu o falsă dezinvoltură care caută să mascheze o constrângere. De pildă, statutul atașaților de presă. D. Titulescu nu-l mai face, pentru că n-ar mai putea să-l respecte. E consecința ultimelor d-sale numiri de asemenea atașați: persoane străine de presă, persoane cari contrazic concepțiile d-lui Titulescu în această materie. Și cari contrazic și concepțiile noastre, ale ziariștilor. De aceea vom veni în ajutorul ministrului-prizonier și decăzut din visurile și ambițiile sale. Vom protesta contra acestor numiri și le vom combate în modul cel mai eficace. Asociațiile noastre profesionale vor aviza asupra fiecărui caz, luând contact cu asociațiile de presă străine și cu redacțiile capitalelor interesate. Vom denunța pe fiecare intrus, vom zădărnici orice impostură. Corydonii de la Externe nu vor izbuti să încurce lucrurile și în falsă calitate de ziariști: să știe aceasta d. Titulescu. Există o solidaritate gazetărească internațională, care va reacționa.

„NU SE MAI AUDE RONUL!“

Într-o noapte din bezna veacurilor trecute, străjerii francezi vegheau pe stâncile Ronului.

Un castel creștea, aci, odată cu piatra, unind, din treaptă în treaptă, din terasă în terasă, vuietul apelor cu tăcerea mișcătoare a norilor. Garda singuratecă de pe fluviu se zgribulise lângă un foc chinuit. Vântul schingiuia flăcările și împrăștia fumul. Vijelia smucea coama de valuri a Ronului, care se zbătea, urlând, ca o dihanie vie, sub fulgere lungi, țâșnite din iadul de sus. În lumini fugare se năzărea, o clipă, peisajul adânc de ape și ostroave, un cer frământat peste arhitectura rudimentară de blocuri cenușii. Ceasuri de întuneric și de așteptare. Pauze de liniște în care contenea vântul

și stropii sălbatici ai ploii se cerneau în perdele fine de pulbere. Oștenii se trezeau atunci din amorțeală și ascultau clocotul etern al Ronului cum umple depărtările, timpurile și tăcerea pe cari le păstorește din urmă, ca pe o turmă de umbre, indescifrabile nouă. Nici grijă, nici primejdie nu pândea pe o astfel de noapte. Hotarul curgător era lat și paza lui vajnică. De cealaltă parte a cântecului său răgușit, dușmanul încremenise. Străjerii au înghețat în zalele lor și, fiindcă nu mai aveau nici un cuvânt de povestit, nici o speranță de mângâiat – în ani de luptă toate li se făcuseră prea știute -, au căzut într-un somn adânc, ca glasul aspru al valurilor.

Furtuna, între acestea, s-a războit cu ea însăși, apoi s-a depărtat. Noaptea de funingine se schimbă în noapte turbure cu deslușiri sfioase de lună.

Focul străjilor zace stins sub scrum. E frig. Străjerii s-au trezit deodată într-o pace stranie și necunoscută. Sprijiniți în mănușile de solzi ruginiți, s-au aplecat în noapte ca peste un mormânt nou din care mai nădăjduiești o șoaptă. Deasupra lor, scara masivă a zidurilor, clădind, cu muntele, castelul ținutului, spre câteva stele. Neguri în desfășurare. O taină și o singurătate ca înaintea unei imense rugăciuni sau ca în fața unei prevestiri de catastrofă. Străjerii își săgetează în zadar privirile prin umbre. Același fior i-a străbătut pe toți, ființa lor încremenește într-o ascultare fără răspuns. Și unul din ei șoptește strangulat de o spaimă subită: „Nu se mai aude Ronul!“ Neînțelese cuvinte, unic zvon în mutismul ceasului. Oștenii se repede pe prund, peste albia oarbă a fluviului. Ca dintr-un sicriu dus de-a lungul pământului, se ridică întunericul și tăcerea. Vâltorile au amuțit, cuiburile lor sunt deșerte. Prăpastie de bezne hermetice, Ronul, într-adevăr, nu se mai aude. Spaima izbucnește în cei cari vegheau ca legionarii romani la lespedea lui Christos. Strigătul sparge taina insuportabilă a nopții: „Nu se mai aude Ronul!“ Străjerii suie în goană treptele castelului, trezind ecourile, purtând alarma pretutindeni, pe când mica garnizoană franceză se ivește grabnic pe metereze.

Noaptea e cotropită de glasuri și facle.

Dar când războinicii toți făcură, pe ziduri, front în fața necunoscutului, din larguri se lăsă ca o povară fluidă, pe inimile lor viteze, pe ochii lor neînfricoșați, aceeași tăcere netălmăcită, aceeași beznă nemaiîncercată. Din țara toată lipsea, ca o respirație oprită, vocea fluviului cărunt. Şi atunci oastea, care purtase războaie multe şi biruise restrişti neasemănate, s-a înfiorat de o presimţire rea. Un blestem, şi-a dat ea seama, luase pajiştilor mişcarea şi zgomotul care îi traduceau viaţa şi le-au îngropat sub albie cu silnicie şi gând rău. Dar puterea înlănţuită a Ronului se zbate undeva, răsturnându-şi criptele vremelnice, desfundând drum anevoios şi ascuns, până va răzbi crunt la lumină. Nu-i de-a bună tăcerea asta! Trebuie să se întâmple ceva: „Nu se mai aude Ronul!“ Şi cu vestea cea rea, oastea înspăimântată s-a risipit.

Iar Ronul, se ştie, a înviat, argintiu, peste câteva poştii, semănând prăpădul, moartea şi înecul pretutindeni, dimpreună cu asupritul său cântec spart şi îndârjit.

SPAIMA LEGIFERATĂ

D. Ion Brătianu e totuşi un poet. Cu toată lipsa-i de imaginaţie, cu toată mizeria-i de vocabular, cu toată sintaxa-i necăjită: şi-a turnat în articole de lege ultimele stări sufleteşti. E şi acesta un fel de a face poezie – şi încă din cea mai proastă.

Din cele mai vechi timpuri, legea a afectat forma versetului, iar astăzi versetul a fost restaurat de cei mai mari poeţi: e în mai intimă corespondenţă cu ritmul vremii... D. Ion Brătianu mai e poet şi prin egocentrismul d-sale şi prin tendinţa neînfrântă de a-şi impune sensibilitatea tuturor semenilor şi supuşilor săi. Legea pentru apărarea statului e, deci, o alăturare de două-trei articole-versete, o elucubraţie trădând acute stări de anxietate. Orice judecată a fost străină la elaborarea textului, prezidat numai din inspiraţia pură, de muza în pielea goală, liberă de orice constrângeri logice, de orice considerente terestre. Specialiştii dreptului s-au străduit să statornicească un acord între lirismul exasperat al d-lui Brătianu şi înţelesul mai cuminte al Constituţiei şi al celorlalte pravili. Dar poezia se realizează după legile ei proprii, cari proclamă cu fiecare cuvânt un început, un fraged şi anarhic început.

În expansiunea lui de voinţă turnată în verb, d. Ion Brătianu n-a mai ţinut seama de nimic. A lansat un nou pact fundamental, cu dezinvoltura unui şef de şcoală lansând un manifest prin care face *tabula rasa* de toate cele ce-au fost până la dânsul. Suntem sub legea spaimei de care poetul-dictator e zgâlţâit.

Trăim fiecare tresărire a lui. Îi resimţim toate gesturile, de la *interview*-ul din *Figaro*, până la legea pentru apărarea statului, până la interzicerea Congresului de la Alba-Iulia. E felul prin care visarea maladivă a premierului tinde să restabilească o linişte pe care nimeni în afară de dânsul nu a turburat-o.

Comunicând ţării, în porunci cari nu sunt decât o cristalizare a unei conştiinţi devastate de greşeli, senzaţiile lui lăuntrice, atitudinea sa crispată, d. Brătianu creează fondul sufletesc din care vor izbucni accesele şi crizele colective. Vrând-nevrând, d-sa lucrează pentru propria-i nimicire şi, în momentul când i se pare că îşi impune pretutindeni, şi în totul, voinţa, d. Brătianu invocă şi pregăteşte forţele menite să-i stea împotrivă. Un acces de distrugere, o pornire devastatoare, nu înseamnă o creştere în putere.

Provoacă, însă, ralierea adversarilor, coaliţia care totdeauna răpune. (În clipa de faţă, frontul unic al opoziţiei s-a înfăptuit). Tot astfel, legiferarea spaimei, schimonosirea urii şi a pedepsei oarbe deasupra cetăţii, înteţeşte sentimentul de asuprire, întreţine nesiguranţa, organizează alarma.

Şi tocmai aceasta e starea pe care guvernul a vrut să o evite. Fricosul însă n-a inspirat niciodată bravura şi stăpânirea de sine. D. Brătianu a năzuit să întroneze liniştea prin câteva blesteme, prin câteva versete...

Dar poezia sa mediocră, cu pretenţii de eternitate, nu va trăi nici treisprezece ani!

GUVERNUL

Achitarea d-lui Manoilescu înseamnă, pentru dictatori, începutul sfârşitului. Izolaţi de popor şi respinşi de opoziţie, au socotit să-şi găsească un sprijin şi într-o lege nelegiuită, confecţionată dinadins. Atitudinea lor, în această privinţă, trăda o siguranţă scandaloasă. Miniştrii Duca, Tătărăscu şi Brătianu, prin comunicate şi afirmaţiuni repetate, anticipau asupra hotărârii Consiliului de Război, sesizat de ultima înscenare poliţienească a guvernului: *vinovatul îşi va lua pedeapsa* – clama, pe toate cărările, cinismul ministerial. *Universul*, printr-un afişaj dezmăţat, se trudea să creeze o atmosferă de inchiziţie în jurul procesului şi a Curţii de Justiţie. Şi toate acestea nu constituiau decât partea publică şi făţişă a presiunilor şi a imperativelor indicaţii date judecătorilor militari. Răspunsul acestora e în sentinţa de alaltăieri. E limpede că justiţia militară refuză rolul de călău care i se oferă. E limpede că armata înţelege să se menţină în afara partidelor, în afara politicii şi, prin aceasta, deasupra lor.

Ce speră încă d. Ion Brătianu? O dictatură nu se poate sprijini decât pe consimţământul mulţimilor sau pe concursul baionetelor. D-l Brătianu îşi dă, însă, seama că e cu desăvârşire singur. Nimeni nu-l urmează în războiul pe care-l duce împotriva legilor, împotriva dreptăţii, împotriva bunului simţ însuşi. Nimeni, în afară de cele câteva sute de comparşi şi de clienţi cari îi populează cluburile. O orbire, totuşi, îl împinge tot mai departe pe calea greşelilor, căci câteva ore după sentinţa care a soluţionat o criză dezlănţuită tot de d. Brătianu, d-sa, dimpreună cu sfatul său de miniştri, pronunţă singur divorţul dintre guvern şi justiţia militară, – justiţia ţării. El e cuprins în acel uimitor şi dezmetic comunicat al Consiliului de Miniştri de ieri prin care guvernul polemizează cu judecătorii militari, califică drept *indulgentă* sentinţa lor şi proclamă, pe deasupra acestuia, existenţa unei vinovăţii căreia nu i s-a aplicat „rigoarea legilor“. În termeni mai precişi, asta înseamnă că achitarea d-lui Manoilescu e contrară textelor precise ale Codului Penal.

DIFICULTĂŢI

În curând, o nouă Conferinţă de dezarmare la Geneva. Va participa şi Rusia Sovietică. Raportorul chestiunii va fi d. N. Titulescu. Aceste două fapte, unul mare şi celălalt mic, trebuie puse în legătură.

E un fel de eminenţă care se acordă României când delegatului ei i se atribuie un rol de onoare. Implicit însă, problemele româneşti sunt atrase pe primele planuri şi avem cuvinte să ne temem că de la o vreme continentul s-a cam plictisit cu nevoile noastre. Ratificarea Basarabiei, chestiunea optanţilor, chestiune închisă pe care cu atâta imprudenţă a redeschis-o d. Brătianu, chestiunea, apoi, a *vacaturilor* (căci nu peste mult timp procesul care se judecă acum la Istambul va trece şi el la Geneva): se poate spune că de la o vreme România obsedează conferinţele internaţionale, iar incapacitatea şi pripeala guvernanţilor ei i-au creat un renume de şatră ţigănească.

Misiunea d-lui Titulescu va fi deci foarte grea. Ultimele întâmplări ne înfăţişează străinătăţii adânc dezbinaţi înăuntru.

Guvernul liberal s-a străduit din răsputeri să ne creeze această faimă şi situaţie. Iată că, sub asemenea auspicii, soarta ne rezervă o întâlnire cu Sovietele, într-o conferinţă a popoarelor venite să mai încerce un pas în direcţia dezarmării, problemă în care delegatul României este raportor. Bun prilej pentru Rusia să readucă în discuţie ceea ce numeşte ea litigiul Basarabiei. Să reînnoiască vechile ei propuneri de anchetă internaţională şi de plebiscit sub control neutral. Să subordoneze, să condiţioneze discutarea dezarmării de satisfacerea propunerilor ei – cari vor fi, desigur, respinse. E neîndoios că delegaţia rusă nu se va servi de acest nou prilej de a încurca socotelile Europei capitaliste, decât pentru a isca un spor de mizerii şi dificultăţi României. Fiindcă, faţă în faţă, vor sta încă o dată neîmpăcaţii vrăjmaşi Brătianu şi Rakovski. Şi acesta va şti să ne prezinte ca un obstacol în realizarea unui acord inter-european de non-agresiune şi de limitare a înarmărilor. Va şti să ne complice existenţa cu ameninţarea unui atac din afară, peste acuta discordie internă pregătită de d. Brătianu.

D. Titulescu e menit să preîntâmpine manevrele adversarului, să-i demaşte ipocrizia (căci de problema, în sine, a dezarmării, Sovietele nici nu se interesează), să evidenţieze dreptatea şi bunele noastre intenţii. Cum însă, – când guvernul însuşi, din care d. Titulescu participă, contribuie zi cu zi la compromiterea noastră peste hotare? Suntem, astăzi, în ochii multora, un stat de minori, prea mare, prea mărit pentru capacitatea noastră politică...

DOMNIA MOŞNEGILOR

Războiul vanităţilor a găsit o soluţie în cocoţarea bătrânilor la posturile de onoare şi de comandă ale omenirii. Respect convertit în ascultare. Trăim în epoca senilităţii. Pacea de la Versailles, cu încurcăturile implicite, a fost impusă de moşneagul Clemenceau. Wilson, care era un copil bătrân, a adus cele 13 puncte ca treisprezece oglinzi răsfrângătoare de haos reciproc. Iar Ion Brătianu, la începutul declinului său, [...][1].

Bătrânii diplomaţi dinaintea lui 1914 au azvârlit mucul priceperii lor obosite pe aşezările sociale, vechi şi ele. Parcul tânăr al omenirii s-a mistuit. De atunci ne zvârcolim sub podagra unui mare Senat internaţional. Politicieni, foşti de două-trei ori prim-miniştri, generali vechi în grad, prelaţi albi ca Dumnezeu, trag linii pe planetă şi aşează în legi experienţa lor, faguri pentru activitatea noastră viitoare.

Ni s-a relevat şi s-a înteţit, zece ani după război, un antagonism mai dârz decât cel al sexelor, mai crâncen decât cel de clasă, între generaţiile scăpate din tranşee, sau de curând sosite din şcoli, şi convoiul senil care le-a suplinit în pauza sângeroasă a steagurilor. Niciodată lumea n-a fost atât de desăvârşit pradă acestor hrăpitori cu dantura de cauciuc, dictatori ventriloci, potentaţi tronând în fotoliul tabesului, ca astăzi. Nicicând nu s-a mai întâmplat o asemenea oprire în faţa toiagului, o asemenea prosternare dinaintea papucului de flanelă. În mandarinate, în dregătorii, în finanţe, în oştire, în presă, se înţeasă cheliile, bronşita, reumatismul şi hernia.

Exasperaţi de o tardivă ambiţie, sexagenarii au călărit pe baston, au lunecat pe fotoliul cu roate pe tărâmurile politicii, ale literaturii, ale acţiunii, în sfârşit, lăsând pretutindeni urmele sfincterelor lor slăbite şi sonore. În Parlament, în presă, proza lor se prelinge, sentinţa lor tuşeşte, duhnind a descompunere şi a mormânt. Înţelegerea lor sclerozată străjuieşte la poarta existenţei pe care o cred isprăvită o dată cu propria lor povârnire. Între scenă şi public, de asemene, s-a impus muzeul viu al exhibiţioniştilor bătrâni, păzitori ai obiceiului, ai ternului şi ai banalităţii. Peste tot, macabrii uzurpători se caţără de tribune, de rampe, de actualitate, stăruind în funcţiunea lor de robinet stricat de supuraţiune inveterată.

În schimb, lumea dezertează sălile, administratorii se sperie de scăderea tirajelor, popoarele se frământă într-o stare de neputinţă, pe când continuă să râşnească răsuflatele energii şi talente, cântecul lor ştiut. Fenomenul fecundităţilor se lămureşte cu o lege a memoriei. După o evoluţie de câteva decenii, după o trecătoare oprire, amintirea omului scade, treptat. Pierde, mai întâi, ultimele zile, săptămâni şi luni. Dispar apoi din conştiinţă cei din urmă ani. Şi decrepiţii simt înviind într-înşii învăţătura lor dintâi, ceea ce le dă iluzia originalităţii. Mai târziu, când răul e făcut, apar primele raze de abecedar, dimpreună cu noţiunile de carte de cetire. E faza pe care o denumim Mitiţă Sturdza, când poţi face încă figură de şef de partid şi de prim-ministru. Până ce, ca un prunc desfătat de gâdiliciul unei raze de soare, marea şi hibrida păpuşă cu barbă şi cu ochelari, aplecată pe călimară, ajunge la un unic şi inepuizabil refren: „ga-ga-ga..."

Există, desigur, o deosebire ştiută, de bătrâni-tineri şi de tineri-bătrâni: raritate care nu ne interesează azi. Prinşi cum suntem între atâtea corpuri cadaverice cari infestează secolul, secolul nostru în care se ştie că bătrâneţea e o boală organică şi în care se va şti curând că bătrâneţea e o boală molipsitoare.

– Ce facem cu ei? Spartanii îi suiau pe Tayget când deveneau inutili, primitivii îi scuturau de pe cocotieri... Ce li se cuvine oare când devin vătămători şi vrăjmaşi?

Spun poveştile de călătorie că războinicii din Ţara Focului trăiesc sub corturi cu hoitul viermuit al strămoşului în care îşi înţeapă săgeţile şi lancea pentru venin şi vitejie. Să fie aceasta un exemplu şi un motiv pentru a-i conserva în capul treburilor pe evlavioşii lui Voronov? Sau e o demonstraţie prin exagerare a pestilenţei stârnite de întârzierea în activitate a neputincioşilor îndârjiţi?

Măsuri de salubritate publică se impun.

Să clădim lazarete şi azile.

Obosiţii s-ar obişnui, cu încetul, acolo, dacă le-am trimite ziare, zaruri, tutun şi fotografii pornografice.

---

[1] Două rânduri cenzurate.

ECHIVOCUL

D. I. G. Duca a găsit un fel de „*Nevermoore*" al guvernului: „*Echivocul*". A repetat la Cameră acest cuvânt, cu sumbra stăruință a corbului lui Edgar Poe. E leit-motivul exasperării dictatoriale. Locotenentul d-lui Brătianu e amator de dileme și de situații clare, dar numai pe terenul artificial, pregătit cu dinadinsul. A înăsprit starea de asediu, a perfecționat până la scabrozitate spionajul, a introdus sistemul primelor pentru încurajarea denunțului și a înscenărilor, a instituit cenzura și, în cele din urmă, a ticluit o lege după care poate întemnița și osândi pe oricine nu e de o părere cu guvernul în chestiunea interzisă; pe oricine va critica Regența, ca instituție sau alcătuire, pe oricine va preconiza sau sugera, prin orice fel de mijloace, o cât de ușoară nuanțare a așezărilor edictate de Brătieni.

Tare pe toate aceste măsuri, prepusul guvernamental adresează, nu fără oarecare stil și dicțiune, opoziției o sfidare, în aparență francă și leală: Rupeți, odată, cu echivocul și spuneți-ne clar ce urmăriți: vreți consolidarea ordinei monarhice actuale, sau răsturnarea ei? Sunteți pentru menținerea Regenței în alcătuirea-i de astăzi sau cereți modificarea ei? Răspunsul e invariabil același: – Vrem reintegrarea în legalitate, prin restabilirea libertăților și consultarea țării în alegeri libere... Numai un Parlament reprezentând în mod real țara se poate pronunța asupra unor chestiuni atât de grave. Și iată-l pe d. Duca, în prada unei reci mânii, scandând, scrâșnind în măsura în care linia-i de autoritate elegantă i-o îngăduie: „Echivoc! Asta-i un echivoc! Sunteți echivoci!" Pentru simplul cuvânt că opoziția, în situația de astăzi cumplit de anormală, sub un regim de supraomenesc abuz, refuză să cadă în cursa ce i se întinde: să calce legile votate de mamelucii d-lui Brătianu care visează, Hamlet politic, să-și trimită la mănăstire adversarii.

O amintire, într-adevăr, îi obsedează pe Brătieni: gigantica arestare a Congresului Socialist din 1921, desființarea partidului și mișcării muncitorești, prin închiderea și schingiuirea delegaților și fruntașilor ei căzuți în capcană. (Partidul și guvernul averescan a scos atunci din foc acele castane... Oferă el astăzi același domestic serviciu?) Adesea, desigur, conspiratorii întruniți în Consiliul de Miniștri, sau în consiliul de familie la Florica, au evocat procedeele din 1921 și s-au gândit să le aplice Partidului Național-Țărănesc. De aceea noua lege scelerată. De aceea somațiunile de a ieși din echivoc. Dar în izbânda acestei tactici vizibile și naive nu credem. Fiindcă Partidul Național-Țărănesc utilizează tocmai echivocul ca armă de luptă și de propagandă în contra guvernului neurastenizat. Și fiindcă, în cele din urmă, guvernul n-ar îndrăzni să aplice opoziției măsurile din 1921.

Nu, desigur, nu va îndrăzni!

UN PROSCRIS ?

Semnul de întrebare din titlu e mai mult o fățărnicie retorică. Nu suntem câtuși de puțin nedumiriți asupra momentului politic. El aparține spionului și putanei în strânsă colaborare cu bărbatul de stat. Se caută scribi pentru pornografia dictatorială, gen inedit inventat de senilii lubrici ai regimului. Se caută, apoi, unelte, adică salariați la discreția guvernului, gata la spargeri, falsuri, înscenări și chiar sentințe judecătorești – după nevoie. Se caută, deci, escroci, aventurieri, cavaleri de industrie, de litere, de presă, curvari, târfe, codoși și sutenori[1], pentru o bună plasare în administrație, în diplomație, în actualitate. Domnia interlopului, în slujba uzurpatorului. Morala și Codul Penal întoarse pe dos ca un ciorap: cusăturile au ieșit, în libertate, la lumină. În asemenea situații, de ce să ne mirăm, de ce să ne plângem: legea care o consacră a fost votată și, pentru o simplă bănuială, pentru un simplu comentariu, cetățenii înfundă temnița. Circulă liste de suspecți și de proscriși: ca sub Robespierre (dar nu confundăm fanatismul și onoarea acestuia cu năravul egoist al d-lui Brătianu), ca sub anticul Sylla... (a cărui bravură, totuși, refuză orice apropiere cu puzilanimitatea[2] dictatorului de la Florica). Încercăm, totuși, încă o protestare, mai mult pentru a înregistra pur şi simplu o fărădelege din lanţul păcatelor fără sfârşit. E vorba de colonelul Theodorescu, arestat aproape simultan cu d. Manoilescu, sub învinuiri similare de intenţii subversive şi de comploturi nerealizate. Învinuiri transpuse apoi pe planul mai mult administrativ al comenzilor de avioane Foker. Un comunicat al guvernului afirma, într-adevăr, că d. colonel Theodorescu n-a fost implicat în nici o uneltire şi în nici o afacere incorectă. Mai târziu ni s-a lămurit, tot pe cale oficială, că d. colonel Theodorescu nici n-a fost arestat. Suportase totuşi o detenţiune de câteva zile, la Comandament, într-o cameră păzită. Ar reieşi din toate aceste dezvinovăţiri ale autorităţilor că, adică, în sarcina colonelului nu s-a găsit absolut nimic.

---

[1] *Souteneur* (franc.) – proxenet.

[2] *Pusillanimité* (franc.) – lașitate.

DANIA ŞI PĂŢANIA

Nu vrem să-l descurajăm pe d. Ion Brătianu. A donat Muzeului „Toma Stelian" câteva pânze de maeştri celebri. Şi are dreptatea *Rampa* când exclamă că gestul e senzaţional, deşi nu dă cuvântului sensul subversiv pe care i-l atribuim.

Vestea, pe noi, ne-a stupefiat pur şi simplu. Prin pura împreunare a două vocabule sortite veşnic să se respingă. Era ca şi cum auzeam de cine ştie ce monstruozitate zoologică: *Brătianu* şi *danie*, iată sunete pe cari mintea cea mai perversă şi mai ingenioasă nu s-ar fi gândit să le acupleze.

Le-am cetit şi ne-am frecat la ochi, le-am silabisit şi am exclamat ca Daniil Sihastrul: „Ne înşeală auzul sau avem un vis?". Şi fiindcă slovele tipărite jucau tontoroiul pe hârtie, le-am fi vânat cu buricele degetelor, să ne convingem pe dibuite ca de o tipăritură în relief pentru orbeţi. Un amănunt capital sporea îndoiala noastră. În ruptul capului n-am fi admis ipoteza pe care cuvintele *Brătianu-danie* o propuneau înţelegerii noastre ştiinţifice. A trebuit un gigantic efort de voinţă, un apel disperat la fantezie, un exod al raţiunii în regiunile abracadabrantului, pentru ca, prin metoda reducerii la absurd, să tolerăm o clipă în conştiinţă această presupunere ineptă, neverosimilă, delirantă, cuprinsă, cum am mai spus, în incestuosul sau în teratologicul himen al cuvintelor: *Brătianu-danie*.

A fost un chin colosal: ca şi cum pârghia minţii ar fi răsturnat în neant tone întregi de prejudecăţi. Jupiter, născând prin ţeastă pe Minerva în zale şi în lance, n-ar fi încercat, credem, o mai năprasnică migrenă. Şi totuşi am priceput. Am priceput, dar n-am admis. Fiindcă pe lângă *Brătianu-danie* se adăogau acestei dileme sexuale alte elemente cari îi completau hibriditatea. Cuvintele: *opere de artă*, *pânze*, *tablouri*, *Rembrandt*, *Dürer*, *Fragonard*, *Watteau* exagerau fantasticul şi irealul primei supoziţii. Un veritabil sabat: *Brătianu-danie-artă*. Călare pe mătură. Nudităţi pocite. Încurcături obscene şi spurcate.

Imposibil! Imposibil! Eram în starea sufletească în care trebuie să se fi găsit Luther când a dat cu călimara în perete. Nu mai înţelegeam nimic. Înţelegeam doar pripeala dezmetică a primului-ministru pus în faţa problemelor neîngăduite şi cari îi slobod în creier vârtelniţa gândurilor. Trăiam un fenomen analog.

– Stăi, frate! (ne răsări atunci umbra lui Constantinescu-Porcu). Stăi, ce te frământi aşa! Fii mai calm! De ce nu citeşti informaţia până la capăt? Şi mâinile grăsune ale fostului sfetnic brătienist ne-au netezit, sub ochelari, gazeta mototolită. Ochelarii erau sparţi; Porcu ni-i împrumută pe ai săi, cu cârlige.

Am cetit şi ne-am luminat:

D. Brătianu a donat o galerie pe care n-a colecţionat-o niciodată. Un legat al unei mătuşi mucalite. Premierul a încredinţat dintru început colecţia criticului Tzigara Samurcaş. Dania trece, deci, în posesia statului, fără ca d. Brătianu să se fi atins de ea.

Într-un cuvânt, nimic din averea imensă a Brătienilor nu se clinteşte în folosul naţiunii. Aşa, e logic, aşa e natural. Aşa, da!

REZISTENŢA CETĂŢENEASCĂ

E formula exasperării mulţimilor în faţa teroarei şi batjocurii dictatoriale. Toate legile şi toate libertăţile sunt suprimate. Guvernul nu mai procedează altfel decât prin zilnice măsuri de brutal bun-plac. E un şantaj, e o inchizitorială siluire, pentru a smulge adversarilor acea ieşire din echivoc, pentru care se străduia ca un mamoş d. I. G. Duca, – acea mărturisire de intenţiuni subversive, potrivnice, adică, vederilor guvernului, şi îngăduind aplicarea „violenţelor excepţionale". E un război de uzură, în care cei puţini şi încercuiţi au orbirea să-şi închipuie că vor rezista faimosului sfert de oră mai mult, ce decide victoria. E o amăgire pe care o urmăresc de nouă ani prin nisipurile mişcătoare ale politicei. Nouă ani, într-adevăr, de aşteptare încordată şi nedezminţită, nu i-au convins pe uzurpători că împotriva partidelor de mase nu se luptă nici cu fapta, nici cu timpul. Pădurea se reface în adâncuri, când cad la margini copaci izbiţi de secure.

An după an, popularitatea Partidului Naţional-Ţărănesc s-a adâncit în desişul înviorător şi fecund al poporului. În aceeaşi vreme, rândurile asupritorilor s-au rărit, chipurile multora au primit sărutul pământului, pe cei rămaşi bătrâneţea îi hărţuie sau îi batjocoreşte cu iluzia, întreţinută, a sănătăţii şi a dăinuirii... Din ce în ce sporeşte grozava disproporţie a taberelor, şi asediaţii, totuşi, cutează să provoace şi să înfrunte. Pentru că au pus între izolarea lor şi ostilitatea naţiunii întregi unica soluţie, a răzvrătirii. Ultima lor speranţă e într-o represiune a unei mişcări ce întârzie. Ei deţin autoritatea şi armele ei. Le trebuie prilejul de a abuza de ele, pentru a ieşi din intolerabila lor situaţie de prizonieri. Totdeauna, d. Ion Brătianu a recurs la leacul câtorva picături de sânge. Are nevoie azi de proaspete libaţiuni. De aceea campania, cinică, de sfidări, tăgăduirea oricărui drept de discuţie şi de întrunire, asfixierea, voită, a vieţii politice. La cea dintâi împotrivire, guvernul îşi asmute mexicanii. Ca în 1907, ca în 1919. Liberalii s-au priceput totdeauna să opună maselor armata, în situaţie pregătită de ei.

Desigur, niciodată opoziţia nu se va hotărî să recurgă la supremul mijloc. Nu de teama baionetelor, ci de a necunoscutului pe care dezlănţuirea mulţimilor îl implică. Din acest punct de vedere, problema pentru naţional-ţărănişti e clară. Se bucură pretutindeni de popularitate şi ascultare. O singură chemare, şi Ardealul, cel puţin Ardealul, le răspunde. E o posibilitate inutilizabilă, ca energia valurilor mării. Patriotismul porunceşte opoziţiei să refuze uzurpătorilor războiul civil pe care aceştia, ajunşi la „fie ce-o fi", îl reclamă. Opoziţia a ales însă metoda mai eficace a „rezistenţei cetăţeneşti". Formula e destul de obscură. De fapt, tot ceea ce a făcut Partidul Naţional-Ţărănesc în ultimii nouă ani se poate denumi „rezistenţă cetăţenească". O rezistenţă, însă, mărginită la protestări solemne, la o polemică vie, la o participare la simulacrul vieţii constituţionale. O rezistenţă pasivă, care n-a reacţionat sub lovitură, ci s-a supus fără să cedeze: tactica seculară a românului. Ce va însemna, faţă de aceasta, „rezistenţa cetăţenească" de azi? Desigur, reacţiunea imediată. Nesupunerea în faţa arbitrariului şi a abuzului. Apărarea de către cetăţeni a legii, împotriva celor investiţi cu titlurile şi insignele autorităţii. Intimidarea şi corectarea, prin acest mijloc, aplicat în miile prilejuri cotidiene, a zbirilor, a căror neruşinare şi ferocitate nu-şi puizează[1] curajul decât în pasivitatea cetăţeanului.

E o metodă pe deplin îndreptăţită, riguros legală. Ea duce fără greş, prin descurajarea uneltelor guvernamentale din administraţie şi din jandarmerie, la paralizarea dictaturii. Ea necesită, însă, o propagandă prin exemplu şi o conştiinţă a cărei mobilizare, credem, a pregătit-o însuşi guvernul prin provocările lui .

O STATUIE

Din iniţiativa unui comitet, Octave Mirbeau îşi avea statuia la Luxembourg. De la moartea lui au trecut, ni se pare, zece ani. Comedia Franceză va relua înverşunatul pamflet dramatic: *Les affaires sont les affaires*[2]. Ura nu-l mai urmăreşte pe Mirbeau dincolo de mormânt. Ura, totuşi, îi adusese în viaţă succesul. Lumea, pe a cărei spinare descria parafe cumplite din biciul stilului său năprasnic, s-a îndesat, două decenii, încovoiată, la locuinţa acestui energumen, cuprinsă de atracţia sadică a flagelării. Şi pe măsură ce vibra mai aprig verbul şi hohotea mai sinistru pamfletul, creştea mulţimea spasmodică a supliciaţilor. Fantastic succes de librărie în burghezimea-victimă. În jurul lui Mirbeau nu s-a putut urzi complotul tăcerii. Golul, în care alţii au dispărut asfixiaţi, niciodată n-a avut adâncimea care să-l cuprindă, să-l scufunde pe Mirbeau. Glasul lui a izbit vitraliul zărilor şi l-a spart asurzitor. Menirea de pamfletar cere răsputeri de fiară generoasă şi indomptabilă[1]. În deşertul vrăjmaş, pe care ţi-l abandonează oamenii zăvoriţi în bordeiele lor comode, lătratul şacalilor, râsetul hienei, târcoala micilor sălbăticiuni ale libertăţii se istovesc cu timpul. Numai plămânii leului răzbat cu sunet de furtună, prin aerul nopţii reci, până în somnul sperios al oazei sătule. Numai gheara lui crispată în lupte, numai colţii lui crânceni, numai saltul lui hiperbolic răvăşesc, din când în când, rândurile disciplinate ale tribului.

---

[1] *Puiser* (franc.) – a se alimenta dintr-o sursă.

[2] Afacerile sunt afaceri (franc.).

Pe locul care au sucombat Bloy şi Talhade, a biruit Mirbeau. Anatema lui repetată în sute de articole, în studii, în nuvele, în romane, rostită de pe scenă, strigată, uneori, de pe tribună, se împrăştia în zeci de mii de volume, ca un fruct îmbibat de venin savuros şi fatal. Textele lui clocotesc de această furibundă neîndurare.

Frază, curent de vehemenţă intensă, agresivă, alcătuind un vânăt fond pentru relieful caricaturii şi al rictusului, pentru scenele de tortură, de masacru, de stupriu[2], de sexualitate exasperată. Ura lui îşi concentrează văpăile ca să dogorească în plin, până la insolaţie, până la mistuire, pe politicianul republicii, pe militarul din colonii, pe micul burghez strângător, pe funcţionarul maşinal, şi vin la rând omul de litere, preotul, femeia. Dezlănţuie în eroii săi toate instinctele de rapt, viciu şi crimă. Opera lui pare inspirată şi scrisă în cabinetul secret al muzelor.

Femeia, în Mirbeau, erotică şi felină, suflu impur pe flacăra creatoare a omului, cloacă flămândă, fiinţă incertă în care ţipă isteriile: *toujours ce compagnon dont le coeur n'est pas sûr*[3] – concluzia lui Vigny e mult prea melancolică şi elegantă pentru a încăpea într-însa sentinţa lui Mirbeau. Cărţile lui sunt o uvertură la sexualismul mondial de după război. În fiece pagină lascivitatea femelei şi priapismul bărbatului se întâlnesc, se complică, se strangulează zadarnic în fantezia violentă a autorului. Incesturi, violuri, pederastii. Verva sa caricaturală şi teratologică nu se opreşte în faţa morţii: abatele Jules, iată-l, arătare grotească, e smuls din patul agoniei ca să sfârşească în colţul odăii, despuiat, turgescent, în delirul final al unei masturbaţii epileptice.

O omenire în neastâmpărul idealului şi a plăcerii niciodată ajunse. O gamă de stări sufleteşti care pleacă de la pacea şi puritatea idilică, traversează obscenul, până la paroxismul sadic, grotesc şi macabru, într-o suită de scene năpustite, de trupuri strâmbate, de simţiri schimonosite dinadins, de viziuni abjecte, pentru ca verbiajul torenţial şi caustic al pamfletarului să izbească mai în plin.

Pluteşte, totuşi, în această atmosferă un lirism duios, o compătimire contrariată. Un ultim contrast al firii lui răzvrătite şi excesive îl găsim în începuturile lui reacţionare, catolice, regaliste, din ziarul său *Les Grimaces*. Cele două ideologii ale lui Mirbeau stau la antipozi: tradiţionalism-anarhie. Consecvenţa e numai în temperamentul său extremist, irascibil, absolut.

Mirbeau, astăzi, beneficiază de supremul său minut, de pocăinţă pe patul morţii. Convertire la ceea ce renegase: patrie, tradiţie, religie. Era ultimul salt leonin pe care spiritul lui, pe sfârşite, a ţinut să-l facă.

NEPREVĂZUTUL

Ion Brătianu era un calculator. Dinaintea ochilor săi viaţa politică se desfăşura ca un câmp de şah pe care partizanii şi adversarii evoluau, deopotrivă, supuşi premeditării lui irezistibile. Avea totdeauna, în gând şi la îndemână, lovitura de graţie. Dar şi-a permis satisfacţia sportivă de a nu uza niciodată de marile lui mijloace: atât era de sigur, pe terenul, pe care cu viclenie şi iscusinţă şi-l pregătise, de disproporţia personalităţilor, a experienţei şi a forţelor în joc. Astfel, şi-a creat pe încetul, în cercurile bine iniţiate, renumele celui mai inteligent dintre dictatorii Europei de astăzi. Singurul care tolerase în parlament o opoziție, relativ numeroasă, și o discuție, între cei patru pereți, liberă. Singurul care suporta prin presă un control indiscret și vehemente campanii, fără să se emoționeze. Singurul care conserva simulacrele vieții constituționale și dinastice, substituindu-li-se, de fapt, cu desăvârșire. Realiza și turul de forță de a părăsi vremelnic puterea și de a simula o cădere în opoziție. Un salt îl readucea pe vârful piramidei, printre evenimentele ostile, în derută. Acestea toate fără arestări, fără asasinate: când era nevoie de asemenea procedee, Brătianu știa să găsească interpuși, generali și prim-miniștri. În ultimul timp, degetele sale boierești au fost ferite de un sânge nemijlocit. Călăii săi erau oameni de faimă, de situație și răspundere deplină. Sfântul Petru ar trebui să fie un prea feroce și subtil inchizitor pentru a-i refuza intrarea paradisului. Un dictator plin de personalitate, fără obsesii și schimonosiri napoleoniene: e o trăsătură de inapreciabil bun-gust că nu s-a strâmbat la Kodak-ul reporterilor în felul unui Mussolini, Condilis, Primo de Rivera, Hindeburg, Kerenski, Horthy, Kemal, Troțchi – trăsături schingiuite, priviri contrafăcute, după posomorâta mască a împăratului. Campion politic, campion de stat, care își ascundea pasiunea, își păstra fără ostentațiune naturalul și voioșia. Un fel de zimbru rătăcit anacronic în cireada de reproductori politici, pe cari îi îngenunchea, fără să-i masacreze, dar umilindu-i cu virilitatea lui violentă.

---

[1] *Indomptable* (franc.) – de neîmblânzit

[2] *Stupum* (lat.) – faptă infamă

[3] Acest semen în a cărui inimă nu se poate avea încredere (franc.).

Avea agerimea căutăturii în învălmășeală, sentimentul orientării, intuiția momentului. Căpitan oriental, croit pentru aventură și uzurpație, temperat prin tradiție de familie, inadaptabil totuși statului modern. Temperamentul îl împingea să-și creeze dificultăți, pentru asprul exercițiu al voinței, al pasiunii și ai mușchilor săi de combativ pe un plan istoric. Cugetarea îl copleșea cu orgoliul că poate conjura destinele și a le capta în albia întortocheată a calculelor lui dârze. Întotdeauna i-a scăpat, însă, neprevăzutul, din socoteli. În 1916, atacul bulgăresc îi ruinează o campanie triumfală. În 1925, cancerul regelui Ferdinand. În 1927, gâlcile rele pricinuite de un discurs în aer liber. Norocul și pânda lui de pisică au corectat totdeauna greșelile. În lipsa lui, cine să le corecteze? Ion Brătianu impunea țării întregi legea lui. Ea se sfărâmă odată cu el. Urmașii se vor feri să și-o asume. N-au spete pentru o asemenea absurdă și primejdioasă misiune, și, apoi, teama neprevăzutului a pătruns în toți cei ce i-au văzut murind pe Mârzescu, Ferechide, Constantinescu și Brătianu: părea, acesta, sortit longevității prin tradiție, prin prestigiu, prin necesitate.

Ion Brătianu nu lasă o moștenire de bărbat de stat. Ambiția lui disproporționată avea nevoie de unelte și de zbiri, de conrupție și de anarhie. A ruinat toate instituțiile țării, a înfrânt, a terorizat, a cumpărat. A conrupt patria și a anarhizat-o. Își dedea singur seama de toate acestea și avea leacul la îndemână. Îi mai trebuiau câțiva ani ca, din dezordinea instaurată, să deducă o legalitate nouă. De-ar fi fost mai tânăr cu numai un deceniu. Dar, fără el, soluția republicii, către care îl îndruma firea lui de urmaș al carbonarului Ion Brătianu, firea lui de romantic comprimat, nemărturisit, e o primejdie mai mult. Cine să o repereze, în timp, să ne conducă, vrând-nevrând, și să o înfăptuiască pentru a ieși din haosul simulacrelor constituționale de astăzi?

Vintilă? Duca?

Să nu insultăm evenimentele.

Să ne dezmeticim din această lecție a neprevăzutului. Legea lui Ion Brătianu s-a spulberat. Peste mormântul său proaspăt, pe care se vor înscrie fapte mari, istoria, întreruptă, a României, de zbuciumul atletic al unui uzurpator, să-și refacă fireasca ei continuitate.

BRĂTIENISM ȘI LIBERALISM

Liberalii par a nu-și da seama de funesta lovitură pe care hazardul le-a aplicat-o. Doliul lor e numai sentimental. Sensibilitatea lor e vremelnic alertată, dar forța lor politică și-o socotesc intactă. Niciodată trufia și nerecunoștința nu s-au manifestat mai vertiginos ca după adormirea de veci a lui Ion Brătianu. Partizanii au și uitat că îi datoresc exclusiv ființa lor de oameni publici și neîntrerupta prezență la putere. Își închipuie că prin coeziune și disciplină, și prin specularea poziției câștigate, vor duce mai departe opera dictatorială a defunctului. Dar singurul efect al disciplinei nu poate fi decât întârzierea unui sfârşit pripit şi dezastruos. Liberalii au conjurat panica şi, din punctul de vedere acesta, situaţia lor e oarecum înlesnită. În vremea din urmă panica în Partidul Liberal se propaga de sus în jos, de la şef şi de la guvern. Extrema încordare şi complicaţie internă era opera chinuită a defunctului prim-ministru [...].[1]

Ultimul dintre liberali îşi putea suplini, în faţa acestei probleme, şeful, cu infinit mai mult calm şi înţelepciune. Dar drumul de mijloc îi era lui Brătianu interzis. Trebuia urmat cu fanatism de întreg partidul. Astfel, ar fi triumfat, sau ar fi căzut cu toţii. Astăzi, însă, liberalii au scăpat de legea riguroasă a solidarităţii.

Scoşi, fără voia lor, de sub riscurile atitudinilor extreme, ei se pot apropia de celelalte partide, pentru o mai cuminte şi mai senină examinare a întrebării care apasă ţara. Numai aşa îşi pot salva ei existenţa ca partid de guvernământ, ca partid bancar, ca partid petrolier etc. Ei vor renunţa, de-acum înainte, la pretenţiunea hegemoniei absolute, la echilibristica dictaturii constituţionale, la simulacrul monarhiei în patru, la visul unui republicanism cu leagănul la Florica. Toate acestea constituiau fondul brătienismului. Dar Ion Brătianu plecat, brătienismul a murit. Singur Partidul Liberal supravieţuieşte: renegând însă idealurile subversive ale fostei trinităţi fraterne care îi acaparase conducerea.

Şefia, însă, a d-lui Vintilă Brătianu înseamnă, pare-se, continuarea rezistenţei, urmărirea visului, supunerea către un tenebros şi irealizabil testament politic de familie. Şi nu-şi dă seama, noul şef, că ceea ce făcea forţa brătienismului, mai întâi în rândurile partidului şi apoi în politica internă, era identitatea de voinţă a celor doi fraţi. Însuşirile lor se corijau şi se completau, într-un fel de singură şi uriaşă fiinţă politică dominatoare. Azi d. Vintilă Brătianu a rămas, sub acest raport, o jumătate de om – şi considerat, în el însuşi, o tristă jumătate. Pentru a continua totuşi o acţiune subversivă, revoluţionară, dictatorială, e nevoie nu de fracţiuni de personalitate, ci de făpturi mai mult decât întregi, de o

---

[1] Un rând şters, probabil cenzurat.

inteligenţă, de o agerime şi o vitalitate excepţională. Asemenea oameni, pentru a nu fi stânjeniţi în calculele lor complicate, în mişcările lor cu manevre depărtate, se înconjură, de obicei, cu mediocrităţi supuse, cari cred şi nu întreabă. Ion Brătianu a fost un astfel de om. Colaboratorii şi i-a ales în aşa mod, ca să nu-l plictisească: gândiţi-vă numai la liberalii din minister... Şi iată-i astăzi, singuri, puţintei, sterpi şi dizgraţiaţi, cercând, de la Dimitriu la Vintilă, să persiste în uzurpările brătienismului, al căror atlet părăseşte azi, olimpic şi pe veci, Capitala.

Ce poate să urmeze? Dictatura liliputilor!

IERI ŞI AZI

Cine va mai influenţa Regenţa? Iată întrebarea epocii noi care începe. Jocul factorilor constituţionali era complex şi delicat. Numai un iscusit, ca Ion Brătianu, putea să se atingă de un asemenea mecanism de horlogerie. Anevoie tuşeul nerod, ţeapăna digitaţie a d-lui Vintilă Brătianu va reuşi să se apropie şi să manipuleze complicatul aparat de guvernare pe care şi-l confecţionase defunctul, pentru talentul şi uzul său exclusiv. S-a repetat până la oboseală: [...][1] În practică însă lucrurile nu se petreceau cu această divină simplitate. E foarte greu să înduplеci pe cineva să abdice de la orice personalitate, să renunţe la orice liber arbitru şi la orice iniţiativă. Rolul de om de paie nu este acceptabil decât fără această denumire şi acompaniat de menajamentele necesare vanităţii omeneşti.

Trebuie un imens prestigiu şi o imensă artă să obţii de la semenii tăi, de la superiorii tăi ierarhici, recunoaşterea tacită că eşti, de fapt, cel care hotărăşte, cel care conduce. Nimeni din urmaşii lui Ion Brătianu nu e capabil să mai exercite acest şantaj nuanţat, acea subtilă şi cumpănită teroare. [...].[2] Sunt semne cari nu înşeală: menţinerea, de pildă, cu orice preţ a regimului şi guvernului actual, pretarea, mai ales, la înnoite mistificări constituţionale; aceleaşi poveşti, Ştirbei, Prezan, Titulescu în ministere de detentă. Sunt toate acestea simptome de robire incurabilă. Căci o regenţă liberă, o regenţă domnitoare, nu poate recurge în adevăr decât la o singură măsură: dizolvarea Camerelor şi alegeri noi cu garanţii de libertate. Orice altă soluţie înseamnă brătienism, şi încă din cel în descompunere.

---

[1] Câteva cuvinte şterse, probabil cenzurate.
[2] Un rând şters.

VIVAT, CRESCAT, FLOREAT ![1]

Că Vintilă a fost proţăpit şef, faptul nu poate decât să bucure pe adversari. Vistiernicul a trecut de la direcţia administrativă a partidului, şi de la autoritatea de casier şicanator şi zgârcit, la conducerea politică. E cea mai sigură garanţie că întreaga clică va persevera în greşelile în care o târâse temperamentul dezlănţuit al defunctului. Rămânem, apoi, priponiţi la formula „prin noi înşine" şi la întregul sistem de asfixie economică şi de paralizie introdus de zoologica perseverenţă a finanţului, în câteva idei scâlciate. Procesul, deci, de exasperare a ţării, prin asuprire, prin abuzuri şi prin foamete, continuă înteţit. Imensul asediu mut din jurul uzurpatorilor nu se ridică, ci se îndârjeşte. Singura primejdie, într-adevăr, pentru cetăţeni, după moartea lui Ion Brătianu, ar fi fost o revenire a Partidului Liberal la o politică elastică, la o legalitate mai plauzibilă, la o toleranţă aducătoare de linişte. În felul acesta, sub aspecte mai puţin brutale, cu dictatura lor ar mai fi durat, îngăduindu-le să-şi refacă moralul, rândurile şi metodele, până la o nouă formulă de dominaţie. Fiindcă, ceea ce trebuiau ei să evite era o izbire cu opoziţia, în starea de descomplectare în care se găsesc azi. Ceea ce trebuiau să înlesnească, şi încă degrabă, era selecţiunea şi promovarea energiilor tinere, la posturile de comandă, la demnităţile clanului. În termeni tactici, scumpi oratoriei d-lui Mihalache, acestea s-ar numi evitarea deciziei şi refacerea cadrelor. Cocoţarea d-lui Vintilă la şefie zădărniceşte toate aceste operaţiuni.

---

[1] Trăiască, crească, înflorească (lat.)

D-sa reprezintă, în orientarea partidului, acelaşi misticism de familie, filtrat însă printr-un creier de bibilică, aceleaşi pasiuni şi uri trecute printr-o sensibilitate de antropoid. Egoismul familial va duce înlăuntrul partidului vechea prigoană a personalităţilor, – galonarea şi căpătuirea, însă, a nepoţilor şi a rubedeniilor. O tristă şi bicisnică disciplină biurocratică ameninţă România, pradă emanaţiunilor sufleteşti ale noului dictator. Din fericire, el nu are prestigiul fizic pentru a se impune. Nu aparţine tipului dictatorial consacrat, nu are nici carura îndesată şi grumazul scurt al lui Mussolini, nici splendida amploare animalică a lui Brătianu.

Cu o sărmană umbrelă de arhivar, cu o servietă, cu o ţăcălie şi o stăruinţă de catâr, cu o meticulozitate de miop şi un spirit meschin, poţi fi, la rigoare, director de orfelinat, administrator de cantină. Şefie însă, dictatură, uzurpaţie: mai va!

SFIDĂRI ÎNCHEGATE

Să te conduci ca d. I. G. Duca în ultimele zile, e nevoie de oarecare stăpânire de sine şi bravură. A fost asemeni acelor generali mexicani cari, puşi în faţa plutonului de execuţie, refuză să fie legaţi la ochi şi comandă singuri: „foc". D. Duca, ex-moştenitorul prezumtiv al lui Ion Brătianu, s-a văzut nevoit, de către înalte raţiuni de partid, să-l propună pe Vintilă la o şefie care, în ruptul capului, vistiernicului nu i s-ar fi cuvenit. Şi a constatat d. Duca, pe când cu o eleganţă pură de orice şovăire sorbea această amară cupă, că nu trebuie să insiste prea mult pentru ca membrii Partidului Liberal să-i dea ascultare. Vintilă fu astfel încoronat şi avu de suferit, pe lângă discursul delfinului său, şi o acoladă a acestuia. Se vede bine, d. Duca s-a întrecut pe sine, s-a automartirizat cu un entuziasm într-adevăr naţional-liberal, căci, mai presus de râvna şi deşertăciunea-i personală, a pus slava dinastiei şi necesităţile tribului. Răsplata, desigur, va veni, ierarhică şi, prin aceasta, incontestabilă. În oastea liberală nimeni nu poartă bastonul de şef suprem în servietă. Răbdarea e principala virtute a mercenarului care s-a nimerit în slujbă la Florica.

Un asemenea surplus de devotament, o astfel de supralicitaţie de oficii, a furnizat d. I. G. Duca, în memorabila şedinţă de ungere a d-lui Vintilă. Într-o supremă genuflexiune oratorică, d-sa a proclamat nevoia urgentă ca Ion Brătianu să fie nemurit în bronz pe una din pieţele Bucureştilor. Partidul – delegaţi şi parlamentari – a aderat, fireşte, şi se spune că într-una din primele şedinţe ale Camerei se va vota proiectul de lege pentru erectarea statuii defunctului. Bucureştii vor aparţine, deci, prin monumente, Brătienilor, după cum Florenţa aparţine Medicişilor. Să protestăm, cu umilinţă. Nu pentru că am nesocoti calităţile şi serviciile răposatului dictator. S-ar putea chiar ca protestul nostru să corespundă mai precis felului de a gândi, în asemenea chestiuni, al lui Brătianu, decât avântul, semănător de bronzuri, al d-lui Duca.

Dar statuia lui Ion Brătianu e cel puţin prematură. Am prefera în locu-i, mărturisim, un monument al lui Alexandru Cuza, principele celei dintâi uniri şi a celei dintâi împroprietăriri. Ne-am aştepta, apoi, să vedem crescând la o răspântie augusta figură, ecvestră, a regelui Carol, comandantul războiului pentru independenţă, fondatorul Regatului, ctitorul României, a cărui domnie se aseamănă cu a lui Alexandru cel Bun şi a lui Ştefan cel Mare. Avem, e drept, gesticulaţia în bronz a romanticului său sfetnic: Brătianu-tatăl. Dar dacă la preamărirea acestuia s-ar adăoga acum aceea a fiului, cu uitarea deplorabilă a Regelui său, Ferdinand I, care şi el îşi merită monumentul, nu s-ar putea numi toată această ostentaţie, această precipitare în bronz, această galerie familială zvârcolită sub cerul acaparat al Capitalei, nu s-ar putea oare numi obrăznicie liberal-brătienistă? Nu?

HIGIENA SUCCESULUI

Agonia liberală mai poate dura două-trei luni. Îndeajuns ca pestilenţa să sufoce întreaga ţară. Stropiţi-vă batistele cu clor, umblaţi cu nasul astupat. Prin cimitirul sulfuros al politicei interne circulă încă în libertate cadavre în concediu, hoituri vii.

D. Iuliu Maniu şi-a dat seama că nu se poate pactiza cu spectrii unui trecut mucegăit şi îndărătnic. Cu atât mai mult când strigoii aceştia se arată intransigenţi şi din cavouri îşi mai clămpăne putreda lor pretenţie la supremaţie. Vor fi îngropaţi, drept pedeapsă, de două ori, potrivit ceremonialului eretic cuvenit acestor răposaţi rebeli faţă de legile naturii: lanţ ruginit le va fereca ţurloaiele, cruce de fier îi va pironi, prin coşul pieptului, de fundul raclei, sare şi cenuşă le va stârpi iarba de printre melcii mormântului, pe care se aşterne o uitare îngrozită şi un blestem scârbit.

Liberalii se prăbuşesc din zgârie-norul năzuinţei lor absurde. Atletul care executa, în faţa plebei, acele ascensiuni senzaţionale, acele numere de efect, nu poate fi înlocuit. La jocul acesta de-a uzurpaţia şi de-a dictatura, supravieţuitorii debili din fostul său ansamblu, cu dinadinsul mediocru, îşi vor plezni musculatura de cauciuc. Aveau, după neaşteptatul lor dezastru, putinţa unei retrageri pe poziţii care se pot menţine. Împins de acea prudenţă care la săracii cu duhul ţine loc de inspiraţie şi de cuminţenie, d. Vintilă Brătianu a făcut primele demersuri pentru o înţelegere cu opoziţia. A dat impresia că, părăsind idealurile disproporţionate şi zvârcolindu-se din nodul gordian al unei situaţii ce necesită inexorabil o sabie pentru a fi rezolvat, moştenitorul oploşit al romanticului Ion încearcă o revenire la realitate. Nimeni n-ar fi refuzat liberalilor mâna de ajutor pentru a le înlesni pogorârea de pe streaşina excursiei lor somnambulice. Liberalii îşi au încă un rost în treburile ţării, cu industriile, cu băncile, cu petrolurile şi chiar cu samsarii lor. Din conversaţia, însă, cu Vintilă, s-a înţeles că d-sa rămâne priponit la obsesia defunctului său frate. Vistiernicul transpune, pe plan politic, una din acele faimoase oferte de participare cari înveselesc, anual, pe financiarii străini. D. Vintilă Brătianu cere totul: pace, conlucrare, popularitate, în schimbul câtorva ministere. Consimte să împartă guvernul, dar nu puterea. Oferă Partidului Naţional-Ţărănesc un prizonierat cu onoruri de Zece Mai, o cursă cu zăbrele aurite, şi refuză orice discuţie pentru dizolvarea Camerilor, alegeri libere şi întărirea monarhiei. Neputincios, dar oligarh: că problemele mari se decid în cabinet, nu în piaţa publică.

Astfel, prin îndărătnicia lor şi-au hotărât soarta. Vor sucomba sabotaţi de imensa nemulţumire a ţării, care, asemenea mării, elimină, fără eforturi, epavele şi impurităţile de pe întinsul ei. Pentru acest travaliu, vreme a fost destulă. El e aproape săvârşit. Rezistenţa cetăţenească va paraliza pe micii zbiri în cotidienele lor abuzuri şi delicte. Acţiunea Opoziţiei-Unite spulberă, vrând-nevrând, orice iluzie a d-lui Brătianu de a-şi alimenta agonia cu credite din străinătate. Fatalul termen al supremului horcăit nu este, deci, depărtat. Partidul Naţional-Ţărănesc vine curând la putere. Să nu fie însă printr-o viclenie de muribund a liberalilor. D. Iuliu Maniu e un evlavios exagerat al votului universal.

E tocmai ceea ce viitorul guvern vrea să evite. De aceea să ia seama bine. Din primele săptămâni, administraţia superioară a ţării îl va sabota, la rândul ei, în numele liberalilor. La sate, subprefecţii şi jandarmii nu vor întârzia să speculeze cele dintâi dezamăgiri şi nerăbdarea de mai bine a mulţimilor. În lupta surdă şi subversivă în contra guvernului popular, Banca Naţională are să fie, fireşte, în primele linii. Votul universal, sentimentul maselor, vor fi, în toate acestea, de un sprijin depărtat şi ineficace. Trebuiesc studiate şi pregătite din vreme măsurile împotriva opoziţiei, instituţiunilor bancare liberale. Trebuiesc prevenite tentativele Băncii Naţionale de a face politică liberală în momentul ales. Să se identifice, apoi, toate creaturile vintiliste din ministere, din administraţie, din întreprinderi, din jandarmerie, din poliţie. Personalul care să le înlocuiască, la cea dintâi nesupunere, să fie pregătit şi designat din timp. Asemenea operaţiuni nu pot, însă, fi complete fără o serioasă prevenire a străinătăţii: altfel leul se va prăvăli, cu binevoitorul concurs al liberalilor, şi împrumutul străin va deveni tot atât de himeric ca şi pentru regimul actual.

Pentru o moştenire trainică şi salubră, se impune dezinfectarea localurilor, stârpirea germenilor de putrefacţie şi a ptomainelor[1] de pretutindeni.

Totul, altfel, va fi fost inutil.

---

[1] Substanţă toxică (franc. *ptomaine*).

LIBERALII FĂRĂ CAP

D. Vintilă Brătianu – câtă vreme încă numele său va mai obseda gazetele? –, d. Vintilă Brătianu, din primele ceasuri ale succesiunii, a dat măsura lipsei sale de abilitate, de inteligenţă şi de sânge rece. Judecăm, fireşte, din punctul de vedere al unui om care a moştenit idealul de atotputernicie al fratelui său, dimpreună cu un partid solidar şi disciplinat, ca orice trupă bine înfruptată şi de ani de zile condusă pe o cale de pradă şi jaf. Aceşti mercenari, deci, şi acest şef, hotărâţi, cu orice preţ, să brigandeze, ca şi până acum, de la putere, ca dintr-un cuib medieval de piatră, o ţară care are tradiţia încălcărilor şi a pasivităţii, s-au turburat şi s-au bâlbâit, au făcut, adică, o ridiculă şi tristă figură de legalişti şi de oameni cinstiţi, de îndată ce veritabilul lor căpitan, conducătorul cel cu faimă, cel fioros, cel oacheş, cel cu păr mult pe faţă şi pe piept, a închis ochii. Ion Brătianu zăcea încă la Atheneu neînsufleţit. Prezenţa lui printre ai săi era, încă, cel puţin corporală. Nimic din orânduirile pe cari voinţa sa le fixase nu se clintise. Dimpotrivă, cu o docilă urgenţă, regenţii au luat măsuri să completeze totul în aşa fel, încât nimic să nu pară schimbat în riguroasele aşezăminte ale defunctului: un frate îl înlocuia în toate prezidenţiile cumulate. Ca şi cum recele trup exala încă prestigii şi terori misterioase. Moralul, totuşi, cinismul, neruşinarea, cutezanţa, i-au părăsit pe liberali ca printr-un blestem. Nu înseamnă, asta, că structura lor sufletească a fost miraculos modificată. Dar laşitatea trecea pe primul plan şi, dimpreună cu ea, nerozia lua conducerea mişcărilor partidului. Rândurile acestea nu sunt menite să-i prevină şi să-i îndrepte. Ci să constate zbuciumul inutil şi precipitat la noului prim-ministru chiar în ceasurile în cari nimeni nu i-ar fi pretins gesturi politice şi acte de guvern. Care ar fi fost cea mai firească şi mai demnă atitudine a uzurpatorilor la moartea şefului lor? Aceea, desigur, care ar fi tins să demonstreze că, politiceşte, nimic nu s-a schimbat, că într-un vechi partid o pierdere poate fi foarte dureroasă, în nici un caz însă ireparabilă: individualităţile se înlocuiesc, energiile se completează, după un mecanism lăuntric, sub tutela principiilor şi a programurilor cari, ele singure, interesează. D. Vintilă Brătianu a solicitat însă grabnic intervenţia opoziţiei, ca şi cum s-ar fi aflat în faţa unei catastrofe naţionale: numai o uniune sacră l-ar fi putut salva. Concomitent, tricefalii convocau pe d-nii Iorga, Maniu şi Averescu, şi le cereau insistent concursul, ca pentru a conjura gravul pericol iscat de odihnirea lui Brătianu. Socoteală de primitivi, panică de filisteni, izbiţi în

Goliath-ul lor, care întrunea toată bravura şi puterea tribului.

De atunci d. Vintilă Brătianu a persistat în toate demersurile prin cari îşi mărturisea, public, neputinţa şi incapacitatea. A culminat în faimoasa propunere scrisă către d. Iuliu Maniu: act oficial prin care se recunoaşte frauda electorală, ilegalitatea Parlamentului, [...][1]. Veritabilă ofertă de complicitate în schimbul unui partaj de onoruri, demnităţi şi interese, pentru întărirea uzurpaţiunilor şi abuzurilor din ultimii nouă ani. Document unic, bun pentru Occident când d. Vintilă Brătianu, în pelerinaj financiar, se va înfăţişa în prim-ministru constituţional şi în om de angajamente certe şi onorabile.

Spovedanie de fals bărbat de stat de modă veche: niciodată răposatul Ion Brătianu n-ar fi fost indus să-şi aşterne negru pe alb imoralismul şi făţărnicia. Veritabilii adepţi ai lui Machiavelli, cei pătrunşi de gândirea maestrului sunt tocmai cei ce nu se proclamă ca atari. Ion Brătianu era dintre acei ce nu şi-ar fi încredinţat cugetarea nici unui jurnal intim: necum unui adversar politic ca Iuliu Maniu, dedat cu exerciţiile sufleteşti şi pasionat logician. Asemenea grafice năravuri nu sunt tolerabile decât romancierilor psihologi cari caută să-şi surprindă cetitorii prin confesiuni îndrăzneţe.

Greşeala aceasta a d-lui Vintilă Brătianu, de a fi făcut mărturisiri complete pe o hârtie păstrată de şeful opoziţiei, pune Partidul Liberal, faţă de Regenţă, în cea mai impudică dintre situaţii. Căci şi-a clamat, mai întâi, de pe catafalcul şefului, insuficienţa de a guverna fără sprijinul opoziţiei, invitând-o stăruitor la colaborare. A recunoscut, apoi, ilegalitatea regimului şi a oferit ameliorări superficiale şi despăgubiri politice pentru a induce în complicitate pe naţional-ţărănişti.

---

[1] Un rând lipsă, probabil cenzurat.

Iar astăzi, peste câteva ore, mâine poate, când dispreţuitorul refuz al acestora va fi oficial cunoscut, Partidul Liberal va proclama, faţă de ţară şi de Regenţă, că îşi ia singur răspunderea situaţiei, cu sprijinul legii şi al corpului electoral. Aceasta după ce a mărturisit, de fapt, că nu poate guverna fără cel puţin asentimentul opoziţiei, şi, în scris, că regimul e fraudulos şi nemernic. Ce vor răspunde, oare, tricefalii? D. Vintilă Brătianu a distrus paravanul de fraze solemne de după care se aranjau stupriile şi incestele politice; astfel a instalat, fără voia lui, decenţa în toate aceste meşteşugite combinaţiuni. Căci pentru a continua pe vechea cale, trebuie un curaj reînnoit: proclamarea liberei promiscuităţi, politica în pielea goală...

ŞOMAJ

Un muncitor s-a sinucis la Petroşani. Cu un cartuş de dinamită aşezat pe pântece. A dat foc fitilului şi a aşteptat să se apropie flacăra. A închis oare ochii, a scrâşnit din dinţi, şi-a încordat oare voinţa să stranguleze, odată cu teama, pornirea supremă a trupului de a se apăra? O detunătură l-a sfârtecat. Prin fum, vecinii n-au mai găsit decât o tocătură împrăştiată.

Muncitorul era de multă vreme şomer. Cât trebuie să fi răbdat de foame, ca să recurgă la hrana infernală a dinamitei – o dată pentru totdeauna. Ce hărţuieli, ce scandaluri, ce mizerii îi va fi făcut stomacul de s-a decis să-l îndoape, în sfârşit, cum se cuvine. Ce pisiceşti concerte, ce protestări lihnite şi stridente îi vor fi intonat, neîntrerupt, bietele-i maţe exasperate, că a găsit nimerit să curme acest *jazzband* al sărăciei cu o explozie, în chip de acord final! Furioasă pedeapsă, sălbatică răzbunare împotriva organului stupid şi neîndurat. Muncitori, funcţionari, studenţi şi intelectuali, câţi din aceştia nu înţeleg oarba îndârjire de a-ţi smuci stomacul şi a-l spulbera până la stele, cu un ultim gest nimicitor. Muncitorul din Valea Jiului care şi-a administrat cumplita cuminecătură a dinamitei, arată şi altora calea de urmat. Mai sunt în situaţia lui, la

Petroşani, câteva mii. Ardealul, de altfel, întreg e în şomaj pe urma suprimării creditelor, determinând stagnarea industriilor, a exploatațiunilor şi a cherestelelor. Dumicatul infernal al minerului Ciura Ioan impune zgomotos toată această problemă, învederează paradoxul tragic al şomajului în România. Pretutindeni bogății în părăginire, mucegăite forțe, energii atrofiate, aşteptând milostivirea lui Vintilă Brătianu, a Băncii Naționale şi a Creditului Industrial. O țară întreagă paralizată şi flămânzită de încăpățânarea interesată a unui maniac, de care nici un efort nu e în stare să o dezbere.

Va ajunge, oare, la constipatele urechi ale Primului-ministru ferocea sinucidere a flămândului de la Petroşani? Poate avea, pentru d. Brătianu, vreun înțeles omenesc acel super-harakiri al lui Ciura Ioan? Mai curând credem că, în fapta acestuia, primul-ministru găseşte un îndemn la perseverență. O țară în care şomerii, mizerabilii şi disperații, îşi sparg pântecele şi pier fără urmă, poate fi guvernată oricum şi oricât

1928

CAFENEA

O sală dreptunghiulară unde fiecare contribuie la atmosfera de leneşă găzduire ce se alcătuieşte pentru toți cu fumul țigării sale. Fumul acesta te primeşte, cel dintâi, ca un suflet mare, ca un Dumnezeu răspândit într-o biserică albastră. Natura se oferă în fumul florilor sale, biserica te cuprinde în expirarea cădelnițelor cizelate ca florile şi în cari ard mirodeniile. Cafeneaua, biruitoare în oraşe, biruitoare asupra câmpiilor boltite de zări şi asupra templelor acoperite, te încape în fumul țigărilor aprinse şi în aburul potirelor pline. Țigările sunt pline cu uscătură de floare. Cafeneaua se umple de toți cei cu viața ofilită de nevoi, griji şi râvne.

E un loc de popas între două drumuri.

E locaşul plictiselei, al visării şi al lenei savuroase. Are mese pentru cei cari se reculeg şi pentru cei cari îşi iau aci curajul sinuciderei. Dar e mai ales oaza pentru cei ce-şi duc în tăcere viața. Se aşteaptă plăcut, se aşteaptă cu o lină încredere, în cafenea, întâmplarea care te va coti brusc pe drumurile norocului. E o răspântie între înălțimi şi adâncuri. Dar te simți sigur şi liniştit întrânsa, fiindcă dacă aluneci, – aluneci pe nesimțite.

În cafenea nu vin demnitarii, şi nici cerşetorii. Mizeria în trențe nu te înfioară şi nu te scutură spectacolul strălucirii şi al succesului.

Sedativă e cafeneaua, căci are pentru tine un colț în care să aştepți şi o uşă pentru neprevăzut, care poate veni să te caute. Iar dacă ai adăstat prea mult şi ai ațipit şi ai revenit prea des, o singură nevăzută se cerne pe suflet, ca într-o moară tăcută şi prăfoasă, – o moară care-ți macină orele şi iluziile. Până când ajungi ca acest bătrân ratat, pe care-l priveam astăzi. Un om care a răscolit în jurul său opinii și a condus gazete. Își perindă, mai întâi, toată viața zilei, pe sub ochi, în coloanele ziarelor ce nu mai vorbesc despre dânsul. Apoi, meditează prelungit, fixându-și privirea pe linguriță sau cercetând dincolo de fereastră. M-am apropiat de locul său gol, pe canapeaua de pluș cărămiziu și roș. Cadavrele a câtorva zeci de muște, ucise cu îndemânare și delicatețã, zăceau într-o risipire capricioasă. Am înțeles că bătrânul ratat nu mai știe aștepta nici moartea. E oaspetele cafenelei pe vecie căci cafeneaua își cioplește chipurile în oaspeți pe cari îi vom găsi într-însa totdeauna.

CHIRIAȘII, LUPU ȘI POPESCU

E cu putință ca Parlamentul liberal să lucreze încă o sesiune? Nici d. Vintilă Brătianu nu se grăbește să plece de la putere, și nici d. Iuliu Maniu nu se precipită să o ia: asediul e lung și învingătorul pretinde capitularea fără condiții. De aceea se poate ca guvernarea liberală să mai rupă câteva luni din cei treisprezece ani de domnie minoră ai regelui Mihai. În cazul acesta, ministrul de Justiție trebuie neapărat să vie cu o lege de prelungire a regimului chiriilor. Nu suntem, e drept, decât la jumătatea iernii și cea mai acută problemă a oamenilor nevoiași rămâne încă aceea: cum să iasă din ea! Mintea prevăzătoare, însă, a unui ministru de Justiție care este, în același timp, și un distins publicist, adică un om de litere, un sociolog și un filosof, va scruta desigur surprinderile și încurcăturile viitorului celui mai apropiat: se vestește, pentru multă lume, *o primăvară grea*. Deschidă-și bine ochii paznicul dreptății sociale. Și cum el este, în cazul de față, un temperament pasionat și o fire poetică (trecutul său ne-o mărturisește), va izbuti, credem, să citească, în depărtări inaccesibile nouă, zborul diafan al cocorilor, pornit cu zilele și primejdiile lui april, de cine știe unde, încoace. Va fi atunci vrajbă mare și încăierare între proprietari și chiriași. Sunt zeci de mii de oameni, băștinași ai cetăților, pe cari legea idiotului Cudalbu, ministru averescan și, în neștire, agent al liberalilor, îi aruncă în stradă în luna când înflorește liliacul. Și, cu toate că acest anotimp pare, astăzi, la distanțe de timp stelare, de vremea noastră gripală, prevenirea amenințărilor lui, juridicește, nu se poate face decât acum: *în sesiune a parlamentară apropiată*. E vorba numai de o prevenire, firește, de un paliativ, – și el nu poate fi altul decât: prelungirea vechilor contracte.

Dar o soluțiune a însăși problemei locațiunilor nu va mai fi arbitrar separată de chestiunea construcțiilor, în care, după câte știm, ministrul Muncii are un cuvânt de spus. Într-adevăr, d. dr. Lupu, autorul, pe vremuri, al unui proiect de lege al chiriilor quasi-revoluționar, se află astăzi în fruntea unei Case a construcțiilor, pentru care pare a fi stors de la zgârcenia d-lui Vintilă Brătianu mijloacele de a scoate din starea de ficțiune, de până acum. Nu vedem, deci, cum s-ar dezinteresa d-sa de alarma chiriașilor pândiți de evacuările de la primăvară și cum și-ar asuma, cu anticipație, câteva mii de asemenea sinistrați ce i-ar reveni, cu buclucurile lor, de Sf. Gheorghe.

Iată o preocupare măruntă, – vor gândi politicienii obsedați de metafizica împrumutului, de stabilizare și de modul cum s-ar putea obține, prin Liga Națiunilor, dezarmarea Ungariei. E vorba, totuși, de grija de căpetenie care apasă cea mai mare parte a orășenilor: funcționarii particulari și muncitorimea. E vorba să se găsească un ministru liberal sau liberaloid care să nu mai considere problema fragmentar și să se libereze, totdeodată, de teroarea sindicatului proprietarilor și de ipocrizia de clasă.

LA GENEVA

Gloria lui Găetan, a cărui ascensiune de-aba începe, n-a trecut încă hotarul. Presa străină continuă să se ocupe de certurile dintre guverne și de urzelile diplomaticești, în coloanele bălțate de știutele fotografii ale miniștrilor de Externe, până ce auriul chip al rufianului bucureștean va răsări, ca o stea, în paginile Europei. Ziarele italiene, firește, n-au luat nici ele cunoștință de isprava și existența unui tip „*Resorgimento*“ pe malurile Dâmboviței. Figura venerabilă a monseignorului Seipel și pozele scrobite ale micilor cancelari balcanici excită, în redacțiile fasciste, o cerneală spumegoasă, o rabie războinică și imperialistă. Amenințarea tună în defileele Alpilor, spre Viena pacifică, spre Belgradul dârz, spre lubricul București, obsedat de mistere și scheme erotice, și în Praga atentă, tocmai în vremea când Societatea Națiunilor se pregătește să aplaneze vrajba dintre națiuni și să discute, iar și iar, dezarmarea. Ascultați de la *Giornale d'Italia*, organul oficial al d-lui Mussolini, cetire: nu trebuie încurajat banditismul, nu trebuie încurajată lașitatea înarmată a patruzeci de milioane de locuitori ai Micii Antante, asupra a opt milioane de cetățeni, pașnici și fără arme, ai Ungariei. Pe zi ce trece, tonul acesta răstit, verbiajul acesta gogoșat, se întețește. Fără îndoială, amenințarea în sine, tradusă adică în ceea ce ar putea ea însemna ca faptă, când s-ar ajunge, din nefericire, la fapte, nu sperie pe nimeni. Am văzut până și Austria, cu mâinile legate, surâzând sub vociferarea torențială a d-lui Mussolini. Câteva zile în șir Viena se întrema la suvenirul unicei sale glorii marțiale, bătută în silabele lui Caporetto. Am auzit, reînviate, cuvintele fostului Kaiser german, care, în demența sa, găsea adesea formule lapidare: „mai bine-i să-i ai pe italieni vrăjmași decât prieteni"... Și desigur că întreg acest liber centru de laborioasă democrație și de senină artă răzimată și oglindită în Danubiu, s-ar înveselit ca de o nouă operetă de retorica mussoliniană, dacă ea n-ar fi corespuns acelor suferinți reale, acelor schingiuiri de suflete și trupuri pe cari politica fascistă le comandă în sudul Tirolului...

Dar nu e vorba de transformat frazele Ducelui în efective militare, cotropind mijlocul Europei. Și câtă vreme, încă, pricinile și frontierele se mai judecă în solemnități sau în conciliabule, între indivizi în haine negre și pantofi de lac, ajutorul pe care atitudinea Italiei îl aduce Ungariei turbulente, subversive și prinsă pentru a nu știm câta oară în flagrant delict de tentativă de incendiere a continentului, e totuși eficace. Liga Națiunilor e din nou pusă la încercare și, anticipativ, compromisă. Cinismul sfidător al lui Mussolini, care a îmbrățișat cauza ingrată a Ungariei, a Ungariei bancnotelor false, a Ungariei înarmărilor de la St. Gothard, cu un curaj care egalează dezinvoltura sexuală a lui Găetan aplecat peste babe, complică tot ceea ce se anunța simplu și dinainte soluționat la Geneva.

Ungaria inculpată are un avocat disprețuitor și primejdios. D. Titulescu a încercat, în zadar, să și-l câștige. Ar fi mai sănătos, pentru reprezentanții României, să calculeze dintru început cu acest constant neprieten. Ar fi mai salubru pentru opinia publică românească, și pentru conducătorii ei, să iasă din alcovul problemelor genitale, pentru a privi, o clipă, peste frontieră.

FORȚE NOI

Clarificare? Unii o văd prin răsturnarea liberalilor și venirea Partidului Național-Țărănesc. Imposibil, se răspunde, liberalii sunt prea tari pentru a sucomba sub loviturile de hârtie ale buletinelor de vot universal. Ei nu-și vor face un scrupul și nici nu se vor împiedica de numărul infim de reprezentanți strecurați în Parlament sub regimul asfixiant al alegerilor libere. Ci vor lupta cu mijloacele pe cari organizarea lor bancară și înrămurirea lor în administrație li le procură. Structura economică a țării și a întregului continent le îngăduie să compenseze numărul prin pozițiunile pe cari ei le ocupă. Liberalii pot sabota un guvern național-țărănesc, precum și opoziția național-țărăniștilor poate paraliza, pe fotoliul de baionete, dictatura liberală.

Inegale, și totuși cele două tabere se pot anihila reciproc. Speranță unică: împăcarea lor într-o formațiune de colaborare. Speranță deșartă: liberalii nu renunță le dogma supremației lor. Lucruri știute, și sprijinite, toate, pe credința greșită că armonia internă nu poate fi obținută decât prin revenirea la sistemul antebelic al celor două partide chemate alternativ la cârmă de voința înțeleaptă a suveranului, discret influențată de glasul urnelor și al „opiniei".

Dar suveranul de altădată a răposat, iar urnele, dimpotrivă, s-au înmulțit. Și fiindcă, față în față au rămas, de o parte, țăranii, de alta, bancherii, forțe cari, politicește, nu se pot ciocni – cum nu se pot război vietățile cerului cu cele din fundul oceanului –, rătăcirea și confuziunea s-ar fi perpetuat, la nesfârșit, spre bucuria profitorilor politici. Un mic fapt, însă, și recent, arată calea clarificărilor posibile. Câmpul și elementele în luptă se modifică. Mecanica politică se lămurește și își recapătă preciziunea, ca prin miracolul unei teorii matematice noi. În antagonismul dintre național-țărăniști și liberali intervin, ca o nouă dimensiune, mulțimile uitate ale muncitorimii. În felul acesta, vidul izolator dintre dictatura cartierelor luxoase ale orașelor și satele nenumărate ca stelele, dar risipite ca și ele, se umple prin intervenția, până azi absentă, a foburgurilor. Contactul, eludat cu dibăcie, de pseudo-bancherii și pseudo-capitaliștii liberali, devine inevitabil. Piept la piept. Marea și lagunele ei, sporite de vigoarea-i imensă, au atins stătutele canaluri dintre palate. Aceasta e situația pe care o poate crea resurecția Partidului Social-Democrat, ralierea, din nou, a muncitorimii în jurul unui steag roșu decolorat. Liberalii au înțeles primejdia. Campania lor delirantă, revărsările calomnioase pe tema acordului național-țărănist-muncitoresc, stau dovadă.

Socialiștii pot redeveni o decisivă greutate, în falsul echilibru dintre cele două tabere. În 1920, partidul lor înrola o sută șaizeci de mii de muncitori dincoace și dincolo de Carpați.

În vremea când partidele politice nu reprezentau decât fracțiuni regionale, socialismul constituise primul partid unitar al României-întregite.

În culmea gloriei și a popularității sale, generalul Averescu a conspirat cu acest partid. În plină ascensiune politică, doctorul Lupu, socialist sui-generis, apărea în fața mulțimii, orator înflăcărat și incendiat de reflexul cruntei flamuri sub care vorbea.

Fanatismul împins până la stupiditate al conducătorilor socialiști, amestecul nerod al Internaționalei a III-a, sceleratețea ministrului Argetoianu, au spulberat această forță: singura care menținea pe liberali în strictă realitate, în justă proporție. În reînvierea de acum, alianța cu național-țărăniștii e cel mai de seamă ajutor. Prigonirile polițienești, îndelunga și speciala scoatere din lege a muncitorimii au înviorat resortul indignării ei, ruginit. Șomajul organizat de Vintilă Brătianu, mai întâi în Banat, apoi pe Valea Jiului și a Prahovei, până în București, și care se întinde

pretutindeni, readuce acel curaj și acel accent al deznădejdii și al foamei. Flămânzitorul țării, d. Vintilă Brătianu, își pregătește, sigur, adversarii.

Fără îndoială, în explicația reînvierii socialismului intervin elemente încă obscure, interese încă nedescifrate.

Se întrevăd, în anumite campanii, mâini, abjecte, liberale, se ghicesc socotelile complicate ale unor mandarini, amatori de alianțe și de încurcături. Nu importă însă tactica, nici procedeele, când, prin folosirea abilă a rivalităților permanente sau momentane între partide, între formațiuni, între personalități, se ajunge la clarificarea și întregirea eșicherului politic prin readucerea muncitorimii în bătălie.

Dar nu ne felicităm prea devreme. Partidul Socialist pe cale de reconstituire rămâne expus acelorași primejdii nimicitoare din trecut. În primul rând, vanitatea, nerozia și îndârjirea conducătorilor. Nu a tuturora. Dar presa va veghea, de data asta, să nu avem o nouă recoltă de idoli. Ura, pe urmă, împotriva elementului intelectual, pornită de semidocții broșurilor de popularizare, de fascinații cuvântului tipărit și ai rezumatelor de economie politică. Și amestecul perfid și inept al Internaționalei comuniste, care a dus, pretutindeni, la distrugerea organizațiunilor uvriere. Iar în sprijinul propagandei comuniste, în ajutorul agenților provocatori, vor interveni, fără doar și poate, prin toate mijloacele, cu întreg zelul, guvernul și Partidul Liberal.

O alianță ocultă, imorală și subversivă, a liberalilor cu uneltitorii Sovietelor, iată prima paradoxală consecință a acordului național-țărănesc-socialist.

FLĂMÂNZITORUL

Strădania guvernului n-a fost zadarnică. A izbutit să pună țărănimea la regim. Spun rapoartele prefecților că, în cele mai mănoase regiuni al țării, locuitorii flămânzesc și vitele crapă de foame. O masă pe zi, o masă la două zile: intensivă cură de slăbit.

Clasa conducătoare, îmbuibată cu eter şi cocaină, obsedată de senzaţii istovitoare şi de problema tinereţei fără bătrâneţe, cunoaşte postul prelungit şi abstinenţa de la bucate ca un mijloc pentru menţinerea zvelteţei şi a siluetei.

E rândul poporului să se bucure de asemenea privilegii. D. Vintilă Brătianu a găsit acest procedeu de înnobilare în masă, de nivelare şi împăciuire socială în egalitate: brâul plugarului şi centura cioclovinei se încheie la acelaşi număr, virginal de redus, de grade... Fără îndoială că nici înainte vreme ţăranul nu putea fi învinuit de excese gastronomice. Nicicând, burlesca şi deformatoarea obezitate n-a ameninţat tipul estetic al rasei. Respectând pe neştiute o igienă şugubeaţă care îţi recomandă să te fereşti să îmbuci şi să te îmbuibi pe săturate, omul de la ţară s-a ridicat totdeauna de lângă un ceaun fără să aştepte suspinul recunoscător al stomacului. Şi, de-a lungul zilei pecetluită de soare, a purtat printre lanuri cântecul protestator al maţelor în şomaj. Apoi, pelagra, apoi sifilisul şi *delirul tremens* îl pândeau să nu se răsfeţe într-o resemnare care, cu timpul, ar echivala cu fericirea. Din când în când, câte o ploaie de gloanţe se adăuga tuturor binecuvântărilor vieţii lui, din partea stăpânirii surprinsă cu hambarele goale. Războiul, ţăranul l-a purtat în acelaşi sunet de fanfară interioară a măruntaielor lui pustii. În schimb, împroprietărirea şi votul universal au acreditat legenda ţăranului ghiftuit, cu chimirul înţesat de monedă depreciată...

Regimul bestial al d-lui Vintilă Brătianu, mania şi sadismul său de calculator primar ne aduc, târziu, dezminţirea. A fost, mai întâi, foametea în Basarabia şi exodul sătenilor basarabeni, pe spinare cu scoarţele înflorite, prin târgurile şi oraşele Regatului. Opinia publică şi politicienii nu s-au emoţionat cu exces: în mintea multora, Basarabia se iveşte învăluită într-un fel de poezie slavă, în care cele şapte plăgi biblice sunt endemice şi oarecum necesare pentru pitorescul locului. Foametea în Basarabia e o prelungire a foametei în Rusia, o consecinţă încă persistentă a ţarismului de odinioară, a sovietismului, vecin astăzi. Foametea în Basarabia e foarte firească şi suportabilă pentru sătuii din Regat şi din celelalte provincii, cari, de altfel, n-au în toate cele ce se petrec peste Prut nici o vină. Dar spectrul ei – cum se zice în cea mai cotidiană retorică – răsărit în satele şi holdele Olteniei, sau pe dealurile Banatului, apare ca un hidos anacronism. O întoarcere la vremurile lui Caragea sau ale lui Pasvantoglu. Prefecţii raportează, ministrul se cruceşte şi nu-i vine a crede. Foamete în România Tratatului de la Trianon şi a exproprierii? Ţăranii n-au de sămânţă şi de mămăligă? Doar li s-a dat (cum li s-a dat) pământ... Şi, totuşi, populaţia e lihnită. Molimele se întind. Se cer ajutoare: bucate şi leacuri. De unde, însă, guvernul să trimită aceste bucate, când pretutindeni aproape situaţia e simţitor aceeaşi, când acelaşi strigăt flămânzit se ridică şi din Ţara pietroasă a Moţilor, şi a maramureşenilor, şi din Basarabia osândită la post uscat, prin tradiţie, şi din Oltenia, mănoasă în deriziune?

E stăruinţa d-lui Vintilă Brătianu care se realizează. Ţara încape în calculele maniei sale aritmetice, în fagurii minţii sale sterpe şi înguste. Rând pe rând, clasele au fost lovite, sărăcite, devitalizate şi conrupte de atotputernicia acestui neputincios care aserveşte totul intereselor tagmei de misiţi şi de samsari în subordine. A creat, mai întâi, pentru necesităţile bugetului, mizeria funcţionarilor, cărora le-a intonat, cu vocea sa cinică şi nazală, aria sacrificiului şi a penitenţei unanime. Rezultatul: sinucideri, prostituţie, fraude uriaşe, bacşiş, disperare. A dezorganizat învăţământul primar, a nimicit învăţământul superior, printr-o salarizare infamă şi o muncă disproporţionată până la imposibil. Rezultatul: incultură şi agitaţii, exodul corpului didactic spre alte îndeletniciri mai hrănitoare. Printr-un sistem de constrângeri, de restricţii şi de impuneri, a paralizat industria de peste munţi, suprimă creditul, devenit un instrument de control şi de şantaj politic, şi ruinează negustorimea, stăvilind tranzacţiile.

Încep falimentele şi, deodată, în regiunile industriale, şomajul. Ministrul Muncii îl constată la Arad, la Reşiţa şi Anina, la Petroşani, pe Valea Jiului, în Ardeal, pe Valea Prahovei, la Bucureşti. Cincizeci de mii de muncitori fără lucru înseamnă treisute de mii de guri fără pâine. Căci graţia divină a dăruit pe cei slabi şi mizeri cu prolificitate, unul din aspectele cele mai ironice ale abundenţei.

Într-o vie, la Valea Călugărească, am văzut murind de foame un copil de ţâţă. Mama lui venise din vreme să-şi asigure de lucru la primăvară. Copilul avea un oval bizar, scofâlcit şi vânăt. Vânăt în jurul pleoapelor, pe scobitura obrajilor, pe scufundătura spectrală a nasului. I se încrețise pielea; – părea un foetus sau, mai curând, o babă. Sinistră, pe un chip de prunc, imaginea bătrâneții. Mama lui, gonită de departe, de peste Olt, de sărăcie, îl îmbia, cu un sân veșted, să-l hrănească: n-avea lapte.

Pruncul acesta făcea parte din generația pe care a pregătit-o țării dictatura d-lui Vintilă Brătianu, flămânzitorul.

LEGEA BUCHIEI

Ministrul Școlilor e un admirator înverșunat al poetului Eftimiu. Al Eftimiului din *Meșterul Manole*. Și-a potrivit, o vreme, activitatea școlară pe faimosul refren: „Cu piatră, cu var și cu sânge, – prin viață, prin moarte, zidim". Casapul gâlcilor lui Ionel Brătianu și-a săvârșit, astfel, opera masonică, spre marea baftă și îmbuibare a chiristigiilor, antreprenorilor de binale și a fabricanților de cărămidă, liberali. Căci unul din principalele merite și secrete al regimului stă în această măiastră fuziune a idealului cu afacerile. Școli, deci, în stil bizantin, cu acoperișul roșu de vilă boierească, s-au înălțat la toate răscrucile. Au rămas însă pustii, ca altarele uitate ale unui cult păgânesc. D. dr. Anghelescu adoptase tactica prisăcarului: așteptând albinele, așezase pretutindeni faguri artificiali. Și a trecut, apoi, la a doua parte a ceea ce numește d-sa, și guvernul, campania culturală. Un proiect de lege asupra învățământului secundar teoretic. În plină fantasmagorie. Și-a propus oare, ministrul Școlilor, să legifereze *Vidul*? Să fie, oare, proiectul său de lege, prelungirea și sublinierea relelor năravuri ale pubertății? Spun ziarele că Parlamentul se pregătește să discute acest conglomerat de articole cari nu creează, nu îndreaptă și nici nu modifică nimic dintr-o realitate tristă și imuabilă. Se mai afirmă, în glumă poate, că asistăm la războiul a două concepții, că d. dr. Anghelescu o impune azi pe a d-sale și o înlătură pe a d-lui Petrovici. Se pronunță, în legătură cu acestea toate, cuvântul de reformă școlară, ca și cum ne-am afla în fața unui plan chibzuit și prevăzut cu mijloacele necesare de realcătuire din temelii a învățământului. În realitate, se propun câteva neglijabile modificări de amănunt, se proclamă unele înlocuiri de termeni. De zeci de ani, miniștrii români ai Instrucțiunii Publice fac figură de legiuitori, înființând sau desființând clasa a opta, spre marea emoție a elevilor dintr-a șaptea. De zeci de ani, problema de căpetenie a învățământului pare că s-a fixat în suprimarea sau instituirea examenelor de fine de an, nu numai a bacalaureatului. Proiectul d-lui Anghelescu, astăzi, imitând mișcarea circulară a măgarului la scosul apei, se târcolește în jurul acelorași grave nimicuri. Mâine, desigur, un alt reformator va preface și răsturna tot ceea ce se legiuiește astăzi. La nesfârșit, de-a lungul istoriei.

Dar, între timp, nu-și vor da seama, toți acești miniștri, că învățământul, că mai ales învățământul secundar, de mult nu mai există?

POLITICA PEDERASTĂ A ROMÂNIEI

Lui Titulescu, desigur, îi suntem recunoscători: ca logicieni, ca artiști, ca români; din toate privințele, precisul său discurs, învăpăiat și dur ca un diamant dezlănțuit în cele mai pure și fulgurante flăcări, a trebuit să ne satisfacă. Procesul – momentan – a fost pierdut. În chiar coloanele acestui ziar, nu sunt de atunci zece zile, am arătat la ce ne așteptam. Paradoxal eșec, și revoltător. Toți sorții, în aparență, păreau de partea noastră. Începând cu atitudinea cuminte și loială a României comparată cu uneltirile neîncetate ale Ungariei, prinsă în flagrant delict de falsitate de bancnote și, de curând – fapt care o punea într-o inferioritate decisivă –, în flagrant delict de contrabandă de mitraliere, agravată de ifose impertinente și declarațiuni războinice; începând cu dreptatea limpede a cauzei românești, exprimată în formulele lapidare ale d-lui Titulescu, opusă absurdelor pretenții maghiare, anevoios susținute de retorica întortocheată a contelui Aponyi, avocat neîncrezător al unei teze imposibile; și, trecând apoi pe terenul realităților palpabile, prieteniile noastre, sistemul de alianțe din care participăm, blocul Micii Înțelegeri și al Poloniei: argument greu, în balanța frauduloasă a justiției de la Geneva, a justiției care privește pe furiș, pe sub tulpanul de peste pleoape. Și se pare că am pierdut, totuși.

Consiliul senil are frecvente absențe de memorie. Din septembrie până în martie a uitat tot ce știuse și hotărâse. România s-a retras din cabinetul acestor năravuri internaționale, rușinos pătată de tentativa lor de a o convinge.

Pățania de la Geneva, însă, nu trebuie considerată izolat. Nu e o întâmplare datorată unor conjecturi oculte, defavorabile. Ea era inevitabilă și dacă nu intervine o redresare hotărâtă a acțiunii noastre, dinăuntru și din afară, în ținută, în ton, în continuitate, dacă nu se trece, fără zăbavă, fără sfială, de la pasivitatea acestei pederaste politici, dispusă cu spatele la realitate și deschizând ușile de-a-ndaratelea, în deplină ofertă de nuri pentru călcâiul, sputa și alte pofte ale oricui, proaspăta și trecătoarea ofensă va fi urmată de altele, cu mult mai grave încă.

N-ar trebui să mai servim publicului fapte, imagini și argumente. O demonstrație plastică, după cele mai moderne procedee pedagogice, l-ar lămuri mai rapid și mai lesne. Pentru explicarea zig-zag-urilor pe tobogan, ale politicii noastre externe, ar fi prea de-ajuns ca publicul să poată privi, o singură dată, mutrele corpului nostru diplomatic, să vadă mișcându-se trupurile manechinelor noastre *din carieră*, să audă, mai ales, vorba, să le savureze accentul indescriptibil.

Pomădată, sclivisită selecție de hermafrodiți și de castrați, de bătrâni precoci, de smulși, cu sforțări de seringă, din ghearele paraliziei generale, de moșnegi spasmodici și monoclați, desigur, ansamblul acesta al personalului nostru pentru legație și afaceri străine (cele câteva rare excepții nu fac decât să confirme – prin contrast – constatările noastre) pare destinat mai mult unui panopticum, unei exhibiții cu scop educativ, de mizerii șlefuite, unui repertoriu de *grand-guignol*, unui roman de Jean Lorrain, decât apărării și propagandei intereselor unei țări în afară. Cum să facem ca publicul să vadă? Să cerem participarea tabeticului corp la parada de 10 Mai? S-ar pierde mucalitul efect al zâzâitului și al graseiatului obligatoriu în uzanțele și conversațiile diplomației.

Să exigem, în schimbul unor mănoase cheltuieli de reprezentare, ce li s-ar servi din taxa de intrare, o expoziție trimestrială în cuștile parcului comunal de la Filaret? Să le oferim montarea unui film monden în cinematograful vorbitor? Pentru informarea mulțimii, nici un sacrificiu, nici o pretenție nu ni se pare exagerată. Masele trebuie să-și dea seama că pricina neizbânzilor cauzei românești în afară e părăsirea de demult, a acesteia, pe mâini nevolnice.

Diplomația românească e refugiul pseudoboierimii scăpătate, azilul cartoforilor expropriați, viitorul sinecurist al tineretului ciocoiesc, incult și fără nici o râvnă. Singurul său titlu la această carieră e geometria riguroasă a cărării spre ceafă și a liniei pantalonului; e racheta de tenis și cunoașterea aproximativă a două limbi străine, poliglotismul derizoriu al portarilor de hotel. Suntem împotriva aristocrației? Nicidecum. Să fie, însă, o autentică, o dovedită prin isprăvi, prin ritmul, prin energia și știința ei, aristocrație.

O elită conducătoare, în sensul lui Lucien Romier și Ferrero. Ea ar exista și la noi. Din dezgust și din dispreț, se ține, însă, departe de treburile publice pe cari le abandonează grijilor inculte ale diplomaților și politicienilor. Și, iată-ne, astfel, pe seama lui Diamandi și a lui Trăsnea Greceanu.

Iar între timp, propaganda maghiară se dezvoltă îndărătnică și fanatică. Ofensiva celor mai ascuțite și mai active minți ale Ungariei e în luptă cu rutina birocrației noastre ațipite. Pretutindeni, în afară de Franța, maghiarii au câștigat opinia publică, iar în Marea Britanie au câștigat și partidele politice, la punctul lor de vedere: revizuirea Tratatului de la Trianon – revizuirea tratatelor de pace.

Pasivitatea României, pasivitatea oamenilor cari au acaparat conducerea și au dat mișcărilor națiunii ritmul moleșit și indecent al degenerescenței lor intelectuale, ne-au adus aici. Numai o reacțiune sumară și bruscă, numai o protestare fermă și continuă, o trecere la diplomația și propaganda agresivă a revendicărilor de tot felul, și în special la respectul tuturora, mai poate zădărnici chemarea noastră, mâine, la o conferință a rectificărilor de frontieră.

Cine să determine, însă, cine să realizeze o asemenea revoluție în materialul omenesc și în activitatea lui?

RACUL, BROASCA ŞI O ŞTIUCĂ

Trei miniştri, siliţi de împrejurări să-şi coalizeze inteligenţa, examinând chestiunea chiriaşilor, n-au dat totuşi peste formula căutată. Explicabil. Cei trei se numesc – şi-i înşiruim după vârstă: Stelian Popescu, Guţă Tătărăscu, dr. N. Lupu.

Nu cunoaştem o expresie aritmetică a isteţimei lor adiţionale.

Avem însă cuvinte să presupunem că ea ar conţine un număr de nule, cu desăvârşire impresionant. Dar e tot atât de imposibil să aduni sinceritatea lor laolaltă. D. Guţă Tătărăscu şi problema chiriilor? Mult ce-i pasă! D. Guţă e într-o perpetuă oscilaţiune între politică şi literatură. El însuşi a declarat-o. E gata în orice moment să părăsească pe una pentru cealaltă. Amant nestatornic şi lipsit de pasiune: trist amant, debil amant...Nu acelaşi lucru s-ar putea spune despre d. Stelian, de pildă... Un întreg trecut, rezolvat cu noroc într-o serie de situaţii preponderente, ar protesta truculent. D. Stelian Popescu e trup şi suflet de partea proprietarilor. E părerea şi atitudinea d-sale. Teorie politică?

Cine l-ar putea bănui pe eminentul nostru confrate de asemenea delicte? Dar d. Stelian Popescu e şi d-sa proprietar de case. Cum oare să legifereze împotriva categoriei căreia îi aparţine? Rămâne d. dr. Lupu. În vremurile sale eroice, ca ministru de Interne, acum câţiva ani, d-sa intervenise, în problema chiriilor, cu o soluţie drastică. Închirierile să se facă printr-un Oficiu al Comunei... Să se rechiziţioneze şi să se repartizeze apartamentele goale şi camerele de prisos ale ciocoimei. În parte, un asemenea regim stăpâneşte astăzi în Austria. Şi nu se poate spune că Viena e mai rău administrată ca Bucureştii. Dar la noi, bulevardul Colţei, parcurile Ioanid şi Filipescu s-au emoţionat. Nu se putea mai cumplită veste. D-rul Lupu, bolşevicul, a fost pricina izgonirii guvernului de atunci de către Regele Ferdinand, boieri, ciocoi şi samsari. Şi astăzi, d-rul Lupu e nevoit să examineze din nou aceeaşi problemă, întrucâtva modificată, împovărat de un asemenea trecut.

D-rul Lupu e însă ministru într-un partid liberal. Cum vreţi să rişte o atitudine extremă fără să-şi atragă blestemele pseudo-burgheziei de la putere? De aceea, deşi în ultimele zile ale deliberării, problema a rămas nesoluţionată.

De fapt ea este simplă. Politicienii însă, şi presa, trebuie să renunţe la sentimentalism şi la paradoxul „soluţiunei echitabile". Se dibuie, în această întunecoasă şi complicată chestiune, după o formulă care să împace, în detaliu, fiecare caz.

E, hotărât, imposibil. Să ne resemnăm deci a crea o categorie de nemulţumiţi, cât mai mică. Să păstrăm, bineînţeles, speranţa şi intenţia de a-i împăca mai târziu. Aşadar, repede: Cine sunt cei mulţi şi cei mai necesari? Proprietarii? Chriaşii? Fără ezitare! – Atunci?...

Şi, la protestul unora dintre proprietari că actualele venituri, provenite din chirii, nu le ajung să trăiască, să se răspundă răspicat:

– Nu se mai trăieşte, astăzi, numai din venituri! Trebuie să munciţi!

DECLARAŢIUNILE D-LUI IULIU MANIU

„Talentul strălucit al d-lui Titulescu n-a putut izbuti din cauza politicei interne", declară d. Iuliu Maniu. Guvernul, într-adevăr, se bizuia pe acest talent tot atât cât şi pe dreptatea cauzei însăşi.

Spera totul de la simpatiile, legăturile personale şi abilitatea ministrului de Externe. În răstimpul însă de la septembrie încoace, îşi dase întreaga osteneală de a-i zădărnici posibilităţile şi străduinţele, şi de a-i prepara o atmosferă dificilă. Mai întâi, prin aceea că d. Vintilă Brătianu înţelegea să dezvolte, în cercurile financiare mondiale, o acţiune pe cont propriu, paralelă, în închipuirea sa, cu acţiunea d-lui Titulescu. În felul acesta, România ducea două politici externe, cari se anihilau reciproc, căci demersurile vistiernicului nostru tindeau, nici mai mult nici mai puţin, decât să învrăjbească finanţa yankee cu finanţa britanică, puse în concurenţă pe piaţa românească. D. Vintilă Brătianu punea la cale ceea ce în argoul bucureştean se numeşte un chiul, bancherilor Londrei, fără să aibă în vedere concursul categoric dat de d. Chamberlain ţării, în astă-toamnă.

Pentru salvarea şi urmărirea maniacă a lui „prin noi înşine“, Primul-ministru nu se sfia să saboteze sforţările ministrului de Externe, pornit să apere, într-un proces în care sunt puse în discuţie pierderea suveranităţii, izolarea desăvârşită a ţării, plata unei despăgubiri de zeci de miliarde de lei şi care ne oferă perspectiva de a vedea ridicându-se, împotriva statului şi a reformei agrare, o serie infinită de revendicatori.

Dar nu numai în străinătate, guvernul actual a reuşit să pună piedici, să aşeze curse, să pună obstacole în paşii reprezentantului său. Ameninţat să fie răsturnat de nemulţumirea obştească, guvernul a înăsprit, înlăuntrul ţării, măsurile sale tiranice, înteţind, în toate regiunile, starea de asediu, concentrând trupe şi jandarmerie în Ardeal, instituind cenzura presei şi a telegramelor. A izbutit de minune să dea impresia unei profunde şi ireductibile dezbinări interne, dezbinări nu numai între partide, ci şi între diversele ramuri ale românismului. În aceeaşi vreme, pretutindeni, adversara noastră Ungaria dădea, prin propaganda şi protestările sale continuie şi fanatice, susţinute de toate clasele şi partidele, spectacolul unei impozante solidarităţi naţionale. Dictatura unui militar ca Horthy, sub care, mai ales la început, s-au tolerat asasinate şi schingiuiri ruşinoase, izbutea să realizeze o concordie şi un echilibru intern. Tirania, însă, civilă şi civilizată a României învrăjbea, până la sânge, masele naţiunei cu facţiunea uzurpatoare. La Geneva, deci, Consiliul a avut în faţă-i nu România celor optsprezece milioane de ţărani, cari, toţi, fără deosebire de naţionalitate, sunt solidari pe tema reformei agrare, fiindcă au luat pământ deopotrivă şi ungurii şi nemţii şi secuii şi românii şi ruşii, ci un biet partid politic care deţine puterea prin mijloace tuturor cunoscute. Consiliul, deci, a crezut că poate lovi. E mai uşor să nedreptăţeşti o clică acaparatoare, pradă greutăţilor interne, decât un bloc naţional indestructibil.

Dar renumele? dar prestigiul? Renumele, liberalii l-au compromis cu tot dinadinsul, în străinătate, şi fără scrupule. Le trebuia un pretext pentru dislocarea de trupe şi extinderea zonelor

de stare de asediu, în ţinuturile unde urma să se intensifice campania opoziţiei. Orbeşte, au imaginat şi înfăptuit din nou – procedeul e vechi – agitaţiile antisemite, scandalurile de la Oradea Mare, ruşini necunoscute încă Ardealului: un tren de terorizatori care se opreşte în toate gările, nu după itinerarul cronologic al Căilor Ferate, ci după bunul plac al devastatorilor. Vă amintiţi, pe atunci, de zbuciumul d-lui Titulescu? Ministrul de Externe nici nu încercă să-şi ascundă nemulţumirea, să-şi reţină dezaprobarea. S-a vorbit, cu acel prilej, de demisiunea d-sale din cabinetul liberal: căci îşi dădea, cel dintâi, seama de uriaşul sprijin, de zdrobitorul argument ce s-a furnizat propagandei maghiare în dauna noastră.

Şi se adaogă apoi păcatul de neatenţie, crima de inacţiune, greşeala de a subtiliza şi de a vroi să speculezi atitudinea ta firească în faţa provocărilor adversare. S-a protestat oare, cum se cuvine, cu vehemenţă, împotriva sfidărilor contelui Bethlen, în discursul de la Debreţin? Întrebaţi-vă o clipă: ce-ar fi făcut, de pildă, persecutorul nostru, d. Mussolini, în faţa unei înfruntări similare? Şi faceţi o justă medie între ce-ar fi făcut el şi ce am făcut noi. Dar în chestiunea contrabandei de arme? Ce-a vrut, oare, guvernul român când, trecând peste d. Titulescu, a întârziat şi a atenuat protestarea noastră?

Cert e că, în ciuda celor mai flagrante şi mai intenţionate greşeli, Ungaria războinică, falsificatoare şi contrabandistă a contelui Bethlen a izbutit să izoleze, la Geneva, România pacifică şi ascultătoare. Să obţină, bătând din picior, o „primă dată încăpăţânării“, după expresia d-lui Titulescu. Şi aceasta numai datorită faptului, subliniat de d. Iuliu Maniu, că reprezentantul maghiar a putut vorbi în numele naţiunii solidare.

Suntem într-o inferioritate din care trebuie să ieşim grabnic. Dar o solidaritate efectivă, reală, nu se va obţine numai prin declaraţiile câtorva şefi de partid, prin manifestaţiunile unui Parlament fictiv şi prin corul presei: e nevoie de o sinceră clarificare a situaţiei interne, pe care să bizuim acţiunea noastră în afară; e nevoie de o adevărată şi durabilă raliere a naţiunei destrămate... E nevoie de un guvern cu autoritate, emanaţie a mulţimilor consultate prin alegeri libere.

„PATRIA ÎN PERICOL“

Nu d. Iuliu Maniu e omul care poate fi acuzat de grandilocvență. Nici de lipsă de scrupule în alegerea mijloacelor sale de luptă, nici de urmărirea morțișă a intereselor de partid. În politica noastră internă, acest șef cu priviri albastre, absorbite de un vis de dreptate și adevăr, a fost aproape zece ani cea mai hermetică enigmă propusă unor adversari buimăciți. Rutina lor de culise, psihologia lor de club și cafenea, experiența lor de anticameră, matematica lor de samsari erau în derută. Ce gânduri are nou-venitul acesta? Să fie un nebun, să fie un nerod? Ascultau cuvinte și nu le găseau înțelesul. Vedeau atitudini aievea și se frecau la ochi, ca Sfântul Toma. De mult, într-adevăr, bieții politicienii s-au fost deprins să înlăture conținutul din cuvinte și să-și pipăie, de aproape, vedeniile. Iar printre ei, Ardealul, prin Iuliu Maniu, păcătuia printr-o deplină claritate, prin lipsa de mlădiere în ținută, prin rigiditatea lunatecă a pasului de urmat, prin strălucirea fixă a stelei polare a idealului. Cu neputință, își spuneau politicienii Vechiului Regat, cu neputință să fie adevărate toate acestea. E un cabotin al iacobinismului, un negustor care ține la preț, – să-i facem noi concesiuni, să-i oferim alte avantagii încă. Și de la fiece tocmeală ofertanții plecau dezamăgiți. Auziseră, o dată mai mult, aceleași lucruri, și pe cât le-au fost spuse mai pe șleau și mai tare, pe atât li se păreau mai minunate și mai de necrezut. Pentru prima oară, se întâlneau cu cineva care să nu trafice, în folosul său, cu o delegație pe care o deține, cu o încredere de care se bucură. Un om jurat să nu se abată de la solia sa limpede și dârză. Cineva care nu putea fi înduplecat să aducă la masa tranzacțiilor dreptul Ardealului, iar mai apoi dreptul țărănimii întregi la conducerea țării. E cu adevărat întristător să vezi cât de anevoios își fac drum, în înțelegerea noastră, adevărurile mari și simple; cât de înrădăcinat se află, în mintea omului, paradoxul că vorbele servesc numai să ascundă gândurile.

În sfârșit, se pare că o parte din uzurpatori au înțeles că d. Iuliu Maniu nu va fi constrâns nici să trădeze, nici să se încline. Cum oare să capituleze cetatea stâncoasă, inelul de piatră al Ardealului, în fața câtorva sute de politicieni și de bancheri? Câtă vreme în fruntea Partidului Național-Țărănesc se află o conștiință stăpână pe sine și pe înțelesul celor ce reprezintă, un asemenea miracol e cu neputință. Și într-altfel, chiar de s-ar fi înlănțuit faptele, am fi văzut năzuințele și energia poporului grupându-se în formațiuni noi, găsindu-și expresia în personalități ivite din adâncurile lui, purtătoare ale aceluiași cuvânt, mai revoltat și mai aproape de faptă. Astăzi, calmul tenace al conducătorului se obârșește din liniștea plină de așteptare și de forță a pădurii umane de peste ziduri.

Iată, însă, că Partidul Național-Țărănesc se află în fața unui iureș brusc și deznădăjduit. Guvernul, copleșit, nu atât de insuccesul reparabil de la Geneva, cât de izolarea pe care o denotă, de dușmănia în creștere ce ne amenință, reclamă, în cumplite tirade, într-o cascadă de gesturi teatrale, solidaritatea națională, concursul opoziției, pentru consolidarea situației lui hodorogite de cutremurul acestor momente. Niciodată un șantaj guvernamental nu s-a servit de argumente mai mărețe. Dacă d. Titulescu, în pledoaria-i incomparabilă, smulgea consiliului senil consfințirea unei cauze drepte, guvernul s-ar fi cramponat de acest decisiv succes și, cu acesta, de lemnul cârmei. Dar cutezanța echipajului de corsari, care ne izbește de toate stâncile, își creează un argument de înveșnicire la putere din chiar dezastrele ce ni le pregătește. O sinistră logică încearcă liberalii să impună unei țări căreia încă nu i-au scâlciat mintea: că succesele în străinătate justifică rămânerea lor la putere.

Dar că eșecul și discreditul reclamă, *dimpotrivă*, o guvernare liberală cu atât mai mult: îi dă chiar dreptul la o ințețire de tiranie și, pe deasupra, la concursul entuziast al opoziției.

Totul a fost falsificat, corupt și sărăcit de liberali într-un singur deceniu de hegemonie a lor brutală. În nebunia deznădejdii încearcă astăzi să întunece și limpedea judecată a tuturora. Ar fi ultima consecință a prăbușirii sufletești unanime: o asemenea formă de demență colectivă...

D. Iuliu Maniu vorbește deci în numele a tot ce e mai sănătos și întreg în țară când refuză să alunece pe terenul insalubru al dialecticii liberale; când nu se lasă amăgit de apocaliptica frazeologie a sinistraților; când vede primejdia dincolo de procesul optanților, în destrămarea naţională, în guvernarea liberală, în izolarea României, în strângerea centurii de vrăjmăşie şi ură la toate hotarele.

Nu e vorba, într-adevăr, numai de câteva miliarde pe cari le reclamă proprietarii maghiari, nici chiar „numai" de compromiterea suveranităţii naţionale. Ne aflăm izolaţi în mijlocul unui plan precis de revizuire a frontierelor, principiu pentru cari ungurii şi-au asigurat, de pe acum, prietenia Italiei, Germaniei şi a Britaniei. „Patria este în pericol", proclamă d. Maniu, şi nu d-sa este omul formulelor grandilocvente. Şi, covârşiţi de aceste realităţi, liberalii încearcă prelungirea tiraniei lor neputincioase, pestilenţiale, desfrânate. Încearcă, prin ameninţare şi şantaj sentimental, să ralieze toate personalităţile, întreaga naţiune, într-un gigantic convoi funerar la dricul politicii liberale, sub steagul negru al renunţărilor, desfăşurat.

PANICA

Zece ani de lovituri de stat, zece ani de uzurpări, treptat, mai cutezătoare, se rezolvă azi într-o spasmodică şi odioasă agonie. Fiindcă regimul, cuprins de chinurile sughiţurilor finale, de vedeniile, de cutremurul şi de tresăririle supremelor clipe, nu merită nici compătimirea, nici tăcerea care, de obicei, veghează la căpătâiul muribunzilor. Sunt şi asemenea suferinţi cari, împotriva celor mai nobile porniri ale inimii, nu izbutesc să inspire decât dezgustul pătimirii lor abjecte. Sunt paturi de îndelungă zăcere, de care nu te apropii decât cu greaţă inexprimabilă, sunt frunţi pe care, nu se ştie cum, nimeni nu se încumetă să le şteargă, mulţumită unui ciudat avertisment al sufletului, unei stranii revolte împotriva inutilei râvne a vieţii de a dăinui sub boleşniţe incurabile. Sunt bube, sunt descompuneri, sunt copturi şi pestilenţe de cari s-ar înspăimânta însuşi Sfântul Iulius Ospitalierul: cel care a primit totuşi în aşternutul său pe un lepros. Pentru că ele (şi simţi aceasta în mod obscur) nu înseamnă numai o căznire nedreaptă şi întâmplătoare a trupului: trădează, ele, corupţii mai adânci, mai esenţiale şi mai drăceşti decât ale cărnii pieritoare. Şi înţelegi prin profunzimile tale că nu te afli în faţa unui rău abătut din afară, ci a unor emanaţii izvorâte din adâncuri stătute. Miasme sufleteşti şi-au corupt învelişul, iar chinul acestuia nu mai e o năpastă, ci o ispăşire. Şi bolnavul care se caţără de lumină şi de aer, cu ochii unsuroşi, cu gura puhavă şi plămânii putrezi, e nedemn de ajutor şi de milă, în zvârcolirile lui de speranţă, de rugă şi de ură.

Guvernul liberal şi-a pregătit un asemenea sfârşit execrabil. Puteri neştiutoare de rostul lor, sau sfielnice în faţa lui, îi acordă un răgaz zadarnic şi primejdios. Asemenea sfârşituri strică sănătatea locului în care se petrec, asemenea bolnavi, asemenea pedepsiţi se izolează în singurătatea păcatelor, când nu li se acordă lovitura de graţie. Toate, în ţară, au fost abătute de la menirea lor, au fost atinse, pervertite şi corupte de neastâmpărul febril al muribundului. Pentru a-şi hărăzi o mizerabilă supravieţuire a trebuit să-şi creeze o atmosferă specială, închisă şi asfixiantă. I-a trebuit un mediu artificial, ca o clocitoare, ritmuri, năravuri şi rituri potrivite acestei schimbări. După apucăturile şi toanele stăpânului, ţara fu nevoită să-şi modifice, treptat, felul de viaţă, credinţele şi gusturile, asemenea tinerei sclave obligată să învioreze şi să aline, cu trupul ei, somnul unui rege senil şi nemernic. Nu-i oare adevărat că în acest deceniu de tiranie liberală s-au strâmbat toate aşezările, s-au travestit noţiunile, s-a făcut educaţia şi perfecţionarea minciunei şi a ipocriziei cu trei-patru substraturi, s-a instituit complicitatea dintre organele administrative şi Partidul Liberal, s-a ajuns la convingerea că totul e permis, că legile sunt, de fapt, desfiinţate?

A fost nevoie de campania viguroasă şi răscolitoare a Partidului Naţional-Ţărănesc pentru a descoperi, sub pâcla legănată pretutindeni, realitatea statornică şi masivă. Astăzi, mulţimile trezite şi raliate de lozinca purificatoare a ţărănismului-naţional privesc banda înspăimântată, ca un cuib de cloporţi surprinşi de lumină, a uzurpatorilor. Un ultim avertisment se înfige în înţelesul regimului, din confruntarea uriaşă de duminică dimineaţa. Şi iată-l, în aşteptare, bolnavul fetid e cuprins de panică. Aiurează şi are viziuni de *delirium tremens*. Ameninţă spasmodic, holbează priviri aburite, se năpusteşte, grotesc, în gol. Alarma lui a stârnit argaţii şi arnăuțimea din curte. Vrând să înlăture inevitabilul, să speri moartea, a făcut un pas cu piciorul lui care nu mai e decât un ciola păros, și-a scremut trăsăturile feței gălbejite și lungi într- schimonositură dictatorială, în care și-a pierdut ochelarii de p nasu-i subțire de fanariot. Și, în acest elan șugubăț și sinistru, d sperietoare agitată de un farsor, a izbutit să șifoneze sub papuci u număr al ziarului *Cuvântul*. Panica regimului se răzbună, anticipat pe presă. Presa îi făgăduiește un prohod și un necrolog spurcat cum i se cuvine. Iar poporul va arde gunoaie pe mormântul lui mocirlos.

CRIZA E DESCHISĂ

Desigur, cel mai grăbit și bucuros să părăsească puterea e tot d. Vintilă Brătianu. Cu toate ifosele lui de rezistență, vistiernicul e un simulator. Maniac, firește, dar când realitățile îl strâng de beregată, bolnavul dă în luciditate. Și nimic nu i-ar conveni mai bine decât, după ce a încurcat atât de drăcește lucrurile, să spele putina și să lase totul baltă. Gândiți-vă: marele împrumut n-a izbutit și finanța străină îi refuză, cu îndreptățită îndărătnicie, banii. Transporturile sunt într-o dezorganizare ce reamintește de Rusia în ajunul revoluției. Producția industrială a fost gâtuită, exploatările de mine și păduri s-au încetinit de moarte. Zeci de mi de familii muncitorești flămânzesc fără lucru într-o țară plină de comori inerte. Ogoarele zac în părăsire, căci istovirea, descurajarea și sărăcia se înlănțuie și se propagă de la o clasă socială la alta. Foamete și mizerie. Statul refuză plata datoriilor interne, iar slujbașii nu-și mai primesc salariile.

Încă o dată, amintirea Rusiei în descompunere, sau a Turciei în decădere, se impune. Adăogați criza de autoritate. Căci pentru a-și apăra, împotriva legii și a națiunii, o netrebnică stăpânire, liberalii au ticluit alte legi și alte așezăminte cari să-i consfințească și să-i mențină la putere. Dar nedreptatea și silnicia nu se pot legifera în chip durabil. Textele și instituțiile cari le statornicesc

devin în curând insuficiente. Au crezut, de pildă, liberalii că, printr-o lege ce acordă, în alegeri, o primă de majoritate partidului care obține 40 la sută din voturi, ei vor izbuti oricând să smulgă acest procent fără violențe, deținând însă puterea. Dar această lege prin care se tâlhărea votul universal nu le-a dat siguranța râvnită: jaful urnelor și schingiuirea populației au trebuit întețite. Alt exemplu: în prevederea morții regelui Ferdinand, a cărui domnie de la război încoace se caracterizează printr-o serie de lovituri de stat, toate în folosul Partidului Liberal, brătieniștii au instituit de cu vreme regimuri menite să le asigure aceeași cinică și brutală hegemonie, pe o perioadă de cel puțin treisprezece ani. Desfășurarea evenimentelor i-a dezamăgit însă. Altă deziluzie, vecină cu dezgustul, li s-a tras din complicitatea desfrânată cu subalternii din administrație și din jandarmerie. Regimul liberal, sprijinit pe spioni, pe agenți electorali, pe funcționari abuzivi, pe comandanți de corpuri de poliție, se vede prizonierul creaturilor și uneltelor sale. Pentru d. Vintilă Brătianu, deci, – care are o veche experiență de familie – o grabnică demisie se impune. Ea e de altfel în tactica tradițională a guvernelor liberale: a trece o moștenire dezastruoasă partidelor opoziționiste pentru a le face răspunzătoare și a le trânti sub apăsarea greutăților acumulate... Partidul Național-Țărănesc n-ar face decât jocul adversarului dacă ar primi puterea fără garanția de stabilitate pe care numai alegerile libere o dau. De aci, ezitările, de aci, rezistența d-lui Vintilă Brătianu. Căci ceea ce opoziția populară îi refuză astăzi este tocmai complicitatea pe care guvernul o reclamă, complicitatea cu vechile metode de guvernământ. Ceea ce se refuză d-lui Brătianu este trădarea maselor, fraudarea mandatelor de aleși ai națiunii.

Primul-ministru se mai cațără, câteva zile, de putere, din considerațiuni de demnitate de partid. Nici d-sa, se pare, nu vrea să cedeze străzii. Imaginația sperioasă a liberalilor a redus astfel proporțiile unei țări ridicate, întreagă, împotriva lor, la dimensiunile tolerabile, pentru nervii lor buimăciți, ale unei „străzi". Mai este, apoi, d. Vintilă Brătianu terorizat de concurența în partid a d-lui I. G. Duca, viclean copil de casă al dinastiei, moștenitor direct al procedeelor defunctului Ion, și care se afirmă în măsură de a merge până la extrema limită. Și de cinismul steril al d-lui C. Argetoianu, omul locuţiunilor porcoase, se simte, primul-ministru, împins pe baricada revoluţiilor de sus-în-jos. Se mai zice apoi că guvernul exige un ultim termen, care ar fi al realizării stabilirii leului. Astfel că, dintr-o serie de considerente mărunte, se confecţionează baloanele de oxigen întru amânarea horcăitului final. Cine ştie? Mari sunt minunile naturii şi, până la ultima respiraţie, nărăviţii doftori de la putere speră într-o întremare miraculoasă a regimului.

Am stăruit asupra socotelilor şi a psihologiei guvernamentale pentru a preîntâmpina şi alte iluzii şi a da, astăzi, când criza este declarată, un precis avertisment. Ştim că liberalii se gândesc, ca la o scăpare, la un guvern de tranziţie. Trucul e vechi. Se şoptesc nume, circulă liste, bântuie tot felul de sugestii şi propuneri impudice. Dar nu o schimbare de figuraţie va dezarma sau va păcăli Partidul Naţional-Ţărănesc.

Şi apoi, această supremă iluzie liberală nu mai are, de când Regele Ferdinand nu mai există, un temei. Guvernul deci va alege între o demisie imediată, fără condiţiuni, şi declararea rezistenţei faţă de naţiune şi de instituţiunile ei. Şi într-un caz şi în celălalt, izolarea dictaturii şi încercuirea ei e fapt împlinit. Iar prăbuşirea îi va fi cu atât mai primejdioasă – căci legile pentru uzurpatori sunt severe –, cu cât va schiţa inutile gesturi de revoltă şi violenţă.

„DE CE SĂ DEMISIONEZ? “

...Astfel s-a întrebat d. Vintilă Brătianu în faţa majorităţilor consfătuite. Şi ne-am convins, o dată mai mult, că primul-ministru e cu desăvârşire nevinovat de tot ceea ce i se întâmplă. Destinul, viclean şi orb, e cel care a greşit faţă de dânsul. A greşit când l-a făcut născut din Ioan şi din Pia Brătianu. A fost, acest eveniment, păcatul iniţial al pruncului Vintilă, nevoit de atunci, necontenit, să ispăşească şi să nu înţeleagă. A greşit, apoi, destinul, când oamenii, luându-se după prima lui indicaţiune, l-au împins pe d. Vintilă în cariera politică şi, ceea ce e mai năprasnic, în specialitatea finanţelor şi a cifrelor, în care s-a înfundat cu încăpăţânarea unui catâr savant de la Eberfeld. Şi cum, printr-o înlănţuire firească, o greşeală determină o alta, pe o pantă fatală, soarta şugubeaţă, sarcasmul evenimentelor a vrut ca, prin moartea fratelui celui mare, aritmeticul prâslea să fie proţăpit şef de partid şi de guvern în vremea noastră anevoioasă care cerea sau un dictator, sau o sinceră democraţie. Şef de partid şi de guvern, deci, şi încă spre marea disperare a concurentului său, d. I. G. Duca, incapabil să priceapă ironiile istoriei şi exasperat de ideea că un maniac sărac la minte, sclerozat şi ridicul, îi compromitea cariera de Cromwell spre care se simte chemat... Şi iată-l pe d. Vintilă Brătianu respins de pretutindeni, cu desăvârşire de pretutindeni, şi refugiat în faţa mamelucilor frauduloşi, a falşilor deputaţi ai naţiunei. Învrăjbit cu masele, în neînţelegere cu factorii constituţionali, iată-l că se opreşte şi se întreabă, parodiind accentul sfânt al lui Hristos: Cu ce v-am greşit? Textual: „De ce să demisionez?“ Auziţi, oameni buni: Primul-ministru se întreabă, în faţa unei adunări de oameni: de ce să demisioneze? Şi e gata să adaoge: Cel ce se simte fără păcat să-mi arunce prima piatră... Ca şi cum s-ar găsi un singur ins curat ieşit din urnele pângărite în 1927. De aceea d. Vintilă Brătianu stăruie în supranaturala lui nevinovăţie; şi delirul său se amplifică şi se explică. „Am stat aproape în permanenţă la putere şi AM NUMAI SUCCESE... Faţă de rezultatele obţinute, vine d. Maniu să-mi ceară să-i cedez locul!“ Într-adevăr, domnule Maniu, te-ai întrecut cu gluma. Îngăduie simţului meu de dreptate şi patriotismului luminat să te certe. Cum te-ai încumetat să-i ceri să se demită unui om care are „numai succese“. Şi dacă n-ai ştiut-o, au nu ţi-a spus-o chiar el? Te-ai luat după câteva milioane de nerozi, flămânzi şi goi, din sate şi oraşe, după un popor întreg, nerăbdător şi nebun? De ce să demisioneze sărmanul, nefericitul, prim-ministru nedreptăţit? Toate se petrec la noi ca în cea mai bună dintre lumile cu putinţă, şi d. Vintilă Brătianu, cu înalta-i intelectualitate şi ferma lui credinţă, o afirmă. Şi apoi, d-sa vine cu dovezi în sprijinul acestor afirmaţiuni. E vorba de împrumutul de stabilizare. Primul-ministru crede – resortul său principal e credinţa în propriile-i elucubraţiuni – că a realizat acest împrumut. Ne îndoim. E, în orice caz, puţin lucru şi care nu rezolvă nimic.

Metodic în mania lui, d. Vintilă Brătianu se încumetă să precizeze pentru ce d-sa nu permite Partidului Naţional-Ţărănesc să vie la putere. Mai întâi să subliniem: nu e nevoie pentru aceasta de îngăduinţa d-sale. Şeful frauduloşilor, prezidentul hoţilor de urne, Dumnezeul samsarilor, nu va mai avea cuvânt în viaţa politică a ţării. Dar ce spune d. Vintilă Brătianu? Că Partidul Naţional-Ţărănesc se menţine într-o atitudine echivocă faţă de chestiunea dinastică. O, abilităţile d-lui Vintilă! E un denunţ, acesta, şi un avertisment: vistiernicul bate şaua! Să-l dumirim. (Şi am dori ca vorbele să aibă greutatea ciocanelor.) Nu există chestie dinastică. Partidul Naţional-Ţărănesc se preocupă numai de revenirea la normele constituţionale: aceasta e singura mare chestiune de actualitate. Lege. Clarificare. Atât.

D. Vintilă Brătianu, în sfârşit, afirmă că nu este criză de guvernământ: se bucură de încrederea factorilor constituţionali. Dar ce valoare au cuvintele dumisale? Nu ne-a vorbit, oare, tot d-sa de ploaia dumisale de succese? Inconştienţă? Minciună? Şi una şi alta? Să-i spunem oare: D-le Vintilă te faci că nu pricepi? Eşti un şiret şi un răzvrătit care nu îndrăzneşte să ridice steagul... Să-i spunem: Ai minţit? Da, ai minţit. Când vorbeşti de încrederea de care te bucuri, minţi, da, cu neruşinare...

Dar nu suntem în sufletul omului ca să ştim, precis, ce să-i spunem. Important este că majorităţile n-au aflat din gura d-lui Brătianu, adevărul. Adevărul e că, discreditat, e trimis în concediu. Comedia rezistenţei sucombă sub fluierături.

LA PĂMÂNT !

D. Iuliu Maniu a vorbit. După minciunile sau, poate, după autosugestiile d-lui Vintilă Brătianu, după rodomontadele d-lui I. G. Duca şi după ameninţările abjectului cinic C. Argetoianu, un cuvânt pătruns de cinstita credinţă intervine să restabilească realitatea în liniile ei clare. Preşedintele Partidului Naţional-Ţărănesc nu procedează prin afirmaţiuni. Îi repugnă, pesemne,

procedeul şarlatanesc al adversarilor săi. Se sprijină, însă, chiar pe declaraţiunile lor pentru a descoperi situaţia primejdioasă şi falsă în care se află guvernul. D. Maniu, desigur, e în măsură să ne convingă prin mai directe mijloace, dezvăluindu-ne tot ceea ce, cu preciziune, ştie. Un delicat scrupul, ne închipuim, îl împiedică. Adevărul că „primul-ministru e în revoltă faţă de naţiune şi faţă de Regenţă“ îl aflăm, deci, pe cale logică, din chiar discursurile acestuia, analizate. Sub aparenţele sale mironosite, d. Vintilă Brătianu a luat, fără doar şi poate, o atitudine revoluţionară. Când d-sa s-a prezintat majorităţilor, n-a făcut alt decât să anticipeze brutal, şi fără a o fi consultat, asupra răspunsului Regenţei. Căci între hotărârea acesteia, comunicată d-lui Maniu, de a examina situaţia şi de a aviza, şi proclamaţia d-lui prim-ministru că nu există criză de guvern şi nici vorbă nu poate fi de schimbarea regimului, există o netăgăduită contradicţie. O dezbinare, deci, s-a produs între guvern şi factorii constituţionali, şi dacă, în această privinţă, am rosti cuvântul *conflict*, suntem încă departe de orice exagerare. Pur şi simplu, guvernul s-a răzvrătit împotriva celor ce singuri pot să hotărască. Semnalul l-a dat d. Vintilă Brătianu când a tăiat deunăzi, violent, regenţilor dreptul de a vorbi.

În asemenea condiţiuni, rosturile liberatoare ale marii campanii naţional-ţărăniste se amplifică. E vorba de a salva cele mai fundamentale instituţiuni ale ţării de uzurpările din ce în ce mai îndrăzneţe ale unui guvern care a avut întotdeauna ipocrizia de a se înfăţişa apărător al lor.

Campania populară care s-a dezvoltat ca o trombă la Bucureşti, şi care îşi continuă uriaşa-i mişcare spre Alba Iulia, e urmărită, cu ochi încrezători, din cele mai înalte locuri. Încăpăţânarea sfidătoare a liberalilor a creat, la noi, o situaţie politică unică în lume: un guvern răzvrătit, prins între vrăjmăşia naţiunii şi dezaprobarea factorilor constituţionali.

Guvernul acesta, explică d. Iuliu Maniu, după ce a dezorganizat ţara – lucru care se simte până în amănunt, în orice zi –, după ce a corupt moravurile şi a falsificat aşezămintele, după ce a dus totul la foamete şi discredit, ameninţă, în cele din urmă, însăşi *unitatea naţională*. Opera milenară a rezistenţei românismului şi a străduinţelor lui este primejduită.

Căci la Alba Iulia sunt convocate masele cari au proclamat, acum zece ani, autonomia şi unitatea Ardealului. Ele sunt chemate să-şi dea seama de rezultatele acestui deceniu. În faţa lor se va oficia depunerea mandatelor deputaţilor opoziţiei. Se va recunoaşte făţiş şi se va traduce formal, ceea ce, de mult, era un fapt îndeplinit: că Ardealul în care, prin teroare şi fraudă, liberalii n-au obţinut decât un sfert din voturile lui, este exclus din viaţa politică a ţării. E consacrarea unei imense dezamăgiri, a unui mare dezastru sufletesc, de care se va resimţi naţiunea întreagă şi statul. Conştiinţa unei provincii, voinţa ei dârză şi vitează, pe care i-o cunoaştem, se retrage dintre noi. Ardealul înşelat încetează de a fi o energie activă, un ajutor liber şi viu în sforţarea obştească. Şi ţărănimea din regat sprijină, cu rezistenţa ei, această protestare.

O ultimă luptă se dă, în supremul răgaz de până la 22 aprilie, pentru a conjura pericolul pe care preşedintele Partidului Naţional-Ţărănesc îl vede clar. Înainte de Alba Iulia, înainte deci de a fi prea târziu, uzurpatorii trebuie înlăturaţi, fără exasperări şi fără zguduiri în disproporţie cu micimea ridicolă a acestor oameni. Iar pentru sesiunea din iunie a Ligii Naţiunilor, ţara să-şi aibe guvernul prestigios şi trainic învestit cu încrederea mulţimilor libere.

ÎNTÂMPLARE CU ÎNGERI

S-au pogorât doi fiscali în casa unui biet mărginaş al Craiovei. I-au cerut birurile şi el n-avea din ce le plăti. Îngerii lui Vintilă, atunci, au prins să strângă lucrurile din odăi: lavoarul improvizat dintr-un scaun găurit, ligheanul rânjind prin ştirbiturile smalţului, toate – soba de tablă cu proteza, la un picior, de cărămidă, oglinda ciobită, bulendrele şi vasele din dulapul care serveşte, deodată, de garderobaş şi bufet, şi portretul, cu muşiţă, al ţarului Alexandru.

A prins apoi a mârâi din tambur, până ce o grindină de sunete anacronice a ciuruit văzduhul biblic al mahalalei. Alarmă de sfârşit de sezon în paradis pentru Adam cel izgonit. Hohot de râs gigantic şi răguşit, al autorităţii fiscale, zbârnâit al duhului vistiernicului Vintilă Brătianu prezent între două rotunde foi de piele de măgar. La sunetul acesta primitiv, mahalagiul se simţi batjocorit până în cei mai pierduţi în noaptea vremurilor strămoşi ce coborau din pom să danseze pe o asemenea muzică. Se adunase lumea la darabană. Semne de bună-vânzare. Fiscalul fâlfâia cu satisfacţie dintr-o pereche de pantaloni vechi. Se pregătea să strige: aici odată. Când, năprasnic, un pumn dezvirgină cu detunătură sonorul himen care nu cunoscuse până atunci decât dezmierdarea superficială a ciocanelor de lemn, fiscaliceşti. Semnalul păruielii şi al răzmeriţei. Grupurile, mobilele şi catrafusele se amestecă. Strigăte de furie. Răcnete. Gâgâituri de gâşte în deznădejde. (Îngerii când sunt jumuliţi, emit asemenea sonorităţi nepotrivite cu natura lor divină). Câinii ţâşnesc de prin spărturile gardurilor şi improvizează, cu lătrături, corul antic al tragediei. Poiata şi ograda îşi acordă instrumentele. Se dezlănţuie ansamblul strident de pe arca lui Noe:

Răţişoara măcăieşte
Gâsculiţa gâgâieşte
U-u-uuuu
Muge vaca muuu.

Comisari, sergenţi, jandarmi. Arestări. Concluzia? Desigur, mahalagiii au comis un act de rebeliune. Dar asta nu înseamnă că fiscul nu se serveşte de metode suranate şi barbare în perceperea impozitelor. Toba trebuie exclusă din moravurile noastre fiscale. Nu numai că cetăţenii refuză să-i urmeze invitaţia. Dar glasul ei s-a transformat în denunţ. Utilizarea a devenit primejdioasă, bineînţeles, pentru perceptori.

Soluţii – sunt mai multe. Le vom propune cu alte prilejuri.

„PATRIA ÎN PERICOL“[1]

„Am numai succese“ (Vintilă Brătianu)

Întâmplările se precipită cu o repeziciune şi o violenţă de catastrofă. Din tragica iarnă a lui 1917 până astăzi ţara n-a mai

---

[1] Acest titlu a fost folosit de Vinea cu câteva zile mai înainte la un alt articol din *Cuvântul* (vezi p. 250).

cunoscut asemenea clipe de amenințare. Nicicând, de atunci încoace, zguduitorul strigăt de alarmă al Convențiunii Franceze – repetat, deunăzi, la noi, cu o deplină cunoștință a gravității evenimentelor și cuvintelor, de d. Iuliu Maniu – nu a fost mai de actualitate. Toate cele ce se petrec au fost prevăzute, chiar în coloanele noastre, de mai multe ori. Mărturisim însă că am fost surprinși de promptitudinea cu desăvârșire neașteptată a realizării tuturor relelor prevestiri. Știam, desigur, că procesul optanților nu e decât una din etapele marii campanii de revendicări ale vechiului imperialism maghiar. Am strigat, aci, că ne aflăm în fața unei tenace și bine chibzuite acțiuni de izolare a României în vederea revizuirii Tratatului de la Trianon. Și am subliniat îndeajuns pasivitatea vinovată a diplomației noastre și abilitățile funeste ale d-lui Titulescu, obnubilat de ținta sa imediată: câștigarea procesului optanților.

Într-adevăr, reprezentantul României a fost, în această privință, în situația omului care, din pricina copacului din față, nu izbutește să vadă pădurea. Sistematic a ignorat toate prilejurile mulțumită cărora ar fi reușit să situeze Ungaria într-o decisivă inferioritate. A speculat cu atitudinea României, a subordonat-o unor scopuri cari, puse în raport cu imensitatea primejdiei întrezărite, pot fi pe drept considerate ca secundare. Tactica strălucitului nostru reprezentant s-a dovedit și naivă și imorală. România, deci, n-a protestat cum se cuvenea în chestiunea de la St. Gothard, unde Ungaria și Italia erau surprinse în flagrant delict de înarmare, în complot dovedit împotriva păcii. România, dimpotrivă, se ploconea, prin reprezentantul său la Roma, traficând, astfel, cu un fel de indulgență și de trecere cu vederea a vinovățiilor d-lui Mussolini, alarmat. Desigur, d-lui Mussolini care, sub privirile opiniei mondiale, căuta cu disperare o diversiune în conflictul cu Austria, pasivitatea României i-a fost de un relativ folos. Ungariei, însă, această pasivitate i-a priit de minune. Căci prin șovăielile și întârzierile sale, delegatul român a sabotat acțiunea de protestare, care se anunța energică, a Cohoslovaciei și a Iugoslaviei. Rezultatul? D. Titulescu nu și-a asigurat, nici pe departe, concursul Italiei. A compromis procesul optanților pe care-l câștigase, principial, în septembrie trecut. A ocazionat o campanie franceză, de presă, împotriva dumisale, iar ziarele de la Praga și Belgrad au făcut cor, fiindcă România s-a înfățișat ca o aliată suspectă care trafichează cu atitudinea sa pentru rezultate momentane. A zdruncinat, în sfârșit, situația Micii Antante, înfățișând-o ca o înjghebare incertă și neunitară.

E, fără îndoială, emoționant apelul d-lui Titulescu la solidaritate, la rezistență și bărbăție. România nu trebuie să pară țara care cedează, țara care acceptă orice. E adevărat. Dar n-a fost, oare, chiar strălucitul și pasionatul său reprezentant cel care i-a înăbușit glasul de protestare și de mândrie, când cu insolențele și provocațiunile contelui Bethlen la Debrețin? A doua zi după delictul de la St. Gothard, primul-ministru maghiar ține discursuri războinice, și România, la urechile căreia se strigă amenințările, România nu aude? Acesta să fie preludiul politicii active și virile ce se preconizează astăzi?

Iată, însă, provocarea supremă, pericolul dezlănțuit. Complicele de la St. Gothard, furnizorul de arme se demască. D. Mussolini se pronunță pentru revizuirea Tratatului de la Trianon, pentru rectificarea granițelor în favoarea frauduloasei și delicventei Ungarii. Pentru prima oară de la încheierea păcii, în chip oficial, prim-ministrul unui stat din vechea Antantă se declară fățiș, categoric, pentru revizuirea unui tratat de pace. Din acest unic moment, chestiunea frontierelor, *cel puțin ale statelor Micii Antante* este, politicește, deschisă.

D. Mussolini e cel care a avut acest condamnabil curaj, acest curaj, în ceea ce privește patria dumisale, cu două tăișuri. Germania și Rusia, cel puțin aceste două state, îl vor seconda. Din clipa de față, deci, hotarul țării românești este amenințat; mai mult încă, este încălcat de acțiunea politică a d-lui Mussolini, subliniată de nepedepsite contrabande de arme. Pe neașteptate, ceasul de alarmă a sunat. Pe deasupra României, paralizată înlăuntru și în afară de o guvernare netrebnică, adversarul și-a pregătit terenul, și-a grupat prieteniile, și-a ascuțit, în umbră, săbiile. În ce stare surprinde un asemenea moment „patria în pericol“? Brutalizată, mizeră și flămândă, sub un pumn de uzurpatori incapabili să-i trezească energia, fiindcă întreaga națiune nu dorește alt decât izgonirea lor pentru a se ridica și conduce ea singură.

CAMIL (PETRESCU)

E nebun? Nu minte, deci crede. În tot ceea ce spune şi, mai ales, în tot ceea ce scrie. Nu se îndoieşte, nu se înşeală. Părerile lui sunt totdeauna cele adevărate. Îndeosebi părerile despre sine, statornic excelente. Piesele lui sunt cele mai bune piese. La fel poeziile, nuvelele, criticele, eseurile, articolele, pamfletele. Când se întâmplă să-i cadă o piesă, de vină sunt regizorul, actorul şi criticii. Regizorul şi actorii, fiindcă nu i-au înţeles textul. Criticii, fiindcă nu l-au restabilit, în mintea lor, răzbătând prin deformaţiunea jocului şi *mise-en-scenei*.

Sunt, deci, criticii sau ignoranţi sau de rea-credinţă. Ei ar trebui să ştie ceea ce afirmă Camil, când e asediat şi când, asemeni lui Denfert-Rochereau, dezlănţuie în juru-i o furioasă apărare ofensivă: că el nu creează decât de la superlativ în sus. O piesă de Camil e rea numai întrucât nu atinge recordul de înălţime ale celei mai bune din repertoriul său.

Îşi permite, adică, să se înfigă pe Mont-Blanc, după ce şi-a gâdilat tălpile pe Gaurisankar şi Everest. Orice nouă obiecţie ţi-o retează net: - „Nu te pricepi în teatru!". Scurt. Dar sensibilitatea lui nu-i îngăduie să rămână brutal şi în curând se scuză că a fost nevoit să te maltrateze ca să pricepi.

Alpinistul acesta are, precum se vede, procedee de pedagog. Şi teorii: o piesă (de-a lui), când e banală, pe alocuri, sau e trucată, e fiindcă *aşa trebuie* ca să fie admirabilă. Defectele, adică, nu-i aparţin autorului, ci teatrului, ca gen. Nu discutăm, fiindcă între Camil şi noi a rămas definitiv hotărât că: „Nu te pricepi în teatru"...

E mobil şi zvârcolit, ca un maţ de grădină, părăsit în iarbă, cu robinetul deschis. Vibrează ca o antenă şi emite, în continuu, armonii, câteodată şi paraziţi. Plopul lui sufletesc tremură, semeţ şi hermetic, într-o concentrare de veşnică singurătate. Steaua lui şi-o poartă, pentru cine ştie să vadă, pe creştet : foc colţuros şi dur, în perpetuă mistuire. Pentru cine nu vede, apare doar un chip de copil rustic, auriu, cu pometii roşii, cu ţintele coclite ale privirilor, sub o vâlvătaie de şuviţe căzătoare.

Trupul e prea subţire şi mic pentru izvorul lui de sânge. De aceea mersul, gestul şi mişcarea zvâcnesc a joacă şi a luptă. Făt-Frumos, ce-ţi face fluierul? Trezeşte-l, pentru duşmani şi pentru fraţi de cruce.

NEOŢĂRĂNIŞTII

Nu totdeauna superstiţiile sunt goale de înţeles. Năvala fluturilor cap-de-mort e prevestitoare de rele : molimă şi doliu. Hârca de pe corsajul plăpândei coleoptere nu e, iată, un semn întâmplător. Poporul l-a tălmăcit cu adevărat. Ştiinţa sprijină superstiţia astfel: fluturii au mirosul dezvoltat foarte. Prezenţa, de pildă, a unei (cum să-i zicem?) fluturoaice, într-un loc, e adulmecată de coloraţii masculi de la sute de poştii depărtare. Dar fluturilor cu emblema husarilor morţii pe cuirasă le place cu deosebire sucul şi emanaţia cadaverică a florilor de *asa-foetida*. Înşelaţi, deci, de o boare insalubră, emigrează cu miile în ţinuturile bântuite. Căci moartea e şi un fenomen olfatic. La căpătâiul unui muribund cu îndelungă agonie, sosesc, atrase de fluizi subtili, vara, muştele verzi, precedând rudele, cioclii şi bocitoarele. Păcăliţi, fluturii dau buzna şi ei, găsind însă în loc de o floare puturoasă, spitale aglomerate şi cimitire în cari metrul pătrat s-a scumpit...

...Perspectiva puterii, treburile publice, dregătoriile şi banul obştesc exercită asupra unei specii flotante de politicieni influenţa descompunerilor fetide asupra roiurilor nocturne. Năpustirea bruscă şi în masă a expectanţilor şi a neofiţilor într-un partid politic e un semn, aproape sigur, că acesta se apropie de putere. Resturi de ospăţ, speranţe de belşug gras, ca mocirla unui mormânt cotrobăit de râme şi melci: nările aprige ale entuziaştilor de ultimă oră adulmecă drumul cel mai apropiat, vehiculul iute ca vântul, spre locul tuturor îmbuibărilor.

Partidul Naţional-Ţărănesc e asaltat de asemenea solicitanţi din ceasul al doisprezecelea. În jurul lui mişună o sumă de convertiţi, de iluminaţi, de pocăiţi şi de decepţionaţi, al căror exces de zel, în susținerea noii doctrine, e în raport invers cu rezerva lor prudentă și ghiftuită din acești zece ani de luptă. Se impun măsuri sanitare, carantine riguroase și despăducheri energice, înainte de a fi primiți pe debarcaderul partidului. Împrejurimile toate sunt contaminate. Să nu se repete povestea de mai ieri, a Partidului Poporului, zădărnicit și abătut de la menirea sa de scursura transfugilor de pretutindeni. Ceasul a sunat, pentru național-țărăniști, ceasul în care se strigă: ușile, ușile, cu înțelepciune să luăm aminte...

CORABIA CU GUZGANI

(Manuscris găsit într-un clondir)

Călătorim, nu se știe încotro, nu se știe de când. Cele petrecute pe bordul nostru sunt atât de neobișnuite, că mintea refuză să statornicească, în toate câte se petrec, o realitate adevărată, deosebită de aceea de halucinație sau de vis. Dacă desenez cu o mână tremurândă, pe hârtie, cele ce văd și aud și simt, nu o fac din deșertăciunea de a lăsa o urmă de slove despre viața mea și a fraților mei, smuciți din cele așezate și rânduite, de o voință stranie, de împrejurări năprasnice, și proiectați ca o săgeată fără țintă înspre un viitor necunoscut și absurd.

Ci încerc să fixez, pentru a mă controla pe mine însumi, pentru a regăsi în aceste rânduri vedeniile ce se perindă și uluitor de neașteptat se schimbă și se reînnoiesc.

Cine știe? Dacă sunt cumva prada unor friguri și aiureli bolnave, atunci peste o zi, două, va trebui să nu mai înțeleg nimic din cele înșirate, și are să se întâmple neapărat aceasta, fie că voi cerceta propriile mele cuvinte, aici, cu o minte vindecată sau cu o minte smintită. Fiindcă e firesc ca o minte întreagă să nu recunoască în delirul unui dezmetic un înțeles potrivit cu adevărul. Și mai e firesc ca un cap bolnav să nu mai prindă tâlcul celor afirmate ieri sau alaltăieri.

Am să știu, astfel, dacă eu și tovarășii mei de spaimă și nedumerire trăim aievea sau nu neverosimila poveste de pe această corabie. Dacă nu cumva un duh drăcesc ne batjocorește, de o clipă încoace, sau de un deceniu, sau de un secol. Dacă la capătul fantasmagoriei există o ieșire, deșteptare sau catastrofă. Îmi șovăie amintirea, căci sufletul mi-e clintit din legile și funcțiunile lui clare. Știu totuși că într-un timp, destul de zbuciumat, vasul nostru călătorea pe ape albastre, împins de vânturi salubre, desfășurat ca un steag alb de pace, voios ca un arhanghel imaculat, ziua sub soare, noaptea printre stele. Din zori până în asfințit echipajul muncea, fără să se trudească, puntea plină de călători și emigranți răsuna de cântece.

Cred că imnurile acestea se ridicau din mulțumirea și vigoarea inimilor, duios sfidate de adâncimea pură a spațiului. Era o năzuință a noastră, a tuturora, de a umple golul nemărginit, de a ne dilata până la sfintele catapetesme ale albastrului. Vastă și mândră corabie, din trainice bârne împăcurite, cu pânze gata să înfrunte orice vijelie, ca un sân orice patimă. Un întreg popor se dăruise legănării mărețe, aprige și line, și aceasta fără îmbulzeală și supărare. Freamăt aspru de talazuri ne împrospătase auzul. Feerice prăbușiri de planete ne exaltau privirile, după ce câte douăsprezece ore plutisem sub coroana soarelui, plăpândă și vie pe frunți.

Să fie, oare, un păcat fericirea, chiar când e vădit că e un dar ceresc? Pesemne, sufletele n-au voie să se bucure, ci să se teamă și să vegheze necontenit. Tristă învățătură și grea osândă: tinerețea să nu se încreadă în puterile ei, să nu-și dezlănțuie avânturile, ci sub lanțuri să și le copleșească. În orice clipă o amenințare plutește, din orice ungher pândește un blestem, iar faptele și întâmplările cele mai mărunte și mai neînsemnate conțin câte un rău avertisment. De-am fi știut, am fi luat aminte, am fi dormit numai cu un ochi, am fi amestecat în cântec, rugăciune, am fi turnat bănuiala în credință, stăpâniți de un gând necruțător. Nu ne-am dat seama că printre noi se strecura și creștea o viață cu desăvârșire străină și dușmănoasă. O corabie e totdeauna purtătoare și de alte făpturi ale lui Dumnezeu.

Pe catarte se lasă adesea o ploaie de stoluri – pescăruși, cocori sau rândunele. În pântecele corabiei, de asemeni, forfotește un norod de guzgani. Dolofani și cenușii. Mărgele negre și vioaie în orbite, bot de cegă ascuțit și tremurător, scârboasă coadă în formă de râmă țeapănă.

Sunt guzganii, tovarăşii nedespărţiţi şi inevitabili ai matelotilor, ai călătorilor, ai exilaţilor şi ai emigranţilor. Umbre cotrobăitoare, suple şi grase. Trăieşti cu spaima dezgustului de a le stâlci, întâmplător, sub pas, de a le simţi mirosul de porumb stricat, de a-i descoperi noaptea printre vestminte.

Şi am îngăduit, printre noi, această viaţă târâtoare, am tolerat, în adâncuri, chiţăitul lor lacom, şarjele lor prăfuite în magaziile cu bucate. Atât de mult belşug purtam cu noi, că n-am înţeles primejdia poftei lor nesăturate. Şi de înmulţirea lor, de la o vreme, se împovărase corabia. Mersul ni se încetinea. Din grinzi, o duhoare de putregai şi de hoit. Încep, guzganii, să se strecoare pe bord, să se răsfeţe la soare. Ca dobitoacele domestice, se apropie de om, aşteaptă o îmbucătură sub masa căpitanului.

Nu mai ţin minte când a venit cineva cu strania înştiinţare că nepoftiţii şi mult prea numeroşii musafiri s-au abătut de la năravurile şi de la fireştile lor pofte. Nu era o schimbare în felul lor de a fi, ci mai degrabă o întregire. Au început, adică, să se înfrupte din zăcătorile cu păcură, din depozitele de cărbuni. Şi, minunându-ne foarte mult de aceste apucături inedite ale pârdalnicilor oaspeţi, am observat cum, pe măsură ce-şi primenesc obiceiele, li se modifică înfăţişarea, mişcările şi dimensiunile. Carnivori pe neaşteptate, s-au dat, la cutiile de carne conservată şi la pescăria corabiei (peşte proaspăt sau afumat) – şi lucrul ni s-a părut de râs. Exemplare uriaşe şi perfecţionate se iviră dintre ei. Pe noi ne-a desfătat asemănarea, din ce în ce mai vădită, cu chipul omenesc. Nici o clipă, însă, nu şi-au pierdut însuşirea lor de lighioană.

Mulţi dintr-înşii prinseră, apoi, a vorbi. Era un chiţăit articulat, asemenea vocii de scapet sau de mameluc. Un grai piţigăiat şi fără „r", cum se fandoseau, pe vremuri, cei întorşi din Franţa de la învăţătură: meteahnă transmisă urmaşilor, după ciudatele legi ale eredităţii. Au, dintr-un viţel cu coada retezată din greşeală, n-au scoborât neamuri întregi de tauri berci? Puhoiul cenuşiu părea, iată, condus de nişte căpetenii. Trei guzgani, pesemne fraţi, mari ca urşii, unul dolofan şi trândav, veşnic răsturnat pe coadă, altul ursuz şi cumpătat şi ros, al treilea cam fără alt rost decât să ţie isonul piţigăielii celorlalţi. Nu mică ne-a fost mirarea când i-am văzut la treabă, cu ajutoarele lor, printre oamenii

echipajului. Dar nu li-era voia la munca grea şi la corvoadă. Ci le plăcea foarte mult la magazii, la cereale, la păcură, la cărbuni, la merinde. Şi se trăgeau mai ales la lucrul subţire, la cârmă şi la catarte. Până ce rămaseră, toate, pe seama lor.

Foarte pe nesimţite, de bună-seamă, s-a petrecut această din adâncimi schimbare şi nu mă dumiresc dacă s-au perindat ani, decenii sau veacuri, în acest scop. De-acum neamul umflat al rozătoarelor a pus stăpânire pe cârmă şi pe locurile de comandă şi gonesc nebuneşte, nu se ştie de când, nu se ştie unde. Cântecele de odinioară au amuţit, lumina e bolnavă şi sub cerul sur bântuie vânturile puhave cari au înlocuit brizele aprige din trecut. Răsună, în văzduhul spălăcit, comenzile dezmetice şi stridente ale ciudaţilor, ale neverosimililor stăpânitori. Şi corabia s-a îmbolnăvit şi ea. Mucezesc bucatele, tot mai puţine, în hambare, putrezesc bârnele, apa năvăleşte prin spărturi. O moară, parcă, părăsită în praf, în mucegai, în rugină, smulsă de aripi şi neagră, peste un iaz cu mătasea broaştei. Şi tristeţea se altoieşte cu nebunia, căci, apucată de o oarbă poftă, ginta parazitară a prins să roadă pânzele şi frânghiile. Astfel rătăcim, ca un înecat răsucit de puhoaie. Valuri searbede ne alungă pe cimitirele lor mişcătoare. Guzganii cutreieră, se caţără, forfotesc, într-o zăpăceală de sfârşit. Oamenii se înăbuşă în cale, tăcând, în aşteptare. Zburăm înclinaţi pe danţul zig-zag-ului. Vuiesc vânturile. În cer rotesc păsările furtunii. Dar încotro? Încotro?

CORESPONDENŢE

Relaţii nedefinite, dar certe, se afirmă între aspectul şi ritmul şefilor vremelnici de popoare şi alura însăşi a mulţimilor conduse. Masca cezarului din fruntea statului se răsfrânge pe chipul celui mai umil cetăţean. Energia şi hotărârea din ochii lui Bonaparte nu se citea oare, ca un întuneric, în privirile recrutului şi a veteranului de la Austerlitz? Gestul abrupt al comandantului năpusteşte, în vinele unei naţii, sângele, smuls din timpu-i obişnuit. E o contagiune fatală şi un determinism cu neputinţă de precizat. Căci nu se poate şti în ce măsură şeful, căpitanul sau proorocul îşi umeşte şi preschimbă, cu mână de fier şi poruncă de foc, noroadele, sau întrucât, printr-un proces obscur, acesta îşi deosibeşte şi înalţă, din adâncuri, reprezentanţii lui sintetici, condensarea sub un singur chip a elanului lor uriaş, expresie, pe scena lumii, a unui ideal obştesc de expansiune şi stăpânire.

N-au, oare, cezarii şi dictatorii, din toate veacurile, înfăţişarea ciudată a unor actori prodigioşi, animaţi de un text supranatural, împinşi, adesea, într-o acţiune necunoscută? Zbuciumul lor individualist, ostentativa lor siguranţă, privite de la o distanţă istorică, ce necesară deşertăciune! Pe când ei nu sunt decât organul cel mai viu şi mai sensibil pe care şi l-a creat un neam şi o tradiţie, organ receptor şi transformator de instincte şi elanuri, cristalizate, uneori, în câte o lapidară lozincă. Efigia Cezarului şi frumuseţea rasei: Iulius Cezar şi Roma – Napoleon I şi Parisul imperial. Cuvântul lor, delir răsfrânt, descifrat pe neştiute din freamătul confuz al talazurilor populare. Şi exemplele se pot înmulţi şi susţine unele pe altele, într-un singur sens, chiar luate la întâmplare în straturi şi împrejurări diferite: Hanibal şi Cartagina. Spartacus şi sclavii sau Cromwell şi fermierii săi. Ioana d'Arc şi Franţa, cu satele, castelele şi catedralele veacului. Tamerlan, Ilderim, Brennus, Vercingetorix, Hanibal, Scipio Africanul.

Dar de ce să rătăcim după umbre? Vremea noastră oferă pilde, în bine şi rău, vorbitoare. N-a existat oare nici o corespondenţă între Germania sârguitoare, dar exagerată, agresivă şi rapace, şi figura ascuţită cu cosmetic a Kaiserului Wilhelm, maestru al *bluff*-ului şi al cacialmalei? Dar între Rusia morfinată, a războiului, bolnavă de contradicţii violente, căutându-şi vindecarea deopotrivă în înfrângere şi revoluţie, şi melancolia ţarului Nicolae al II-lea, palidul monarh absolut, şef spiritual fără viaţă intelectuală, comandant suprem al oştilor de milioane, vlăguit, însă, şi nevropat? Iată, astăzi chipul încordat şi vehement al lui Mussolini, privirea lui ofensivă, umerii lui de statuie... (fie acestea zise cu toată antipatia pe care trebuie să ne-o inspire). Nu exprimă el, nu comandă şi nu explică avântul laborios al poporului italian? E un exemplu viu, acesta, al fuziunii dintre mulţime şi şef, ritmul acerb şi accelerat al progresului italian. Şi ne gândim ce va fi devenit o Rusie imperială în luptă cu dificultăţile supraomeneşti ale Rusiei roşii : Lenin, omul galben cu pomeţii duri şi ochii oblici, a fost şeful neîndurat şi tenace, de o rezistenţă elementară şi oarbă, trebuincios acelor vremuri crude, acelor greutăţi neistovite.

Orice convulsiuni, orice frământări, orice şovăiri, atunci, în mersul unei ţări, trădează, fără doar şi poate, un dezacord adânc între conducere şi mase. E tragedia lui Boris Godunov, pe de o parte, şi a eroului din *Avatar*, pe de alta. Mai întâi, ezitarea şi îndoiala firească a celor ce, în conştiinţa lor înăbuşită, nu se simt într-adevăr chemaţi să îndeplinească misiunea asumată: conducătorul pregetă şi tremurul lui se transmite şi se simte până departe... Şi se adaogă, apoi, revolta trupului victimă avatarului. E zbuciumul trupului în care, printr-un blestem, s-a cuibărit un suflet străin, un duh necurat. Şi avem atunci spectacolul unui cal sălbatec pe care s-a căţărat un călăreţ nevolnic... [...][1]

RECAPITULĂRI

Deznădăjduita cramponare a liberalilor la cârmă nu are nimic din măreţia şi tragicul luptelor de sfârşit. E o crispare grotescă, o schimonosire asemenea celeia care precedează un formidabil strănut. E, desigur, o mare suferinţă în această rezistenţă inutilă, în această osândită aşteptare. Un destin necruţător îşi bate joc de ultimele zile ale guvernului liberal. Îţi vine a crede că spiritul defunct al Inchiziţiei, cu drepturi uzurpate şi puteri însuşite, aplică, de pe cealaltă lume, penitenţilor de la guvernul României, tortura speranţei. Speranţa, într-o întorsătură neaşteptată, într-un accident fericit, într-un amănunt ignorat, care să mute brusc căile ce duc la pierzanie. E întreg rostul amânării zbuciumate în acest misticism neîntemeiat, în care cad, de obicei, nervoşii, dezarmaţii şi incurabilii. Sugrumaţi de realitate, gândul lor s-a refugiat în reverie, în absurd, în imposibil. Stare maladivă în care, sub constrângerea nevoilor egoiste, nenorociţii nu mai ascultă decât de vocile lor interioare, de formulele delirante ale declinului lor. Ascultați-l pe d. Vintilă Brătianu, de pildă, cel mai serios atins, cel mai sincer fantast, cel mai în netăgăduită decrepitudine și poate singur demn de o profundă compătimire: „nu am decât succese“ clamează, în auzul mulțimii buimăcite de atâta inconștiență sau fățărnicie, nefericitul zgâlțâind zăbrelele monomaniei sale. Ne dumirim, astfel, cu groază că, într-un răstimp scurt, istoria țării și a Partidului Liberal s-a repetat și suntem cu toții victima unui al doilea caz Mitiță Sturdza. Și, cum oamenii atinși de aceste afecțiuni sunt totdeodată și de plâns și redutabili, iată că nimeni nu cutează să-i imobilizeze, brutal, într-o cămașă de forță. Nimeni nu îndrăznește – dintre cei calificați să îndrăznească – să intervină în divagațiunile, să spulbere halucinațiile, să sfârtice obsesiile d-lui Vintilă Brătianu. Există însă și puterea evidențelor și presiunea irezistibilă a împrejurărilor. Cei izolați în visarea lor maniacă, cei cramponați de terenul iluziilor primejdioase, vor fi dislocați de talazul greșelilor și al neajunsurilor acumulate. E posibil, desigur, ca un guvern în insurecție față de țară și de factorii constituționali să reziste câteva zile. Dar poate el rezista propriei lui incapacități, destrămării și anarhiei pe care inconștient și fatal a pregătit-o? Guvernul e alungat și zdrobit, sub prăvălirile greșelilor din afară. Greșeli cari au dus la eșecul de la Geneva, doveditor al izolării României între aliați, adversari și neutri. Guvernul se află, astăzi, singur și neputincios în fața campaniei de revizuire a Tratatului de la Trianon, – revizuire reclamată de Ungaria, sprijinită de Italia. În curând va fi nevoie de ralierea și ridicarea națiunii întregi pentru apărarea hotarelor. Se va ralia, oare, țărănimea și muncitorii, Banatul, Ardealul și Basarabia la chemarea umbrelor ministeriale din guvernul de paralitici și de psihopați? Se adaogă, apoi, înfrângerilor politice din afară, eșecul încercărilor de a obține un serios împrumut de investițiune. În culise, e drept, s-a șoptit despre un timid început de realizare. E vorba, însă, doar de un credit pentru stabilizare, încă neconfirmat, și ale cărui condiții sunt încă misterioase. Toate acestea ar constitui, în orice țară, suficiente motive pentru demisia sau pentru drastica expulzare a celei mai cinice formațiuni de guvernământ. La noi motivele sunt covârșitor sporite de situația lăuntrică: *anarhia*, creată prin complicitatea miniștrilor cu organele lor subalterne, întru nesocotirea legilor; *corupția*, în strânsă legătură cauzală cu anarhia; *mizeria, șomajul, foametea, haosul financiar, refuzul impozitelor, haosul economic, descurajarea provinciilor alipite*... Statul care nu-și mai plătește datoriile interne și nu mai achită salariile... Falimentele în comerț, în industrie, în bancă, sub privirea impasibilă a complicilor guvernamentali de la Banca Națională, revizorii dezastrului. Școala, în completă dezorganizare. Biserica, în sfârșit, dezbinată până în punctul de a oferi, în secolul al XX-lea, în rândurile până azi strânse ale românismului, spectacolul certurilor religioase...

---

[1] Un paragraf cenzurat.

Și până și în sânul guvernului, în cuibul complicilor, frământări și dezordine. Țara, de pildă, *nu mai are* ministru de Externe. D. Titulescu, în urma tarasconadelor sale de la Geneva, nu se mai poate prezenta, în iunie, la Societatea Națiunilor. Și tocmai în clipa când la Ministerul de Externe e nevoie de vigilență și energie, d. Titulescu s-a îmbolnăvit. Dorim, din suflet, să se vindece. Un talent și un patriotism ca al dumisale e necesar țării. Dar în momentul de față Ministerul Afacerilor Străine nu poate rămâne vacant...

Sunt, în lumea noastră politică, timizi sau cointeresați cari cred că greutățile se pot eluda prin amânări și prin reprimarea nemulțumirilor. Ca și cum se pot practica răsuflători într-un vulcan, ca și cum se poate comprima un crater. Legile fizice nu se pot călca prin simplă dispozițiune ministerială. Cine ar opri un corp în cădere verticală? Cine se încumetă să parieze pentru parașutiștii de la putere?

– Ziua de șase mai e supremul termen pe care țara îl îngăduie acestor experiențe contra naturii.

CONCURENȚĂ

De zece ani, guvernele se războiesc cu presa. Marea grijă a politicianului, de îndată ce i s-a postat gardian la poartă – pentru moment în semn de onoare –, e să ia măsuri contra libertății tiparului. Celelalte preocupări și probleme, de care geme, în opoziție, văgăuna lui craniană, dispar ca şvabii, libărcile şi miriapozii când îi împroşcă lumina.

Dacă i se năzare că patria este în pericol, descoperă pe vinovat în redacţii. Sugrumă ziarele, se suprimă relele. E adevărat că plânsul şi vaietele nu alină durerea. Politicianul are dreptate. Dând glas suferinţei, presa o readuce în conştiinţa poporului anesteziat de resemnări seculare. Cenzura şi confiscările sunt, deci, de esenţă aristocratică, nietzscheană. Dar nu principiile îl frământă pe omul nostru politic.

Conflictul dintre guverne şi presă e, de fapt, vrajba dintre două bresle: a politicienilor, al căror meşteşug şi rodnicie ofensează preciziunea cuvântului breaslă, şi a gazetarilor, meserie cu servicii şi îndatoriri certe, meserie care, cel puţin în latura-i informativă, este avuabilă.

Practica politicianismului, de o parte, şi a gazetăritului, de alta, au diferenţiat, cu timpul, la noi, două tipuri sociale, astăzi în rivalitate. Politicianul a rămas acelaşi de acum treizeci de ani, când se întorcea cu brişca de la moşie, şi cu secretarul, lângă vizitiu, pe capră. Şi-a pierdut, e drept, odată cu averea, o bună parte din dezinteresare. Era trândav, nervos, trufaş şi curat. Ultimu-i atribut s-a evaporat sub presiunea exproprierii şi a devalorizării. Gazetarul, dimpotrivă, a evoluat, perfecţionându-se odată cu automobilul şi radiofonul.

Între samsarul, deputat sau ministru, între generalul politicianizat şi ziaristul a cărui menire părea limitată la cântarea gloriei stăpânilor, s-a accentuat o îngrijorătoare disproporţie. E între ei o deosebire de concepţie, de promptitudine, de precizie, de viteză, de amploare, de anvergură.

Pe vremuri, diferenţa nu se ştia decât în taina cabinetelor: când gazetari, ca Streitman, de pildă, confecţionau discursurile de debut ale marilor noştri parlamentari. Astăzi, marchizul De la Môle s-a ramolit cu desăvârşire: ginerele său, Julien Sorel, îşi reclamă titlurile şi situaţia pe cari i le conferă vigoarea, talentul şi capacitatea.

Presa, la noi, a dat cele mai cumplite lovituri politicianismului. A impus partidelor o ideologie. Şi astăzi, mai mult ca oricând, ideile trec din redacţie, în cluburi, prin uşa secretă care le leagă. Ziariştii au suflat politicienilor exproprierea şi votul universal. Au

determinat în 1918 crearea noilor partide şi au lansat ideea revoluţionară a excluderii celor vechi din viaţa politică.

De această primejdie, politicienii s-au apărat, mai întâi, transfugind sub steagurile curate şi, mai târziu, când le-a venit la îndemână, prin dictatură... Primejdia, însă, e atât mai de actualitate, când vechii moşieri sunt înlocuiţi de vechilii lor, sau dublaţi de samsarii din cluburi, din consilii de administraţie, din marginea industriei mari şi a furniturilor de tot felul. Dovadă stă: cenzura şi starea de asediu.

E un conflict de inteligenţă şi de capacitate, în care cel slab se apără prin violenţă şi prin forţa obiceiului. În toate cluburile, avocatul de suburbie şi electorul pretinde încă la întâietatea în stat, în partid, în onoare, în glorie, spre paguba creatorului de curente, a directorului de opinii.

Vremurile, totuşi, se schimbă, şi semnul cel mai de seamă e că la Bucureşti, gazetarul, pe lângă că a renunţat la mania lui de a lansa idolii, tot aşa de uşor ca pe o actriţă nouă sau pe un cal de curse, a devenit stăpân pe unealta lui de luptă. Ziarele mari încep să intre în stăpânirea ziaristului.

HARTA EUROPEI

(Fantezie diplomatică)

...Astfel grăise uimitorul meu prieten, diplomatul. E un om de cincizeci şi cinci de ani, dar zvelt, înalt, cu umerii largi şi pântecele supt, tinereşte, sub vesta imaculat albă. Mustaţa galică, de un roşu decolorat, ca mătasea porumbului, i-atârnă peste un surâs cu claviatura intactă. Mă însoţea de-a lungul bulevardului bântuit, ca un chei, de fluturări de steaguri şi brize primăvăratice, pe sub teii cruzi de o înmugurire verde. Ca să-mi vorbească, era nevoit să se aplece niţel, ceea ce accentua ciudata şovăire a pasului său: era ca şi cum piciorul stâng, distrat de preocupări abstracte, uita să-şi facă la timp mişcarea de înaintare... Dar, amintindu-şi în supremul moment de monotona lui datorie, se repezea să-şi ajungă tovarăşul drept, pe furiş, pe târşite. Imperceptibila întârziere se transmitea întregei staturi, discret smucită din echilibru-i natural, ca scheletul de fier al unui turn vibrant la trei sute de metri înălţime. Dar trebuia încordata mea luare-aminte, justificată de conversaţia extraordinară a prietenului meu, diplomatul, şi de importanta lui situaţie în diplomaţie, ca să observi aceste amănunte discrete. Am băgat apoi de seamă că întreaga lui făptură se năruia delicat spre stânga: colţul gurii schiţa această decadenţă cu un fel de rictus de dispreţ; colţul ochiului, de unde se obârşia toată scăderea, descoperea niţel ţesutul viu al conjunctivei, ca la dulăii umanitarişti ai sfinţilor monahi de la St. Bernard. Diplomatul meu tocmai dizerta despre pacea universală, înfrăţirea popoarelor şi mai ales fericirea neamului. Căci, în această privinţă, nu se deosebea în păreri de Chamberlain şi Briand: că, anume, dezarmarea e lucru cu neputinţă fără prealabila „siguranţă".

Era singura trăsătură banală, în consideraţiunile de o avântată originalitate ale acestui ministru al destinelor naţionale. Vorbind, el înşfăcase o foaie de jurnal, proaspătă ediţie specială, de mijloc, ca un vânător fără cruţare care apucă de fulgi şi pene un vânat convulsiv. Avuse loc un incident de frontieră între grănicerii români şi unguri. Fără importanţă. Pesemne, guvernele respective nu simţeau încă nevoie, pentru consolidarea lor reciprocă, de o diversiune sângeroasă. Gâlceavă de contrabandişti care întrerupsese, un moment, fructuoasa fraternizare a paznicilor de frontieră. Chestie de mătăsuri, medicamente, alcooluri parfumate, sau cine ştie ce alte mărfuri prohibite. Fenomen secular, secret zgomotos, aparţinând tuturor istoriilor. Dar ce minunat pretext pentru dezvoltarea unui plan de pacificare a Europei! Şi prietenul meu îşi continua demonstraţia, cu acea profundă voce care, la declinul anilor, îi deschisese o nouă carieră şi îi revelase o vocaţiune. Un debit însă cam încetinit, o privire fugace. Dar acestea sunt detalii de după năprasnica şi suava aventură care îl promovase dintr-un alcov ardent, într-un cabinet de ursitoare ministerială.

– Iată, îmi spunea prietenul, cu degetul pe sub titlu: „un mort, doi răniţi" – încă o dovadă a celor ce ţi-afirm eu... Pacea lumii e pacea europeană... Fiindcă numai pe continentul nostru, ultracivilizat, popoarele se încaieră şi se violează bestialmente, teratologicamente... Nicăieri, surplusul de populaţii, surplusul de forţă, nu se rezolvă altfel, decât într-un exces de muncă sau, unde nu se poate, cum e, de pildă, în clasele înalte sau în triburile obscure, într-un exces de plăcere. Pe o saltea de puf, sau pe un culcuş de frunze... În atmosfera de ambră dintre pologuri sau în văzduhul saturat de miresme animale, al junglei înnoptate... În loc de freamăt de arme şi vaiete de moarte, doar mătăsosul susur al epidermelor dezmierdate, muzicalul geamăt, gânguritul dulce al exasperării amoroase... Prietenul meu se împletici în glas, şi în mers. Plescăia, ca şi cum vorbele ar fi avut gust. Nările i se zbăteau, ca fluturii. Făcu o sforţare violentă să se smulgă unor imagini vâscoase şi-şi reluă firul cugetării: numai popoarele europene se bat, sadic, între ele. Numai pe ele, mirosul şi aspectul sângelui le perverteşte şi le aruncă pe căile crimei colective, până la epuizare. Când europenii nu se vor mai bate, pacea mondială va fi asigurată...

– De acord, încuviinţai eu, de pe culmile încântării.

– Trebuie, deci, continuă diplomatul român, să ne dezarmăm Europa, ceea ce e lucru foarte anevoios dacă nu rezolvăm, în prealabil, litigiile.

– Fireşte!

– Iar dacă recapitulăm şi analizăm toate aceste litigii, constatăm că, în cea mai mare parte, ele sunt susceptibile de o promptă rezolvare. Fiindcă sunt de mică importanţă. Fiindcă, apoi, sunt între marile state. Fiindcă, mai ales, nici unul dintre ele nu merită, în ochii gâlceviţilor, onoarea şi sacrificiul unui război... (Pe faţa mea se zugrăvea satisfacţia. Diplomatul mă domoli, cu o mână ocrotitoare pe umăr.) Iată, zise el, Germania... A renunţat sincer la Alsacia-Lorena. Nici un interes, nici o vanitate naţională nu va mai tulbura liniştea pe Rin... Dar cu situaţia orientală, Germania nu s-a împăcat deloc. Niciodată nu va consimţi la culoarul Danzig, care-i frânge, nemilos, trupul... Nici cu pierderea în întregime a Sileziei orientale nu se va împăca. Rezultă, de aici, o serioasă ameninţare a păcii? Nicidecum! Nici Germania, nici Polonia nu vor ajunge la război pentru Danzig şi Silezia, – pentru câteva sute de mii de locuitori. Silezia va fi tranşată, în tratate vamale şi sume de bani. Prevăd momentul în care Danzigul va fi rezolvat în favoarea Germaniei, cu compensaţii la răsărit pentru polonezi cari şi-au construit, de altfel, un port al lor. Lituanienii, gălăgioşi, puţini şi inutili, vor fi sacrificaţi. *Fiindcă sunt străini* în Europa, sublinia, bizar, diplomatul. Şi, nu-i aşa, continuă el, că nici pentru cei două sute de mii de tirolezi din Adige nu vor risca vreodată Italia şi Germania, sau Austria, un rezbel? Rămân primejdioase şi ireductibile numai *marile litigii ale naţiunilor mici*. Căci, vedeţi d-voastră, cu cât mai mari sunt litigiile teritoriale, cu atât mai mici sunt naţiunile, şi viceversa, cu cât mai mici sunt naţiunile...

– Cu atât mai mari sunt litigiile, întrerupsei eu, luminat.

– Exact! mă aprobă diplomatul, şi insolubile! Litigiul dintre Ungaria de o parte, şi România, Cehoslovacia şi Antanta, de cealaltă, se „poartă asupra“ unui teritoriu de 200.000 de kilometri patraţi, cu treisprezece milioane de locuitori... Niciodată Ungaria nu se va resemna. Totdeauna, nedreapta ei nemulţumire, va ameninţa pacea Europei şi în consecinţă a celor cinci continente, căci conflictul nu se poate limita.

– Atunci?

– Ai răbdare, zise bizarul meu amic, chestia nu e atât de meschină cum ai întrezărit-o. Întreabă-te mai bine: care-i cauza? Şi vei ajunge la *teoria popoarelor inadaptabile*, care explică, după mine, maladia războinică a Europei. Continentul nostru s-a împărţit între latini, slavi şi germani, cari, de bine de rău, s-au înţeles şi iată-i ajunşi la un rezultat teritorial oarecare. Între ei, însă, s-au infuzat *străinii*. Ca microbii într-un trup. Şi trupul are friguri. Cine sunt „străinii“?... Sunt ungurii, bulgarii şi turcii, cari au alcătuit „blocul turanic“ în timpul războiului. Sunt cele trei popoare mongolice, inadaptabile. Evul Mediu a fost frământat de procesul izgonirii turcilor din Europa. Veacul nostru va fi consacrat ungurilor şi bulgarilor, iar la nord altor străini, lituanienii, – numai două milioane, simplu hap, compensativ, pentru amica Polonia...

– Linişteşte-te, răcni vizionarul meu amic, zărind pe figura mea o protestare umanitaristă, nu-i vorba de o exterminare a inadaptabililor, nici de o împărţire a lor: ci de o simplă ocupaţiune de câteva zeci de ani, pentru a face o educaţie a instinctelor lor agresive. O generaţie sau două de unguri şi bulgari, crescută dincolo de spiritul şovin, în spiritul europenesc...

Umbra masivă de sânge şi aur, a Ministerului din Capul Podului[1], se ivi. Un orologiu sună o mare întârziere. Diplomatul se cutremură:

– *Je suis en retard!* scuză-mă, îmi zise. Şi la revedere! Îşi luă avântul şi dispăru sub un portal.

Rămăsei doar cu senzaţia muzicală a vocii lui, care, la cincizeci de ani, fermecase o domniţă epatată de priapismul bătrânului amorez. Şi care, când seringile cu argint-viu au istovit pasiunile lui dezlănţuite, i-a dăruit o ţară întreagă pentru îmbrăţişarea minţii lui cotropitoare.

OMUL CU ŞURUB

D. general Averescu e nehotărât. Dintre toate suferinţele, nehotărârea e, desigur, cea mai plictisitoare. Balansul fără sfârşit între două sau mai multe alternative dezechilibrează firile cele mai tari. Hamlet, infelicele prinţ al Danemarcei, s-a detractat ezitând între acţiune şi renunţare. Ne temem, pentru sănătatea fostului prim-ministru. Îl ştim bântuit de un *a fi* sau *a nu fi*, specific. Îl vedem bălăngănindu-se într-o întrebare: să iau ori să nu iau puterea?

Cu nici un chip partizanii nu-şi lasă şeful pradă îndoielilor. Ei stăruie sfâşietor pe lângă general să lase baltă gândurile, să nu mai drămuiască, în balanţa de o farmaceutică precizie a cugetărtiţiei sale, motivele pro şi contra ieşirii din pasivitate.

Zeci de proaste mâini şi de triste figuri se înalţă spre general a rugare... Pe aria „rămâi, o, nu pleca, rămâi“, corul tragic al averescanilor îşi imploră şeful să se îndure de ţară şi să înşface cârma statului. E cel mai interesant proces sufletesc, în momentul de faţă, acest refuz al generalului Averescu de a se decide. E şi cel mai dibaci procedeu psihologic, în această atitudine de rezistenţă opusă nepăsării.

În orice tratat de strategie amoroasă, trucul e cu stăruinţă recomandat. Preşedintele Partidului Poporului uzează astfel de panoplia unui berbantlâc răsuflat.

---

[1] La Capul Podului (azi Piaţa Victoriei) se afla Ministerul de Externe.

O țară care a suportat atâtea pângăriri, mezalianțe și incesturi nu se mai ademenește cu bezele de barbișon ieșit la spălat. Și nici în posibilitatea unei dezgustătoare comedii, la care ar fi să se preteze toți factorii răspunzători, nu mai putem crede. Averescanii se vor alege doar cu mica lor înscenare, în jurul manechinului popular al generalului Averescu, păstrat în tabernacolul de pânză gudronată al unei barace de Moși.

Căci adevărul acesta e: generalul Averescu a murit de mult. În locul lui, partizanii au confecționat o păpușă de lemn, cu ciocul de câlți, cu spetezele urnite de resorturi și șurub. Peste acest simplicism spatriu [?], au întins redingota decolorată a generalului, gulerul înalt de nouă centimetri care-i acoperea gâtnița de Sfântu-Sisoe și gâlca de proporțiile unui genunchi. Chipiul înstelat, pe ureche.

Printr-un mecanism mai mult sau mai puțin ingenios, au imprimat o mișcare uniformă barbișonului, agitat parcă de un suflu de cuvinte.

Manechinul articulează: papá, mamá, bébé, face mișcări de tăiere cu sabia sau chiar de iscălitură. În claviatura stomacală i s-a cuibărit un *pathéfon* cu discursuri politice, pe când din spate, un mare preot al partidului, invizibil, îi zgâlțâie trupul și îi bâțâie capul, imprimându-i astfel gesticulație și mimică.

Farsa necesită întuneric pe scenă, iar între păpușă și public se interpune corul izolator, cu gemătul: „rămâi, o, nu pleca, rămâi…“ Și exibiționiștii cutreieră astfel sălile de spectacol, pe brațe cu popândăul îmbrobodit, și care prin orificii descuiate, seamănă, de-a lungul drumurilor, o dâră trădătoare de tărâțe: conținutul său fizic și sufletesc.

ACALMIE?

Oficiosul francez al guvernului[1] publică o notă, evident redactată în cabinetul ministrului de Interne, notă care trădează, pe de o parte, inconștiența uzurpatorilor, pe de alta spaima și deznădejdea de care sunt cuprinși.

Se vorbește, astfel, cu o totală orbire, despre acalmia din țară, acalmie datorată iscusitei guvernări liberale și, mai ales, istovirii Partidului Național-Țărănesc în urma „nemăsuratelor eforturi“ pe care acesta le-a făcut. Pentru cretinii guvernamentali, foamea, ruina, șomajul, exasperarea și anarhia de pretutindeni se numește ACALMIE. Așteptarea plină de speranță a maselor chemate a Alba Iulia, hotărârea de luptă și izbândă, tăcerea disprețuitoare dar plină de un teribil înțeles, de un avertisment fatal, din fața teroarei polițiste a guvernului, se cheamă desigur ACALMIE. Răsuflarea oprită, șoaptele și gemetele înăbușite ale țării sub starea de asediu și cenzură – ACALMIE. Guvernul însuși, acest guvern de anxioși și de speriați, e pe punctul să adoarmă, din pricina liniștei și calmului din România Mare. Mai ales de când se face a crede că Partidul Național-Țărănesc, a cărui forță se obârșește din adâncul maselor populare, și-a epuizat mijloacele de luptă. Amară iluzie! Totdeauna, în clipele supreme, greu-bolnavii și muribunzii sunt victimele fericite ale unei senzații de înșelătoare întremare, ale unor speranțe de însănătoșire și viitor. E consolarea pe care natura o hărăzește celor din buza mormântului.

Cât despre învinuirile că Partidul Național-Țărănesc duce campanie, în presa străină, contra guvernului (contra saltimbancilor constituiți în guvern) și contra țării, ele sunt sfruntate și scârnave minciuni.

Asediul uzurpatorilor nu se face în străinătate, ci în țară.

Partidul Național-Țărănesc nu are nici un interes să mute lupta peste graniță, unde guvernul este de mult discreditat și compromis, cum chiar citatele oficiosului, din presa străină, stau dovadă. (Ca să nu mai vorbim de „succesele“ lui externe.) Puși între dezaprobarea factorilor constituționali și imensa nemulțumire a țării, uzurpatorii, copleșiți de insuccese și rușine, rebelii neputincioși și vicleni cari în cearcă o inutilă tărăgănare a sfârșitului, vor fi prăbușiți și îmbrânciți afară din viața publică. Numai atunci vor putea vorbi ei de ACALMIE, dar pe seama lor!

---

[1] *L'Orient (L'Indépendence roumaine).*

ILUZIA VISTIERNICULUI

D. Vintilă Brătianu e dăruit cu harul credinței. Sinceritatea d-sale e pentru neamul românesc o necesitate și un punct de onoare. Altfel ar trebui să recunoaștem că există pe lume un cinism, o nerușinare și o minciună fără limite. Pentru demnitatea geniului uman, o făptură înzestrată cu însușirea nemărginitei sfruntări nu trebuie să-i aparție. Bănuiesc, de aceea, că originea pedepsei cu moartea stă nu în răzbunare, ci în dezgust. Omenirea se dezbară, astfel, de exemplarele denaturate și care îi fac oroare. De ce să admitem, cu ușurință, prezența unui asemenea specimen, între noi, aici?

D. Vintilă Brătianu, hotărât, nu e nici mincinos, nici fățarnic. Când afirmă că reușește în toate, că totul merge de minune, că datorită sistemului dumisale suntem în plină prosperitate, buna-credință a ministrului de Finanțe e mai presus de orice îndoială. Vistiernicul se inspiră și trage concluzii din ce aude și din ce vede. Și spectacolul din jurul dumisale îi vorbește de spor și berechet. Fiindcă d-l Vintilă Brătianu privește numai cele ce se petrec în jurul dumisale, în marginile Partidului Liberal. Judecă situația după bilanțuri și dări de seamă, și, prin urmare, constată doar avantagii, diurne, tantieme, redevențe. Bancruta care amenință, deopotrivă statul și întreprinderile particulare, o contestă cu sinceritate. Căci toate cointeresările de sub controlul Băncii Românești merg de minune. Pentru d. Vintilă Brătianu falimentele, din Vechiul Regat și din Ardeal, nu există. De asemenea și cumplita criză a industriei de peste munți. Nici în tonele de proteste cotidiene d-sa nu zărește un fenomen îngrijitor sau vreun înțeles mai grav. Liberalii nu dau faliment. Exploatările și industriile lor sunt întreprinse pe baze solide, adică în dauna statului. Creditul nu le lipsește. Banul se fabrică la Banca Națională și se distribuie prin instituțiile liberale fericiților vasali financiari ai regimului. În lăuntrul acestui sistem, nici un accident de producție sau de contabilitate. Zilnic se avântă, în limuzină, pe piață, noi milionari. De-a lungul Căii Victoriei, vitrinele reprezentanțelor de automobile s-au înmulțit. Cererea e mare: fraudulоșii și cointeresații se procopsesc ușor și ostentativ.

Din centrul acestui paradis, d-l Vintilă Brătianu contemplă lumea cu un ochi de demiurg sătul și satisfăcut. Țipetele infernului nu ajung până la dânsul.

Roiesc în juru-i îngerii cu servietă și burtă, grupați pe consilii de administrație. E fericirea întreagă, ierarhică și eternă. Vălul iluziei e bătut în baionete, la poarta clubului, și ochelarii monstrului nu pot străbate prin meșteșugita-i țesătură.

SEMNE RELE DE PAȘTI

Dacă trăia în zilele noastre, și printre noi, colegul nostru Corneliu Tacitus, scriitor de istorie și el, n-ar fi trecut cu vederea peste aceste toate rău-prevestitoare fenomene. De Sâmbăta Mare, de pildă, Scaunul țării, București, cu împrejurimile lui, a fost zguduit de un prelung cutremur. În casele credincioșilor, lemnul icoanelor s-a despicat și multe au căzut, cu sfânta față a sfinților zugrăviți pe ele, la pământ. În turnurile lor rotunjite, clopotele s-au urnit, și un muzical zvon metalic, înfiorând a jale și a moarte, s-a răspândit peste întreg orașul, la acea nepotrivită oră, pe când temeliile cetății, ca niște morminte blestemate, se frământau amenințător. Mulți locuitori, socotind că sosise ziua de apoi, dinadins aleasă de gândul nepătruns al Creatorului tocmai când se prăznuia taina Învierii, s-au bucurat, în spaima lor, de speranța că vor luneca, fără așteptarea nesfârșită, sub lespezi de piatră, a strămoșilor, de-a dreptul în rai. Bineînțeles, cu nevastă și copii, și într-un loc de mai înainte sortit, prin grija biroului de încartiruire, foarte bine organizat, al cerului. Într-adevăr, o credință veche și niciodată dezmințită, spune că cei ce-și dau sfârșitul în săptămâna luminată beneficiază de o amnistie a tuturor păcatelor și trec glonț, printre cei drepți, în slavă eternă. În asemenea împrejurări, deci, chiar dacă zumzetul prematur al clopotelor, dominând tumultul cutremurului, vestea chemarea la judecata supremă, era evident că moartea, învierea și dezbaterile marelui proces deveneau, cel puțin pentru generația de bucureșteni surprinsă de surparea zidurilor, o simplă formalitate, rapidă şi fără importanţă, întocmai ca un examen de bacalaureat când ai scrisoare de recomandaţie. După scurgerea primelor momente, pământul însă se statornici, clădirile şi plopii încetară de a se bate cap la cap, undele sonore cari alinau cuprinsul se pierdură. Bucureştenii înţeleseră că nu mai e vorba de un hatâr special din partea Dumnezeirii. Nu rămaseră totuşi mai puţin impresionaţi de fenomenul seismic coincizând cu apropierea nopţii Paştilor, şi încă într-o atât de izbitoare analogie cu cele petrecute la Ierusalim înainte cu nouăsprezece veacuri. S-au împăcat totuşi lesne cu ideea că li se prelungeşte pământescul concediu cu termen necunoscut. Unii au ieşit, a doua zi, cu gramofoanele, sub caişii înfloriţi, în curte, şi au dezlănţuit, ca de obicei, cacofonicul concert al mahalalelor lui Bucur. Babele, însă, au rămas în poartă, văicărindu-se până târziu, de înţelesul plin de ameninţări al cutremurului din ajun. Somnul următor a fost turburat de vedenii. Dimineaţa, iată, aduse veşti de groază, de pretutindeni. Peste Dunăre, la bulgari, cutremurul scâlciase oraşe, nimicise sate, trăgând pământul de sub ele, ca un copil şugubăţ scaunul de sub musafir. A fost un scandal de film american, când autocamionul asmuţit pătrunde, cu putere de o sută de cai, în tejgheaua şi rafturile unui bazar de carton presat. Planeta şi-a încreţit, o clipă, pielea, cu inconştienţa unui bivol care se apără de ţânţari şi de scaloi, pe o zi înăbuşitoare de vară. Zeci de vieţi şi mii de gospodării s-au spulberat în valea plângerii, improvizată. Dar nu e acesta decât avertismentul în linii mari, cu glasuri de catastrofă, al destinului. Alte fapte, mai mărunte, dar nu mai puţin ciudate, veniră în sprijinul cobelor şi al relelor presimţiri. Pădurile, astfel, încep să ardă şi la noi. Fără pricină, fără tălmăcire posibilă, codrii de veacuri din Basarabia, de la Orhei, de la Cărbuna-Tighina, pleacă în flăcări spre cer, ca legioane de invincibili îngeri. Arşiţa pretimpurie care usucă holdele în creştere s-a înteţit, căci incendiul, ca un vulcan, presară cenuşă secetoasă, de culoarea pulberii de timp, pe mari întinderi stârpite. Şi oastea flăcărilor înaintează, ca nişte drapele orbitoare purtate pe umerii uriaşi de plopi şi de stejari încoronaţi.

Dar şi acestea toate, cari se pot ceti în chiar gazetele de azi, fac parte din seria spectaculoasă şi romantică a rău-vestirilor soartei. Amănunte, în schimb, groteşti, n-au lipsit. Într-un sat din Buzău, o femeie a dat naştere unui prunc cu o singură unghie despicată, la picioare, şi cu noada spinării prelungită în formă de coadă, cu smoc flocos la vârf. Dihania a trăit vreo patru ceasuri, prea de ajuns pentru ca lăuzelor din judeţ, aflând, să le sece laptele şi pruncii să se îmbolnăvească şi să piară, pe rând. O capră, dimpotrivă, a fătat ied cu chip de om, ochi albaştri, labe şi scâncet de copil, iar veterinarul care l-a înecat în spirt, pentru documentarea ştiinţei suverane, a căpătat bubă neagră. Iar în marginea Capitalei, în prima noapte a Paştilor, garda de la Cotroceni a rămas înmărmurită la ivirea, prin aleile parcului, a unei fantome încoronate. Oştenii toţi afirmă a fi recunoscut statura şi faţa răposatului rege, trist şi palid până la strălucire. La somaţiunea: cine-i, stăi! fantoma s-a întors cu blândeţă şi a privit astfel ca să ise vadă ochii plânşi şi plini de o jale veşnică. S-a depărtat, apoi, foarte încet, prin tăcerea încremenită a celor de faţă, cari au înţeles, nu se ştie cum, că neodihnitul ar fi avut ceva de spus: dar că cel pe care îl caută, nu se afla printre ei... Cartierul Cotrocenilor vuie de această veste. Ea, şi altele multe încă, ce pot fi citite, fără comentar, prin jurnale, îndreptăţesc temerea că anilor din urmă, bogaţi în fapte extraordinare, le vor urma alţii, şi mai neprevăzuţi şi mai funeşti în desfăşurarea lor. Un blestem, fără îndoială, apasă asupra noastră a tuturora. E ceva ce trebuie înlăturat, e o reparaţiune ce trebuie adusă, pentru a îmblânzi destinul. Iar noi ne-am făcut datoria de cronicari nepărtinitori, însemnând fără tălmăcire toate zvonurile, şoaptele, arătările şi semnele ce ni le trimite şi ni le prăvale, spre a noastră trezire şi îndreptare, neştiutul.

„CHESTIA ŢĂRĂNEASCĂ"

Şi cuvintele îşi au strigoii lor. Expresii defuncte, corespunzând unor preocupări moarte, se reîntorc pe neaşteptate, în vocabularul cotidian, desfigurate, livide, goale de înţelesul lor de odinioară. Anevoie le recunoşti. Nu fără spaimă citeşti în ele tragica lor asemănare cu probleme uitate, cu lumi împlinite şi apuse.

Nelinişte. Ce caută cadavrul acesta, al unui *sujet*[1], în memoria noastră împăcată cu dispariţia lui? Se vede că, asemenea morţilor fără astâmpăr, a căror socoteală cu cei vii nu e încă încheiată, el vine să reclame dreptate şi odihnă, înainte de a se imobiliza în cimitirul dicţionarului, necercetat.

Iată deci „Chestia ţărănească". De Paşti, la toate podurile şi răspântiile, a aţinut calea excursioniştilor-automobilişti, speriind, amarnic, doamnele de la volan. De la un timp, somnul bărbaţilor de stat cari conduc e bântuit de acest spectru descărnat şi peticit. El pătrunde în alcovul lor parfumat, gâdilă tălpile perechilor ministeriale şi, în văzul lor holbat de uimire şi teroare, trage câte o duşcă din flacoanele cu giraldoză. Apariţiile lui sunt, astfel, discrete şi timide. Cei ce nu i-au simţit încă vizita le contestă. Oameni nu cred în minuni. Li s-a spus de către cei mai pricepuţi şi mai cu vază dintre ei că nu mai există, în ţară, o chestie ţărănească. S-au pronunţat în sensul acesta câteva duzini de miniştri, de gazete şi mai cu seamă de specialişti. Căci s-a dezvoltat printre noi, până la hipertrofie, ciudatul tip al specialistului în probleme grave. E investit, în materie, cu o pontificală autoritate. Are iscusite soluţii pentru chestiunea, cum obişnuieşte să o enunţe, în general şi în particular, ţinând seama atât de obşte cât şi de individ, de regiune, de natura solului şi apoi de marea, mijlocia şi mica proprietate, pe care, în volume considerabile, deci necitite, le organizează într-o vastă şi armonioasă producţie, pe veci. Toţi aceşti cărturari şi patrioţi au declarat, cu neînsemnate şi sfielnice rezerve de amănunt, că, după marea operă a exproprierii, chestiunea ţărănească e definitiv închisă. Cu repeziciune, la oraşe, s-a acreditat legenda noului Eden ţărănesc, creat, prin simplu decret, în România Mare. În realitate, ţăranii au trăit, câţiva ani, fericirea specială, şi poate singur veritabilă, a aşteptării. Exproprierea necesita lucrări, de cabinet şi pe teren, pregătitoare. Timpul, deci, până la luarea în stăpânire, a fost legănare dulce de procese, de formalităţi şi, mai ales, de iluzii. Graţie acestora, o acalmie s-a produs în frământarea satelor. Boierii şi-au simţit conştiinţa împăcată, ca după o pomană oarecare, căci ceea ce li s-a dat ţăranilor era de-abia mai mult decât o pomană. Avem totdeauna pretenţia că săracul îşi drege pe de-a-ntregul existenţa cu obolul nostru.

Totuşi, de bine, de rău, şi fără a mai considera amănuntele, odioase, ale exproprierii, ţăranul, în sfârşit, avu pământ. De la începutul acesta, până la decepţia finală, s-au strecurat încă trei-patru ani de speranţă îndărătnică şi de fericire, de astădată, mai anevoioasă. Piept la piept cu realitatea stearpă, iluzia mântuitoare nu e lucru lesne. Plugarul se strădui să rămână victimă credinţei lui că, având pământ, îi merge bine. Adesea omul e pradă, pe viaţă, a unui simplu silogism. Oraşele, opinia publică şi politicienii s-au desfătat cu gândul că s-a rezolvit chestiunea agrară. Latifundiarii expropriaţi s-au refăcut, avântându-se în cointeresări sau în perimetrii. Unii şi-au reorganizat moşiile, modernizând sistemul de exploatare. Dar ţărănimea împroprietărită s-a regăsit în mizeria-i tradiţională agravată de cele cinci hectare ale marii reforme. Mizeria ei actuală se complică, într-adevăr, cu nedumirirea: va să zică, nici pământul nu te scapă de sărăcie? Iată situaţia după zece ani: reîntoarcerea chestiunei ţărăneşti. Şi nu numai pentru ţăranii împroprietăriţi în 1918, şi cari, cei mai mulţi, îşi aveau înjghebate gospodăriile lor... Ci, mai ales, pentru noua serie de ţărani tineri, cari găsind locurile, pretutindeni, ocupate, nu au alt mijloc de trai decât braţele lor, închiriate cu ziua, sau cu săptămâna. În afară de două-trei judeţe mai înstărite, iată, în Vechiul Regat şi în Basarabia, înviate timpurile în cari ţăranul îşi vindea cu anticipaţie, şi pe nimic, recolta viitoare. În toată ţara, de altfel, ţăranul şi-a primit şi cheltuit, de pe acum, plata de la proprietar pentru munca sezonului următor. Şi crezusem, cu toţii, că asemenea obiceie şi nevoi au rămas îngropate, în literatura uitată a lui Sandu Aldea şi a ţărăniştilor literari, dinainte de război. Şi vor mai trece, desigur, zece-cincisprezece ani de mizerie împroprietărită. Foarte curând, generaţiile noi se vor înfăţişa la moştenirea lotului din 1918, şi atunci, cele cinci hectare cari, în ochii reformatorilor, trebuiau să garanteze fericirea ţărănească, iată-le, pulverizate, spre marea bucurie a specialiştilor. Ei pot relua eterna lor întrebare: sunteţi pentru proprietate mare, mică sau mijlocie? Dacă milioanele de expropriaţi ai pseudo-împroprietăririi de astăzi vor binevoi să lase neturburate dezbaterile...

---

[1] *Sujet* (franc.), – subiect, temă.

Astfel se încheie deceniul Unirii. (Şi credem că e vorba de un fenomen mai grav decât nemulţumirea şi decepţia provinciilor alipite)... *Prin reînvierea problemei agrare*... Şi nimeni, dintre conducători, nu se preocupă. Fiindcă, vorba d-lui Vintilă Brătianu: o ţară săracă se guvernează mai uşor...

PRIMĂRIE ŞI ARTĂ

Cetim în *Rampa* că cererea Ministerului Artelor de a i se acorda o palmă de loc la Şosea, pentru localul Pinacotecii, a fost respinsă de tătucul oraşului, d. Costinescu. Şi, totuşi, primarul Bucureştilor avea motive să se arate darnic. Mai ales că nu înstrăina nimic şi nu aducea nici o ştirbire averii dumisale proprii. Şi mai ales că se găseşte, de sărbători, într-o stare sufletească vecină cu beatitudinea... D-sa e singurul – într-adevăr –, muritor, care a izbutit să smulgă d-lui Vintilă Brătianu mitologica sumă de cincisprezece milioane lei, din nu mai puţin miticul „excedent bugetar" pe 1928, şi pentru nu mai puţin mistericul „parc naţional" făgăduit şi preparat de părintele Capitalei, hăt-acolo, la Herăstrău. Mare trecere, fără îndoială. În momentul în care vistiernicul se vede nevoit să subţieze până la inconsistenţă felia fondurilor secrete – aşteptând probabil ca ministrul de Interne să repete, pentru partizanii hămesiţi, minunea celor cinci pâini –, iată că d. Costinescu îl uşurează, fără discuţie, fără milogeală, de cincisprezece milioane pentru plantarea puieţilor de brad, de plop şi de salcâm, la periferie. E o pildă de ceea ce înseamnă tradiţia de familie, dinastiile şi subdinastiile, într-un partid istoric. Şi, totuşi, d. Costinescu a refuzat Ministerului Artelor câteva sute de metri patraţi pentru Pinacotecă. Fericirea, se vede, fortifică egoismul şi dezvoltă avariţia.

Terenul, atât de umil solicitat de d. Lapedatu, e rezervat, pesemne, vreunui demnitar de la comună, alarmat de revărsarea bugetară a cărei victimă complezentă e primarul prodigios, din neamul Costineştilor. Nu se renunţă, cu una cu două, la un atât de mănos element de tranzacţie în momentul în care capeţi, din chiar senin, cincisprezece milioane pentru copăcei.

Dar, fiindcă veni vorba de toate aceste mărunţişuri, n-ar fi oare interesant ca d. primar să mai explice o dată contribuabililor ce înseamnă acel parc naţional şi cum vor fi utilizate milioanele obţinute? O socoteală în amănunt, bineînţeles – zadarnică aşteptare. Mai curând am izbuti să smulgem d-lui Vintilă Brătianu o lămurire: anume, ce însemnează în mintea d-sale un excedent bugetar?

ANOMALII

Cum cade un guvern în Europa? (Rugăm pe cetitor să-şi pună această întrebare, cu un glas lăuntric indignat. Am înţeles, în câteva săptămâni, că guvernele tari nu acceptă alt model literar decât *Monitorul Oficial*, a cărui ţinută, ideaţie, pasiune, limbă şi fantezie ne sunt riguros prescrise. Aceste guverne tari se bizuie, de altfel, pe un precedent ilustru şi, în altă parte, imitat: marele Stendhal, care a scris cărţile de căpătâi ale d-lui Stelian Popescu. *Le rouge et le Noir, De l'amour* erau redactate după normele estetice ce se degajă din Codul Civil. Dar între Codul Civil şi Monitorul Oficial, din punct de vedere scriitoricesc, există o înrudire strânsă. Deci, Codul Civil pentru romancieri, Monitorul Oficial pentru ziarişti. Reforma scrisului cotidian a fost aplicată mai de mult de *Universul* în propriile sale coloane şi de aceea mult răspânditul ziar de până ieri s-a bucurat şi se bucură încă de solicitudinea guvernelor. Sub ameninţarea creionului roşu al cenzurii, care stârpeşte imaginile şi ideile ca un arătător de poet sărac stelniţele de pe masa lui de brad, *Dreptatea*, de pildă, recunoaşte ca maestru pe d. Stelian Popescu atunci când scrie, de pildă, impresiile de voiaj: „în Suedia se merge cu trenul sau cu vaporul. Cu trenul pe uscat, cu vaporul pe apă". Simplu, precis şi lapidar. Trăiască proza!

Aşadar, cum poate fi răsturnat un guvern în Europa? Mai întâi, printr-un vot al Parlamentului. Apoi, printr-un fel de vot al arbitrului constituţional, preşedinte, rege, regent sau palatin – titlul acesta e vorba să fie reînviat în Ungaria. Se mai poate ca guvernul să se răstoarne singur, printr-un fel de sinucidere elegantă și care previne mânia reprezentanților națiunii sau disprețul iresponsabilului suprem. Căci, în vremea noastră, singurul suveran autentic fiind poporul, acesta își îngăduie, adesea, capricii regești. Se întâmplă astfel ca un Parlament, ales pe patru ani, să-și piardă între timp calitatea de expresie a națiunii. Un dezacord și un dezechilibru ia [sic!] naștere atunci între diferitele corpuri, o criză de conducere, o neascultare, o nevroză, care pentru guvern se traduce prin „incapacitate de a guverna". În asemenea cazuri, pe lângă criza de guvern, survine, mai totdeauna, dizolvarea Parlamentului și alegeri noi. Europenii, chiar când sunt miniștri și deputați, au ciudatul obicei de a nu considera portofoliul sau mandatul ca o chestie de pâine. Pierderea calităților acestora nu echivalează, pentru ei, nici cu o rămânere pe drumuri, nici cu o compromitere pe veci. Pe lângă politică, omul mai are câte o meserie, deseori chiar avuabilă, iar exercitarea, mai mult sau mai puțin onestă, a mandatului îi îngăduie o nădejde de reintegrare. Pus în fața unei demisiuni sau dizolvări, europeanul nu va desfășura o rezistență exagerată. El nu are de ales între puterea cu orice preț și mizeria ori pușcăria sigură. El mai are și înțelegerea momentelor sufletești ale unei națiuni, priceperea dificultăților noi, cari necesită metode inedite și oameni proaspeți la conducere. Și înțelege mai ales adevărul simplu că o criză politică nu trebuie inhibată, ci rezolvată. Greutățile și loviturile trebuiesc neapărat înlăturate. *Anestezia nu e un sistem de guvernământ*. El înseamnă îndobitocire și moarte...

Ajunși în punctul acesta, să părăsim Europa și să ne întrebăm: *cum cade un guvern în Belucistania*. Pe vremuri, țara aceasta era condusă, în numele sultanului, de un emir care tăia și spânzura, până era tăiat și spânzurat el însuși. Tragic sfârșit, dar până la el – ce trai! Vin, danțuri, baie cu aburi și femei cu zurgălăi peste șalvarii albaștri, gâtuiți la glezna subțire, peste aripioara piciorului, cu vârfuri de jar. Sub influența ideilor apusene însă, belucistanii și-au administrat o constituție, pe care, de altfel, au schimbat-o de câteva ori, fără a izbuti să se țină de dânsa. Au avut alegeri, parlamente, guverne, legi scrise, presă, control, formalități moderne. Emirul devenise un suveran independent, cu o armată europeană. Principala lui menire: veghea să nu se încaiere între ele pașalele, beii și agalele, împărțite în mai multe partide politice. El le chema pe rând la putere și le înfrupta pe săturate. Și când un partid cădea sub masă, celălalt era îngăduit să-i ia locul.

Iată însă că în urma unui război norocos, dar care costase sute de mii de vieți, în Belucistania s-au ridicat oameni în numele poporului și al țărilor alipite, iar nu cucerite, după biruință. Pașalele, beii și agalele s-au speriat fiindcă li se cerea respectarea legilor și sfârșitul minciunii. Erau tocmai în plin zaiafet. Și emirul muri, lăsând în locu-i o epitropie pentru nevârstnicul său urmaș. Iar partidul de la putere a rămas, cum e mai bine, acolo unde l-a surprins schimbarea de domnie. De aci încolo, nu s-au mai potrivit, chiar deloc, în Belucistania, instituțiile și năravurile apusene. Guvernul, lucru ciudat, n-a mai putut să cadă. Nici printr-un vot al Parlamentului, fiindcă optzeci la sută din aleșii națiunii erau mameluci, scoși din urne, ca din niște mitre de lemn, de mamoșii regimului, ieniceri și poterași. Nici printr-un fel de vot al epitropiei, care n-avea ca răposații emiri o oaste, să se facă ascultați. Nici prin protestul prostimei, că obicei să se țină seama de prostime n-au avut pașalele din Belucistania niciodată. Nici prin lipsa de bani, că se înlocuiau banii prin hârtie tipărită. Nici prin refuzul de împrumut, că se putea trăi prost și fără. Nici prin foamete, nici prin secetă, nici prin molimă, că astea nu-s din vina guvernului. Nici prin dușmănia crescândă afară, căci, dimpotrivă, ea duce la ceea ce în Occident se numește „uniunea sacră". E, într-adevăr, penibilă situația politică în Belucistania. Știri noi, de acolo, nu mai avem, așa că întrebarea noastră: *cum cade un guvern în acea țară*, nu va fi rezolvată azi.

VIITORISME

Defunctul Ion Brătianu apăra Regența cu o pasiune de artist. O considera, desigur, ca pe o creațiune proprie. Și fiindcă nu-și putea dovedi altfel dragostea decât în atitudine de cavaler proteguitor, imaginația-i puternică proiecta în văzduh tot felul de amenințări și pericole ireale, pe cari le șarja cu o furie de Don

Quijotte. Partidul Liberal s-a folosit de aceste benevole halucinaţii. A obţinut draconica lege pentru apărarea statului. A reinstituit cenzura, mai întâi pentru „chestia interzisă“, apoi pentru protecţiunea stilului şi sintaxei româneşti, după normele literare ale *Monitorului oficial*. Şi n-a renunţat totuşi să afişeze o preocupare constantă pentru aşa-numita întărire a Regenţei. Ca şi cum însăşi această ostentativă grijă de a întări nu constituie o insolentă apreciere a situaţiei. Ca şi cum toate partidele şi presa întreagă n-ar fi de acord că Regenţa trebuie să se menţină, cu deplin prestigiu şi autoritate, deasupra frământărilor interne.

Dar sistemul vulgar al liberalilor atinge neruşinarea când, în coloanele oficiosului guvernamental, se fac anticipări asupra hotărârilor viitoare ale Regenţei, în faţa problemei succesiunii. Dreptul Regenţei de a aviza şi alege e sistematic nesocotit prin repetatele afirmaţiuni ale *Viitorului* că, în nici un caz, naţional-ţărăniştii nu vor fi chemaţi la putere. Este oare *Viitorul* bine informat? Să fie guvernul autorizat de a comunica opiniei publice o asemenea rezoluţiune?

Iar dacă e vorba de un simplu şantaj, foarte obişnuit în năravurile noastre politice, este oare îngăduit ca hotărârea, încă neştiută, poate chiar încă neprecizată, a Regenţei, să servească presei oficiale şi negociatorilor guvernamentali ca unealtă de intimidare şi argument imperativ?

O dovadă mai mult, a dezorientării şi deznădejdii care nu-şi mai alege mijloacele, stă în această atitudine, de la un timp persistentă, a *Viitorului*. Şi încă o dată, o dezvăluire a cinismului necruţător al Partidului Liberal care, dincolo de limitele şi interesele rapace ale tribului, nu mai găseşte de respectat nimic.

SPOVEDANIA UNUIA

Sunt un bărbat de stat. Spătos şi înalt. Obez şi bubos. Temperamentul meu e vulcanic. Dovadă, crusta roşiatică de care sunt acoperit, ca de o lavă. Ea e rezultatul milioanelor de erupţii vermiforme ale unei substanţe de un galben-siniliu, care izbucnea,

prin stoarcere sau de la sine, din nenumăratele pleiade şi constelaţii de piele, suculente în conţinut şi terminate în câte un minuscul crater, jilav şi întunecos, răspândite pe suprafaţa mea bosumflată. Popular, aceste mărunte şi înţesate metehne se numesc coşuri. Medicina, însă, le-a zis furunculi şi ei mi se prăsesc de preferinţă la ceafă. Mi-i explic printr-un dezgust de sine-însuşi al organismului, îmbuibat de forţă şi de sânge. E un flux permanent al fiziologiei mele de Siegfried, un echivalent al menstrualităţii, o ciudăţenie, un paradox al bărbăţiei. Sunt ploşniţele fixe pe care trupul singur şi le creează să-şi pompeze necurăţenia, imitându-le în culoare pe o gamă care urmează toate nuanţele, de la sfeclă până la fosfor. Ceafa mea formează un talaz concav deasupra gulerului, o zgardă, un colac de salvare, o fesă foarte prielnică dezvoltării acestei ciupercării. A fost una din predilecţiile, de pe vremuri, ale femeilor mele, vânătoarea şi stârpirea vieţii acesteia crâncene şi aţâţător de sensibile, de-a lungul şi de-a latul excepţionalei mele făpturi. Prindeau între cele două imaculate degete mediane ale fiecărei mâini muscelul obrântit şi lucios, izvorât, de pildă, din carnea nasului. Căci am uitat să vă spun că mi-e nasul punctat şi alcătuit din bureţi flocoşi pe cari unul din vezuviile mele se realcătuieşte, cu deznădejde. Zăceam în perne, victimă satisfăcută de iminenţa unui supliciu dubios. Femeia pândea pentru încleştarea care dă brânci erupţiei, printre unghiile ei de jeratic: ascuţită durere şi suavă liberare. Cuprins de o frică puerilă – oamenii nu sunt decât nişte copii mari – ceream, fără convingere, să amân execuţia: „lasă-l“, o imploram, „că nu e copt! “

„Ba e copt“, îmi răspundea ea în ochi cu o lumină de crimă şi cu respirarea oprită – „e copt, lasă-mă!“ Şi storcea. Ah! Mă tălăzuiam, pe patul de operaţii ca o balenă. Conţinutul izbucnea, slobozit într-o spirală lină care se depunea concentric la poalele umflăturii, pe când femeia îndârjită se căznea să-mi obţie parcă şi sufletul în purcoiul pestriţ şi mărunt smuls misterelor mele cutanee. Asemenea şedinţe prelungite şi intensificate prin chiar fertilitatea cernoziomului din care sunt plăsmuit – căci vânătoarea se muta din loc în loc, pe ceafă, sub ţâţă, pe nombril, pe bucile obrazului şi ale şezutului, pe când gemeam ca o geamandură – se rezolvau, mai totdeauna, într-un sărut insuficient, dar bălos. Cu vremea, însă, a trebuit să renunţ la această a doua parte a programului şi să-mi găsesc profitul numai în purecarea stridentă a epidermei, de către unghii mici, iscusite şi crude. Figura, prin acest joc, mi s-a ciuruit. Fac masaje cu electricitate şi umplu golurile cu alifii vârtoase. În timpul migăloasei toalete, cuget, mai totdeauna, la problemele de stat. Am ajuns foarte repede la concluzia că greutăţile se rezolvă de la sine, fără priceperea şi soluţiile nimănui, curgerea firească a lucrurilor urnind, fără de greş, treburile publice, încurcate, din punctul mort. Nu pot fi însă acuzat de neglijenţă în aprofundarea problemelor cărora, cât ţine parlamentul, le mai acord şi timpul necesar suirii Dealului Mitropoliei, pe jos. Căci *footing*-ul mi-a fost prescris de medici. Şi îmi vine a crede că, pentru mine, pedeapsa veşnică începe aci, pe pământ. Într-adevăr, plimbarea pe picioare mi-e spre cumplită caznă. Mai întâi, fiindcă picioarele mi-s scurte şi umflate de un început de hidropizie. Şezutul, din această pricină, concav până la ameninţare, mi-atârnă, ca o târtiţă şi m-ar târşi de pământ dacă pântecul, de cealaltă parte, n-ar restabili, într-o oarecare măsură, echilibrul, prin proporţiile lui de montgolfieră. Astfel, prin partea mea de dinapoi aduc cu o dizgraţioasă orătanie, pe când, văzut din faţă, par purtătorul unui imens marsupiu, montat pe gambele mele bondoace; veţi conveni că nu dau dovadă, în descrierea bizarului meu aspect, de nici o vanitate. Văzut din depărtare, sunt de-a binelea o problemă ambulantă, căci anevoie verifici cu ochii liberi dacă mă apropriu sau mă depărtez: iluzie optică pricinuită de inflaţiunile mele ronde şi cari pot lesne fi luate una drept cealaltă. Cred chiar că fără voia mea fost-am modelul acelui inept tip de automobil, construit astfel că pare a înainta de-a-ndaratelea.

Dar fie că vin, fie că plec – să nu uităm că mă găsesc pe dealul ce duce la Cameră –, îndeletnicirea mea nebănuită este să mă folosesc de strădaniile ascensiunei pentru a mă dezbăra de conţinutul sonor al fiinţei mele, prevăzută, ca tot omul, cu cepuri opuse şi discordante. Cred că dacă n-aş frâna pornirile gheenei pe care o port, sulf şi flacără, între doagele mele, aş rivaliza în amploare cu o fanfară sau cu o cireadă, pe rând; ţin însă să disciplinez acest exerciţiu, să speculez intensiv una din puţinele voluptăţi ce mi-au rămas. Şi să înaintez, astfel, printre muritori, târând cu mine o atmosferă proprie, produs intim, invizibil profanilor, dar care trebuie să aibă strălucire de nimb.

ÎNSEMNĂRI PE O CARTE

În seria franceză a biografiilor romanţate apare *Viaţa lui Camille Desmoulins*. Publicul se întoarce şi impune autorilor cronica de odinioară, romanul pur, compromis de invazia psihologilor. Vrem povestiri adevărate, întâmplări cari s-au întâmplat. Dar nu ne putem interesa, ca o midinetă, de viaţa oricărui fante, a oricărei fecioare sau neveste induse în păcat. Eroul în luptă cu toate adversităţile, prea ştiute astăzi ca să ne mai pasioneze, e necesar să fie un om celebru. Romanul se întoarce la Plutarh. Cruţă imaginaţia romancierului şi o reduce la o sforţare de reconstituire, înlesnită de arhive. Singura lui grijă e să dinamizeze, prin dramă, principalele momente.

E o simplă chestie de meşteşug. Tipul şi Caracterul, două prejudecăţi persistente ale literaturii din toate timpurile, sunt şi ele, date de-a gata, prin chiar personalitatea istorică a eroului. E mai uşor să creezi un om viu dintr-un nume care înseamnă, de mai înainte, ceva în mintea cetitorului. S-a spus că biografia romanţată e un gen hibrid, un compromis între roman şi studiul istoric. S-a mai spus că ele înseamnă decadenţa romanului. Credem, mai degrabă, că ea marchează moartea romanului, aşa cum e scris de vreun veac şi jumătate încoace. E izbânda memoriului şi a documentului. Dincolo de acestea e poemul, care dispreţuieşte anecdota şi conflictul. Iar în ceea ce priveşte hibriditatea genului la modă, totul depinde de talentul şi reuşita scriitorului.

El singur poate împăca, în carte, istoria cu literatura, pe deasupra decretelor cari proclamă fără temei ceea ce se poate sau nu, ceea ce este permis sau nu în opera de artă sau în studiul istoric. Biografia romanţată poate duce, de altfel, la o reînnoire a tehnicii romanului, înmormântată odată cu Balzac şi cu Flaubert. Bineînţeles, nu acesta e cazul *Vieţii lui Camille Desmoulins* de Raoul Arnaud. La o documentare abundentă şi lesnicioasă, ce dezastru istoric şi literar! Poate că biografia e şi ea un gen pur, care exige sacrificarea istoriei şi a romanului, pentru un rezultat spălăcit. În cazul acesta, d. Raoul Arnaud ar fi triumfat cu siguranţă, dacă n-ar fi încercat în aproape trei sute de pagini să ne impună, prin declamaţiuni şi epitete, o interpretare personală a faptelor. Autorul e, pesemne, reacţionar. A vrut să facă din Camille Desmoulins, jurnalistul Revoluţiei, o victimă facilă, fiindcă e mută. Comparând stilul biografului cu citatele, dinadins rare, din opera victimei, înţelegem cu cât mai anevoioasă i-ar fi fost antrepriza destructivă, dacă Desmoulins, cu verva lui aprigă şi feroce, i-ar fi putut răspunde. Marele rol, jucat de acest ziarist, în zilele crâncene din '89, se afirmă, totuşi, din chiar paginile cărţii scrise pentru o postumă defăimare. Căci e, desigur, suficient, în acele vremuri în cari „strada" domina Parlamentul şi comitetele, să fi fost directorul de opinie, îndreptarul pasiunilor acestei „străzi", pentru a te situa definitiv, şi foarte sus, în ierarhia conducătorilor şi a factorilor decisivi. Şi, mai ales, e suficient să fi fost, în acea epocă de sălbăticie rece, primul care a clamat cuvântul „clemenţă", primul care să fi protestat, şi cu atât răsunet, împotriva eşafodului şi a temniţelor pline, ca să ţi se ierte păcatele de amănunt, toate.

Viaţa lui Desmoulins, pe care jurnaliştii francezi au vrut să şi-l aleagă „patron", uitând pe opusul său, Rivarol, e concludentă pentru a fixa, în câteva linii, tipul ziaristului în general. Tribuna nu i-a convenit lui Desmoulins niciodată. Un mare orator şi un mare scriitor, în acelaşi individ, se întâlnesc cu greu. Inspiraţia nu-l vizitează decât în faţa paginei albe şi a uneltei de scris. O abundenţă de imagini în jurul câtorva idei îi interzice lui Desmoulins simplificarea pe care i-ar cere-o discursul. În fraza vorbită, accentul constă în ton, în mimică şi în gest. În fraza scrisă, el cade pe aşezarea sintactică a cuvântului. Suficient motiv pentru ca, în sinea lor, scriitorii să fie împotriva regimurilor parlamentare, câmpuri pentru palavragii şi avocaţi. Pe Desmoulins, de altfel, situaţia de deputat al Convenţiunei, sau de membru în Comitet, nu l-a ispitit, serios, niciodată. Pentru că vitalitatea lui se satisfăcea deplin în redactarea unui articol tras în cincizeci de mii de exemplare. Pentru ziaristul Desmoulins nevoia de acţiune se împlinea în scris. Scrisul, odată răspândit, marchează, pentru el, sfârşitul acţiunei. Omul politic însă urmăreşte realizarea în faptă a unei idei. De aceea nevoia de idoli, adică de *realizatori*, a jurnalistului Desmoulins. Tămâierea succesivă a lui Mirabeau, a lui Robespierre, a lui Danton... „Instrument", exclamă neinteligent biograful, şi slăbiciune de caracter. Pe când, cu riscul de a se înşela şi de a nu mai fi crezut, ziaristul caută şefi pentru mulţimea căreia îi comunică ideile sale. Fiindcă, în fond, îi repugnă să părăsească liniştea cabinetului în care îşi elaborează frazele lui cotidiene, pentru a lua pe teren, el însuşi, comanda unei mulţimi.

GUVERNUL ŞI GRANIŢELE

Telegramele de alaltăieri au adus la cunoştinţa publicului lucruri de necrezut. Ministrul Italiei la Budapesta s-a arătat ca un messia poporului şovin care manifesta sub balcoane şi i-a reînnoit solemn făgăduinţa de a-l sprijini în lupta pentru revizuirea frontierelor.

Un senator fascist a subliniat, prin intervenţia sa, în numele, desigur, al Parlamentului italian, gravitatea unor asemenea cuvinte. Să fie totul o simplă născocire? Visul unui patriot halucinat de la Pesta? Lumea oficială şi publicul nostru, deopotrivă surprinşi, aşteaptă, naiv, o dezminţire, aşa cum a mai aşteptat, spre o mai ameţitoare decepţie, după faimosul *interview* al lui Mussolini.

Căci e vorba de manifestări cari nu s-au mai produs în istoria contimporană, în Europa, decât în 1914. Numai atunci, în ajunul marelui război, când se ştia că totul e pierdut, că peste câteva ore tunurile vor acoperi orice glasuri, ambasadorii şi-au permis să-şi iasă din rezervă, să se arate mulţimilor aliate.

Fapta ministrului italian la Budapesta întrece, desigur, în provocare, şi în acelaşi timp continuă declaraţiile vrăjmăşeşti ale lui Mussolini şi scandalul maghiarofil al presei fasciste. E mai presus de orice îndoială. Atentatul în contra hotarelor României se pregăteşte făţiş.

Ieri încă, în Ungaria, în Italia, era o simplă agitaţie populară, o vâlvă iscată de presă, fără însă concursul făţiş al lumii oficiale. De la discursul însă al contelui Bethlen, oficialitatea s-a pronunţat. O abilitate rău înţeleasă, un calcul meschin şi criminal al conducătorilor politicii noastre externe, a dat vecinilor iredenţi impresia unei slăbiciuni care încuraja orice îndrăzneală. Astăzi, după ieşirile senzaţionale ale lui Mussolini, după declaraţia de alianţă a ministrului său de la Pesta, revizuirea Tratatului de la

Trianon este o chestiune oficial deschisă. Simpla formalitate a înaintării acestor cereri, italo-maghiare, la Geneva, n-are să aştepte, desigur, până la toamnă.

E o lege, că asemenea campanii, cari îşi propun astfel de vaste scopuri istorice, acţiuni diplomatice ca aceasta care se desenează, provocator, sub ochii noştri, sunt subîntinse, totdeauna, de pregătirile ostăşeşti, implicite. O întâmplare a dat în vileag sistemul trenurilor cu mitraliere. Câte transporturi de război au ajuns, de atunci, nesupărate la destinaţie? Putem face o evaluare exactă: calculaţi după creşterea în intensitate a vociferărilor italo-ungureşti... Căci nu ne mai aflăm în faţa unor avertismente. Insultele se aruncă, de-acum înainte, drept în faţă. Iar la Bucureşti, deunăzi, ministrul italian a crezut că îşi poate îngădui atitudini cari n-au avut succes nici la Stambul, în 1913, nici la Adisabeba, scaunul ferocelui Menelik. Curajul nu-şi are totdeauna explicaţia în uitarea de sine. Când Mussolini a bombardat, nu de mult, un spital de pe insula Corfu (şi nu era nevoie, desigur, de atâta bravură pentru această ispravă), a fost repede nevoit să se calmeze. „Câine turbat“ – a exclamat o gazetă engleză. De atunci lucrurile s-au schimbat. La Londra, Ducele are o presă excelentă. Şi întreaga sa frământare incendiară, de astăzi, pare a se desfăşura sub privirile amicale ale Albionului. Astfel, la o simplă încruntare a amiralului englez de la Malta, toată această gesticulaţie ar încremeni, toată această grandilocvenţă ar amuţi. De aceea, furtuna care ameninţă hotarele României nu e un artificiu preparat cu foc bengal şi salpetru la Roma; ci e un fenomen care intră în calculele reci ale astronomilor politici de la Foreign-Office.

Întrebarea necesară e nu ce face guvernul, dar ce face România? Fiindcă precum se ştie, guvernul se compune din d-nii:

Vintilă Brătianu, Prezidenţia şi Finanţele;
N. Titulescu, Externele şi optanţii;
I. G. Duca, Internele;
C. Argetoianu, Domeniile;
P. Angelescu, Războiul;
N. Lupu, Munca;
Al. Lapedatu, Artele;
Mrazec, Industria şi Comerţul;

I. Inculeţ, Sănătatea;
I. Nistor, Lucrările Publice;
Dr. Anghelescu, Instrucţiunea Publică.

În momentul când poporul românesc are nevoie de şefi politici, de personalităţi sintetice, de oameni de gândire şi avânt, expresii vii ale vigorii şi *unităţii* naţionale, e cât se poate de necesar să-i reproducem, din ziarele de anul trecut, lista completă a miniştrilor. A miniştrilor, adică a oamenilor ce-l servesc.

Să mediteze cetitorul, lista, pe îndelete. Să-şi precizeze ce înseamnă şi cât preţuieşte, pentru el şi în raport cu evenimentele, fiece mandarin în parte. Altfel guvernul riscă să redevină o abstracţiune, investită, prin aceasta, cu prestigii. Şi, repetându-şi cuvântul „guvern“, românul indus în eroare de un simplu conţinut noţional, poate, fireşte, crede că este şi „guvernat“.

O COMEMORARE

Asociaţiile de presă au organizat un pelerinaj la mormântul celui care a fost ziaristul Constantin Mille. Aleasă anume, ziua de Armindeni va sublinia debuturile răzvrătite ale defunctului.

Constantin Mille a fost unicul, poate, gazetar care şi-a sprijinit libertatea cuvântului pe ajutorul efectiv al mulţimii. Nici în epoca sa de ascensiune, nici la apogeul său de director de gazete, când era departe foarte de socialismul de la Iaşi al debuturilor, concursul, umăr la umăr, al străzii, nu i-a lipsit. Şi Mille încetase de mult să fie un agitator revoluţionar. Cel dintâi înfăptuitor al „rezistenţei active“, el o dezlănţuia numai în apărarea legalităţii. Fiindcă paradoxul împrejurărilor de la noi rămâne acesta: revoluţionarii sunt totdeauna partizanii legilor certe, împotriva guvernelor cari agită în permanenţă expresii şi principii neprecise şi deci nelegiferate (siguranţa statului, acte de guvernământ etc.).

Retragerea lui Constantin Mille din fruntea celor două mari cotidiene pe cari şi le crease corespunde cu data pierderii depline a libertăţii presei şi, mai apoi, a oricărui drept scris. De aceea, pentru noi, comemorarea de mâine readuce în actualitate problema ralierii mulţimilor orăşeneşti în apărarea activă a legilor încălcate. Dar amintirea lui Constantin Mille, pe care, desigur, nu-l superapreciem ca scriitor sau ca ideolog şi din care nu vrem să creăm un fel de sfânt democratic, dar nici să-i nesocotim, de dragul unor apucături de împrumut ale gândirii contimporane, pasiunea luptătoare şi un entuziasm generos şi salubru conţin şi alte înţelesuri. El reprezintă cea dintâi fază a luptei dintre oamenii politici, cu drepturi moştenite la conducerea ţării şi ziariştii, cari şi-au creat acest drept prin străduinţa şi valoarea lor. A fost un timp, desigur, când această scindare a individului politic în om de acţiune şi în om de idei, nu se efectuase. Dar Mille nu era destul de bătrân. Pe vremea lui apăruse politicianul. Şi ura acestuia împotriva presei era la înălţimea inculturii care-l caracteriza. E drept că presa l-a şi constrâns la capitulări dureroase: exproprierea, votul universal. Aversiunea lui, însă, pentru cuvântul scris, înverşunarea împotriva libertăţii tiparului şi a servitorilor lui, se datora mai ales unei ignoranţe penibile, unui agramatism furios. Preconizăm concedii lungi, în străinătate, miniştrilor, şcoale de adulţi, obligatorii, pe lângă cluburile politice.

Căci pe măsură ce omul politic a scăpătat în neştiinţă, oarba lui îndrăzneală şi pornire împotriva presei şi a gazetarului a crescut până la robia devastatoare de azi. Cu defectele şi calităţile lui ştiute, Constantin Mille reprezintă, pentru noi, începuturile războiului acesta din Ormuz şi Ahriman, dintre întuneric şi lumină. Iată de ce ne vom duce la piatra lui de veci.

APELUL LA NAŢIUNE

(Manifestul Partidului Naţional-Ţărănesc)

În Manifestul Partidului Naţional-Ţărănesc găsim cuvinte cari rezumă şi tălmăcesc o întreagă epocă. Suntem dincolo de literatura obişnuită a frământărilor politice, când cetim: „lupta pe care o duce partidul nu se mărgineşte la o simplă discuţie asupra problemelor curente. Ea este în realitate *continuarea străduinţelor seculare ale neamului românesc pentru dezrobire şi unire*“. Războiul de liberare din 1916, ca şi revoluţia din 1918 de peste munţi, n-a fost îndreptat numai în contra unui asupritor străin. El n-a fost numai o măsurare de la popor la popor, ci valorificarea de forţă şi conştiinţă a unei naţiuni întregi faţă de ea însăşi. Ţinta războiului n-a fost o medievală cotropire de teritorii. Libertatea nu se cucereşte numai faţă de stăpânul de altă limbă şi tradiţie. Asupritor este oricine îşi însuşeşte dreptul de a te conduce şi exploata împotriva voinţei tale, şi cu atât mai mult când această voinţă s-a afirmat prin veacuri de încercări sângeroase şi de grele izbânzi. E odios jugul străin, dar e mai copleşitor şi mai nedrept jugul învelit în florile spinoase ale fratelui care te minte. Desigur, împlinirea graniţelor şi libertatea graiului este un mare bine. Când însă gândul ţi-e urmărit ca o faptă rea, când glasul ţi-e înăbuşit şi munca zădărnicită, prin robie şi furt, la ce serveşte?

Atunci, lupta nu încetează. Ea se îndreaptă împotriva profitorilor libertăţii şi a sabotorilor Unirii.

Naţiunea şi-a luat în stăpânire teritoriile milenare, bogăţiile lor însă i-au fost răpite. Uniforma duşmană a fost îmbrâncită afară din ţară, iar înăuntru s-au creat fronturi şi duşmănii între cei ce s-au umbrit sub aceleaşi steaguri: *„o coterie plutocratică a ştiut să utilizeze armele încredinţate în 1916 guvernului de atunci în scopul apărării patriei împotriva duşmanului străin, pentru a duce război împotriva provinciilor alipite, împotriva claselor producătoare şi a maselor populare din întreaga Românie, chemate la viaţa politică prin însăşi jertfele lor“*.

Expresia „duşmanul străin“ nu este un pleonasm. Războiul coteriei plutocrate împotriva provinciilor alipite şi claselor producătoare şi-a maselor populare nu este o exagerare. Toate sforţările Partidului Liberal, de la Unire încoace, au tins să-şi creeze în Ardeal un *fief* politic.

Sforţarea lui, izbită de conştiinţa cetăţenească a Ardealului, n-a izbutit decât să-i exaspereze rezistenţa şi, în cele din urmă, să dezorganizeze administraţia şi justiţia, printr-o infuzie de aventurieri şi creaturi de la noi, în personalul sârguitor şi prob de peste munţi.

Muncitorimea, îndeosebi, canibalic prigonită, a fost exclusă din viaţa politică. S-au luat astfel, poliţieneşte, drepturile publice unei întregi categorii cetăţeneşti : aceea care, cu energia ei, mişcă fabricile, trenurile şi uzinele. Oastea cetăţenească, tradiţională, a libertăţilor a fost desfiinţată. Sforţările, de mai târziu, ale oamenilor politici de a mobiliza studenţimea şi „inteligenţa" în jurul legilor au rămas, fireşte, sterile.

...Adevăruri ştiute. Ne-am obişnuit cu ele. Repetarea lor ne oboseşte, efectul lor ne-a adormit. Chinezii cunosc un aliment care, la prima gustare, scârbeşte şi trupul şi sufletul deopotrivă. La a doua încercare, se întâmplă aproape la fel. La o a treia şi a patra, dezgustul se preschimbă în patimă cotropitoare. Să fi căpătat, noi, pasiunea umilirii şi predilecţia maladivă a abjecţiunii? Suntem robii, cei dintâi robi, cari îşi sărută lanţurile?

Iubim, isteric, muşcătura biciului, tresărim de plăcere la lovitura patului puştii? Dacă e aşa, vasta campanie de trezire, care culminează şi ia sfârşit la Şase Mai, e prea târzie. O mână de dictatori, sterpi la minte, inculţi, nepregătiţi şi debili, vor continua, cu ajutorul complicilor din administraţie şi din jandarmerie, să terorizeze o naţiune apatică şi abrutizată. Vor beneficia, mai departe, de ruina totală. Paraziţii prosperă pe trupurile sleite de suferinţă.

„Agricultura lucrează în pierdere... Industria serioasă îşi închide porţile...Comerţul cinstit merge la faliment..." Şi manifestul face o ultimă şi impresionantă enumerare a bogăţiilor cotropite de păduchii „prin ei înşişi": *„cărbunii, petrolul, gazul metan, minereuri, păduri, uzini, fabrici, conducte de petrol, pescării, căderi de apă, staţiuni climaterice şi balneare, mijloace de transport, comerţ de cereale, comerţ de bancă... Tot ce reprezintă o valoare în această ţară a fost trustificat"*.

Tabloul acesta de valori, descris de un economist, e atât de înţesat de amănunte copioase, că încetează de a fi o abstracţiune. Ai imaginea lăcustelor forfecând lanurile, copleşite de cataractele lor verzi. Păduri bolnave şi ciuruite de carii, munţi de aur împăinjeniţi de mucegai. Şi, deasupra dezastrului din lăuntru, umbra ameninţătoare a duşmanului de la frontieră agită pergamentul terfelit al Tratatului de la Trianon: duşmanul din afară ispitit de victoria aliatului său, duşmanul din năuntru. Fiindcă nimeni n-a cutezat să zădărnicească această victorie.

Împotriva Partidului Liberal, distrugător de legi, n-a existat, şi nu există de zece ani, forţă suverană, control, arbitru precumpănitor, judecată supremă. Şi atunci, cei cari au dezlănţuit imensa mişcare de liberare, cei cari şi-au asumat conducerea războiului de liberare din 1916 în continuarea lui lăuntrică de azi, s-au întors către izvoarele intacte ale energiei şi ale suveranităţii: poporul. El este chemat să-şi verifice delegaţiile, să-şi încredinţeze, în suflete şi în mâini cinstite, gândurile, voinţa şi puterea. Şi atunci Manifestul Partidului Naţional-Ţărănesc „face apel la naţiune, pentru ca în ziua de 6 mai, în adunările simultane din toate centrele însemnate ale ţării şi mai cu seamă de la Alba-Iulia, să i se încredinţeze în mod solemn şi categoric mandatul expres de a o duce la realizarea neîntârziată a emancipării sale politice, sociale şi economice, în condiţiunile şi cu mijloacele pe cari le va socoti potrivite".

INCULTURA MINISTERIALĂ

Unirea pare să fie numai o chestiune de baionete, de limbă şi de peceţi. Grănicerul de la Predeal şi de la Ungheni s-a mutat pe Tisa şi pe Nistru. Graiului românesc i s-au restituit drepturile şi răsună în toate şcolile de peste munţi şi de peste Prut. Conştiinţa naţională, după o pregătire de o jumătate de veac, triumfă asupra vicisitudinilor cotidiane, şi o mişcare separatistă în Ardeal e astăzi un lucru tot atât de imposibil ca, bunăoară, în Moldova, unită şi ea, la '59. În ciuda a zece ani de dictatură liberală. Şi, totuşi, acest cetăţean inseparabil al României, din orice regiune ar fi el, simte, de pretutindeni, vântul dezagregării bântuind. Aude, vede şi suportă, fără crâcnire, măsuri straşnice, menite să înăbuşe anarhia, să pună capăt dezorientării. Fiindcă, în faţa vremurilor, din ce în ce mai excepţionale, legile prea blânde, prea încete şi prea migăloase nu mai ajung, au fost înlocuite, milităreşte, cu porunca şi hotărârea celor mai puternici şi mai înţelepţi. Fiindcă aceştia erau stânjeniţi, în exerciţiul grelei lor răspunderi, de nesuferita rumoare a tuturor gemetelor, protestărilor, ţipetelor şi revendicărilor de tot felul, cari ameninţau limpedea şi liniştita judecată a părinţilor patriei, s-a decretat tăcerea pe întreaga naţiune, botniţa şi căluşul pentru cei mai întărâtaţi. Cenzură, stare de asediu, centralizare, bun-plac: cele mai minunate condiţii pentru o ţară şi un neam cari simt nevoia guvernărilor prompte şi unitare, în pericol. Dictatura: disciplina unuia singur, accelerarea ritmului naţional printr-o extremă simplificare a mecanismului conducător. Măsuri aplicate repede şi sigur. Experienţe verificate urgent, pentru adoptarea concluziilor salutare. Şi poporul care înaintează masiv şi mecanic în viitor. Vecinii se înspăimântă de acest marş sacadat şi irezistibil, zdrobitor de obstacole, într-o incalculabilă creştere de forţe din lăuntru în afară.

Şi, totuşi, asuprit de un pâlc de dictatori, blând şi supus, cetăţeanul simte că nu e guvernat. Dezordinea creşte în interior, primejdia se grămădeşte la graniţe. Între dezordine şi primejdie, un rând simplu de baionete, pentru menţinerea unui echilibru artificial. Ar fi – simte fiecine –, ar fi ceva de făcut. Obişnuit să asculte, omul aşteaptă o comandă, şi nu are cine comanda. Fiindcă dictatorii de la Bucureşti sunt dintre cei cari nu au ce dicta. Păstrarea puterii nu serveşte decât intereselor personale. E aproape fără voia şi fără vina lor. I-a surprins împlinirea graniţelor şi dublarea populaţiei. Erau de-abia suficienţi pentru mica gospodărie a României-Vechi din vremuri paşnice şi monotone. Un mărunt funcţionar copleşit, pe neaşteptate, de o moştenire colosală, dar încurcată şi risipită. Cum o să se descurce el, fără avocaţi? La fel, personalul nostru politic, ameţit de un noroc disproporţionat, piept la piept cu dificultăţile şi complicaţiile Europei de după război şi a României unificate. Iată, de pildă, guvernul de astăzi. El nu e mai bun, sau mai rău, decât oricare altul. Imaginea insuficienţei personalului nostru politic. Nici un om, într-însul, de care să se poată spune că pricepe şi domină problemele zilei. Nici unul, – afară poate de ministrul de Externe, căruia într-un stat modern, într-un stat organizat, să i se poată da mai mult de o subprefectură. Nici unul care să posede, aprofundat, o disciplină, o meserie. Un inginer, care face finanţe. Un chirurg, casap de gâlci, care face cultură. Doi medici, cari nu-şi stăpânesc meseria, şi un avocat, care nu cunoaşte dreptul, se războiesc între ei pentru rolul de figură istorică, de bărbat de stat. Un student la medicină, cu facultatea

neterminată, ministru al Sănătăţii. Nici un om de cultură, nici o minte sintetică şi cuprinzând ştiinţa şi preocupările vremii lui.

Şi oamenii aceştia, cu o sărmană experienţă de club şi de campanie electorală, cu o mizeră instrucţie, pur formală, asimilată numai în vederea unui titlu, trăiesc pe acelaşi plan politic cu Painlevé, cu Stresseman, cu Chamberlain, cu Mussolini. Şi în arta politică ei se află într-o constantă întrecere cu adversarii lor, investiţi cu superioritatea pe cari le-o dă o severă pregătire ştiinţifică, o sensibilitate rafinată de frecventarea scriitorilor şi poeţilor mari, o gândire exercitată şi adâncită de cunoaşterea filosofiei şi adesea o carieră tumultoasă şi diversă care i-a trecut prin toate straturile omenirei şi i-a dăruit cu dragoste de oameni şi de viaţă.

REZISTENŢA CETĂŢENEASCĂ

Pentru politicienii noştri, formula tradiţională, şi cea mai potrivită, era: „sau să învingem, sau să muriţi cu toţii". Conducătorii naţional-ţărănişti au vrut să inoveze, şi în moravuri şi în cuvinte, când au proclamat, în locul devizelor bombastice, lozinca simplă şi enigmatică a rezistenţei cetăţeneşti. S-a încercat o definire a ei, dar contururile noţionale rămâneau elastice. Fiindcă cetăţeanul lezat rămânea singur judecător a ceea ce e legal sau abuz de putere. Şi în multe împrejurări hotarul dintre rezistenţă, nesupunere sau rebeliune devine imperceptibil. Iar acea magistratură, creată de regimurile de dictatură pentru cazuri speciale, a pierdut microscopul infailibil pentru atari cercetări *quasi*-ştiinţifice.

Ultimele întâmplări au fost însă o demonstraţie, pe calea banală şi elocventă a pildelor, a ceea ce înseamnă, de o parte, rezistenţă cetăţenească, de alta, exces de autoritate şi de putere. Şi înşăşi preconizatorii acestui metod de combatere a ilegalităţii s-au învrednicit să facă cea dintâi demonstraţie.

S-a clarificat astfel un termen obscur, nu prin exegeze, ci prin faptă. Şi s-a experimentat în mod neîndoielnic eficacitatea procedeului. Sunt, deci, două luni de când, în faţa convocării la

Alba-Iulia a unei adunări populare, guvernul s-a învestit, cu de la sine putere, cu dreptul, pe care-l aveau numai suveranii absoluţi, de veto. În diferite prilejuri oficiale, primul-ministru şi ministrul de Interne au declarat că adunarea nu va fi îngăduită. Interdicţia era susţinută de motivări vagi şi cu totul în afară din lege. Se aştepta doar sesizarea guvernului, printr-o cerere formală a Partidului Naţional-Ţărănesc, pentru a repeta gestul semeţ al lui Ionel Brătianu: „Nu dau voie!“ Vreme de două luni, presa guvernamentală a comentat, a sprijinit şi amplificat această măsură abuzivă a guvernului.

Mulţimea şi fruntaşii ei vor merge, deci, la Alba-Iulia trecând peste orice obstacol ilegal, nesocotind orice amestec al autorităţilor şi, la nevoie, obligându-le să se menţină în stricta legalitate. În acest spirit s-a desfăşurat campania de pregătire a marilor *meeting*-uri din 6 mai. Şi, astăzi, pus, de formă, în faţa unei cereri de autorizare, guvernul a cedat. Miniştrii şi-au îngurgitat ameninţările şi fanfaronadele. Totul fusese o încercare de intimidare. Concluzia? „Rezistenţa cetăţenească“ a izbândit. Abuzul de putere şi violenţa ilegală nu reuşesc decât faţă de timizi şi de moşi. Cel care purcede împotriva legei nu are moralul ce se cere unui luptător. Când lucrurile ajung piept la piept, abuzivul şi vrăjmaşul ordinei scrise cedează. E de altfel, din partea lui, o procedare înţeleptească.

O primă fază a luptei dintre rezistenţă şi abuz, dintre cetăţeni şi dictatură s-a încheiat din fericire, prin înfrângerea celor ce ar fi dorit să nesocotească legalitatea. Şi e semnificativ că lupta s-a dat numai între şefi, că nervii celor adăpostiţi de autoritate şi cari mai au şi avantajul că se războiesc, în cele din urmă, prin mâinile şi în pielea subalternilor, au fost mai slabi decât cei cari îşi riscau, descoperit, făţiş, libertatea şi viaţa. Dacă am privi această gigantică desfăşurare de forţe, această precipitare de clipe istorice, cu un ochi obiectiv, am mustra, desigur, guvernul *care a vrut cu orice preţ să învingă*, că permiţând, după atâtea răţoieli, adunarea, a ridicat, a întărit imens moralul adversarului, destul de însufleţit, de altfel, la spectacolul propriului său număr, şi a clătinat, totdeodată, încrederea subalternilor săi în puterea şi impunitatea abuzului.

Dezastruos examen pentru şefii liberali: *n-au avut curajul nelegiuirii*. Şi-au demoralizat partizanii. Pe când, dimpotrivă, naţional-ţărăniştii au însutit, prin exemplu, valoarea mulţimilor, le-au electrizat sufletul şi elanul cu o primă izbândă.

Şi acum, ce va fi la Alba-Iulia? Desigur, consacrarea rezistenţei cetăţeneşti. Desigur, zguduirea conştiinţei în cei douăzeci de mii de jandarmi, transformaţi, în zece ani de corupţie şi anarhie, în vrăjmaşii naţiunii şi ai Constituţiei. Şi, desigur, prăbuşirea guvernului şi a Partidului Liberal, grabnică şi definitivă. Fiindcă, înainte vreme, un guvern era combătut de opoziţie, adică de câteva mii de oameni. De azi înainte el este respins şi îmbrâncit de toată naţiunea pe care d. Iuliu Maniu a ştiut să o ralieze şi să o inspire.

CLIPE DE LA ALBA-IULIA

Imensa piaţă a orăşelului Alba-Iulia e ciudat alcătuită din două dreptunghiuri ce se întretaie. Dimpreună cu parcul comunal, care prelungeşte primul dreptunghi în direcţia podurilor dinspre Oarda şi Vinţi, mărginiţi de clădiri înalte, după gustul şi obiceiul ardelenesc, pretutindeni cu pretenţii la monumental. Vreo cinci masive de verdeaţă, în sterilitatea vastei arii de piatră, înseamnă locul tribunelor. Cerul e palid şi aerul se colorează de la drapele. Un chenar de balcoane, înţesate de privitori, închipuie podoabele de margini ale unei uriaşe coroane de lespede şi fier.

Pe aproape de orele opt, în dimineaţa turbure şi rece, prin şapte străzi, românimea rămasă noaptea la câţiva kilometri, în satele din împrejurimi, după ce şi-a înălţat ruga şi steagurile, după ce şi-a format cu fanfara în frunte rândurile, cotropeşte, în ordine războinică, cetatea întâlnirii. E, mai întâi, un cor şi o fanfară venită din toate părţile. Şiruri compacte şi adânci prelungesc cât vezi cu ochii razele acestei stele negre, căzută pe pământ, a pieţei, dintr-o dată plină de lume, şi a celor şapte căi ce o leagă de câmp. În urale, oştile, crescute din pământ, ale ţărănimii, defilează, buimăcind privirile cu marşul lor ivit de pretutindeni, într-o înaintare indescriptibilă de glasuri şi culori, într-un tumult de suflete dezlănţuite, de avânturi cari, în spaţiul de până la cer, nu-şi găsesc liniştea şi locul. Cetele, întâlnindu-se în jurul tribunelor, se salută cu ridicare de steaguri şi strigăte de ura, şi în această izbucnire se recunosc, fără a se fi cunoscut, şi se simt fraţi, românii din Bihor cu cei de la Orhei, românii din Someş şi Sălaj cu cei din Caraş şi din Torontal, din Maramureş, din Turda, Dâmboviţa, Lăpuşna, Muscel, Tighina şi Alba. A fost şi o legiune de femei în costume de basm, de culori crude, ca florile de pădure. Spectacol neîndoielnic al unei naţiuni întregi, înfăptuirea plastică şi vie a unei abstracţiuni: poporul. Pe care, până în ziua de Şase Mai, nimeni nu l-a văzut, auzit şi simţit decât fragmentar şi succesiv, în perindări fugare, în adunări incomplete. Armata, însăşi, nu e în măsură să dea priveliştea unei naţii, adevărate: uniforma, unitatea şi disciplina este cu totul alta, decât aceea pe care o alcătuieşte întâlnirea neamului întreg, judeţ cu judeţ, cu amănuntele şi semnele lui de acasă, pe locul unde l-a adunat chemarea. Aşa încât, un gazetar străin, cu ochii în lacrimi şi glasul gâtuit de emoţie, a putut să exclame, implorând cu un surâs iertare pentru ceea ce i se părea o slăbiciune: iată dar, naţiunea românească... Pe când vuietul ce se ridica din piaţă, valul greu ce se deplasa pe întinderea compactă de umeri bărbăteşti, răpunea, prin măreţia lui, orice alt obstacol şi spărgea în plâns şi în delir rezistenţa fragilă a conştiinţei şi a nervilor noştri. Simţul de observaţie leşina, spiritul autocritic era în derută.

Apariţia d-lui Iuliu Maniu a prilejuit o culminantă descărcare de entuziasm în urale. Un concert de clopote de catedrală n-ar fi stârnit un asemenea zvon. Glasul unui popor întrece urletul uraganului şi al talazurilor şi ne întăreşte mândria de a fi oameni: elementele naturii nu ne depăşesc. Prin văzduhul limpezit de înteţirea soarelui, buchetele de flori azvârlite înlocuiesc stolul porumbeilor. E o sărbătoare a primăverii şi a liliacului. Pe fiecare piept, câte o asemenea ramură. S-a amestecat, jos, un popor şi o grădină. D. Iuliu Maniu, transfigurat, rigid, cu un mănunchi de liliac alb în mână, se arată mulţimii în freamăt. Asemănarea, până la un punct, analogia, e prea izbitoare. Şoptim: *Robespierre... fête du Prairial... l'Etre suprême*.

Apoi, după-amiază, depunerea jurământului. Răsună, solemn şi lung, o trâmbiţă. Peste rumoarea ce se stinge treptat – adunarea. O linişte de haos, peste capetele descoperite. Mulţimea e deasă ca lăstunii într-o râpă. E încremenită, cu încremenirea oştilor şi a codrilor, în rugăciunea amurgului. În asemenea tăcere, glasul d-lui Sever Bocu, cetind formula jurământului, pare pogorât din altă lume, un strigăt de o sonoritate supranaturală:

– Juraţi, pe bunul Dumnezeu...

Şi, deodată, pământul însuşi a vorbit. Un miracol greu şi clar, o voce din adâncurile creaţiunii, cutremurând până sus pânzele cerului, a răspuns:

– Jurăm pe bunul Dumnezeu...

Au înviat vulcanii Carpaţilor apropiaţi? Un cor ritmic de cratere? Ce lovitură de pumn pe muşchiul viu al inimii! Cineva articulează: „ţi se face părul măciucă"... Din fiece piept, porneşte un tunet, ceremonia unică a neamului românesc, venit în acea zi mai numeros ca în ziua când a hotărât Unirea, scandează după acelaşi zguduitor ritual:

– Dumnezeu să-i bată pe cei ce strică România. Şi să luptăm împotriva guvernului nelegiuit...

– Juraţi!

– *Jurăm!* Explozie, blestem, osândă, tunată de un popor cu mâinile spre cer... Şi, din margini necunoscute, un fel de răspuns, o prăbuşire de sunete: sunt ecourile rupte din dealuri şi din munţi: alături de plugarii ei, a jurat şi Ţara!

LIBERALII, MUNCITORII ŞI PLUGARII

Unul din cele mai persistente zbierete defăimătoare ale liberalilor, după marea demonstraţie de la Alba Iulia, este colaborarea Partidului Naţional-Ţărănesc cu socialiştii. Bineînţeles, politicienii liberali ignoră acest din urmă termen. Făcând proces de intenţie şi de conştiinţă muncitorimii socialiste, îi contestă această calitate. Pentru liberali nu există muncitori socialişti. Ei nu văd, în juru-le, decât bolşevici.

E un vechi şantaj, o răsuflată ameninţare, care nu mai prinde. Ştim însă ce îi doare pe liberali şi ce îi sperie. Ei ar vrea să răpească, pentru totdeauna, muncitorimii drepturile politice.

Muncitorul să se trudească, să se asfixieze, în fabrici şi în mine. Să moară acolo, dar să nu se ivească în for. De îndată ce muncitorul industrial, ceferist sau miner, nu consimte să se istovească şi să se imbecilizeze în muncă, de îndată ce manifestă veleităţi de intelectualitate, de îndată ce se întreabă cum să întrebuinţeze mai cuminte şi mai în folosul său buletinul de vot pe care jandarmeria i-l distribuie la răstimpuri electorale, muncitorul acesta devine, pentru liberali, bolşevic. E un punct de vedere pe care nu ni-l putem însuşi. Înţelegem pornirea unui partid parazitar, a unei formaţiuni de bancheri, samsari şi a înaltei birocraţii de stat afiliate, împotriva revendicărilor muncii adevărate, trudnice şi producătoare. Dar nici plugăria nu e o distracţie. De aci înţelegerea pe care o are ţărănimea pentru suferinţele uvrierilor. De aci acceptarea mâinii frăţeşti ce i s-a întins.

Pentru liberali, desigur, reintrarea muncitorimii, la umbra steagului naţional-ţărănesc, în luptă, are semnificaţii grave. După moţiunea de la Alba Iulia, au rămas, faţă în faţă, de o parte plugarii, de alta bancherii. Sunt forţe cari, politiceşte, sub un regim de dictatură camuflată, nu se pot ciocni. Aşa cum nu se pot război vietăţile cerului cu cele din fundul oceanului. Rătăcirea şi confuziunea s-ar perpetua la infinit, spre bucuria profitorilor politici. Dar câmpul, şi elementele de luptă, s-au modificat. Mecanica politică s-a lămurit şi şi-a recăpătat preciziunea ca prin miracolul unei teorii matematice noi. În antagonismul dintre ţară şi naţional-liberali au intervenit mulţimile uitate ale muncitorimii. În felul acesta, vidul izolator dintre cartierele luxoase ale oraşului şi satele, nenumărate ca stelele, dar risipite ca şi ele, se umple prin învierea foburgurilor. Contactul, până ieri eludat cu dibăcie de pseudo-bancherii şi pseudo-capitaliştii liberali, devine inevitabil. Piept la piept. Marea şi-a ajuns lagunele, şi acestea, împinse de vigoarea ei imensă, ating stătutele canaluri dintre palate. Aceasta e situaţia pe care o poate crea resurecţia definitivă a Partidului Social-Democrat, ralierea, din nou, a muncitorimii. Liberalii simt primejdia. Campania lor delirantă, revărsările calomnioase pe tema prezenţei unui contingent muncitoresc la Alba Iulia, stau dovadă.

Muncitorii vor deveni o greutate în falsul echilibru dintre partide. Fals, fiindcă acul balanţei e fraudulos. În 1920 partidul lor înrola un număr impunător de muncitori dincolo şi dincoace de Carpaţi. Era un partid mult mai necesar, mai valoros şi mai puternic decât liberalii, atunci. În culmea gloriei şi a popularităţii sale, generalul Averescu a conspirat cu acest partid. În plină ascensiune politică, d. dr. Lupu, socialist sui-generis, apărea în faţa mulţimii agitând un steag roşu, cu o mână revoluţionară. Partidul acesta însă a fost nimicit prin rivalităţile conducătorilor şi prin amestecul Sovietelor. S-au luat măsuri ca faimoasa Internaţională a III-a să nu mai uneltească.

În reînvierea, de acum a muncitorimii, ajutorul Partidului Naţional-Ţărănesc este, fără îndoială, decisiv. Nu mai puţin însă ca prigonirile poliţieneşti cari au înviorat resortul indignării ei, ruginit. Şomajul, apoi, organizat de d. Vintilă Brătianu pe Valea Jiului şi a Prahovei, în Banat şi chiar la Bucureşti, şi care se întinde pretutindeni, recheamă în suflete acel curaj şi acel accent care e numai al deznădejdii şi al foamei. Flămânzitorul ţării, d. Vintilă Brătianu, şi-a pregătit singur adversarii.

Dar „bolşevicii“? Ei sunt cei mai îndârjiţi duşmani ai muncitorimii pacifice şi organizate. Ei nu se vor găsi, deci, la Alba Iulia, nici la naţional-ţărănişti, ci în rândurile liberalilor sau alături de aceştia. În alianţă subversivă şi imorală cu guvernul de uzurpatori, cu cetele de provocatori, detectivi şi samsari, iată o certă linie a taberilor în luptă azi. Producătorii de o parte. Tiranii, paraziţii şi agitatorii de alta.

PREFAŢĂ LA UN EPITAF

Zece ani de lovituri de stat, zece ani de uzurpări treptat mai cutezătoare se rezolvă azi într-o spasmodică şi odioasă agonie. Fiindcă regimul, cuprins de chinurile sughiţurilor finale, de vedeniile, de cutremurul şi tresăririle supremelor clipe, nu merită nici compătimirea, nici chiar tăcerea care, de obicei, veghează la căpătâiul muribunzilor. Sunt şi asemenea suferinţi cari, împotriva celor mai nobile porniri, nu izbutesc să inspire decât dezgustul pătimirii lor abjecte. Sunt paturi de îndelungă zăcere, de cari nu te apropii decât cu o greață inexprimabilă, sunt frunți pe cari, nu se știe cum, nimeni nu se încumetă să le șteargă, mulțumită unui ciudat avertisment al sufletului, unei stranii revolte împotriva inutilei râvne, a vieții, de a dăinui sub boleșnițe incurabile. Sunt buboaie, sunt descompuneri, sunt copturi și pestilențe de cari s-ar înspăimânta însuși Sfântul Iulian Ospitalierul: cel care a primit totuși în așternutul său pe un lepros.

Pentru că ele (și simți aceasta în mod obscur) nu înseamnă numai o căznire nedreaptă și întâmplătoare a trupului; trădează, ele, conrupții mai adânci, mai esențiale și mai drăcești decât ale cărnii pieritoare. Și înțelegi, din profunzimi de simțire, că nu te afli în fața unui rău abătut din afară, ci a unor emanații izvorâte din adâncuri stătute. Miasme sufletești și-au conrupt învelișul, iar chinul acestuia nu mai e o năpastă, ci o ispășire. Și bolnavul care se cațără de lumină și de aer, cu ochi năclăiți, cu gura puhavă și plămânii putrezi, e nedemn de ajutor și de milă, în chiar zvârcolirile lui de speranță, de rugă și de ură.

Regimul de azi și-a pregătit un asemenea execrabil sfârșit. Puteri neștiutoare de rostul lor, sau sfielnice în fața lui, îi acordă un răgaz zadarnic și primejdios. Asemenea bolnavi, asemenea pedepsiți se izolează în singurătatea păcatelor, când nu li se acordă lovitura de grație. Toate, în țară, au fost abătute de la menirea lor, – au fost atinse, pervertite, corupte, cangrenate, de sufletul fetid, de neastâmpărul febril al muribundului. Pentru a-și hărăzi o mizerabilă supraviețuire a trebuit să-și creeze o atmosferă specială, închisă, iar pentru robuști, asfixiantă. I-a trebuit un mediu artificial, ca o clocitoare, a iscat ritmuri, năravuri și rituri potrivite acestei schimbări. După apucăturile și toanele stăpânului, țara fu nevoită să-și modifice treptat felul de viață, credințele și gusturile, asemenea tinerei sclave obligată să învioreze și să aline, cu trupul ei, somnul unui rege senil și nemernic. Nu-i oare adevărat că în acest deceniu de tiranie s-au strâmbat toate așezările, s-au travestit noțiunile, s-a făcut educația și perfecționarea minciunii și a ipocriziei cu trei-patru substraturi, s-a instituit complicitatea dintre dregători și politicieni, s-a proclamat convingerea că totul este îngăduit, că legile sunt, în fapt, desființate?

A fost nevoie de o campanie viguroasă și răscolitoare pentru a descoperi, sub pâcla legănată pretutindeni, realitatea statornică și masivă. Astăzi, mulțimile trezite și alerte de lozinca purificatoare a reintrării în legalitate, de blestemul cumplit al jurământului de la Alba-Iulia, privesc banda înspăimântată – ca un cuib de cloporți surprinși de lumină – a uzurpatorilor. Un ultim avertisment se înfige în înțelesul regimului, din confruntarea lui uriașă cu poporul venit să-l judece, în dumineca din 6 Mai.

CURAJUL SPAIMEI

Guvernul e energic. Mână de fier. Nu glumește. Bărbații de stat de sub prezidenția d-lui Vintilă Brătianu, financiarul genial, animatorul românismului, campionul intelectualității, a hotărât să treacă la măsuri extreme. După înfrângerea de la Alba-Iulia, unde s-a ținut o adunare națională sub consimțământul, *in extremis*, al guvernului, care nu avea încotro, duzina de miniștri dârdâiți a trecut la gesturi teribile. Arestarea câtorva ziariști, pentru răspândire de știri false.

Iată măsuri menite să asigure salvarea patriei. Nu discutăm delictul confraților. Știri false înseamnă tot ce nu convine guvernului. Dacă d. Cazana, de pildă, ar fi telegrafiat că la Alba-Iulia e o completă apatie și că la adunare n-au participat mai mult de zece mii de oameni, nici liberalii nu s-ar fi îndoit că știrea e grosolan mincinoasă. Dar nici un ministru nu s-ar fi gândit să pună la cale arestarea d-lui Cazana. Dimpotrivă. S-a întâmplat însă altfel. D. Cazana a telegrafiat ce a văzut cu ochii. Guvernul l-a arestat. Nu fiindcă știe mai precis câtă lume, de pildă, a fost la Alba-Iulia. Dar cifra transmisă de d. Cazana și impresiile d-sale personale – iarăși incontrolabile – nu-i convin. Acesta e singurul criteriu. Toate delictele sunt relative.

Măsura e ilegală. E violentă și neroadă. Guvernul care s-a pus în afară de legi, călcându-le cu frenezie, compromite încă o dată țara și-și zdruncină, dacă se mai poate, situația. Știrea arestării corespondenților de agenții și de ziare străine își va face, în străinătate, efectul. Guvernul n-a obținut nimic, nici satisfacția, meschină, a răzbunării.

Mai e, însă, ceva. Duzina ministerială tremurândă urmărește, desigur, și intimidarea presei. Cenzura, ca precauție și armă represivă și răzbunătoare, nu-i mai ajunge. E și firesc: o crimă atrage alta. Dar, mai curând sau mai târziu, guvernul va ispăși. Ca și trecutul guvern Averescu.

Arestarea ziariștilor e și o sceleratețăă, fiindcă e o aluzie, e un șantaj, pe seama unor oameni nevinovați și a familiilor lor, – e un șantaj asupra Partidului Național-Țărănesc, asupra d-lor Maniu, Mihalache și Madgearu. Ardealul șantajat de liberali! Țărănimea amenințată de ciocoi! Inconștiență și disperare! Când Dumnezeu hotărăște pieirea cuiva, îi ia mai întâi mințile.

Desigur, ziariștii vor lua măsuri. „Sindicatul“ are cuvântul: repede! răspicat! Și directorii de ziare: fără șovăire!

„CHEMĂRIȘTII“

Cine s-a dus la Alba-Iulia și cine cu acest prilej a investigat, acolo, și pe o rază de câteva sute de kilometri, starea sufletească a Ardealului, a fost, fără îndoială, izbit de popularitatea fără precedent și fără seamăn a d-lui Iuliu Maniu. E un sentiment de o profunzime și de o putere mistică. Nici o dezamăgire nu l-ar clinti, nici o defăimare nu l-ar altera, nici o propagandă n-ar fi în stare să ridice, în mijlocul mulțimilor ardelene, un sfânt politic nou.

Nu ne aflăm, însă, în fața unui fenomen absurd, și totuși, în marile frământări, obișnuit. Explicația lui nu stă în fondul idolatru al maselor, ci în conștiința lor luptătoare. Limpede și simplu, secretul d-lui Iuliu Maniu trebuie căutat în darul deplin pe care l-a făcut, din ființa sa, nevoilor și suferințelor populare. În solidarizarea sa, fără rezerve, cu locuitorii Ardealului, din sate și orașe. Într-o fuziune sufletească pe care numai educația specială și de veacuri a Ardealului o înlesnește.

De aceea, zece ani de sforțări liberale, de a trece munții, au izbutit să instaleze doar firmele fără semnificație ale unor cluburi pustii. Zece ani de ispite și încercări de corupție n-au ademenit decât pe izgoniții și renegații, puțini la număr, printre cari, înainte vreme, își recruta și guvernul maghiar agenții. Fiindcă provincia întreagă și-a păstrat caracterul istoric. A fost, totdeauna, cu marginile ei înalte și cuiburile ei stâncoase, o citadelă militară și etnică.

Cu ochiul lui îndrăzneț și lucid, Mihai-Viteazul a murit zbătându-se să-și găsească, între piscurile Transilvaniei, statornicia și siguranța. Ea a devenit astăzi citadela sufletească a românismului. După cum scăparea și reazimul României, în fața unei invazii străine, ar fi frontul rotund al Carpaților, tot în lăuntrul lor s-a retranșat față de ofensiva corupției și a teroarei rezistența morală a maselor. Și după cum poporul ardelean a fost cel care a salvat tradiția latinității și năzuința către o cultură națională, pogorâtă din munți, ca o faclă de brad, în bezna turco-slavonă a Principatelor, tot el s-a ridicat păstrător al însușirilor curate, de cinste și de neatârnare, ale țărănimii, în luptă cu politicianismul. Marele rol al Ardealului în istoria românilor e în plină desfășurare. Și dacă Regatul, cu jertfele lui grele, a realizat unitatea politică, Ardealul, ca și în trecut, lucrează, la Alba și la Blaj, pentru o unitate spirituală. Numai aceasta poate asigura hotarele și existența națională. Ea cere însă libertate, și asta înseamnă sacrificarea uzurpatorilor neputincioși.

Țărănismul din Regat a solidarizat, împotriva politicianismului, clasele producătoare: plugarii și muncitorimea. Partidul Național, singur, a strâns la luptă o țară întreagă. Meritul însă al acestei ralieri, al acestei izbucniri de conștiință într-o unică și războinică flacără, nu revine numai șefului. Reputația de incoruptibil și de prieten al poporului n-ar fi fost de-ajuns, dacă din acest popor nu s-ar fi înălțat mii de tineri, dăruiți cu aceeași chemare și gata de aceeași jertfă.

Un trup își creează, prin vieți succesive, prin milenii, armele să se apere și să dăinuiască. Un neam își înalță, pe lângă un grai și o rugăciune, tinerimea care să i-o strige și să o poarte în priviri, ca în niște steaguri. „Chemăriștii“ din Cluj sunt organul de apărare, de propagandă și de luptă al Ardealului solidarizat cu poporul asuprit.

Ritmul lent, cerbicia masivă a milioanelor de plugari, răbdarea lor comprimată, s-a dezlănţuit, în acest tineret magnific, cu o forţă sălbatică. Chemăriştii sunt fulgerul care naşte din cremenea hermetică şi mută. Sunt elanul care doarme necunoscut în dinamită. La Alba-Iulia am văzut fiinţe în cari se frământă energia, ca o suferinţă. Măşti chinuite de deplasarea şi succesiunea emoţiilor de-a lungul trăsăturilor sensibile pe sub aspra faţă bronzată. Ochi explozivi, de idealuri agresive şi de hotărâre precoce. Aveau, unii din ei, în tot momentul, expresia şi tensiunea celor cari de-abia s-au oprit după o cursă de 100 de kilometri pe oră. Gesturile lor, precizia şi categoricul descărcărilor.

Curajul la ei, înfruntarea şi dispreţul de moarte, par a izvorî de-a dreptul din această forţă care îi umple, fără nici un adaos al conştiinţei. Nu sunt ageri la minte ca olteanul, nu sunt inteligenţi ca bucureştenii, fiindcă sufletul lor pare dincolo de aceste calităţi derizorii: sunt inspiraţi. Şi, la un semn al şefului, care nu e decât punctul extrem şi vizibil al unei voinţe unanime şi compacte, aceşti zburători cutreieră şi răscolesc adâncurile neamului, cu o promptitudine de fluid purtător de puteri, pretutindeni: şi Ardealul, subit, e o vastă masă electrizată. „Nu atingeţi"...

TIMPUL ŞI GUVERNAREA

Întocmai ca valuta, clima s-a detracat. O revoluţie a elementelor a răsturnat ordinea stabilă a sezoanelor. Ferferiţit, calendarul zace în noroaie premature sau în zăpezi, pentru litera lui, nule şi neavenite, şi nimeni nu-l consultă şi nu-l ia în seamă, ca şi cum o simplă constituţie liberală el ar fi! După noua neorânduială, anotimpurile, cari altădată se perindau sub soare, ca partidele în România Mică la putere, cu dată fixă şi cu o regulă încântătoare, spre fericirea samsarilor, pe de o parte, a berzelor, a cocorilor şi rândunelelor pe de alta, se schimbă acum, de câte trei şi patru ori pe zi. Ziua, care pentru moment păstrează încă tradiţia celor douăzeci şi patru de ore, e asemenea condensatelor peisaje din Himalaia şi Alpi: treci cu piciorul din luna lui Brumar în aceea a lui Cuptor şi viceversa, pe neaşteptate, după o perdea de pădure, după o arhitectură de stânci, cu singura deosebire că totul se petrece în acelaşi spaţiu. Pe acelaşi metru pătrat, dacă aştepţi fuga imperceptibilă a unei ore, aceeaşi umbrelă (dacă obişnuiţi acest ustensil vintilist) are să te apere, succesiv sau amestecat, de ploaie, arşiţă, ceaţă şi ninsoare, ger, moină, răcoare şi zăduf. Niciodată n-au fost mai de trebuinţă acele impermeabile cu faţă dublă şi căptuşeală demontabilă de flanelă, nici ochelarii cu două rânduri de sticlă, pentru lumină şi praf, pentru beznă şi umezeală, nici pantofii lui Peter Schlemihl, nici lampa electrică şi cu evantaiul, ale modernismului, în luptă cu neprevăzutul barometric.

În faţa intemperiilor dezlănţuite valvârtej, savanţii clatină nişte capete cotropite de superstiţie, ştiinţa se refugiază sub şorţul cotoroanţelor cari, până şi ele, abdică rolul lor de tălmăcitoare supreme. Brotăceii înşişi au decedat în masă, istoviţi de acel du-te-vino între suprafaţa şi fundul eleşteielor, toţi cu anevrismele plesnite de această gimnastică pe care le-o dicta infailibila lor previziune a timpului. Priveliştile continentelor s-au modificat. Pe locurile unde se înşirau radioase *palace*-uri, cu ferestre şi terase pentru cura de raze ultraviolete, s-a instalat o toamnă sură, cu burniţă, cu negură, cu gornişti lugubri de vânturi exasperate: proprietarii s-au sinucis de disperare, cartoforii şi-au luat lumea-n cap consultând atlasurile nesigure, societăţile anonime de construcţii au dat faliment şi acţionarii au înfundat azilurile şi ospiciul. Pe alocuri, dimpotrivă, regiuni dezolate, pajişti spălăcite, s-au înviorat subit: coaste de azur şi aur au înflorit vremelnic pe mări deznădăjduite. Dar cine să se încreadă în ele, pentru a purcede la aşezări noi?

Şi organismul sâcâit al omului nu mai poate face faţă. Natura lui nu ştie cum să se mai adapteze unui mediu dezmetic. Pe vremuri, în martie îşi părăsea blănurile şi flanelele interioare, dezmorţea robinetele şi supapele îngheţate, libera izvoarele ascunse cari îi pregăteau pielea elastică, de primăvară. Exterior, omul e asemenea profesionistelor cari se îmbracă şi se schimbă de câteva ori pe zi. Lăuntric, seamănă cu o cameră de hotel, în ajunul mutatului: ţinuta celor patru sezoane certe, şi a celor patru intersezoane netrecute în almanah, zace în dezordine pe podele.

Inima gâfâie regulându-și respirația; epiderma renunță de a-și mai modifica țesătura.

Nervii se vaită scuturați de vibrații diverse și dureroase, întreg trupul se zbuciumă în această succesiune de ritmuri și senzații, ca un dansator obligat să joace după un *jazzband* frenetic Creierul, de bună seamă, nu mai înțelege și nu mai recunoaște. De la spicuitor până la ministru, de la jupuitorul de cai morți până la cămătarul cu Lincoln și castele, e o zăpăceală și o dezorientare indescriptibilă, anul acesta. Și, în astfel de împrejurări bizare și imprevizibile, există cetățeni cărora le revine greaua sarcină de a guverna masa celor mulți, de a conduce cu preciziune și calm prin vâltoare. Dintre toate, meseria de guvernant a devenit cea mai grea. Fiindcă nervii necontenit întinși, atențiunea fără repaus încordată, mintea veșnic chemată să judece, să dispună, să aprecieze, cedează cea dintâi asaltului de intemperii anarhice. Cunosc, de pildă, un guvern a cărui singură înțelepciune era să se înfrupte și să aștepte, ferindu-se cu grijă de a interveni în vreo soluție, în marile probleme, cari, în concepția lui, și de obicei, se soluționează singure. Acest guvern, astăzi, din pricina detractării climatului, a fost smuls din copioasa lui pasivitate și silit să pună într-adevăr mâna pe cârmă.

Dar în fața unei chestiuni cât de simple, creierul lui n-a găsit un punct stabil din care să cerceteze și să chibzuiască. Îmbrâncit de precipitarea exterioară a anotimpurilor cari, după cum se știe, imprimă organismului o cadență, o atitudine, o ținută, el nu e în stare, purtat de același ritm, să ajungă mecanic la o soluție. Asemenea vremii spasmodice și variate, acul sensibilității guvernului se deplasează și tremură în toate direcțiile. E ca o moară de vânt, pe care o scârțâie toate suflurile. Ați fost vreodată martori, într-un ospiciu, la anxietatea bolnavilor când se apropie seara sau când, afară, tună și fulgeră?

O asemenea stare sufletească a cuprins omenirea și stăpânește guvernele, situate, prin calitatea lor, în locul cel mai expus și mai sensibil. Puneți, în aceste guverne, oameni cari, pe lângă slăbiciunea de înger, mai au și o conștiință încărcată și neliniștită de fapte rele. Somnul uzurpatorului, viața regicidului, de pildă, e pânditoare și chinuită de tresăriri. Sub influența unei atmosfere barbare, cum e astăzi, suferința aceasta se va exaspera. Și dezordinea lui sufletească se va exterioriza, ca în tragediile antice, într-o guvernare de fărădelegi, de violențe, de greșeli agravante, de crime care cer ispășire.

„MONEDA MĂRUNTĂ"

„Popularitatea este moneda măruntă a politicei". Apoftegma e a d-lui N. Iorga. E sugestivă, e tranșantă, dar nu convinge. Mare e puterea cuvântului, dar iată un cuvânt care, izbutit, nu va înlătura, totuși, inevitabilul: o guvernare Iuliu Maniu. Fiindcă popularitatea d-sale nu este aceea care încape în definiția d-lui Iorga. N-a fost obținută prin mijloace demagogice.

Partidul Național-Țărănesc nu s-a înfățișat cu promisiuni și ispite mulțimilor. A renunțat chiar la un important punct din trecutul său program agrar: a doua expropriere. A trecut, în ceea ce privește problema locațiunilor, peste proiectul foarte democratic al d-rului Lupu: rechiziționarea și închirierea prin comună a caselor goale și a încăperilor de prisos. N-a făgăduit niciodată, și nicăieri, o reducere a impozitelor directe. A lăsat, la stânga sa, câmp liber oricărui alt grup politic. Și nu e oare știut că preocuparea demagogilor e tocmai să umple spațiul, la stânga, al irealizabilului?

Astfel, marea popularitate a d-lor Maniu și Mihalache și a Partidului Național-Țărănesc e aproape o nedumirire pentru politicianii noștri nărăviți. E paradoxală, când te gândești că n-a fost ademenită, ci pur și simplu acceptată. Niciodată un partid nu s-a prezentat poporului mai gol și mai sărac de promisiuni. Ce a agitat d. Maniu? *Reintrarea în legalitate.* Ce a cerut? *Alegeri libere.* Ce a făgăduit? Nimic alt, decât aplicarea cinstită a legilor. Și poporul a înțeles. Un demagog caută, totdeauna, să înșele poporul. Campania național-țărăniștilor a izbutit, dimpotrivă, să lumineze masele și să închege o conștiință politică populară.

Sau ne înșelăm cumplit, sau e adevărat că o astfel de popularitate nu e moneda măruntă la care s-a gândit d. Iorga.

URGIA FISCALĂ

Caracterul fiscalității românești, exprimat prin ursuza imagină a d-lui Vintilă Brătianu... Făptura sa decolorată și bătută de ploi, silueta sa fugărită de intemperii, fantomatica umbrelă care-l adăpostește ori îl escortează, atmosfera, când de neguri, când de secetă, creată în juru-i ca un praf sterp de boarfe uscate sau ca o pulbere de piatră seacă, – soarele de fire de păianjen care-l sfințește. Nimeni, într-o țară întreagă, nu-l vede altfel, și nimeni nu poate tăgădui că o asemenea viziune, înfiptă în piscul nostru social, și umbrindu-ne veacul zi cu zi, din zori și până-n seară, te predispune, irezistibil, la superstiție. E un blestem, o piază rea, căzută în destinele unei cetăți și nici un sfinx și nici un oracol nu are puterea să o alunge. În legenda întunecată a satelor de pretutindeni, câte o populație bântuită de nenorociri se ridică să lapideze pe cloanța și doftoroaia din marginea locuințelor: apa mult așteptată începe apoi să se reverse de sus, adăpând setea lanurilor arse și a câmpurilor crăpate. Asemenea minuni nu au oare nici o explicație? D. Vintilă Brătianu deformează, desigur, imaginea unui popor, prin efigia sa obtuză, reprodusă în toate ziarele străine. D. Vintilă Brătianu frânge sau risipește avântul unei națiuni întregi silit să se acumuleze și să se descarce prin ființa lui sclerozată, prin gesturile lui stângace, prin tristețea și încetineala lui de cioclu. Inspirația, duhul, năzuința unui popor își caută, din totdeauna, un glas, o minte, o privire, și din acest proces nedeslușit se ivesc căpitanii, proorocii și poeții lui, ca niște îngeri. Printr-o canalizare absurdă, datorită robiei noastre politice, tot ce se zbate și tresaltă în adâncurile românești, căutându-și înălțarea ca o apă de sub pământ într-o zveltă fântână arteziană, nu-și găsește loc decât în carcera mută, în sicriul mobil, durat din oase vechi, din carne conservată și nervi de Manilla care este d. Vintilă Brătianu. Cum oare să chemi spre tine bunăvoința lumii, când chipul tău, Românie, peste hotare, se înfățișează sub trăsăturile de țap vlăguit și somnolent ale ministrului de Finanțe? Și cum să înduplеci, cum să convingi, când vocea ta de fluvii și de stânci trece printre plămânii de carton și printre polipii nazali ai paracliserului tău politic?

Totuși, așa cum este figura d-lui Vintilă Brătianu, evocatoare de mizerie fără pereche, de eșecuri în serie, de concerte stridente, de uși trântite în nas, rămâne, cu atributele ei pustiitoare, pacifică. Marele Fiscal, semănător de sare și cenușă pe unde trece, flagelul românismului, disimulat sub o modestă bronșită, n-ar fi un exemplu de ferocitate pentru subalternii săi. Dar ei nu sunt decât intensificarea înspăimântătoare a sărăciei și a rapacității ilustrului lor maestru și model. Duhul posomorât al d-lui Vintilă Brătianu, pogorât în mii și mii de flămânziți, însărcinați să colecteze mizeria publică, pentru satisfacerea cifrelor inexorabile ale bugetului, iscă, adeseori, apucături sălbatice, porniri bestiale. Ultima întâmplare petrecută în comuna Salcia, județul Botoșani, apărută, fără comentarii, în ziare, arată perversiunea criminală căreia e supus spiritul inexorabil și posac al inamovibilului nostru vistiernic. Un perceptor s-a prezintat, pentru a nu știu câta oară, la cocioaba unei văduve cu un copil. A cerut birul și a fost refuzat din nou, cu văicărelile obișnuite: vremuri grele; lipsă de lucru; nici un gologan. Și perceptorul, care nu mai găsea în cocioabă, pentru a le scoate în vânzare, nici un ciob de oglindă, nici un picior de scaun, nici un hârb de ceaun, într-un acces de disperare fiscală, sau de exces de zel, a luat pe văduvă la bătaie. Și a tras cu sete și în ea, și în copilul orfan, deși acesta nu avea calitatea de contribuabil, necesară ca să fi asasinat pe perceptori. Căci femeia și copilul au fost uciși în bătăi. Execuție sumară pentru neplata birului. Suntem, desigur, în fața unui fenomen exagerat, a unui simptom violent, care trădează însă o stare maladivă generală. La Salcia, perceptorul asasinează. Aiurea, doar stâlcește. O mică depășire de măsură.

E urmarea ordinelor de drastică executare, semnate, deunăzi, de d. Brătianu. Ca sub fanarioți, și chiar ca sub medievalii și cucernicii domni pământeni (Dumnezei să-i ierte), ginta birnică a țăranului poate fi ucisă, cotonogită sau întemnițată, pentru neplata la timp. Poate spectrul „rezistenței cetățenești" a determinat această dezlănțuire de teroare fiscală până la sălbăticie. D. Vintilă Brătianu confundă, poate, rezistența cetățenească și mizeria unanimă. Și nu s-a convins că, pentru a goni sărăcia din țară, e nevoie de plecarea d-sale din fruntea treburilor publice, pentru a sfârși cu neputința, cu ignoranța și cu *ghina*, mai ales cu *ghina*.

RESURECȚIE

Mulțumită unui singur kilometral articol, oferit în trei ciozvârste succesive, de câte o pagină întreagă, așteptării vorace a cetitorilor ***Îndreptării***, d. general Averescu are, de câteva zile, o bună presă. Magia cuvântului, potențat prin tipărire! Iată-l pe fostul prim-ministru departe de vremea când nu era pentru confrați decât generalul-gonococ și dictatorul Moș-Teacă. Porecle brusc transformate în renume, prin nu știm ce miracol subtil al politicăriei cotidiane. Și în momentele când de pretutindeni se afișează un aristocratic dispreț pentru popularitate – considerată ca un titlu de revendicat puterea –, rămânem, totuși, cu impresia că se încearcă la iuțeală restaurarea unor dărăpănați idoli, sau zămislirea deplină a altora, neisprăviți, cu lovituri febrile de rotativă. Scopurile tenebroase ale unor astfel de macabre experiențe și imposibile antreprize nu le vom lămuri aci.

Dintr-un sentiment de pietate, aceste rânduri sunt pur preventive. Vrem să împiedicăm încercările de profanare. Generalul Averescu, la 75 de ani, are încă timp să se retragă în ungherul aureolat la gloriei sale militare. Speranțele cari l-au însoțit odinioară pot încă prăvăli în uitare trista sa odisee politică. Au mai pățit-o, înaintea sa, și alți eroi, cari însă au știut să se resemneze la vreme. Mac-Mahon, de pildă, n-a rămas mai mult un mareșal glorios, decât un ridicol prezident de republică, subversiv? Încă un pas, totuși, de s-ar fi încăpățânat, și ar fi rămas, pe vecie, un civil lamentabil. Așa sunt sentințele istoriei: răspicate, lapidare și nedrept rezumative. Generalul Averescu, ispitit, pe culmea anilor și a renumelui, de o mediocră aventură, după ce a făcut figură de viteaz, într-o epopee măreață, să-și aducă aminte că intrigile de club, de culoar și de curte, că zvârcolirile spiritului politicianist nu se potrivesc cu simplitatea bravilor. E în *Discipolul Dracului*, al lui Shaw, un capăt de dialog între curteanul galonat, Bourgogne, și veteranul Wend :

„Bourgnone: – *Suntem înconjurați, maior Wend! Ce e de făcut?*

Wend : – *Să murim, domnule general!*

B. (compătimitor): – *Ești un prost, maior Wend.*

W. : – *Sunt un erou, domnule general*!

B. : – *E tot una, domnule maior...*“

Parcă ar fi posibil încă, pentru d. Averescu, să mai rămână ceea ce ni se pare că este: un... Wend.

„Să murim – adică –, domnule general“...

ADUNARE NAȚIONALĂ

Politicienii liberali și presa lor s-au indignat la vestea că poporul, strâns în șase mai la Alba Iulia, s-a proclamat Adunare Națională. S-a săvârșit, după ei, un act revoluționar, un colectiv delict de uzurpare de titlu. Acesta nu se cuvine, pare-se, decât reprezentanței, prin furt de urne, din Dealul Mitropoliei. Căci, ceea ce caracterizează atitudinea regimurilor dictatoriale de după război e apărarea îndârjită a minciunilor și a fățărniciei oficiale. Este, de pildă, știut de toată lumea și recunoscut chiar de către liberali, este, în sfârșit, flagrant și mai prejos, și mai presus de orice dovadă că în toate alegerile generale de la 1922 încoace s-a întrebuințat, în favoarea guvernelor, frauda și violența. Învinuire pe care și Partidul Liberal a adus-o, din opoziție, guvernului averescan acum doi ani, ca o dojană pentru neașteptata perfecționare adusă metodelor electorale brevetate pe numele generalului Văitoianu și pe al brătienismului triumfant. Proces care la răstimpurile potrivite s-a judecat în toate parlamentele, la validări, cu un impresionant lux de probe și de corpuri delicte. De altfel, principala piesă de convicțiune o forma chiar alcătuirea Parlamentului, prin simplă comparație cu compoziția lui precedentă. Totuși, când venea vorba de legiferare, de modificări sau stabiliri de așezăminte, de încheieri de operațiuni de tot felul, mincinosul deputat, scos cu baioneta, într-o placentă de fals buletin, din matricea de lemn a votului universal, se transforma, subit, în persoană sacră și venerabilă.

Cu bonomie, liberalii au mărturisit întotdeauna, în chip neoficial și în împrejurări cotidiene, caracterul fraudulos al Camerelor alese prin modificarea tâlhărească a rezultatelor electorale. Cu strășnicie, însă, pretindeau la inviolabilitatea și sanctitatea celor legiferate de aceste Camere. Astfel că, toate aşezările interesate, toate extorcările ce s-au votat, în ultimii zece ani, nu sunt decât tot atâtea înfrângeri ale naţiunii dezarmate şi pacifice, în luptă cu voinţa, sprijinită de baionete, a Partidului Liberal. El a impus o Constituţie, o lege electorală, un mod de exploatare a bogăţiilor statului. Toate ar fi intangibile dacă, cel puţin, primele două n-ar fi fost nesocotite chiar de către cei ce le-au instituit. Dar un sistem de ipocrizii trebuie apărat în bloc. Şi liberalii îl apără.

Alt exemplu: liberalii, cari n-aveau decât vreo zece deputaţi în parlamentul averescan, au fost chemaţi la putere în dauna Partidului Naţional-Ţărănesc reprezentat prin optzeci de incontestabile mandate. Voinţa regelui Ferdinand – au întâmpinat liberalii. La Alba Iulia, declaraţiile d-lui Maniu au denunţat pretutindeni această tenebroasă intrigă. Liberalii nici nu cutează să discute pe o asemenea temă. Tăcerea lor, însă, apără cu îndârjire sinistra minciună.

Şi iată-i protestând azi în contra *Adunării Naţionale* de la Alba Iulia, [...][1] Fără îndoială, e uşor de contestat, unei adunări cât de numeroase, titlul de „Adunare Naţională". Aci însă intervine un fapt istoric. Toate congresele Partidului Naţional au fost însoţite de câte o mare adunare populară, căreia istoria neamului i-a recunoscut, cu mândrie, caracterul obştesc şi naţional. Până la Unire, în Ardeal n-au existat partide: Partidul Naţional era expresia politică a poporului român. S-a schimbat ceva de la Unire încoace? Zece ani de alegeri silnice dovedesc contrariul. Prin chiar rezultatele electorale falşificate împotriva Partidului Naţional. E, deci, evident, până acum, că la Alba Iulia a fost reprezentată cel puţin toată românimea din Ardeal. Şi întrebăm: nu e oare suficient glasul unei provincii întregi, ca să cadă un guvern?

Dar Vechiul Regat – vor întâmpina liberalii – n-a trimis decât delegaţii ale fracţiunii ţărăniste. Ţărănismul, zic ei, nu e însăşi naţiunea din Vechiul Regat! Să luăm ca normă toate alegerile falşificate. Un punct de vedere mai convenabil oligarhilor nu poate fi găsit. Am avut deci două feluri de alegeri frauduloase:

1. Frauduloase averescane, cu rezultat: excluderea liberalilor, dar cu alegerea a optzeci de naţional-ţărănişti.

---

[1] Un rând lipsă.

2. Frauduloase liberale, cu rezultat: excluderea averescanilor, dar cu alegerea a optzeci naţional-ţărănişti.

Ceea ce înseamnă că în faţa votului universal, siluit, averescanii şi liberalii, puşi, rând pe rând, în situaţia de a nu putea tâlhări, nici n-au existat. Ei se elimină prin aceea că au reuşit numai deţinând puterea, şi au dispărut, literalmente, când au luptat în opoziţie. Fiinţa lor, creată artificial cu baioneta şi buletinul fals, s-a dezminţit de îndată ce aceste auxiliare le-au lipsit. Singurii cari s-au afirmat ca o forţă vie şi de neînfrânt au fost naţional-ţărăniştii. Naţionalii pentru Ardeal şi Banat, ţărăniştii pentru vechile principate, pentru Bucovina şi Basarabia. Numărul acestora de deputaţi a depăşit totdeauna pe al aleşilor celor două partide oligarhice împreună: liberal şi averescan.

La Alba Iulia, deci, a avut loc, în ziua de 6 Mai, o *Adunare Naţională...*[1] Care a denunţat guvernul uzurpator de duşman al patriei... Care s-a declarat în legitimă apărare faţă de acesta. Care i-a tăgăduit dreptul de a pune noi biruri şi încheia noi împrumuturi.

Şi fiindcă „Adunare Naţională" a fost, ea a avut dreptul de a hotărî toate acestea.

E ceea ce am vrut să demonstrăm.

FAMILIE

În privinţa împrumutului de stabilizare, *Viitorul* îşi permite să ia un ton polemic, neglijând însă cu grijă să aducă cele mai sfielnice precizări. E destul de ridicul, de trist şi de concludent să citeşti în presa oficioasă veritabile imnuri înălţate geniului financiar al d-lui Brătianu şi soluţiei stabilizării, în aceeaşi presă în care, cu şase luni înainte, se proslăvea revalorizarea şi instabilitatea monetară pe şase luni, decretate de acelaşi geniu al aceluiaşi mare om de finanţe. Suntem, se vede, sortiţi cu toţii să servim, oameni şi ţinuturi, ca material şi câmp de experienţă pentru metodele felurite şi contrare, izvorâte din mintea mediocră a brătienilor. E un privilegiu al lor acela de a face bărbierie financiară şi echilibristică politică pe capul nostru, al tuturora. Şi ca nu cumva privilegiul să se stingă, ginta prolifică de la Florica a luat măsuri să perpetueze la infinit; avem de pe acum o serie de şefi, bărbaţi de stat şi vistiernici providenţiali, fii şi nepoţi, viţă de brativani [sic!], eşalonaţi pe generaţii... Şi pe când silueta celui mai bătrân, iat-o, se cocârjează la prezidenţie, nepotul şi-aşteaptă cu resemnare rândul, la Iaşi, iar strănepotul […][1] mature şi stridente exerciţii retorice, imprimate apoi pe succesive cearceafuri oficiale, – ilustrat. Prăsilă generoasă şi rezistentă, pentru stârpirea căreia credem că până şi şoricioaica nu serveşte la nimic.

---

[1] Cuvinte şterse.

CUM SE MENŢINE UN GUVERN

S-a găsit leacul. În contra dezastrului intern şi a eşecurilor din străinătate, guvernul recurge la comemorări şi festivităţi. Mai ales în Capitală, tratamentul e aplicat cu intensitate. Bucureştiul e asediat de voioşie oficială şi chimie, de la o vreme, sub un bombardament de flori.

Conducători şi conduşi, o necesitate nemiloasă ne alungă de câteva ori pe săptămână între flamuri festive, între ramuri, steme şi buchete. În curând, calendarul religios şi istoria naţională nu vor mai prididi cererea crescândă de pretexte pentru veselia obştească. E de prevăzut un conflict între autoritatea civilă şi biserica dreptcredincioasă. Oamenii noştri de stat – expresia e a generalului Averescu, însufleţit, cum îl ştiţi, de o permanentă indulgenţă –, se gândesc, în înţeleapta lor prevedere, la ziua în care vor fi constrânşi să recurgă, pentru desfătarea unanimă, la sfinţii şi la sfintele din almanahul catolic. Sunt temeri, însă, că printre clericii noştri pravoslavnici se vor găsi habotnici cari să se opună. O astfel de ceartă ar avea, poate, cele mai grave repercusiuni, prin readucerea în discuţie a unor chestiuni uitate, cum ar fi de pildă separaţiunea Bisericii de Stat, cerută de atei. O dezbinare ar rezulta, poate, până şi între guvern şi regenţă, fiindcă din această înaltă treime face parte şi capul bisericii noastre, care, printr-o inspirată interpretare a canoanelor, a împăcat, în sfânta sa autoritate, cele spirituale cu cele lumeşti, suprimând astfel şi una din frontierele cele mai arbitrare: dintre divin şi uman.

Faptă săvârşită, mai întâi, de Hristos, în atrocea şi dreapta lui părtinire. Din care rezulta şi o contradicţie între legiuirile bisericeşti şi tâlcul mântuitor al supliciului. Contradicţie înlăturată pentru prima oară azi, în România, prin contopirea celor două atribuţiuni, de natură, în aparenţă, diferită, în prestigiul unitar al patriarhului. Ceea ce leagă, astfel, unele evenimente politice de la noi cu cele mai dintâi mistere ale credinţei noastre. Acestea fie zise cu gravitatea, toată, pe care o comportă asemenea probleme.

O altă vrajbă se poate ivi, în goana după fericire a guvernului şi a guvernaţilor, între patrioţii de varie intensitate cari veghează la respectul trecutului şi asigurarea viitorului. Căci, pe când unii bărbaţi de guvernământ s-au gândit la resursa sfinţilor catolici, alţii s-au gândit, pentru a umple eventual golurile dintre dumineci şi sărbătorile naţionale ştiute, la eroii şi datele mari ale neamurilor prietene şi aliate.

Am începe, bineînţeles, cu surorile noastre latine. În primul rând, spre disperarea şi pedepsirea d-lui Mussolini, cu Franţa. Înscriem, deci, printre bucuriile noastre sărbătoarea Revoluţiei, 14 Iulie... Continuăm cu ziua naşterii, sau a morţii, lui Napoleon I, aniversarea bătăliei de la Austerlitz, proclamarea Republicii a 3-a, şi de-abia în urmă ne gândim la o zi a lui Garibaldi şi a cămăşilor roşii, în ciuda celor negre. Ceea ce nu ne-ar împiedica, în disperare de cauză, să adoptăm şi o comemorare a lui Wilhelm Tell sau a lui Menelik II, dacă paginile istoriei aliaţilor nu ne vor furniza cele două sute de motive de fraternizare şi respect pe cari le reclamă războiul nostru cu *confetti* şi romanţe, contra restriştei interioare şi a vicisitudinilor externe. Şoviniştii însă ar răcni la sacrilegiu. După ei, istoria românilor mişună de eroi necunoscuţi, domni, domnişori şi coconi, din perioada domniilor pământene, iar actuala epocă geme de oameni mari, geniali şi dezinteresaţi, cari îşi aşteaptă doar statuia și praznicul. De ce, dar, să importăm celebrități și isprăvi, când viața noastră e ilustrată de asemenea satisfăcute trebuințe și când numai familia d-sale d-lui Vintilă Brătianu, și numai de aci încolo, ar putea zădărnici circulația cu o erectare de statui anticipative? (Pentru trecut, cu excepția monumentului inevitabil al lui Ioan al II-lea, făuritorul României Mari, ni se face grație.) Căci, între George, Bébé și talentatul Ionel Pillat, se leagănă și respiră sumedenie de înțelepți, viteji și prooroci, frați, veri, nepoți, cu brevet divin de conducere a poporului, înțepat, ca o floare de hârtie, pe crenguța arborelui genealogic de la Florica și a cărui coroană umbrește azi întreaga țară.

---

[1] Lipseşte un rând, ceea ce face fraza inintelligibilă.

Soluție complicată, proces inextricabil. Evenimentele, necesitățile, par a indica, singure, remediile. Și problema capitală a guvernului, problema față de care stabilizarea, restaurarea libertăților constituționale, criza, foametea, au dispărut, problema care se anunță astfel : *una sărbătoare (minimum) pe zi* se apropie, de la sine, de o dezlegare. Și aceasta este: *schimbarea gărzii*. Ceremonia cotidiană de la Palat a căpătat, în virtutea unanimei aspirații la uitare, la voioșie, la îmbărbătare, proporțiile unei sărbători naționale. Zilnic, pe Calea Victoriei și pe Bulevard, defilează garda, în sunetele tonice ale alămurilor, în răbufnirile și bușiturile ucigătoare de necazuri, ale tobelor marțiale, cari nu mai amintesc nimic fiscal, în trecerea lor sonoră. Amploare, pe care modesta și sobra ceremonie ostășească a căpătat-o pe nesimțite. Idee, care în mintea hărțuită a guvernorilor, a încolțit pe furiș: aceea că un asemenea alai de culori, oțele și alămuri, că o zilnică infuzie de acorduri de marș în nervii populației, poate deveni o reclamă pentru guvern.

O comisiune, desigur, va fi numită pentru a organiza specularea științifică și perfecționată a fenomenului. Măsuri: sporirea, dacă se poate până la o divizie, a efectivelor. Înmulțirea instrumentelor zgomotoase. Complicarea itinerarului: dacă se poate, defilare pe toate străzile. Cortej de fecioare în alb sau în costume naționale. Vardiști cu mănuși albe. Nisip mult pe macadam.

Și totul are să meargă de minune. Un vis, trăit de o cetate. Iată, începe :

– Tra-tarata-ta-ta?

– Bum-bum. Bum-bum-bum!
Trăiască guvernul!

STOMAC

Între d. Vintilă Brătianu și un struț nu credeam să existe asemănări atâtea. La prima vizită, sau la simpla confruntare mintală a celor două imagini, suntem izbiți mai degrabă de colosala deosebire dintre mamiferul primat, care este domnul nostru prim-ministru, și dizgrațioasa volatilă cu gâtul belit și alergătoare prin pustiuri – struțul.

Sunt două făpturi asemănătoare prin sluțenie, dar deosebite în ea, și rivalizând, ca pocitanii. D. Vintilă Brătianu e hâd, în sensul greoiului și al țepănoșeniei, struțul e, dimpotrivă, prin excesivă zveltețe și sprinteneală.

Să părăsim, deci, învelișul și să căutăm în lăuntrul lor. Acum de-abia, și numai în apucături, adică tocmai în ceea ce trădează alcătuirea cea mai severă a ființei, se afirmă analogiile. Încolțit de primejdii, struțul își afundă creasta în nisip, făcând – dacă se poate spune – față, adversităților, cu târtița.

Copleșit de neajunsuri, de greșeli și eșecuri, d. Vintilă Brătianu își afundă creștetul, ca pe un cap de pasăre, în dosare, oferind loviturilor soartei un spate insensibil. Atât și ar fi de-ajuns.

Mai sunt însă și alte năravuri comune omului nostru și zburătoarei cu pene de pălărie. În alimentație, struțul e un animal pur vintilesc. Mănâncă pietre. Înghite orice. S-ar părea că aduce mai degrabă cu un contribuabil român, perfecționat după imaginea ideală pe care și-o face despre acesta ministrul său de Finanțe. Dar fenomenul are o explicație morală. Și, de aceea, între stomacul struțului, care macină pietre, și stomacul d-lui Vintilă Brătianu, care rezistă tuturor încercărilor, există, pentru motive de ordin sufletesc, o similitudine desăvârșită.

Luați, de pildă, chestiunea stabilizării. În legătură cu aceasta, d. V. Brătianu mistuie ostentativ, și cu retrimiteri sonore, o serie de duzini de bolovani de moară, neturburat, ca la un botez, ca la o nuntă, ca la un praznic. Să neglijăm misterul care planează pe întreaga operaţiune. Dar numai faptul că d. prim-ministru se mărturiseşte legat, ca Prometeu, de stânca puterii, pentru a realiza stabilizarea, cu orice preţ stabilizarea, denotă o ingenuitatea şi nevinovăţie fără pereche. Se vede treaba că ruşinea nu e pentru miniştri.

Cel puţin când e vorba de ţara noastră. Altfel, unde oare, pe ce tărâmuri, un om politic silit să se dezmintă la tot pasul, obligat să-şi înghită promisiunile, teoriile, ameninţările, s-ar mai fi încumetat să întreprindă, tot el, cu dinadinsul, cu exces de zel, cu pasiune agresivă chiar, înfăptuirea programului şi a soluţiunilor pe care le combătuse?

Ştim, i s-au mai spus d-lui Vintilă Brătianu toate acestea. I s-au mai strigat în urechi, i s-a mai râs în nas, i s-a mai scos sufletul cu formula, părăsită în closetul Băncii Naţionale, a revalorizării leului şi, în consecinţă, a instabilităţii pe 15 ani.

Răspunsul? N-aude, n-a vede, n-a greul pământului.

D. Vintilă Brătianu e cuprins de o nouă digestie laborioasă şi e obsedat să screamă o stare financiară inedită şi un proaspăt buget. Maniac? I s-a mai spus şi asta, şi credem chiar că diagnoza îi convine. Şi cei mai feroci criminali, şi cei mai formidabili şarlatani, preferă, la o adică, o sentinţă medicală unei responsabilităţi depline, urmată de o condamnare infamantă. Dar adevărul răzbeşte prin atitudinile cele mai dârz simulate, prin tăcerile cele mai îndărătnice şi înscenările cel mai durabile şi mai abile. Ne gândim la soarta revalorizării, astăzi abandonată, dar care, la vremea ei, şi-a atins scopul: extinderea şi prelungirea privilegiului Băncii Naţionale, fapt consumat. Modest şi trainic avantaj dorit de polemicile în jurul unei teorii absurde. Ne gândim la vastele operaţiuni ale Partidului Liberal şi ale samsarilor d-lui vistiernic, la umbra stabilizării începute, la năprasnicele lovituri de bursă – valute, acţiuni, rente, – toate sub tăcerea propice şi vicleană a austerului Vintilă Brătianu, cu gene plecate şi vată lipită în cleiul urechilor... La fel, Lady Machbeth păşea printre fapte rele şi martori invizibili, cu privirile absorbite într-un vis interior.

– Dar d. Vintilă Brătianu visează oare într-adevăr?

DESPRE AMOR

Iată o temă de actualitate atât de strictă şi de un conţinut atât de inexplorat, că un autor de la Dunăre, scriind însă în franţuzeşte, a obţinut, pe lângă onoarea unei atente discuţii, şi un remarcabil succes de librărie. (Leopold Stern, ***Psychologie de l'Amour Contemporain***, 2 volume, la Grasset.) Numărul urmaşilor lui Ronsard, descălecaţi în capitala Franţei şi unşi cavaleri ai literelor franceze, creşte, de la o vreme, neliniştitor. Exportul românesc, de scriitori şi actori, pe malurile Senei, e în plină înflorire. Producţia naţională de genii şi talente împiedică, momentan, dezvoltarea unui public corespunzător. Dezechilibrul acesta expulzează pe indigenul talentat, peste hotare. Observăm, de altfel, la scriitorii tineri năzuinţa de a-şi transpune mijloacele de expresie în limba franceză. E o consecinţă a nevoii de public. Riscul e acelaşi, numai făgăduinţa diferă. E tot una să te faci cunoscut unei mulţimi de şasezeci de milioane cetitori în franţuzeşte, cuprinzând mare parte şi din cei cinci mii de fideli ai editurilor româneşti? Acestea fie zise, pentru disculparea celor refugiaţi în grai străin, şi învinuiţi de înaltă trădare, faţă de limba maternă. Şi prevedem, de pe acum, că tipul scriitorului bilingv, la noi, va fi din ce în ce mai întâlnit.

E mai mare îndrăzneală să te prezinţi francezilor ca psiholog şi eseist decât poet şi romancier. Romanul francez, de azi, nu e decât o ilustrare anecdotică a unor teorii sentimentale. D. Stern a avut orbul curaj de a se afirma observator al inimii omeneşti, după Stendhal, după Benjamin Constant şi, urmând o linie care trece de la piscuri la coline, după Bourget şi – fie! – după Marcel Prévost. Dar analiza sa nu se aplică să descompună un sentiment pentru a înlesni apoi reconstituirea procesului şi a răspunde întrebării: cum ia naştere iubirea? câte feluri de iubiri sunt? Manualul lui Stendhal şi completările lui Bourget au închis, aproape definitiv, discuţia. Secretul lui Don Juan nu ne mai interesează. Ştim cu toţii că stăruinţa şi surpriza neîncetată poate crea, din oricare din noi, într-un cap de fecioară sau de femeie, obsesia, pregătitoare a dragostei. Dar d. Stern observă, tocmai, că nu mai e nevoie de toate astea.

Pentru noua generaţie, care n-a împlinit 28 de ani, lucrurile s-au simplificat. Dragostea de altădată nu mai există. Simpla excitaţie, cu preludiul scabros al dansurilor negre, a înlocuit-o. Preliminariile ardente, delicate şi abile, tactica savantă şi fină de odinioară, – inutile complicaţii intelectuale. Poate că s-ar fixa un paralelism istoric între dans şi iubire. De la menuet la charleston şi strategia respectivă a amorului. Până şi rolurile s-au răsturnat. Femeia tunsă de astăzi... Doamna Putifar a reînviat în milioane de exemplare şi scăpătăm, noi, viri năpraznici, în lamentabila postură a lui Iosif. Toate acestea, sprijinite pe anecdote maliţioase, tăiate în lapidara frază: volumul ultim, superior celui dintâi.

Părerea noastră e alta. Melancolia şi amărăciunea, care străbate în sarcasmul autorului, nu o împărtăşim. Moartea dragostei, dacă s-a întâmplat, înseamnă liberarea omenirii de un rău literar. Sfârşitul unei stări morbide, agravată de poeţi, cultivată de leneşi, o întrezărim în amorul fugace, curat, sănătos, animalic, de azi. Jos complexitatea rafinată şi bolnavă a amanţilor de acum două-trei decenii! Sfârşită, seria Wertherilor, a Sorelilor, a Discipolilor, suferinţele absurde, obsesiile dizolvante, tânjeala *quasi*-incurabilă a unchilor, a părinţilor, a strămoşilor! – Bum! semnalul *jazz*-ului: într-un ritm frenetic, trupurile se înţeleg, s-au ales. Continuarea între cinci şi şapte, mâine. Fără fraze, fără jurăminte, fără suferinţă. Ceea ce deplângem nu era decât o stare izvorâtă din plictiseala bogatului. „Noi, oamenii săraci, spune undeva un erou al lui Srtindberg, n-avem la dispoziţie toată ziua şi toată noaptea pentru *aşa ceva*!“ Amorul era mai mult o chestie de clasă, decât de generaţie. Bine că viteza secolului ne-a dăruit cel puţin această libertate: detronarea unui despot stupid şi sadic. Uf!

REZULTATUL

(După două săptămâni)

Fiindcă în Parlament lupta nu se mai poate duce (ar fi de altfel, ca şi în trecut, zadarnic). Fiindcă arbitrul constituţional de

altădată – cel învestit cu depline şi reale puteri – lipseşte... Fiindcă e vădit că guvernul nu are altă preocupare decât să se menţină, indiferent la înfrângeri, apatic la dificultăţi şi nelegiuit cu plângerile şi protestările; fiindcă cenzura desfiinţează orice control, iar starea de asediu orice libertăţi; pentru toate aceste motive, opoziţia populară a recurs la arma modernă a *meeting*-ului. Era singurul mijloc de a face să reiasă, cu elocuenţă, starea sufletească şi voinţa naţiunii. Era singurul procedeu de a pune în valoare o suveranitate adevărată şi incontestabilă, şi de a o face să ia cunoştinţă de ea însăşi. Era singura demonstraţie şi singura constrângere, pacifică şi legală, care putea fi exercitată asupra factorilor hotărâtori. În cinci măreţe *meeting*-uri succesive, în şase imense adunări simultane, se poate afirma, fără ca expresia consacrată să conţină şi obişnuita-i exagerare, că ţara s-a pronunţat. Niciodată istoria României n-a cunoscut o mişcare de mase mai stăruitoare, mai disciplinată şi mai grandioasă. Au trecut două săptămâni de la Alba Iulia. Chiar de ne-am mulţumi, azi, cu cifrele oficiale, publicate în *Viitorul* şi *Universul*, numărul, astfel stabilit, al participanţilor la cele şase adunări simultane permite Partidului Naţional-Ţărănesc să proclame că Neamul Românesc a fost acolo, de faţă, prin tot ceea ce avea mai luptător şi mai conştient. În orice parte a lumii, o asemenea din adâncuri frământare ar fi determinat retragerea sau demiterea guvernului impopular. Fiindcă atât guvernul, cât şi ceilalţi arbitri, recunosc încă poporului, înarmat cu vot universal, dreptul de a hotărî. O nesocotire atât de flagrantă a voinţei populare nu e admisibilă, şi nu e explicabilă, decât guvernelor şi formelor de guvernământ făţiş autocratice. Singura consecinţă acceptabilă la o formă – şi la o răspundere – absolutistă. *Meeting*-ul atunci ar fi deplasat şi ilegal. Ar fi un argument de altă natură decât a argumentelor admise. Astăzi însă, guvernul i-a recunoscut forţa legală când a încercat, într-o serie de întruniri paralele, să i se împotrivească. A încercat, apoi, să-l interzică. Se ştie ce a urmat; guvernul a eludat situaţia, autorizând întrunirea. Răpus, deci, pentru a doua oară. Şi de atunci, a recurs la tactica supremă a neputinţei – pasivitatea. S-a agăţat de teren, într-o disperată încordare a panicii: să nu cedeze. Şi, fiindcă a înţeles că prin *meeting*-urile ameninţător de populate ale opoziţiei poporul repetă şi întăreşte sentinţa şi blestemul din 6 mai, Consiliul de

Miniştri a interzis, pe viitor, orice întrunire. Recunoaşterea înfrângerii şi a incapacităţii de a guverna.

Dar, pentru mulţimea scepticilor şi a indiferenţilor, acesta nu e un rezultat. Uriaşa răscolire a poporului, mobilizarea cetăţenească trebuie să fie nemijlocit urmată de sesizarea Regenţei şi căderea guvernului. Au trecut mai bine de două săptămâni şi liberalii sunt tot la putere. Cu toate înfrângerile interne. Cu toată destrămarea, conrupţia, mizeria şi anarhia din ţară. Cu toate eşecurile externe şi capitulaţiile financiare. Cu toată compromiterea prestigiului României. Cu toate primejdiile acumulate. Instalaţi la posturile de comandă ale statului şi învestiţi cu autoritatea simulacrelor, liberalii rezistă ca într-o citadelă asediată, dar inexpugnabilă.

Să fie atunci *meeting*-ul inoperant?

Nu. Fiindcă ecoul lui, şi repercusiunile, sunt în plină desfăşurare. Campania naţional-ţărănistă a întrecut prin efectele ei tot ceea ce s-a obţinut, în sensul educativ-cetăţenesc, în cinci alegeri cu vot universal, cu jandarmi şi furturi de urnă. Cele unsprezece *meeting*-uri pacifice au permis naţiunii să se ralieze, să se recunoască şi să ia cunoştinţă de suveranitatea ei. Uriaşul efort care a răscolit ţara, i-a trezit conştiinţa şi i-a realizat unitatea sufletească. Ea ştie că are astăzi puterea şi dreptul şi mijloacele de a rosti sentinţe şi de a le îndeplini.

ARGUMENTUL CULTURII

În Parlamentul din Budapesta, un discurs senzaţional a reconfirmat uniunea sacră a naţiunii maghiare în faţa tratatelor de pace. A vorbit de astă dată un *leader* socialist, un reprezentant, adică, al acelui partid care se dezinteresează de litigiile teritoriale şi dezaprobă vrajba între popoare, înarmările şi războiul, fiindcă vede cauzele şi remediul dincolo de aceste frământări mărunte şi iluzorii. Dezrobirea omului faţă de om, solidaritatea muncitorimii din lumea toată, într-un nou sistem de producţie, ar fi menit să reducă la justa lor valoare acerbele conflicte dintre statele de azi şi absurdele pretenţii ale diverselor naţionalisme vanitoase la preponderenţă. Manifestaţiile socialiştilor unguri împotriva fascismului, protestarea lor ironică şi lucidă în contra tumultoasei campanii Rothermere, cu risipa ei inutilă de bani şi energie, dădeau impresia că, în Ungaria, o mare mulţime producătoare şi organizată se menţine pe un plan superior de umanitate şi de realităţi, tot deodată. Discursul, însă, al socialistului Peyer, unanimele aplauze cari l-au acoperit, dezvăluie o nouă faţă brutală a adevărului de acolo. Socialiştii maghiari se declară şi ei revendicatori ai teritoriilor pierdute, partizani ai reconstituirii Ungariei din 1914. În această privinţă, idealul lor, măsurat cu kilometrul patrat, se confundă cu al ungurilor cari se deşteaptă. Numai argumentele cari îl proclamă sunt de altă natură. Deputatul Peyer a susţinut dreptul maghiarimii de a stăpâni popoare şi teritorii străine din punctul de vedere cultural. E injust, e intolerabil, a exclamat, ca naţiunea ungară, ajunsă la un nivel ridicat de civilizaţie şi cultură, să suporte jugul unor popoare inferioare ei.

Concluzia se întrevede şi a fost salutată cu adeziunea entuziastă a rasiştilor şi a conservatorilor. Într-adevăr, e indiferent acestora pe ce temei un partid numeros şi puternic se raliază şovinismului naţional. Cu atât mai mult când argumentul e destinat să măgulească vanitatea rasei, şi e de natură să placă şi marilor naţiuni europene, stăpânitoare de colonii. Căci un argument valabil pretutindeni în Asia şi în Africa, nu poate oare fi valorizat şi pentru ceea ce numesc ziarele „proximul Orient“? Şi credeţi că e atât de dificil, mulţumită propagandei noastre, şi mai ales politicii liberale, care a lăsat câmpurile în frişcă şi industriile în părăginire, să fim prezentaţi drept marocanii sau indochinezii acestor tărâmuri? Astfel, însă, pretenţiunea la civilizaţie şi cultură superioară a naţiunii maghiare nu rezistă unui examen serios. Desigur, în Ungaria, procentul analfabeţilor e mai mic decât la noi, în Vechiul Regat, şi decât, bunăoară, în Serbia şi Slovenia. E neîndoios că Budapesta e o falnică metropolă faţă de Bucureştii în creştere, dar cine oare ar dori, Capitalei noastre, acea exagerare ostentativă, acea inflaţie de statui şi ziduri, acel monumental găunos şi vizibil voit, acel parvenitism ce caracterizează reşedinţa lui Horthy? Năzuim, dimpotrivă, la un Bucureşti crescut, iar nu făcut. Şi în ceea ce priveşte oraşele de provincie, ungureşti şi româneşti, n-ar trebui vorbit de unele, nici de altele. Rămâne poezia, literatura, dramaturgia, teatrul, artele şi ştiinţele, de cari se îngâmfă vecinii beţi de superioritate. Totul se reduce, însă, la o chestie de producţie. Ungurii au mai mulţi scriitori, mai mulţi artişti, mai mulţi oameni de ştiinţă, mai mult public, mai multe tablouri şi cărţi. N-au surprins însă, până astăzi, niciodată, prin vreun amănunt de calitate. Nici un gânditor, nici un artist ungur, de la Liszt încoace, nu s-a impus omenirei. Rasă de curând stabilită în Europa, şi prea mult diferenţiată ca grai şi aptitudine, ungurii trăiesc o tragedie zbuciumată, şi atâta tot. Specificul lor n-a izbutit şi, instalaţi în inima continentului, au rămas, ca turcii, bulgarii şi lituanii, nişte străini, şi nişte intruşi. De aceea, nu li-e îngăduit să vorbească de civilizaţia şi cultura lor superioară: în toate detaliile şi apucăturile cotidiane se afirmă antieuropeni. De la obstinaţia lor puerilă de a nu vorbi o limbă străină (să nu fie aceasta atitudine determinată şi de o dificultate, exagerată, de a învăţa?), până la anacronismul asiat al aşezărilor lor politice şi sociale. Dar instinctele? Întrucât le anulează alfabetismul şi monumentalul Ungariei de azi? Teroarea roşie a lui Bela Kun şi teroarea albă a lui Horthy sunt ele semne ale unei superiorităţi culturale şi ale unei civilizaţii înaintate? Oarecare industrialism şi maşinism, incipient şi el, nu constituie nicidecum titlu la asuprirea altor popoare.

Dar argumentul cultural, invocat cu atâta exagerare la Budapesta, pentru readucerea noastră în robie, trebuie, totuşi, să zgâlţâie indiferenţa intelectuală şi dezordinea în propagandă a guvernelor româneşti. E penibil să amintim, cu acest prilej, telegrama lui Ionel Brătianu de la Geneva, prin care cerea editarea urgentă a unei reviste literare voluminoase, la Bucureşti, pentru a face faţă ironiilor, trase dintr-o comparaţie, dezastruoasă pentru noi, ale unui delegat maghiar, – precursor recent al socialistului Peyer.

FERICITA NEIZBÂNDĂ

Numărăm săptămânile de la Alba Iulia. Şi e o uimire, pentru mulţi, că Partidul Liberal este încă în fruntea treburilor publice.

Evenimentele din ultimii ani, aducerea la putere şi concedierea celui de-al doilea guvern Averescu, a combinaţiunei Ştirbei, a obosit cetăţenii cu elevaţiunile bruşte, cu loviturile dintre patru şi cinci dimineaţa, cu chiulurile constituţionale şi cu prăbuşirile instantanee în neant, cu cărămizile căzute în cap şi cu fulgerătoarele oale de noapte precipitate în occiputuri, cu tot neprevăzutul de anticameră şi catastrofalul alcov, cari au împrumutat vieţii constituţionale a României Mari când un aspect de casă de toleranţă (expresie ministerială), când unul de casă de nebuni.

Ori, prin însăşi natura şi dimensiunile sale, marea sărbătoare sufletească din cetatea Încoronării nu trebuia să ducă la un rezultat în genul celor de mai sus. Ar fi devenit o paradă politicastră de categoria a doua, un soi de alai averescan sau naţional-liberal defilând sub balcoanele *Îndreptării* sau *Viitorului*, cu direcţiunea spre Arenele Romane sau rampa de gunoaie – reconstituit sub alt cer, – ar fi căpătat un caracter incidental, anecdotic, oportunist şi ahtiat de satisfacţii imediate, s-ar fi diminuat, s-ar fi mototolit şi mozolit în minţile arzătoare după orizonturi noi, în inimile noastre întinse după planuri cu atâta pasiune solicitate, de-a lungul atâtor zile fără bucurii.

Soarele de la Alba Iulia s-ar fi îngrămădit sub abajurul de mătase trandafirie de la căpătâiul cine ştie cărui Divan constituţional şi voluptuos, uralele vijelioase din zecile de mii de piepturi româneşti ar fi dat un sunet de vals de Grieg suspinat la unul din redutabilele ceaiuri unde se pun la cale destinele naţiunii între farfuria cu fursecuri şi seringa de Pravaz.

Pentru estetica şi vigoarea morală a celui mai însemnat fapt naţional de la Unirea cea mare încoace, era necesară această ineficacitate imediată, această nevalorizare la ţanc a tuturor obiectivelor atinse şi depăşite cu atâta amploare.

Şi dintr-un interes politic de cea mai mare însemnătate.

Pe zi ce trece, travaliul de defuziune al spiritului de la 6 Mai se desăvârşeşte în masele româneşti de pretutindeni. Niciodată, în viaţa noastră publică, formulele de salvgardare a marilor interese naţionale şi cetăţeneşti n-au fost proclamate cu mai multă preciziune şi solemnitate. Aceste postulate ale unui partid politic, pentru a deveni ale unei naţiuni întregi, au nevoie de o perioadă de gestaţiune în fiecare conştiinţă particulară pentru ca să-şi poată da, la momentul cerut, toată recolta aşteptată.

Pentru ca guvernarea de mâine să fie a întregei suflări româneşti, trebuie stabilit în prealabil un consens implacabil între popor şi mandatarii voinţei sale directe şi ineluctabile.

Şi acest curent de interpenetraţiune şi de identificare, stârnit acum trei săptămâni, se propagă într-un ritm irezistibil. Prestigiul adunării se prelungeşte peste contingentele zilei, peste voinţele contrare şi piedicile cari îi stau în drum, majestuos, ca o mantie imperială târând frunzele moarte, florile veştejite, cu aceeaşi erupţie sigură şi triumfală.

Fiindcă nimeni nu trebuie să se îndoiască de un lucru: dacă d-nii Iuliu Maniu şi Mihalache ar fi vrut... La Alba Iulia, domniile lor şi-au verificat mandatele în virtutea cărora au vorbit aşa cum au vorbit.

D. Iuliu Maniu a încetat aproape de a mai fi în Ardeal un bărbat politic. Afecţiunea ţărănimii pentru d-sa a luat proporţiile unei adoraţiuni de ordin aproape mistic.

A devenit un soi de geniu lar şi familiar.

Este invocat în toate împrejurările vieţii zilnice, cu o simplicitate şi o gravitate de neconceput pentru noi, cei de aici.

La rândul său, d. Mihalache este emanaţiunea legitimă şi pură a unor frământări sociale postbelice, cari, dacă nu găseau în d-sa expresiunea lor ponderată şi înţeleaptă, se puteau revărsa în acţiuni anarhice şi pernicioase.

Cei doi şefi ai ţărănimii de dincolo şi de dincoace de Carpaţi sunt conştienţi de forţa pe care o reprezintă.

Sunt, deci, trei săptămâni de când poporul românesc le-a reînnoit delegaţiunea de a conduce mai departe destinele lui istorice. Amândoi au hotărât că naţiunea trebuie să mai aştepte încă. În jurul lor e veghea sumbră şi atentă a optsprezece milioane de români. A căror biruinţă va fi cu atât mai năprasnică şi mai deplină, cu cât va fi întârziată de acumularea indignării.

ÎNCĂ UN CUVÂNT

Sunt şi vocaţiuni cari se desluşesc târziu. Ele se afirmă atunci cu o forţă, cu o vervă şi o tinereţă ce provoacă uimirea. E o minune şi o îmbărbătare spectacolul acesta al unei reînnoiri violente şi totale. Adevărata tinereţă izbucneşte din adâncurile fiinţei, ca dintr-un sicriu vrăjit, ca dintr-un blestem întunecat, o moartă-vie. Timpul a fâlfâit peste ea, fără să-i veştejească frăgezimea pleoapelor, strălucirea privirii. Viaţa s-a desfăşurat, cu istovirile şi rătăcirea ei, în zadar: pentru cel ce purta în sine, ca într-un altar, candela de aur a talentului, anii nu puteau să înceapă decât din ziua în care toate darurile ascunse au scânteiat şi s-au risipit în lumină. Un popor nu îmbătrâneşte în robie: povestea lui se deschide cu cel dintâi ceas al eliberării. Un talent nu se mistuie în zădărnicie: tinereţea lui se liberează în fiecare cânt.

O asemenea întâmplare, fugitivă şi minunată, a fost trecerea lui Titus Enacovici. Pentru el viaţa cea adevărată, care nu-i decât aceea pe care o doreşti şi o trăieşti cu bucurie şi recunoştinţă, a început de-abia la patruzeci şi cinci de ani. E o vârstă la care alţii îşi încheie iluziile şi năzuinţele.

E, pentru mulţi, aşteptarea îngândurată a iernii, renunţarea, sau succesul deplin, sau ireparabila înfrângere, sau lamentabila resemnare. Pentru Titus Enacovici a însemnat însă un victorios debut, o primă dezlănţuire de energii necunoscute, un semnal de plecare cu un chiot voios, o năvală spre plăcerile luptei şi ale biruinţei, asemenea înotătorului care se aruncă de pe stânci în inima trădătoare şi aprigă a mării. Un întreg trecut de cifre aride, de întreprinderi îndrăzneţe, de realizări, cari pentru oricare altul reprezintă un rezultat deplin, a fost uitat, a fost anulat de gestul magic al vocaţiunii liberate. Clipa renaşterii. Titus Enacovici îşi găsise dintr-o dată adevărata lui soartă, aşa cum descoperi la o cotitură în munte o pajişte cu izvoare, cu raze şi flori. Chemarea lui, întâlnită ca o dragoste nevisată, a fost scrisul cotidian, politica, mulțimile, puterea. Aci, explicația surprinzătoarei lui tinereți: zvelta lui statură cu frământarea-i nervoasă, chipul lui de o fină și fragedă adolescență, privirea lui fosforescentă și catifelată, însuflețirea lui incontinuă și contagioasă: trăia, în sfârșit, veritabila-i existență, răspundea, cu avânt, adevăratei lui chemări.

Și a căzut, vulturește, din zborul lui cel mai înalt.

GÂNDURI PENTRU NOBILE

Aeronava generalului Nobile a luat, și ea, drumul neantului. Chemările aeriene ale fiilor pământului o pipăie, prin spațiu, în zadar. Un duh răzbunător pândește, undeva, pe îndrăzneții cari încearcă tainele văzduhului. Și, la un semn, câinii vânturilor asmuțiți rup cu vrăjmășie din învelișul de mătasă al zborului prizonier, sau din aripa gudronată a avântului. Viteazul, atunci, se prăbușește, din asaltul cereștilor metereze, în mausoleul alb al zăpezilor veșnice. Floarea sângelui nepăsător de moarte se risipește și se încheagă pe sarcofagul, durat în pripă, din reci lespezi de cristal. Somn de basm începe, în haos de diamant, cu stele mai apropiate ca oriunde, cu nume, rămas, departe, pentru omenirea înfiorată de nepriceperea sfârșitului. Sau poate o altă aventură, mai năpraznică și de-a dreptul divină, smulge, potrivit unei teorii incontrolabile, pe cei plutitori în marginea aerului, din legile meschine și avare ale planetei? Răsuciți, pe roza dementă a vânturilor, generalul Nobile și ai săi sunt săgetați dincolo de frontiera imponderabilă a temniței rotunde, și, dezorbitați, se prăbușesc acum într-o minunată poveste, prin imperiul unui alt Luceafăr, cu alte păsări – cari ne întorc în zbor spatele –, cu alt spațiu și altfel de bătaie de ceas... Și au mers, astfel, spre cumplita pedeapsă a unei morți necunoscute sau în captivitatea fără speranță a unei stranii și indescifrabile vieți?

Pentru cavalerii recordului, pentru precursorii răsputerilor umane, pentru cei ce chezășuiesc cu trupul lor autenticitatea măreață a nebuniei și proclamă, cu înfăptuiri, dreptul sublim al disprețului de realitate, pentru cei răzvrătiți față de osânda absurdă a greutății, pentru cuceritorii miraculosului, toate speranțele, cabrate, ale omenirii, se reunesc astăzi, într-un frățesc salut.

NĂRAVURI ȘI PRIMEJDII

Au descoperit, liberalii, cea mai simplă artă de a guverna. Se întemeiază pe vitalitatea poporului românesc și pe avuția imensă a țării.

Ei știu că dacă poporul a dăinuit o mie de ani, mult mai anevoioși ca anii de astăzi, cu atât mai mult vor rezista și relele condiții de viață actuale. Ei mai știu că dacă țara a fost exploatată, rând pe rând, de voievozi slavoni, de boieri pământeni și de fanarioți, veacuri după veacuri, zăcămintele de petrol, cărbune, metan și aur, fertilitatea cernoziomului, toate acestea – o parte din ele în stare semivirginală încă – mai pot face față unui secol-două, mijloacelor moderne de valorificare, fără pericol de secătuire. Ei se parazitează, deci, pe acest corp mănos și plin de vlagă, cu singura grijă a înfruptării de două feluri: înfruptarea fățișă și acută, când sunt la putere; și înfruptarea cronică și ocultă, când, trecând în opoziție, se retrag de pe cutele cămeșii să trăiască subcutaneu. Aceasta e perioada lor de refacere. Cât timp au guvernat la lumina zilei, s-au străduit, vrând-nevrând, să aglomereze dificultăți, pentru a demonstra incapacitatea succesorilor.

Lupta aceasta, pe de o parte cu situația creată, pe de alta, cu severul control al liberalilor din opoziție, îi obligă să aplice, ei, remediile eroice, măsurile drastice și disperate cari le compromit, prompt, popularitatea.

Interregnurile acestea, căznite și anarhice, sunt abil uzitate pentru ca, în vreo cincisprezece luni, să ia naștere nostalgia după o guvernare iscusită și forte. Și liberalii reapar în fruntea țării, pentru un nou și copios ospăț, prelungit până în zorile roșii ale nemulțumirii unanime.

Au căpătat, printr-un antrenament prelungit, deprinderea de a părăsi puterea în supremul moment al nemulțumirii: asemenea picadorului care sare de pe cal în clipa când animalul, împuns, se prăbușește.

Teroarea pe care nu s-ar sfii s-o împingă la extrema limită, dacă interesele lor vitale ar cere-o (vezi 1907, 1919, 1921), o aplică însă cu o iscusinţă care purcede de la Ion Brătianu cel bătrân: „am tolerat furturi şi asasinate". E teroarea pe care o aplică ei înşişi, – e şi teroarea pe care o exercită prin intermediari. Până la marile măsuri de represiune, ei se mărginesc la o acţiune, preliminară, de intimidare. Omul politic, advers, e lovit numai în cazuri de extremă necesitate.

Până atunci, câteva arestări de ziarişti sunt menite să arate partidelor că, în orice moment, guvernul e gata să treacă de la vorbe la fapte. E ceea ce s-a şi întâmplat, a doua zi după Alba-Iulia. O moţiune revoluţionară, o sfidare dureroasă, punea guvernul liberal în necesitatea de a se arăta cu atât mai energic, cu cât autoritatea sa primise o lovitură decisivă în toată ţara. Arestarea ziariştilor români şi străini era o simplă demonstraţie, trucată, de putere şi stăpânire a situaţiei.

Demonstraţia realizată, indiferent – conform sistemului general – de răul pricinuit ţării, ziariştii au fost puşi în libertate. Aproape simultan, guvernul se află, iată-l, în faţa unor noi ameninţări: aplicarea Moţiunii de la Alba-Iulia, apelul la toate mijloacele legale şi nelegale. Imediat se recurge la o încercare de intimidare prin lovirea unor persoane politice cu o situaţie, oarecum subalternă, în partid. Descinderea de la Clubul naţional-ţărănesc din Brăila e răspunsul guvernului la ultimul comunicat al d-lui Iuliu Maniu. E o tentativă de a înfricoşa pe şefi, e un avertisment, ipocrit, că loviturile pot năzui mai sus.

Cele întâmplate la Brăila nu sunt decât un preludiu. Metoda, ne aşteptăm, va fi generalizată şi lovitura purtată, pretutindeni, pe neaşteptate, în Vechiul Regat, până la obţinerea rezultatului urmărit: readucerea naţional-ţărăniştilor pe terenul legalităţii, în sensul liberal al acestei expresiuni. Numai în Vechiul Regat, desigur: guvernul e prea bine informat asupra stării de spirit din Ardeal şi cunoaşte, destul de precis şi de simţit, caracterul ardelenesc, afirmat din nou, cu o contondentă energie, în ultimele săptămâni, pentru a cuteza să-şi strămute metodele peste Carpaţi. În clipa de faţă, singura speranţă a guvernului stă în îndârjirea specială a organelor administrative, aservite şi dezumanizate prin practică de un deceniu a fărădelegii. El are la îndemână unelte omeneşti gata la orice. Funcţionari de tot felul şi jandarmii deprinşi cu ignorarea textelor de lege, meşteri ai execuţiunii sumare pentru tentativă de fugă, specialişti în mânuirea gârbaciului, sadici ai schingiuirii, cavaleri ai bacşişului şi ai recompensei pentru infamie. Tragedia celor zece ani de asuprire şi frământări a ajuns astfel la actul al cincilea. Două forţe stau faţă în faţă, într-o înteţire de duşmănie, într-o creştere indescriptibilă a dezordinei şi a necesităţilor. Ambele tabere au făcut tot ce le-a stat în putinţă, ca lupta finală să fie o luptă de exterminare. Dacă guvernul liberal cade pe urma aplicării moţiunilor de la Alba Iulia, prin rezistenţa cetăţenească retranşată în Ardeal, partidul de la putere riscă să fie scos din viaţa politică printr-o serie de măsuri cari îi vor ridica armătura lui financiară şi economică petrecută prin organismul nostru de stat. Dacă Partidul Naţional-Ţărănesc se va lăsa lovit, rând pe rând, de jos în sus, în organele sale, în elementele sale de sprijin, în organizaţiunile sale rurale şi judeţene, începând cu oricare din ele, el va suferi soarta Partidului Socialist din 1921. Şi unul din visele liberale va fi fost realizat.

Între cele două partide, unul reprezentând statul, celălalt ţara, există, ceea ce numesc germanii, „stare de pericol de război" – civil.

Câteva zile numai ne despart de spectacolul unor noi şi penibile dezordini, la cari asistă continentul întreg. Nu credem că factorii constituţionali aşteaptă, apatic, dezlănţuirea violentă a discordiei.

Regenţa are cuvântul. Ea trebuie, grabnic, să intervie.

GRIJILE D-LUI TITULESCU

Termenul inexorabil a sosit iar. *Interview*-ul d-lui Titulescu e o rechemare la realitate. Trei luni de convulsiuni interne n-au avansat cu nimic afacerile României peste frontiere.

Ultima înfăţişare la Geneva, avuse loc sub auspiciile dezastruoase ale dezordinilor de la Oradea Mare. Capete simpliste de bărbaţi de stat de pe malurile Dâmboviţei, socotiseră că nu există nici o înlănţuire între turburările şi discordiile interne, cari ne privesc exclusiv, şi chestiunile din afară, pentru cari e prea de ajuns un avocat strălucit și suprafața impozantă a României dublate.

După recenta dezamăgire, iată, sesiunea din iunie ne surprinde cu o acumulare de dificultăți și de diminuări de prestigiu. Dacă d. Titulescu, la auzul vandalismelor din Oradea, a fost cuprins de o deznădejde patetică, astăzi, cu atât mai mult are motive să se teamă și să se lamenteze. E drept, grija sa cea mai de căpetenie a fost să se înfățișeze, străinătății, ca un veritabil delegat al națiunii, liber de orice constrângeri de partid, indiferent până la jignire, față de greutățile lăuntrice ale guvernului.

De trei luni, d. Titulescu trăiește într-o splendidă izolare ministerială, cu spatele la Balcani, cu privirile spre Europa cugetătoare și civilizată. La răstimpuri, colegii săi din cabinet s-au deplasat să-l caute și să-l consulte, într-un fel de pelerinaj respectuos, de închinăciune și pocăință.

Situația personală a d-lui Titulescu, la Geneva, e netedă. D-sa reprezintă nu guvernul român, ci România – dar cum se înfățișează România la Societatea Națiunilor? Va întâlni o Ungarie solidară și sprijinită puternic de Italia oficială și de opinia publică engleză. Va fi privită ca o patrie dezbinată, în care un guvern, declarat dușman al națiunii în șase mari adunări populare, a pornit o luptă nelegală și totuși fără sorți de izbândă, împotriva opoziției unui partid confundat cu însăși națiunea. Va fi considerată ca o patrie a scandalului, mulțumită infamei campanii a presei oficioase pe chestia constituțională, și a arbitrarului: grație felului de a vorbi al miniștrilor, în numele Regenței mute.

Dar aplicarea moțiunii de la Alba-Iulia? Dar parlamentul poporului convocat concomitent cu parlamentul fraudei? Ce autoritate pot toate acestea să împrumute unui delegat român, covârșit de stările dezastruoase create de regimul din care participă?

DUPĂ PATRUZECI DE ANI

Fericit a fost, până în ciolane, poetul Vasile Alecsandri. Patruzeci de ani, aproape, după moarte, sacrele lui oseminte îndură același tratament privilegiat care a înveselit senina făptură a poetului, în lunga lui existență de flanelă. De sub lespedea scump cioplită și daurită a mormântului impermeabil de la Mircești, rămășițele bardului, solemn salutate întru nemurire de patruzeci de colegi postumi din Academie, sunt trecute sub un mausoleu de beton boltit, carapace pentru veșnicie, oprită parcă dintr-un mers preistoric, în lunca stridentă și învălmășită a Siretului. Pe când somnul greu al lui Eminescu zace sub crucea strâmbă din marginea Bucureștilor, și sub foile teiului jalnic, prin care îi șuieră vântul de seară aria cunoscută a lui Schubert.

Oligarhul cântăreț, latifundiar și mandarin, moștenitor de titluri boierești, citat în *Monitorul oficial* printre decrete și statute, încrustat cu versuri pe frontispiciul edificiilor, își păstrează, cu gelozie, semnele distinctive ale rangului trecător. Un mausoleu e cel puțin tot atât de confortabil ca un conac cu proporții de castel. Viscolul rămâne dincolo de zidurile-i eterne, frigul și umezeala sunt aci simple închipuiri, înfiorătoare pentru o imaginație vioaie și pusă pe versificat. Stai întins într-o raclă uscată și comodă, ferit de orice putregai, întocmai ca la gura unei sobe uriașe de cărămidă, într-un jilț, în papuci și cu o carte părăsită pe genunchi. Afară crapă pietrele, trosnesc ramurile, îngheață lacrimile, și iepurii și ogarii gonesc cu o sută pe oră, să se încălzească.

...Vorbesc din punct de vedere sepulhral și scheletic, bineînțeles...

Fericit în viață, fericit sub viață, fericit, desigur, și dincolo de viață, Vasile Alecsandri! Căci e primit, cu respect, între umbrele majestoase ale poeziei: Homer, Dante, Petrarca, Tasso, Shakespeare, Racine, Hugo, Baudelaire, Eminescu, i-au făcut loc, pe un buștean, în dumbrava lor, în care toate operile sunt din nou cetite, traduse, cu grija nuanței, a pitorescului și a specificului, într-un esperanto ceresc... Și tot aceștia au recunoscut, în cărțile acestui boier, primul surâs al unui grai rustic și nou, în pajiștea poeziei. Și în cununa lui au simțit florile câmpului împletite cu laurii lirismului nobil și ai poemului epic. Și în inima lui au întrezărit, pe o lacrimă, imaginea unei iubite moarte și consolările unei regine-poete. (Câte amănunte pentru a impresiona o adunare de poeți.) Și, în numele lui, o coincidență semnificativă: Alecsandri – alexandrin, calambur al destinului!

JURĂMÂNTUL

Sfântul Sinod, suprema instanță dogmatică, socotește că greșit au procedat preoții cari au luat poporului românesc jurământul de la Alba Iulia. Nu cunoaștem labirinturile canoanelor bisericești. În ce măsură ne e îngăduit să apelăm la asistența preotului pentru a lua act de un jurământ care corespunde crezului și voinței noastre? În ce măsură poate un preot să răspundă apelului nostru și să ne asiste în fața lui Dumnezeu, ca martor și preasfințit mijlocitor? Mai ales această din urmă chestiune cade pe de-a-ntregul în competența Sinodului... El poate, deci, mustra preoții cari au contravenit canoanelor sau regulamentelor. De unde, însă, concluzia și sentința că jurământul de la Alba Iulia e nul și fără efect? Un jurământ e, mai întâi de toate, un liber act de voință. E un angajament solemn pe care-l iei față de propria ta conștiință care participă din cele eterne. Ca o simplă rugăciune, e un mijloc de comunicare imediată cu Dumnezeu. În singurătate sau în mulțime, dreptul la rugăciune, al pravoslavnicului, e același. Fie că asistă un preot, fie că nu: „unde sunt doi adunați în numele meu..." E privilegiul nostru, al tuturora, și nu renunțăm la el. Pentru că, altfel, intervenția Sfântului Sinod, printr-o erezie de care nu-l credem capabil, dar de care, geloși cum suntem de libertatea noastră sufletească, trebuie să ne temem, riscă să devină zilnică și inchizitorială. Coloanele *Viitorului* ar deveni neîncăpătoare pentru anularea sau dezlegarea torentelor de moțiuni și jurăminte, făcute cu sau fără prezența bisericii, în adunări politice, cu caracter opoziționist. Imnul național *Deșteaptă-te române*, care nu e decât un lung jurământ liric, ar cădea și el sub această anulare, cu efect în trecut, prezent și viitor. Un jurământ nu se anulează. Formula e nepotrivită, naivă și glumeață. Jurământul pornește din gândul, din simțirea și voința noastră. Un jurământ se respectă sau se calcă...

Nici chiar jurămintele de amor nu se anulează. Ele, de obicei, se uită. Atâta tot.

GUVERNANȚII ORBI

Ultimul număr din *Nouvelle Revue Française* publică un fragment din *Cele din urmă zile ale regimului imperial*, lucrarea defunctului poet rus Block, fost secretar al Comisiunii Extraordinare însărcinată cu examinarea actelor miniștrilor vechiului regim. E un sobru capitol de notațiuni precise și de strictă documentare. Tragedia prăbușirii ultimului imperiu se degajă cu acuitate și în amănunt. Spectacolul imaginar al unei revoluții în mers ne turbură cu aluziile și analogiile pe cari, inevitabil, le provoacă. E mai ales inconștiența, dezorientarea și egoismul guvernelor, al factorilor monarhici și al marilor cartiere, cari te induc în asemenea gânduri și temeri. Față de frământarea norodului, față de revolta lui surdă și de strigătul lui de dreptate, potentații manifestau o neîncredere cinică și o siguranță inertă. Iată:

La 28 februarie 1917 izbucnesc turburări în Petrograd. Poporul se adună în mai multe cartiere. Se ivește steagul roșu. Se aude strigătul: pâine. E grevă în cincizeci de fabrici și uzine.

Dar în Petrograd veghează un ministru de Interne, faimosul Protopopov. Două sute de mii de oameni au încetat lucrul. Au fost uciși ofițeri de poliție. Pentru el, „mișcarea are un caracter anorganic, haotic... Măsuri energice de represiune au fost luate. Totul se datorește reducerei rației de pâine... Liniște la Moscova și în tot restul țării". Nici o legătură nu se efectuează, în creierul ministrului, între revolta poporului și campania, revendicând libertăți, din Dumă.

Țarul, desigur, nu putea să fie cel mai clarvăzător. Telegrama lui, model de inconștiență și de morgă absolutistă:

„Ordon să înceteze imediat în capitală, turburări inadmisibile..." A doua zi, sunt arestați o sută de fruntași ai organizațiunilor opoziționiste. Miniștrii și comandanții de garnizoană deliberează. La Cartierul țarului „viața se scurge monotonă și regulată". Dar, în urma unor noi ciocniri între populație, armată și poliție, sosește celebra telegramă a lui Rodzianco, prezidentul Dumei: „Situația e gravă, guvernul e paralizat. Nemulțumirea crește"... Și, după câteva detalii, și după cererea unui nou guvern: „mă rog lui Dumnezeu să nu fie prea târziu și răspunderea să nu cadă asupra monarhului". Generali frumoşi prin inteligenţa şi bravura lor sprijină cererile lui Rodzianco.

Ţarul însă, apreciază: „burtosul acela de Rodzianco îmi telegrafiază nişte prostii. Nici n-am să-i răspund". La Petrograd numărul răsculaţilor creşte. Lupte de stradă. Se iau măsuri: cenzură, stare de asediu, suspendarea lucrărilor Dumei: 27 februarie. Împărăteasa începe să dea semne de nelinişte. La Marele Cartier mulţi îşi dau seama de gravitatea situaţiei, dar „nu vor să supere pe Ţar". Rolul acesta îi revine, încă o dată, nesuferitului Rodzianco: „ceasul se apropie, când destinul Patriei şi al Monarhiei se va hotărî"... Nimic. Mulţimea pradă depozitele de arme. Parte din armata capitalei trece în rândurile răsculaţilor. Protopopov, silit, demisionează. „Nu-mi rămâne decât să-mi zbor creierii", ar fi spus el, după relaţiunile altui istoric, în acel moment. Ţarul refuză să schimbe ministerul şi să facă inevitabilele concesii. Numeşte un nou comandant al Petrogradului şi se decide să meargă, el însuşi, în capitală. „Nimeni nu credea în revoluţie", scrie Block, „tot timpul se credea că e vorba de o simplă învălmăşeală pricinuită de foamete". Începe voiajul Ţarului spre Petrograd. Îl întâmpină, pe drum, veşti cumplite. Cineva îl roagă să acorde, grabnic, o Constituţie. Însuşi noul comandant al capitalei insistă în acest sens. Pentru prima oară, Ţarul lasă să se înţeleagă că e hotărât să realizeze unele reforme. E pe calea concesiilor. Telegramă către Ţarină: „vreme superbă... expediat trupe suficiente. Te iubesc. Niki". La Petrograd s-a constitui, de la sine, un guvern provizoriu sub prezidenţia lui Rodzianco.

În anturajul Ţarului, în cele două trenuri imperiale, se elaborează proiectul unui marş contra rebelilor; ţarul să se întoarcă la Pskov, la 329 verste de capitală. Sprijiniţi pe armata generalului Ruski, partizanii guvernului dictatorial vor organiza o rapidă expediţie de pedepsire. Aflând că o staţiune apropiată e în stăpânirea rebelilor, Ţarul însuşi ordonă mergerea la Pskov: puteţi să vă bucuraţi! exclamă un curtean, împrăştiind vestea în convoiul imperial.

Capitala e sub arme, regiunea întreagă în rebeliune. Sfetnicii Ţarului, neîncrezători, socoteau că primejdia e inexistentă, şi că totul se va aranja printr-o simplă înţelegere cu Guvernul Provizoriu.

Sosesc rapoarte: a început debandada. Pretutindeni circulă trenuri înţesate cu soldaţi beţi. Împăratul se decide, în sfârşit, să-l primească pe Rodzianco, stăpân pe capitală, idol al mulţimilor. Din Pskov îi telegrafiază: „în numele mântuirii Patriei şi a fericirii Poporului" îi încredinţează puterea, cu condiţia ca „ministrul de Război şi ministrul de Externe" să fie numit de Ţar. Dar Rodzianco renunţă la o întrevedere cu Împăratul şi deleagă doi membri ai Dumei să meargă la Pskov. Aceştia sunt precedaţi de o telegramă a comandanţilor de armată cari îl sfătuiesc şi îl imploră să abdice în favoarea ţareviciului.

După câteva ceasuri, Ţarul era hotărât. Renunţă la tron. Evenimentele au arătat că aceste supreme concesii n-au mai putut fi de folos. Guvernul Rodzianco – el însuşi – n-a mai stăpânit situaţia şi dezlănţuirea evenimentelor. Rezistenţa oarbă, izvorâtă din cinica ignorare a realităţilor, – ezitările şi dezorientarea monarhului, a camarilei şi a guvernului absolutist au determinat cea mai formidabilă explozie de forţe şi pasiuni populare. Zăgazul, care nu fusese ridicat la timp, a fost debordat şi rupt, şi valurile au rămas stăpâne. Încăpăţânarea şi inconştienţa determină întârzieri cari zădărnicesc, în cele din urmă, orice concesii, orice capitulări.

E ceea ce se desprinde din severa expunere a poetului Alexandru Block.

TAKISMUL ŞI REVOLUŢIA

D. C. Xeni e faimos prin ministeriatul său de o lună în guvernul prezidat de Take Ionescu, al cărui fidel şi recompensat ţucălar a fost, neîntrerupt, o viaţă întreagă. A dus, în acea vreme de apogeu, o comică luptă cu cortina lui Ressu şi cu rezistenţa directorului de atunci al Teatrului Naţional, Victor Eftimiu, care l-a întrecut şi l-a învins printr-o inegalabilă artă de a se prosterna: din acel moment a şi început declinul d-lui C. Xeni, demoralizat de pierderea recordului său domestic, de sclav de cameră şi corp al marilor zilei.

Declin cu atât mai evident astăzi, când s-a pus la îndemâna d-lui Stelian Popescu, pentru întrebuinţări similare, sporite şi prin sarcina de a cugeta în numele şefului.

C. Xeni redactează buletinul politic al *Universului*.

Pe ziua de ieri se lansează într-o paralelă între marea revoluţie franceză şi revoluţia pe care ar pregăti-o d. Iuliu Maniu. Aceasta din urmă n-ar avea, scrie autorul, nici o şansă de succes.

Condiţiile din Franţa de la '89 sunt cu totul altele decât cele din România în 1928, – descoperă, fără prea multă dificultate, d. Xeni. Revoluţia, culminează d-sa, e o afacere periculoasă. De acord. D-sa este în măsură să ştie, mult mai bine decât oricare altul, că un samsarlâc copios, o intervenţie bine remunerată, constituie o afacere mult mai comodă şi mai recomandabilă decât o revoluţie.

Mai lesne riscă, d. Xeni, în materie de afaceri, chiar un război, decât o răzmiriţă. Experienţa d-sale personală i-a clarificat, fără putinţă de îndoială, preferinţele.

Dar nu poate fi totdeauna, şi în toate, vorba de ceea ce preferă d. Xeni. De aceea ne îndoim de profeţiile şi de rozele, dumisale, viziuni. Nu e suficient ca ţăranul să fie proprietar şi „privilegiat al impozitelor", ca ţara să rabde tâlhăriile şi să tolereze greşelile şi incapacitatea guvernanţilor.

O recoltă bună nu rezolvă un proces social şi politic, nici nu-l amână. Prea reduce totul, d. Xeni, la o chestie de stomac. Nu e vinovat, desigur. E în firea dumisale. Dar grijile viitorului rămân, totuşi, mari.

ÎNCĂ UN MARE DISCURS

Vocea d-lui Mussolini, solo de dictator, domină iarăşi concertul european. E probabil o necesitate de expansiune a organismului d-sale care, în vocalize sonore, exprimă, politiceşte, Italia, în criză, de la un timp, de tenori autentici. E nevoia de spectacol, şi de spectatori, aceea care împinge pe alpinistul social, d. Mussolini, să-şi umfle pieptul şi să gesticuleze pe piscuri faţă cu

soarele şi granitul. Această pasiune oratorică, această predilecţie abundent satisfăcută, pentru expozeurile profetice, trădează, poate, pe lângă tendinţa de a-şi afirma importanţa – „vorbesc, deci sunt ascultat" –, şi acea nesiguranţă în izolare care te obligă să fluieri în pădure sau să cânţi pe întuneric. Mai sunt câţiva muritori în aceeaşi ameţitoare situaţie de Duce, dar fără titlu. Nu-i vedem, totuşi, stăpâniţi de diavolul profetic al expozeurilor. Cel puţin de două ori pe an, Ducele tună şi fulgeră – e genul d-sale –, oratoric, despre „politica externă a Italiei", ca şi cum ar fi, aceasta, cea mai de seamă preocupare a omenirii. Socotim, pentru copiii pământului, că e tot atât de interesant să fim informaţi despre politica externă a Marii Britanii, bunăoară, şi a Uniunii Sovietice, două state care-şi dispută, într-o mută şi febrilă încordare, imperiul lumii. Poate că ne-ar interesa intenţiunile şi orientările Americei, ale Franţei şi ale Germaniei. Dar tocmai Chamberlain şi Lunacearski, tocmai Kellogg, Poincaré şi Stresseman sunt afectaţi, în chestiunile externe, de un laconism supărător pentru curiozitatea noastră.

Oamenii se emoţionează de cuvinte: e în natura lor. Verva externă a lui Mussolini excită cafenelele, cancelariile şi redacţiile globului. Italia, prin glasul Ducelui, s-a declarat făţiş pentru revizuirea tratatelor. Încă odată, deci, politica Italiei, cu preocupările ei, desigur, mai înalte, este, vrând-nevrând, categoric vrăjmaşă intereselor României.

Nu se poate, din punct de vedere românesc, reţine altceva din galimatismul profetic al dictatorului italian. Punctul său de sprijin, în politica central-europeană, e Budapesta. O proclamă şi repetă că marea nedreptate a tratatelor e mutilarea Ungariei: restabilirea frontierelor ungureşti, ea singură, va statornici pacea în mijlocul continentului. Italia va sprijini o asemenea politică.

Această declaraţie e însoţită de cinica mărturisire că în chestiunea optanţilor, ca şi în „ridicula afacere de la St. Gothard", Ungaria s-a bucurat de concursul ferm al diplomaţiei italiene. E atât de clar încât demersurile de astă- iarnă, la Roma, ale reprezentanţilor noştri, nu pot fi altfel calificate decât de orbire. Iar ezitările şi subtilităţile impuse politicii externe româneşti, în lumina destăinuirilor d-lui Mussolini, apar ca un pericol naţional.

Cunoaştem părerile d-lui Titulescu despre francofilismul excesiv al politicii româneşti şi dispreţul d-sale, disimulat, pentru Mica Antantă. Şi iată că d-l Mussolini îşi arată bucuria că „Mica-Antantă are un caracter negativ“, ceea ce e mai mult decât o indicaţie că această bucurie a duşmanului declarat al graniţelor româneşti poate fi curmată tocmai prin completarea şi desăvârşirea Micii Antante. Tratatul de alianţă trebuie împins până la ultimele lui consecinţe fireşti: Iugoslavia, Cehoslovacia şi România să-şi garanteze toate frontierele, împotriva tuturor duşmanilor eventuali. În acest sens trebuie îndreptate sforţările politicii româneşti.

Atitudini mai complexe, formaţiuni mai subtile, sferturi şi jumătăţi de alianţe, pentru fracţiuni de situaţii, cu ⅓ sau ¼ prieteni sau aliaţi, după cazuri şi împrejurări, sunt combinaţiuni şi artificii de cancelarii, aventuri iscate de creiere mult prea imaginative. Mussolini, dimpotrivă, şi-a plantat atitudinea pe o bază largă şi clară: revizuirea tratatelor cu sprijinul inevitabil al Angliei, al Germaniei şi al Ungariei.

Sfidarea nu îngăduie formalităţi. Vremea izmenelilor a trecut. Şi cu toate că România e o cantitate neglijabilă în viziunea d-lui Mussolini proiectată pe un teatru mondial, între 1935-1940, se impune o atitudine drastică faţă de anticipările verbale ale unui atentat asupra frontierelor de la Trianon: jos mâinile! Pentru noi, tăcerea guvernului român poate fi explicabilă: semne de paralizie şi incapacitate. Peste graniţă, însă, tăcerea înseamnă impotenţă, resemnare, consimţământ. În curând, totul va lua proporţiile unei trădări involuntare.

E de prisos, desigur, să relevăm că evocând pactul de amiciţie italo-român şi reclamând, în acelaşi discurs, revizuirea Tratatului de la Trianon, d. Mussolini îşi nesocoteşte semnătura şi angajamentul: d-sa a garantat în 1926 frontierele actuale ale României. În kaiseriana d-sale teorie a nulităţii tratatelor, intră desigur şi formularea non-valorii cuvântului dat şi iscălit.

În toată această declaraţie de vrăjmăşie, a ultimului d-sale expozeu, d. Mussolini îşi poate însă crea un titlu la recunoştinţa României: acela de a-i fi atras atenţia asupra rătăcirilor de până azi: de a-i fi indicat, din timp, o politică externă fermă şi precisă. Şi

fiindcă astfel sunt încă împrejurările în Europa, această politică nu poate fi decât: contra Fasciei! contra magnaţilor!

PROASTA SATULUI

Pe zi ce trece, Societatea Naţiunilor se afirmă ca un simplu birou de înregistrare, ca un oficiu de constatare şi consfinţire a stărilor de fapt. E o realitate pe care au înţeles-o şi au exploatat-o în folosul lor popoarele îndrăzneţe şi conştiente. Rând pe rând, turcii, italienii, polonii şi maghiarii s-au folosit de slăbiciunea, şi, în acelaşi timp, de artificialul prestigiu al Ligii. Orice uzurpare, orice lovitură, oricât de izbutită şi de consolidată, are nevoie, în cele din urmă, de sentinţa confirmativă a vreunei instanţa superioare, sau de recunoaşterea oficială a vecinilor, spectatori fără interese prea speciale de apărat. În felul acesta Dreptul îşi menţine mica sa prerogativă la un cuvânt de spus după o ispravă consumată. E unica sa forţă, – necesară, dar derizorie. Căci cuvântul său nu poate decât să aprobe deciziunile şi actele celui mai forte. Aci, pe pământ, el îşi are preoţii săi iscusiţi, cu tocă şi cu robă, cari să-i tălmăcească, întortocheat, capitulările-i solemne. Deasupra naţiunilor, într-o imaginară zonă eterică, printre porţi de azur şi coloane de nori, planează o cumpănă de aur, frauduloasă, pe al cărei taler cu strâmbătăţi apasă, cinic, pumnul celui mai tare. Sucursala divinei instalaţiuni funcţionează, pentru cei mai ireductibili şi redutabili împricinaţi, cari sunt popoarele şi guvernele, la Geneva.

Singurul stat care s-a înfăţişat acestui tribunal, cu naivităţi şi neruşinări candide de Phrynee, nud răsărită, dintre rufele-i vaporoase, în faţa judecătorilor, cuceriţi de atâta frumuseţe şi virtute în pielea goală, a fost România. Dar judecătorii săi nu sunt esteţii rafinaţi şi înţelepţi ai tribunalului antic, ci bătrânii surpaţi şi cinici, hârşiţi în cariera de dezvirginatori şi negocianţi de carne vie, ai unui superparlament intercontinental.

Ei nu s-au lăsat impresionaţi de linia pură a oratoriei d-lui Titulescu, ci au cătat la plastica deficitară şi echivocă a maestrului.

România nu s-a retras cu nici un protector după exhibițiile-i adorabile și repetate. Cel mult dacă a trecut din poală în poală, inutil pângărită de flirturi, oferte, dăruiri și abandonări succesive. Bătrânii stricați de la Geneva n-au nici cavalerismul unei atitudini cuviincioase și decente față de femeia care li s-a încrezut. Astfel s-a retras România din localul Națiunilor: hulită ca Mona Vana, lapidată ca Juditha. Asupra ei se operează, de la un timp, marile dovezi și demonstrații de justiție și imparțialitate ale pretoriului internațional, compromis și acoperit de ridicol, într-o infinitate de prilejuri ratate. România e pe cale să devină suprema resursă, unica rațiune de a fi a instituției de la Geneva.

E calul de bătaie al deprinderilor ei juridice. Credem aproape că această nefericită și umoristică situație va deveni cu vremea o garanție a însăși independenței noastre. Necesitatea în care se află Societatea Națiunilor, de a păstra sub jurisdicția ei un stat docil asupra căruia să-și exercite simțul de dreptate și din ale cărui blegi expuneri să-și facă un titlu de prestigiu, îi creează obligațiunea de a-l menține, în cele din urmă, în ființă. România este „domnul care primește palme“ pe malurile Genevei. Dacă n-ar fi fost România, desigur că Societatea Națiunilor ar fi inventat-o. E o chestie de demnitate și pudoare, e o problemă vitală.

Turcia lui Kemal-Pașa a reocupat Constantinopolul, gonind garnizoanele aliate, în 1918. Societatea Națiunilor s-a înclinat. Mussolini a bombardat Corfu, nimicind o instalație de refugiați și decimând niște excursioniști. Societatea Națiunilor i-a acordat cincizeci de milioane de lire despăgubiri. Lituania a obținut în 1918 Vilna din partea Societății Națiunilor. Un general polonez a intrat în Vilna. Societatea Națiunilor se bâlbâie până azi. Ungaria a fost prinsă în pat cu peninsularul Mussolini, prevăzut cu o mitralieră, ca mijloc de înțelegere. Comitetul Ligii Națiunilor a examinat corpul delictului și a găsit că e de natură cu totul particulară. În această scabroasă chestie au vorbit cu vehemență reprezentanții Cehoslovaciei, Iugoslaviei și Franței. A răspuns cu aroganță un general maghiar. Singurul discurs timid și fleșcăit a fost al d-lui Antoniade, reprezentantul României: adică al statului cel mai amenințat. Mâine se va judeca din nou reforma agrară sub chestiunea optanților. Singurul stat care n-a impus respectul îndeplinirilor lui și al suveranității lui, la Geneva, e România. Iar vina e, desigur, a guvernului, paraliticul prizonier al străinătății, victima dezarmată a formulei „prin noi înșine“.

Aproape fiecare sat al țării își are proasta lui. O biată femeie, săracă și scrântită la minte, hărțuită de copii și de câini, și de poftele acelor dizgrațiați, cretinii, gușații și bețivii, alungați, altfel, de pretutindeni. E imaginea României de astăzi în ansamblul european. Situația noastră externă se caracterizează de minune cu versurile decadentului poet Rollinat:

„Elle était toujours enceinte,
la pauvre buveuse d'absinthe“...[1]

DE LA MUSSOLINI LA BETHMANN-HOLLWEG

Om al loviturilor de stat și de teatru, agitator de vorbe mari, jonglor de baloane de încercare, d. Mussolini hărăzește Europei ascultătoare, și mai ales „glorioase“, momente de nemeritată neliniște. Seninătatea relativă din cerul boltit al politicii europene este, mulțumită Ducelui, străbătută din timp în timp, de câte o expresie fulgerătoare însoțită de o grimasă de efect. Expozeul recent are toate elementele cari au caracterizat până acum personalitatea omului de stat italian. Este clar, categoric și mai ales spus de la nivelul înalt pe care cele șapte coline ale Cetății Eterne îl împrumută vorbitorilor italieni.

Din el se desprinde, însă, o dureroasă morală. Războiul nu a folosit la nimic. Experiența tragică a anilor de tranșee nu a modificat decât o hartă, dar nu „și concepția oamenilor de stat. O veche concepție, care pe vremuri reușise să revolte întreaga lume și care părea înmormântată în groapa comună a jertfelor și deziluziilor, se ridică din nou la orizont, renaște din cenușa uitării. Ea nu face altceva acum decât să se mute pe un alt meridian, să se plaseze la o altă latitudine. Dar rămâne aceeași concepție de imperialism cutezător, conştient de cinismul ţelurilor urmărite. Azi, d. Mussolini se ridică împotriva tratatelor de pace, dispreţuindu-le, aşa cum odinioară cancelarul Imperiului german, Bethman-Hollweg, a făcut-o, în ochii aceluiaşi bătrân şi glorios continent. Pentru cancelar, tratatele erau simple petice de hârtie, pe cari le rupi, în dispreţul semnăturii cu care a-i întărit-o, le rupi, le azvârli la gunoi sau fabrici corăbii pentru jocul copiilor în bazinurile grădinilor publice. Pentru d. Mussolini, acelaşi lucru. Le rupi sau le modifici, după cum crezi, după cum vrei, sau după cum „necesităţile unui popor în creştere“ îţi dictează. Aceeaşi necesitate care, după cu spusese Bethmann-Hollweg, nu cunoaşte legi – şi care dusese la nerespectarea tratatelor existente în 1914 – va intra în joc, atunci când nevoia de expansiune a imperialismului italian o va pretinde. Faţă de această concepţie, la ce mai sunt bune pactele de arbitraj, ce confienţă mai poate prezenta în spiritul poporului o hârtie, sigilată şi paragrafată, în aplauze, cu aparat de şedinţe solemne şi defilări militare, – cari scapătă, prin forţa realităţilor ascunse, într-un ridicol de operetă.

---

[1] „Ea era mereu gravidă / Săraca băutoare de absint...“ (franc.).

D. Mussolini, reeditând o sfruntată şi răpusă concepţie politică, nu izbuteşte decât să se semnaleze popoarelor vigilente cari vor improviza, în faţa Italiei, cordonul sanitar, fatal Germaniei şi Rusiei.

O PROBĂ DE MISTER

Surpriză, pe masa de scris: un corp negru-cenuşiu peste vraful de ziare şi hârtii – poate o bucată de gresie, improvizată în *presse-papier*, sau vreun ghem de zgură, ori o schijă de obuz, vreo mostră de săpun prost, ori, mai degrabă, o piatră de lustruit sobele de tuci? Ne apropiem, nedumiriţi. Frântura de materie întunecată şi zgrunţuroasă îşi păstra cu îndărătnicie misterul. Aspră arătare, indescifrabilă şi dătătoare totuşi de greaţă. Pe ce căi subtile, oare, corpul acela necunoscut se adresează nervilor sensibili din deşertul de sub coşul pieptului şi îl frământă a revărsare? Privirile cercetează

taina lipicioasă în zăcerea ei îndărătnică. De unde vii şi cine eşti, o tu, masă de atomi care sfidezi experienţa şi cunoştinţele noastre ştiinţifice?

– Evrica! – exclamă, strivind o muscă imaginară pe frunte, un redactor cu predilecţii cosmologice –, pietroiul acesta sfârtecat şi frânt soseşte de pe altă lume: e părticică dintr-un aerolit, fără îndoială.

Străbătuţi de un fior interplanetar, ne aplecăm, cu evlavia celor de la Mecca, peste negrul, mutul, scârbosul, neînsufleţitul şi neindescriptibilul mesager al altor circuituri şi sfere.

– Te înşeli, urlă un tovarăş, ras proaspăt, nu-i decât o perucă murdară prinsă într-o masă pietrificată de alifie mercurială!

– Ba e o ciupercă, din cele ce cresc pe coaja copacilor, întâmpină un botanist.

– Un cancer, îi taie vorba unul care făcuse un an de medicină şi eşuase în gazetăria semiliterară.

– *Merde*! – cambroniză[1] al cincilea, şi până să aibă dreptate,

– Ce-o mai fi şi asta domnule? se văieta, în sfârşit, cineva care nu îşi permitea niciodată o părere precisă...

Şedinţa se eterniza, perplexă, în jurul mesei de scris care suporta motivul şi obiectul îndoielilor noastre.

– E poate sufletul lui Vintilă Brătianu...

– E politica externă a României.

– E creierul regimului...

– E o lavă adusă din Herculanum şi Pompei...

– E plămânul unei momâi egipţiene!... Oboniam.

Deodată astronomul sparse tăcerea cu un hohot de râs:

– E o bucată de pâine! persuadă el cu accentul găsit al adevărului, o bucată de pâine de pe front, păstrată în muzeul vreunui regiment.

– Imposibil! hotărî cel care era să fie medic (pipăind misterul), oricât de proastă era pâinea în război, nu putea să ajungă în zece ani în halul acesta!

– Are dreptate, încuviinţă un glas.

Era să renunţăm, dacă unul din noi n-ar fi zărit, pe masă, o etichetă, evident dezlipită de pe neidentificatul obiect al discuţiei noastre.

---

[1] *Cambrer* (franc.) = a se arcui.

– Citeşte tare, îl rugarăm. Şi el citi:

„Probă din pâinea pe care o dă oamenilor, ca hrană, baronul de Rainik, proprietarul moşiei Rainik – Ialomiţa"...

– Aşa da, mai înţelegem! ridicarăm, în cor, şedinţa.

ÎNDEMN LA LEGALITATE

La Bihor, la 26 iunie, se experimentează, pentru a doua oară, rezistenţa cetăţenească. Zicem: pentru a doua oară, fiindcă o primă şi reuşită încercare s-a făcut cu prilejul adunării de la Alba Iulia. Exemplul a fost inaugurat de către chiar fruntaşii opoziţiei populare. Dârza lor hotărâre şi energica lor declaraţie că vor ţine congresul cu orice preţ, a intimidat şi a răpus harţagul dictatorial al guvernului. A fost o capitulare în câmp deschis – şi cea dintâi. Şi acum, iată, scrisoarea d-lui Iuliu Maniu către bihoreni arată că Partidul Naţional-Ţărănesc pregăteşte guvernului înfrângeri noi. E şi firesc.

Teroarea şi abuzul nu înfricoşează prin ele înşile, ci prin frauduloasa lor participare la principiul de autoritate. Doi jandarmi nu reuşesc să oprime un sat întreg. Ţăranul e confuz şi paralizat fiindcă cei doi zbiri reprezintă, până şi în abuz, ordinea şi legea. Uniforma lor speculează, apoi, într-însul amintiri de ierarhie şi disciplină militară. Îndrăzneala, deci, a unui ministru oligarh şi a unui administrator de plasă nu-şi are izvorul într-un curaj propriu, ci se sprijină pe ascultarea maşinală şi pe teama perfecţionată a cetăţeanului în faţa legii. A fost nevoie de zece ani de prigoană, de conrupţie şi de farsă guvernamentală şi administrativă pentru ca locuitorul să se dezbere de o disciplină care îl supusese până la orbire, şi să vadă cu ochii liberi, dincolo de insignele şi de simulacrele autorităţii, chipul hidos al uzurpaţiunii travestite. E clar, în sfârşit astăzi, pentru tot norodul: miniştrii, pretorii, prefecţii, jandarmii şi primarii îşi pierd autoritatea cu care sunt învestiţi, la cea dintâi mişcare a lor nelegală, la primul gest abuziv şi ameninţător. Cei ce calcă legea şi procedează, totuşi, ca autoritate, nu sunt decât îndrăzneţi mistificatori.

Alegătorul bihorean ştie astăzi că funcţionarul care îi va refuza cartea de alegător e un hoţ. El ştie că jandarmul care va încerca să-l împiedice de la vot e un bandit. El îşi va aminti, când va fi bătut şi împuşcat, de porunca Scripturii.

Şi cum guvernul cunoaşte şi el această stare de spirit, va socoti prudent să procedeze ca la Alba Iulia, cedând. E mai cuminte şi, în felul acesta, agonia îi va fi lină, moartea mai dulce, iar ţărâna, poate, uşoară.

PENTRU 13 ANI

În sfârşit, cu sincope lugubre, cu disperate pierderi de conştiinţă, cu prăbuşiri în catalepsie, cu deşteptări aiurite, cu furii incoherente, târâş-grăpiş, pe brânci, în patru labe, guvernul a ajuns în pragul verii, ca la un ţărm lins de ape, răcorit de linişte, răsfăţat de soare. Trebuie să fie într-o stare sufletească vecină cu a ocnaşului evadat din fortul de la Tropice, după ce a pus între el şi potere codrul sinistru, cu jivine flămânde, cu pitici răi şi ţânţari săgetători. Unda blândă a Pacificului îl va purta pe o bârnă până la o corabie de contrabandişti şi până la limanul libertăţii, unde îl aşteaptă luptei noi. Dar, cel puţin până atunci, e singur şi stăpân pe sine. Ca un guvern plutitor pe talazul vacanţei.

Mai sunt, se zice, câteva hopuri. Nu în lunile de vară, însă, va cădea guvernul ciuruit de pe parapetul puterii. Nu în lunile de vară se încheie vieţile. Arşiţa nu omoară. Desăvârşeşte numai putrefacţiile şi cangrenele. Vara e un vast balon de oxigen şi un cuptor în care se dospesc cărnurile bolnave. Toamna e cimitirul care aşteaptă, în gropi umede, recolta, pusă la punct, de lepre şi mucegaiuri. Din acest punct de vedere, deci, a amânării horcăitului final, isprava guvernului care a rezistat cu exasperare, e o adevărată victorie medicală. De atâta ştiinţă şi eroism, pute văzduhul ţării. Dar nu-i poţi face o vină omului că durează până la ultima-i suflare. Iată-l într-un moment de odihnă. Presimte o noapte şi o zi mai liniştită, – mintea lui împăienjenită recapitulează fazele recente ale năprasnicei agonii. Să-l urmărim.

Ce a vrut acest guvern de şase luni încoace? Nimic alt decât să salveze moştenirea de putere pe care i-a lăsat-o, grea şi neaşteptată, Ionel Brătianu. Acest atlet al loviturii de stat se avântase într-una din acele întreprinderi cari reclamă, neapărat, vieţuirea celui ce o concepuse. El singur corespundea, cu mijloacele sale, unei concepţii atât de întortocheat personale. Din ziua de 4 ianuarie 1925, Ionel Brătianu întrevăzuse o nouă perioadă de dictatură liberală, care, începând la un moment oarecare, să dureze vreo zece-doisprezece ani. Pentru el, principala problemă era să se găsească la guvern, în acel moment, uşor de prevăzut şi – cu oarecare aproximaţie – precizabil. Guvern Averescu, – pauză între oboseala liberală şi momentul agoniei regelui Ferdinand. Din pridvorul înalt de la Florica, un an de pândă aţintită şi felină. Un salt: Ion Brătianu a prins momentul, ca o pisică un fluture. Şi a început să se joace cu el, graţios, sprinten, plin de fantezie şi iscusită deprindere. Avea, dinainte-i, treisprezece ani – funestă cifră – până la majoratul regelui Mihai.

În alternative de calm şi alarmă, preparate după reţeta ştiută, a declaraţiilor senzaţionale, a înteţirilor şi atenuărilor de stare de asediu şi cenzură, presărate la răstimpuri de câte o arestare şi un proces, – şi răstimpul între două domnii va fi traversat, fără zdruncinări cari clintesc rinichii unui regim. Procesul Manoilescu. Oricare alt prim-ministru ar fi demisionat. El redactează un comunicat drastic şi dezastruos şi trece mai departe. Atunci a intervenit un căpitan de streptococi care, de pe gâlca dictatorului, i-a năvălit în sângele fierbinte. Flota palidă a leucocitelor liberale aţinu calea năvălitorilor. Marşul streptococilor. Ei cântau *Marselieza* şi *Deşteaptă-te române* pe o căldură de 41 de grade. Ei ştiau, ca şi leucocitele cotropite, că victoria e aceluia care rezistă un sfert de oră mai mult şi fiindcă au ţinut minte acest lucru, mai mult decât adversarii, în cele din urmă au biruit.

Şi iată guvernul cu moştenirea celor treisprezece ani pe braţe. Minuţiosul Vintilă Brătianu a socotit povara insuportabilă şi viitorul inextricabil. A demisionat. Dar organismul creat de demiurgul politic Ioan reacţiona de la sine: i s-a refuzat demisia. D. Vintilă a stăruit. Apelează la d. Maniu. Pertractări. Impresie de netăgăduită panică în guvern. Atunci, cu diferenţele de aspect şi temperament, d-l Duca se improviză în Clemenceau-ul guvernului. Începu să acuze pe vintilişti de defetism. Oamenii d-sale blamau puzilanimitatea şi neputinţa primului ministru. D-l Duca înduplecă toată lumea să lase colacele de salvare şi să se lege cu funii de catarte. Treacă valurile, bată vânturile: nu ne mişcăm de aici! Asta fu şi rămase tactica guvernului. De atunci încoace a izbucnit şi a trecut o foamete. S-au dezorganizat transporturile. S-a întins şomajul. Muncitorii şi ţăranii şi-au dat mâna în mizerie, contra liberalilor. Au izbucnit în ţară unsprezece mari întruniri. Peste graniţă s-a pierdut şi s-a recâştigat procesul optanţilor. S-a pus chestia revizuirii Tratatului de la Trianon. S-a proclamat sub cerul românesc jurământul spăimântător de la Alba Iulia. O adunare naţională a denumit guvernul „duşman al patriei". S-au început, şi se prelungesc, penibil, tratativele de împrumut. S-a renunţat fără ruşine la întregul program economic liberal. S-a adoptat cu cinism programul adversarilor. Nu s-a reuşit în nimic. Domnul Vintilă nazalizează: „Văd şi eu, dar n-am ce face, – ţara mă vrea". Totul trosneşte, pârâie, se dezagregă. D. Vintilă, întărit în monomania lui, constată: „Am numai succese".

Iată, a venit vara. Iată-i, au ajuns vara. Parcursul, în timp, e o dâră purulentă, disputată de muşte verzi. Dar guvernul consideră ca o victorie atrocea lui strecurare printre lovituri şi printre dezastre. La toamnă, spun ei, se vor retrage. Depinde. Dacă organismul robust al ţării se va întrema, cât de cât, în acest răstimp, în care nu-l mai bântuie miniştrii şi dregătorii în concediu, guvernul va găsi la toamnă noi motive să horcăie, în marsupiul răbdător al patriei. Dacă, dimpotrivă, starea ei se va înrăutăţi, guvernul se va retrage. Căci vermina părăseşte întotdeauna trupul care, învins de tifosul exantematic, începe a se răci.

ATENTATORUL

Într-una din republicile Americei de Sud s-a întâmplat un atentat politic nou. Preşedintele, îmbrăcat civil, deşi principala lui meserie era de general de corp de armată şi a comandat, în munţii natali, până la cincisprezece sute de vânători şi de geambaşi, prevăzuţi cu trei tunuri scurte pentru tragere directă, tocmai primise defilarea gărzii republicane şi trecea printre două rânduri de populaţie entuziastă, în Fordul său recentisim de patru locuri, cu şofeur de ciocolată, pornire mecanică, deschis.

Şofeurul negru era un fel de a demonstra împotriva moravurilor inumane ale marei confederaţii de la nord. Paradă ocazionată de împlinirea unui an de la marşul şi lovitura de stat care-l adusese în capul treburilor publice.

Un an, de când îşi făcuse intrarea triumfală în palatul prezidenţial, trecând peste cadavrul predecesorului său, străpuns în prag, nefericitul general de corp de armată Carramba, rivalul său, părăsit din primul moment de trupele guvernamentale, cuprinse de panică la pasul rebelilor din stânci. Învingătorul luase din primul moment măsuri cumplite, pentru menţinerea ordinei noi.

Toţi şefii partidului advers, generalii şi coloneii armatei fugare, au fost executaţi în primele 24 de ore, conform sentinţei unui tribunal marţial cu procedură urgentă. Capii de familii ai fracţiunei plutocratice ostile noului guvern au fost închişi în fortul zidit de spanioli în 1527 şi constrânşi acolo să se sinucidă prin strangulare sau aruncare de pe metereze. Averile lor s-au confiscat însă numai pe jumătate, fiindcă dictatorul ştia că nimic nu e mai primejdios şi mai hotărât decât un adversar redus, prin mizerie, la disperare. Iar familiile, constituite în consilii în jurul câte unui moştenitor minor, pentru o cât mai dibace şi mai îndelungată cultivare a disensiunii intestine, fură deportate la ţară, pe nesfârşitele pampasuri, printre herghelii.

Jaful prăvăliilor şi magaziilor din port, trei zile. Cea mai anevoioasă operaţie a fost licenţierea efectivului de campanie al gărzilor sale. Oameni fără altă meserie, ofiţerii şi soldaţii nu trăiau decât sau din soldă, sau din jaf. O înţelegere cu preşedintele statului vecin, tovarăş de puşcărie în Statele Unite, urmată de un război patriotic, semnal de tobe şi drapele, evocări de strămoşi şi de revendicări moştenite: „ceasul a sunat“.

Beligeranţii s-au masacrat glorios pe un vast platou, din zori până în crepuscul, în mitralie şi urale. Crâncenă bătălie, – dar nedecisă. Tratative de pace cu reciproce rectificări de frontieră şi schimb de vizite oficiale.

Dar canalia soldăţească era licenţiată pe lumea cealaltă. Linişte, a urmat, de fier, cu stare de asediu, patrule şi cenzură. Tolănit în Fordul prezidenţial, care costă la uzină aproape opt sute de dolari, cadou de reclamă al marelui inginer şi om de afaceri, preşedintele recapitula detaliile scurtei şi peripeţioasei sale domnii. Alături de el, juna sa fiică, turnată în bronz elastic şi recent, arăta două şiraguri de dinţi albi la două rânduri de cască-guri entuziaste şi oacheşe.

Culori în aer, de flamuri. Sirene de port exală larma lor cea mai festivă. Arşiţă, pălării de paie şi fericire. O detunătură. Alta. Găurit, dezumflat, preşedintele se abătu în braţele tinerei democratice principese.

Atentatorul, un tânăr de douăzeci şi trei de ani, palid, febril şi famelic, a refuzat să dea orice lămurire asupra conjuraţiei, declarând că a procedat din proprie iniţiativă şi în conformitate cu al său crez politic.

Regimul contra căruia a îndreptat soluţia *browning*-ului său ducea republica de râpă. A mărturisit pesemne adevărul, căci a fost spânzurat în câteva zile, de tribunalul marţial, în numele partidului revenit la putere, al defunctului general Carramba, plecat, vai, dintre cei vii. Pe când dacă ar fi fost complice cu vreo oarecare opoziţie, ea nu l-ar fi înlăturat mai puţin, dar, în orice caz, mai pe îndelete.

E scris în legea partidelor şi a regimurilor să se dezbere de cei cari îşi creează un titlu la recunoştinţa lor, atât de sângeros, de definitiv şi de măreţ, ca un atentat izbutit. E scris în legea ta, o, anonim (până la un timp), febril şi famelic atentator, tu, căruia, dintr-o dată, îţi datorăm totul şi care rezolvi totul şi nimic, să dispari, sistematic, sacrificat de măreţia sacrificiului tău stupid.

CULTUL EROULUI PREA-CUNOSCUT

După zidirea în piatră a moaştelor culese pe un câmp de onoare, s-a instituit un rit ţinând şi de protocol, şi de sentiment: salutul eroului necunoscut.

În toate metropolele, solii şi vizitatorii, delegaţi militari, suverani în trecere oficială sau incognito, simpli turişti, miniştri în turnee diplomatice, stele de cinematograf, toată această lume, în goană de automobil, s-a oprit lângă lespedea funerară, peste care s-au prăbuşit coroane grele de flori şi amintiri. Cohorte de vizitatori şi-au smerit statura, şi-au dezgolit creştetul de greutatea pâsloasă a pălăriilor, au înţepenit pentru o clipă în atitudinea de marmură a reculegerii. Era frumos şi măreţ acest postum omagiu adus anonimului care a pardosit, cu moartea sa, viaţa de trândăvie, afaceri şi lux a generaţiilor cari i-au supravieţuit.

Ţara noastră nu a făcut nici ea excepţie. Cultul acesta vitejesc a prins rădăcini, efectuându-se în marginile aceluiaşi protocol, în tiparul internaţional, cu unanimitate acceptat de toate ţările globului.

Iată însă că el tinde a fi înlocuit cu un nou cult, acel al lui I. I. C. Brătianu. Ziarele au relatat că vizitatori recenţi au fost duşi în grupuri să dea primul lor salut, la cel dintâi al lor contact cu Ţara Românească, defunctului de la Florica. Mormântul, mai puţin simplu decât lespedea patetică în nuditatea ei care adăposteşte la Filaret pe eroul necunoscut, va fi de azi înainte obiectul de adoraţie al vizitatorilor străini. Florile cari se cuveneau soldatului întregitor de ţară, vor fi de-acum, ca şi gândurile, îndreptate spre mausoleul boieresc în care se adăposteşte somnul confortabil al omului de stat român. Cinică ciudăţenie a timpului! După ce i-au deposedat, rând pe rând, copiii şi văduvele în viaţă, liberalii deposedează azi mortul necunoscut şi al tuturora, până şi de singura-i mângâiere postumă.

RAMOLOCRAŢIA

Se vorbeşte, cu tristeţă, de falimentul – acest negustoresc termen pare inevitabil – al generaţiei de sacrificiu şi victorie, aceea care e încă departe de patruzeci de ani, dar care inutil şi-a risipit vigoarea în epoca de după marile-i realizări plătite cu sânge.

D. M. Manoilescu a ridicat cu elocvenţă plângerea şi, din fericire, fără resemnare. D. Nichifor Crainic a adâncit problema. Mai din timp, în paginile *Cuvântului*, a apărut protestul în contra nedreptei şi funestei dictaturi a senililor, cari, în două grupuri, şi-au împărţit, şi după război, conducerea patriei, paralizându-i noul ei avânt, în rugina rutinei lor scârţâite, în nepriceperea şi temerea lor debilă. Era pe vremea procesului lui Manoilescu, acea spectaculoasă concretizare a urii şi a pizmei bătrânilor împotriva tinerimei care le-a servit de cârjă. Să insistăm, cu sadismul celor ce se pedepsesc singuri. Astăzi, conflictul surd al celor două generaţii revine o clipă acut, în actualitate, odată cu încheierea procesului constituţional care durează de doi ani. Luptă de culise, de astă dată, dar tot atât de definitiv câştigată de bătrânii neputincioşi la faptă şi ispravă, meşteri însă ai intrigii şi ai defăimării.

Generaţia care transpusese o clipă bătălia, pe câmpul social, a fost înfrântă. Fasciile averescane de la 1920, legiunile proletare din aceeaşi vreme, au fost sau canalizate şi abătute de la ţintă, sau dezbinate cu iscusinţă şi risipite. O parte, apoi, se grupase în jurul unui şef firesc, prin rang şi tradiţie. Calculul rece al sinistrului moşneag, Brătianu, a răpus în rebelul impulsiv şi dezordonat întreaga generaţie, avântată şi despreţuitoare de ipocrizii şi de forme. Şi nu mai învie morţii. Au trecut zilele eroismului posibil, zilele ascensiunilor bruşte.

Cei ce n-au ştiut disloca, imediat după război, areopagul rebegit, senatul friguros, al ciocoilor expropriaţi dar cramponaţi de putere, se închină astăzi ierarhiei stabilite. Încet, cu scurgerea anilor şi venirea iernii, le vor urma la posturile de comandă, pentru a reprima, la rândul lor, de le va fi cu putinţă, ritmul şi tresărirea tineretului nou. Căci ceea ce a izbutit şi s-a impus, şi ni se transmite, ca un drept câştigat, e anacronismul revoltător, e primitivismul politic al ramolocraţiei. E o revenire, cu agravări absurde, la ordinea perimată a triburilor colorate: aceasta, cel puţin, prevedea scuturarea din curmal şi din cedru a dictatorilor reîntorşi în copilărie.

APEL CĂTRE SINUCIGAŞI

Mă numesc 328, sunt în etate de 45 de ani, ştiu carte multă şi mă trag dintr-o familie de intelectuali, aproape bună. Am învârtit, deci, toate meseriile, fără să fi învățat nici una și, spre uimirea prietenilor cari se căzneau opt ore pe zi prin birouri, redacții și tribunale, am vânturat Europa, inclusiv Rusia Sovietică, și am trecut Oceanul, de-a pururi în trenuri, vapoare, aeronave, hoteluri și metrese de clasa I, sfidând mereu cu surâsul meu preparat și pus la punct ca o mașină infernală, aiurita întrebare: de unde bani?

Mi-a mers, însă, rău, de la o vreme, căci – o spun să o știe și colegii mai tineri – imaginația dă repede de capătul aritmetic al expedientelor. Și dacă n-ar fi existat vechiul meu conșcolar, ministrul Guță Tătărăscu, să-mi creeze o situație în organismul misterios al apărării statului, desigur, într-o bună zi Codul Penal s-ar deschis peste mine și m-ar fi strivit între paginile lui, ca pe o ploșniță. În curând, m-am distins în carieră, mulțumită ținutei literare a rapoartelor mele și înclinațiunei, înnăscute, pentru fantastic și bizar.

Deși utilizat în misiunile de subtilitate și finețǎ, mi-am obținut succesul de consacrare în afacerea care părea mai curând banală și neinteresantă a sinucigașilor. Pe scurt, părea la început o simplă afacere, vulgar-criminală, aceea că toți sinucigașii, de ambe sexe, pe cari hazardul, sau știința suverană, sau amândouă deodată îi scăpa, împotriva voinței lor, de la moarte, piereau, câteva zile după însănătoșire, împușcați în tâmplă sau străpunși de cuțit. E o recidivă, și alt nimic – se credea la început. Dar constatările medicului legist afirmau, neîndoios, că nu e vorba de o nouă încercare, de astă dată reușită, de sinucidere, ci de o crimă, dacă se poate spune, în toată legea. Și întâmplarea s-a repetat până a luat proporțiile unei calamități obștești: toți spânzurații, otrăviții, împușcații cari au dat greș, în încercarea lor de a eluda neplăcerile și răspunderile existenței, erau executați, în termen fatal și scurt, de o mână anonimă. E crima unui nebun, exclamau reporterii, detectivii și sociologii. E crima unui maniac religios care răzbună poruncile bisericii și pedepsește păcatul sinuciderii, afirmau romancierii. E crima unui poet plin de milă pentru acei cari au fost opriți, în mod abuziv, din călătoria lor depărtată, – intonau, în versuri, poeții.

– „E un complot comunist“, am proclamat, seara la raport, sec.

– „Ești nebun“, mi-a obiectat amicul meu, ministrul de Interne, „vrei din nou să ne îmbarci *dans une mauvaise affaire*.“[1]

– „Faci exces de zel!“ m-a dojenit șeful Siguranței.

Eu însă mi-am început, în secret, cercetările. Am stabilit o relațiune între cele petrecute la București, cu întâmplările, aproape identice de la Londra, Roma și Paris, unde toți disperații scoși leoarcă din Tamisa, din Sena și din Tibru erau suprimați prompt de un justicier invizibil.

După o serie de arestări inutile, o descindere nocturnă m-a pus în posesia documentului. Un manifest care urma să fie răspândit peste câteva zile. O cât de mică întârziere, și truda mea rămânea zadarnică, fiindcă mișeii se divulgau singuri:

„Apel la sinucigași“. Comitetul terorist arăta că socotește o crimă contra umanității dezinteresarea sinucigașilor de suferințele contimporanilor. Gestul lor de a trece pe lumea cealaltă fără să fi săvârșit măcar un atentat politic, atunci când nu mai aveau nimic de pierdut – dată fiind hotărârea lor de a dispare (stil detectiv – n. a.) – , trădează un egoism care merită pedeapsa capitală. Nimic mai înfiorător, într-adevăr, decât curmarea unei vieți pe cale de renaștere. (Această observațiune a mea a plăcut mult superiorilor, cunoscuți amatori de psihologie și aforisme.) Executarea în serie a sinucigașilor readuși la viață era, în mintea sceleraților teroriști, cea mai bună propagandă pentru a trezi pe deznădăjduiți la un civism rău înțeles. Nici o moarte, nici o sinucidere să nu rămână inutilă pentru societate, glăsuiește noua tactică a dușmanilor ordinei.

Dacă fiecare băutor de spirt denaturat ar suprima un zbir și fiecare decavat, sau amant părăsit, dacă fiecare canceros, sau neurastenic, înainte de a face gestul cel inexorabil, ar atenta la viața vreunui dictator, a vreunui uzurpator, vrăjmaș al poporului, libertățile cetățenești ar triumfa curând și progresul social s-ar realiza de urgență. „Libertatea și egalitatea prin ajutorul disperaților“ – iată noua doctrină care se bazează pe atenta cunoaștere a lașității oamenilor cu dor de viață și sănătoși. „Sinucigași din toate țările, uniți-vă!“, parafraza, în încheiere, Apelul confiscat.

---

[1] Într-o afacere necurată (franc.).

De prisos să adaog, ceea ce am scris în raport, că manifestul şi doctrina pleacă de la o profundă eroare psihologică. Starea sufletească a candidaţilor la sinucidere e legată totdeauna de cauze prea înrădăcinat personale. Nu se pot trezi, în aceşti nenorociţi, sentimente de compasiune socială, în aceşti izolaţi, idei de solidaritate umană. Formula teroriştilor e aberantă, iar crima lor, cum ar zice Nae Ionescu, inoperantă.

Ceea ce am şi susţinut în raportul meu, pentru care am fost viu felicitat, iar ministrul m-a recompensat din fondul O. P.[1], copios.

NOI ŞI CEILALŢI

Iată, în toiul verii, un moment politic, cu deosebire încărcat. Niciodată, d. Vintilă Brătianu, n-a avut prilej mai potrivit să-şi dea seama de inanitatea lui „prin noi înşine“. România, pe care banda bancară a Partidului Liberal a vrut-o chinezeşte izolată de restul lumii, e definitiv angajată în probleme externe. Toată liniştea ei depinde de rezolvirea acestora. Chestiunile interne se impun – s-ar părea – de-abia de pe al doilea plan. Dar o asemenea ierarhie a dificultăţilor nu e decât o iluzie, menită să împingă, cu mai multă violenţă, pe cel mai mic şi mai obstinat dintre Brătieni pe un drum de renegări, de reveniri şi, poate, de căinţe. Intransigenţa lui de odinioară, de mult îngenuncheată, e adusă într-o ascultare treptat mai umilă: în curând, fruntea cea îngustă şi încăpăţânată are să atingă ţărâna. Povara, cea mai actuală, a împrumutului, a optanţilor, a Micii Înţelegeri, îl obligă pe dictatorul-fără-voie să pipăie, cu nasul şi ochelarii, realitatea. D. Vintilă Brătianu face o mare descoperire: a unei lumi de care depindem. Un proces tardiv de creştere se desăvârşeşte în d-sa. Suntem, desigur, victimele infantilismului său politic. Aşteptăm ca, de la 62 de ani înainte, d. Vintilă Brătianu să intre cel puţin în faza delimitării între eu şi non-eu. Această trecere nu e lipsită de zguduiri. Telegrama brutală de la Berlin ne-o dovedeşte tuturora. Sunt şase ani de când d. Vintilă Brătianu a refuzat pur şi simplu să recunoască existenţa Germaniei. Concepţia d-sale de abecedar nu-i îngăduia să stea de vorbă cu o ţară învinsă. Amintiri confuze, din cartea de istorie, îi arătau popoare desfiinţate pe veacuri pe urma câte unui tratat dezastruos. În asemenea materie, primul-ministru trăieşte încă în epoca de invazie a turcilor. După Tratatul de la Versailles, Germania fusese prefăcută într-un fel de paşalâc francez.

De aceea, d. Brătianu a refuzat să discute: între România biruitoare şi statul german pus sub tutelă şi supraveghere nu puteau exista *litigii*. Era convins, vistiernicul nostru, că învinsul trebuie să renunţe, în cele din urmă, la toate, şi de aceea, smeritele lui oferte din 1922 au fost respinse, cu trufie. Mai mult încă: din opoziţie chiar, d-sa îşi veghea şi teroriza urmaşii, nu cumva să trateze şi să încheie cu Berlinul. Atitudinile stupide se răzbună. Trimis de finanţa engleză la Berlin, d. Vintilă Brătianu, astăzi când nu mai era solicitat, ci se prezinta cu o mână întinsă şi desfăcută ca un taler, a fost pus în faţa unor condiţiuni într-adevăr inacceptabile. Vremurile s-au schimbat. Atitudinile se inversează şi ele. Plătim preţul nepriceperii, neprevederii şi neroziei politice a d-lui Vintilă Brătianu. Stabilizarea, lipsită de sprijinul finanţei germane, atât de strâns angrenat în interesele britanice, îşi pierde mult din sorţii ei de reuşită. Mistica brătienistă însă nu se turbură de un risc care priveşte mai mult finanţele ţării decât ale Partidului Liberal. Aspră e lecţia şi umilitoare. Să suportăm, cu toţii, stagiul de *Kindergarten*[1] al specialistului Vintilă: dictatorul urmează un curs de geografie economico-financiară şi unul de istorie. Până astăzi nu ştiuse să îngâne decât: prin noi înşine. Mâine va rosti: *papa* şi *maman* – părinţii aceştia descoperiţi sunt vechile „mari puteri“.

Şi în chestia optanţilor, d. Vintilă Brătianu avu prilejul să-şi întregească viziunea despre lume. Marele poet ungur Ady Endre povesteşte, într-un poem în proză, de „cum a fost răpus Bodry“. Era, dulăul din curtea casei, amintire din cea mai depărtată copilărie. Era Bodry, câinele cel mai năprasnic de pe tot pământul, după cum curtea casei era colţul cel mai împodobit din toată lumea. Alături de Bodry, s-ar fi încumetat copilul să înfrunte toate primejdiile necunoscutului. Dar, într-o noapte, l-a găsit trântit în sânge şi încleştat de grumaz de un câine şi mai uriaş, şi mai voinic decât Bodry.

---

[1] Ordinea Publică.

[1] Grădiniţă de copii (germ.).

Dezamăgire, deşteptare: există deci un câine şi mai tare decât Bodry! E ceea ce a învăţat d. Vintilă Brătianu din păţania, cu alternative, de la Geneva: haita Partidului Liberal nu e de-ajuns să înfrunte neştiutul, nici să apere toate rapturile defunctului Constantinescu-Porcu.

Conferinţa Micei Înţelegeri constituie al treilea motiv acut de lepădare de sine pentru d. Vintilă Brătianu. România, care pentru a-şi reface finanţele a fost nevoită să ia drumul Canossei strămutată la Berlin; care pentru a-şi apăra reforma agrară a trebuit să făgăduiască, în culise, revizuirea necinstitelor isprăvi de expropriere constantinesciană în Ardeal, şi deci echitabile despăgubiri; această Românie vintilescă şi constipată de suportarea liberalilor, se întoarce, în sfârşit, cu elan, spre alianţele ei naturale: ameninţarea rectificării Tratatului de la Trianon obligă guvernul liberal la o atitudine solidară cu Iugoslavia şi Cehoslovacia. Iar ezitările şi aritmia din timpul afacerii de la St. Gothard sunt acoperite de regrete.

Triplă lecţie de modestie, triplă afirmare a realităţilor neîndielnice.

FOAME

Era în 5 decembrie anul trecut. S-a sinucis cu un cartuş de dinamită aşezat pe pântece. A dat foc fitilului şi a aşteptat să se apropie flacăra. A închis oare ochii, a scrâşnit din dinţi, şi-a încordat voinţa să stranguleze, odată cu spaima, pornirea supremă a trupului de a se apăra? O detunătură l-a sfârtecat. Prin fum, vecinii n-au mai găsit decât o tocătură împrăştiată.

Muncitorul era de multă vreme şomer. Cât trebuie să fi răbdat de foame, ca să recurgă la hrana infernală a dinamitei, – odată pentru totdeauna? Ce hărţuieli, ce scandaluri, ce mizerii îi va fi făcut stomacul de s-a decis să-l îndoape, în sfârşit, cum se cuvine. [...][1] sălbatică răzbunare împotriva organului stupid, de neîndurat. Muncitori, funcţionari, studenţi şi intelectuali, câţi din aceştia nu înţeleg oarba îndârjire de a-ţi smuci stomacul şi a-l spulbera până la stele, cu un ultim gest nimicitor. Muncitorul din Valea Jiului, care şi-a administrat cumplita cuminecătură a dinamitei, arată şi altora calea de urmat. Mai sunt în situaţia lui, după relatările oficiale, aproape patruzeci de mii. Ardealul întreg şomează, pe urma suprimării creditelor, determinând stagnarea industriilor, a exploataţiunilor şi a cherestelelor. Dumicatul infernal al minerului Ciura Ioan a deschis zgomotos această problemă – paradoxul tragic al şomajului în România. Pretutindeni bogăţii în părăginire, mucegăite forţe, energii atrofiate, aşteptând milostivirea lui Vintilă Brătianu, a Băncii Româneşti, a Creditului Industrial. O ţară întreagă paralizată şi flămânzită de încăpăţânarea cointeresată a unui maniac, de care nici un efort nu e în stare să ne dezbere.

Să fi ajuns, oare, la constipatele urechi ale primului-ministru ferocea sinucidere a flămândului de la Petroşani? Poate avea vreun înţeles omenesc, pentru Vintilă Brătianu, o cină cu nitrogen, un super-harakiri ca al lui Ciura Ion? Mai curând, credem că în asemenea fapte, primul-ministru găseşte un îndemn la perseverenţă. O ţară în care şomerii, mizerabilii şi disperaţii îşi sparg pântecele şi se avântă în neant, fără urme, poate fi guvernată oricum şi oricât.

DINCOLO DE CUVINTE

Nu ne putem aştepta, desigur, de la primul comunicat al conferinţei Micei Înţelegeri la rezultate. E un simplu şi inevitabil cuvânt introductiv, dat în conformitate cu regulile decolorante ale diplomaţiei. E o prefaţă la declaraţia de încheiere, la mult aşteptatul răspuns, colectiv dar indirect, dat criticilor agresive ale d-lui Mussolini şi campaniei italo-maghiare de revizuire a tratatelor. Se va efectua, deci, emoţionanta trecere stilistică de la calp la expresiv, vom trăi momentul culminant al unui schimb, peste graniţi, de cuvinte. Dar nu pentru perfecționarea graiului în doi peri al diplomației, nu pentru născocirea unei noi formule de amenințare disimulată și rece, s-au întâlnit – sperăm, încărcați de bune intenții, d-nii Beneș, Marincovici și Titulescu, la București. Sunt semne că, până nu s-au întrunit într-o primă ședință oficială, cei trei soli au și izbutit să clarifice, într-un spirit de îndreptare, tot ce a fost echivoc în conduita din ultimele încercări a statelor din Mica Înțelegere. S-au remarcat, cu acea condamnabilă discreție care strică, totdeauna, alianțelor, și înlesnește diplomației învechite, pe câmpul mănos al încurcăturilor, jocul infam al intrigilor, unele ezitări inexplicabile în atitudinea statelor celor mai interesante, cu prilejul contrabandei de la St. Gothard. Acestor ezitări se datorește, în cea mai mare parte, împrejurarea tristă că Mica Înțelegere s-a întrunit astăzi asupra unui insucces usturător. S-a zvonit, apoi, că în diferitele dificultăți internaționale, la Geneva, prin cari au trecut statele ce participă din Mica Înțelegere, ele s-au zbătut separat, fără să se bucure de asistența celorlalte două. Desigur, nu dintr-o neglijare a reciprocelor îndatoriri, ci mai mult dintr-o interpretare, prea strictă, a pactului care le leagă. Dar nu e oare însuși acest pact punctul de sprijin al criticilor d-lui Mussolini?

---

[1] Cuvinte şterse.

Mica Înțelegere a și avut să dezbată asupra celor două probleme.

Inteligența subtilă și lucidă a reprezentanților ei a hotărât ca, pe viitor, în fața unor surprize din afară, Mica Înțelegere să reacționeze solidar și prompt. Dar care e formula, care e, mai degrabă, descântecul putând să declanșeze, mașinal, organismul complex și disparat al Micei Înțelegeri în caz de nevoie? Nu ne îndoim că d-nii Beneș, Marincovici și Titulescu îl vor găsi și că îl vom cunoaște: vremurile noi condamnă și zădărnicesc perimata diplomație secretă. Arma cea mai eficace a unor interese clare rămâne sinceritatea.

Iată însă că cercetarea modalității care să fixeze și să mecanizeze atitudinea unitară a Micei Înțelegeri, surprinsă, altfel, în trecutul recent, de evenimente, comandă perfecționarea ei neapărată. Decurg, de aci, o serie de deducțiuni. O trainică înțelegere politică reclamă o convențiune economică și o modificare a sistemului vamal. De îndată ce statele Micei Înțelegeri au pornit pe această cale, comunitatea nouă, a intereselor lor economice, determină o sensibilitate politică și națională unitară. E o înlănțuire fatală. Ea împinge întregul sistem până la o veritabilă alianță, implicând fiecare țară în interesele, în dificultățile sau bucuriile, celeilalte. Mica Înțelegere va trebui să se conformeze unei legi naturale, sau să renunțe la sine. În curând, dacă va urma linia de dezvoltare economică ce de la sine i se oferă, ea nu va mai fi limitată la apărarea unui singur tratat și a unui singur hotar. Nervii celor trei patrii se vor împleti într-o răspândire care le duce, împreună, până în punctele sensibile ale tuturor granițelor exterioare ale Alianței. Orice încercări de artificială hotărnicire a intereselor, orice fracționări de solidaritate, sunt de mai înainte osândite. Mica Înțelegere are de ales între extreme.

Un sistem economic și vamal reclamă, însă, o armonie între politica economică a fiecărui stat: România e atrasă de industriala Cehoslovacie, să imite efortul acesteia în favoarea agriculturii! O revenire la normal, desigur; dar foarte anevoioasă din pricina dictaturii liberale care își trage din perversitatea ei industrială existența întreagă. O politică agrară, apoi, de ridicare a producțiunii și a clasei țărănești, duce la înlăturarea regimului ilegal de astăzi; de-abia atunci, pe planul politic, România se înalță alături de aliata ei Cehoslovacia. Iar propaganda pentru Mica Antantă va ajunge, în sfârșit, masele populare; astăzi ea e o realitate numai pentru intelectualii cehi, iugoslavi și români.

Cele spuse aici despre România se aplică, aproape în totul, și Iugoslaviei.

Dar câte puteri ale întunericului și ale egoismului se ridică în fața acestor transformări?!

D. TITULESCU, LIBERALII ȘI ALȚII...

Știut este că nu în Partidul Liberal s-au cuibărit oamenii de spirit. S-au văzut opriți la poarta clubului de o suspiciune tradițională. Subversiv a fost și vinovat, în ochii Brătienilor, cetățeanul care trăda, cât de cât, talent, gândire, sau orice semn vădind vreo eminenţă personală. Fără iertare, la liberali, crima, înnăscută şi firească, de *lèse*-mediocritate.

Posomorâtă, stinsă şi ursuză, turma birocratică, păscând bogăţiile ţării, legile ei de selecţiune acordă drept de păşune doar celor spoiţi, de la natură, cu cenuşiul impersonalităţii.

Selecţie de tuburi digestive cu număr, dată şi destin uniform la conovăţ, meterez de frunţi înguste, forţă de apetituri ierarhizate, disciplină şi marş de manechine cu şurubul depus la garderoba organizaţiei... Liberalii au prigonit inteligenţa, ca pe un principiu de răzvrătire, urăsc talentul ca pe orice vrăjmaş al ordinei lor birocratice, mulţumită căreia gravii, nerozii, solemnii şi făţarnicii cu frână îşi urmează, cu o siguranţă de funicular, modesta lor curbă ascendentă, prin peisajul statului.

Vintilă Brătianu: acest tipar, cu nume al găunosului omenesc, model de sterilitate, exemplificare a nimicului, mască a modestiei pretenţioase şi imagină de incultură congenitală, iată calâpul în care se toarnă seul topit al liberalilor.

Inchiziţia întrebuinţa „fecioara de fier“, formă umană în care erau închişi şi mutilaţi prizonierii. Liberalismul utilizează forma fizică şi sufletească a vintililor săi, în care se comprimă şi se schingiuiesc caracterele. Generaţia nouă a furnizat şi ea vreo două duzini de asemenea fasonabile lichele, cari, după o scurtă perioadă de stridenţă protestatoare, şi-au tras, sub şezutul cu trânji precoci şi furunculi, perna rotundă a biurocratismului. Ne rezervăm, pentru cândva, plăcerea sadică de a creiona, în gazetă, câteva din aceste încă juvenile mutre şi râturi.

Cert: legile lăuntrice ale Partidului Liberal sunt ale mai tuturor formaţiunilor politice, cu interese precise şi precizate pe seama statului, în această penibilă perioadă de burghezie mandibulară. Cei ce conduc ospăţul, trâmbiţat de toasturi despre binele naţional, au nevoie nu de tovarăşi capabili să bruscheze ritmul obştesc al maxilarelor şi să turbure rânduiala bucatelor, prin cine ştie ce iniţiative ale firii lor repezite şi vizionare. Conducătorii, apoi, mai au dreptul la o admiraţie sinceră a conduşilor, şi care să nu fie numai strict disciplinară. În cele mai acefalice medii, se afirmă pretenţia la o întâietate spirituală, şi am auzit, odată, pe însuşi d. Vintilă Brătianu disertând într-un cerc de casă şi ascultându-şi cu plăcere frazele scâlciate şi înţelesurile lor primare.

În oamenii cei mai încuiaţi în sicriul lor sufletesc, îşi face drum neliniştea în privinţa hegemoniei lor inteligente, mai ales când stau alături de unii dintre acei neastâmpăraţi şi nerespectuoşi înzestraţi cu darul creaţiei şi al analizei. Şefi de partide caută indivizi cu entuziasmul temperat şi duhul sărac, chipuri posace ale datoriei cotidiane. În sensul acesta, ia naştere o înţelegere şi o complicitate instinctivă între fruntaşi şi gloată. Ea reacţionează de la sine ori de câte ori corbul alb îşi face apariţia în stolul cernit al tuturora.

Liberalii au perfecţionat până la bestialitate felul acesta de excludere şi stârpire a meritului, din mijlocul lor. E drept însă că votul universal, democraţia şi sistemul partidelor şi al taberelor, l-au impus pretutindeni. Masa îşi simte coatele, se recunoaşte, îşi strânge rândurile şi înaintează, ca un întuneric compact. Trăsătura de lumină nu deosibeşte decât pe micul avocat incult şi frazeolog, pe şeful burlesc al organizaţiei de provincie, pe abjectul agent electoral, cu galonul fruntăşiei.

Cei ce descoperă, cu gândirea lor, un sens acestei vaste frământări, cei ce îi travestesc hâzoşenia şi îi poartă ecourile transformate şi repercusiunile neînchipuite, în conştiinţa lumii, toţi cei ce ordonează şi silesc la fecunditate şi realizare forfota dezmetică a politicianismului, sunt jertfiţi, asfixiaţi sau izgoniţi, în folosul gloatei lipicioase de agitatori şi retori, din cluburi şi suburbii.

DOUĂ ORAŞE

O statistică a Prefecturii Constanţa spune că douăzeci de mii de români au vizitat, anul trecut, staţiunea maritimă alăturată, dar bulgărească, a Varnei.

Nu dorul de ţări străine determină acest exod cu parcursul scurt. Nici verzile coline ale micului port vecin nu excită turismul cetăţenilor din Vechiul Regat şi din Basarabia. Ceea ce îi ispiteşte sunt cele două mari cazinouri, pe cari virtutea bulgară le tolerează făţiş, spre marea panică şi ademenire a moravurilor noastre neolatine. Orientul întreg a dat năvală şi a trezit la viaţă oraşul, mort altfel – tot atât de mort ca şi Constanţa noastră de astăzi –, al Varnei. Căci, la o depărtare de jumătate zi pe apă, îşi doarme somnul letargic, pe malurile-i galbene şi dărăpănate, vechea cetate a lui Ovidiu, reînviată, o clipă, de Regele Carol. Acesta e faptul, şi oricine trece prin Constanţa e izbit de liniştea lâncedă a cheiurilor, de spectacolul marilor hoteluri deşarte, al Cazinoului pustiu şi a unei sumedenii de clădiri încă nerestaurate din vremea războiului. În fiece an, constănţenii se plâng de toropeala şi sărăcia în care a ajuns oraşul, de la închiderea Cazinoului. Dar apasă asupră-le osânda austerului Vintilă Brătianu: să piară Gomora!

Gomora însă a reînviat în apropiere şi cetăţenii virtuoşi ai României se precipită, douăzeci de mii, la masa verde. Ceea ce înseamnă că soluţia d-lui Brătianu, în contra imoralităţii, se aseamănă cu a ovreiului care a vândut canapeaua. Câţi bani româneşti se pierd la Varna? Cât pierde statul, cât pierde Constanţa şi cât România, prin marasmul în care a căzut primul ei port la mare? Cât, dimpotrivă, s-ar câştiga... Dar nu cerem aci redeschiderea cazinourilor, ci protestăm în contra făţărniciei oficiale şi, apoi, a uciderii unui oraş – de care s-ar putea să mai avem nevoie.

Făţărnicia, în cazul de faţă, e vădită. Închizând un cazinou, nu se combate cartoforia. Cei 20.000 de audacioşi cari bruschează destinul, la mesele de la Varna, stau vie dovadă. Cartoforia se combate închizând sutele de tripouri clandestine, cari, sub denumirea de cluburi de lux, sau cluburi politice, funcţionează zi şi noapte, în Bucureşti şi în toate marile noastre centre. Cum să le închizi însă, când ele întreţin, pe de o parte, organele de control, pe de alta, o întreagă aristocraţie „gaetanică“ şi scăpătată, şi, foarte adesea, câte o organizaţie de partid de guvernământ, cu organul său oficial şi zilnic? Socotim jocul de noroc imoral, mai ales în această destinaţie.

Recunoaştem că guvernul de incoruptibili se află în grea dilemă: ori morala, ori Constanţa şi exodul anual, de oameni şi bani, pentru înflorirea Varnei. Îi lăsăm sarcina să se zbată delicat în găsirea unei soluţii care să împace înaltele porunci ale eticii sociale, cu calitatea şi necesităţile brutale ale faptelor. Aşa merg lucrurile pe această lume: pe căile mijlociei, – vai!

NECROMANUL

D. Vintilă Brătianu e un bărbat virtuos. Se culcă devreme, la cântători se trezeşte. Lucrează mult, mănâncă puţin, bea numai apă. Nu fumează, cărţi nu joacă (nici nu citeşte), nu-i plac femeile, şi nici nu i-au plăcut vreodată. N-are duşmani, n-are prieteni. Numai slugi sau adversari – multe slugi şi tot neamul românesc împotrivă-i. Nu asasinează, nu pradă. Are, pentru aşa ceva, jandarmi, temniceri, dregători, Parlament şi samsari; dumnealui, prezidentul, n-aude – n-a vede.

Spiritele bănuitoare şi înclinate spre rău s-au ofensat de atâta sobrietate. Nu se poate, spusu-şi-au ele, ca într-o singură fiinţă omenească să se fi cuibărit toate darurile, îngereşti, ale abstinenţei. Caută, caută, dă târcoale, iscodeşte şi cercetează duh viclean al celui prea spurcat, trebuie să găseşti, în sfântul acesta Vintilă, cu terminaţia de calamitate mitologică românească, vreo patimă ruşinoasă, abjectă şi bine ascunsă.

Au căutat spiritele răuvoitoare până în aşternutul şi până sub patul schivnicului financiar al României. E fără pată şi fără prihană. Nici un păcat: nici slujnicar, nici sodomist, nici scatofag – *stricto sensu* –, nici chiar mult prea singuratic nu l-au dovedit pre el. A trebuit să vie vremea împrumutului, ca viciul cel mai ruşinos, mai trainic şi mai cumplit să iasă la iveală. D. Vintilă Brătianu e un necroman. Iubeşte morţii, pângăreşte mormintele, excită stafiile, moaştele şi putreziciunile. Activitatea sa nocturnă stârneşte toate datoriile şi litigiile defuncte ale ţării şi le satisface cu o bolnavă înfrigurare. Degetele lui de hienă au scos la iveală toate stârvurile, de sub lespedea care le pomenea întru eternitate.

A înviat datoria de război franceză şi rentele franceze.

A reapărut, desfigurată şi lacomă, renta Schroeder, decedată în 1913. Apoi, renta germană neştampilată, alături de biletele Băncii Germane, deşi li se prohodise în toată regula. S-a trezit din catalepsie chestiunea „Căilor Ferate Olandeze“, tocmai când ne pregăteam să le intonăm veşnica pomenire. E un iureş de asemenea stafii, cu crucea în spate, asupra visteriei ţării.

D. Vintilă Brătianu plătește, sadic, acatiste și exorcisme; macabrele vizite pe care le solicitase cu discreție îl sugrumă cu îmbrățișarea lor intempestivă, și prelungită mai mult decât îl țin curele.

DIFICULTĂȚILE SITUAȚIUNEI

Expresiile mor prin repețire. Mor când se adeveresc, mor și când sunt dezmințite. De șase luni, ziarele anunță că „guvernul se retrage". Termenele au fost mereu deplasate în viitor. Iar expresia și-a pierdut înțelesul, ca o inscripție pe un mormânt etrusc. Cum să rechemăm atenția unui public blazat asupra unei probleme, amorțitoare prin însăși permanența ei? Să spunem că guvernul NU se retrage, și, iată, enunțarea veșnicei chestiuni – înviorată! Fiindcă e știut că liberalii nu pleacă decât izgoniți cu pietre, sau de bunăvoie când îi alungă propriul lor interes. Pietrele, s-au ridicat și ele, în contra guvernului acestuia venit prin tenebroasele și shakespearienele mașinațiuni ale lui Ion Brătianu, la căpătâiul muribundului Rege. Mâini au fost destule, la Alba Iulia, să le proiecteze, grindină, pe urma fugarilor; D. Maniu, însă, a preferat să aștepte celălalt moment, cu celălalt motiv: când liberalii pleacă prin ei înșiși. În calculele d-sale, distanța în timp era scurtă. Liberalii știu că greșelile se răzbună. Ei le fac, fără să știe, din nepricepere și nesațiu. Tactica lor instinctivă și tradițională îi determină să lase pe alții să suporte prăbușirile. E spectacolul din orașele boxate de cutremur: șobolanii fug din vreme, curg în șiroaie cenușii de-a lungul ulițelor.

D. Brătianu simte că împrumutul pentru stabilizare nu înseamnă reușita stabilizării. Va semna, desigur, o convenție, dar va lăsa unui succesor riscurile operațiunii. Principala problemă, pentru d-sa, a fost păstrarea statutului de azi al Băncii Naționale. Tot ce a izbutit a fost să nu solicite împrumutul la Geneva. Interesele Partidului Liberal sunt salvgardate. Restul privește țara: vitalitatea ei va suporta orice nouă criză. Așa gândește d. Vintilă Brătianu și de aceea pleacă în opoziție, grabnic și fericit.

Bugetul, apoi, e un motiv de urgentă îngrijorare. Nici un ministru de Finanțe nu și-ar lua răspunderea unei situații care se traduce printr-un deficit. D. Brătianu, cu turnele d-sale, nu poate întârzia prea mult, în asemenea condiții, pe culmile puterii. Numai măgarii pasc pe Vezuviu când craterul începe să arunce pucioasă. Și măgarul care să preia răspunderea și continuitatea s-a oferit insistent și mai de mult. De aceea, d. Vintilă Brătianu va pleca în opoziție, grabnic și fericit.

Primul-ministru e cotropit de argumente. Fiecare corespunde unei nevoi acute. Toate îl găsesc neputincios, îl îndeamnă la divorț, toate. E un lanț între ele, care nu îngăduie să fie despărțite și satisfăcute deosebit. Și numai Hercul a fost în stare să astâmpere cincizeci de fecioare la rând. Pe vistiernicul nostru îl solicită Foametea, cu gesturile ei descărnate, îl imploră șomajul, îl îngheață, cu sărutarea ei, Ura, îl încolțește Hoția, îi aține calea Complicitatea, cu exigențele ei nesuferite... Cum să faci operă de guvernământ într-un asemenea infern dezlănțuit? Iată de ce d. Vintilă Brătianu pleacă în opoziție, grabnic, și fericit.

Sunt, apoi, certurile dintre comparși, rivalitățile dintre miniștri, neputința de a mai menține unitatea în lăuntrul cabinetului. Liberalii vechi au fost sacrificați pentru a obține colaborarea d-lor Titulescu, Argetoianu și Lupu, cari, prin prezența lor, dădeau formațiunii răposatului Ioan aspectul unui minister de concentrare. Împrejurările s-au schimbat; – jos intrușii, clamează vechea gardă sacrificată. Nu mai vedem necesitatea unui cabinet de pseudo-conciliere. Abilitatea d-lui Argetoianu, care, prevenind furtuna, s-a înscris în partid din vreme, i-a exasperat. Dacă d-rul Lupu, urmat de o masă de partizani, va face la fel? Și iată, singurul care se arată nimbat de o glorie mondială, unul din cei mai mari oratori politici al celor cinci continente, și care, unic în slava sa, nu e întovărășit nici de clientelă, nici de o grupare, nici de un partid, refuză categoric să se înscrie în Partidul Liberal. Mai mult încă: primul-ministru, care dorește aceasta din toate bătrânele lui răsputeri, nici nu cutează să-l ofenseze printr-o invitațiune directă. Cu o atât de disprețuitoare modestie Titulescu a afirmat că înțelege să rămână în afara partidelor, în serviciul, numai, al țării! Cum să realizezi o armonie guvernamentală, cum să menții o disciplină de partid, în condițiile acestea?... Iată de ce d. Vintilă Brătianu pleacă în opoziție, grabnic și fericit.

– Loc din care va rânji, drăcește, de consternările succesorului.

ECOU DE LA ALBA -IULIA

Plină de învățăminte e lectura *Independenței* de alaltăieri seara. Credem că articolul la care ne gândim n-a fost scris și n-a fost dat tiparului cu inima ușoară: guvernul – d. Brătianu, d. Duca – nu s-a decis, fără luptă lăuntrică, la acel apel, la acea mărturisire, la acea renunțare de orgoliu înfrânt. Proporțiile eroilor, în frământare sufletească, nu îngăduie să vorbim de tragedie. E o mică dramă familiară a unui partid burghez, – burghez în sensul abject al cuvântului. E o criză a unei rezistențe fără măreție. E un gest de umană neputință, în care însă meschinăria își face loc cu firescul ei inevitabil. Căci nu e vorba numai de o chemare în ajutor, de un apel la uniunea sacră, adresat însă, în mod exclusiv, Partidului Național-Țărănesc. E o pregătire abilă pentru a arunca în sarcina acestora răspunderea unei eventuale nereușite. Guvernul recunoaște că împrumutul e pe cale de a fi zădărnicit din pricină că încrederea unor cercuri financiare străine, în validitatea acestui împrumut, a fost zdruncinată de opoziția d-lui Iuliu Maniu. E nevoie, pare-se, de adeziunea acestui partid, pentru ca acele cercuri să-și dea, fără rezerve, consimțământul și, deci, contribuția. Și oficiosul liberal apelează la bunul-simț al național-țărăniștilor. În chestiunile externe și în chestiunile mari, economice, guvernul e de părere că acordul tuturora e inexorabil necesar.

Va refuza Partidul Național-Țărănesc ajutorul cerut? Cunoaștem patriotica atitudine a d-lui Iuliu Maniu, în martie anul acesta, după înfrângerea noastră în chestia optanților. Cunoaștem și gratitudinea liberalilor cari știau, totuși, detaliile convorbirei dintre ministrul Angliei și președintele Partidului Național-Țărănesc.

E, de data asta, o certitudine că d. Iuliu Maiu nu va face declarații și demersuri menite doar să prelungească, printr-o reușită *in extremis*, o dictatură care, după zece ani de asuprire, îi recunoaște forța în lăuntrul țării și influența în afară.

Apelul *Independenței* spune, în adevăr, limpede: național-țărăniștii au renunțat să saboteze împrumutul printr-o acțiune directă; ...dar unele atitudini ale lor au izbutit să samene neîncrederea în străinătate, în validitatea unui împrumut care n-ar avea adeziunea d-lui Maniu. E precis. Moțiunea de la Alba Iulia, asupra căreia s-a exercitat două luni de zile umorul guvernamental, și-a făcut efectul.

Erau pesemne proști și ridiculi cei adunați pe plaiurile ardelene la 6 Mai: proști, desigur, dar mulți. Atât de mulți, încât li se cere azi să ridice blestemul și să caseze memorabila sentință: „adunarea tăgăduiește guvernului dreptul de a arunca noi sarcini asupra națiunii“, fie printr-un împrumut extern, fie prin biruri directe... Și liberalii își dau seama azi că poporul e o realitate, că Europa este altă realitate, iar zidul chinezesc al bunului lor plac, o primejdioasă iluzie.

CAZNĂ

Nimic nu exasperă oficioasele guvernului ca eterna chestiune a împrumutului. Nimic nu-l încurcă mai definitiv decât această disperată ofensivă verbală pornită să stăvilească marșul inexorabil al relei vești: împrumutul de stabilizare nu mai există nici în stare de speranță sau de vis himeric al uzurpatorilor. De fapt, e duioasă, fără îndoială, această sforțare de a servi țara în ultimul moment.

Recunoaștem, că punând deoparte dreptul sacru al samsarilor, guvernul s-a străduit până la umilință și până la inepție să-și justifice și să-și răscumpere flămânda lui dictatură, această și devastatoare [...][1] Se pare, însă, că e inutil. Sărmanul nostru ministru de Finanțe e predestinat înfrângerilor de tot felul. Sunt oameni cari au nenorocul întipărit pe figură.

Un nenoroc lipsit, însă, de melancolie și nobleță, un nenoroc păgubos și antipatic, și respingător, pe măsura străduințelor lui vane spre mai bine.

---

[1] Un rând omis la tipar.

Dacă d. Vintilă Brătianu şi-ar fi dat seama de modicitatea mijloacelor sale şi de repulsiunea pe care fiinţa sa stearpă şi meticuloasă o inspiră oamenilor de cugetare şi acţiune, atunci, în loc să forţeze inutil destinul, ar fi dat vieţii sale alt curs, şi, poate, în domeniul meschinului, ar fi reuşit. Există, pentru fiecare, ca să întrebuinţăm termeni pe înţelesul celui mai incult dintre conducătorii de state, un macaz potrivit.

Ca un furgon împins pe o şină prea largă, d. Vintilă Brătianu, aventurân-du-se în circulaţia europeană, s-a răscăcărat dezastruos. Rezultatele se citesc în campania de afirmaţiuni sprijinite cu exces de literă gogoşată a *Viitorului*: ba da, ba da, ba da! împrumutul e pe calea cea mai bună... împrumutul se realizează... aveţi puţintică răbdare, polonezii au pertractat pentru împrumutul lor de stabilizare mai bine de optsprezece luni!

Înţelegem, în cele din urmă, deznădejdea, dar ne surprinde, totuşi, tactica. Suntem – la naiba! – înţeleşi că nu mai e vorba de salvarea împrumutului, ci de mântuirea guvernului. După ce a revalorizat rentele antebelice, toate, după ce a suflat în leşul tuturor datoriilor moarte, e vorba, fireşte, să continuie guvernarea liberală pentru a scoate patria din situaţia financiară agravată în care au adus-o. Căci nu poate fi adusă la putere o opoziţie fără experienţă în asemenea împrejurări înrăite. Numai un guvern liberal – Regenţa va înţelege – poate să-şi asume o atât de complicată răspundere.

Iată singura temă pe care se poate organiza o ultimă apărare a unui regim descompus şi îmbrâncit în haznaua propriilor lui delicte. Numai menţinerea la putere le va evita dezastrul. Pentru că o asemenea menţinere, până la absurd, până în fantastic, va sfârşi prin a convinge străinătatea că liberalii sunt singurii stăpânitori ai ţării. Şi, astfel, cu cleştele, împrumutul, finalmente, va fi smuls, ca un monstru stâlcit, din matricea îndărătnică a finanţei mondiale. Demn făt al părintelui Vintilă şi al mamoşilor săi.

AL DOILEA PARLAMENT

Vom avea două Parlamente, fiindcă primul-ministru e silit să obţină şi să accepte împrumutul în orice condiţii. Dezastrul – altfel –, pentru ţară, ca prestigiu, ca finanţe, ar întrece orice rele aşteptări. În adevăr, concesiile, sau mai bine zis capitulările, consimţite de d. Vintilă Brătianu sunt prealabile împrumutului şi necondiţionate de încheierea lui. Povara lor neaşteptată ar apăsa mai greu pe umerii ţării în cazul unui deplin eşec. Liberalii, atunci, ar fugi de la putere, dar e problematic că s-ar mai găsi un partid care să preia o asemenea succesiune. Un nou guvern ar fi nevoit să anuleze toate încheierile actualului cabinet, privitoare la rentele, bonurile şi datoriile revalorizate de d. Brătianu în disperare. Ar rezulta un conflict catastrofal între patria încercuită şi întreg continentul. Iar dacă noul guvern ar încerca să reducă, prin tratative amicale, parte din concesiile falimentare ale primului ministru de astăzi, i s-ar pretinde, neapărat, să readucă întreaga chestiune a datoriilor, a împrumutului şi a statutului Băncii Naţionale, la Geneva: ceea ce liberalii, ocrotiţi de Regenţă, n-ar admite în nici un caz. Ei sunt constrânşi să păstreze puterea şi să semneze împrumutul, cu riscul, evident, de a compromite stabilizarea. Cei ce-şi vor asuma, cu bună ştiinţă, acest insucces, sunt moştenitorii asiguraţi ai guvernării. Iată preţul acestei succesiuni deficitare. Liberalii îşi caută de pe acum un urmaş care, jurând pe continuitate, va înţelege să nu se atingă de Banca Naţională. E aproape sigur că generalul Averescu ar fi gata să prezideze, cu vorbe şi gesturi de sacrificiu de sine, nenorocirea pregătită de imbecilitatea politică şi financiară a vistiernicului. Căci Partidul Naţional-Ţărănesc, asistând la ultimele zvârcoliri ale oligarhiei, nu va consimţi niciodată să intre în acţiune cu mâinile legate de angajamente imposibile şi cu observatori liberali în formaţiunea lui ministerială. Nu e permis să zădărniceşti zece ani de asediu printr-un asalt prematur sau printr-un armistiţiu sentimental.

D. Vintilă Brătianu vine, deci, în câteva zile să prezinte Camerei sale un simulacru de împrumut. În prevederea revizuirii totale a întregei noastre situaţii financiare, care fatal are să aibă loc peste cel mult şase luni (termen de lichidare a supremelor camuflări posibile), d. Iuliu Maniu trebuie să precizeze atitudinea ţării faţă de aceste angajamente de *prodig*[1] printr-un Parlament care să o exprime. „Camera lui Caţavencu", au hohotit liberalii.

---

[1] *Prodige* (franc.) – miracol.

E tot ce pot spune unei sfidări atât de vii, unei denunțări atât de elocvente a ilegalității regimului. Căci o interzicere brutală a ședințelor Parlamentului Național-Țărănesc ar echivala cu o recunoaștere a acestuia. În numele cui se va lansa, însă, convocarea acestor corpuri legiuitoare? Întrebarea trebuie să-l fi preocupat pe legalistul convins și meticulos care este d. Iuliu Maniu. Desigur, chemarea reprezentanților națiunii se va sprijini pe moțiunea Adunării Naționale de la Alba Iulia și va fi dată în numele poporului... În ciuda sarcasmelor liberale, și a unui oarecare scepticism bucureștean, faptul va face o vie impresie în mase și va vibra supărător pentru guvern, peste hotare. Căci nu vor tăgădui nici liberalii că din acest Parlament nerecunoscut fac parte, cel puțin, cei optzeci de parlamentari ieșiți din alegerile generale și validați de majoritatea guvernamentală, pe care ei, însă, o contestă. Se știe apoi că parte din acești optzeci de parlamentari reprezintă absoluta majoritate a Ardealului și a Banatului. O reprezintă chiar după cifrele oficiale ale uzurpatorilor. Căci guvernul n-a obținut în Ardeal și în Banat decât un sfert din voturile exprimate. O adunare care înfățișează, în ochii dușmanilor ei, trei sferturi din țările ardelene și o treime din Vechiul Regat, să fie oare numai o temă de umor gazetăresc și politic? Jumătate din neamul românesc se găsește, în chip neîndoielnic, întrunit acolo... Nu înseamnă, aceasta, nimic? O socoteală a ***Viitorului*** tăgăduind reprezentarea pe provincii prezintă o statistică „pe țară“: din două milioane și jumătate de voturi, spune el, național-țărăniștii n-au obținut decât opt sute de mii.

Să acceptăm această cifră. Să o rectificăm numai prin ceea ce va fi dat, în acest an de greșeli liberale, simpla deplasare de opinie în favoarea opoziției. Și totalul va fi destul de îngrijitor.

Dar dacă facem o evaluare conformă cu știutele moravuri electorale din ultimul deceniu? Dacă am face o socoteală aproximativă și cât de blândă a voturilor abuziv anulate, a urnelor măsluite, a cetățenilor împiedicați de la vot, a morților puși să voteze și a voturilor docile ale administrației? Ce rămâne atunci din parlamentul legal de la Patriarhie și cât spor de suveranitate națională se adaogă“parlamentului lui Cațavencu“? Vor râde, fără îndoială, liberalii peste câteva zile. Dar batjocoriții își spun că râde mai bine cine râde la urmă.

BILANȚUL UNEI TIRANII

Cinci ani de la lovitura de stat a lui Țancov. Oficialitatea bulgară e în jubileu, țărănismul de peste Dunăre, în exil, editează blesteme, trist comemorative. Faptele s-au înscris cu sânge în memoria tuturor.

Dictatura lui Stamboliski, sprijinită pe masele țărănești, determinase o ridicare rapidă a Bulgariei învinse. În câteva luni, moneda bulgărească căpătase o stabilitate și o valoare pe care i-o invidiau leul, drahma și dinarul vecinilor în plină biruință. Mai mult încă, bulgarii își permiteau luxul să plătească, la termen fix, parte din datoriile lor de război, sau să restituie prăzile în unelte, în vite, în arme și în aur. O muncă îndârjită, disciplinată, dar voioasă și solidară a întregului popor, valoriza bogățiile îndărătnice ale unei țări greu încercate și suficient ciopârțite. Măsuri drastice contra luxului atenuau aspectul jignitor al deosebirilor sociale, împiedicând, totodată, risipa inutilă. Stamboliski înțelesese că fericirea poporului său nu stă în anexarea câtorva mii de kilometri pătrați de stâncă macedoneană, de nisip trac sau dobrogean.

Severe măsuri lăuntrice contra iredentiștilor provocatori și licențierea sinceră a cadrelor militare i-au câștigat în vecini, și în Europa, încredere și sprijin financiar. S-a creat astfel, în folosul a patru milioane de țărani, de muncitori și de intelectuali, o categorie de nemulțumiți – a ofițerilor concediați sau în demisoldă, a samsarilor și a politicienilor fără meserie determinată, a bandiților macedoneni, stânjeniți în agitațiile și raporturile lor, adică în însăși rațiunea lor de a fi.

Spre marea bucurie a oligarhiilor vecine, șleahta parazitară și bugetivoră izbuti să surprindă, să doboare și să măcelărească guvernul și Parlamentul țărănist al lui Stamboliski.

Regele Boris încredință puterea lui Țankov, profesor, șeful conspiratorilor. Gărzile verzi reacționară. S-a dovedit atunci că masele țărănești, cu toată superioritatea lor numerică, sunt incapabile de o acțiune coordonată, continuă și unitară, pentru a sprijini un guvern împotriva orașelor. O capitală de o sută mii de locuitori se impune unui popor întreg de plugari, dacă aceștia nu se reazimă pe concursul muncitorilor din foburguri.

Un partid țărănesc de milioane de cetățeni e la discreția unei lovituri executată de câțiva îndrăzneți, cu ajutorul a zece-douăzeci de mii de cafegii, cărora mizeria, survenită din lene și lipsă de subsidii, le-a dat curajul disperării. Gărzilor verzi le trebuie avangarda uzinelor, pentru a lua contact cu acest inamic derizoriu – biurocratic și administrativ. Vorbim, bineînțeles, de micile țări balcanice, unde problema socială și politică se prezintă simplu și frust.

Ajutorul muncitoresc a lipsit. Conspiratorii stăpâni pe orașe au întreprins vânătoarea de țărani și de fugari politici. Treizeci de mii de oameni au pierit în zvârcolirile izbucnite. Țankov, de atunci, guvernează, cu stare de asediu și cenzură, în Bulgaria. Astăzi, după cinci ani de tiranie, bilanțul se poate face. Comparând cu situația constatată sub dictatura lui Stamboliski, cifrele statistice arată, limpede, că:

1.Tirania lui Țankov a costat, până astăzi, aproape treizeci de mii de vieți. (La o populație, de altfel, teribil diminuată, în elementele ei valide, de ravagiile a trei războaie consecutive.)

2. Producția a diminuat cu 20 la sută. Numărul biurocraților, de o parte, a oamenilor cari nu muncesc, de alta, a crescut.

3. Cursul monedei naționale a scăzut cu 50 la sută.

4. O treime din școli au fost închise.

5. Datoria publică a crescut cu 12 miliarde.

6. Armata permanentă și camuflată a sporit.

De altfel, cetitorii își amintesc de incidentele de graniță cari au urmat și de demersul sârbo-greco-român la Sofia. Șantaj sângeros al d-lui Țankov, pentru a obține sporirea armatei permanente.

Și, în sfârșit, societățile iridente, „Dobrogea“, și organizațiunile macedonene și-au reînceput propaganda și activitatea. Sudul Serbiei și Macedonia au fost bântuite de bande până la recentul dezastru. Ravagiile cutremurului au suspendat mânia bandelor. Banii, mâna de lucru sunt absorbite de munca de refacere a Rumeliei devastate.

Fapt semnificativ: Protogherov, generalul organizațiunilor macedonene, organizatorul incursiunilor înarmate și al atentatelor din sudul Serbiei, a fost primit cu mare cinste la Roma. După ce a făcut din Albania o bază de operație în contra Iugoslaviei, d. Mussolini își creează din fascismul bulgar un punct de sprijin și din Bulgaria un depozit de arme și muniții, în spatele sârbilor. În calculele d-sale actul mișelesc din 1915 se poate repeta. Ca și Ungaria lui Horthy. Bulgaria lui Țankov e astăzi un simplu pion în jocul încordat al d-lui Mussolini, pe eșichierul Europei Orientale.

AMĂGIREA D-LUI VINTILĂ

D. Vintilă Brătianu e dăruit cu hazul credinței. Sinceritatea d-sale e pentru neamul românesc o necesitate și un punct de onoare. Altfel, ar trebui să recunoaștem că există pe lume un cinism, o nerușinare și o minciună fără de limite. Pentru demnitatea genului uman, o făptură înzestrată cu însușirea nemărginitei sfruntări nu trebuie să-i aparție.

Bănuiesc, de aceea, că originea pedepsei cu moartea nu stă în răzbunare, ci în dezgust. Omenirea se dezbară, astfel, de exemplarele denaturate și care îi fac oroare.

De ce să admitem, cu ușurință, prezența unui asemenea specimen între noi, aci?

D. Vintilă Brătianu, hotărât, nu e mincinos, și poate nici fățarnic. Când afirmă că reușește în toate, că totul merge de minune, că datorită sistemului dumisale suntem în plină prosperitate, bună-credința ministrului de Finanțe e mai presus de orice îndoială. Vistiernicul se inspiră și trage concluzii din ce aude și din ce vede. Și spectacolul din jurul dumisale îi vorbește de spor și berechet. Fiindcă d. Vintilă Brătianu privește numai cele ce se petrec în jurul dumisale, între marginile Partidului Liberal. Judecă situația după bilanțuri și dări de seamă, și, prin urmare, constată doar avantagii, diurne, tantieme, comisioane, redevențe. Bancruta, care amenință deopotrivă statul și întreprinderile particulare, o contestă cu sinceritate. Și cum n-ar tăgădui, d. Brătianu, dezastrul, când în mijlocul lui vede cointeresările de sub controlul Băncii Românești mergând de minune? Pentru d. Vintilă Brătianu, falimentele din Vechiul Regat și din Ardeal nu există. Nici cumplita criză a industriei de peste munți. Nici în vrafurile de protestări cotidiene d-sa nu zărește un fenomen îngrijitor [sic!] sau vreun înțeles mai grav. Liberalii nu dau falimente. Atât, ajunge. Exploatările și industriile lor s-au întreprins pe baze solide, adică în dauna statului spoliat. Creditul nu le lipseşte. Banul se fabrică la Banca Naţională şi se distribuie prin instituţiile liberale fericiţilor vasali financiari ai regimului. În lăuntrul acestui sistem, nici un accident de producţie sau de contabilitate. Zilnic se avântă, în limuzină, pe piaţă, noi milionari. Calea Victoriei se transformă într-un salon de automobile. Cererea de asemenea vehicule e mare: frauduloşii şi cointeresaţi se procopsesc uşor şi ostentativ.

Din centrul acestui paradis, d. Vintilă Brătianu contemplă lumea, cu un ochi de demiurg sătul şi satisfăcut. Ţipetele infernului nu ajung până la dânsul. Roiesc în juru-i sfinţi cu servietă şi burtă, grupaţi pe consilii administrative. E fericirea întreagă, ierarhică şi eternă. Vălul iluziei e ţintuit cu baionete la poarta clubului-rai, şi ochelarii prăfuitului Creator de statute nu pot străbate prin meşteşugita-i ţesătură!

CATASTROFA GUVERNĂREI LIBERALE

S-a spus că niciodată Regenţa nu va cere demisiunea unui guvern liberal, oricâte păcate ar avea acesta, şi nu va încredinţa conducerea statului celuilalt partid politic, atât de mult şi de sistematic nedreptăţit. S-a spus, că singură naţiunea, prin propriile-i mijloace, poate să schimbe regimul actual. Tuturor acestor constatări se opunea, ca un leit-motiv, necesitatea ca guvernul liberal să realizeze reforma monetară, el fiind singurul mai bine pregătit pentru a înfrunta greutăţile mari ale unei astfel de operaţiuni. De aceea, după moartea lui Ion Brătianu, guvernul liberal a cerut să rămână la putere.

Domnul Vintilă Brătianu a fixat astfel o misiune precisă guvernărei sale: *împrumutul şi stabilizarea*. Dar, de la primele conversaţiuni începute în vederea împrumutului cu finanţa străină, s-a văzut că acest guvern întâmpină mari dificultăţi, din două împrejurări: slăbiciunea sa internă şi balastul rentelor pe cari nu le-a aranjat la timp. Finanţa streină şi-a dat repede seamă că guvernul d-lui Vintilă Brătianu urmăreşte un succes extern ca să se

consolideze înăuntru. Şi a speculat situaţia. Această finanţă a izbutit, astfel, să obţină revalorizarea rentelor fără cel puţin să le subordoneze realizării împrumutului. Astfel că astăzi detentorii străini de rente româneşti le-au revalorizat, însă România nu a dobândit împrumutul de stabilizare.

Guvernul liberal a umilit inutil ţara cerşind bani cu disperare în toate marile centre ale lumei şi abandonând unor străini, simpatici dar străini, conducerea tratativelor. Eşecul negocierilor pentru împrumut, oricât ar angaja răspunderea guvernului, nu este mai puţin un insucces al României şi o compromitere a creditului ei.

Misiunea pe care domnul Brătianu şi-a impus-o singur a eşuat.

El a legitimat totdeauna guvernarea sa prin necesitatea de a realiza împrumutul. Domnul Vintilă Brătianu a recunoscut, după zece ani, că ţara se sufocă din cauza politicei sale financiare şi a cerut un termen să repare ce a stricat. A adus în schimb noi sarcini, fiindcă după eşuarea (guvernul zice: „amânarea“) împrumutului, viaţa economică va fi cu desăvârşire distrusă.

În asemenea împrejurări, guvernul disperat recurge la un şantaj împotriva unui înalt personagiu pentru a-l intimida. Aceasta dovedeşte că încă nu vede dezastrul şi caută expediente spre a-şi prelungi agonia. Moartea lui Ion Brătianu a lipsit Partidul Liberal de un conducător experient, şi greşelile au început să se acumuleze. După Oradea-Mare a venit înfrângerea din martie, de la Geneva, şi acum în urmă eşuarea unor tratative cari au fost duse un an întreg, făcându-se orice concesiuni s-au cerut, fără nici o grijă de greutăţile ce aveau să apese a doua zi un contribuabil sărăcit. Partidul Liberal este uzat şi compromis.

Zilele acestea vor aduce lămurirea situaţiei. Regenţa trebuie să constate catastrofa guvernărei liberale şi să avizeze. Dacă Regenţa menţine totuşi guvernul liberal, ea pierde ultimul prilej de a rezolva criza politică internă, agravată, fatal, de ruina economiei naţionale. Se va da dreptate celor cari au crezut că liberalii vor împiedica Regenţa – fiindcă pot să o împiedice – să încredinţeze naţionalilor-ţărănişti, cari garantează azi şi contractarea împrumutului în condiţiuni bune, şi liniştea ţărei.

Cui revine atunci iniţiativa? Ne aducem aminte că, în istorie, temerarii au scris cele mai frumoase pagini…

CRIZA

Dezastrul d-lui Vintilă Brătianu e complect. Ne-am bucura şi ne-am înveseli de acest sfârşit lamentabil şi ridicol, dacă, în prăbuşirea lui, acest biet şi mizer domn n-ar fi târât în ruină creditul statului, copleşind pe contribuabil sub dărâmăturile viitoarelor biruri. Situaţia de prim-ministru investeşte până şi pe cea mai istovită făptură cu puteri şi prestigiu de Samson. A vrut, d. Brătianu, să salveze Banca Naţională, citadela brătienismului, de modificările pe cari Societatea Naţiunilor le impune tuturor instituţiunilor de credit de stat... Şi, ocolind Geneva, iată-l, a strâmbat, în zvârcolirile d-sale pentru obţinerea împrumutului, principalii stâlpi ai finanţelor statului, şi i-a frânt, în cea mai mare parte, şi i-a dislocat. Cum se vor repara toate aceste avarii şi de către cine? Şi în afara d-lui Vintilă Brătianu, asupra cui se mai abate răspunderea uriaşă a dezordinei financiare ce va rezulta, în curând? Sunt toate aceste chestiuni pentru mai târziu. Ceea ce se impune de urgenţă e îndepărtarea imediată a d-lui Vintilă Brătianu, detestat şi dispreţuit astăzi şi de *imensa majoritate a însuşi Partidului Liberal.* Neîntârziat, pe dată, pe loc, omul acesta trebuie suprimat din funcţiunile sale, astăzi, când e dovedit că fiecare demers al său se încheie printr-o nouă sarcină aruncată pe cocoaşa statului, când fiecare gând al său e o inepţie pe care o ispăşim cu toţii, şi fiece gest o greşeală, pe seama noastră, a tuturora. D. Vintilă Brătianu, cel mai incult şi mai refractar om de stat din Europa, cel mai primar şi mai nepotolit în cariera pe care şi-a ales-o, cea mai absurdă legendă de competinţă financiară şi cea mai scump plătită, trebuie executat sumar ca prim-ministru şi ministru de Finanţe. E un record de incapacitate, un caz unic de nepricepere şi de ursuză obstinaţie, acest catastrofal sfârşit de viaţă al unui pion de modă veche, al unui arhivar, al unui fiscal şters, posac şi depersonalizat până la nefiinţă. Cele petrecute în timpul a unsprezece luni de demersuri pentru împrumutul de stabilizare, comedia ruşinoasă a tratativelor, capitulaţiile catastrofale ale revalorizărilor, umilinţa de a renunţa la conducerea negocierilor, scandalul speculaţiunilor de bursă, înjosirea de la Berlin, constituie, cert, cea mai sângeroasă şi jignitoare pagină din istoria României moderne. Ce putere drăcească îşi bate crunt joc de un popor viguros şi tânăr, pentru ca soarta lui să fie jucată de mâinile senile ale unui sexagenar sclerozat la masa intereselor sale defuncte?

Iată, ultimele ştiri de la Berlin anunţă clar, ca salutul metalic al unui clopot, eşuarea tratativelor cu Germania. Sigur, se poate vorbi, de-acum, de eşecul definitiv al împrumutului. Din străinătate, încăpăţânarea şi nerozia politico-financiară a d-lui Brătianu ne aduce doar câteva miliarde datorie, în spor. A fost neomeneşte speculat incapabilul nostru vistiernic. Într-un reportaj judiciar am cetit povestea unui apaş erotic: atrăgea în locuinţa lui prostituatele şi, în loc de plată, le devaliza şi le dădea afară. Aventura d-lui Vintilă Brătianu se aseamănă cu a acestor victime. Capitalul internaţional şi-a bătut joc de încrederea, de situaţia disperată şi de graţiile poluate ale primului ministru al României. Banditismul bancar e o altă temă, nu mai puţin adevărată. Dar să nu uităm că toate relele întâmplări se datoresc tot d-lui Vintilă Brătianu. D-sa putea rezolva, din timp, datoriile şi rentele antebelice. D-sa a refuzat cu îndârjire să rezolve litigiile româno-germane. D-sa s-a dus la Berlin trimis de marea finanţă franceză şi engleză. Târziu şi-a dat seama de adevărul elementar al internaţionalismului şi al interdependenţei (termenul e antipatic, dar nu-l putem evita) marei finanţe.

Şi astăzi ultimul cuvânt sosit de la Berlin condamnă, dimpreună cu toate aceste erori şi ignoranţe, visul împrumutului, himera stabilizării.

Să se fi trezit, oare, d. Brătianu? Se spune că d-sa dezmiardă acum speranţa absurdă a reluării tratativelor, la toamnă, direct cu Berlinul... Şi ştim că d-sale nu-i repugnă nici o renegare, nici o umilinţă. E destul pentru d-sa, să se întoarcă spre ai săi, cu Banca Naţională, intactă, pe podul palmei: aşa cum voievozii se întorceau cu o biserică, pe mâini, spre Dumnezeu.

RECORDUL „SAVOIA"

Zbor peste Atlantic din Italia în Brazilia, şapte mii două sute de kilometri, fără escală. Neverosimila ispravă a fost săvârşită de doi italieni pe aripile cu două inimi de oţel ale avionului „Savoia“. Toate recordurile, de până azi, ale omului în întrecere cu sine însuşi, ale omului în goană cu timpul, în luptă cu spaţiul, au fost băute. Lindbergh nu rămâne, însă, mai puţin îngerul aviaţiei. Mesagerul din anticamera morţii prinsă pe coastele de fier ale primului aeroplan care a străbătut Atlanticul rămâne cel dintâi purtător de veste, pe o cale nouă, între America şi Europa. Dâra de spumă trasă acum patru sute de ani de caravela lui Columb între două pământuri, şi-a găsit, în văzduh, o paralelă ideală – traiectoria, prin moarte, a zborului lui Lindbergh.

Totuşi, e o imensă şi neîntrecută întâmplare, trecerea, de două ori prelungită prin ameninţarea râpelor de aer şi a golurilor lichide, a celor doi italieni de pe „Savoia“. O zi întreagă au fugit cu soarele pe imensul clopot al cerului şi au apărut rând pe rând, de mărgean cu zorile, incandescenţi cu asfinţitul, albaştri cu înserarea. O noapte întreagă i-au plouat luceferii, i-au mânjit lacrimile de aur ale candelabrelor stelare, treji prin somn şi visând vis fix şi dârz în trezie. Victoria „Savoiei“ răscumpără glorios dezastrul lui Nobile.

Toţi aceşti pelerini ai absurdului, toţi aceşti eroi între eroi, fiindcă vitejia lor acoperă omenirea întreagă, şi se măsoară cu imposibilul întruna respins, merită, deopotrivă, victorioşi sau respinşi, laurii Pământului. Prin ei, planeta devine, treptat, până în cazematele ei de gheaţă, până în templele ei de păduri seculare, cucerirea supusă şi fertilă a omului. Un elan istoric şi unanim se cuibăreşte în ei şi îi animă, ca duhul sfânt. Un sacru neastâmpăr îi avântă în sfidarea veşniciei.

Viteză, rezistenţă: aci e totul. După trecerea Atlanticului pe drumul cel mai lung, vor veni, desigur, cu alte sacrificii, alte recorduri. Până ce vom auzi că s-a realizat centura Pământului, patruzeci de mii de kilometri fără escală. Până ce într-un timp posibil, recordul vitezii se va anula pe sine însuşi – căci plecând, dintr-un punct, într-un avion-bolid, cu viteza însăşi pe care o are Pământul în rostogolirea lui în jurul axei sale (40.000 de km. în 24 de ore), temerarul călător nu se va putea urni din loc. Aceasta e, vai! osânda sforţărilor omeneşti…

Victoria lor e neantul, întocmai ca în vaietele ecleziastului. Maximul de viteză înseamnă marşul pe loc – de ce ne-am obosi atunci?

DUPĂ DECLARAŢIILE D-LUI MANIU

Guvernul liberal nu se sprijină pe încrederea ţării sau a Parlamentului, ci exclusiv pe protecţiunea Regenţei.

Toate marile greşeli pe cari le-a făcut acest guvern au fost acoperite de Regenţă. Protestele şi revolta ţării n-au găsit nici un ecou la Regenţă. De aceea opoziţia populară nu mai poate să apeleze la Regenţă împotriva guvernului liberal. Ea e datoare să cresteze pe răbojul răspunderilor de mâine toate împrejurările în cari guvernul liberal descoperă Regenţa.

Nu se va mai putea spune, cu uitarea care se întinde atât de uşor peste trecut, că Regenţa a stat deasupra oamenilor şi partidelor. Toate umilirile pe cari le îndură ţara, după moartea regelui Ferdinand, toate abdicările la cele mai necontestate drepturi şi mai mari interese nu ar fi fost posibile dacă Regenţa nu le-ar fi tolerat. Ea s-a angajat alături de guvern pe calea luată de acesta, de aceea azi stau faţă în faţă în atitudini duşmănoase de o parte ţara, de alta, Partidul Liberal.

Cinismul guvernului liberal este azi fără margini, căci se crede învingător în lupta de răsturnare începută de Partidul Naţional-Ţărănesc. Ar avea dreptate dacă războiul ar fi sfârşit. Ne este teamă însă că el de-abia începe.

Opoziţia a crezut că răspunderea ei în faţa istoriei îi impunea să folosească mai întâi toate căile politice, de aceea a apelat la Regenţă, având în spatele ei ţara întreagă. În conflictul dintre ţară şi regimul liberal, Regenţa a ales. Aceasta nu înseamnează însă că lucrurile s-au liniştit, ci dimpotrivă.

Unul dintre adversari va trebui să cadă.

Cine?

Nu este greu de prevăzut.

Un regim politic nu se poate sprijini la nesfârşit pe baionete.

Când ţarismul se credea mai puternic, atunci s-a prăbuşit în ruinele fumegânde ale vechii Rusii. Şi câte baionete credincioase n-au avut ţarii! Într-o zi ele s-au întors toate în contra lor. Era firesc.

Şi ungurii au avut catane şi împărat, totuşi Transilvania este a noastră. Iată de ce opoziţia nu se teme nici de baionete, nici de puşcării: ba pare chiar mulţumită că lucrurile au ajuns aici.

Hotarele între două lumi n-au fost niciodată trecute în sunete de tilinci.

Popoarele se regenerează numai în marile încercări. Este atâta putregai azi în Ţara Românească, încât pentru însănătoşirea naţiunii trebuie aruncat tot în groapa imensă unde se depozitează murdăriile şi li se dau foc ca să nu împrăştie miasme şi microbi omorâtori. Astăzi se fixează răspunderile. Se merge înainte pe drumul arătat de hotărârile neamului, cu credinţa neclintită în virtuţile lui şi cu hotărârea nestrămutată de a învinge.

REGENŢA

Ştie orice hoţ de cai cât e de anevoios să te avânţi, călare, pe un pur-sânge necunoscut. Numai d. Vintilă Brătianu a socotit că e de ajuns să-şi însuşească o idee străină – un principiu obţinut prin devalizarea programului naţional-ţărănist –, pentru a şi prezida la îndeplinirea ei. Ideile, însă, îşi recunosc stăpânul şi, nărăvaşe, azvârlă în bălegarul grajdului pe geambaşul nocturn. Suntem în primele clipe după buşire. Prim-ministrul a icnit prelung şi acum îşi adună sfărâmăturile de cauciuc ale danturii. Cine patronează încercările disperate ale acestui sportiv fraudulos? Cine i-a îngăduit, abuzând de drepturile strictului arbitru, această tentativă contra legilor jocului cinstit? Cine va mai tolera călăreţului nevolnic şi găinar să-şi bage iar laba piciorului în scară?

Există între idee şi capul şi sângele care a zămislit-o cea mai organică şi indelectibilă legătură. Ea nu se şterpeleşte ca o căciulă. Borfaşul e totdeauna prins, plagiatorul e descoperit, imitaţia nu reuşeşte, pastişul e inexpresiv, prelucrarea sună fals. Cum de şi-a închipuit cineva că, în finanţe şi în politică, lucrurile merg altfel? Cum s-ar fi putut contopi d. Vintilă Brătianu cu o cugetare şi o metodă care nu-i aparţine, cum oare şi-ar impune un neputincios o paternitate revendicată prin masturbaţie? După un an de străduinţe deşarte, ţara e mult mai săracă şi mult mai împovărată de cum a fost smulsă, din mâinile sleite ale Regelui Ferdinand, de gheara uzurpatorului Ion Brătianu. Iar urmaşul său, Vintilă Brătianu, n-a izbutit decât să agraveze relele cari ne bântuie. În vreme ce naţiunea strânsă la Alba-Iulia contesta guvernului dreptul de a încheia noi împrumuturi şi a impune noi impozite, d. Vintilă Brătianu bătea la porţile marei finanţe pentru a nu obţine decât creşterea vechilor datorii, ceea ce înseamnă un spor copleşitor de biruri. Şi ne întrebăm: cum e oare admisibil să te zbaţi pentru a procura ţării o înlesnire şi rezultatul ei să fie, dimpotrivă, o împovărare şi alt nimic? Cum o să accepte cetăţeanul sărac din 1928 să plătească tâmpenia financiară a vistiernicului, mai scump încă, în 1929? Şi dacă între ministru şi masa compactă a birnicilor există un arbitru, ce gândeşte oare acest arbitru? De ce n-a luat el în serios protestările acestei mase?

Există un cert conflict între popor şi guvern. Dar când arbitrul depăşeşte limitele toleranţei, nu înseamnă oare că îşi însuşeşte o cauză şi că participă la acest divorţ?

Acestea sunt argumentele opoziţiei, aşa cum reies ele din recentele declaraţii ale d-lui Iuliu Maniu. Ale opoziţiei care, până în manifestările ei cele mai aspre, a menţinut legăturile de respect şi de încredere cu Regenţa... Ale opoziţiei care, mobilizând peste voinţa guvernului două sute de mii de oameni la 6 Mai, şi stăpânind, astfel, de fapt, ţara, a înfruntat primejdia extremă ridicolului ei şi a dezamăgirii maselor printr-o moţiune şi printr-un apel la Regenţă. Dar, în toată această vreme, liberalii lucrau.

RAMOLOCRAŢIA[*]

Războiul vanităţilor a găsit o soluţie în cocoţarea moşnegilor la posturile de onoare şi de comandă ale omenirei. Respect convertit în ascultare. Trăim în epoca servilităţii. Pacea de la

---

[*] Acest titlu a mai fost folosit de Vinea pentru un alt articol, în acelaşi an (vezi p. 364).

Versailles, cu încurcăturile implicite, a fost impusă de un tigru în declin. Wilson a adus cele 14 puncte, iar Ion Brătianu, răposatul, a creat toate încurcăturile, echivocul şi demoralizarea României întregite.

*

Bătrânii diplomaţi dinaintea lui 1914 au zvârlit mucul priceperei lor obosite pe aşezările sociale, vechi şi ele. Parcul tânăr al omenirii s-a mistuit. De atunci ne zvârcolim sub apăsarea unui mare Senat de internaţional-politicieni; foşti de două-trei ori prim-miniştri, generali descompuşi în grad, prelaţi albi ca Dumnezeu trag linii pe planetă şi aşează în legi experienţa lor, faguri pentru activitatea noastră viitoare. (Ah, argumentul vicios al experienţei!)

Ni s-a relevat şi s-a înteţit după război un antagonism – mai dârz decât al sexelor, mai crâncen decât cel de clasă – între generaţiile scăpate din tranşee sau de curând ieşite din şcoli şi convoiul senil care le-a suplinit în pauza sângeroasă a steagurilor.

Niciodată lumea n-a fost atât de desăvârşit pradă a acestor hrăpitori cu dantura de cauciuc, dictatori ventriloci, potentaţi tronând în fotoliul taberului, ca astăzi. Nicicând nu s-a mai întâmplat o asemenea încremenire în faţa toiagului, o asemenea prosternare dinaintea papucului de flanelă. În mandarinate, în dregătorii, în finanţe, în oştire, în presă, se înţeasă cheliile, bronşita, reumatismul şi hernia.

Exasperaţi de o tardivă ambiţie (puterea în stat e singura care mai li-e îngăduită), sexagenarii au călărit pe baston, au lunecat pe fotoliul cu roate, pe tărâmurile politicei, ale literaturii, ale acţiunii, în sfârşit, lăsând pretutindeni urmele sfincterelor lor obosite. În Parlament, în presă, proza lor se prelinge, sentinţa lor tuşeşte, duhnind a putreziciune şi mormânt. Înţelegerea lor sclerozată străjuieşte la poarta existenţii, pe care o cred isprăvită odată cu propria lor povârnire. Între scenă şi public, de asemenea, s-a prepus muzeul viu al exhibiţioniştilor, – bătrâni paznici ai obiceiului şi ai banalităţii. Peste tot, macabrii uzurpători se caţără de tribune, de rampe, de actualitate, stăruind în funcţiunea lor de sifon stricat – de supuraţiune inveterată.

În schimb, lumea dezertează[1] sălile, administratorii se sperie de scăderea tirajelor, popoarele se frământă într-o stranie neputinţă, – pe când continuă să râşnească răsuflatele energii şi îmblânzitele talente, cântecul lor ştiut. Fenomenul fecundităţilor se lămureşte cu o lege a memoriei. După o evoluţie de câteva decenii, după o trecătoare oprire, amintirea omului scade treptat. Pierde, mai întâi, ultimele zile, săptămâni şi luni. Dispar apoi din conştiinţă cei din urmă ani. Şi decrepiţii simt înviind într-înşii învăţătura lor dintâi, – ceea ce le dă iluzia originalităţii. Mai târziu, când răul e făcut, apar primele fraze de abecedar, dimpreună cu noţiunile de carte de cetire.

E o fază în care poţi face încă figură de şef de partid şi de prim-ministru. Până ce, ca un prunc desfătat de gâdiliciul unei raze de soare, marea şi hibrida păpuşă cu barbă şi ochelari, aplecată peste călimară, ajunge la unic şi inepuizabil refren: ga-ga-ga-ga.

Există, desigur, o deosebire, ştiută de bătrânii-tineri şi de tinerii-bătrâni.

Rarităţi cari nu ne interesează azi... Prinşi cum suntem între atâtea corpuri cadaverice care infestează secolul – secolul nostru în care se ştie că bătrâneţea e o boală organică şi în care se va şti că bătrâneţea e o boală molipsitoare –, ce facem cu ei?

Spartanii îi suiau pe Taiget, când deveneau inutili, sălbaticii îi scutură de pe cocotier. Ce li se cuvine, oare, când devin vătămători şi vrăjmaşi?

Spun poveştile de călătorie că războinicii din Ţara Focului trăiesc sub corturi cu hoitul viermuit al strămoşului, în care îşi înţeapă ei săgeţile şi lancea, pentru venin şi vitejie. Să fie acesta un exemplu şi un motiv pentru a-i conserva în capul trebilor pe evlavioşii lui Voronov? Sau e o demonstraţie prin exagerare a pestilenţei stârnite de întârzierea în activitate a impotenţilor îndârjiţi?

Măsuri de salubritate publică se impun. Să clădim lazarete şi azile.

Obosiţii s-ar obişnui, cu încetul, acolo, dacă le-am trimite ziare, zaruri, tutun şi fotografii pornografice.

---

[1] *Déserter* (franc.) – a părăsi.

*

Rugăciune: Dă-ne, Doamne, minte şi putere ca, odată ajunşi în vârsta decrepitudinii, să ne mai putem recunoaşte zădărnicia şi decăderea; şi până a nu inspira ura şi scârba celor mai tineri, moartea să ne îngheţe, sau să ne înghită singurătatea şi deşertul.

CRIZA DE GUVERN

În orice altă ţară, un guvern delicvent şi incapabil, ca al nostru, ar fi fost izgonit mai nainte de a fi făcut tot răul de care este în stare. De mult, d. Vintilă Brătianu şi comparşii ar fi dat, de pe banca acuzaţilor, socoteală de uzurpările, de escrocheriile politice, de abuzurile de putere şi, mai ales, de pagubele pe cari, din lipsă de demnitate, din interes şi din nepricepere financiară, le-au pricinuit statului. E inutil să recapitulăm nenorocirile recoltate de d. Vintilă Brătianu în umilitele sale demersuri prin străinătate. Contribuabilul îşi va da în curând seama cât îl costă fiecare pas prin străchini al primului-ministru sau al samsarilor săi, în pelerinaj bancar prin metropolele Europei. Visul egoist şi absurd al conservării Băncii Naţionale în actuala stare de citadelă a Partidului Liberal, acţiunea nesocotită şi disperată, în acest scop, a ministrului de Finanţe, a copleşit sub greutatea unor anuităţi şi amortismente, noi şi neprevăzute, bugetele viitoare, pe o serie neprecisă de ani. Fără a crea nimic nou, d. Vintilă Brătianu a provocat un spor covârşitor de plăţi sterile. Şi-a răscumpărat cu vârf şi îndesat toate încăpăţânările, toate calculele interesate, toată ignoranţa sa, – dar totul pe socoteala noastră. Va trebui, unui guvern de mâine, un înalt eroism pentru a-şi asuma răspunderea unei asemenea succesiuni, pe care morţii politici liberali, luând în mormântul lor, ca rajahii de altădată, avuţia statului, o lasă urmaşilor. În convulsiunile lui epileptice de a nimeri o bază de existenţă, guvernul liberal, izolat de poporul întreg, respins de străinătate, susţinut doar de toleranţa nepăsătoare, de acel *moratorium* politic pe care l-a smuls Regenţei, a avut o singură virtute: a împotrivirii demente, a pasivităţii oarbe, a cramponării pe viaţă şi pe moarte, cu o încleştare de naufragiaţi, pe cârma, zgâlţâită de toate vânturile, a statului. În această tragi-comică situaţie îi surprinde eşecul împrumutului, vacanţa Europei, deşertul celor câteva luni care urmează, sfidând imposibilul, cerşind, deopotrivă, îndurarea opoziţiei şi milostenia echipajului, afişate, în semn de alarmă, pe catart. Mortală echilibristică, înclinare de scufundaţi: guvernul, chipurile, se menţine, dar e cu picioarele în sus? Cine-i tolerează asemenea echilibristică, cine e amator de asemenea senzaţii violente? Ţara, în tot cazul, nu. Ea nu vrea să asiste la numărul senzaţional, şi afară din program, al d-lui Vintilă Brătianu care zvoneşte că va sparge, cu nu ştim ce cap, nu mai ştim ce plafon al Băncii Naţionale, din a cărei spărtură vor curge lei revalorizaţi. Nici la isprava cu avansul subtilizat din buzunarele, bine cusute şi apărate cu clopoţei, ale finanţei franceze, nu vrea poporul să mai privească. El şi-a mărturisit limpede voinţa, tăgăduind guvernului dreptul de a încheia noi împrumuturi şi de a pricinui sarcini, ţării, noi. Şi după însăşi mărturisirea ***Independenţei***, glasul său a fost până departe ascultat: Regenţa, păsuitoare, a acordat guvernului, cu o ultimă misiune, un ultim termen. Guvernul n-a izbutit în misiunea sa. Termenul, l-a depăşit. Mai e o vreo aşteptare nouă? După toate evidenţele, criza va lua sfârşit zilele acestea, indiferent de supremele speranţe, de falit, ale d-lui Vintilă Brătianu. Căci nu numai nereuşita împrumutului comandă izgonirea guvernului. Ci izolarea lui deplină, refuzul de colaborare al ţării întregi, ostracismul la care îl osândesc naţiunea şi partidele de opoziţie şi de care ţine seama şi străinătatea şi, în bună logică, şi Regenţa.

Sau suntem dincolo de logică?

DIRECŢIA NAŢIONALULUI

Inteligenţa din România, nouă şi veche, şi marele public se pasionează de problemele scenei. E o compensaţie derizorie pentru indiferentismul său religios şi politic. E o superioritate, după unii, acest divin dispreţ pentru treburile publice şi formele de guvernământ. Schimbarea domnilor, bucuria nebunilor: iată înţelepciunea românească, anticipând, cu veacuri, atitudinea întregei omeniri. În curând, peste un mileniu-două, lumea se va dezinteresa de conflictele politice, întocmai ca noi, valahii.

Iar pentru nobila şi irascibila atenţie pe care vulgul bucureştean, laolaltă cu literatorii şi politicianii săi, o întreţin, ca pe o flacără, în serviciul artei teatrale, el merită, după unii tarasconezi, o comparaţie cu plebea estetă a Romei şi a Athenei. Guvernele sacrifică, anual, câteva sute de milioane pentru această predilecţie şi acest derivativ al cetăţeanului care suportă fără crâcnire tirania ineptă a lui Vintilă, dar nu poate tolera, de pildă, un director idiot la Teatrul Naţional, sau subvenţionarea disproporţionată a vetustelor graţii ale d-nei Lucia Sturza. Guvernele, poate, îşi amintesc că singura mişcare de stradă serioasă, în Bucureşti, după 1900, a pornit de la Teatrul Naţional. De atunci încoace Teatrul Naţional, focar de artă, centru de intrigi, de patimi, de lăcomii şi de stuprii, consumă tot mai multe milioane, în dulcea lui existenţă de altar şi de bursă. Fotoliul lui Ion Ghica e singurul mijloc pentru verificarea energiilor creatoare. Dar de la Davila încoace, câte directorate perindate, tot atâtea căderi succesive. Actuala direcţie a d-lui Corneliu Moldovanu a întrerupt fericit seria dezastrelor, printr-o stagiune onorabilă, sub cerul unui ideal modest. Urmărim de aceea cu încordare, întoarcerea d-sale din concediu şi pregătirile unei campanii noi. E în legea unei bune gospodării s-o iei din vreme, de cu vară. Intră în obligaţiunile unui promiţător început de realizări cuminţi să ieşi din ele şi să te întreci pe tine. Pe d. Corneliu Moldovanu îl pândesc de-abia problemele cele grele ale primei şi costisitoarei noastre scene. În cea mai mare parte, greutăţile cari se anunţă sunt moşteniri uitate şi strigoi reîntorşi. Şi chiar de va şti să facă faţă cu dreptate şi bărbăţie, şi tot îi incumbă şi-l aşteaptă sarcina cea grea: să iasă din cadrul realizărilor modeste, pentru a crea. A crea... Desigur, ne vom explica.

LEACURI

Cine sprijină acest guvern? Blestemat de popor, batjocorit de străini, respins de tăcerea glacială a Regenţei, sfâşiat de toate dezbinările, neputincios, dezmetic, decăzut, se caţără, totuşi, de cârma statului înclinat pe un unghi de naufragiu, şi în tragedia lui crispată, găseşte încă răgaz şi forţă să sfideze: nu cădem! Cu toate cele întâmplate – greşeli, nenorociri, păcate –, nu cădem! Nu există, în ţară, forţă care să ne răstoarne, nici dezastru care să ne abată!

Din nou, în lumina de arşiţă a acestei vacanţe, în care fiecare pas şi gest al d-lui Vintilă Brătianu a costat cât o viitoare recoltă, situaţia creată de iscusitul şi pe veci defunctul său frate se desluşeşte izbitor: liberalii au izbutit să pună, între guvernul lor şi ţara întreagă, revoluţia. Revoluţia, ca singurul mijloc de a pune capăt unei uzurpaţiuni sulemenită în culorile legalităţii. Revoluţia, ca o prăpastie între popor şi turnul lor senioral, o prăpastie fără poduri şi care ca să fie trecută trebuie astupată cu hoituri. Cine, însă, într-o ţară educată prin veacuri să rabde şi să aştepte, poate risca o astfel de aventură? Guvernanţii se bizuie că în opt veacuri istoria Principatelor nu vorbeşte o singură mişcare profund populară în contra tiraniilor. Oştile creştine ale voievozilor nu înfăţişau mulţimea naţiunii. Mişcarea lui Tudor Vladimirescu a fost lipsită de amploarea unei ridicări în masă. Răscoala din 1907 a cerut pământ şi mai mult nimic. Opt veacuri de rezistenţă surdă, eludând ciocnirile, utilizând timpul ca pe un aliat care uzează asupririle, iată-le sintetizate şi tălmăcite de însuşi poporul care a trăit o asemenea tactică, în: *apa trece, pietrele rămân*. Cum au trecut, nesupăraţi, pecinegii, cumanii, vizigoţii, slavii, turcii, ruşii, fanarioţii, cum ştie guvernul că va fi aşteptat şi el să treacă, flagel de scurtă durată, patru, opt, doisprezece ani, un biet răstimp raportat la existenţa milenară a neamului. Odinioară, uzurpatorii erau izgoniţi sau cel puţin ţinuţi în respect de alţi pretendenţi, din aceeaşi boerime privilegiată. Mai de curând, politicianii se intimidau reciproc şi ţineau seamă unii de ceilalţi. Nu e mult de când cumplitul Ion Brătianu suporta, livid şi tremurător, înverşunatele invective ale lui Niculae Filipescu.

O înjurătură de mamă, de la boier la ciocoi, oprea un proiect de lege, paraliza mâna scotocitoare a d-lui Vintilă Brătianu prins cu ea în buzunările statului, iar o pereche de palme în incinta Camerei sau pe obrajii vreunui zbir obraznic, răsturna un regim. Factorul constituţional avea, rând pe rând, un punct de sprijin. În cele din urmă el ar fi recurs la oştire. Astăzi, însă, biurocraţia bancară şi înalţii samsari liberali au rămas fără acea opoziţie *care-i intimida personal*. Între ei şi majoritatea ţării, între ei şi factorul constituţional, au ridicat un meterez cu baionete. Terorizată pe vreme de un simplu „sictir“ rostit de sus în jos, inima lor de lachei se simte la adăpostul oricărui fior de inferioritate socială. În conacul ţării, din care au dispărut stăpânii, oamenii cu livrea benchetuiesc cu neruşinare: la poartă păzesc arnăuţii, nu cumva să pătrundă, sau să se apropie, plugărimea. E, desigur, foarte cu putinţă să sară, deodată, lacătele şi drugul de la intrare, sub apăsarea mulţimii. Dar trebuie, pentru asta, tradiţionalul mort. Şi cine ar vrea să moară, de bunăvoie, în plină pace? Era, în arta politică a vechilor conservatori, taina de a găsi un mort prin surprindere, de a consacra erou şi martir pe un cetăţean, gătit cu laurii străzii, prin păcăleală. Acest secret al vocabularului vehement, pentru sensibilitatea socială a slugoiului, al mortului-surpriză şi argument pentru ezitările Suveranului, şi al perechii de palme pentru apetiturile de dictatură ale obervaleţilor, rămân, din nefericire, pe vecie pierdute pentru echilibrul politicei româneşti.

Şi iată-i pe liberali, stăpâni de fapt, stăpâni nemernici, nevrednici, dar absoluţi, forţând la complicitate pe unii, corupând pe alţii, terorizând populaţia, indiferent şi în ciuda învălmăşirii treburilor. Cine să-i alunge? Poporul? Dar cine îşi asumă un asemenea eroism şi o asemenea răspundere? În această privinţă guvernul se bizuie nu numai pe fireasca ezitare a oricărui adversar în faţa mijloacelor violente şi ilegale, dar pe însăşi înţelepciunea şi dragostea de ţară a opoziţiei populare. Nimeni nu poate prevedea desfăşurarea unei mişcări de mase, foloasele şi dezastrele pe cari le poate aduce. De aceea liberalii se acoperă cu trupul ţării şi spun adversarului: trage! şi adversarul e paralizat.

Rămâne Regenţa. Dar ea e redusă la un simplu simbol al unei instituţii, şi e păstrătoarea, pasivă, a unor prerogative cari nu se pot exercita. Să-şi aducă la îndeplinire voinţa, prin mijloace directe, imediate, îi e cu neputinţă. Să-şi spună pur şi simplu cuvântul, încredinţând opoziţiei sarcina de a-l executa, înseamnă să înfrunte, fără nici o garanţie, două riscuri: al rezistenţei guvernului, cu implicitele complicaţii. Şi în caz de reuşită, totul poate să se reducă pentru ea, Regenţa, la un simplu schimb de captivitate, de data asta făţişă şi recunoscută. În locul Avignon-ului naţional-liberal, Avignon-ul naţional-ţărănesc. Cum vedem, situaţia Regenţei nu e nici ea uşoară.

Înainte, deci, de liberarea ţării, s-ar putea întreprinde, în timpul acestei vacanţe, complectarea factorului constituţional, punerea prerogativelor regale reale în mâinile Regenţei. Partidul Naţional-Ţărănesc poate cere, şi guvernul liberal nu poate refuza rezolvirea, constituţională, a chestiunii comandamentului suprem. Sforţările liberale de a rezolvi această problemă în favoarea lor a fost, se ştie, zădărnicită şi orice altă soluţiune amânată. În împrejurările de astăzi e uşor ca guvernul să fie constrâns să reintre, în această privinţă, în legalitate. Şi situaţia politică va fi astfel arbitrată de o instituţiune înarmată cum se cuvine pentru a veghea la îndeplinirea hotărârilor sale.

„KRASSIN“

Tragedia polară se apropie de sfârşit. Un shakespearian sfârşit. Între oglinzile imense ale ruinelor de gheaţă, cortul de sânge închegat al naufragiaţilor. Albe viscole neîndurate, ca în Regele Lear, brume plutitoare, apariţii deznădăjduite, ochiul mort al sentinelelor, halucinaţii, semnale, chemări… Urletul urşilor argintii sfâşie încremenirea, soarele roşu risipeşte o purpură vie, pe nesfârşitele trepte ale castelului fără dimensiuni. Şi fiece înaintare a veşniciei, măsurată cu clipe, se înseamnă cu stingerea unei vieţi. Stelele cad grindină, cu zvon uscat de jucărie de sticlă, peste piscurile şi lespezile imaculate, pentru fiece suflet de explorator răpus. Au adormit, în morminte de diamant, mecanicul Pomella, şi eroicul pilot Guilbaud, şi viteazul acestei prismatice împărăţii de tăcere şi strălucire, bătrânul Amundsen, oaspetele temerar al lui Gerilă. Şi iată-l pe Nobile, comandantul nefericit al expediţiei, cât de hamletic şi-a pierdut minţile, de ciudă, de disperare, de durere şi de ruşine: ce mare e partea deşertăciunii în cele mai adânci şi mai curate suferinţi. Fuga lui, cel dintâi, pe aripa salvatoare a lui Lindberg, mântuitorul, urmată de penibila bucurie de a se vedea salvat înaintea celorlalţi, împotriva obiceiului sfânt şi măreţ al căpitanilor de a-şi păstra rândul, la viaţă, cel din urmă.

Între timp se mai află de sfârşitul lui Malgreen, vegheat, vitejeşte, de doi tovarăşi cu paşii înţepeniţi în sloiuri: trupul lui răsturnat, ca o troiţă, pe marginea banchizei, care face tuturor morţilor ei un cavaleresc veşmânt de platoşă siderală. Se cunosc, îndată, amănuntele certurilor mărunte şi vulgare, dar aprige: în plină măreţie, în plin dezastru, sub avertismentele înfricoşate ale morţii prezentă în stele, în blocuri, în tăcere, glasul oamenilor răsună a gâlceavă şi a ură: Shakespeare n-a uitat niciodată acest etern detaliu. Ameninţarea, mai apropiată, nu face decât mai expresiv contrastul. Discordia dintre gheţuri se repetă pretutindeni, în tot momentul. Numai împrejurările, mai puţin concise, îngăduie, în intervalul lor, iluzia că aci, pe uscatul stabil, faptele sunt mai puţin dramatice, sfârşitul mai puţin iminent.

Iar la o anume depărtare, oarecum la marginea iernei şi a feeriei plutitoare, dincolo de imperiul urşilor albi şi al sirenelor travestite în foci cu chip de vrăjitoare, se desfăşură impunătorul spectacol al solidarităţii omeneşti. Cum să sugrumăm cuvintele, să nu declame? Frazeologia umanitaristă a spălăcit steagul alb al tuturora, a îmbiat, până la scârbă, sentimentul care ne leagă pe toţi. De vină sunt, desigur, sentimentalii şi profesioniştii înfrăţirii. Dar asta nu schimbă, în realitate, nimic. De pe un promontoriu lucid şi sterp, omenirea şi-a luat zborul, în căutarea lui Nobile şi alor săi. Numele acestui italian favorizează un facil şi semnificativ joc de cuvinte, care se oferă, meritat elogiu, sforţărilor dezinteresate, dispreţului de primejdie, întrecerii sublime şi colaborării entuziaste a salvatorilor.

Un pas înapoi, şi omenirea, îmbrăţişată ca în imnul lui Schiller, aşteaptă veşti. Pândesc, în aparatele fără fir, nervii neliniştiţi ai popoarelor. Un fior unic le agită. Un gând unanim le stăpâneşte. Vast e teatrul, înţesat, al Pământului, în jurul grandioasei scene şi a crâncenei tragedii de la Pol. Corul antic s-a realcătuit, mânia zeilor şi-a regăsit ecoul, iar protagoniştii, italieni, francezi, ruşi, germani (ce importanţă are?) îşi *puizează* în comentariul, în îndemnul şi în asistenţa lui, bravura. În fruntea lor, prin ispravă şi tenacitate, se leagănă, vasul spărgător de gheţuri, purtătorul echipajului sovietic, „Krassin“. Vasul-fantomă, în plin miraj şi

fantasmagorie polară. Purtătorul semeţei lozinci a biblicului Babel – căci ce alt decât reînvierea străvechii poveşti e acest asalt al seminţiilor asupra tainelor şi interdicţiior naturii? Astăzi, însă, limbile nu se mai încurcă. O zonă superioară de înţelegere îi cuprinde pe toţi, un avânt uriaş înalţă pe câţiva soli de pretutindeni deasupra fruntariilor efemere. Şi momentele sunt de o astfel de intensitate, drama e atât d ezguduitoare în semnificaţia ei, încât noroadele dezbinate s-au contopit în această aşteptare.

La Polul Nord, oamenii îşi cuceresc pământul.

Pentru a se certa pe el, apoi?

EPURAREA TEATRULUI NAŢIONAL

La Teatrul Naţional se reiau repetiţiile, stagiunea se deschide la 31 august. O impresie de activitate febrilă, de viaţă fecundă în amorţeala sezonului. D. Corneliu Moldovanu are certe motive să fie grăbit. Lumina rampei, de cu vreme aprinsă, îţi dă în ochi. Când cele ce se petrec în culise, pe culoare, în cabine, sau în voluptoasa penumbră a biroului directorial trebuie să rămână o taină, orbirea publicului, prin lovituri de reflector, fixarea atenţiunei printr-o avalanşă de spectacole, iată cel mai potrivit procedeu. Cavaler de teatru, cavaler pripit, d. Corneliu Moldovanu lansează o invitaţie la vals, Capitalei, pentru seara de 31 august. Aşteptarea, însă, să nu o umplem cu dulci închipuiri. Să căutăm contactul cu realităţile, chiar în materie de artă, şi chiar cu riscul a de a părea indiscreţi. Pe noi ne interesează nemulţumirea dreaptă şi adâncă a personalului artistic al teatrului şi ameninţările suspendate asupra primei noastre scene. Nu e de ajuns ca d. Moldovanu să furnizeze impresia că la Teatrul Naţional se munceşte. Ordinea poate domni şi la un ospiciu, buna rânduială şi gospodărie până şi într-un bordel. Ceea ce este sigur e că la Teatrul Naţional se cultivă o stare sufletească generatoare de surde revolte şi de o anarhie care nu poate decât căşuna realizărilor artistice. Nici un moment, şi poate nu din vina numai a conducătorului, nu s-a renunţat la sistemul hatârului, în materie de angajamente, de înaintări şi de roluri. A fost comică sforţarea şi ezitările a doi-trei directori, şi a comitetelor reunite, de a opera în personalul scenei eliminările necesare. Lamentabil a fost rezultatul, iar astăzi, tribunalul retrimite, în masă, pe eliminaţi, teatrului, pentru a fi despăgubiţi şi reintegraţi. În asemenea împrejurări, care a fost tactica directorului Moldovanu în materie de angajamente şi înaintări? Părăsitu-s-a, în această privinţă, *criteriul sexual*? Suportă recentele măsuri ale direcţiei o discuţie în amănunt şi în plin public? Dar anumite cariere scandaloase, dar unele angajamente şi încadrări cari nu-şi găsesc explicaţia decât prin înduplecarea organului de judecată sub presiuni străine de orice preocupare artistică, sau prin aberarea lui de către un flux interstiţial? D. Corneliu Moldovanu e obligat să reacţioneze în contra tuturor acestor vrăjmaşi ai d-sale şi ai teatrului şi ai moralei publice. Un efort sufletesc, peste toţi şi peste sine, împotriva acestor detalii de şedinţă secretă, a acestor subiecte de pornografie...

BACALAUREATUL

...Şi două treimi din candidaţi au picat la examen. E o tragedie în fiecare toi de vară. Epoca cea sinistră coincide cu data căderii Bastiliei şi cu Sfântul Bartolomeu al muştelor: nicicând nu atârnă pe candelabre mai multă panglică de clei zaharisit. Totuşi nu e de glumă. E o săptămână de doliu naţional, aceea în care se publică funebrele rezultate.

E un prilej de indignare unanimă. Bacalaureatul e singura temă care suprimă conflictul milenar al sexelor şi înfrăţeşte generaţiile învrăjbite: părinţii şi fiii, inima lor bate la fel în faţa duşmanului hereditar: monstrul cu ochelarii pe nas şi catalogul la subsuoară.

Se cere, deci, desfiinţarea bacalaureatului. Se pare că fără el accesul la onorurile academice e mai uşor. Se pare, după alţii, că prin el vom avea o tinerime mai bine pregătită. Argumentul acesta nu e nici pentru părinţi, nici pentru odrasle. Cu sau fără învăţătură, scopul lor final rămâne diploma, cu libertatea de a deschide dugheană de avocatură sau de medicină.

Când, în ultimii ani, universităţile n-au mai încăput de jurisconsulţi şi de vraci în devenire, majoritatea creştină şi-a făcut loc instituind, de fapt, *numerus clausus*. Era oricum un mijloc de „elargissare"[1] a generaţiei noi. Locurile vacante în universitate deveneau vacante şi în viaţă, pentru mai târziu la „libera practică". Seria cea mai proaspătă se ciocneşte de cordonul prealabil al examinatorilor. Ciomagul şi revolverul a intrat, pe alocuri, în acţiune. Nu se glumeşte cu fragezii descălicători la poarta deliciilor existenţei. *Footbolul* şi boxul i-au învăţat să utilizeze în timp util marele dar al tinereţii: forţa, energia.

În secret, îi aplaudăm din răsputeri. Şi fie ca surplusul lor de vitalitate să se reverse puhoi şi în politică, măturând bătrânele cluburi, cafenele şi parlamente. Dar pentru asta le trebuie orizont. Şi ei nu văd decât cerul scund al carierei apropiate. Le trebuie, deci, carte şi gândire. Şi singurul mijloc de constrângere şi control rămâne bacalaureatul. Examenul de maturitate. E din ce în ce mai necesar acesta. Mai ales pentru o îndrumare a tineretului cu muşchi la meseriile mai potrivite şi mai bănoase. În definitiv, nici el nu cere altceva. Şi astfel, bacalaureatul e un bun stăvilar pe calea lamentabilelor profesiuni cărturăreşti. E un mijloc să avem mai puţini medici, mai puţini avocaţi, mai puţini dascăli şi gazetari.

E un mijloc ca generaţia care a instituit din nou bacalaureatul să-şi câştige recunoştinţa generaţiilor respinse la bacalaureat: când îşi vor da, acestea, seama, ce imens serviciu li s-a făcut.

VIESPARUL BALCANIC

Două atentate, doi morţi: generalul macedonean Protogherov şi directorul Siguranţei Generale din Belgrad... Dacă ţinem seama că eroul naţional al organizaţiilor clandestine macedoniene a fost organizatorul unei serii de atentate în sudul Serbiei, a fost apoi sufletul iredentei bulgare îndreptate împotriva aceleiaşi Serbii, atunci de bună-seamă că executorul sentinţei de condamnare la moarte a şefului Siguranţei sârbeşti a săvârşit un act răzbunător. Dinte pentru dinte... Cine trage sabia, de sabie va muri.

---

[1] Lărgire, creştere, întindere – după fr. *élargir*.

...Iar defunctul Protogherov, în ultimii ani, a stat veşnic cu sabia trasă. A înfipt-o, întâi pe la spate, în trupul vânjos al cumplitului Stambuliski, cel dintâi prim-ministru bulgar care, sprijinit pe masele ţărăneşti, înfiinţase un guvern de sine stătător, independent, adică, faţă de formaţiunile secrete de haiduci şi revoluţionari naţionalişti cu sediul la Nevrokop. Cu aceeaşi spadă, apoi, generalul Protogherov a dat semnalul masacrului oamenilor politici ţărănişti, socialişti şi comunişti, sprijinind lovitura de stat a regelui Boris şi a profesorului Ţankov. După cum arătam în acelaşi loc, treizeci de mii de cetăţeni au pierit în această vânătoare de oameni întreprinsă, din ordinul guvernului şi din ordinul lui Protogherov de trupele regulate, de formaţiunile ofiţerilor de rezervă şi a refugiaţilor vranghelişti, alături de bandele superior înarmate ale societăţii iredentiste secrete macedonene. Totdeodată, guvernele bulgare au recăzut sub hegemonia ocultă a revoluţionarilor macedoneni.

Stăpân pe situaţie, generalul Protogherov, de la Marele său Cartier General de la Nevrokop, a întreprins, peste capul lui Ţankov, un război de gherilă, pe un triplu front romăno-greco-iugoslav, cu scopul limpede al răsplătirii, în prăzi şi jaf, a voinicilor săi, şi al smulgerii unei permisiuni de augmentare a armatei permanente. Un demers colectiv al statelor atacate, la Sofia, a pus capăt incursiunilor.

Protogherov şi-a urmărit planul atacând, însă, separat, ceea ce de altfel, din punctul său de vedere, trebuia să o facă de la început. Şi-a concentrat acţiunea pe graniţa grecească, pe vremea guvernului Pangalos. Acesta trimise o brigadă cu efectiv şi armament de campanie, cu ordinul de a intra în Nevrokop, vizuina revoluţionarilor. În urma protestărilor alarmate ale guvernului oficial, o intervenţie a Ligii Naţiunilor puse un cordon militar izolator între cele două popoare îndârjite.

Protogherov îşi strămută cartierul şi reluă operaţiunile, de data asta pe frontul sârbesc. O mână puternică îl proteja, căci Liga Naţiunilor n-a mai intervenit în mod eficace. Bandele revoluţionare atacau satele, posturile de frontieră, jandarmeria, trenurile, edificiile, persoanele oficiale, podurile, tunelurile. Guvernul sârbesc a fost nevoit să concentreze trupe în Macedonia şi în sudul ţării. Planul lui Protogherov, cunoscut, era să revoluţioneze Macedonia nordică, Serbia de sud purtând flacăra dezordinei şi metodele teroriste până în părţile albaneze, mahomedane, montenegrine şi croate. În vreme ce acţiunea lui era în plin, vajnicul general întreprinse o călătorie la Roma. A fost bine şi îndelung primit de d. Mussolini. Ziarele sârbeşti şi ziarele ţărăniste bulgare afirmă solidaritatea de interese între fascismul italian şi fascismul macedo-bulgar care îşi trăgea, în ultimul timp, subsidiile şi încurajările de la Roma.

E neîndoios că Protogherov, care în ultimul timp întrupa iredentismul bulgar şi era unul din punctele de sprijin ale lui Mussolini şi Horthy în contra Iugoslaviei, devenise o ameninţare şi o povară pentru guvernul oficial de la Sofia şi o piedică pentru ascensiunea d-lui Ţankov către o dictatură fără copărtăşie. Glontele revoluţionarilor moderaţi ai lui Mihailov liberează guvernul bulgar şi întreaga Serbie sudică scapă de o urgie şi alarmă permanentă. Mussolini îşi pierde un pionier. Atentatul de la Belgrad rămâne un act izolat de răzbunare, fără consecinţe.

Ceea ce nu înseamnă că problema macedoneană se apropie de o soluţie. Naţionalismul integral, naţionalismul teritorial fără concesii, fără sacrificii, e un veşnic izvor de războaie, cari, rând pe rând, duc la vremelnice soluţii: moştenire de sânge şi foc pentru generaţiile succesive.

P.G.P.

Paralizia generală progresivă... Dacă trebuie să dăm crezare ştiinţei, marele Maupassant, genialul şi profeticul Nietzsche datorează infamului morb al Venerei partea cea mai expresivă şi mai înaintată a operei lui. Treponemul care nimiceşte treptat scoarţa cerebrală, imprimă creierului o vibraţie şi o activitate cari nu numai valorifică întregile lui puteri, nu numai îi storc maximumul de randament intelectual, dar obţin de la el o întrecere de sine, o supraintensitate vecină în posibilităţi cu extazul mistic, cu starea de graţie şi de revelaţie. Cele mai zguduitoare şi mai profunde pagini ale lui Nietzsche se tălmăcesc prin chiar pricina care, în cele din urmă, i-a nimicit intelectul. P. G. P., iată flacăra, iată mistuirea care, înainte de a se culca în propria ei cenuşă, iscă lumina pentru o veşnicie de istorie literară şi filosofică. P. G. P., iată vehiculul cel mai sigur şi mai rapid, pentru pelerinii inspiraţiei. Starea care premerge, cu o agitaţie şi un sacru delir, nebunia vizibilă, nebunia declarată, oficială, ştiinţifică, te apropie de culmile înţelepciunii, ale pătrunderii şi ale poeziei: cu o secundă înainte de a cădea în îmbrăţişarea cămăşii de forţă, eşti cel indicat, prin puterea imaginilor, prin vigoarea şi belşugul ideilor, să predici mulţimii, să dai tablele unor necunoscute legi. P. G. P. te avântă în zona ineditului şi a sublimului.

Şi ştiinţa care, aiurită, adună asemenea constatări şi date, săpându-şi, singură, temeliile, suprimând hotămiciile arbitrare între morbid şi sănătos, şi, ceea ce e mai grav, între prostie şi inteligenţă (fiindcă citează şi cazul unui student nerod, ajuns, prin P. G. P., valoros ministru), proclamă înnobilarea individului prin suferinţă, adâncirea personalităţii prin paralizie, vindecarea voinţei prin trăsnetul minuscul al spirochetei. P. G. P. îţi dă, într-adevăr, doza de inconştienţă necesară pentru a frânge zăgazurile modestiei şi ale bunei creşteri, şi a intimida masa docilă a contimporanilor, mediocri prin sănătate.

Spirochetă, deci, leac contra mediocrităţii! Speranţă supremă şi fatală a săracilor cu duhul pogoară în sufletul steril, în creierul uscat al lui Vintilă Brătianu şi al Moldovanilor cari îl înconjoară: dă-i viziunea care să-l libereze de cătuşele prostiei lor, dă-i tremurul, dă-i zguduirea care să urnească, din înţepenirea lor stercorară, valurile circumvoluţiunilor lor seci şi puţine.

LACRIMI PENTRU OBREGON

Sărmanul Obregon, prematur pedepsit, mişeleşte ucis! Mexicanii nu glumesc cu tirania.

Nici n-au aşteptat ca viitorul preşedinte al cinema-republicei nord-americane să comită un început de tentativă de a guverna şi l-au suprimat fără ezitare. Într-un stat de cetăţeni dârji, veleitatea unuia dintre ei de a-i conduce spre fericirea publică şi binele obştesc constituie un delict de *lèse-libertate*. În Mexico, aforismul lui Prudhon e lege: „cel ce pune mâna pe mine să mă guverneze e un uzurpator: îl declar duşmanul meu". Obregon, asasinat de curând, s-a făcut vinovat de candidatură la prezidenţia republicei. Crima sa era agravată de faptul că fusese chiar ales, prin vot universal, egal, direct şi secret, la această demnitate. Şi – culmea abominaţiunei – peste câteva zile acest nou preşedinte urma să intre în funcţiune. Un astfel de abuz n-a putut fi tolerat de liberii cetăţeni ai Mexicului. Au aplicat lui Obregon o sentinţă apriorică. Program, sistem şi individ au îndurat pedeapsa supremă. Iată, desigur, o ţară în care un politician român n-ar cuteza să aspire la putere, nici chiar jurând, convins, pe cele mai stricte constituţii. O ţară în care nevinovăţia e pedepsită pentru a nu se converti în păcate. O ţară în care un candidat cade jertfă ca un miel, împodobit cu virginităţile toate. Cum ai căzut tu, o, Obregon! Ales al naţiunei fără jandarmi şi urne furate. Preşedinte, abătut de căile ispitei: căci n-ai apucat să introduci starea de asediu şi cenzura... nici n-ai prins să hoţeşti solul, subsolul, apele şi pădurile şi văzduhul statului... Nici programul adversarilor nu l-ai tâlhărit... Nici bani străini n-ai cerşit, şi nu te-ai umilit pe tine nimănui, iar creditul statului nu l-ai compromis faţă de toţi samsarii pământului. Lucruri pentru cari slăvită să-ţi fie memoria, Obregon, şi uşoară ţărâna: căci altfel mexicanii te-ar fi jupuit de viu, şi te-ar fi spânzurat până şi în efigie. Iar pe mormântul tău fără cruce ar fi înălţat un monument de utilitate publică şi de folosire secretă, cum se cuvine, în vecii vecilor, oricărui uzurpator spurcat din neam în neam, vreme de şapte generaţii.

ESEU DESPRE NERUŞINARE ŞI PROSTIE

Are neruşinarea limite? Deşi complet inapt pentru adâncirea vreunei întrebări, deşi nu s-a neliniştit niciodată cu gânduri şi probleme, d-l V. Brătianu e cel mai indicat să răspundă categoric: N-ARE. De multe ori experienţa înlocuieşte cugetarea speculativă. Primului-ministru îi trebuie ani întregi de grele încercări pentru a-şi da seama de ceea ce o minte normală înţelege într-o clipă. Încet şi anevoios, d-sa izbuteşte să vie de hac câte unui proces cerebral care la alţii se petrece fulgerător. Băbeşte, socotind pe cele douăzeci de degete ale sale, ajutându-se şi cu un număr *egal* – ceea ce se poate constata prin juxtapunere – de boabe de linte, d-sa parvine să rezolve, în planul politic, operaţiuni simple de adunare şi scădere, după ce, bine înţeles, a dat greş de câteva ori şi a luat-o, răbdător, de la cap. Bine înţeles, cu o asemenea constituţie, d. Vintilă Brătianu e nevoit să urmeze întotdeauna o singură linie de preocupări, îndrumat cu îndârjire către un singur ţel mintal, orb la tot ceea ce se mai petrece la dreapta şi la stânga, surd la toate accidentele, întreruperile, obligaţiunile, întruparea, într-un cuvânt, a lui *n-aude–n-a vede* din poveste. Privit din acest mitologic punct de vedere, d. Vintilă Brătianu capătă proporţii de flagel popular.

Alt neajuns al necesităţii în care se află d-sa, de a verifica cele mai simple şi mai certe axiome printr-o experienţă proprie sau printr-o revizuire lentisimă e acela că, regulat şi fatal, evenimentele îl depăşesc. Când a ajuns după un marş penibil de melc la capătul râvnit, pe tot parcursul îmbălat de trecerea d-sale, peisajul, iată, s-a primenit. E izbit atunci de mirarea uriaşului din aceeaşi poveste, care după un somn secular se trezeşte idiot, cu arături, codri şi sate crescute pe umeri şi buric. Smuls uneori dintr-o asemenea călătorie în problemele obsedante ale zilei, vistiernicul apare cu ochii împăienjeniţi, cu clei şi mucegai în urechi, cu bureţi la nas, perplexă arătare dintr-o lume perimată.

Desigur, cel mai strigător neajuns e că un asemenea om s-a pomenit, prin moştenire, în situaţia şi putinţa de a impune unui întreg popor ritmul său mintal încetinit, şi, deci, de a atrage asupra acestuia calamităţile pe cari, dacă d. Vintilă Brătianu ar fi simplu arhivar sau mic rentier, le-ar suporta de unul singur. Cu d. Brătianu însă, la o şefie de partid şi la prezidenţia unui guvern, ne comportăm cu toţii ca un unic organism microcefal. Ne izbim capul nucă de toţi pereţii, apucăm cu mâinile sticla de lampă încinsă, călcăm cu convingere în străchini, clătim în gură prundiş până îl înghiţim. Iar de binefacerile unei asemenea stări de

nevinovăţie, n-avem, în schimb, parte. Fericirea candidă, animalică, a guşatului, ne e interzisă. Că nu toate corespund şi se transmit de la individ la colectivitate prin această identificare a primului-ministru cu naţia. D. Vintilă Brătianu e absorbit şi satisfăcut în urmărirea vreunui scaloi ideologic, care bâzâie pe geamul pe care vânătorul îşi târâie nasul şi limba cu satisfacţie. Participăm, siliţi, la această îndeletnicire infantilă, căreia i-am pune sfârşit deschizând simplu fereastra. Dar beatitudinea, dar plăcerea celui care conduce, *en chef*, această goană după muşte e o răsplată rezervată numai lui. Resimţim, noi, guvernaţii, tot supliciul unei asemenea scâlcieri sufleteşti, unei asemenea comprimări de alură şi atitudine, unei atât de prodigioase pierderi de timp, de forţe şi de prestigiu, cu împovărările cari decurg.

Calamitatea însă sporeşte distrugător prin aceea că aparatul de o simplitate ideală a cugetării d-lui Vintilă Brătianu este prin chiar alcătuirea lui înzestrat cu o încăpăţânare care ţine loc de voinţă, tot aşa cum experienţa scuteşte, prin timp, de raţiune şi inteligenţă. Orice elasticitate, orice complicaţie i-ar fi fatală.

O asemenea minte are tehnica vasului-spărgător de gheţuri: abordează sloiul de-a dreptul şi munceşte la măcinarea lui luni întregi. Viteza nu-i e îngăduită, greutatea-i grosolană devine o preţioasă virtute... Memoria, în tidva comodă a unui asemenea mecanism de înţeles lucrurile, e cu funcţionarea redusă: înregistrează doar cele ce fac rău şi cele ce fac bine. Analiza permite cel mult deosebirea celor două categorii de fenomene. Apropieri mai anevoioase, asocieri cât de simple, confruntări, adeveriri, pentru a erija vreun principiu sau vreun sistem, sunt lucruri cu neputinţă. Între o minte inteligentă şi una bleagă, diferenţa e ca între un sfredel şi un cui drept, fără ascuţiş. În neputinţă de a confrunta două fenomene şi a extrage un înţeles, un om care se contrazice cu cinism, şi care, în cursul acţiunei sale, o ia adesea de-a curmezişul moralei şi a bunei-cuvinţi, nu poate avea totdeauna conştiinţa neruşinării sale.

Pentru că această cunoştinţă presupune încă o operaţiune cerebrală şi concomitentă – care am văzut că e lucru imposibil. Când d. V. Brătianu, de pildă, a trecut de la revalorizare la stabilizare, de la programul liberal la cel ţărănesc, puterile lui au fost sleite de imensul şi lentul efort consumat întru acest reviriment. Când își va da seama că cel puțin efectul moral e deplorabil, că spectacolul e rușinos, lumea, care înaintează, va avea preocupări cu totul altele. Un om nerușinat, nerod sau deștept, n-are vreme să se analizeze. Probabil că odată, cândva, d. Vintilă Brătianu, iluminat, va considera problema sinuciderei. Poate că, printr-un miracol, chiar în această zi, d-sa o și face. Dar, cum de blestemul încetinelii nu poate scăpa, chiar când ar fi vorba de a-și duce, pe un traiect de 50 de c.m., revolverul de la buzunar la tâmplă, e de presupus că d. Vintilă Brătianu va fi surprins, între timp, de moarte naturală.

ETUVA DE LA NAȚIONAL

Printr-un ziar teatral, d. Corneliu Moldovanu strecoară o sfielnică dezmințire a știrilor despre apropiata sa demisiune. Nu e însă vorba despre așa ceva – afirmă confratele. Multe s-o fi petrecând la Teatrul Național din București; dar porcăriile lăfăite în teatrele de stat din provincie le lasă în umbră. Cele ce se impută d-lui Corneliu sunt, adică, floare la ureche, pe lângă coțofenismul exacerbat și cinic al colegilor regionali. Să nu pretindem, deci, directorului general penitența excesivă a retragerii de pe fotoliul cu proprietăți afrodiziace al lui Ghica. Să fim, dimpotrivă, recunoscători pentru tactul și priceperea cu care a știut să organizeze nu numai misterul și tăcerea, în modul și motivele în cari se fac deplasările, pe scara ierarhică, la Teatrul Național, dar pentru felul cum a știut să obțină consimțământul celor ce ar fi trebuit să protesteze, puși cum au fost în fața unor ascensiuni indecente, înspre societariat. Scripetele directorial a funcționat, în această privință, fără scârțâituri. Comitetele au votat ridicând mâinile, iar favoritele, ca în Aristofan, 'nălțând zgaibele. Într-o democrație constituțională, votul e suveran, urna decide

Desigur subiectul ar fi vesel, dacă potența unui director, în materie bugetară și administrativă, bineînțeles, ar fi, ca și al lui Hercule, nelimitată. Hercule a satisfăcut într-o singură noapte cincizeci de fecioare ale regelui Omphal. Minuni de acestea, în vremea noastră, nu văd a se mai face: și financiarmente, bugetul unui teatru fiind limitat, puterile unui director sunt tocmai strict îndestulătoare ca să stârnească un singur scandal și patruzeci și nouă de nedreptăți.

Întrebuințăm graiul acesta enigmatic, pentru a evita pornografia la care subiectul scabros al evenimentelor de la Teatrul Național ne constrânge. De altfel, în rezistența sa, directorul general speculează cu dibăcie pudoarea și cavalerismul presei.

Materia discretă care face obiectul scandalului se apără pe sine, prin chiar natura ei scandaloasă.

Dar ordinul ministrului Lapedatu de a se rezilia toate angajamentele (noi cerem: carierele) de favoare, e categoric. El conține mărturisirea și denunțarea existenței acestor cariere și ne scutește, pentru moment, de penibila datorie de a le numi.

Și fiindcă ministrul Artelor a ordonat rezilierea angajamentelor de favoare, e de la sine înțeles că nu actualul Director al teatrelor e chemat să aplice, fără părtinire, această măsură. Nu poate. Trebuie scutit!

„TE AUTORIZEZ SĂ GĂSEȘTI BANI !“

(Confirmarea oficială a eșecului)

După opt luni de tratative, în care timp ministrul de Finanțe nu a izbutit decât să acumuleze pagube și să colecteze ofense... După rușinosul epilog de la București, al expedientelor deznădăjduite, guvernul, iată-l, rezumă și confirmă printr-un comunicat oficial falimentul tuturor străduințelor sale.

Avem, cu prilejul acesta, trista satisfacție de a fi văzut realizându-se temerile noastre toate. Temeri întemeiate, bineînțeles, numai pe cunoașterea certă a lipsei de prestigiu a unui guvern, care, numai pentru a-și prelungi dictatura, își renega programul și, în contrazicere cu întregul său sistem economic, cu metodele sale financiare, cu organizarea bugetului, cu un întreg complex de măsuri fundate pe *politica de revalorizare*, făcea, la un moment dat, *volte-face*[1], pentru a adopta principiul opus (şi furat) al împrumutului străin şi al stabilizării. Atât şi era de ajuns pentru a avea, încă o dată, siguranţa nepriceperei şi a incapacităţii specialiştilor financiari ai guvernului în efectuarea unei atât de vaste, complexe şi delicate operaţiuni cum se prezintă reforma noastră monetară.

Am afirmat din capul locul, în coloanele noastre, că d. Vintilă Brătianu, silit să apeleze la finanţa străină, în momente de strâmtorare politică, bine cunoscute de această finanţă, va fi pus în faţa condiţiunilor oneroase cari se oferă, de obicei, strâmtoraţilor, faliţilor şi prodigilor[2]. Am arătat că, încă de la primul pas peste graniţă, guvernul a săvârşit greşeala de a admite, fie şi faţă de un aliat – care putea fi satisfăcut în o mie şi una de alte modalităţi –, principiul funest al revalorizării.

Din nefericire, fatalitatea, atrasă de incompetenţa şi incorectitudinea unui guvern în deznădejde, a unui guvern în căutare de expediente, s-a realizat pe de-a-ntregul. Comunicatul financiar al guvernului confirmă înfrângerea. E un comunicat artificios, de afirmaţii trucate. E comunicatul speranţelor viitoare, sau nici măcar atât. E un comunicat negativ.

Singura parte pozitivă a comunicatului, singura care vorbeşte de certitudini e aceea care se ocupă de convenţiunile privitoare la datoriile de război, la purtătorii de rente şi la Stock-Exchange de la Londra. Unica certitudine este, deci, confirmarea pagubelor realizate de d. Brătianu în decursul dezastruoaselor sale tratative şi pe temeiul principiului de revalorizare acceptat cu atâta nesocotinţă. Cu alte cuvinte, Parlamentul va avea să ratifice un spor de datorii. Să recunoască o *creanţă certă*, înainte de a trece la capitolul speranţelor vide.

În acest capitol, Parlamentul va vota, guvernului şi Băncii Naţionale, pe de o parte, grupului franco-anglo-american, pe de alta, dreptul, platonic, de a contracta un împrumut – un împrumut tot atât de hipotetic şi chimeric ca cel pe care l-aţi văzut realizându-se până acum.

---

[1] *Volte-face* (franc.) – rotire, voltă.

[2] *Prodigue* (franc.) – risipitor, cheltuitor

În asemenea condiţiuni, fixarea unui maximum şi divizarea acestuia în tranşe repartizate pe date mai mult sau mai puţin certe („*imediat*“ sau „*la toamnă*“) ar constitui tot atâtea comice amănunte, puerile abilităţi de aventurieri financiari, dacă în joc n-ar fi prestigiul şi situaţia statului. Într-un cuvânt, în comunicatul care nu precizează decât activitatea viitoare, şi *în vid*, a Parlamentului, nu conţine decât o deşartă enumerare de veleităţi şi de aspiraţii în domeniul aritmetic al finanţei. Ca şi până azi, guvernul *urmăreşte* să obţină 250 milioane de dolari (mai mult ar fi sufocant, mai puţin, neîndestulător), împărţiţi în nu mai ştim câte rate; fără a preciza, fireşte, nici cursul de emisiune, nici dobânzile, cum se face în operaţiunile încheiate. O singură deosebire, repetăm: de data asta, un vot al Parlamentului e chemat să legifereze această năzuinţă a guvernului, această bună-intenţie a grupului financiar străin.

Se afirmă, totuşi, că guvernul a contractat, sub formă de avans, un credit de 20 milioane de dolari (echivalentul aproximativ al deficitului bugetar pe ultimele patru luni care, spre deosebire de sumele aleatorii de la „toamnă“, se va acorda „imediat“. (De altfel, de-a lungul comunicatului ne poticnim mereu de acest „se va“, acest „o să“ pe care poporul l-a denumit, în limbaju-i plastic, „porc de câine“.) Vom avea, deci, o spargere de plafon, atât şi nimic mai mult. Împrumutul rămâne fugacea himeră urmărită de răsuflul astmatic al ministrului de Finanţe. De stabilizare, deci, nu se poate discuta.

Comunicatul: cristalizarea impertinenţei neputincioase, tentativă neizbutită de a se acoperi sub sonoritatea frazelor, sub prestigiul afirmaţiunei, neantul faptelor.

Convocarea Parlamentului, un simplu spectacol, votul său, un *hocus-pocus* al şarlatanismului politico-financiar al guvernului. Şi peste toate: „O eră nouă începe etc.“. Literatură guvernamentală, şi încă din cea mai proastă.

BIRURILE DE LA ILOVĂŢ

Locuitorii din această comună a Banatului nu mai plătesc birurile. Nu din spirit de revoltă, desigur. Autorităţile locale, totuşi, au văzut în mizeria locuitorilor din Ilovăț un fel de punere în aplicare a rezistenței cetățenești. În orice timp și loc, sub orice regim, mizeria, sub orice formă, a fost subversivă. Deci, nu i-a prea venit greu prefectului, ispravnicului, perceptorului și notarului să creadă că au de a face cu niște birnici din cei jurați, în 6 Mai, la Alba Iulia, din cei ce, conform celebrei moțiuni, „tăgăduiesc guvernului dreptul de a arunca noi sarcini asupra poporului" și, în consecință, îndură fără să roșească, la poarta lor, concertul strident al darabanelor fiscale.

Spun rapoartele oficiale că birnicii din Ilovăț, comună montană, exploatare de piatră seacă și de torent secat, păstori câte un neam întreg la o singură capră râioasă (ah, ce ridiculă e sărăcia), au opus tuturor amenințărilor fiscului refrenul unic și care te scoate din răbdări al nevoiașului: „n-avem bani! n-avem de unde..."

Până ce perceptorul s-a văzut nevoit să recurgă la marile lui mijloace – scoaterea în vânzare a caprei, cățărate cine știe pe unde, și a toporului de după prag; scoaterea, apoi, a ușii din țâțâni și a cercevelelor și transportarea tuturor acestor comori la primărie, unde zac, necăutate, nici de stăpânii lor – e vară, și cerul cu stele nu poate fi secfestrat decât pieziș, prin băgarea în pușcărie a oaspeților pământului.

De la un timp însă, autoritățile din Ilovăț, reduse să trăiască din acest negoț cu totul neproductiv – căci din el urmează să fie plătite lefurile și procentele –, au cerut de la centru ajutoare: o companie de jandarmi a fost trimisă în sat să reprime îngrijitorul „n-am de unde" al locuitorilor. Duhul lui Vintilă Brătianu bântuie acum prin bietul Ilovăț.

Ce caută jandarmii acolo? În ultimele șase luni, conflictele violente între birnici și autoritățile fiscale s-au înmulțit înspăimântător.

Nu e nevoie să aducem noi dovezi – cazul din Salcia-Dorohoi, al văduvei ucisă în bătaie de un trimis al fiscului, fiindcă n-a plătit.

Am cerut măsuri, firește, contra sălbăticiei fiscului și contra evaluărilor infailibile ale domnilor cari trăiesc din procente prelevate asupra acestor evaluări. Jandarmii, compania de jandarmi, nu sunt o măsură eficace. Căci s-ar putea ca „n-am de unde"-le, cetățenilor din Ilovăț, să devină, prin exasperare, refrenul țării întregi...

De unde să dea, atunci, d. Brătianu câte o companie pentru fiecare comună? Și avem douăzeci și cinci de mii de comune. Și nu i-ar ajunge pentru așa ceva nici o sută de divizii!...

CONVOCAREA PARLAMENTULUI

În sfârșit, spectacolul începe. Decretul Regenței a înlocuit cele trei lovituri ale regizorului. Poimâine se adună Parlamentul liberal de la Patriarhie. Va lucra două zile, să voteze guvernului (care l-a ales cu judecători, subprefecți și jandarmi), odată cu un mandat neprecis, o bază de cramponare, legală.

În felul acesta, e limpede că acțiunea de răsturnare se desfășoară potrivit planurilor și repetatelor avertismente ale conducătorilor național-țărăniști. Nu ne înșelăm, desigur, afirmând că felul acesta de a combate, de a izola și zădărnici un guvern e fără precedent în istoria statelor constituționale. O veritabilă revoluție se realizează sub ochii guvernului și a autorităților, fără ca legea să fie călcată și fără să se recurgă la violențe. Cu toate acestea, e vădit că acțiunea de răsturnare a încetat de a fi legală. Guvernul a uzurpat, desigur, atributele legalității; dar câtă vreme simulacrele constituționale create de el se mențin, câtă vreme el deține efectiv autoritatea și o exercită, organele executive și judecătorești pot acționa împotriva adevăraților partizani ai legalității ca împotriva unor simpli delicvenți.

Abilitatea guvernului a reușit să pună între el și țară, ca mijloc de intrare în legalitate, revoluția. A creat un paradox legal, acela că el reprezintă legalitatea împotriva luptătorilor pentru libertățile constituționale. În asemenea împrejurări, revoluția este un delict până nu reușește. Și până nu reușește ea, e și un risc imens atât pentru revoluționari cât și pentru țară. Pentru Partidul Național-Țărănesc pus în neputință de a acționa, mai departe, în mod legal, problema se punea: supunere sau revoluție.

Stăpâni pe factorul executiv, liberalii așteptau cu încredere sfârșitul: sau un gest revoluționar, urmat de o severă represiune, sau tranzacția, compromisul, deci îngenunchiarea.

Se pare că d. Iuliu Maniu a găsit modalitatea de a organiza o revoluție, fără vărsare de sânge și fără călcare de lege. Forța recurge și ea uneori la asemenea experiențe, pentru a-și eluda propria greutate. În loc de încăierări de stradă imposibile cu firea cetățeanului nostru, și în loc de răzmeriță, a născocit rezistența cetățenească. Ceva între „refuzul de colaborare" al robilor lui Mahatma Gandhi și protestarea activă, și pieptișă, a popoarelor civice. A început, deci, vasta campanie de încercuire din primăvara trecută. Unsprezece mari întruniri au răscolit nația întreagă.

Proporția acestor *meeting*-uri, pe măsură ce ele desfundau țara de la un capăt la celălalt, dădea moțiunilor opoziției caracterul unui veritabil plebiscit. Adunarea națională de la Alba-Iulia fu o culminare măreață și pacifică a acestei mobilizări populare. *Numărul* și *conștiința* dădeau, d-lui Maniu, baza legală a acțiunii sale opusă legalității pur formale, de insigne, uniforme și simulacre, a d-lui Vintilă Brătianu. În urma acestor manifestații, străinătatea, care nu desconsideră masele, a fost impresionată. D. Maniu operase, dacă se poate spune, o expropriere de autoritate. Tragedia tratativelor pentru împrumut și stabilizare dovedește ce deplină i-a fost reușita: neîncrederea în autoritatea d-lui Brătianu înseamnă încrederea în forțele populare conduse de d. Maniu.

În țară, opinia publică a fost pe de-a-ntregul câștigată. Și odată cu ea, legalismul orb și fetișist al elementelor executive s-a zdruncinat

În rezumat, încă un lanț din lanțul logic al înfăptuirilor opoziției, pe baza suveranității populare, precis exprimate de șase ani încoace. Încă o lovitură în ruinele prestigiului guvernamental uzurpat: și, pe încetul, ascultarea țării se întoarce către autoritatea cea nouă, creată treptat, prin lupta pentru recucerirea legalității.

O DEZMINȚIRE CU PORTRET

Într-un ziar teatral, care prin însăși specialitatea ce și-a asumat-o este, fără să-și piardă independența, oficiosul designat al Direcției generale a teatrelor, d. Corneliu Moldovanu, la sfârșit de funcție și carieră, dezminte că ar fi în această situație. Dezminte și

protestează. Timid și stângaci. E atât de penibil să citești, cu litere de afiș, că „D. Corneliu Moldovanu rămâne director al Teatrului Național, neavând nici un motiv să demisioneze", că te simți purtat să dai o mână de ajutor. Nu așa se comportă omul în restriște și, în definitiv, pierderea unei slujbe, chiar în condițiuni ridicole, nu trebuie – ce dracu! – să-ți ia „piuitul". Apărarea d-lui Moldovanu e un jalnic spectacol, mai reușit, din punct de vedere tragic, decât multe din ultimele sale reprezentații – vorbim, desigur, numai de cele petrecute în public. E o suită inexpresivă de elogii, autofumigațiuni pe cari și le administrează singur, pentru o bună dezinfecție și delectare interioară. D. Moldovanu are o situație unică – grăiește dezmințirea –, și plecarea dumisale din fruntea teatrului ar lăsa în urmă-i regrete eterne! E într-adevăr înduioșător, dar ce-i putem face? E chiar foarte cu putință să vedem unele elemente subartistice și plantigrade din teatru arborând văl de doliu și dezolațiune, – dar e oare acesta un motiv ca trierea cerută de d. Brătianu la Finanțe și de d. Lapedatu la Național să nu se facă?

După această bâiguială, d. Corneliu Moldovanu dovedește că nu-i lipsește, la ananghie, darul sfruntării, când lasă să se afirme că „totul e o confuzie", pentru că „jalea domnește la câteva din teatrele naționale din provincie, dar abuzurile (de putere?) din provincie nu au loc la București. *Acolo schimbările sunt și de dorit, și probabile*". În loc să se acopere pe sine, fostul director general își acuză, deci, colegii din provincie: epurarea, după d-sa, trebuie să se facă numai acolo. Preacurvia să fie stârpită întâi la provincie, și hât-târziu la Capitală.

Toată această logică a disperării e însoțită, sau susținută – efect crâncen al întâmplării – de un portret, trei-părți, al d-lui Corneliu Moldovanu. Suntem, sincer, surprinși. Drept cine ne ia, pe noi, publicul, ex-directorul general al teatrelor, întrebuințând asemenea mijloace de seducție și persuasiune? Au nu știe d-sa, nu s-a dumirit că argumentele plastice, metodele fizice, au succes numai în taina cabinetelor directoriale, și numai față de stelele cu picioare de factor poștal – *et encore*! căci mai e nevoie de un renfort de roluri și de premii de creație, ca succesul să fie deplin, și să-i tihnească?

Ne uimește confuzia, și o respingem...

FISCUL ŞI VINTILĂ

Autorităţile din Ilovăţ (Banat) au cerut o companie de jandarmi pentru a constrânge populaţia în mizerie de pe această stâncă să plătească dările. De la o vreme, asemenea conflicte, între fisc şi populaţia sărăcită, s-au înmulţit. Nu e mult de când o femeie, în Salcia-Dorohoi, a fost ucisă în bătăi de un agent fiscal. Nu ne amintim, precis, celelalte câteva cazuri de barbarie fiscală, inutilă, criminală şi primejdioasă. Constatăm, însă, că incidentele, la început izolate şi particulare, devin colective, pe măsură ce proasta organizare şi neomenia fiscului se izbeşte de sărăcia crescândă a birnicului. Sărăcie organizată de guvernarea actuală...

Caracterul fiscalităţii româneşti se exprimă fidel prin ursuza imagine a d-lui Vintilă Brătianu. Făptura sa decolorată şi bătută de ploi, silueta sa fugărită de intemperii, fantomatica umbrelă care-l adăposteşte ori îl escortează, atmosfera, când de neguri, când de secetă, creată în juru-i, ca un praf sterp de boarfe uscate sau ca o pulbere de piatră seacă, soarele de fire de păianjen care-l sfinţeşte. Nimeni, într-o ţară întreagă, nu-l vede altfel şi nimeni nu poate tăgădui că o asemenea viziune, înfiptă în piscul nostru social, şi umbrindu-ne veacul, zi cu zi, din zori şi până-n seară, predispune, irezistibil, la superstiţie.

E un blestem, e o piază rea, căzută în destinele unei cetăţi, şi nici un sfinx, şi nici un oracol nu are puterea să o alunge. În legenda întunecată a satelor de pretutindeni, câte o populaţie bântuită de nenorociri se ridică să lapideze pe cotoroanţa şi doftoroaia din marginea locuinţelor: apa mult aşteptată începe apoi să se reverse de sus, adăpând setea lanurilor arse şi a câmpurilor crăpate. Asemenea minuni nu au oare nici o explicaţie? D. Vintilă Brătianu deformează, desigur, imaginea unui popor, prin efigia sa obtuză reprodusă în toate ziarele străine. D. Vintilă Brătianu frânge sau risipeşte avântul unei naţiuni silit să se acumuleze şi să se descarce prin fiinţa lui sclerozată, prin gesturile lui stângace, prin tristeţea şi încetineala lui de cioclu. Inspiraţia, duhul, năzuinţa unui popor îşi caută, din totdeauna, un glas, o minte, o privire, şi din acest proces nedesluşit se ivesc căpitanii, proorocii şi poeţii lui, ca îngerii.

Printr-o canalizate absurdă, datorită robiei noastre politice, tot ce se zbate şi tresaltă în adâncurile româneşti, căutându-şi înălţarea ca o apă de sub pământ într-o zveltă fântână arteziană, nu-şi găseşte loc decât în carcera mută, în sicriul mobil, durat din oase vechi, din carne conservată şi nervi de manilla, care este d. Vintilă Brătianu. Cum oare să chemi spre tine bunăvoinţa lumii, când chipul tău, Românie, peste hotare, se înfăţişează sub trăsăturile de ţap vlăguit şi somnolent ale ministrului de Finanţe? Şi cum să înduplecí, cum să convingi, când glasul tău de fluvii şi de stâncă trece printre plămânii de carton şi printre polipii nazali ai paracliserului tău politic?

Totuşi, aşa cum este, figura d-lui Vintilă Brătianu, evocatoare de mizerie fără pereche, de eşecuri în serie, de concerte stridente de uşi trântite în nas, rămâne, cu atributele ei pustiitoare, pacifică.

Marele Fiscal, semănător de sare şi cenuşă pe unde trece, flagelul disimulat sub o modestă bronşită, n-ar fi un exemplu de ferocitate pentru subalternii săi. Dar ei nu sunt decât intensificarea spăimântătoare a sărăciei şi capacităţii ilustrului lor maestru şi model.

Duhul posomorât al d-lui Vintilă Brătianu, pogorât în mii şi mii de flămânziţi, însărcinaţi să colecteze mizeria publică, pentru satisfacerea cifrelor inexorabile ale bugetului, iscă, adeseori, porniri sălbatice, apucături bestiale.

E urmarea ordinelor de drastică executare, semnate, nu de mult, de d. Brătianu. Ca sub fanarioţi, şi chiar ca sub venerabilii boieri şi ciocoi pământeni (Domnul ierte-i), ginta birnică şi de corvoadă, a ţăranului, poate fi cotonogită, întemniţată sau ucisă, pentru neplata la timp.

Poate spectrul „rezistenţei cetăţeneşti“ a determinat această dezlănţuire de teroare fiscală, până la canibalism.

Vistiernicul confundă rezistenţa cu mizeria. Şi nu s-a convins că pentru a goni sărăcia din ţară e nevoie de plecarea d-sale din fruntea treburilor publice, pentru a înlătura neputinţa, ignoranţa, cobea şi piaza rea.

26 IULIE

Este cert, şi nu mai e nevoie, în acest sens, de nici o demonstraţie, că Parlamentul d-lui Brătianu a pierdut orice drept la titlul de reprezentanță națională, cel puțin din momentul în care, întregul grup parlamentar național-țărănesc, reprezentând, după datele oficiale, trei sferturi din provinciile alipite, a refuzat să mai sprijine cu prezența sa comedia parlamentară ce se desfășura, în bătaie de joc, pe Dealul Patriarhiei. Fără să ne sprijinim pe cele ce se știu despre frauda și urgia electorală, încrezându-ne o clipă în minciuna formulelor și statisticilor oficiale, și tot trebuie să recunoaștem că, prin retragerea opoziției din Parlament, acesta și-a pierdut caracterul de expresie a unanimității națiunii. El va confrunta rezultatele alegerilor generale din ultimul timp și va stabili că niciodată, în opoziție, Partidul Liberal n-a izbutit să obțină, în Cameră, mai mult decât a douăzecea parte, cel mult, din totalul mandatelor. Că față de acest penibil rezultat, expresie a neființei electorale a Partidului Liberal, Partidul Național-Țărănesc, luptând totdeauna în opoziție, a obținut sistematic cel puțin o treime din numărul total al mandatelor. Fără a mai corija această cifră cu partea abuzurilor și a fraudei, veșnic îndreptate în contra național-țărăniștilor, judecătorul cel drept poate stabili pe cifrele oficiale, astfel obținute, raportul de forță electorală a celor două partide și situația lor față de masele poporului. Căci nu după rezultatele alegerilor generale făcute cu Partidul Liberal la putere se poate verifica un parlament, ci după rezultatele comparate și obținute de liberali și de național-țărăniști când duc lupta, deopotrivă, în opoziție.

De o parte, veșnica majoritate frauduloasă și abuzivă, ieșită din falsurile și violențele alegerilor făcute cu stare de asediu și cenzură, cu blocarea satelor, cu arestarea cetățenilor, cu devalizarea urnelor. De cealaltă, veșnica gardă pe care națiunea a știut-o impune zbirilor săi, veșnic covârșitor de numeroasă față de minoritățile liberale strecurate în Cameră în vremuri de opoziție, când ele înșile denunțau nelegalitatea majorităților. Grupul parlamentar național-țărănesc, reprezentând, deci, în mod constant, în ultimii zece ani, voința țării în Camera, în care majoritățile, după însăși mărturisirea succesivă a guvernelor oligarhice trecute rând pe rând în opoziție, nu erau decât expresia fraudei și a violenței, se adună astăzi dimpreună cu toți candidații tâlhăriți, în alegerile frauduloase, de mandatul lor. Ei vor lua atitudine în numele națiunei (care în douăsprezece mari adunări le-a reconfirmat delegația față de noile uzurpări ce se pregătesc. Întâmplare fatală, nu și-au dat cel puțin osteneala să se întrunească asupra unui program de lucru similiserios.

ÎMPRUMUTUL, ȘI CE S-AR ALEGE DIN EL

Un cititor indulgent și optimist și care, mulțumită tocmai acestor bune însușiri, socoate împrumutul pe cale bună, ne trimite un calcul de minimă aproximație al repartiției lui:

10% reprezintă diferența de curs de emisiune, comisioanele naționale și internaționale, spezele emisiunilor și ale comisiunilor, delegațiile naționale și internaționale, publicații etc....

30% se rețin în contul datoriilor de război în țările aliate, costul revalorizat al materialului de război trimis nouă pentru a lupta împotriva dușmanului comun... (Dar asta e cu totul altă chestie)...

20% rețineri pentru revalorizarea rentelor române în posesia supușilor aliați.

30% sub formă de credite ce urmează a fi folosite la cumpărarea de material industrial, feroviar, în țările aliate.

10% numerar-aur (în sfârșit) va fi depus la Banca Națională.

Înainte de a ajunge, însă, la un atât de penibil rezultat, ministrul de Finanțe se va strădui să ajungă la un aranjament cu Germania. Mai întâi, fiindcă înșiși aliații îi pretind acest lucru. Apoi, pentru că stabilizarea nu s-ar putea realiza în condițiile cele mai bune fără concursul statului cu care, sub imperative geografice, avem cele mai multe relațiuni economice. Cari sunt, atunci, pretențiile Reichsbank-ului? Iată-le:

1) revalorizarea rentelor române din posesia supușilor germani.

2) renunțarea noastră la emisiunea Băncii Generale: 2.250 milioane lei.

3) încetarea lichidării averilor supușilor germani și resolvirea, într-un sens favorabil Germaniei, a chestiunii Stelei Române.

4) modificarea tarifului vamal pentru a înlesni intrarea mărfurilor germane în ţară.

Toate acestea, însă, nu sunt decât în stare de umil deziderat. După opt luni de străduinţă deşartă, d. Vintilă Brătianu a izbutit să semneze, ca element pozitiv al tratativelor sale, tot ceea ce consacră o nouă aservire a finanţelor statului: rentele şi datoriile revalorizate; iar în ceea ce priveşte scopul acestor sforţări şi al sacrificiilor prosteşte prealabile, ministrul de Finanţe obţine doar o făgăduinţă în condiţiuni rele şi în schimbul ei acordă o opţiune fără nici un fel de caracter obligator pentru străini.

Punând, deci ipoteza cea mai optimistă pentru guvern, a izbânzii finale, rezultatul, pentru ţară, e un împrumut ridicol, smuls în condiţii cămătăreşti, după sforţări, oferte şi garanţii deznădăjduite. Iar în vederea isprăvii acesteia, nu cumva o cărămidă arbitrară să-l abată de pe această cale, d. Vintilă Brătianu se prezintă azi Parlamentului din deal, pentru a-i smulge o diplomă de arendă şi guvernare.

MESAGIUL

Să nu mai insistăm asupra sarbedei ceremonii ştiute. E însă de remarcat că guvernul n-a izbutit a obţine un singur regent pentru efectul de solemnitate necesar zilei inaugurale de ieri. D. Brătianu, nazalizând stingher şi întristat mesajul scurt şi fără conţinut, sporea impresia de izolare şi caracterul de hulită uzurpaţie al regimului.

Într-un Parlament deplin, mesajul ar fi fost salutat, de la primele cuvinte, de protestările şi întreruperile opoziţiei. Autorul pare să fi pornit de la intenţia deşartă de a rezolvi dificultăţile prin simple afirmaţiuni şi de a înlocui realitatea prin formule. Ştim, de pildă, după datele cele mai oficiale, că deficitul bugetar pe ultimele patru luni se cifrează cu patru miliarde. Mesajul întâmpină acest adevăr şi trece peste el cu o frază care începe: „prin echilibrarea bugetului"... Sistemul acesta duce la aplicarea *couéism*-ului[1] în preocupările de stat. Cuvintele, însă, trădează adesea pe cel ce nu e obişnuit cu ele.

Iar în mesajul în care d. Vintilă Brătianu plănuia să se glorifice, găsim, dimpotrivă, mărturisirea insuccesului, dezminţirea comunicatului guvernamental recent, despre încheierea împrumutului. Mesajul, în adevăr, nu mai anunţă încheieri, nici tratative. Sforţările astmatice ale ministrului de Finanţe, în ultimile opt luni, sunt denumite „demersuri" pentru asigurarea, în principiu, a concursului finanţei străine.

Astfel, suntem în faţa unui text artificios de afirmaţiuni trucate. E textul speranţelor viitoare, sau nici măcar atât. E un text negativ.

Singura parte pozitivă a Mesajului, singura care vorbeşte de certitudini, e pasajul care se ocupă de convenţiunile privitoare la datoriile de război, la purtătorii de rente şi la Stock-Exchange de la Londra. Unica certitudine a zilei este confirmarea pagubelor realizate de d. V. Brătianu în decursul dezastruoaselor sale tratative şi pe temeiul acelui principiu de revalorizare, acceptat de d-sa cu atâta nesocotinţă.

Am afirmat, noi, presa, din capul locului că d. Vintilă Brătianu, silit să apeleze la finanţa străină, în momente de strâmtorare politică, bine cunoscute de această finanţă, va fi pus în faţa condiţiunilor oneroase cari se oferă, de obicei, strâmtoraţilor, faliţilor şi prodigilor. Zadarnice reproşuri retrospective. Parlamentul, astăzi, ratifică – iată-l! – un simplu dar sigur spor de datorii. Recunoaşte o creanţă certă, înainte de a trece la capitolul speranţelor vide.

În acest capitol, şi potrivit Mesajului şi comunicatului de deunăzi, din care foarte importante amănunte au şi fost retranşate (sau retractate), Parlamentul va vota guvernului şi Băncii Naţionale, pe de o parte, grupului franco-anglo-american, pe de alta, dreptul platonic de a contracta un împrumut – un împrumut tot atât de hipotetic şi de himeric ca cel pe care l-aţi văzut realizându-se până acum.

Mesajul e obligat la o anumită ţinută şi la linii largi. Lipseşte dintr-însul, amănuntul pitoresc al comunicatului, delirul vistiernicesc turnat în stil oficial de lege viitoare. Lipseşte acea fixare a unui maximum de împrumut şi divizarea acestuia în tranşe eşalonate pe date mai mult sau mai puţin certe („imediat" sau „la toamnă") şi acea deşartă enumerare de veleităţi şi de aspiraţii în domeniul aritmetic al al finanţei. Votul Parlamentului întrunit ieri e chemat să legifereze această năzuinţă a guvernului, şi buna intenţie a capitalului străin. Desigur, adresându-se aleşilor hipotetici ai naţiunei, mesajul utilizează cuviincioasa formulă „veţi avea a vă rosti". Guvernul n-a ajuns încă la regescul şi absolutul „aşa vreau, aşa fac". Păstrează, încă, pentru ai săi aparenţele liberului arbitru. Între acestea, iată, Mesajul, ca şi cum ar fi întâlnit o rezistenţă în neant, se opreşte scurt. Bun-rămasul creşte pe o peroraţie lirică: o eră nouă se deschide – o arie veche răsună iar! Şi d. Vintilă Brătianu va avea, astfel, legile cari îi interzic, la vârsta d-sale, să se odihnească. Legile cari îi hărăzesc o ţintă, pentru sforţările sale nu numai sterile dar şi primejdioase. Şi cari îi vor mai îngădui să se bocească: „aş vrea să plec, dar nu mă lasă ţara!", când criza, amorţită de arşiţă, se va înteţi din nou.

---

[1] Termen ironic derivat de la numele lui Coué, psihoterapeut francez, care a creat o tehnică de tratament prin autosugestie

ORDINEA NOUĂ

Suntem în plin coşmar. Ceea ce s-a petrecut şi se petrece încă, în legătură cu împrumutul, cu stabilizarea, zvârcolirile Ministerului de Finanţe, deznădăjduitele lui expediente, toleranţa, apoi, a factorului constituţional, pare mai degrabă viziunea fantastică a unui dement, halucinaţia unei după-amiezi de insolaţie, decât o realitate trăită de cetăţeni, toţi, ai anului de graţie 1928. Se putea, până ieri, vorbi fără exagerare de batjocorirea ţării, prin abandonarea ei pe mâinile netrebnice ale d-lui Vintilă Brătianu. Iată însă că de la o zi la alta, evenimentele au luat o astfel de întorsătură că plutim în plină fantasmagorie. Creăm, cu simţurile şi gesturile noastre, o poveste absurdă şi turburătoare de Hoffman sau de Edgar Poe. Şi aceasta mulţumită acelui om a cărui imaginaţie s-a dovedit cea mai săracă şi mai infecundă de pe continent, dar a cărui exasperare şi obstinaţie de a păstra puterea a falsificat toate noţiunile, a nimicit orice logică, a distrus orice criteriu de guvernământ, a înşelat orice încredere, a terfelit orice autoritate. Această funestă putere a avut-o

tristul om pe care împrejurări oarbe l-au împins în locurile de frunte ale opiniei publice. D. Vintilă Brătianu, bombardat de zeci de ani, strălucită competenţă financiară, a avut prilejul ironic să lucreze, ca prim-ministru, la propria sa denigrare. De opt luni, d-sa dovedeşte nu numai desăvârşita-i lipsă de pricepere şi ignorare a chestiunilor financiare, dar un fel de opacitate şi un spirit de eroare şi incomprehensiune atât de sistematic, încât se poate vorbi de un deficit cerebral care necesită imediata retragere a vistiernicului într-un institut de reeducaţie. E cert astăzi că, decenii întregi, România a fost victima unei legende de competenţă abil întreţinută în jurul aritmeticii primare, a economiei băbeşti şi a egoismului primitiv al d-lui Vintilă Brătianu. Şi ne dăm seama azi, că în ultimile opt luni, o soartă şugubeaţă s-a desfătat pe seama ţării, punând faţă în faţă cea mai îngustă frunte de român cu cele mai isteţe minţi ale finanţei internaţionale. Scump va plăti ţara încercarea de a merge cu Brătianu la câştig, împotriva proverbului. Căci s-a întors vistiernicul cu o tolbă doldora de datorii revalorizate, descalificat ca specialist şi om politic. Apoi, printr-un expedient constituţional, şi-a reînnoit o misiune în care a eşuat o dată, şi-a atribuit pentru a doua oară sarcina disproporţionantă a împrumutului şi a stabilizării.

Şi după cum, până ieri, d. Brătianu refuza să plece pe temeiul misiunii estorcată de la Regenţă, astăzi îşi justifică rămânerea în virtutea mandatului primit de la reprezentanţa naţională. Cinism, inconştienţă şi escrocherie politică faţă de Regenţă şi faţă de naţiune.

Ce valoare reprezintă un vot al Camerei liberale îşi poate închipui oricine dacă se gândeşte că această Adunare a pierdut orice drept de a se considera expresie a naţiunii, prin simplul fapt că întregul grup parlamentar naţional-ţărănist, înfăţişând, după datele oficiale, trei sferturi din provinciile alipite, a refuzat să sprijine cu prezenţa sa comedia legislativă din Dealul Patriarhiei.

Ce reprezintă, apoi, guvernul actual, ca autoritate, se poate iarăşi deduce foarte uşor din cele petrecute, în Capitală, în ultimele patru-cinci zile, – din amănuntul îngrijitor că legislaţiile străine au trimis observatorii lor în două locuri, iar cenzura şi starea de asediu străjuie mai straşnic ca oricând în jurul unui grup de miniştri cari nu se pot menţine altfel.

Ţara înaintează astfel, în viitor, mulţumită numai apucăturilor mecanice ale locuitorilor ei: plugul, biroul şi uzina întreţin o ordine factice, asupra căreia nu mai veghează nimeni, fiindcă guvernul e de fapt prăbuşit, iar noua autoritate, creată printr-o serie de lovituri revoluţionare, paşnice şi meşteşugite, n-a fost încă oficial proclamată.

CONCURENŢĂ ABSURDĂ

Editurile noastre caută drumul care duce la marele public. Casa Şcoalelor şi Ministerul Artelor, edituri de stat şi mari tipăritoare de maculatură, încearcă şi ele un nou format, un nou tip, o nouă orientare, care să le scoată din starea de arhivă la starea de librărie vie şi cercetată de cetitori. Sforţări lăudabile, desigur, dacă ele n-ar tinde să se anihileze reciproc printr-o lipsă de bunăvoinţă şi bună înţelegere. Am aplaudat „Ziua cărţii“ ca pe un început de coordonare a străduinţelor diverşilor editori. Trebuie astăzi să protestăm împotriva spiritului de concurenţă care pare să fi cuprins pe unii din ei. Concurenţă, când e vorba de-abia de crearea unei pieţi şi a unei clientele literare. Bătaie, pe ceea ce nu există încă. Iată, însă, un exemplu:

„Cultura naţională“, cea mai puternică şi mai adecuată uzină culturală a ţării, şi-a reluat activitatea prin anunţarea unei serii de *Clasici români* (acceptăm, fără discuţie, denumirea). Colecţie adnotată şi care urma să înceapă cu opera complectă a lui Creangă. Format plăcut, tipar occidental, hârtie fină, preţ accesibil tuturora: succes, din toate punctele de vedere, asigurat. Dar Ministerul Artelor anunţă şi el o serie de clasici. Inutilă, desigur, de vreme ce „Cultura naţională“ luase această iniţiativă. Veţi spune însă că prin aceasta, „Cultura naţională“ nu şi-a putut rezerva monopolul clasicilor români. Ea poate începe cu Ion Creangă şi continua cu alţii. Iar Ministerul Artelor, din lista copioasă a aceloraşi clasici, îşi va întocmi un program care să nu concureze pe al nimănui. Lucrurile acestea se stabilesc într-o conversaţie de cel mult o oră. Pornim, bineînţeles, de la axioma că orice concurenţă, pe acest teren, e nu numai inutilă, dar şi păgubitoare.

Ce face însă Ministerul Artelor? Anunţă că îşi începe colecţia *tot cu Ion Creangă*. Mai mult încă: pentru întocmirea, prefaţarea şi adnotarea ediţiei sale, se adresează aceleiaşi persoane care a contractat cu „Cultura naţională“ angajamentul de a îngriji tipărirea operelor complete ale lui Ion Creangă. Rămâne numai să recurgă la acelaşi format, să dea cărţii editate acelaşi preţ, să o pună în vânzare în aceeaşi zi, cu acelaşi rabat…

Desigur, d. Alex. Lapedatu nu ştie nimic de războiul acesta. Rolul Ministerului Artelor nu e să desfiinţeze editurile particulare, prin concurenţa statului. Poate că rândurile de faţă vor fi prefaţa unei activităţi viitoare: d. ministru al Artelor va convoca pe editori şi va pune bazele unui program de lucru, unui paralelism cultural, unei colaborări fără concurenţă.

CANIBALISM FISCAL

Mai e nevoie să recapitulăm? O femeie ucisă, apoi un sat întreg ocupat milităreşte şi, în sfârşit, la Bucureşti, jandarmii trag focuri, în slujba fiscalilor cari smulg unui croitor maşina de cusut, unealta lui de lucru. D. Vintilă Brătianu, e vădit, a dat ordine severe pentru drastica executare a contribuabililor în restanţă. Dar ţara toată e în restanţă, fiindcă stagnarea în industrie, în comerţ, în agricultură, nu e decât rezultatul politicei economice şi financiare a d-lui Vintilă Brătianu. Ţară flămândă, jefuită şi în zdrenţe, ţară de pelagroşi, de grevişti şi *lockout*-aţi[1], ţară de faliţi şi de frauduloşi, peste care dictatorul financiar prăvăleşte povara greşelilor şi inepţiilor sale, pentru ca, mai târziu, să asmută, cu ordine de străşnicie, canibalismul famelic al agenţilor fiscali, neplătiţi şi ei, mizeri şi duşmănoşi ca orice zbiri cari îşi vând conştiinţa şi omenia pe nimic.

---

[1] *Lock-aut* (engl.) – închiderea fabricii; derivatul are sensul „şomeri“.

E neîndoios: visteria are nevoie de bani, deficitul trebuie acoperit cu orice preț. Grelele biruri de până acum vor fi mâine mai grele încă. Anuitățile datoriei publice au sporit covârșitor: în goana sa după un împrumut himeric, neputinciosul de la Royat n-a izbutit decât să acumuleze noi sarcini pe spetele națiunii. Cine vreți, însă, să plătească? Birurile trebuie să iasă, fie și din piatră seacă. Birnicii – optsprezece milioane de sărăciți – sunt supuși procedeului vânzărilor forțate. Ce înseamnă, însă, vânzare forțată într-o mizerabilă mahala, sau într-un sat fără vite, fără unelte, fără gospodării? Perceptorii și jandarmii au fost nevoiți, în lipsă de cumpărători, să ridice lucrurile sechestrate și să le transporte la primărie sau în localul postului. Pe alocuri, în Basarabia, la al doilea sau al treilea sechestru, puși față în față cu pustiirea făcută în casa birnicului, i-au scos ușile din țâțâni, i-au luat ferestrele cu pervazuri. Fiscul, totuși, n-a realizat nimic. Și astfel au început azi, și se țin lanț, schingiuirile, scandalurile, focurile de armă.

Căci în fața fiscului nemilos, în fața fiscului-flagel, s-a ridicat solidaritatea cetățenească. Rapoartele agenților glăsuiesc clar: nimeni nu mai ascultă de îndemnul sălbatec al darabanei. Nici un cetățean nu cumpără obiectele aproapelui, obiectele confiscate de fisc.

Cu atât mai mult, cu cât este dovedit și știut de toți că fiscalii nu respectă legea. Niciodată nu verifică dacă lucrurile sechestrate aparțin contribuabilului urmărit. Niciodată nu țin seama de dovezile proprietarilor autentici sau de contestația legală. Nu există lege pentru aceste brute avide. În cazul, de pildă, de la București, ei au smuls cetățeanului unealta lui de muncă, ceea ce este cu totul neomenos, interzis, ILEGAL. Și pentru a proceda astfel, în contra legilor, au recurs la sprijinul jandarmilor, la focuri de armă, la lovituri cu patul puștii. Ordinele inepte ale d-lui Vintilă Brătianu își dau roadele: fiscul intră în conflict cu cetățeanul, caz după caz. În curând, cu sistemul acesta, de urmărire ilegală, fiece încasare va fi un prilej de scandal. Până ce populația, provocată, adusă la exasperare, va proceda, ca un singur om, la sancționarea dușmanului și jefuitorului ei, agentul fiscal, reprezentantul d-lui Vintilă Brătianu, șeful suprem al fiscalilor, organizatorul mizeriei unanime, speculatorul și spoliatorul restriștei obștești.

CIRCULAȚIA

S-au prescris noi leacuri contra apoplexiei centrului Capitalei. Populația s-a supus, afară de un june, pal, blond și sportiv ofițer de marină care se dedă, de la o vreme, la exercițiul contravenției violente. Măsurile, pe cât se pare, s-au dovedit bune:

Se poate azi circula fără pericol de stâlcire, între Poștă și Palat pe Calea Victoriei și, la fel, pe porțiunea paralelă din str. Academiei. Un început care ne procură impresia reconfortantă că la Circulație există o preocupare de problemele lăsate în grija acestui oficiu.

Se cer, însă, soluțiuni mai drastice. Cauza dezordinei circulației Bucureștilor trebuie înlăturată definitiv. Nu vom cere, desigur, dilatarea ulițelor, tăierea urgentă de noi bulevarde. Circulația poate fi și fără asta ameliorată, dacă se ajunge la unificarea ei. Ceea ce îmbâcsește străzile e amestecul de automobile și de birji, de birji lungi de șase metri, încete, greoaie, țepene – e amestecul și contradicția de ritm și alură dintre aceste două feluri de vehicule. O birjă care cotește pe o stradă frecventată, o strangulează. Viața se oprește câteva clipe în loc, când un muscal trece de-a curmezișul, între două colțuri. Doi cai înhămați, înaintând pe un caldarâm îngust, paralizează, în urmă-le, motoare în cari ropotesc pe loc zeci de mii de armăsari mecanici, cu pseudonimul H. P. Aceasta e problema circulației și a economiei de timp. Epoca vitezei condamnă birjile la dispariție. Biroul Circulației trebuie să grăbească, prin stârpire, acest anacronism. Birjile nu mai sunt tolerabile nici la șosea. Se poate fixa de pe acum birjarilor un termen – un an, doi –, să se transforme în șofeuri. S-ar putea acorda birjarilor un premiu, pentru această metamorfoză: scutire de taxă și de biruri pe un timp determinat. Ar fi și o dreaptă despăgubire.

Și apoi, Biroul Circulației, Prefectura Capitalei, ar lua, desigur, dispoziții pentru estetica vehiculelor și omnibusurilor. Ar impune, fără îndoială, dispariția hârburilor sinistre cari transportă călătorii, într-o îmbulzeală grotescă, într-un nor de fum puturos şi în sunet de tinichele scuturate. Tipul confortabil de omnibus, pe care-l ştim de pe străzile Berlinului, ale Parisului, ale Vienei, se impune şi antreprenorilor noştri de sordide coviltire cu motor.

S-ar proceda la această epurare, cu rezultate estetice şi higienice indiscutabile, omeneşte, desigur, dar şi cu rigoare: un termen fatal, şi unele înlesniri comunale, pentru despăgubiri...

DE LA ZAGREB LA BUCUREŞTI

S-a încercat – simplu gen literar – o paralelă între evenimentele din Iugoslavia şi cele din România, între acţiunea, întreruptă şi în zig-zag, a ţărăniştilor croaţi, şi împrejmuirea sistematică, neobositul asediu întreprins de Partidul Naţional-Ţărănesc în contra oligarhiei. Identitatea, de la distanţă – căci există o paradoxală distanţă între Serbia şi România – apare astăzi şi mai izbitoare.

Radici şi Maniu s-au retras, fiecare în parte, din Parlamentul ţării lor – e adevărat. Au convocat, apoi, după aceeaşi tehnică, câte o reprezentanţă naţională, pentru a lua hotărâri în numele naţiunei; tocmai în punctul acesta, de aparentă identitate, deosebirea se afirmă precisă, ireductibilă. D. Radici a ridicat steagul la Zagreb; d. Maniu, conform analogiei propuse de adversarii săi, ar fi trebuit să aleagă Alba sau Clujul. Dar adunarea parlamentarilor naţional-ţărănişti a avut loc la Bucureşti. D. Radici şi parlamentul său a lansat proclamaţii în numele Croaţiei, cu menţiunea expresă că aceste proclamaţii nu angajează celelalte provincii ale regatului. Adunarea de la Bucureşti a luat, dimpotrivă, rezoluţiuni în numele poporului românesc întreg, stăpân pe provinciile româneşti, toate. Şi, pe când la Zagreb o parte a poporului iugoslav, croaţii, se pronunţă pentru dezlipirea, cel puţin administrativă şi parlamentară, de cealaltă jumătate a aceluiaşi popor, sârbii, la Bucureşti, ardelenii şi clasele producătoare din Vechiul Regat – *unanimitatea naţiunei* – se întrunesc pentru a veşteji şi a condamna un regim de uzurpare şi corupţie. Din punct de vedere strict legal, acţiunea ţărăniştilor croaţi e separatistă, deci subversivă. Iar atitudinea, numai în aparenţă, identică, a Partidului Naţional-Ţărănesc român e profund naţională şi, proclamând ca ilegal guvernul uzurpator şi fraudulos, tinde, dimpotrivă, la cimentarea Unirii şi la ridicarea statului, fără nici un fel de modificări constituţionale.

SE CAUTĂ UN ŞEF

Fiecare act de opoziţie al naţional-ţărăniştilor periclitează posibilităţile de viitoare refacere a Partidului Liberal. Nu mai e vorba, astăzi, de soarta guvernului, de prestigiul lui ruinat, de autoritatea lui în cioburi. Liberalii prevăzuţi cu oarecare rudiment cerebral îşi dau seama că batjocura şi năpasta pe care au atras-o asupra ţării încercările ineptului ei prim-ministru de a guverna, îi dau acesteia dreptul şi o irezistibilă poftă de a scoate clica lor de samsari şi de profitori, definitiv, din viaţa publică.

Până mai ieri, liberalii au socotit cu lipsa de memorie a colectivităţilor. Retragerea în opoziţie era un răstimp de destindere. Şi pe când succesorii la putere se luptau cu dificultăţile acumulate de obişnuiţii patru ani de tâlhărie guvernamentală liberală, cinstea lor se refăcea întocmai ca virginitatea cu înseilări de undrea a unei domnişoare charleston.

Iată, însă, că cele optsprezece luni de eventual repaus nu mai pot folosi himenului peticit al reputaţiei liberale. Pe urma guvernării lor ţara e ca un trup mâncat de ulcere şi de pustule: nici o îndoială nu-i poate rămâne asupra moravurilor scârnave ale guvernului care va pleca. Şi aceia dintre liberali cari se arată îngrijoraţi de pe acum de acest dezastru neaşteptat aruncă vina şi răspunderea întreagă asupra conducerii.

Partidul Liberal, spun ei, era un organism încă vioi şi puternic. Rolul lui era precizat bine în viaţa politică internă, şi pentru vreme multă încă. E inexplicabil că a săvârşit atâtea greşeli. Inexplicabil, altfel, decât prin dictatura în partid al familiei Brătianu reprezentată la şefie prin cel mai decrepit vlăstar al ei: d. Vintilă Brătianu.

E neîndoios lucru, pentru majoritatea liberală, bolnavul de la Royat a fost totdeauna departe de a îndeplini condiţiunile, de a întruni în fiinţa sa vlăguită şi săracă, însuşirile necesare unui şef, unui comandant.

Atât şovăielile lui, cât şi încăpăţânarea lui, prin nepotrivirea lor cu împrejurările şi cu obiectivele urmărite, au ruinat statul, au compromis guvernul şi au primejduit partidul. Nu enumerăm, aici, toate şovăirile, toate încăpăţânările, toate ieşirile cu oiştea în gard şi cu nuca în perete ale d-lui Vintilă Brătianu. Cetitorii le ştiu tot atât de bine ca liberalii, simt, numai, mai dureros decât ei. E de reţinut, însă, că liberalii, alarmaţi, sunt în stare de răzvrătire.

Evident, d. Brătianu a fost încurajat şi susţinut, în greşelile sale, de cei cari voiau, cu perfidie, să-i pună în evidenţă ignoranţa, nepriceperea, impotenţa.

Dar rostul nostru nu e să facem morală. Constatăm numai că, speculându-i slăbiciunile şi nulitatea, partizanii şi prietenii feloni ai d-lui Brătianu au reuşit să-l arate partidului aşa cum e – un biet om în grea şi disproporţionată luptă cu exigenţele şefiei. Experienţa şi lucrătura s-a efectuat, însă, pe seama ţării. Treptat şi iremisibil, ţara se dezbară de ei. Iar Partidul Liberal, căţărat încă la cârmă, caută, cu disperarea triburilor în bejenie, şeful care să aleagă cu pricepere şi autoritate căile mântuirii.

Îl va găsi? În tot cazul, cel care-şi spală arterele calcaroase în apele de la Royat e, cel puţin politiceşte, un osândit.

O PROFANARE

Sunt beteşuguri cari merg, dacă se poate spune, mână în mână: surdo-mutismul, bunăoară. Sunt şi însuşiri sufleteşti cari se întâlnesc, mai totdeauna, împreună. Inconştienţa şi neruşinarea, de pildă, se arată, nedespărţite, ca surorile siameze. Neruşinarea la liberali nu se putea, deci, manifesta deosebit de inconştienţă.

Sfruntatele lor isprăvi nici nu se pot explica, nici nu le-ar fi în putinţă, fără un fel de orbire care ţine, totdeodată, de nebunie şi de imbecilitate.

Iată-i, de pildă, pregătindu-se, de pe acum, pentru serbările Unirii. Guvernul slăbănogului de la Royat se pregăteşte, da, pentru serbările Unirii. Imensă, incomensurabilă neruşinare, sublimă inconştienţă, pe marginea prăpastiei. În plină secetă, în plină foamete, în plină mizerie, în plin blestem, guvernul liberal, întocmai ca marii criminali din tragediile lui Shakespeare, prepară festivităţi. Şi ceea ce duce dincolo de marginile, totuşi, necunoscute ale cinismului, ale sfidării obraznice şi ale căpierii senile, este că guvernul, ştiind că locul acestor serbări nu poate fi decât la Alba Iulia, se pregăteşte, totuşi, în linişte, să se ducă acolo. Alba-Iulia, oraşul Unirii, proclamată de poporul prezidat de d-nii Maniu, Vaida şi Cicero Pop, în 1918. Alba-Iulia, oraşul blestemului şi al jurământului prestat, de acelaşi popor, mai trist cu zece ani, sub prezidenţia aceloraşi Maniu, Vaida şi Pop, în 1928. Şi guvernul declarat aci, anul acesta, duşman al acestui popor care a fost acelaşi acum zece ani şi astăzi, aproape ins cu ins, pe aceleaşi pietre ale aceleiaşi istorice pieţe, intenţionează să convoace norodul la o sărbătoare obştească! Acolo!

Partidul Naţional-Ţărănesc a declarat că tăgăduieşte uzurpatorilor dreptul de a prezida aceste serbări. Simplu act de opoziţie – vor zice guvernamentalii. Problema, însă, nu e simplă. De zece ani, ei zădărnicesc şi dezbracă de înţeles toate festivităţile naţionale. Dar dacă există o sărbătoare al cărei rost se pierde cu desăvârşire prin *neparticiparea* Partidului Naţional-Ţărănesc, este desigur sărbătoarea Unirii, la Alba Iulia. Prezidarea ei de către liberali e o trivială injurie adusă, cel puţin, Ardealului. Căci dacă cei ce au jurat în 1918 nu vor veni în 1928, dacă cei ce au redactat actul Unirii şi au organizat gărzile naţionale vor lipsi, cu cine oare va sărbători guvernul Unirea? Cu detectivii, cu samsarii şi jandarmii?

DESFACERE

Decretul prin care „ministrul de Externe“ se numeşte în postul de ministru plenipotenţiar la Londra s-a publicat. După o lună de inutile mistere, guvernul mărturiseşte, bâlbâit, adevărul.

Oamenii cari s-au acoperit totdeauna cu autoritatea altora pierd astăzi ultimul lor gir. Precum se ascunde, uneori, popoarelor, moartea monarhului, liberalii au tăinuit aproape o lună plecarea lui Titulescu. Tăria, trâmbiţată atât, a cabinetului Brătianu se vădeşte vecină cu arterioscleroza.

Privind jocul van din ultimile săptămâni, te întrebi faţă de cine a întrebuinţat guvernul această tactică? Faţă de publicul pe care îl nesocoteşte, faţă de Regenţa pe care o minte, sau faţă de marea finanţă, atentă şi implorată, în ultimul timp? Singurul lucru luminos, printre aceste umbre, singurul om viu, printre aceste fenomene, e caracterul şi prezenţa d-lui Titulescu. A creditat cu o dispreţuitoare eleganţă pe liberali cu prestigiul participării sale la o guvernare pe care o părăsea.

Şi-a salvat totuşi, cu iscusinţă, mondialul său renume, pus exclusiv în serviciul patriei, şi tocmai de aceea, păstrat la o suficientă depărtare de stabilimentul rău famat al guvernului, în tot răstimpul acestei mezalianţe, ce n-a existat decât pe hârtie. Faţă de acest ireductibil scrupul, faţă de grija cu care a refuzat liberalilor orice solidaritate, şi faţă de tactul cu care a zădărnicit toate încercările bravilor săi colegi de a-l implica în nefericirile lor politice şi financiare, ce gravitate mai poate să aibă dezgustata sa îngăduinţă de a nu i se da în vileag demisia, decât în momentul cel mai puţin primejdios?

Liberalii socot că vestea rea, când e întârziată, face mai puţine ravagii.

În plină vacanţă, cred ei, efectele retragerii d-lui Titulescu, recunoscută, vor fi nule. Vacanţa, însă, ia sfârşit peste câteva săptămâni. Zvârcolitele tratative de împrumut ale d-lui Vintilă Brătianu vor reîncepe în condiţiuni politice mai dezastruoase ca înainte.

Lipsa d-lui Titulescu din guvern echivalează, în faţa finanţei străine, cu retragerea unicului valabil gir. Iar campania opoziţiei, reluată, se va servi de un argument nou – guvernul lui Ion Brătianu, defunctul, guvernul pseudonaţional, s-a risipit de la sine: prin moarte aici, prin scârbă dincolo, formaţiunea de uzurpare din anul trecut a lichidat. Ce poate opune Regenţa acestor fapte, afară poate de o dorinţă prea subiectivă – dar puţin probabilă –, pentru a menţine pe liberali la cârmă?

CHETA

Ultimele ştiri spun că ministrul de Finanţe, „care are numai succese“ (sinistră tânguire, trădătoare a unei monomanii învechite), a întins din nou talerul spre Berlin, unde speră să facă cinci sute de milioane mărci-aur.

Împrumutul german succede, astfel, în imaginaţia pacientului de la Royat, împrumutului italian, ticluit în condiţiuni misterioase, în preajma plecării regimului la băi. Toate aceste operaţiuni financiare, urgente şi obscure, seamănă de minune cu poliţa pe care particularul o plasează, in extremis, semnând îndoitul a ceea ce primeşte, când rezistenţa lui cedează, ceară moale, sub soarele lui Cuptor. E vădit, astăzi, că marele împrumut pentru stabilizare e ronţăit cu anticipaţie, în aşa numite tranşe, izbite cu îndemânare şi perseverenţă de decavat, ici şi colo, e vădit, zicem, că roata mănoasă de caşcaval visat se spulberă, mai dinainte, în rumegătură de parmezan. Creditul statului se istoveşte, de către d. Vintilă Brătianu, în meschine împrumuturi, smulse cu insistenţe, căciuleli şi concesii bancrutare, în scopul, mizerabil şi unic, de a prelungi viaţa guvernului.

Întreg sistemul nostru de stat a fost conrupt şi acum oprit. În stagnarea generală se cască râpi de lipsuri şi mizerii. În golurile acestea d. Vintilă Brătianu prăvăleşte sume stoarse din străinătate cu preţul unor obligaţiuni înzecite, aruncate viitorului apropiat. Mici credite fără destinaţie fecundă, fără utilizare productivă. Bani nu sunt, dar trebuiesc bani. Cu nici un preţ maşina statului să nu se oprească. Să mascăm falimentul. Şi, pentru alimentarea motorului care gâfâie, Vintilă, fochistul, aruncă milioanele, în pachete mici. Îşi dă, desigur, seama, încăpăţânatul bătrân, că procedând astfel, nu numai nu îndreaptă nimic, dar compromite orice posibilitate de a obţine, cândva, un împrumut total, pe temeiul căruia s-ar putea întreprinde o refacere astăzi zădărnicită.

Ştie prea bine că pentru toate aceste isprăvi ale disperării, pentru împrumuturile acestea studenţeşti, angajează, inutil, toate disponibilităţile statului, care astăzi, prin menţinerea guvernului liberal, se face literalmente întreţinut din tranşe, avansuri şi vărsăminte lăturalnice.

Nu e mult de când, în trecuta Cameră averescană, d. Vintilă Brătianu protesta cu vehemenţă împotriva împrumutului italian al d-lui Manoilescu. Cele două miliarde, cari au servit la menţinerea şi ridicarea leului, alcătuiau pentru liberalii de spirit împrumutul-charleston. Într-adevăr, în răstimpul necesar schimbării unei plăci la patefon, d. Manoilescu obţinuse cât d. Vintilă Brătianu în aceste nouă luni de gestaţie nefericită. Şi fără îndatoriri umilitoare. Din exemplul combătut acum un an, dictatorul economic al României – dictator găunos şi sterp, bineînţeles – îşi face un sistem, acum în nevoie. Expedientul devine, la d-sa, mijloc de existenţă.

D. Brătianu umblă cu cheta. Vinde ce a mai rămas, scoate obiecte casnice la loterie, tapează pe unde poate, e bună, la rigoare, orice sumă. Şi când e întrebat asupra tuturor acestor apucături juvenile, răspunde pe nas: Am întinerit... Tapez ca la optsprezece ani... Am numai succese!

COMOARA DINTR-UN BECI

S-a pomenit ani de-a rândul, ca o enormitate a genului, de transportul militar rus, dispărut cu ruşi cu tot, cu vite, remontă şi material, cu linia strategică şi gările inerente, în timpul războiului manciurian. Record de fraudă, într-un apogeu de confuzie. Niciodată, ne-am tânguit, nu fără un sentiment de intimă şi patriotică umilinţă, escrocii noştri, din fertilul bazin al Dunării, nu vor egala, în amploare, în fantezie şi îndrăzneală, pe colegii lor învecinaţi. Pricina disproporţiei acesteia, ne-am mai zis, influenţat, desigur, de ideologia timpului, nu se explică decât prin misteriosul şi curentul „suflet slav“, una din cele mai formidabile, precum ştiţi, şi mai nelămurite, descoperiri ale epocei. Ea servă la desluşirea tuturor fenomenelor inexplicabile ivite între Berezina şi Pacific, în multiplul domeniu social, psihologic, politic etc. Ruşii aceştia, ne minunam, sunt neîntrecuţi, în toate privinţele. Beţivani şi profeţi, ţăranii lor fac concurenţă sfinţilor paradisului şi-i vor disloca, după judecată, din înaltele lor oficii. Nici un popor nu dovedeşte atâta maiestate, în atâta umilinţă. Fiece rus e un erou de roman, fiece cazac, un prototip al disciplinei, fiece student un liberator al umanităţii. În fiecare curvă, o Sonie; surorile lor de caritate, poeţii lor, artiştii, spionii, nobilii şi clericii lor, tot atâtea abisuri de clemenţă şi mizericordie. Dumnezeu s-a fragmentat, desigur, pentru a cuibări, în fiece din noi, o părticică din sacra lui esenţă. Pe ruşi, însă, i-a favorizat în special. Astfel că fiecare supus al ţarilor sau, astăzi, al U. R. S. S., închide într-însul o porţie abuzivă de divinitate. Actele, deci, de orice fel, ale oricărui rus participă din cel etern. Pricina pentru care, până şi în fraudă, gesturile lor apar vaste şi atotcuprinzătoare, întocmai ca ale unui far gesticulând deasupra valurilor, aceasta este. Un rus autentic procedează total, fiindcă inspiraţia lui pogoară din sferele cele unitare. Fapta lui interesează pământul, ca un compas răscăcărat pe glob. Niciodată, vai, niciodată, un meschin şperţar, un mărunt escroc de la Dunăre n-are să-i semene. Un tren, două trenuri, o sută de trenuri, dispărute, cu regimente, tunuri, muniţie şi furaj, pe linii fictive, cu gări de umbră, prin regiuni fantomatice, prăvălindu-se, sistematic, mistuindu-se, iluzoriu, în jarul imens al războiului... Câtă elevaţiune, câtă abstractizare şi câtă experienţă mistică mai trebuie găinarilor noştri să se ridice la o ispravă de asemenea anvergură!

Când directorul unei mari instituţiuni s-a lăsat prins pentru o deturnare de câteva zeci de milioane, am înregistrat un pas timid, şi împiedicat, pe acea Cale Lactee care ne desparte de sufletul lor. Când un ministru de Finanţe semna cu metafizic dezinteres un bon de tezaur ce păgubea statul cu vreo câteva miliarde, am tresărit cu tresărirea matelotilor lui Columb cărora li se năzărea pământ. Când alt ministru începu să mute regiuni întregi de la deal la vale şi, dimpotrivă, de la vale la deal, am aplaudat, cu aceasta, trecerea în plin miracol, făgăduinţa unor fapte de prestidigitaţie sub zodia porcină, fapte de aceeaşi natură dispreţuitoare de legi nu numai umane, dar şi fizice (de greutate, atracţiune...). Fapte asemenea fenomenului rus.

Progresul, însă, era lent. Era zădărnicit, şi, dacă ne îngăduiţi neologismul, prozaizat, de furturi grosolane, de erori groteşti, de sfruntări stupide şi de o sumă de operaţiuni de calitate inferioară, pe cari le tolerau sau uneori le şi conduceau, oameni cu răspundere, bărbaţi de guvernământ, uneori, chiar în tratativele lor cu străinătatea. Ideea pe care o urmăream, în delictele suprapenale ale conducătorilor, se depărta, ca o stea ofensată de rugăciunea ce se înalţă, profană, spre dânsa, pe labele tripotante ale puşlamalelor de stat. Deprimare cu atât mai justificată, cu cât, printr-o serie de uzurpări succesive, cele mai bune condiţiuni experimentale se realizaseră, pentru o operaţie magnifică, pentru o lovitură în stil grandios, pentru o întreprindere abruptă, frontală, absurdă, dar definitivă: ca în codru, ca în cer, ca în plină mare.

Aşteptam, din neprevăzut, să se ivească marele devalizator, ca un Napoleon al fraudei, ca un arhanghel al tâlhăriei absolute. Împrejurările, am spus-o, erau prielnice. Starea de asediu stăpânea de zece ani, punând la bunul plac al guvernanţilor instituţii, averi obşteşti, averi particulare. Cenzura sta gata să strânguleze orice strigăt de alarmă, să strivească năpârca oricărei şoapte. Câteva serii de alegeri exercitase administraţia şi poliţia, în practica arbitrarului, a abuzului, a măsluirii. În fiece zbir pitit se lămurise realitatea cea nouă că totul e permis, că plăpândele pravile omeneşti, ca slovele în nisip, s-au spulberat. Dregătorii mari şi mici, funcţionari stabili, fixaţi de partide în posturile de comandă, s-au fost deprins zece ani de-a rândul cu acest gând. Şi, pe deasupra, oamenii aceştia, răsfăţaţi de complicitatea cu cei importanţi, cultivau, de zece ani, senzaţia reconfortantă a eternităţii lor: ministrul trece, marele slujbaş rămâne.

Ce mai aşteaptă, deci, mandarinul cu galonul de director general? Îmi venea să bat din baston, ca la un spectacol care întârzie: mai repede, mai repede! Ci cutezaţi odată!

Şi fenomenul mult aşteptat, iată-l, s-a produs. În beznă şi în tăcere, aşa cum evoluează planetele, cum cresc lanurile, cum rodesc marile opere ale cugetării şi ale singurătăţii... Pe nesimţite, geniali hoţi încă necunoscuţi, au luat dosarele toate, cari dovedesc şi precizează averea totală a statului, averea imobiliară şi de veacuri a obştei, şi au ascuns-o într-un beci. Adio tren cu batalioane, linii, gări şi muniţiuni, înfundate în noaptea masacrelor. Actul naţional, de tâlhărie integrală, metodică şi calmă, petrecut în plină pace, perpetuat ani de-a rândul, lasă în umbră şi în umilire fugitiva aventură a unor administratori ruşi din vremea războiului manciurian. Că numai nişte cuvinte fragede şi noi, candide şi virgine, ar putea povesti, în trăsături stelare, pe un firmament istoric, nemaipomenita, incomensurabila ispravă a unor mandarini

români, descoperită în anul de graţie una mie nouă sute şi douăzeci şi opt: au furat, adică, actele de proprietate ale oraşelor, ale comunelor, ale statului, toate, toate, punându-şi la dispoziţie, pe îndelete, avuţia comună, toată, toată! Pe îndelete: căci comoara din beciul de la Domenii şi comorile cari vor mai fi zăcând în beciurile tuturor primăriilor şi ministerelor necesită, pentru a fi consumate, colaborarea câtorva generaţii de înalţi funcţionari, de-a rândul, care îşi vor fi transmis, cu iniţieri rituale, secretul devenit religios, din tată în fiu.

Pivniţa, cu vremea, s-ar fi transformat în tabernacol, păzit de preoţi civili, cu leafă şi alocaţiuni...

...„Era nobil omul, când era român". Elegie nejustificată. Că dacă la originea oricărei nobleţe este un brigandaj, în această materie, la noi, s-a bătut pentru vecii vecilor recordul. Ne-am boierit în masă. Căci nu există, astăzi, în lume, stat ai cărui cetăţeni să încerce, ca la noi, teama permanentă de a nu se trezi, într-o bună dimineaţă, mutaţi, cu familii, gospodărie, mahala, comună, şesuri, ape, codri, frontiere, cu jivine, zmei, iele şi zâne, în proprietatea vreunui consorţiu străin... Cu acte în regulă, în robie perpetuă...

HOŢII ŞI VARDIŞTII

Hoţii sunt stăpâni pe ţară. Nimic nu-i poate înlătura, nimeni nu-i poate pedepsi. Hoţia e suverană şi omniprezentă ca lumina, ca aerul şi praful. Zece ani i-au trebuit să se furişeze pretutindeni, păstrându-şi chipul, înmulţindu-şi măştile. De la hoţul de codru, cu uniformă şi carabină, până la brigandul de cabinet, cu manşete şi stilou, rasa lor pestriţă e la pândă. Jaful, în zilele noastre, atinge proporţii şi intensităţi necunoscute în istorie.

Caut în povestea împărăţiilor decrepite, sau a republicelor în ţăndări, caut în haosul revoluţiilor, în vertigiul biruinţelor, sau în deznădejdea înfrângerilor, caut în vălmăşagul migraţiunilor de popoare, răsfoiesc veacuri, cotrobăiesc prin epoci în căutarea unei dezordini şi unei frenezii similare. Nicăieri, niciodată, cleptomania nu s-a manifestat într-o formă atât de acută, de gravă şi, mai ales, de colectivă. Caut debuturile cumplitei boleşniţe, în lunile dintâi de după război. Exploziile, în serie, ale depozitelor de muniţii, au fost semnalul. Să fi fost un exemplu sau numai o sugestie? Magaziile refacerei au prins să ardă şi ele. Un scrum uniform se aşternea pe avuţii de miliarde, un fum greu împrăştia în neant vinovăţiile diverse. Îndrăzneala şi teama banditilor neprinşi şi nepedepsiţi îşi găsea mântuirea, iscând, prin ţară, păduri mişcătoare de flăcări. Vedenii de apocalips: în umbra clădirilor publice se furişau incendiatorii cu torţele în pumni.

Hoţia, însă, ca sistem şi ca artă, nu putea întârzia în această fază frustă. Şi-a pierdut repede figura ei cea mai romantică, mai riscată şi mai bravă. Hoţia la drumul mare, hoţia haiducească şi similirevoluţionară a pierit curând. Au dispărut după aceea şi incendiatorii. A rămas, însă, îndemnul de sus. Exemplul îmbogăţirilor subite. Sistemul jefuirii investit cu forme solemne. Dar pentru îndeplinirea şi asigurarea formelor acestora devenise necesară prădarea prealabilă a drepturilor cetăţeneşti.

Exproprierea legală a bogăţiilor publice era condiţionată de exproprierea voinţei obşteşti. Fiece campanie de înavuţire întreprinsă de un partid proţăpit la putere necesită o smulgere de consimţământ, prin siluirea naţiunii. O asmuţire de hoţi şi de tâlhari electorali, căluşul înfundat în dinţii şi omuşorul victimei şi patul armei izbit de coşul pieptului... Restul: formalităţi parlamentare aproape paşnice. Restul: precauţiuni administrative pentru consolidarea rapturilor politicianiste. Dar complicii, puşi în funcţii din cari trebuiau să vegheze inviolabilitatea şi liniştea tâlhăriilor, au prins, treptat, conştiinţă de marele lor rol, de discreţionara lor putere. Posedau şi tehnica fărădelegii. Erau specialiştii abuzului şi a fraudei. Ei între ei formau un sistem complet şi unitar, de o trainică solidaritate, pentru jefuirea statului. Mafia mandarinilor e un organism superior partidelor cari l-au creat pe nesimţite. El le domină, tocmai pentru că le serveşte. Se zice că guvernul bulgar e la discreţia pitoreştilor bandiţi macedoneni cari le asigură ordinea şi puterea. Cunosc un guvern la discreţia bandiţilor în sacou şi automobil, cari răspund la salutul sergenţilor de stradă, distrat, cu degetul la pălărie. De sus în jos, în evantail, s-a propagat hoţia. Deunăzi, s-a descoperit că tâlhărirea statului fusese hotărâtă, ca să zic aşa, *în principiu*, şi fusese executată *în esenţă*: toate actele de

proprietate ale României au fost dosite, ca un cupon de contrabandă sau ca o putină de brânză hoţită, într-un beciu. Ţară furată, cu partea ei de soare, de lună şi luceferi, până la graniţa ireală din miezul incandescent al Pământului, unde ar deveni sensibile la atentat tălpile antipozilor. Ţară jefuită pe o scară care se întinde de la concret la abstract: de la gologanul de aur, la votul care exprimă un gând, o voinţă. Ţară zdruncinată până în mormintele ei...

Jaful acum se dezvăluie, în amănunt: la toate comunele, la toate instituţiile. Jafuri la expropriere. Jafuri la terenurile de petrol. Ieri, un expert străin a descoperit furturi fantastice la căile ferate. Experţi de aceştia e nevoie de ei pretutindeni... Anchete! E în zadar, fiindcă jaful, înainte de a fi o faptă sau o apucătură, e un principiu, şi principiile, ştim, sunt indestructibile. Procurorul Cosma, care a cutezat să lupte contra acestui principiu, a fost asasinat moralmente de bandiţi şi înmormântat într-un ospiciu. Iar bandiţii aceştia sunt stăpâni pe locurile de control şi de comandă ale administraţiei. Cât plopii au crescut acolo unde au fost sădiţi. Anchetele se vor împotmoli în calea care trece pe la rădăcinile lor. Ei sunt mai tari ca guvernele, trunchi plăpând din vasta şi trainica lor piramidă.

CREDITE PENTRU ÎNFOMETAŢI

Iată o născocire care nu putea scăpăra, desigur, decât în creierul de bibilică al dictatorului nostru financiar. Idee, culeasă şi cuibărită cu entuziasm în cutele cerebrale ale ministrului de Domenii, om deştept acesta, dar căzut în disciplina de guvern şi de partid. Credite... pentru înfometaţi. Perversa împerechere a acestor cuvinte nu poate da naştere decât unei situaţii hibride.

În pragul unui imens dezastru, guvernul se gândeşte, în primul rând, la interesele lui politice. Aceasta nu dovedeşte decât că e departe de a cunoaşte, precis, adevăratele împrejurări agricole. Candoarea guvernamentală se citeşte în expunerile d-lui C. Argetoianu; n-au fost mai alături de realitate niciodată, în această materie, constatările oficiale. Ministrul în măsură să culeagă date exacte, cel puțin în Dolj, județul care a avut cinstea să-i fie leagăn mănos.

Foametea la iarnă va lua, acolo, proporții și aspecte ca în faimoasa regiune a Donului. De pe acum, o recrudescență de pelagră și scorbut fixează limitele și sensul așteptărilor noastre. Rapoartele vorbesc de o situație satisfăcătoare, oameni însă, din partea locului, ne scriu că nici suficienta revitaliere a regiunii nu va fi posibilă din pricina gravității lipsurilor ce se anunță.

Nu mai vorbim de Bihor și Maramureș, și mai cu seamă de Basarabia și de Bugeac. Aci, de câțiva ani, foametea e rusească, e adică endemică. Plugarii s-au transformat în negustori de scoarțe și covoare; dar, să recunoaștem, acesta e un expedient ca și împrumuturile d-lui Brătianu.

Foametea iernii care vine va însemna trecerea de la suferință la nebunie, de la înfrângere la exasperare. Și guvernul, care a dispus împărțirea unor meschine credite, găsește, în atari condițiuni, că e nimerit să calculeze cu mațele nenorociților. Credite, deci, și nu ajutoare. Posibilitatea, adică, de a teroriza pe flămândul debitor, cu o creanță de foamete, exigibilă prin fisc. (Odiosul fisc instrumentat de d. Brătianu, și care începe a fi răsplătit cu parul).

În momentul în care două milioane de țărani privesc consternați șesurile roșii pe cari foșnește un porumb scheletic, guvernul a pregătit aservirea lor prin credite, șantajarea lor în eventuale alegeri pentru comune, prin polițele date băncilor populare. Adăogați aci, felul în care se efectuează distribuirea creditelor-ajutoare, hatârul și prigoana măsurate cu dubla de porumb. Și gândiți-vă la ceea ce, prin astfel de procedee, ne prepară guvernul, pentru la iarnă.

FRAUDE ȘI JUSTIȚIE

Un nume de județ nu mai evocă negreșit ținutul, ci frauda. La fel, ministerele, instituțiile, autoritățile acoperă, sub recele botez oficial, misiunea lor reală, care e ocolirea legii și înstrăinarea

bunurilor comune. Partidul Liberal e tradițional responsabil de vasta pervertire a tuturor principiilor și așezămintelor. Existența defunctului Constantinescu Porcu e o strălucită ilustrație a sistemului, iar mărețele lui funeralii, o consacrare sărbătorească a acesteia. Cinismul, de altfel amuzant, al răposatului, mergea până la enunțarea formulelor caracterizatoare: pentru a se motiva și a da explicații, găsea, nu arare, lapidare definiții și expresii pitorești, în cari solemnitatea și erudiția se împleteau, fericit, cu umorul.

– „Sunt jurist – spunea, de pildă, ministrul, pus în fața unei cereri care trebuia neapărat satisfăcută – și știu, ca atare, că nu există lege care să nu poată fi eludată..."

– „Există precedent?" întreba, altădată, pe un înalt funcționar care însoțea pe un misit liberal cu încurcată jalbă pe masa ministerială... Și, la răspunsul, negativ și consternat, al funcționarului, ministrul încheie cu un satisfăcut și muzicalizat răsuflet: „Atunci să-l creăm noi!..." Și-și așternu parafa sub un „se aprobă". În felul acesta, corifeul înțelegea să-și sprijine partizanii, pentru a crea, în jurul său, o gardă de oameni cu stare. Paralel, în trăsături mari, d. Vintilă Brătianu continua să treacă averea statului în proprietatea partidului. Fiece furt se săvârșea printr-un contract, se întărea printr-o lege. Astfel au început cuvintele să-și piardă înțelesul ca o cărare traseul ei stabil, când e privită de cetățeanul turmentat. Legile și faptele și apucăturile liberalilor au alcoolizat țara. Cele ce se petrec astăzi nu sunt decât o exasperare a sistemului de fraudă, aplicat de clasa stăpânitoare pe toate domeniile, cu calambur cu tot.

E o frenezie, o „ambalare", o ieșire din ritmul normal care a permis liniștita consolidare și propășire a vastelor furturi ce formează temelia marilor societăți de exploatare – petrolifere și pădurețe –, organizate de virtuosul cointeresat, de austerul și modestul miliardar, Vintilă Brătianu. Un acces de nerăbdare a cuprins, subit, cadrele județene ale partidului, a dat pinteni, pe neașteptate, cavaleriei ușoare a samsarilor, a bruscat mecanismul manechinelor biurocratice ale inamovibililor plasați, de veci, prin ministere. O psihoză, cum ar zice, indulgent și științific, d. G. Tătărăscu. Și teritoriile statului au început să se deplaseze, ca un trotuar rulant. Astăzi, toată afacerea stă în mâna justiției și a partidelor. A partidelor cari speră, deopotrivă, să se dezbere de indivizii compromişi sau, după situaţie, compromiţători, oferind totdeodată o pildă de jertfă, dezinteresare şi abnegaţie pe altarul cinstei absolute. Din taberile vrăjmaşe, un singur şi acelaşi strigăt: să se facă justiţie! Şi un dublu curent de zvonuri porneşte, articulând, în şoapte, noi nume de parlamentari, de miniştri şi ministeriabili, adverşi în politică, înfrăţiţi în prosperitate frauduloasă şi în nefericire. De la o vreme, această goană spre sacrificiu capătă aspectul unei dezordonate partide de şah. Inabilii jucători se dedau schimbului de figuri, cu singurul scop, cu singura speranţă de a face să cadă, din câmpul opus, piese, în ierarhia jocului, mai de rang. O numărătoare, la urmă, va stabili pierderile: pioni, nebuni, ture: samsari, deputaţi, ministeriabili... şi deasupra măcelului vor pluti suspine de purificare.

Dar să nu sperăm, şi nu îndemnăm pe nimeni să spere, într-un generos masacru, într-un reciproc piept la piept de exterminare, şi nu vedem, în nici un fel legal, scăpare din gheara şi fălcile tâlharilor. Prea uriaşă e munca şi bravura ce se cere, şi pentru a ajunge la faimoasa reintrare în legalitate, morţii morali ar fi atât de numeroşi, că hoiturile lor ar împuţi, pe un sfert de veac, atmosfera. N-aţi avut niciodată prilejul, la ţară, să constataţi că stârpirea guzganilor e o primejdie, şi o otravă?

Pestilenţa e, adesea, atât de mare, că îi preferi, de cele mai multe ori, vii decât morţi.

...Şi iată care va fi concluzia lumii politice, în chestiunea fraudelor.

LUPTE CU TAURI

Pe străzile scâlciate ale Capitalei, pe zidurile-i leproase şi cariate, afişe noi, de culoare proaspătă şi cocă prelinsă, anunţă, cu litere de zgârie-ochi: „lupte cu tauri în carne şi oase“. Trecem peste ridicolul asigurării: „în carne şi oase“. Impresarii probabil se tem de gustul metaforic al publicului. „Lupta cu tauri“ ar putea să însemne, de pildă, antica vrajbă dintre bine şi rău, sau numai dintre opinia publică şi politicianism, ori, mai puţin încă, dintre opoziţie şi guvern. „Lupte cu taurii“, – a nu se confunda, vă rog, cu bătălia de la Geneva între reprezentanţii statului român şi optanţii unguri, nici cu vânătoarea organizată de financiarii străini pentru stârpirea d-lui Vintilă Brătianu, biet taur, cu atribute dezumflate, al economiei naţionale. „Lupte cu tauri“ în carne şi oase înseamnă, pur şi simplu, încercarea de a introduce la Bucureşti tradiţionalul şi ignobilul spectacol din Spania sudică, veştejit de marele Basco Ibanez, cântat însă, acum în urmă, de aiurările sarbede şi grandilocvente ale unui liric de clasa a II-a, d. Henry de Montherlant. Fiorosul măcel, stupidul asasinat de biete dobitoace chinuite, va fi oferit nervilor bucureşteni, probabil ca o destindere, ca o diversiune de la obiceiuri de rar rafinament, de exces de civilizaţie.

Arena Circului Sidoli, care n-a răsunat decât de pocnete de bici şi de răcnetele sublime ale Voiculeascăi, va primi botezul valului de sânge, odată cu mugetul de vită înjunghiată. Sensibilitatea rapacelor noastre cocote, simţul moral al indivizilor în vagabondaj special, de cari mişună Bucureştii, politeţa agenţilor electorali, omenia jandarmilor şi a spionilor, cultura bărbaţilor de stat şi a politicianilor noştri nu vor avea decât de câştigat pe urma unor scene de supliciu gradat şi de ucidere artistică. Tot ceea ce ne mai rămăsese de dorit se îndeplineşte, odată cu încetăţenirea sângerosului sport a criminalelor gale spaniole.

Dar dacă d. general Nicoleanu sau d. ministru de Interne sunt cumva de altă părere, să intervină atunci, înainte ca speculatorii şi impresarii fără scrupul să aibă dreptul la daune-interese.

CAMPANIA NAŢIONAL-ŢĂRĂNISTĂ

Pentru ziua de 2 septembrie se anunţă de către naţional-ţărănişti redeschiderea luptei politice pentru răsturnarea guvernului. Această nouă campanie începe, de astă dată, în condiţii întrucâtva schimbate.

La slăbiciunile lăuntrice ale Partidului Liberal, decurgând toate din moartea lui Ion Brătianu, se mai adaugă dihonia ridicată prin procesul terenurilor petrolifere de la Dâmbovița.

Iar din afară, trebuie să se conteze cu o însemnată pierdere de credit, însăși Regența fiind, prin împrejurări, forțată să înregistreze flagranta incapacitate de guvernare a Partidului Liberal în actuala lui alcătuire.

O schimbare de regim este, deci, inevitabilă. Și de data aceasta campania de răsturnare a opoziției național-țărăniste are toți sorții de a izbândi, fără să fie forțată a recurge la ridicarea țării, pe care spiritul ponderat și de înaltă răspundere a d-lui Iuliu Maniu a izbutit până acum să o evite.

Dar, tocmai pentru că plecarea guvernului liberal a intrat în domeniul eventualităților apropiate, este de datoria d-lor Maniu și Mihalache să procedeze astfel încât această schimbare de regim să se întâmple cu un maximum de avantagii pentru țară.

Trei sunt combinațiunile puse în circulație astăzi pentru cari deja se lucrează în anumite cercuri și cari ar putea să primejduiască aceste avantagii: guvern Averescu-Iorga, guvern Știrbei, guvern național.

Guvernul Averescu-Iorga este dorit și pus la cale de liberali (evident, fără consimțământul d-lui prof. Iorga, pe care, până la sfârșit, îl nădăjduim în fruntea marei opoziții); această formațiune ar trebui să înlesnească trecerea pacinică în refacere a Partidului Liberal, acoperindu-i retragerea, care altfel, din pricina răsunătoarelor insuccese ale guvernului actual și din pricina gravei situații a țării, ar putea deveni precipitată până la dezastru. Ea ar avea, ca atare, misiunea să conserve vieții publice atât Partidul Liberal, cât și sistemul de forțe și cadrul în care acest partid e obicinuit a acționa.

Oricât s-ar părea de curios unora, combinația Știrbei pleacă astăzi și din cercurile cari sunt mai degrabă pentru decât contra național- țărăniștilor. Dar dacă inserarea unui guvern Știrbei între actualul cabinet Vintilă Brătianu și viitorul guvern Maniu nu pornește din dorința ascunsă de a înlătura pe național-țărăniști de la putere, nu e mai puțin adevărat că ea urmărește *domesticirea* lor și prezentarea lor cu zgardă, în josul unor anumite trepte. Este la baza acestei atitudini o veche erezie întreținută în chip dibaci de liberali și izvorâtă dintr-o teamă care nu e fundată decât pentru cazul în care cei... amenințați nu și-ar da seamă de interesele țării și de adevărata noastră evoluție politică.

Guvernul național. Are adeziunile tuturor oamenilor de treabă, dar naivi politicește. Combinația pornește, ca și cea dintâi, tot din lagărul liberal și scopurile îi sunt clare: evitarea unei răfuieli. Guvernul național, uniune sacră, împăcarea generală, colaborare și trecerea cu buretele peste toate incapacitățile, iresponsabilitățile și demențele cari au fost în funcțiune până acum. Nu! Pentru că avantagiile ar fi numai pentru partidul Liberal. Iar pentru țară, – toate dezavantagiile evitării unei răfuieli, la cari se adaugă lipsa de putere creatoare a unui guvern neomogen, în care diferitele puncte de vedere se vor neutraliza până la sterilitate.

Iată ce trebuie să ocolească național-țărăniștii: punerea în practică a uneia din aceste trei soluțiuni, sau a uneia analoage. Campania lor trebuie dusă în așa fel, încât să devină clar pentru orice minte chemată la un loc de răspundere, că cea mai mare primejdie – gospodărească și politică –, la plecarea guvernului liberal, rezidă în încercarea de a evita o radicală schimbare de sistem. Nu se poate, măcar în acest din urmă ceas, să nu se înțeleagă asemenea lucruri. De aceea, puterea pentru național-țărăniști; numai pentru ei; pentru că sunt singurii în stare astăzi a provoca o schimbare de sistem.

Asta trebuie să fie logica noii campanii de răsturnare. Mijloacele – la alegere. Ele depind, însă, de bună-seamă, și de înțelegerea celor cari sunt încă chemați să hotărască.

„POLITICA“ MINORITĂȚILOR

Grozav ne mai speriem noi de „politica“ minorităților! Nu e săptămână de la Dumnezeu să nu descoperim o nouă lovitură pusă la cale împotriva „nației“ românești, de către acești dușmani cari ne pândesc şi ne sapă sistematic, după un plan diabolic conceput şi executat de o mafie are există undeva peste graniţă...

Mai ales noi, ziariştii, numai din aceste comploturi hrănim coloanele costelive ale gazetelor de vară. Şi mă întreb: nu avem ceva mai bun de făcut?

Politica minorităţilor? Nu există, între altele pentru că de când cetesc foile minoritare ardelene, nu am descoperit un fir conducător; nu se desprinde, din toată acţiunea aceasta, adevărată pisare pe loc, nici o idee directrice. Conducătorii politici ai minoritarilor sunt bieţi oameni necăjiţi, cari nu ştiu decât un singur lucru: să urmeze indicaţiile oportunităţii, pentru a obţine cât mai mult pentru naţia lor. Pentru a obţine ce? Indiferent ce – numai să obţină.

Nimeni nu se gândeşte, însă, în această dezorientată agitaţie de fiecare zi, să schiţeze cadrul organic al unor revendicări cari să-i definească în noul stat românesc şi să le economisească risipa zadarnică de energie.

Spaima noastră alarmată faţă de primejdia acţiunii minoritarilor ardeleni (cari capătă în imaginaţia noastră necontrolată proporţii aşa de mari încât mai că nu există în Ardeal altă chestie decât cea a minorităţilor) îşi are totuşi o explicaţie: psihologică. E anume faptul că ne lipseşte nouă o politică faţă de minorităţi.

Naţiunile de peste Carpaţi sunt considerate la Bucureşti cel mult ca o masă de manevră electorală. Ce drepturi credem că le putem acorda, ce datorii le impunem, cât de necesar e să le respectăm drepturile şi să-i obligăm la împlinirea îndatoririlor, la asta nu se gândeşte nimeni. Guvernul le dă câte ceva, când e la strâmtoare şi are nevoie de ei, sau îi păsuieşte. Statut al minorităţilor? (Nu statut scris şi înscris, ci politică fermă şi leală faţă de naţionalităţi!) Nu există. Există pacturi, cu conţinuturi cari jenează ambele părţi contractante. Pacturi cu partidele politice. Nu însă program politic al statului.

Lipseşte, deci, şi aici linia clară a unei acţiuni continuie a statului. Nu avem de a face decât cu măsuri de azi pe mâine. Profită minoritarii? Profită, întrucât ciupesc câte ceva! Dar nu profită în fapt, pentru că totul e supus arbitrariului. ...Adică să trăiască ei mai bine decât noi?

LA 15 SEPTEMBRIE

Rareori ministru preşedinte

Aşa încercuită problema, ea se prezintă cam în chipul de consiliu a fost aşteptat cu mai mare încordare, de cum e aşteptat astăzi d. Vintilă Brătianu. La 15 septembrie se va întoarce la Bucureşti; până atunci ţara stă cu respiraţia suspendată; căci abia atunci se va şti.

Se va şti, ce? Dacă se semnează de-a binelea Convenţia la Berlin, dacă se face împrumutul, dacă guvernul rămâne mai departe la putere.

Nouă ni se pare că această aşteptare este exagerată. Căci din datele situaţiei se poate construi uşor un prognostic, care să nu fie prea departe de realitate.

E adevărat că guvernul din Bucureşti nu prea are habar de lucrurile cari se întâmplă peste graniţă. Acum câteva zile, de pildă, noi anunţam că tratativele de la Berlin au fost suspendate şi că d. Oromolu va pleca la Royat ca să ia instrucţiuni de la d. Vintilă Brătianu. Tânărul secretar general de la Finanţe ne-a dezminţit categoric a doua zi. Nu e adevărat că s-au rupt tratativele (noi spusesem numai că s-au întrerupt); nu e adevărat că d. Oromolu merge la Royat. Dar acelaşi secretar general confirma – după câtva timp – ştirea noastră: o aflase şi el!

Pentru lumea bine informată însă, singurul element necunoscut îl formează deocamdată intenţiile d-lui Vintilă Brătianu. Cedează pretenţiilor Germaniei sau nu cedează? Asta produce îngrijorare guvernului.

De fapt, problema se pune astfel: vrea să rămână d. Brătianu mai departe la putere, sau e hotărât să se retragă? Dacă vrea să mai rămână, trebuie să facă stabilizarea şi să încheie faimosul împrumut – care, astăzi e dovedit pentru toată lumea, nu e decât în fază de proiect (căci unde sunt cele 20 de milioane de dolari aconto?); iar ca să facă stabilizarea, trebuie să subscrie la tot ceea ce pretinde Berlinul.

Prin urmare, chestiunea nu este: dacă reuşeşte la Berlin, continuă a rămâne la putere; ci: dacă vrea să mai rămână la putere va trebui să... reuşească la Berlin.următor: d. Vintilă Brătianu trebuie să vrea să rămână mai departe la guvern. Trebuie, pentru că astăzi îi e descoperită Banca Naţională. Atâta timp cât politica financiară a ţării nu e încă fixată, orice guvern poate topi în planul lui şi Banca Naţională. Presupunând, de pildă, că un guvern naţional-ţărănist ar vrea să facă împrumutul şi stabilizarea prin Liga Naţiunilor, statutul Băncii Naţionale ar trebui să fie schimbat; iar instituţia ar scăpa din mâna liberalilor. D. Vintilă Brătianu e, deci, obligat să nu părăsească puterea – obligat de interese de partid – până nu consolidează situaţia Băncii Naţionale, în aşa fel încât stăpânirea liberală asupra ei să fie asigurată. Iată problema cea mare, care hotărăşte deocamdată de intenţiile d-lui Vintilă Brătianu.

Degeaba dară guvernul de la Bucureşti trimite telegrame şi emisari la Royat pentru a convinge pe şeful cabinetului că trebuie să rămână mai departe la putere. D. Brătianu e convins. E convins că trebuie să salveze Banca Naţională pentru partid.

E adevărat că mai are o soluţie la îndemână. Dacă, de pildă, d. Titulescu ar vrea să primească preşedinţia consiliului, asigurându-i „salvarea" Băncii Naţionale, d. Brătianu i-ar trece-o imediat. Şi asta se va discuta zilele acestea pe Riviera italiană. Dar, să o spunem noi, nu se va ajunge la nici un rezultat. D. Titulescu nu face asemenea afaceri.

Deci, d. Brătianu trebuie să rămână la putere. De aceea, nu ne îndoim, d. Oromolu a primit dispoziţia să accepte orice!

Dar rămâne d. Brătianu mai departe la guvern? Rămâne, dacă nu depinde decât de d-sa. Nu rămâne, dacă mai e cineva care să hotărască şi care nu poate accepta dezastrul ţării de dragul viitorului Partidului Liberal.

SOVIETELE ŞI PACTUL KELLOGG

Între statele cari au acceptat invitaţia de a semna pactul Kellogg figurează şi Sovietele. Faptul trebuie consemnat, pentru că el are semnificaţiile lui.

Evident, pactul Kellogg nu conţine decât un fel de obligaţie de onoare a ţărilor semnatare de a nu porni cu război asupra vecinilor. Dar şi această obligaţie de onoare însemnează ceva atunci când ea e sinceră. Însemnează că, cel puţin în momentul semnării, adică atunci când şi-a luat obligaţiunea de onoare de a nu deschide un război, ţara semnatară nu avea de gând să cadă asupra unuia din vecinii săi şi nu avea deschisă nici una din problemele cari nu se rezolvă decât pe calea armelor.

Noi, românii, trebuie în orice caz să măsurăm semnificaţia acestui act. Căci, dacă în adevăr Sovietele au fost sincere şi şi-au făcut un proces de conştiinţă înainte de a semna, atunci trebuie să deducem că în clipa semnării Uniunea Republicilor Ruseşti considera chestiunea Basarabiei – litigioasă între noi, după părerea Rusiei, de mai bine de zece ani – ca inexistentă. Căci Basarabia – dacă în adevăr Rusia se mai gândeşte la ea – nu ne poate fi luată decât pe calea armelor. Prin urmare, sau Sovietele au semnat sincer, şi atunci au închis prin aceasta însăşi chestiunea Basarabiei, sau nu au renunţat la planurile lor asupra acestei provincii, şi atunci în momentul semnării erau nesinceri; de unde ar urma că semnătura lor nu e valabilă.

Afacerea aceasta e de importanţă internaţională, pentru că ea pune din capul locului valoarea pactului Kellogg; căci, dacă Sovietele au avut restricţiuni mentale în momentul semnării, toată ceremonia de la Paris, cu miile de metri de discursuri sentimentale şi cu sutele de metri de telegrame de felicitare, nu e decât o sinistră farsă, în care cei mai păcăliţi sunt chiar iniţiatorii.

Desigur, Sovietele vor putea obiecta că ele consideră chestiunea Basarabiei ca solubilă prin arbitraj. Dar, în momentul semnării pactului Kelogg, Rusia cunoştea punctul nostru de vedere în repetate rânduri exprimat: nu admitem arbitraj în chestiunea unei provincii care ne aparţine de drept şi de fapt, şi care face parte integrantă din fiinţa noastră istorică şi naţională.

Arbitraj în chestiunea Basarabiei? Noi avem ceva mai bun decât atât: avem protocoale ratificate, avem consensul marilor puteri! Că Rusia s-ar putea eventual prevala de lipsa ei de la aceste tratative? Da, dar s-ar crea un precedent primejdios: ţări cari s-ar sustrage sub un motiv sau altul de la dezbaterile unui tratat, pentru ca în urmă să redeschidă întreg procesul pe cale de arbitraj.

Prin urmare, opinia publică mondială, cea interesată la pactul Kellogg, are dreptul să aştepte de la Republica Sovietică o lămurire în chestiunea Basarabiei. Va fi piatra de încercare, şi lumea va şti, cel puţin pe deasupra, dacă suntem oameni serioşi sau nu.

Rusia are însăşi interesul să o facă. Depunerea semnăturii ei pe un asemenea act, de valoare mai ales morală, alături de toate naţiunile pământului, însemnează reintegrarea Rusiei în conştiinţa şi în solidaritatea morală universală. Iscălitura ei, dacă în adevăr e făcută cu o aşa de gravă *reservatio mentalis*, **anulează** dintr-o dată valoarea actului. Şi însemnează un pas în gol.

Deci, să ne lămurim.

SATE FĂRĂ CÂINI

Un cetitor, om care nu afirmă decât după ce a văzut, ne asigură că Ministerul Domeniilor a trimis consilieratelor agricole o circulară de rară ingeniozitate, de neîntrecut umor, în amestecul ei de precizie şi candoare. Circulara e, desigur, unul din detaliile complexului de măsuri pe cari ministerul, îngrijorat de iminenţa foametei, sau cel puţin a dizenteriei ce se prevede pentru la iarnă, le prescrie, de cu vreme, stomacului – de pe acum turburat de rele presimţiri – al ţărănimii. Şi până a nu recurge la raţia alimentară şi la cartelul pentru mămăligă, postul cel aspru şi silnic la care ne osândeşte anul rău, cată a fi uşurat prin economie, prin cumpătare şi, mai ales, prin suprimarea gurilor inutile. Ce s-a gândit, deci, ministerul foametei şi al postului de iarnă? Că unul din cei mai lacomi consumatori de făină de porumb stricată şi de dejecţiuni alimentare e câinele din ograda ţăranului, dulăul flocos, costeliv şi dârz care iese în calea Buick-urilor ministeriale în turneu de vertiginoasă inspecţie. Şi circulara expune, cu statistică severitate, una din modalităţile de a pune surdină stridentului concert naţional de maţe fripte pe care-l anunţă afişul câmpenesc al secetei expirate.

În ţară, glăsuieşte circulara, trăiesc aproape un milion opt sute doi câini, – *trăiesc, deci mănâncă*, ar spune Descartes. Socotind că fiece potaie consumă minimum un sfert de kg de mălai pe zi, iată 17.000 de vagoane de făină de porumb sustrasă, anual, consumului popular. În clipele amenințătoare prin cari trecem, naţia nu-şi poate îngădui luxul de a renunţa la cele 17.000 (nu garantăm exactitatea socotelii, credem însă că nu preciziunea calculului are importanţă) de vagoane de hrană câinească, bună să astâmpere o vreme, foamea a cel puţin un milion opt sute doi bipezi înzestraţi cu vot egal, direct şi secret. Căci deosebirea dintre categoriile de hrănit pare a fi, pentru oficiul foametei, pur electorală. Încolo, ministerul ştie că „gură de om, gură de câine, cere pâine". Se operează, astfel, un simplu transfert al raţiei canine, la ceaunul masei umane. Taxe, deci, pe câini, şi, la neachitare, execuţia sumară. Jandarmul sau chiar stăpânul îşi va sacrifica paznicul din curte, să scape de amendă şi să câştige şi câteva sordide îmbucături în plus. Nemţii, când au năvălit în ţară, nu aveau alte porunci. Împuşcau câinii, dar, cel puţin, făceau cu grăsimea lor, săpun, şi din pielea lor mănuşi. Poate Ministerul Agriculturii e preocupat şi de eleganţa plugarului. În primăvară, la chemarea piţigoiului, rumânul va ieşi la câmp sprijinit în coarnele plugului pe elegante mănuşi *peau de Suède*, amintire aristocratică de la jertfitul Azor, victima ordonanţei canicide.

Iată-ne în preajma Sf. Bartolomeu al zăvozilor, al dulăilor, al agerului şi simpaticului consumator de excremente, de coji de pâine, de mămăligă pietrificată, de talaş şi tărâţe din satele României, rămase, în fine, fără câini, aşa cum le-au visat politicienii, samsarii, profitorii, şnapanii, cu alte cuvinte, oamenii de guvernământ. Şi iată cum o veche expresie alegorică, plasticizând situaţia statului, tinde să se concretizeze într-o realitate simţită. Satul fără câini, din protestarea noastră curentă, absurda şi pamfletăreasca imagine a revoltei populare, e pe cale de realizare prin circulara ministerială care vrea să pogoare pe pământ simbolurile din existenţa lor abstractă. Clară semnificaţie a halului obştesc, satele deşerte şi tăcute sub luna, în sfârşit, nelătrată!

Amator de brutalităţi, de vorbe răspicate, de situaţii curajoase, d. Argetoianu, ministrul Agriculturii, n-ar avea nimic împotriva dării, acesteia, de poale peste cap, dacă circulara în chestie n-ar mărturisi, prosteşte, ţeluri practice de dezflămânzire. Ştim că d-sa preferă să devină odios decât ridicol. Dar ordonanţa care declară război sfânt câinilor e în stare să-l acopere, în mod egal, de ridicol şi de odiu. E un risc pe care n-are să-l accepte. Pus în cunoştinţa cruciadei proiectate, d. Argetoianu, suntem sigur, va opri expediţia. Dar pentru a-şi salva reputaţia de spiritual intermitent, pusă în cauză de o intervenţie sentimentală de clemenţă, d-sa trebuie să dispună fotografierea cavalerului-funcţionar care a conceput alimentara măsură de masacrare a câinilor, de ieftinire a săpunului, a mânuşilor şi poate – cine ştie? – a conservelor Ştirbei...

SPRE O POLITICĂ EXTERNĂ

În adunarea de la Berlin a „Uniunii Interparlamentare" a luat cuvântul şi un ucrainian pentru a observa că „patruzeci de milioane de ucraïnieni sunt încă împărţiţi între patru ţări", opresoare, fireşte, şi pentru a afirma totdeodată, voinţa numeroasei naţiuni de a realcătui statul recent şi de scurtă durată al Ucrainei independente. Iată, deci, că până la constituirea Europei federale, entuziast aclamată de către delegaţii parlamentari ai tuturor neamurilor continentale, e nevoie de prealabila dezrobire a naţiunilor încă asuprite. În drum spre o nouă formă de viaţă continentală, popoarele independente şi grăbite neglijează liberul consimţământ al celor subjugate. Ucraina trăieşte şi azi, fără voia ei, o viaţă federală. Ea face parte din Uniunea Socialistă a Rusiei Sovietice şi are, după toate aparenţele, un prezident şi o reprezentanţă naţională care-şi ţine şedinţele la Kiev. Dar faţă de propunerea, ocazională şi pur platonică, de a-şi da o adeziune sentimentală la Europa federativă, un oarecare deputat revendică mai întâi libertatea patriei sale, libertate cu atât mai reală şi mai absolută cu cât e sortită, prin chiar scopurile proclamate ale Uniunii Interparlamentare, să fie mai tranzitorie. Căci o existenţă federală implică unele renunţări benevole la neatârnarea deplină. Ucrainianul nostru pretinde, pentru ai săi, o prealabilă viaţă naţională independentă: în numele a patruzeci de milioane de ucrainieni. Gândiţi-vă: un popor egal în număr cu al Italiei, al Franţei şi al Angliei fără de Irlanda. În numele unui trecut secular, al unei tradiţii de credinţă şi de artă adânc originale, Europa noastră croită la Versailles mocneşte, cu

ucrainienii, croaţii, slovacii, castilanii ei, de probleme înăbuşite – probleme tot atât de însemnate ca Anschlussul, ca Tirolul austriac, ca Lituania, ca Dantzigul, ca Silezia de Sus, cel puţin tot atât de însemnate şi de explozive.

Pe noi însă ne-ar interesa, în chip deosebit, Ucraina. Sunt numai câtiva ani de când ţara aceasta s-a ridicat ca o fantomă la Nistru şi a întins braţe ameninţătoare spre Basarabia de nord: Hotinul, Soroca, Chişinăul până aproape de Prut erau precis revendicate. Un mare istoric român s-a străduit să conteste realitatea acestui vecin în carne şi oase. Realitatea se afirmă însă cu destulă putere pentru a se face recunoscută până şi de filosofii transcendenţi, necum de politicienii români. Ei şi-au dat la vreme seama că această Ucraină de patruzeci de milioane e mai comodă decât o Rusie unitară de o sută şaptezeci [milioane] de pravoslavnici – sovietici sau ţarişti, pentru noi e tot una. E cu atât mai comodă, cu cât, prin forţa lucrurilor, e învrăjbită cu această Rusie. Şi-au dat seama că junele şovinism ucrainian e cu mult mai tratabil şi mai conciliant decât imperialismul moscovit, acelaşi sub măştile lui felurite şi trecătoare. Cu Ucraina liberă se ajungea uşor la o înţelegere. Nistrul putea fi consacrat oficial şi de comun acord, graniţă între cele două ţări. S-a pierdut însă prilejul de a obţine, de la reprezentanţii naţionalismului ucrainian, renunţarea formală la orice pretenţii asupra Basarabiei. Prilej repetat şi prezent între 1917-1922. Răstimp în care Bucureştii au mişunat de delegaţii naţionaliste ucrainiene, în misiune oficială sau în refugiu, după împrejurările militare din Rusia. În chestie de precauţii şi de prevedere, diplomaţia şi politica noastră şi-a dat, aci, măsura infirmităţii şi cretinismului, a pasivităţii şi a mişeliei ei absolute (n-a pierdut ea oare şi ocazia de a smulge o iscălitură autentic rusească?).

De importanţa problemei ucrainiene în Europa, singură politica germană şi-a dat seama. De aceea trupele germane în 1918 au şi tras hotarele unei Ucraine care, fapt lăudabil, de abia creată, s-a şi zbătut împotriva liberatorilor ei. Această Ucraină realiza visul ideologilor germani de a respinge Rusia din Europa, de a o transforma într-un stat *quasi*-asiatic. Realizare, pentru noi, făgăduitoare de linişte. Dar de importanţa problemei ucrainiene pentru statul românesc, în general, sau numai pentru graniţa lui estică, şi-au dat la noi seama de-abia câţiva intelectuali, cari au propovăduit, din nefericire, în deşert: d-nii Stere, Ibrăileanu, Alexis Nour...

În preocupările şi neliniştile noastre răsăritene, Ucraina rămâne întrebarea – obstacol sau punct de sprijin – cea mai dintâi. (*Căci s-a uitat sau nici nu se ştie: Sovietele revendică Basarabia pe baza prezenţei în această ţară a unui milion de ucrainieni*). Obstacol sau punct de sprijin, după cum vom şti să ne descurcăm. Lucrurile pot fi luate de la început.

Naţionalismul ucrainian revendica neatârnarea patriei ucrainiene. Primul său duşman e Rusia. Nordul Basarabiei, sudul Galiţiei nu sunt pentru el chestiuni vitale, litigii insolubile. Iată punctul de plecare al unei vaste politici externe răsăritene româno-polone. Căci o asemenea acţiune de sprijinire a naţionalismului ucrainian e aproape disproporţionată faţă de puterile singure, ale României.

O asemenea acţiune presupune, neapărat, o ieşire din starea de incoherenţă, dezagregare şi pasivitate a ţării întregi. Schimbare de sistem, de conducere, de orizont, de stea: schimbare de echipaj politic şi intelectual la cârmă, la posturile de observaţie şi de comandă... Utopii?...

AGONIE AGITATĂ

Guvernul hibrid, guvernul Brătianu-Titulescu-Argetoianu-Popescu-Lupu, pentru a fi menţinut în limitele disciplinei, avea nevoie de un stăpân puternic şi prestigios. Stăpânul şi totdeodată creatorul bizarei şi disparatei alcătuiri s-a depărtat subit pe ţărmurile cele întunecate, luând cu sine secretul de a armoniza rivalităţile, nepotrivirile, antipatiile sau interesele faunei ministeriale aleasă şi culeasă pe sprânceană, pe arca triumfală care sfida potopul de întâmplări.

Şi au izbucnit, deodată, ţipăt şi învălmăşeală, ca dintr-o menajerie călătoare. Nimic n-a mai oprit iureşul voinţelor şi poftelor dezlănţuite. Nici necesitatea obştească de a se menţine la suprafaţă, nici primejdia comună de a fi izolaţi şi stârpiţi de adversarul hotărât, de la pândă. A fost un strigăt, mai întâi, să scape cine poate.

Scârbit de o promiscuitate compromiţătoare şi scârnavă, d. Titulescu şi-a degajat la timp marea şi intacta sa faimă, din compania de reputaţii cotizate sub deocheata firmă de guvern de colaborare,

D-rul Lupu care, sedus de atenţiunile defunctului, se gândea, poate, la clubul liberal ca la o casă de retragere, şi-a amintit de existenţa unui partid ţărănesc şi se îndeletniceşte cu înviorarea organizaţiunilor şi refacerea cadrelor.

Iar dacă d. Argetoianu a socotit că prezenţa sa purificatoare poate preschimba ceea ce a denumit, odată, bordel, într-un pensionat de fecioare, în schimb d. Stelian Popescu, părăsind (sau părăsit?) năravurile tinereţei, a purces să asaneze acelaşi stabiliment politic, din afară înăuntru, iluminând puternic ceea ce se petrece şi dându-i foc.

Ceea ce n-a împiedicat pe vechii liberali, spăimântaţi de activitatea dezbinătoare şi nenorocirile respective, *lăuntrice* la Oradea, la Jiu, la Dâmboviţa, *externe* la Paris, la Berlin, la Londra: niciodată, într-un partid, lupta pentru şefie n-a fost mai aprigă, mai necruţătoare şi mai oarbă faţă de interesele de conservare, comune.

A crezut o vreme mănunchiul de miniştri că, pentru a păstra guvernul, simpla imposibilitate, atitudinea de nemişcare, faţă de evenimente, ar fi suficientă.

Pentru o ţară fără opinie şi fără real arbitru constituţional, calculul era nimerit. Mai trebuia şi solidaritatea fachirilor imobilizaţi în contemplarea reciprocă a buricului lor ministerial, pentru ca socoteala să se realizeze. Diversitatea, însă, a speciilor reprezintate în guvern, lipsa, apoi, a marelui îmblânzitor, a zădărnicit sforţarea lor instinctivă înspre astâmpăr şi pasivitate. Nobilele specimene se ciupesc, crâncen, pe dedesubt, se muşcă, scurt, pe întuneric, îşi pun la cale fel de fel de accidente groteşti şi de surprize sinistre.

Ca ţinută, ca ritm, ca tendinţă generală, ansamblul pretinde încă titulatura de guvern, iar pentru tontoroiul care-l agită reclamă denumirea de guvernare. Să nu fie însă, în ruptul capului, aceste rânduri, luate ca o mustrare, ca un îndemn la împăcarea sacră, la o revenire la formula și la spiritul răposatului Ionel Brătianu! Interesul național cere deplina zdrențuire a mușamalei încă neputincioase, totuși iminentă și redutabilă.

Constatăm numai că regimul hibrid se dezagregă de la sine, că instinctu-i de conservare, împărțit, reacționează anarhic și disparat. Așa cum s-a declarat, agonia e fără leac, moartea e sigură, cea mai mizerabilă moarte, cea mai pestilentă: prin descompunerea intimă. Agentul ei principal, trebuia să fie un Stelian Popescu, fatalmente – unul, adică, din lăuntru și totuși un străin, un venetic, un intrus, în imaculata casă, cântată, cu voce de lebădă, de alt nepoftit, d. Argetoianu.

Dacă opoziția național-țărănistă va păstra înțelepciunea și calmul să nu intervină activ în acest proces morbid, finalul horcăit al tentacularei scorpii guvernamentale nu va întârzia, într-un exces de scandaluri și putori. Ne cuprinde, însă, uimirea la gândul că d. Stelian Popescu va putea fi, până la urmă, Făt-Frumosul isprăvii acesteia. La gândul că tocmai d-sa, cațavilanicul atlet, a dat asalt, orbiș, sistemului liberal de fraudă, în întregime. Dar, asta e faptă de nebun sau de om mare! Și domnu Popescu, ne temem, e o simplă vietate mijlocie, plăsmuită nici pentru piscuri, nici pentru larguri, – un mediocru organism pentru apă dulce, turbure și stătută... în care va pluti curând, crăpat, și cu burta albă...

JUSTIȚIE DICTATORIALĂ

Tribunalul pentru atentatorii și criminalii politici care funcționează la Roma sub titlul de „Tribunal special pentru apărarea statului" a pronunțat verdictul în procesul familiei Zanniboni, acuzată de complicitate în atentatul săvârșit împotriva lui Mussolini, de către tânărul Anteo Zanniboni, la 23 octombrie 1926, la Bolonia.

Faptele sunt recente și se cunosc: băiețașul Anteo Zanniboni, de 16 ani, a tras asupra Ducelui și a fost omorât pe chiar locul atentatului de poliția fascistă și de mulțime. Atentatorul a suportat, deci, legea lui Lynsch. Și-a primit pedeapsa.

Atentatorul Anteo Zanniboni n-a avut complici. Cine s-ar fi încumetat să ia în serios și să conspire cu un băiat căruia nu i-au dat încă tuleiele bărbii? Astfel, în grava împrejurare a unui atentat comis asupra lui Mussolini, „Tribunalul special pentru apărarea statului", lucrând o lege la fel ca aceea pe care pe veci execratul Ioan al II-lea a ticluit-o și a votat-o în România în 1927, anul de grație al oportunei sale morți, n-ar fi avut ce – vorba vine – judeca.

Or nu e oare un părinte direct responsabil de educația, deci de ideile, apucăturile și isprăvile fiului său minor? Și nu e el prin aceasta complice mai ales cu manifestările lui politice? Evident, de vreme ce adesea părintele plătește un geam spart de moștenitorul său și uneori răscumpără chiar câte o virginitate deteriorată de izbucnirea puberului incontinent. De ce oare, în viața publică, uzul acesta, rațiunea aceasta, să nu-și găsească aplicarea?

În consecință, iată, doi ani după săvârșirea atentatului, doi ani după masacrarea exemplară a copilului năbădăios Anteo Zanniboni, „Tribunalul special" îi pedepsește familia, antecesoară firește, deci responsabilă pentru precocitatea politică a atentatorului.

Tribunalul, prin urmare, condamnă pe bătrânul Mammolo Zanniboni, tatăl atentatorului, la 30 ani recluziune – condamnare la moarte, dată fiind vârsta osânditului. Condamnă, apoi, pe Virginia Zanniboni, mătușa atentatorului, tot la 30 ani recluziune, adică tot la moarte. Și achită pe Ludovico Zanniboni, fratele atentatorului...

Dar de ce e achitat fratele? Fiindcă a lipsit din oraș în ziua atentatului, glăsuiește motivarea verdictului. Sfinte Dumnezeule! ți se face frig.

Dar de ce e condamnată mătușa? Fiindcă *mama* atentatorului nu e în viață; altfel, ar fi ispășit, desigur, și ea.

Dar tatăl? Fiindcă el l-a făcut pe atentator.

Deși nu cunoaștem genealogia și starea civilă a familiei Zanniboni, verdictul ne permite să afirmăm că bunicul și ceilalți strămoși nu sunt nici ei printre cei vii. Justiția primitivă prescria executarea în efigie a absenților, decapitarea cadavrelor, privațiunea de sepultură. Nu îngăduia, însă, căci venea în conflict cu credința, dezgroparea morților, deși anumite practici și exorcisme porunceau înțeparea strigoilor. Justiția dictatorială, în conflict cu taina botezului, care te absolvă de păcatul originar, poate face acest pas. *Avanti, giovinezza*!...

CONSPIRAȚIILE BRĂTIENILOR

(Două revoluții: 1859, 1870)

Ultimul număr al *Convorbirilor literare* publică un fragment din „memoarele“ colonelului Grigore Polizu, fost aghiotant al prințului Carol I în 1874, anul călătoriei acestuia în Anglia... Fost comandant al escortei de călărași care a predat pe Osman Pașa domnitorului Carol. Dar nu de această călătorie, nici de acest eveniment ne vorbește fragmentul *Convorbirilor*, ci se referă, o parte, la noaptea detronării domnitorului Cuza, altă parte, la revoluția eroi-comică de la Ploiești. Colonelul, martor ocular, și întrucâtva element activ în aceste întâmplări istorice, abundă în elemente interesante.

Sunt pagini de notație precisă, fără artă, dar expresivă prin adevărul detaliilor și sinceritatea dreaptă a observației. Autorul apare, fără emfază, ca un perfect cavaler și om al datoriei.

La lumina depărtării, eroii săi involuntari își pierd orice ținută compatibilă cu marile lor ambiții momentane și se ivesc intens ridiculi și caricaturali – repetăm, fără vreo rea intenție, a colonelului. Zâmbetul său e pe sub mustață: pe vremea aceea, Napoleon al III-lea adusese la modă mustățile mari.

Avem, deci, de-a face cu un memorialist cinstit și dezinteresat. Tocmai de aceea, amintirile lui sunt valoroase și semnificative. Asistăm, deodată, și la desfășurarea scenică a unor fapte cari au modificat istoria contimporană a României, dar ni se arată și pregătirea lor de culise: uneltitorii se întrevăd, siluete sinistre, în penumbra fără risc.

Rolul conspirativ al Brătienilor e demonstrat de la sine, efort, fără scop: așa s-au petrecut lucrurile. Familia aceasta, atât de strașnic apărătoare a ordinei constituționale stabilite, nu se da îndărăt de la nici o fărădelege, de la nici o lovitură, când interesele ei reclamau modificări în dinastie și în stat. În 1859, în 1870, sub Ion C. Brătianu-bătrânul, armata a fost atrasă, implicată, în luptele politice; „memoarele“ colonelului Polizu o dovedesc.

În 1859, contra domnitorului Cuza, lovitură izbutită. În 1870, contra domnitorului Carol, tentativă nereușită. O singură linie, în

toate aceste frământări, interesele familiale. Forma de guvernământ, dinastia, le erau subordonate.

Din acest punct de vedere, de la Ion Brătianu până astăzi continuitatea e desăvârșită.

Cititorul va putea verifica aceste observații din citatele care urmează: [...][1]

*

În 1859 ca și la 1870, printre agitatorii militari, același Candiano-Popescu, omul Brătienilor. Falsul telegramei, Brătianu semnând ca ministru de Război, al republicei, arată de la origine, cât se poate conta pe monarchismul și lealitatea herezilor săi. Dar de ce nu se publică în întregime „memoarul“ colonelului Polizu?

DRAME DE AMOR...

Trei finaluri crâncene și zgomotoase, în trei povești de dragoste, trăite, ne-au adus ziarele, într-o singură zi. Vitriol, focuri de revolver și aruncări în mare; atentate, răzbunări, urmate de sinucideri. Și asemenea întâmplări se repetă zilnic. Cu o tristă și dezgustătoare similitudine în banalitate. Cine a proclamat că în secolul al XX-lea romantismul, în dragoste, a murit? Și cine l-a exclus din literatură, ca pe o temă sterilă – după atâtea investigații, experiențe și ipoteze –, ca pe o temă uzată și fără interes? În realitate, viața se străduiește neobosit să ne arate lipsa de varietate, de înălțime și de înțeles a problemei și, dacă i-ar da ascultare, omenirea s-ar mântui de un sentimentalism hipertrofic și de o problemă greșit pusă. Literatura, însă, de mai bine de un veac se căznește să falșifice, să denatureze și să crească până la patetism, până la tragedie, aceea ce era foarte la locul său în canțonete, în madrigaluri și în romanțe... Și de la Bernardin de St. Pierre, de la Rousseau, de la Werther, până astăzi, reușește, fără greș.

---

[1] Sunt reproduse ample pasaje din lucrarea citată.

Literatura, complicată cu psihologie, a adoptat, fatal, unul din procedeele acestei ştiinţe: luminarea unui proces normal cu ajutorul cazurilor morbide. Cetitorii s-au conformat cazurilor morbide, au năzuit să devină eroi, au tins către pasiuni spectaculoase.

Literatura a înlesnit agravările acestea. Era în dreptul ei, de altfel, să interpreteze, să mistifice, să disproporţioneze. Altfel, cădea în reportaj, în vitriol, în spirt denaturat: întocmai ca cetitorii ei cari o transpuneau în existenţă.

Schopenhauer a dat o explicaţie patetică a sinuciderei amanţilor. Când doi îndrăgostiţi părăsesc de bunăvoie viaţa care îi desparte, protestează, chipurile, într-înşii, specia şi instinctul ei de perfectă continuitate. Iată, însă, că specia protestează, câteodată, numai într-unul din cei doi. Dezacord.

Şi atunci cel animat de asemenea porunci transcendente, cel abandonat şi păcălit, condamnă la moarte şi execută. Juraţii, de obicei, achită. Ar trebui, cel puţin în acest punct, corijate şi reduse legile anarhice ale amorului. Dubla sinucidere – fie! Sinuciderea, însă, prin mâna vehementă a amantului înşelat sau prin hotărârea sublimă a unei iubite excesive, trebuie trecută, definitiv, în rândul crimelor odioase. Pedeapsa să fie complicată – oh! de s-ar putea – cu mutilări savante şi corespunzătoare.

PACTOMANIA

Bântuie, între state, maladia pacturilor. E o formă şi o dovadă de sârguinţă a diplomaţiei mondiale. Cu nici un preţ, activitatea acesteia nu se putea mărgini la discursuri şi expozeuri. Cu toate că o tribună internaţională a fost amenajată, la Geneva, pentru a dovedi popoarelor geniul şi utilitatea reprezentanţilor, truda lor de tenori ar fi sterilă, dacă n-ar trimite, patriilor respective, decât nesfârşitele transporturi de lauri semestriali. Căci, în această privinţă, mica republică a Genevei, a devenit, dacă se poate spune, grânarul planetei. Pe vastele-i tărâmuri spirituale se leagănă inepuizabile plantaţii cari furnizează, cu dărnicie şi egalitate, antica împletitură necesară, deopotrivă, antagonistelor frunţi. Gloria se revarsă din belşug, ca o lumină, ca o desfrunzire, pe capetele de la Geneva. Nu e, desigur, un fenomen nou în istoria lumii. De la cele mai vechi tratate, diplomaţii şi-au asigurat strălucirea şi succesul, iar popoarele au plătit, obscur, apoteozele şi restul. Totdeauna, delegatul ţării învingătoare a stors tot ce se cuvenea victoriei, iar adversarul său a salvat, negreşit, tot ce se putea, omeneşte, salva. Veşnic, aceste tocmeli acerbe au fost învăluite într-o atmosferă, reciproc întreţinută, de cea mai aleasă curtoazie. Vorbim, fireşte, de timpurile moderne şi de popoarele civilizate, căci au fost epoci sinistre şi noroade grosolane, străine de noţiunea de exteritorialitate şi celelalte. Ambasadorii, plenipotenţiarii şi delegaţii au suferit adesea un regim pe care-l mai cunosc, astăzi, misionarii creştini printre triburile canibalice. Li s-a cârnit nasul, li s-au tăiat urechile, li s-au smuls limbile, li s-au bătut fesurile, pe cap, în ţinte: rezultatele teritoriale şi băneşti ale războiului, starea litigiului, înscrisă viu pe figura celei mai eroice din diplomaţii. Câte s-au schimbat de atunci! Mircea cel Bătrân, la noi, a strigat cel dintâi: ”Respectaţi solia, căpitanii mei“, – şi de atunci încoace diplomaţia a devenit o îndeletnicire dumnezeiască. Tone de cosmetic s-au epuizat de când un diplomat barbar, Brennus, a mărturisit cu cinism, *vae victis*. Astăzi diplomaţii, opuşi unii altora, sunt cointeresaţi la gloria adversarului. In virtutea unui cartel tacit, gloria, cu preţ fix, se decerne tuturora. Au succes la Geneva şi Titulescu şi Appony şi Zaleski şi Waldemaras şi Briand şi Stresseman. Presa ţărilor corespunzătoare o mărturiseşte. Iar rezultatul practic, căci trebuie şi acesta, se numeşte pactul de neagresiune, un jurământ pe pergament, încheiat cu o viteză direct proporţională cu pătratul distanţei dintre cele două naţiuni pactizante. Pactul e povestea unei călătorii de agrement, între valize roze, flori, dactilografe, gazetari şi toasturi. Europa e covârşită, ca un bal, de o serpentină de pacturi. Ele înlănţuie delicat, statele nelimitrofe, cu preferinţă.

ÎNTOARCEREA

S-a întors... În clipa de faţă, hotarele patriei, de câteva ceasuri, îl vor fi îmbrăţişat şi, în conacul reintegrat, de la Mihăeşti,

d. Vintilă Brătianu repauzează, bătrâneşte, în fes, cămaşă de noapte şi papuci. Fie-i odihna dulce, vistiernicului sforăind printre gutui. O stare de panică, de tresărire şi de alarmă, ia în ţară, sfârşit, odată cu reîntoarcerea d-sale.

Fiindcă e mai presus de orice îndoială că şeful guvernului e mult mai puţin primejdios, aci, printre noi, decât peste graniţă.

Printre noi, în politica internă, ne-am deprins cu d. Vintilă şi-l suportăm cu toate poznele ce le săvârşeşte, cu toate năpăştile pe cari, cu o mută înverşunare, le atrage asupră-ne. Am surprins, odată, o tristă şi eroică nevastă curăţind patul de zăcere, chiar printre mădularele mânjite ale soţului. Faptul se repeta de două ori pe zi, cu o dureroasă şi dezgustătoare regularitate. După fiece primenire femeia deschidea ferestrele şi se apuca, vitejeşte, de *lessivă*[1], hotărâtă să-şi îndeplinească până la urmă, şi ori de câte ori va trebui, ceea ce socotea, desigur, ca o demnă şi omenească datorie. Dar toată această măruntă şi respingătoare dramă se petrecea în taina, bine păzită, a nefericirii lor comune.

În ziua când vecinii s-ar fi zgâit în intimitatea lor, când ritualul cotidian al sacrificiului consimţit ar fi devenit spectacol public, femeia, desigur, ar fi roşit de puterea compătimirii şi martiriului ei, de măreţia unei asemenea jertfe.

Sunt multe asemenea resemnări supranaturale, asemenea devotări inutile şi cari trădează, poate, o aservire peste măsură, o pierdere de personalitate, o neputinţă de a se libera conformându-se realităţii şi raţiunii reci. În viaţa zilnică, femeia îşi avea numele şi rosturile ei civile şi sociale bine catalogate la oficiul primăriei şi la biroul populaţiei. În lumea semnelor, însă, ea s-ar putea numi foarte bine naţiunea română, iar bărbatu-i slăbănogit, ministrul ei de Finanţe.

Plecată, de-acum, pe scutecul pedepsei sale, România, voluntară victimă, se va devota cauzei sale obscure, fatalităţii ei intime. Fără revoltă, fără crâcnire, aşa cum educaţia ei istorică porunceşte. Sunt mari nefericiri cari stârnesc ilaritate. Infernul casnic al femeii şi al soţului ramolit, tragedia României robită unui vistiernic poznaş sunt dintre acestea. Cel puţin de suferinţele noastre nu vor mai hohoti metropolele europene.

---

[1] *Lessive* (franc.) – leşie.

… D. Vintilă Brătianu a convocat pe duminică, la Mihăeşti, Stat-majorul guvernului. E mişcător. D-sa schiţează încă gesturi de conducător: ia informaţii, pregăteşte măsuri. Iluzia d-sale capătă proporţii epice. Asemenea stări de anestezie au izbit cu predilecţie sfinţii, proorocii şi eroii, în momentele de iluminare şi de extaz.

Medicină modernă propune unor atari apucături diagnoza de alienaţie morală. Am crede că ne aflăm în faţa unui asemenea caz, dacă vasta operă de acaparare a avutului public, întreprinsă de d. Vintilă Brătianu, n-ar dezvălui mobilurile întunecatei sale încăpăţânări. Aci stă şi explicaţia insensibilităţii sale aparente sub loviturile împrejurărilor.

Omul e cu ochii aţintiţi la scop. Şi ultimul său scop a rămas, după atâtea înfrângeri, salvarea statutului actual al Băncii Naţionale, care trebuie scoasă şi adăpostită de operaţiile împrumutului. În faţa foametei iminente, în faţa bancrutei generale şi a dezorganizării crescânde, d. Vintilă Brătianu, prim-ministru al României, a rămas om de partid. Partidul se destramă. Salvând Banca Naţională şi trecând astfel în opoziţie cu întregu-i sistem economic intact, d. Vintilă Brătianu ştie că îşi va ralia partizanii şi va putea înăbuşi orice scandaluri. Încă un sfert de oră de rezistenţă pentru a evita o eternă prăbuşire.

ÎNTRE MINIŞTRI ŞI MANDARINI

Plângeri primim că cetăţeni cu treburi rezolvate la ministere sunt întârziaţi de formalităţile nesfârşite şi, mai ales, de încetineala voită pe care o întâmpină din partea birourilor.

Mandarinii inamovibili, constituiţi sau nu în comisii tehnice, dau afacerilor îndrumarea pe care o socot ei bună, şi singur cuvântul lor găseşte o promptă ascultare. Numeroase sunt cazurile în cari un ordin sau o soluţie ministerială a fost repetată, fără succes de bună-seamă, de mai multe ori, şi când ministrul, considerat, desigur, ca un intrus politic, a trebuit să urmărească şi să intervină personal, cu rugăminţi sau cu ameninţări – după temperament, după chestiune –, să se dea curs aprobărilor liberate.

Oamenii fixaţi de d. Vintilă Brătianu în funcţiunile înalte ale departamentelor, oamenii instruiţi să saboteze guvernele neliberale, se dezbară, cu vremea, de tutela Partidului Liberal şi îşi însuşesc conducerea şi exploatarea treburilor şi serviciilor publice. Creaturile, ocrotite de legea inamovibilităţii şi de complicitatea, din opoziţie, a liberalilor, s-au obişnuit de mult să lucreze pe cont propriu. Anarhia sau, cel puţin, indisciplina instituită de Brătieni în folosul lor, organizaţiile şi agenţii prin cari au controlat şi au legat cobză ministerele adversare, s-a întors, semeaţă, împotriva creatorilor. Miniştrii cabinetului actual se plâng, cu glas tare, de rezistenţa surdă, de greva vicleană a comisiilor şi a birourilor. Mandarinii se retranşează, tăcuţi şi impasibili, de după o complicată filieră de forme inextricabilă.

Pentru a înfrânge această tactică, ministrul sau secretarul general ar fi obligat să urmărească fiecare „hârtie“, de la înregistrare până la masa ministerială şi mai departe, pe căile haotice ale realizării.

Au, însă, şi mandarinii obiecţiunile lor. Bunăoară, incompetenţa miniştrilor, sau chiar incapacitatea şi trândăvia acestora. Sunt, se afirmă, mulţime de asemenea figuri politice, înzestrate, vremelnic, cu portofolii, cari ignoră, cu desăvârşire, organizaţia şi atribuţiile departamentului lor. De legi şi regulamente au, de asemenea, o cunoştinţă mai puţin decât aproximativă.

Înalţii funcţionari de carieră, deci, sunt siliţi la atitudinea ce li se impută, pentru a tempera zelul ministrului de a-şi servi partizanii, sau, cel puţin, pentru a-l armoniza cu textele legii. Pentru că, în cele din urmă, răspunzători de încălcările şi derogările incompetenţei ministeriale sunt făcuţi tot ei, directorii statornici ai diferitelor servicii.

Iată datele conflictului, în care e greu, fireşte, să arunci vina asupra uneia din părţi, singură, dar în care cel ce suferă, se frământă şi plăteşte rămâne, invariabil, marele public...

BUDAPESTA

Excelenta *La Revue Europeéne* no. 9 ne aduce, în paginile ei bogate, notele unui scrutător anonim asupra capitalei maghiare.

Anonimatul e, desigur, o precauţie. Autorul, pesemne, întârzie pe malurile Dunării. Şi ungurii sunt, cu cei ce nu-i admiră, de o puerilă severitate. Justiţia copilărească, se ştie, e cumplită. Ea nu cunoaşte altă pedeapsă decât moartea, scoaterea ochilor, tăierea limbii şi tortura. În tot cazul, cel ce nu s-a încumetat să semneze câteva observaţii obiective, a evitat, fără doar şi poate, certe neplăceri poliţieneşti.

„Steaua Dunării“, în notele din *Revue Europeéne*, se prezintă mult mai asemenea descrierilor din *Cuvântul* decât reclamelor estivale din presa rothermeristă şi din prospectele risipite, placardate, pretutindeni, în gări şi palasuri. Pesta, iată, înfăţişează „încă“ Europa – o Europă germanică şi rococo – „oraş de platru[1] de stuc, de mucava sau carton“... Iar Buda este Asia: „pe aici au trecut turcii“, i se spune autorului notelor. „Trecere din care n-a rămas decât neant... Agăţată de povârnişuri, îmbâcsită, neregulată, dominată de masivul palat, oferă uliţi cu locuinţe scunde, scări prăbuşite, biserici, palate fără mister, o moschee. Totul nu e decât falsă vechime, şi păcăleală...“ „Buda Pesta – continuă «notele»–, capitală artificială, pastişă, cu edificii nesincere. Oraş de nomazi, foarte aproximativ maghiar de altfel, cu străzile ei în care mişună evrei. Budapesta atrage prin nume, seduce prin peisajul ei, dar e fără trecut, lipsită de secret: nu reţine pe nimeni“.

Urmează impresii despre muzica ţigănească şi ţărăncile cari aprovizionează oraşul, infuzie de pitoresc autentic în monumentalul factice al capitalei. Şi un episod semnificativ: contesa: „Aş vrea, domnule, să-ţi surâd, dar ne vede sergentul... vino mâine la ieşirea parcului“... A doua zi, contesa sosi la locul de întâlnire, cu o oră întârziere. Câteva rânduri descriptive la cari, desigur, nu e român să nu subscrie: cunoaştem, printr-o fericită vecinătate, farmecele într-adevăr deosebite, ale fiicelor pustei. Călătorul nostru se grăbi, deci, să îmbrăţişeze, peste blănuri, trupul plin şi suplu. În aceeaşi clipă, necunoscuta, printre sărutări, îl întrebă: – „Sunteţi pentru Ungaria Mare?“ „Am schiţat, povesteşte călătorul, un gest de vagă indiferenţă şi am replicat, tremurător: te iubesc! Atunci, cu o mişcare brutală, mi se smulse din braţe şi, fără să se mai uite înapoi, fugi, alergând, pe sub arbori“. Iată, deci, unul din aspectele teribilei propagande maghiare. E secretul lui Rothermere, care întâmpină pe străinii în trecere prin Budapesta... Dă, Doamne,... (dar rugăciunea aceasta ne priveşte personal).

---

[1] *Plâtre* (franc.) – ghips, ipsos.

Spicuirile de faţă le oferim, răspuns târziu, tuturor foilor minoritare şi corespondenţilor noştri anonimi de astă-iarnă.

FOAMETE, MIZERIE, TRISTEŢE

De pretutindeni vin veşti de foamete. O aşteptam pentru la iarnă. Vizita ei prematură ne-a surprins. De ani de zile, dă târcoale Basarabiei, pesemne din pricina afinităţilor ruseşti ale ţării acesteia. De ani de zile, ţăranii basarabeni bat drumul oraşelor, în spinare cu averea lor de scoarţe şi chilimuri vechi, de vânzare. De ani de zile Basarabia e străbătută în lung şi în lat de samsari achizitori de icoane, samovaruri şi covoare. Mizeria şi foametea de peste Prut se răsfaţă în expoziţii multicolore, în aer liber, pe cheiul Dâmboviţei. Astăzi, însă, suntem ameninţaţi cu alt fel de aspecte. Vom avea, în curând, vizita la Bucureşti, a delegaţiei satelor basarabene, câte unul de fiece comună, o adevărată procesiune a mizeriei, în căutare de ajutoare şi măsuri. Camera de Comerţ din Chişinău trimite, în acelaşi timp, un memoriu guvernului să-l informeze, în ciuda rapoartelor oficiale, de lamentabila şi primejdioasa stare a provinciei, de conrupţia, anarhia, descurajarea şi decăderea generală. Memoriul e un strigăt de deznădejde şi ajutor. Se cere, între altele, suspendarea, pe timp nelimitat, a încasării impozitelor. E o măsură care ar evita, cel puţin, conflictele inutile. Orice scânteie e un pericol de incendiu. Şi mizeria a uscat ţinuturile. Amănunt care rezumă şi exprimă totul: în unele judeţe hrana plugarilor stă în pâinea de orz şi ciorba de frunze de salcâm.

Dincoace, sătenii au devorat rămăşiţele recoltei vechi. Pâinea lor, amestec de făină de grâu, de orz şi de porumb. Îşi vând, pe nimic, păsările, porcii şi vitele, să cumpere provizii. Scumpetea în oraşul neaprovizionat e, deci, un efect necesar şi spontan. Exodul, totuşi, către oraş, pe alocuri a început. Ţăranii şi-au lăsat nevestele

să strângă pomana câmpurilor avare, să meargă la dijmuit, şi cutreieră să-şi vândă braţele prin gări, uzine şi rafinării.

Speranţa guvernului, ştim, e recolta de fasole, săracă şi ea, şi aceea, mai abundentă, de cartofi. Foametea se va stâmpăra cu această feculă apoasă, hrana mizeriei statornice, minciuna de toate zilele a nefericitei, de odinioară, Irlande. E ultima treaptă de ticăloşie prin alimentaţie, pe care vom fi siliţi să o coborâm, alături de populaţiile dezolate ale nordului pierdut în brume şi gheţuri, alături de pescarii şi pădurarii islandezi, laponi şi fini. Ştim ce gândeşte guvernul: câtă vreme mai rămâne o rădăcină, o ciupercă şi un lichen neconsumat, primejdia cea mare e amânată.

Dar toată această suferinţă pentru ce? Pentru satisfacerea şi menţinerea unui slăbănog politic, ursuz, mărginit şi maniac...

CUM SE APĂRĂ STELIAN

Au fost oameni, e drept, puţini la număr, cari nu s-au îndoit de sinceritatea d-lui Stelian Popescu. Desigur, toţi, fără excepţie, i-au tăgăduit căderea de a prezida o acţiune de asanare morală prin justiţie. Dar, în faţa imensităţii, aparente, a operei întreprinse, argumentul autorităţii îşi pierdea din valoare. În definitiv, îşi spunea cetăţeanul, fie şi Stelian, dacă nu s-a găsit altul mai nedeochiat, în locu-i. Dar, cel puţin, să o ducă până la capăt. Fără părtinire, fără viclenie, fără amestec, fără interes, facă-se dreptate, fie şi sub auspiciile unui negustor furişat în templu. Câtă vreme nu pune degetul lui scârnăvit pe cumpăna justiţiei, câtă vreme nu-şi apropie şoapta lui impură de auzul (care, altfel, nu ascultă decât voci din lăuntru) al marei oarbe, cercetările şi vinovăţiile se pot desfăşura şi stabili, cu toată asistenţa suspectului intrus la această campanie. Au fost oameni cari au gândit şi s-au amăgit aşa. Faptele, curând, le-au adus o deziluzie firească, fatală, şi o dezminţire din cele mai drastice. Anume: chemarea d-lui Istrate Micescu la Parchet.

D. Istrate Micescu, apărătorul inculpaţilor în chestiunea Dâmboviţei, un ceas după răsunătoarea sa pledoarie, în care a adus ministrului de Justiţie cele mai grave acuzaţiuni, e nevoit să compară în faţa unui procuror, e silit să răspundă unor întrebări ce nu se referă câtuşi de puţin învinuirilor susţinute, cu puţin înainte, înaintea pretoriului.

Deci, d-l Stelian Popescu, ministru, precis acuzat de d-l Istrate Micescu de a fi constrâns voinţa judecătorului de instrucţie, în loc să se disculpe, încearcă să intimideze pe acuzatul său. Nu prin mijloace personale, de astă dată, nu prin şantajul foaiei sale caţavilanice. Ci abuzând de puterea sa de ministru de Justiţie sprijinită pe înscenarea Hagiescu, publicată în *Universul* câteva zile înainte.

Spectacol sintetic: D-l Stelian Popescu, ziaristul, duce o campanie de presă în contra d-lui Micescu, avocat şi om politic. Acelaşi Popescu, ministru de Justiţie, încearcă să intimideze prin organele sale judiciare pe d-l Micescu, apărătorul inculpaţilor din Dâmboviţa. Scandalul, sub acest aspect, durează de patru săptămâni. D-l Stelian Popescu numeşte, aceasta, justiţie imparţială, şi liber mers neinfluenţat al cercetărilor. În cele din urmă, ministrul însuşi e pus sub acuzare. Din acuzator, acuzat. Şi atunci, în loc să răspundă, şantajează. Cine? El, d-l Stelian Popescu, agramatul „licenţiat în drept“, gazetarul certat cu sintaxa, bombardat ministru pe baza prestigiului micei publicităţi din pag. 8-a. Şi pe cine? Pe Istrate Micescu, incontestabil unul din cei mai străluciţi advocaţi ai timpului – după spusa celor ce se pricep, de la noi şi de aiurea.

SLUŢIREA DIN ALCOV

Dezordinile psihice, cu formă erotică, ale d-nei Leonida şi a ruffianului Găetan, au scos de la ordinea zilei monomania financiară şi fiscală a d-lui Vintilă Brătianu. Capitala e obsedată de probleme de alcov, imagini lubrice şi întortocheate căznesc mintea cetăţenilor de ambe sexe. Recunoaştem, mâhniţi, vina presei, în publicitatea exasperată care s-a dat tristei şi scabroasei crime de alcov, petrecută între doi urmaşi ai Evei şi ai lui Adam, amândoi, în momentul sângeros, în ţinuta primă, a nevinovăţiei. Curtea, din ordinul preşedintelui, *care a luat atitudine precisă în dezbateri*, a ţinut, în sfârşit, şedinţă secretă. Măsură târzie, care singură poate aduce lumină într-un asemenea proces, dominat şi umbrit de infinite şi fireşti considerente de morală şi de pudoare. Căci exageraţiuni frazeologice au subordonat, în chip disproporţionat, morala publică, complicaţiilor geometrice ale întâlnirilor dintre doamna Leonida, nobila victimă, şi inculpatul Găetan, fiorosul asasin.

Departe de momentul crimei şi de atmosfera şedinţelor, nedumeriri totuşi te cuprind, revizuiri se impun. Bunăoară: Un ins încurcat, desigur abject, trăind din expediente, în marginea unui grup social, faţă de care juca un rol de „amuseur“, şi o văduvă vârstnică dar frecventată de trei amanţi mai tineri, pe rând ca la moară, uneori câteşitrei în aceeaşi zi; să fie oare bărbatul atât de aproape de un primitiv teratologic, şi femeia quiquagenară şi ardentă atât de serafică? Ni se pare, mai ales în urma depoziţiei d-rului Antoniu, extrem de dificil să credem în ipoteza fantastică a ciocanului cumpărat ad-hoc şi a crimei comise, totuşi, cu telefonul, de către un criminal armat şi cu ciocan şi cu revolver. De-asemeni, ce şubredă pare ipoteza premeditării, faţă de faptul cert că asasinul a renunţat la crimă, a fugit şi apoi s-a predat. Din partea unui asasin atât de bestial, pervers şi rafinat, procedeul e pueril. Sau procedeul, sau cel puţin ipoteza acuzatoare...

Aceste însemnări nu sunt o pledoarie. Omul nu e interesant decât pathologiceşte, dacă cetitorul cu bun-simţ admite că eroticul asasin a ales clipa spasmului anormal pentru a-şi pocni, în cap, cu ciocanul profesional de jucător, victima devorantă. Să sfârşim, însă, cu toate aceste orori. Ele privesc, deopotrivă, pe cei doi impuri amanţi, al căror spectacol reînnoit de cuvinte, trivializează atmosfera până şi a acestei Gomore. Bijuterii, bani, icre şi muşcături, vin, spermă şi sânge. Puah! Domnitorii de odinioară ar fi rostit un cuvânt simplu şi înţelept de închidere a porcoasei discuţii: *la mănăstire*, sentinţă, însă, pentru amândoi...

ŞNAPAN SAU ASASIN?

Fiindcă e vorba de douăzeci de ani de muncă silnică, – trist sfârşit al unei cariere de mediocră aventură, acuzatul Găetan atrage asupra cazului său oarecare atenţiune rece. Atmosfera de curiozitate feminină şi de vrăjmăşie bărbătească – amândouă explicabile – nu trebuie să influenţeze dezbaterile şi verdictul. Nu-l cunoaştem pe acuzat decât din imaginea pe care i-a creat-o presa, după sinistra scenă a reconstituirii. Şi iată, în câteva zile de proces, trăsăturile şi culorile de oribil şi de monstruos, sub care a fost prezentat, îşi pierd din viguroasa lor preciziune primă.

Nu e o transfigurare spre ideal. Departe de aşa ceva. Tipul, însă, de criminal şi de scelerat se şterge, pentru a lăsa locul unui destul de banal „monden“ fără căpătâi, torturat de exigenţele unei vieţi luxoase şi infertile, muncindu-se să înjghebe afaceri, să născocească servicii, perfecţionat în cartoforie, solicitat de samsarlâc, de vagabondaj special, uneori de visuri de muncă productivă. Banii storşi astfel, cu o ingeniozitate tot atât de penibilă ca şi travaliul regulat, îi curg printre degete; martorii au confirmat că acuzatul risipea sumele tot aşa cum le căpăta: fără formalităţi şi fără amintire.

Era, poate, un fel neglijent şi fructuos de a-şi plasa capitalurile. Era, poate, şi o consecvenţă. Găetan evolua vertiginos spre tipul „cavalerului de industrie“ şi al şnapanului de roman-foileton. Evolua fatal, fiindcă expedientele şi cartoforia au totdeauna un sfârşit. Se zice că a fost solicitat de o zestre considerabilă. E foarte cu putinţă.

E forma sub care „pescăria“ intră sub scutul legii şi al societăţii. Se zice, însă, că acuzatul Găetan a refuzat să-şi vândă libertatea. Tot ce se poate reţine din această foarte verosimilă poveste, fiindcă înr-o anumită lume, asemenea refugii se oferă şi unor băieţi mai urâţi ca el şi mai puţin virtuoşi şi ale dragostei şi ale cartoforiei, e că Găetan făcea sforţări să se aşeze. Avea 37 de ani. Pentru un Don Juan, vârsta asta e începutul bătrâneţii.

În proces, apărarea şi mărturiile au izbutit să zdruncine bazele acuzării. Doctorul Antoniu a proiectat lumină de cuvinte, în penumbrele însângerate ale buduarului doamnei Leonida. Acuzatul pare a fi ales un foarte extraordinar moment pentru a da faimoasa lovitură de ciocan, semnalul luptei. Tot ce a urmat, decurge, deci, din acest neobişnuit început de crimă. Totul intră, deci, pe tărâmul pathologiei erotice. Crima s-a săvârşit, apoi, cu telefonul. Cele două corpuri goale şi spasmodice se rostogolise de pe divan, duşmănos încleştate.

Doamna Leonida, izbită sălbatec, a leşinat. De ce oare Găetan nu şi-a desăvârşit, în clipele următoare, crima „premeditată“? A avut timp şi putinţă destulă. Dar sângele şi aspectul hidos al rănii au trezit pe agresor din ceea ce pare a fi fost o întărâtare sadică. Dacă n-ar fi survenit accidentul nefericit al scurgerii ochiului, totul s-ar fi redus la o bătaie sângeroasă între doi amanţi exasperaţi, între doi comparşi suspecţi şi unul şi altul de năravuri urâte: vădana rea de muscă şi cumpărătoare de senzaţii, Don Juanul de meserie care încerca să stoarcă, cu mângâieri, minciuni şi ameninţări, o sumă pentru mai îndelungă utilizare.

Întreaga senzaţională întâmplare s-ar fi rezolvit, în noaptea cea de pomină, pe scurt: doamna s-ar fi ales cu o bătaie sedativă, domnul cu câteva sute de mii de lei. Şi repede: un duş, o fricţiune cu apă de Colonia, comprese cu apă de plumb. Căci peste un sfert de oră, victima s-ar fi aflat în continuare cu amantul, fără joc de cuvinte, numărul doi.

Dar tribulaţiunile ciocanului năzdrăvan, care se plimbă, în noapte, pe la sanatoriu, alunecă pe parchete, trece din mână în mână şi se urcă, în cele din urmă, în aşternut? Dar neînţelegerea, foarte semnificativă, asupra momentului şi modalităţii luării banilor? Dar discuţia despre o chitanţă? Ne întrebăm, într-adevăr, cum e posibil ca într-un asemenea proces de detalii secrete, *doamna Leonida să nu fie de faţă?...Şi dacă e atât de bolnavă, de ce nu s-a amânat procesul până la deplina d-sale însănătoşire?* Într-un cuvânt, ce fel de judecată poate fi asta? E admisibil ca cetăţenii juraţi să nu asculte şi victima, din fericire în viaţă?

Se face azi procesul unui mit – al mitului Găetan, ca reprezentant tipic al unei clase sociale scârnăvite şi degenerată până la crimă. Acolo unde vedem doar izbucnirea sanguinară a unui mascul excitat şi jefuitor spontan.

DUŞMANUL CUIBURILOR

Povesteşte din anii săi de temniţă, un poet german, întâmplarea rândunelelor... Ne străduim să-i redăm cât mai exact povestea şi cuvintele. A fost în fortăreaţa lui Niederschoenenfeld, un fel, desigur, de Jilavă, şi acolo, nişte rândunele au trăit o iarnă întreagă în chilia lui de prizonier. Fericirea pe care i-au dat-o, el s-a străduit să o silabisească. Şi ceea ce a scris, a displăcut administraţiei închisorii. Nu e uşor să pătrunzi în sufletul temnicerilor. Le-a displăcut. Poruncă, s-a dat, osânditului, să-şi părăsească celula ale cărei zăbrele priveau spre răsărit, şi să ocupe o alta, care primea dinspre miazănoapte, tristă şi rece zi cenuşie, şi nu putea, din această pricină, să adăpostească un cuib de rândunele.

În primăvara următoare, în aprilie, rândunelele s-au întors. Veneau din cine ştie ce privelişte de pădure-fecioară, părăseau cine ştie ce vis însorit, ca să se înfunde în pătratul gol al unei carceri din împărăţia Nordului. Au găsit într-însa un oaspete nou, pentru care se pregăteau să fie ceea ce au fost şi pentru cel dinainte.

Iată, însă, că într-o zi încăpu pe mâinile stăpânilor temniţei cartea, proaspăt ieşite din teascurile tipografului, cartea pe care primul prizonier, poetul, o scrisese şi pe al cărei manuscris izbutise să-l ferească de labele paznicilor, dincolo de ziduri. După câteva ceasuri, gardienii năvăliră, gălăgioşi, în celulă şi, în conformitate cu regulamentul – fireşte –, au smuls, cu nepăsare şi brutalitate, cuibul aproape isprăvit.

Spaima cuprinse păsările, când nu-şi mai găsiră locuinţa. Cu gâturile întinse au pipăit bolta în care fusese fixată. Au zburătărit cu neastâmpăr, au privit pretutindeni şi n-au găsit nimic.

Îndată, a doua zi, au început, din nou, să zidească.

Şi încă odată gardienii nimiciră cuibul.

Prizonierul, un zidar dintr-un sat bavarez, scrise o plângere care se găseşte cu dată şi număr în regulă în arhivele temniţei: Domnule director, spunea, am onoare să vă rog respectuos să binevoiţi a lăsa cuibul, durat cu atâta grijă şi trudă, de bietele rândunele atât de greu încercate, atât de răbdătoare şi, de altmintreli, atât de utile şi sârguitoare. Declar că nu mă turbură deloc şi că nu strică nimic. Ştiu chiar că în mai multe închisori mai sunt cuiburi de rândunele şi că este oprită distrugerea lor sub pedeapsă aspră, primiţi vă rog, etc. – urmează formula şi semnătura.

După trei zile, directorul închisorii puse o rezoluţie laconică: rândunelele să-şi dureze cuiburile în grajduri, unde e loc destul.

Un nou cuib, care, între timp, se rotunjea pe încetul, fu, astfel, condamnat. Prizonierul fu mutat şi el într-o celulă dinspre nord, mică măsură disciplinară şi precauţie antipoetică. Celula sudică a fost închisă.

Şi între timp, deznădăjduite şi îndârjite, rândunelele începuseră să-şi facă trei cuiburi în trei celule, deodată. Şi cuiburile erau pe sfârşite când gardienii le găsiră şi le devastară.

Instinctul constructiv al păsărilor se înverşună. În şase celule deodată, rândunelele încep să zidească. Sperau ele, poate, ca oamenii buni şi înduioşaţi să le lase măcar un singur cuib, din cele şase.

Câteşişase cuiburile au fost măturate.

De câte ori păsările au reînceput? Câte rânduri de cuiburi au mai fost sparte şi aruncate? Săptămâni de zile a ţinut lupta între apărătorii concepţiei de drept a directorului puşcăriei împotriva spiritului de revoltă al animalului. Câtva timp rândunelele au încetat lucrul. Nu mai zideau. Obosiseră.

Şi apoi, o şoaptă printre osândiţi. Păsările au găsit un loc ferit, afară, printre ţevile de aducere şi de scurgere ale apelor, unde nimeni nu le poate zări, unde ochiul scrutător al gardienilor nu poate pătrunde, unde închipuirea stearpă a directorului nu le poate descoperi. Şi o bucurie rară şi adâncă se ivi prin coridoarele posomorâte. Păsările au izbândit. Nerozia şi răutatea omenească a fost învinsă! Dar paznicii pândeau. Cuiburile, încă o dată, muriră.

Şi de atunci păsările n-au mai zidit. Seara, intrau în celulă, se zgribuleau pe firul electric. Curând veni numai bărbatul. Femela a murit, fiindcă directorul nu i-a dat voie să-şi facă un adăpost pentru ouăle ei grele de viaţă viitoare.

...Iată povestea. Şi o apropiere, o asemănare stranie, ni se impune. Nu vi se pare că aţi ascultat cuvintele anilor noştri, ai tuturora, de la război încoace? Nu se confundă, oare, chipul întunecat şi stupiditatea dârză a directorului de temniţă cu figura pământie şi obsesia poruncitoare a lui Vintilă Brătianu? Nu suntem victima unor temniceri tâmpi şi nemernici, năpustiţi asupra sforţărilor constructive ale tuturora?

N-au oare Ardealul, Bucovina, Banatul, forma unor cuiburi rotunjite în zidul înalt al Carpaţilor? Şi nu e ameninţată pasărea neobosită şi sârguitoare a neamului să piară, zădărnicită, dimpreună cu infinitele ei făgăduinţi de cântec şi de viaţă nouă?

ULTIMA ZI

Şi suntem pe punctul de constata că excesul de ostilitate şi exagerările stârnite de bizara crimă Găetan au pricinuit, în parte, un reviriment de opinie, în favoarea inculpatului. Mai mult ca oriunde, într-o chestiune de justiţie, trebuie să ne ferim de extreme. A fost rostul acestor însemnări. Este în sentimentul public, astăzi, că nu ne aflăm în faţa unui criminal cu atât mai monstruos, cu cât ar fi mai inteligent, mai rece, mai calculat. Această imagină a lui Găetan s-a destrămat.

Nici calcul, nici sânge rece, nici măcar acea elementară prudenţă care să justifice bănuiala de premeditare, în crimă, sau în tâlhărie. Cu toate acestea, nu e nici necesar, nici drept, ca Găetan să devină, la rându-i, erou naţional sau măcar victimă. Chiar după sinistra sa păţanie, pe scara martiriului, sărmana doamnă Leonida ocupă, din nefericire, cel puţin o treaptă de suferinţă, mai sus.

Pe deasupra ursitei ambilor antipatici eroi, deopotrivă de vinovaţi pentru moment, inegal pedepsiţi pentru reciproca lor scârnăvie, ceea ce rămâne de regretat e că spectacolul de exasperare erotică şi descompunere morală a trândăvitului cuplu, ocupat numai să-şi cultive şi să-şi rafineze senzaţiile, a obsedat, prea îndelung, masele.

Vaginismul doamnei şi tribulaţiile sexuale ale prea-răspânditului partener au provocat un scandal prea obştesc. Tocmai de aceea, când lucrurile au ajuns la juraţi, se cuvine ca verdictul şi sentinţa să curme, printr-o apreciere senină şi cumpănită a faptului, acest tărăboi privat. Ceea ce nu ne îndoim că se va întâmpla; se va întâmpla, cu toate că judecata s-a desfăşurat – ceea ce mărturisim că e revoltător – fără să fi fost ascultată victima. Victima, care singură ar fi putut aduce un răspuns hotărâtor în privinţa celui mai însemnat moment din filmul crimei: momentul luării banilor. Moment care precizează natura delictului: tâlhărire sau simplă

rănire? Răspuns care ar fi scos mai repede din actualitate acest roman de orori şi de tristeţi particulare, roman care ne aminteşte de fraza lacheului lui Strindberg:

– Noi, doamnă contesă, noi oamenii săraci, n-avem la dispoziţie toată ziua şi toată noaptea pentru aşa ceva...

E răspunsul publicului, solicitat, prin delegaţi, să se rostească.

BOUL

A fost viţel. Azi este bou. Bou de-a binelea, bou integral, bou absolut. Domestic, literar, social şi politic, bou, triplu bou, bou la însutit. Avea pe vremuri o privire umedă, de întunecimi fragede, o privire profundă, stăruitoare şi plină de iertarea lui Dumnezeu, o privire vegetabilă şi inviolabilă, de viţel. Cu trecerea anilor, creşterea fatală s-a săvârşit şi nimeni nu îmbracă mai pe deplin, mai incontestabil ca dânsul înfăţişarea şi denumirea banală, şi în atâtea cazuri puţin cam gratuită, de bou. În tot timpul acestei evoluţii, viţelul de odinioară n-a efectuat trecerea sa de poartă nouă. Şi maturitatea lui, politică, literară, socială, domestică, l-a surprins încremenit în aceeaşi nedumerire, uimită până la stupiditate, rumegând. Şi pare, în această legendară poziţie, că împlineşte o menire. Adesea o atitudine dezlănţuie o funcţiune sau un şir de fapte. Şi cu toate că boul nu e un animal de pază, el, totuşi, păzeşte ceva. I se zice, de aceea, boul Moldovei. Dar el, de toate acestea, e atât de străin...

Perechea lui de coarne, perechile lui de copite, agresive sunt. E un bou de arenă, care împarte lovituri legănate şi tâmpe la hăis, la cea, în văzduh, şi scurmă cu temperament nisipul pe locul cel băligat. Şi cu toate că fidelitatea e o însuşire necunoscută rumegătoarelor, boul nostru e unul credincios. Credincios gramaticei elementare şi celor câteva noţiuni trudnic asimilate în tinereţea-i bouleană. Credincios câtorva formule, introduse, pe cale artificială, cu codirişca, în intestinu-i cultural. Credincios boului Apis, şi boilor brezi, bârlobrezi, cari l-au îngăduit la păşunat pe tăpşanurile lor. Credincios tilincei de tinichea care i-a fost atârnată de gât și tonului cantabil și unic al mugetului literar învățat în *mu* minor: muu-uuuu... Și, semne particulare, iată:

În chip și loc de jug, boul nostru poartă o servietă, făcută din pielea vreunui frate nefericit, e tălpuit, apoi, tot cu asemenea vestigii de frățân, și îi place, în copaia zilnică, să găsească salată de roșii și de castraveți. Pe tâmpenia lui de bolovan, pe ceafa lui bușită parcă de un bolid, pe bulgărul său cerebral, pe boleșnița lui buimac-cugetătoare, pe burduful făpturii lui boante, bugete și bondoace, pe tot miracolul și bafta lui bulbucată, se bizuie o bălțată cireadă politică și culturală care se îmbulzește și dă buzna mugind îngrozitor. Și forța lui de rezistență e, toată, în tâmpenie. Căci nu poate fi urnit decât cu țăpoiul în coaste și pe sub coadă: niee boală!

ARISTOCRAȚIE ȘI POPULARITATE

De la o vreme, *Neamul românesc* aduce violente critici „popularității". Fiindcă ea nu s-ar obține decât prin mistificarea mulțimilor, ispitite de promisiuni demagogice, asmuțite de minciuni criminale ce răscolesc resentimente vechi. O asemenea popularitate, și ea n-ar putea fi altfel, e a Partidului Național-Țărănesc. O spune ziarul d-lui Iorga. Și d. Iorga detestă, în principiu, popularitatea. E antica și trufașa sfidare a poetului Horațiu. Am înțelege-o mai bine dacă, în sensul ei, presa d-lui Iorga n-ar fi întreprins o veritabilă propagandă. Dar d. Iorga își apără și își propune ideile printr-un cotidian. Se adresează opiniei publice, bate, deci, la anticamera popularității. E o procedare cel puțin imprudentă, dacă ne gândim că, în cazul unui succes, tirajul modest și de elită al *Neamului* ar putea lua proporții cari l-ar pune pe d. Iorga în situația paradoxală de a se apăra împotriva unei popularități obținute prin impopularitate. Și atunci, aclamat de întreaga țară, d. Iorga ar fi nevoit să respingă coroana pe care i-o îmbie poporul-suveran. Pentru a evita o asemenea situație, din fericire improbabilă, un asemenea cornelian conflict, o deplină și riguroasă consecvență, un acord perfect între faptă și idee ar fi inexorabil necesar. Am fi, altfel, lipsiți de singurul nostru contact cu marele cărturar care, renunțând la presă, s-ar refugia într-un turn de fildeș străjuit de aleșii săi, puțini.

Dar d. Iorga, spre norocul nostru, e deputat, și în calitatea aceasta d-sa e alesul celor mulți, – al zecilor de mii de „bulgari de la Ismail", cum i-a denumit d-sa într-un elan de aristocratică mulțumire. Alegerea aceasta se datorește, în cea mai mare parte, sprijinului pe care i l-a dat Partidul Național-Țărănesc care nu i-a opus contracandidat. În decursul, de altfel, al întregei sale cariere parlamentare, d. Iorga s-a bucurat de un asemenea sprijin, care, totdeauna, înlesnea un acord pragmatic între aristocratismul d-sale și popularitatea, detestabilă, a altora. E, desigur, o mare consolare în exemplul acesta. Majoritatea muritorilor este alcătuită din conștiințe mai puțin statuare decât a șefilor culturali ai națiunii. Și nenumăratele renunțări de la o rigiditate etică, ale vulgului profan, ar fi pentru acesta tot atâtea prilejuri de remușcări zdrobitoare, dacă însăși pilda implacabilului *pontifex maximus* al sufletului cetățenesc nu ne-ar demonstra că e posibilă o acomodare între principii cu desăvârșire inflexibile și realitatea sinuoasă.

E de știut, deci, că disprețul aprioric de popularitate și solicitarea votului universal pot merge mână în mână.

Corectivul acesta, al popularității, e, de altfel, util. Grație lui, spiritele inaccesibile mulțimii, sensibilitățile de arhangheli, cari nu pot suporta confruntarea cu sălile de întrunire în cari se comprimă duhoarea și conștiința populară, pot fi atrase în fruntea treburilor publice. Emanațiunea urnelor se purifică. Dar înțelepciunea partidelor populare și supunerea înțelegătoare a maselor merită, în cazul acesta, altceva decât cuvinte de dispreț. Superpersonalitățile, umil și cu plecăciuni introduse în reprezentanța națională, ca un fel de culminare a acesteia, chiar dacă se bucură de privilegiul ingratitudinii, n-ar trebui, poate, să și-o exprime prea repetat și prea vehement. E numai o reflecție.

Iar atitudinea d-lui Iorga nu readuce în actualitate problema felului de conducere. Nu există conflict, la noi, între mulțimi și elite, fiindcă nu vedem elitele. (Să fie averescanii? să fie liberalii?) D. Iorga rămâne astfel singurul nostru aristocrat, prin gândire, prin creație, întâmplător și prin sânge. Deasupra conflictului, domnea odinioară un monarh care arbitra. Azi nu-l mai avem. Și între d. Iorga, rămas

„trist şi singur în slava sa", de o parte, şi suveranul, cu milioane de capete, de alta, pe cine să alegem? Cui să ne închinăm?

CAPUL LUI BĂLAN

Ministerul de Interne a poruncit să se reteze capul fiorosului Bălan, bineînţeles după ce greu-rănitul a încetat, după toate semnele, din viaţă. Rămăşiţa, ca o oală de lut, va fi adusă în muzeul de ilustre scăfârlii al Morgei, unde odihnesc, în spirt conservator, formele de os cari au conţinut cugetarea scelerată a colegilor precursori, Tomescu, Munteanu şi chipurile, schimonosite odinioară de drăceşti hotărâri, astăzi biete măşti destinse, stinse, livide şi reci.

D. dr. Minovici, ca reprezentant al ştiinţei suverane, veghează la înflorirea acestei colecţii smulse diversităţii şi belşugului meşterului olar care, de veacuri, a umplut cu ele pământul. În numele nu ştim cărei frenologii desuete se păstrează curiozităţii noastre macabre capetele răzvrătite împotriva legii, făţiş.

Regimul excepţional sub care s-au situat, ele, în viaţă continuă şi în moarte, ca un triumf postum. Sfidarea care pândea la răscruce sau la margine de codru se ridică, glacială, dintr-un clondir etichetat. Unde oamenii au refuzat un epitaf şi o cruce, medicina pune un nume, un număr, o biografie şi bâlbâie, în secret, constatări şi veleităţi de diagnoză.

Neodihna, dintre hangiţe şi potere, se prelungeşte între borcane. Şi asupra cucuielor, asupra nodurilor, asupra ondulaţiunilor şi proporţiilor hârcei, asupra liniei maxilarelor şi a unghiului facial, holbează erudiţia ochii săi pretenţioşi şi tâmpi.

Cu totul altă satisfacţie, în asemenea prilejuri, încearcă, desigur, Ministerul de Interne. Un ordin telegrafic de decapitare, dat de un gentleman impecabil, ce anacronică senzaţie, ce istorică amintire! Bărbatul de stat se vede reîntors cu secole în urmă, în vremea când nu prea existau nici legi, nici, mai ales, formalităţi, nici presă, nici opinie publică. În vremea când cuvântul său era lege şi gestul său împărţea viaţa şi moartea. Să i se taie capul! Ce măreţie: osânditul era viu. Dar toate lucrurile au, pe lume, o compensaţie. Capul osânditului de altădată era prezintat magistratului-ministru pe o tavă, spre încredinţare, şi apoi poporului, pe un vârf de suliţă. Pe urmă, pământul era restituit pământului. Astăzi, în schimb, capul hoitului decapitat, căci dreptul de decapitare al stăpânirii se mărgineşte, am văzut, la cadavre, trece în expoziţie permanentă, prin mâinile iscusite ale medicinii. Expoziţie a unei puteri defuncte şi recuperate meschin. Iată tot rostul. Şi să salutăm, odată cu aceasta, capul lui Bălan, sosit, în fine, printre noi, spre a fi deosebit de căutătura chioară a ştiinţei. Spre a fi deosebit, de pildă, de un cap de politician, deputat, bancher, ministru. Capete cari lipsesc, regretabil, din colecţia dr-ului Minovici.

CANDID SAU: MIC TRATAT DE GAZETĂRIE

I

După aproape cincisprezece ani de nedumeriri şi surprinderi, autorul acestor texte, scrise, bineînţeles, cu creionul, îşi arogă autoritatea de a vorbi în cunoştinţă de cauză. Fructul oricărei experienţe poate fi şi o spovedanie indirectă. Dar cetitorului i-ar trebui prea multă perspicacitate ca să citească printre rânduri, sau să interpreteze o afirmaţie prin ricoşeu ori în contrasens. I-ar mai trebui un deosebit interes pentru persoana autorului, care n-ar dori în ruptul capului să devină erou, căci e cu desăvârşire lipsit de vanitatea păţaniilor sale. Scopul, deci, al acestor notiţe este pur practic, în ceea ce priveşte publicul: să ferească, adică, o seamă de tineri, atraşi de gloria măruntă a tiparului cotidian, de o sumă de aventuri şi de închipuiri, fireşti, de altfel, la o vârstă, dar şi mai amăgitoare şi frecvente în pădurea de hârtie a ziaristicei. Dacă ne vom face crezuţi pe cuvânt fie şi de un singur ins, iată, desigur, un mare succes. Fiindcă experienţele servite de-a gata nu folosesc, ştim, mai nimănui...

Debutantul, să pătrundă mai întâi, ceea ce în toate carierele, se numeşte secretul profesional. Nu vom săvârşi o trădare. Dar oferim novicelui elementele de judecată. Vrea cineva să scoată un ziar? Ce-l obligă legea să facă? Va trebui să înscrie firma la tribunal. Deci, de la primul său pas legal, viitorul director-proprietar, oricât ar fi el de înzestrat cu un talent literar redutabil, se loveşte de termenii pur comerciali: înscriere de firmă. Aceasta e realitatea. Candid devine proprietarul absolut al unui vocabul, pe care şi-l însuşeşte, prin notariat, pentru „comerţul zilnic de ziare". Comerţ, – iată o nouă expresie a realităţilor. Prin magia, ulterioară, a cuvintelor, Candid se va simţi adesea departe de acest adevăr. Ceea ce nu va diminua puterea, precizia şi constrângerea definiţiei pe care Codul Comercial o propune: presa este un comerţ de hârtie tipărită. Negustorul care îşi propune să desfacă o asemenea marfă, dacă e un priceput şi cinstit negustor, va examina, mai întâi, situaţia pieţii.

E absolut necesar să-şi dea seama dacă negustoria lui găseşte, în ţară, un debuşeu. Câţi cetitori de gazete avem? Care e tirajul marilor noastre cotidiane? O comparaţie cu ţările din străinătate va izbuti, deplin, să-l lumineze. Gazetăria, la noi, e un comerţ fără debuşeu. Marele public nu poate fi atras decât prin testele întregi de tipăritură colorată, informativă şi amuzantă, de un fel de abecedare uriaşe pentru copii bătrâni. Şi cu cât aceste abecedare sunt mai voluminoase şi mai bine întocmite, costul lor întrece preţul de desfacere. Dar atunci cine plăteşte? Evident, tot piaţa, adică celălalt comerţ, cealaltă industrie, cari se vor despăgubi, la rândul lor, de la publicul consumator. Marele cotidian, cetitorule, pe care-l cumperi atât de ieftin, îl plăteşti, totuşi, de două-trei ori mai mult. Singura lui victorie e să se facă preferat concurentului. E o luptă disperată, care se traduce prin înmulţirea paginilor, culorilor, prin desăvârşirea serviciului de informaţiuni, totul în limita aceluiaşi preţ. Satisfăcut, cetitorul va plăti diferenţa în toate celelalte obiecte de care are nevoie. Totuşi, nu marea şi mica presă provoacă scumpirea traiului.

Candid a înţeles că nu-i stau în puteri asemenea întreprinderi. Mai târziu îl va ispiti din nou demonul proprietăţii şi al directoratului. Proprietarul unei ficţiuni, al unui vocabul, directorul unui organ, fără doar şi poate, independent. Până atunci s-a resemnat, a fost chiar bucuros, să intre cu simbrie, în redacţia unui ziar preexistent. Cum a făcut şi a dres, vom vedea mai pe îndelete.

D. VINTILĂ BRĂTIANU ŞI FUNCŢIONARII

Primul-ministru e alarmat de rezultatele guvernării sale. Ca într-un vis, s-au risipit toate. A spus odată, în plin delir: am numai succese. Realitatea, însă, şi-a impus imaginile ei dure, acolo unde ideea fixă îşi legăna, plăpânde, halucinaţiile. După un an de frământare stearpă, iată: toate i-au ieşit pe dos. Cu toate că s-a lepădat de sine. Sau tocmai fiindcă a încercat să păcălească lumea, împrejurările şi orânduirile de până azi, adoptând, cinic, programul, combătut, al adversarilor. După un an, deci, d. Brătianu se află în faţa unei datorii publice considerabil sporite: sporite fără să fi obţinut împrumuturi. Rezervele Băncii Naţionale s-au evaporat. Balanţa comercială s-a descumpănit, şi nu în folosul nostru. După cum era firesc, bugetul marchează un deficit de câteva miliarde. E singurul semnal care l-a trezit pe d. Brătianu. Darul său de prevedere a fost surprins. E ca un gospodar al cărui avut e ameninţat de apele în creştere şi care nu-şi dă seama de primejdie decât când valul a pătruns în casă şi îi udă picioarele. În sfârşit, în faţa deficitului, ministrul de Finanţe a luat măsuri. A ordonat, prin circulare secrete, încasarea grabnică şi prin orice mijloace a impozitelor directe. Perceptorii şi jandarmii s-au năpustit, zadarnic, asupra mahalalelor şi a satelor. Căci priceperea ministrului de Finanţe atribuia deficitului această unică pricină: întârzierea birurilor. Nimic nu-l preocupa dincolo de această constatare. De ce n-are birnicul bani? De ce nu plăteşte? D. Brătianu vedea, pretutindeni, mâna infernală a opoziţiei. Miliardele întârziate fuseseră oprite, prin jurământ, la Alba Iulia, în păstrarea poporului-debitor.

Dar fiindcă executarea forţată n-a dat roade nicăieri, d. Brătianu s-a abătut asupra bugetului. Cele şase miliarde deficitare vor fi anulate prin comprimarea corespunzătoare a bugetului. Un iscusit ministru creează venituri. Un prost ministru recurge, pur şi simplu, la economii. Conu Mitiţă Sturdza, predecesor la şefie al d-lui Vintilă Brătianu, n-avea, nici el, altă reţetă. E un ciudat paralelism între viaţa şi apucăturile acestor doi şefi ai Partidului Liberal. Există, totuşi, o deosebire, dar în favoarea lui Mitiţă: înalta lui cultură, opusă agramatismului d-lui Brătianu. Dincolo de aceasta, fatalităţile se reîntâlnesc. În materie de economii, actualul ministru îşi are victima lui de predilecţie, şi de totdeauna: micul funcţionar. De zece ani îi pretinde sacrificii. Zece ani l-a ţinut în mizerie; trebuia revalorizat leul. După zece ani, d. V. Brătianu s-a schimbat, dar mizeria funcţionarului a rămas aceeaşi. Fiindcă azi d. Vintilă Brătianu îi cere noi sacrificii, de data asta în numele stabilizării.

Bugetele de după război au fost echilibrate pe seama funcţionarului public. Salariile de foamete au îngăduit, în catastifele d-lui Brătianu, un echilibru de cifre. Cu aceasta, în rândurile funcţionarilor flămânziţi, umiliţi, înjosiţi, s-a deschis seria sinuciderilor şi epidemiilor. D. Brătianu, prin calculele lui reci şi inepte, prin aplicarea cărpănoşiei sale, a spiritului său de zgârie-brânză în finanţele şi administrarea statului, a nimicit pe micul funcţionar, l-a robit şi l-a corupt. A făcut operă neomenoasă şi imorală. Şi-a aservit suflete omeneşti, a distrus caractere, a răpit vieţi, a creat terenul propice pe care au înflorit camăta şi frauda. S-a ferit, bineînţeles, să se atingă de înaltul funcţionar, de mandarinul pus să spioneze şi să saboteze opoziţia. Dimpotrivă. A oferit acestuia diurne, tantieme, gratificaţii, credite, să-şi cumpere automobile, parcuri şi palate. Alături de oligarhia bancară şi industrială a partidului de samsari, s-a constituit astfel o burghezie biurocratică, stăpână pe ruajele şi pe averea statului. Un conflict, între aceştia, a şi izbucnit. Pentru moment, conflictul e în faza de şantaj.

D. Vintilă Brătianu, spune *Dreptatea*, a ordonat, în secret, reducerea cu 20% a numărului funcţionarilor mici, bineînţeles mici. Vor fi sacrificaţi, în primul rând, diurniştii şi personalul feminin (D. Brătianu are motive să fie un misogin incurabil...). Pentru reducerea numărului funcţionarilor, exista un plan şi o lege: a d-lui Manoilescu. Dar legea Manoilescu se ocupă şi de ameliorarea funcţionarilor încadraţi, şi prevedea, pentru ceilalţi, o concediere treptată şi cu preaviz. Nu asta e grija d-lui Brătianu: d-sa umblă după cele 8 miliarde deficitare. Ca şi cum sporul de mizerie şi de infertilitate cauzat de aceste economii inepte nu va provoca deficite noi... Căci metoda d-lui Vintilă Brătianu, aplicată la infinit, duce, nici mai mult, nici mai puţin, decât la desfiinţarea bugetului!

FOAMETEA

Prin urmare, nu se mai poate ascunde nimic. După repetate dezminţiri din partea guvernului şi a presei sale oficioase, după acuzaţiuni de excepţională gravitate aruncate presei independente şi opoziţiei care nu făceau decât să constate că în ţara românească se moare de foame, iată, în sfârşit, că o comisiune de ajutorare a regiunilor înfometate se adună ca să hotărască asupra măsurilor cari trebuiesc luate. Şi în vreme ce presa e în sfârşit liberă să publice reportagii amănunţite şi fotografii de la „locul sinistrului“, comisia respectivă ia hotărâri cari dovedesc o oribilă acuitate a crizei.

Se pare că nu mai e nici un moment de pierdut, de îndată ce măsurile de ajutorare se eşalonează în două etape: una a măsurilor cu caracter urgent, alta a celor cari mai pot adăsta câteva zile. Să observăm, însă, că măsurile cu caracter urgent au exact acelaşi obiect ca şi celelalte. Numai că ele trebuie să îngăduie bolnavului să nu moară până la sosirea ajutoarelor.

Şi aci începe nedumerirea noastră. Dispoziţiile urgente luate de comisie sunt identice cu cele luate în cazul unei catastrofe subite: erupţie vulcanică, inundaţie, cutremur de pământ. De azi pe mâine populaţia se află fără adăpost şi fără hrană. De azi pe mâine, deci, ea trebuie ajutată. Să ne fie îngăduit a întreba acest guvern al prevederii, care a publicat statistici pentru a dovedi că nu e lipsă, cum se face că s-a ajuns într-o situaţie aşa de gravă? Cum se face că e nevoie de o intervenţie în 24 de ore? Asta ar însemna că mor deja oamenii de foame! Când noi de săptămâni anunţăm dezastrul şi cerem să se ia măsuri de ajutorare! Cine este responsabil de această îngrozitoare neglijenţă, cui trebuie aruncate în prag stârvurile înfometaţilor, la uşa cui trebuie să plângă copiii schilavi, împotriva cui trebuie să-şi urle blestemele mamele cărora li se sting pruncii la sânul uscat? Nu există nici un fel de răspundere pentru această incapacitate ucigaşă? Unui general vinovat de măcel inutil al oamenilor săi i se ia comanda; e degradat; sau pus la stâlp. Pentru Vintilă Brătianu nu există nici o judecată? Şi nici o pedeapsă?

Dar mai e ceva. Foametea din Basarabia ridică o problemă de ordin general, alături de cea imediată, indicată mai sus. Nu a plouat. A fost secetă. Şi asta e de-ajuns pentru ca oamenii să moară de foame? În noua formă a ţării, cu ţinuturi întinzându-se sub climate diferite, va fi foarte greu să mai putem conta cu ani buni şi ani răi. O nivelare se va face întotdeauna. Pentrucă întotdeauna va exista o regiune unde se vor fi făcut mai puţine bucate decât în alta. Chiar în anul acesta, în care în sudul Basarabiei mor oamenii de foame, nordul aceluiaşi ţinut a dat o recoltă extrem de abundentă. Dacă în smârcurile dinspre Dunăre e foamete, asta însemnează că lipseşte mâna organizatoare care să mute pâinea de la un loc la altul. Iar pentru un stat modern asta e o ruşine; care nu-şi are măsura decât în neruşinarea cu care guvernanţii îşi impun incapacitatea la conducerea treburilor publice.

Să presupunem, însă, că ar fi lipsă în toată ţara. Ei, pentru asta va trebui să murim cu toţii de foame? Cum adică, viaţa noastră – în cel mai literal înţeles – depinde de ploaia de care Dumnezeu se îndură sau pe care ne-o refuză? Asta se întâmpla acum o mie de ani prin stepele Asiei, ştim. Să fi rămas ţara românească aşa de în urmă? Ce mai însemnează atunci stat modern, prevedere, gospodărie şi cari mai sunt avantagiile pe cari ni le garantează solidaritatea în cadrul unui organism căruia suntem datori să-i sacrificăm totul?

Filosofii liberali să ne răspundă!

„VOINŢA“

În cuvântarea sa de ieri de la Clubul Naţional-Ţărănesc, d. Mihalache a făcut constatarea că liberalii se menţin la putere, numai printr-un constant efort de voinţă. Şi nu e vorba de voinţa colectivă a unui grup sau a unui partid. Un singur om, printre liberali, ştie ce vrea şi trasează o linie inflexibilă, pe care e urmat de toată lumea – d. Vintilă Brătianu. De zece ani, poporul e victima îndârjirii acestuia. Împotriva naţiunii întregi şi a Regenţei, d. Vintilă Brtătianu guvernează. Sforţarea sa obstinată triumfă chiar asupra Partidului Liberal, care, istovit, ar prefera, în momentul de faţă, o retragere. Într-un cuvânt, d. Vintilă Brătianu e o pildă vie de ceea ce înseamnă puterea voinţei. Puterea catastrofică a voinţei: fiindcă de zece ani Vintilă Brătianu îşi impune aberaţiile, erorile şi greşelile. Relele rezultate, marile înfrângeri, dezminţirea, dezavuarea răsunătoare pe care i-o dau evenimentele, nu izbutesc să-l clintească. Şi fiindcă rămâne ferm, orb şi surd la tot ce se petrece, d. Brătianu, cu preţul dezastrului unanim, învinge. Ceilalţi, Regenţa, naţiunea, nu izbutesc să-i opună o hotărâre egală. Şi partidul îl urmează. „Am numai succese“ proclamă, cu ochii închişi, omul care vrea să rămână. „Aş vrea să mă retrag, dar nu mă lasă ţara“ aiurează inebranlabil, cu un accent plângător, sărmanul rob al datoriei.

Contrastul, însă, dintre imaginea măreaţă pe care ne-o facem despre o întrupare de energie şi voinţă, şi acest ins pipernicit, ursuz şi mărginit, e prea violent pentru a putea crede că ceea ce îl galvanizează pe d. Vintilă ar fi voinţa. Rigiditatea lui, tenacitatea lui oarbă e cu totul altceva decât această însuşire superioară a sufletului. Ceea ce luăm drept calcul precis şi hotărâre virilă nu e decât produsul unei opriri a funcţiunilor sufleteşti în jurul unei păreri inalterabile şi exagerate pe care omuleţul şi-a făcut despre sine. D. Vintilă crede că numai d-sa poate guverna şi mântui ţara. E convins că numai d-sa ştie tot ce se poate şti. E departe de a avea conştiinţa stârpiciunii sale. În făptura lui meschină s-a cuibărit o mare misiune. E o stare care, momentan, se traduce printr-o serie incontinuă de voliţiuni, emanate dintr-un centru fix şi implacabil. Desigur, criza nu va întârzia să se dezlănţuie şi într-altfel. Dar până atunci, d. Vintilă Brătianu pare că vrea, fiindcă procedează numai prin afirmaţiune şi punere în practică. Şi toţi ceilalţi, oameni ca toţi oamenii, chiar când îl contrazic, îl lasă în voia lui.

„CAPRA BESE ŞI OAIA PATE RUŞINEA“

Ierte-ne cetitorul dacă, încercând să ne definim situaţia politică, drastica zicătoare a experienţei populare ni s-a impus prin forţa ei de expresie. Problema la ordinea zilei a fost pusă, acut, de unul din oratorii cei mai de seamă ai opoziţiei. La Clubul Naţional-Ţărănesc s-a discutat, şi s-a respins, eventualitatea unui nou guvern de camuflare. Fiindcă augustul gest anticonstituţional al Regelui Ferdinand, din 1926, nu se mai poate repeta. Numai un prestigiu cu desăvârşire regal îşi poate îngădui anume imprudenţe, şi numai până la un punct. Timpul, de altfel, când asemenea soluţiuni temerare puteau folosi Partidului Liberal a trecut. Nu mai e, azi, vorba de obişnuitele retrageri psihologice, când liberalii lăsau succesorului sarcina de a descurca dificultăţile acumulate de guvernarea lor infamă, impunându-i, totdeodată, şi funcţiunea de paratrăsnet faţă de indignarea populară. De data asta, ei au epuizat toate pretextele şi expedientele prelungirii de guvernare. Baloanele de oxigen şi extremele remedii au fost consumate, toate. Le-a lipsit tehnica de saltimbanc a marelui Ion care abandona frânele şi şeaua în momentul precis ce precede pericolul. Călătorul Vintilă s-a lăsat prins cu piciorul în scări şi e târât, de luni de zile, printre spinii şi bolovanii împrejurărilor. El nu mai are ce situaţie să treacă complicilor gata la orice. Să nu mai fie nici o îndoială: guvernul Vintilă Brătianu pleacă fiindcă a fost trântit. Opinia publică şi mulţimile noastre, răscolite şi raliate de propaganda naţional-ţărănistă, au săvârşit această paşnică revoluţie: au izolat pe uzurpatori, paralizându-i, printr-un fel de refuz de colaborare, printr-o negaţie categorică şi ameninţătoare a autorităţii lor. Un cabinet de oameni de paie nu şi-ar mai împlini rolul: acela de a mistifica, de a aduce o destindere şi de a remonta funcţiunile statului. Naţiunea e suficient luminată, şi inerţia ei agresivă şi paralizantă nu va lua sfârşit înainte de instaurarea unui regim de legalitate. Iată de ce soluţia de ştirbei şi de avereşti pare că li se refuză liberalilor.

Naţional-ţărăniştii însă, prin glasul d-lui Mihalache, au socotit că e necesar un avertisment. Au atras atenţia Regenţei asupra datoriei de imparţialitate care decurge pentru ea din faptul că deţine şi exercită atributele regalităţii. Ale unei regalităţi strict constituţionale – a precizat d. Mihalache, altfel, va trebui să avem curajul să punem problema monarhică în întregul ei... D. Mihalache e, hotărât, un vajnic orator. Diferit de d. Iorga, opus d-lui Titulescu, d-sa aduce, cu adevărat, în verbul său, accentul şi ritmul smuls al maselor. De data asta, însă, avem impresia că, în iureşul elocinţei, a

luat cu asalt problema: asemenea unui puhoi care cotropeşte, fără deosebire, totul. Desigur, o tribună nu e o catedră sau masă de meditaţiuni. Fireşte, d. Mihalache a uitat că Regenţa şi monarhia alcătuiesc un întreg doar teoretic. În practică, însă, unde ideile ei se înfăţişează în întrupări foarte tangibile, ideea poate fi desprinsă de încarnările nevrednice, cari nu trebuie şi nu pot să o întineze. O regenţă, de pildă, poate veni în conflict cu ideea monarhică, precum un guvern cu suveranitatea naţională. Raţionamentul acesta e verificat de istorie, în decursul căreia însăşi persoana Regelui a putut fi atinsă, fără ca ideea monarhică să fie alterată. Cu atât mai mult între o regenţă vremelnică şi ideea, permanentă, din care s-a obârşit, poate interveni un distinguo.

Toate acestea, bineînţeles, spuse în abstract, fără aplicaţiune la evenimentele de la noi. Şi toate, pentru înlăturarea unei confuziuni şi unei înglobări pripite, de cari e străin oratorul însuşi: d. Mihalache, conducătorul ţăranilor e un fervent monarhist. Acuzând greşeli, de altfel ipotetice, ale Regenţei noastre, d-sa n-a putut face procesul dinastiei şi al monarhiei, cari sunt deasupra trinităţii domnitoare azi. Naţiunile s-au războit adesea cu regenţi şi cu monarhi, dar numai când aceştia şi-au renegat funcţiunea.

GRIPA

Nu ne dăm seama ce s-a întâmplat sau ce anume se întâmplă. Dar, încă o dată, s-a interzis celor designaţi de marele Armand Carrel cu titlul „les écrivains de la presse publique“ să facă un uz dezinteresat şi ştiinţific de gândirea lor raportată la treburile obşteşti şi să o răspândească prin tipar. Gândirea e suspectă de contagiune. Cu siguranţă, guvernanţii nu se măgulesc niciodată că prin măsurile lor împiedică o naţiune întreagă să simtă şi să cugete. Cugetarea, însă, colectivă, e primejdioasă când devine conştientă. Când Stan, Vlad şi Bran adică, îşi dau seama, că în privinţa aceluiaşi lucru, cugetă, şi năzuiesc, la fel... Atunci „les écrivains de la presse publique“ nu au decât subversiva misiune de a scoate la lumina zilei ideea iscată în milioane de capete şi de a-i proclama astfel caracterul unanim, liberându-i forțele de orientare, virtuțile de stea polară. Rolul unui guvern despotic, dar înțelept, nu e să urmărească ideea în sine, nici căpățâna elaborantă, nici procesul de elaborare, cum greșit și zadarnic proceda inchiziția. Ci de a o împiedica să devină actuală, obsedantă și obștească, deci activă și militantă. De îndată ce o idee a fost pusă în carantină și i s-au construit lazarete, înseamnă că molima nu devine mai primejdioasă ca atunci când ținuturile sunt declarate în stare de contaminare, când prezența ei e denunțată oficial. Nu e de ajuns ca oamenii să se vaiete „bântuie gripa", pentru ca epidemia să ia proporții de flagel. Nenorocirea începe când serviciul sanitar intervine și ia măsuri de izolare. Pe loc, mortalitatea se întețește, ca și cum timidele încercări administrative de a circumscrie restriștea au jignit maiestatea unor zeități misterioase. Cei vechi procedau mult mai cuminte când consultau oracolul, când aduceau jertfe, mai întâi animale, în cele din urmă umane, începând, firește, cu robii și sfârșind cu vlăstare în vinele cărora curgea sângele albastru al Atrizilor. Era bizară predilecția divinităților pentru victimele aristocratice. Ciuma și holera nu se mulțumeau niciodată fără cadavre de calitate. Aberațiile de astăzi ale profilaxiei moderne au complicat lucrurile cu rigori inutile, cu privațiuni zadarnice, cu rezistențe cari nu izbutesc decât să înzecească forța de înaintare a răului. După câțiva ani de amânări anevoioase, uneori după câteva decenii, maladia irumpe triumfătoare, peste zăgazurile frânte, garnizoana de infirmieri- majori și de moașe comunale e pusă pe fugă și cetatea e contopită. Spectacol reînnoit din Tucidide (vezi *Ciuma la Atena*) sau din poeții tragici. (O imagină grotescă puteți avea asistând la *Thebaida* lui Eftimiu). Vă amintiți, desigur: străzile pustii, palatele deșarte, morții neîngropați zăcând pe trepte, mulțimea desmetică și buimacă, strigătele lugubre spre cerul stupid... E cu neputință ca tentativele de cenzurare a răului să ne ferească de această soartă. Cel mult, ele o întărâtă și o sporesc. Cine nu ne crede, să se întrebe cu noi: *poate fi oare înăbușită o gripă în batistă?* Simpla experiență personală e suficientă pentru cel mai științific răspuns. Mai întâi, un gâdilici, pe dinăuntru, sub rădăcina nasului, apoi un strănut ca un ecleror, ca un salut de izbândă. Urmat pe dată de un al doilea, de un al treilea, așa cum sosesc jockeii la potou. Repede, nasul dospește și se colorează,

pleoapele se tivesc cu roșu, fața devine explozivă, gura se întredeschide, pieptul clocotă ca un samovar. Creierul, cloroformat, ia totuși măsuri dictatoriale contra inamicului invizibil și nu-și dă seama, idiotul, că nu combate decât semnele și manifestările lui. Câteva duzini de batiste alcătuiesc legiunea de sacrificiu. O salată de porcării farmaceutice – gomenol, arcanol, aspirină, kinolax, analgezină – abătute asupra stomacului, a bronhiilor și a rinichilor, precipită procesul de descompunere a rezistenței, și organismul zăpăcit nu mai știe cui să-i facă față.

Se găsesc bolnavi cărora li se năzare, din vanitate, să ducă boala pe picioare: sunt pedepsiți cu vârf și îndesat, ca niște Prometei cari au luat-o razna, schimbând vulturul cu o maimuță în cârca lor.

În fiecare an, medicina se încumetă să dea o astfel de bătălie unui adversar infinit mai tenace, mai dur, mai subtil, unui adversar necunoscut, înzestrat cu o fantezie care îi dă posibilități de diversiune și surprindere, diabolică. În fiecare an, gripa s-a localizat într-altfel: plămânul, inima, ochiul, stomacul, rinichiul, a izbit pretutindeni și neprevăzut, ca un boxer necinstit dar superior antrenat. Napoleon, la Borodino, pe când pierdea decisiva din pricina unei gripe, exclama, cu ciudă: „La ce folosește toată știința dacă nu e în stare să împiedice un guturai!" Astăzi știința inteligentă dezarmează cu modestie și lasă locul de onoare procedeelor băbești. Le recomandăm tuturora. Și sfârșim aceste considerațiuni terapeutice cu mărturisirea că n-am urmărit nici o analogie, nici o aluzie la fenomene din alte domenii. Dar cum corespondențele în natură sunt infinite – după asigurarea lui Baudelaire –, încheiem aceste divagații cu sufletul liniștit: fiecare va găsi în ele ce vrea și ce-i place.

UN CAZ

Generalul Averescu scrie articole. Ar fi preferabil să-și scrie memoriile: e vădit că, după cincizeci de ani de grea și diversă carieră, militarul și politicianul ar avea ceva de spus. Generalul, cu toată vârsta, nu e lipsit de tinereţă. În această privinţă deosebirea dintre el şi d. Vintilă Brătianu e uimitoare. Am remarcat un veritabil contrast în şedinţele trecutului Parlament. A fost o vreme când între d. Vintilă Brătianu, ca lider al liberalilor, şi generalul Averescu s-a iscat un lung duel oratoric. A ţinut câteva săptămâni. Cu fiece discurs, d. Vintilă Brătianu se arăta mai duşman al sintaxei, al logicei şi al dicţiunei. Încâlcit, şi plictisitor de moarte. Te cuprindea revolta, la gândul că acest om mărginit şi stins vorbeşte în numele unui partid, terorizează guvernele, conduce – de râpă – o ţară.

Generalul Averescu, dimpotrivă, creştea, cu fiece replică. Asistai, cu plăcere, la progresele unui elev bătrân şi silitor. A pus chiar subtilitate într-unele cuvântări; culanţă şi dibăcie – ceea ce n-a împiedicat sfârşitul lamentabil. D. general Averescu l-a definit: cărămidă în cap. Spun unii că urmările acestui accident se pot descifra în chiar articolul de azi. Credem, mai degrabă, într-un viciu congenital sau, cel puţin, de educaţie.

Generalul nu se poate dezbăra, faţă de liberali, de un respect superstiţios. Pentru copilul de trupă, ajuns, după o carieră penibilă şi glorioasă, comandant de oaste, liberalii au rămas stăpânii: ciocoi şi boieri. Majurul de odinioară se simte încătuşat, în viaţa politică, strâns ca într-o livrea. Desigur, pe câmpul de bătălie, majurul a purtat o cuirasă, dar numai în faţa inamicului, sau a subordonaţilor. Acolo, generalul, a fost, fără îndoială, un mare căpitan. Au fost clipe când toate speranţele mergeau spre el. Adesea, numele şi prezenţa lui au oprit deruta. Duşmanul însuşi, fixat pe hotarul magic al voinţei celuilalt, i-a recunoscut priceperea, vitejia şi prestigiul. Eroul, însă, rând pe rând al rezistenţei şi al ofensivei, a şovăit, totdeauna, în faţa unui vulgar politician în surtuc.

Steaua sa, zădărnicită de intrigi şi de temeri, a atras, după război, privirile poporului – ura şi nădejdea lui. Ce-a făcut generalul cu toate acestea? Politică măruntă. N-a îndrăznit. S-a dus la urne: a găsit ordine de chemare! Le-a luat drept voturi! Şi a jucat pe ministrul, când lumea-l chema să continue războiul, înăuntru... Şi a căzut.

Readus apoi la putere, ca un înecat la suprafaţă, generalul s-a cheltuit în abilităţi, în şerpuiri, în ameninţări discrete, în veleităţi

meschine. Şi, dacă la prima cădere a fost compromis, la a doua a ieşit ridicol.

Ce încearcă azi? Să înduplece pe liberali la o nouă experienţă. Asigură de data asta că va fi loial cu desăvârşire. Oferă mai multe garanţii ca odinioară.

...Cazul generalului e complicat. Să fie, oare interzis cuiva să aibă două meserii opuse? Rezultă de aici o alterare a caracterului – prin frângerea personalităţii? Tristă pildă a inconsecvenţii şi a renegării de sine. Ieri, general. Apoi, „domn“. Astăzi, mâine... Dar dăm cuvântul istoriei.

PAMFLET ŞI PAMFLETARI

Pamfletul e mai întâi un denunţ şi prin aceasta poate fi odios din capul locului. Un denunţ, fiindcă atacă şi contestă, totdeauna, un sistem de convenţiuni respectate. Fiindcă priveşte, după necesităţi, lucrurile, pe dedesubt, pentru a le osândi apoi de la înălţime. Fiindcă tinde să arate că totul se petrece altfel, sub ascultarea altor reguli şi altor pricini, decât obişnuit ni se pare.

Când denunţul acesta, literar, se adresează autorităţilor constituite, autorul e un vulgar sicofant, care merită să rămână necunoscut. Tiparul n-a fost, credem, născocit pentru asemenea îndeletniciri. Scrisoarea închisă e un mijloc şi o cale mult mai potrivită. De ce să se încalce, într-altfel, adică zgomotos, şi prin presă, atribuţiile modestului agent de poliţie secretă? E un sfat pe care-l dăm unui mare număr de cetăţeni. Vocaţiunea detectivului politic bântuie la noi cu furie. Când Alecsandri a spus că românul e născut poet, trebuia să adaoge: adesea şi agent de Siguranţă. Mişună tipul acesta, voluntar şi dezinteresat, prin cluburi, prin cafenele, prin bănci, prin saloane, prin redacţii.

Spionajul acesta, în folosul ordinei şi al patriei mereu ameninţate, tinde să devină un diletantism naţional. Presa partidului care a acaparat conducerea oferă exemplul cel mai perfecţionat, prin asiduitate şi scelerateţă, şi constituie încurajarea şi propaganda cea mai eficace, în favoarea acestor aptitudini ale sălbăticiei meschine. Educaţia şi disciplina unui partid de ordine şi de guvern e o şcoală de spionaj. Viitorii deputaţi şi miniştri debutează, aproape toţi, trăgând cu urechea pentru a ticlui, în vorbă, în scris, rapoarte şi denunţuri. E cel mai bun titlu, pe lângă un ministru, mai mult sau mai puţin dictator, să fii bine informat asupra intenţiilor secrete ale adversarului.

Pamfletarul devine simpatic când se adresează opiniei publice. E ca un atentat, cu acid, asupra monumentelor, statuilor, busturilor, efigiilor, din for. E vorba numai de cele în viaţă. Pamfletarul e un vitriol al gloriilor curente. Arareori întâlneşti chipuri şi caractere dintr-un nobil metal rezistent. Cele mai multe sunt în bronz. Bronzuri pe toate cărările. Câţiva stropi de adevăr concentrat, şi bronzul cedează, sfărâind. Dintr-o impostură statuară, se alege un maldăr de caş. Opinia aplaudă. Poporul aclamă.

E suspect, însă, pamfletul când ia de mărturie poporul ajuns prea suveran. Suveran judecător şi executiv ca la '89, când pe temeiul câtorva fraze lapidare ale lui Desmoulins, victima era târâtă la felinar şi spânzurată. Când verbul trivial şi elocinţa de tavernă a lui Marat devenise deopotrivă lege pentru pretorii şi pentru uliţă. Cadrul propice pamfletului e acela al echilibrului instalabil între puteri, dar în tot cazul, al echilibrului. Numai astfel se menţine în limitele lui armonioase de gen literar, – cu efecte de opinie, şi uneori şi de acţiune, imediate.

Cu toate că e descriptiv şi analitic pamfletul ţine de lirism. E partea concavă a poeziei, e forma lăuntrică a elanului. Sufletul lui e iubirea, la gradul pe care-l numim ură, resortul lui e revolta.

Pamfletarul, de altfel, aparţine celor mai diverse temperamente. Marat era un ins bulbucat şi congestiv, Desmoulins un timid bâlbâit, Herbert o stârpitură limfatică, înecată în fiere. Ironie, sarcasm, invectivă: ceea ce e comun pamfletului e agresiunea şi denunţul. Oamenii aşezaţi, guvernanţii, profitorii, toţi complicii, toţi cei interesaţi la menţinerea unei ierarhii şi stări de lucruri, au făcut din denumirea de pamflet un biet pamflet al lor, aplicat oricărei scrieri care arată adevărul. E greşit. Pamfletul se realizează prin formă, deci prin expresivitate. Adevărul în anunţări plate e mai puţin convingător şi activ decât o infamie bine redactată. Adevărul e confundat cu cinismul din pricina efectului său strident asupra sensibilităţilor ipocrite. Serveşte adesea de bază pamfletului, dar numai în parte. Pamfletarul e nevoit să-şi menajeze un public în care să creadă. Publicul, de pildă, trebuie să fie curat şi sfânt pentru el, altfel, dacă îşi va îngădui şi faţă de acesta sinceritatea lui ofuscantă, va fi izgonit, lapidat şi copleşit de pretutindeni. Ea soarta câinelui turbat. Dar lunecăm astfel spre tactica pamfletarului. E cu totul altceva.

Efectele pamfletului faţă de obiectivul lui sunt dezastruoase. Pamfletul e propaganda esenţială, concentrată, explozivă. Proiectează o lumină orbitoare, biciuieşte atenţiile, bruschează indiferenţa, dezlănţuie, raliindu-le, pasiunile. Prestigiul lui şi ravagiile lui se întemeiază pe reaua stare de conştiinţă a stăpânitorilor. Cei dintâi pamfletari au fost proorocii. Ca şi astăzi, împotriva lor s-au întrebuinţat ca mijloace de apărare: banul, tăcerea, temniţa, asasinatul. Pamfletul e „necesarmente“ personal.

Limba şi sensibilitatea românească oferă un excelent material pamfletului. Ea conţine şi o drastică expresie rezumativă, în două vorbe şi un sfert. În ziua când un gazetar se va încumeta să o adreseze pe calea tiparului unui inamic politic, pamfletul românesc e mort. Căci îşi va fi atins cea mai înaltă formă plastică de agresiune şi dispreţ.

TĂLMĂCIRI

„Noi nu mai putem să tolerăm situaţia care pune Coroana în aspectul că n-ar fi arbitru între partide, ci protectoarea unui partid“! Aceste declaraţii, făcute alaltăieri, la Cluj, de către d. Maniu, lămuresc sensul reluatei campanii de răsturnare, naţional-ţărăniste. O alăturare a lor de întraripatul avertisment de la Bucureşti, al d-lui Ion Mihalache, va preciza, viguros, situaţia: „Tactica cuvintelor încetează astăzi, şi începe fapta... La cuvânt, cu cuvânt, la sabie cu sabie, la pumn cu pumn“... Cele petrecute la Ploieşti demonstrează că toate acestea n-au fost vorbe goale. *Viitorul*, în exagerările-i fireşti, confirmă eficacitatea şi realitatea rezistenţei cetăţeneşti, când se plânge că administraţia a fost terorizată de masele naţional-ţărăniste.

Dar vorbele şi faptele ultimelor zile depăşesc, pare-se, formula rezistenţei cetăţeneşti. Se tem, unii, că ne-am afla în faţa unor semnificaţii mai grave. Cum ar fi, de pildă, o izbucnire de violenţă, de o parte şi de alta. Fiindcă alt mijloc, pentru amândoi adversarii, de a ieşi din încurcătura de azi, n-ar exista. Să se fi hotărât, şeful opoziţiei populare, să dea semnalul extremei lupte, dacă la somaţiunile lui supreme nu va primi răspunsul aşteptat? Pentru opoziţie, problema s-a simplificat. Datele ei au fost supuse opiniei publice. De ce nu pleacă guvernul? Fiindcă el s-ar afla în stare de, să-i zicem, „încăpăţânare“ faţă de arbitrul situaţiei. Acesta nu mai dispune de mijloacele prompte de odinioară, ale regilor, pentru a se dezbăra de un ministru-crampon.

Dacă e aşa, opoziţia apelează la naţiune pentru a readuce guvernul în ascultare: o acţiune de liberare a factorului constituţional a cărui soartă s-ar confunda cu a poporului. Căci şi unul şi celălalt au fost, deopotrivă, jefuiţi de drepturile lor constituţionale. Apelul opoziţiei şi trecerea la fapte capătă astfel un îndoit caracter legal. Şi desfăşurarea procesului ar fi înlesnită.

Dar dacă toate acestea sunt simple închipuiri ale opoziţiei? Dacă trinitatea iresponsabilă e de acord cu primul-ministru, e de părere, anume, că starea de astăzi, cu binefacerile ei, să fie menţinută? Atunci mişcarea populară, încercând să-şi recapete drepturile uzurpate, capătă pecetea sediţiunii. Fiindcă numai regenţa decide, până în clipa victoriei, de caracterul de legalitate al lozincilor şi al campaniilor crunte.

Atitudinea Regenţei e legală, oricare ar fi ea. Iată paradoxul instituţiunilor omeneşti şi a spiritului, secular, de disciplină. Chiar când mulţimile îşi revendică cele mai scrise şi neîndoielnice drepturi. Chiar când tema uriaşelor tragedii e aceeaşi poveste a *Chartei* călcată de tirani, dreptatea e nevoită să lupte sub steagul roşu. Până în momentul actului final. Până în clipa când autorii cari s-au identificat vitejeşte cu rolurile lor simt deasupra capului cununa de lauri sau împletitura de cânepă.

Fiindcă asemenea împrejurări suprimă echivocul, tergiversarea, făţărnicia. Când armele decid, cad măştile. Primejdia te defineşte, te descoperă, îţi indică un loc pe poziţie – în gardă! Legalitatea nu e decât corolarul biruinţei. În istorie, aşa s-au petrecut lucrurile.

Opoziţia somează. S-a văzut scopul acestei declaraţii de război, care nu înseamnă încă războiul. E ceea ce numesc nemţii „starea de primejdie de război“. Prin decretarea ei, naţional-ţărăniştii nu urmăresc decât desluşirea echivocului politic care ne obsedează. Răspunsul Regenţei îl va risipi, chiar dacă acest răspuns va fi tăcerea. Căci în felul în care au pus oratorii opoziţiei întrebările, tăcerea însăşi e un răspuns. Şi d. Maniu va putea conchide unde s-a oprit sau până unde a pătruns republicanismul secret la liberalilor.

Odată stăpâni pe o certitudine absolută, naţional-ţărăniştii se vor feri să compromită, prin izbucniri nesocotite, rezultatul a unsprezece luni de campanie. Ceea ce s-a săvârşit în ultimul timp e o definitivă şi paşnică revoluţie. Opinia şi mulţimile au izolat pe uzurpatori, prin ură şi tăgăduire, precum albinele izolează un intrus sub straturi de ceară.

Faza cea nouă a campaniei nu urmăreşte decât reatragerea în luptă a tuturor luptătorilor de o parte şi de alta, dacă vor mai fi fiind. O încercare de a fixa sau de a lărgi, după nevoie, cercul răspunderilor. Şi, în câteva zile, toate acestea se vor lămuri. Va urma, după moţiunea de la Cluj, „cuvântul de ordine“...

PARCURI ŞI PĂDURI

Nu vă umileşte fragilitatea şi delicateţa organismului omenesc? În primele zile ale lui octombrie, la întâiul frig, la cele dintâi ploi, au căzut frunzele, muştele şi cetăţenii. Asfixiată de guturai, jumătate din populaţia Capitalei vorbeşte pe nas şi îngână idei trudnice şi confuze, ca şi cum Bucureştiul s-a umplut de Brătieni şi de discursuri la buget. După război, catharul a devenit un flagel continental. De trei ori pe an, piepturile europeneşti râşnesc o respiraţie bolnavă, simili-tuberculoză. La întrecere cu cocoşii, strănuturile semnalizează gripa între Dunărea barbară şi oceanul mătăsos.

Cauze? Curenții de aer, descătușați de tăierea pădurilor pentru lemn de tranșee și combustibil. E părerea medicinei suverane. Să ne fie permis a adăoga: e și viteza care ne-a cuprins, mai ales după 1918. Viteza, generatoare de curenți, prin ofensiva ei în contra parapetelor de aer.

Bucureștii, maidan turco-țigănesc, nu s-a putut niciodată plânge că e înghesuit de arbori, că e îmbrățișat de păduri. Vânturile umede care-i bântuie în voie pe suprafața-i chealã sunt un motiv permanent de îmbolnăvire a locuitorilor, în cea mai mare parte funcționari și muncitori anemiați de regimul sinucigaș impus de sistemul d-lui Vintilă Brătianu. De la un timp însă, sub impulsiunea d-lui Costinescu, municipiul manifestă oarecare activitate esteta. Bulevardul Colței amenință să devină un drum occidental, cu felinare și stele seara, cu pulberi incandescente și multicolore în amurg. Piața de pe cheiul Dâmboviței, în jurul viitorului palat senatorial, e o fericită soluție urbanistică, la capătul strangulatei Căi a Victoriei.

Bulevardul Golescu, proiectul Pieții Lupoaicei... ești ispitit să intervii cu târnăcopul și dinamita pentru urgentarea lucrărilor. Toate aceste sforțări ar rămâne zadarnice fără pregătirea împrejurimilor păduroase în care să expire noile căi de comunicație. S-a vorbit de un parc național. D. Costinescu a smuls, în acest scop, un credit, ni se pare de 14 milioane. Bănuim că d. primar nu și-a schimbat intențiunile. Și-i supunem câteva reflexii ale lui Pierre Benoit, de curând călătorit prin Australia:

„Există la Perth, un parc gigantic, în care s-au trasat, acum zece ani, alee noi, plantate cu vreo șapte mii de arbori. Fiece arbore e sortit să păstreze amintirea unui soldat australian, căzut în Franța, în timpul războiului. Pe etichetele de metal, sub numele mortului citesc numele satului unde și-au găsit sfârșitul... Și nu mă pot opri să gândesc că, dacă pentru fiecare din morții noștri s-ar fi sădit un arbore, Franța ar fi fost reîmpădurită. Și lucrul acesta se poate concepe și azi, la comemorarea armistițiului, care cade în epoca sădirii arborilor, la începutul iernii"...

Să lăsăm o clipă considerentele de salubritate. Ideea lui Pierre Benoit și-ar găsi aplicarea și la noi. Pomenirea vitejilor, legată de înfrumusețarea cu arbori, a Capitalei, a orașelor, a satelor și a drumurilor României, – ar fi duios de simplu și de frumos, nu e așa?

PROHOD

Sesiunea care s-a deschis e ultima, spune opoziția... Fără să aparții vreunui partid politic și te-ai indigna, cetățene, dacă n-ar fi așa. E de ajuns să arunci o privire asupra programului de lucrări parlamentare ale toamnei acesteia, ca să constați, o dată mai mult, zădărnicia acelor domni cărora li se spune miniștri și a celor câteva sute de *claqueri*[1], cărora li se spune deputați. Cea ce te dezolează cu deosebire, mai mult decât inutilitatea lor manifestă, e certitudinea inexistenței lor intelectuale, pe urmă dovada, mereu reînnoită, a micimii lor de caracter, apoi, vulgaritatea care îi prezidă și, mai ales, asemănarea, de abia alterată de o imperceptibilă nuanță de josnicie în plus, și de ridicol, cu toate celelalte strânsuri parlamentare ce i-au precedat. Nu te crispezi, oare, lectorule, la gândul că stima ta, în toată acea gloată care și-a propus să te guverneze, nu discerne aproape nici un om de seamă la care să privească de jos în sus? Nevoia ta de îngeri și de idoli, pe altarul patriei, să fie mereu osândită a rătăci din decepție în decepție, prin templul public năpădit de negustori și măscărici? Mediocritatea și cinismul să fie oare însușiri obligatorii pentru individul-ministru, după cum slugărnicia și complicitatea să fie inerente individului-deputat? Pe o culme de deal se adună toți cei ce s-au deosebit prin acțiune, prin agerime și cugetare, și din întrecerea lor măiestrită, la tribună, să nu se aleagă nici o faptă și nici un gând?

A crescut colecția *Monitorului oficial* cât Caraimanul și cu focul lui ar da căldură și lumină deopotrivă cu biblioteca din Alexandria. Și, iată, cel care ar tulbura pulberile atâtor vorbe împietrite în semne n-ar învia, din sunetul lor de care s-au înfiorat vremurile, nici un înțeles, și adevăruri, nici unul.

Și toată această succesiune de inanități sonore, n-a fost posibilă decât prin iluzia, iscusit întreținută, a unei eficacități, mereu dezmințite – și printr-o stăruință de vită, într-o încredere și într-o speranță, batjocorită mereu. Astăzi încă, aceeași iluzie și aceeași speranță își caută, în noi orientări, pretextele trecătoare, și gazetarul, hibrid amestec de cronicar și mistificator (care purcede prin a se mistifica mai întâi pe sine), confecţionează, în pripă, din cuvinte, eroi neîncepuţi.

---

[1] *Claqueur* (franc.)- persoană tocmită să aplaude.

Spectacolul e ciudat ca un ospiciu în care pacienţii ar fi pe jumătate vindecaţi. Actorii toţi îşi dau seama că trăiesc pe o scenă oarecare, ceea ce nu-i împiedică să se identifice, până la credinţă, cu rolul asumat. Aventurieri şi farsori îşi apără, fără însă a pierde cu desăvârşire conştiinţa abjecţiunii lor proprii, demnitatea şi misiunea cu care, un destin ironic, i-a investit. Parlamentari şi secretari de stat, patroni şi clientelă, se arată şi se comportă plini de convingerea înaltei lor utilităţi. Au pentru persoana lor un respect cu desăvârşire sacru. Ipocrizia e o mască atât de aderentă încât deviază trăsăturile şi culorile. Şi momentele de introspecţiune sunt atât de rare şi rezultatul lor atât de demoralizant, încât cea mai bună higienă prescrie uitarea şi părăsirea unui obicei care te înconvoaie, ca pe un căţeluş rău-crescut, cu nasul în propriile dejecţiuni sufleteşti.

Altă bizarerie este, apoi, atitudinea faimoasei opinii publice care opune, în faţa tuturor acestor întâmplări obsedante, un interes de spectator. Îşi dă, de pildă, socoteala că nerozia, cupiditatea şi insuficienţa conducătorilor profesionişti se răsfrânge asupra bunei ei stări şi linişti. Are posibilitatea să evalueze precis incapacitatea şi ignoranţa uzurpatorilor în perindare periodică la cârma statului, şi rămâne, totuşi, cu braţele încrucişate. Extaz sau sadism? Întrebare în deşert. Mântuirea stă, poate, în aşteptare. Aşteaptă, poate, ca rasa răufăcătorilor să se stingă întocmai ca Pielile-Roşii. Tiparele cereşti ale unor asemenea specimene se vor sparge ele, odată şi odată. Iar la răstimpuri intervine şi accidentul fericit.

Un streptococ, de pildă, a scos din viaţă pe un tiran, iar urmaşul său marchează 27 la tensiometru. E ca un cazan de locomotivă sub presiune. Ţevile vor ceda. Şi aşa, rând pe rând, până la epurarea definitivă prin etuva vremurilor. Asta înseamnă că opinia publică are sensul timpului istoric, faţă de care durata legislaturilor şi a guvernului se reduce până la valoarea unei clipe. Şi pe când lumea toată trăieşte astfel cu ochii ţintă la stea, cu gândul în viitor, guvernul singur şi echipajul lui de samsari au văzut lămurit că singura realitate e prezentul.

Cu toate acestea, sesiunea care s-a deschis e ultima, – o spunem, dimpreună cu opoziţia.

DUCE SAU CAESAR?

Hărţuit de simpatia maghiară, d. Mussolini a vorbit din nou de revizuirea tratatelor. De astă dată, ca un dispensator de teritorii. Ca şi cum creionul său albastru plimbat pe harta continentului ar fi de-ajuns pentru a deplasa hotarele. Dar în această privinţă nici d. Mussolini nu-şi face iluzii. Se mulţumeşte, în schimb, să cultive iluziile altora.

E un procedeu care intră perfect în sistemul politicei sale externe, din ce în ce mai precise şi mai active. În jurul acestei politici, găseşte, desigur, că nu e rău să grupeze speranţele şi, deci, – la momentul oportun – simpatia efectivă a gintelor nemulţumite. În practica imediată, însă, nu există un mai convins adversar al revizuirii tratatelor, propusă în bloc, ca o problemă generală, decât însuşi d. Mussolini. S-a văzut aceasta cu prilejul serbărilor lui Schubert. *Anschluss*-ul părea un fapt îndeplinit.

Proclamarea lui, de altfel, nici n-ar fi putut fi împiedicată. Totul se reducea la o chestiune de îndrăzneală. După lovitură, e aproape sigur că ameninţările de intervenţie s-ar fi mărginit la vagi şi vremelnice represalii economice şi la o furtună cu inofensive fulgere diplomatice.

Cum, însă, nemţii n-au cutezat, protestările cabinetelor europene au izbândit. Revine discursurilor tunătoare ale d-lui Mussolini cea mai mare parte din meritul acelor zile. Trebuie să recunoaştem că d-sa obţine, din cuvinte, uimitoare efecte. E o învăţătură şi o deprindere din vremea când ducele era simplu jurnalist. Şi jurnalistul italian are o tradiţie glorioasă, un strămoş de geniu. Ne gândi la marele toscan Aretino.

Nu ştim ce măsuri va fi luat, de atunci încoace, guvernul italian, pentru a împiedica, pe viitor, o eventuală tentativă de alipire a Austriei la imperiul german. Căci ceea ce e neîndoios e că o asemenea ispravă, deşi în strictă conformitate cu principiul naţionalităţilor şi al autodeterminării, nu-i convine ducelui deloc. O revizuire a tratatelor, fie! Dar numai pe ici pe acolo, şi pe socoteala altora.

Singura revizuire pe placul guvernului italian ar fi aceea care ar aduce Iliria şi Dalmaţia sub semnul fasciei, cu dezagregarea

Iugoslaviei prin independenţa Croaţiei, cu ocuparea viitoarei mari Albanii, raliarea României şi Greciei la o formaţiune de jaf pe seama sârbilor, înghesuiţi, aceştia, şi de bulgari, cu debarcarea, din nou, la Smirna, ceea ce ar însemna mai mult decât refacerea Veneţiei medievale, căci se adaogă acestui vis o Spanie complice, Tunisul, dimpreună cu minele Cartaginei, anexat ca o Galie, al cărei sud e de pe acum colonizat – aservită...

O astfel de Romă, reclamă un Caesar. Şi nu-i atribuim, în mod gratuit, d-lui Mussolini, delirul acesta. Textele ziarului *Popolo d'Italia* îl atestă. Ci s-ar putea oare petrece toate aceste cataclisme fără nici o transformare în Europa Centrală? Iată de ce încurajările repetate Ungariei nu au altă valoare decât să trădeze un cezarism personal, inabil disimulat de protestări de credinţă monarhice. Căci d. Mussolini pare că a vrut să facă din fascism un sistem politic şi economic de esenţă negreşit monarhică. Şi, cu toate că fervenţa regalistă a d-lui Mussolini a fost pusă la îndoială, nici un fapt, totuşi, nici o declaraţie a d-sale nu s-a abătut de la linia perfectului loialism. Iată-l, însă, astăzi, făgăduind Ungariei revizuirea frontierelor sub condiţia definitivei renunţări la restaurarea dinastiei. Textual: „orice idee de restaurare monarhică ar însemna un pericol de moarte pentru ideea revizuirii“... Monarhismul d-lui Mussolini se împacă, se vede, de minune, cu republica, în Ungaria. Bizar fel de a susţine ideea monarhică, făgăduind prime de răsplătire popoarelor cari au răsturnat tronurile pe continent.

D. Mussolini are nevoie de republici în jurul său. Visul vechii Rome nu trebuie să se izbească de aşezăminte cu temelii seculare. Singura monarhie pe care o sprijină ducele e aceea de la Tirana, a lui Ahmed-Zogu, semănând foarte cu risipa de coroane complice, confecţionate în pripă de Napoleon. E un fel de analogie anticipativă în încoronarea de la Tirana. De altminteri şi Bonaparte până la consulat era un monarhist convins. Căci planurile grandioase ale marilor imaginativi şi oameni de acţiune fac din aceştia uzurpatori şi întemeietori de dinastii. Finalul e un „Sacru“, sau un pluton de execuţie.

Şi Papa, şi bersaglierii[1] sunt deopotrivă de aproape.

---

[1] *Bersagliere* (it.)-soldat din infanteria uşoară italiană

LA ODORHEI

Congresul Partidului Naţional Maghiar a luat hotărârea de a se adresa Societăţii Naţiunilor. „De zece ani maghiarimea suferă“, spune moţiunea congresului întrunit într-unul din cele mai urâte oraşe din Transilvania. „Drepturile ce ni s-au dat, atât la Alba Iulia cât şi prin convenţia de la Paris, n-au fost ţinute în seamă, deşi noi le-am revendicat mereu“. În loc de aceasta „a fost atacată existenţa maghiarimei“ prin tot felul de „legi şi dispoziţii ministeriale“, ceea ce obligă poporul maghiar din Transilvania să autorizeze pe conducătorii lui „a expune situaţia la Geneva“.

De azi înainte, deci, statul român va face faţă, la Geneva, pe două fronturi... Atacurile ungurilor din afară şi ale celor din lăuntru vor converge în acelaşi scop: să provoace intervenţia Societăţii Naţiunilor în afacerile interne ale României. Aceasta după ce vreme de zece ani Ardealul a fost străbătut în lung şi în lat de tot felul de anchetatori cari şi-au redactat, în toată liniştea, rapoartele. Momentul pentru a apela la Geneva este, din punct de vedere maghiar, bine ales. Propaganda ungurească a pregătit spiritele europene pentru imaginea naţiunei-martire. Campania lordului Rothermere va folosi, fără zăbavă, noul argument pe care i-l furnizează demersul minorităţii oprimate.

Totuşi, „de zece ani maghiarimea suferă“. Să ne oprim asupra acestui strigăt. Să nu opunem celor zece ani ai lor cei o mie ai noştri, nici să facem socoteala anilor de temniţă ai luptătorilor români ardeleni, nici să comparăm legile româneşti de azi cu legile maghiare de ieri. De ce suferă maghiarii? Evident, de nerespectarea legilor şi a pactelor. Dar numai maghiarii suferă de pe urma regimului de ilegalitate şi de călcare a *Constituţiei* care dăinuie de la 1918 încoace?

Dacă e adevărat că maghiarii suferă azi mai mult decât în ultimii ani, ei ispăşesc atunci propriile lor greşeli şi trădări. Fiindcă lupta lor ...tactică s-a mărginit să smulgă, în schimbul complicităţii lor electorale, pacturi şi aranjamente cu guvernele oligarhice. În loc să revendice legalitatea pentru toţi, şi-au vândut strigătul şi votul pe meschine avantagii. Au vrut legalitatea numai pentru ei. Le-a fost indiferent restul. Şi iată-i, azi, gemând alături de poporul românesc din sate şi oraşe, căruia i s-a răpit votul şi libertatea politică. Rezultatul? Se duc la Geneva unde, orice s-ar întâmpla, vor avea împotriva lor naţiunea românească întreagă. Deschid, deci, războiul de rasă, în loc să se solidarizeze aci cu toţi cei ce se străduiesc să alunge pe uzurpatori şi să reîntroneze legea.

„APERITIVUL“

Au fost, la consfătuirea majorităţilor, scene de un servilism şi de o abjecţiune pe care numai Tacit le-ar fi putut descrie. Dar nu l-ar fi, desigur, ispitit, caracterul sordid şi ţigănesc, tipurile de hingheri şi de vidanjori ale politicianilor moldovalahi, agitându-se în ghizdurile de hazna primitivă ale Bucureştilor.

Personagiile sale decăzute în slugărnicie se mişcau în cadrul strălucit al vechei Rome. Şi toate jugurile de robie de pe grumajii patricienilor, toate peceţile de ruşine de pe frunţile lor însemeţite se disimulau cu grijă sub cununi şi colanuri de flori.

Într-o atmosferă de complicitate şi de şantaj reciproc, într-o rumoare de şoapte scandaloase, într-un păinjiniş de priviri piezişe, într-un ritual de atitudini scandaloase şi gesturi obscene, într-o tensiune de greaţă, de pofte, de temeri, de pândă şi de pizmă, d. Vintilă Brătianu a luat cuvântul şi a oficiat. O lungă liturghie politică pentru păcătoşii de toate treptele, rostită de cel mai îngăduitor şi mai priceput dintre clerici, într-o biserică târnosită cu blesteme, în exalaţiunea excremenţială a viciatelor răsuflări.

Solidarizarea tuturor osândiţilor din acest puhav infern, izolat în propria lui nemernicie, sub privirile cumplit scârbite ale opiniei publice, a rezultat din acest ignominios[1] discurs. Dacă mai era nevoie de un argument pentru ca publicul să-şi dea seama de cinismul, de bicisnicia şi de nepăsarea de trântori a politicianilor de profesiune, atunci acest cuvânt şi această consfătuire îl adaogă, hotărâtor. Şi motivul de deznădejde şi dezorientare pe care îl aduce în viaţa publică, în mijlocul mulţimilor buimăcite de atâta sfidare,

---

[1] *Ignomineux* (franc.)- ruşinos, dezonorant.

de atâta batjocură şi de asaltul – asupră-i – incoerent, al lozincilor, constituie o primejdie de moarte pentru naţiune şi pentru stat. Căci pe zi ce trece îşi face loc în conştiinţa tuturora – şi adevărul acesta va trece, odată, hotarul la duşmanul veghetor – constatarea că poporul, vânjos la trup şi limpede la minte, al românilor, e lipsit, cu desăvârşire, de o elită.

Viaţa de partid, şi asuprirea oligarhică au zădărnicit, în adâncurile lui frământate, creşterea, alegerea şi înălţarea şefilor. Iar la suprafaţa-i turbure şi agitată se menţin, cu mişcări dezordonate de înot bălăcit, politicianii înăbuşiţi de lăturile propriilor revărsări artificiale.

...Dar discursul d-lui Vintilă Brătianu conţine, chipurile, şi o parte programatică, schiţa unui sistem, precizarea, o, foarte vagă, a câtorva detalii din tehnica stabilizării şi a împrumutului. E inutil să insistăm cu citate şi trimiteri pentru a dovedi că fiece afirmaţie a vistiernicului e amendată de un suspin, de o punere la optativ (ceea ce pentru gramatica d-sale primitivă e o adevărată sforţare), că totul se rezumă la înşiruirea aceloraşi veleităţi şi speranţe legiferate cu fast, astă-vară. Sper, sper, sper, cuvântul acesta, izbucneşte în sfârşit, ca o mărturisire, în expozeul premierului şi ia proporţiile unui tragic *leit-motiv*.

Fireşte, însă, că nota tragică a lipsit, cu desăvârşire, în ceremonialul acelei scârnăvite zile, ca şi în încâlceala acelui cleios discurs. Primul-ministru, dimpotrivă, a găsit termenul just când, vorbind de utopica tranşă de optzeci de milioane de dolari, a recurs la un vocabular de ospătărie: „un aperitiv“. Fără îndoială, expresia, căzută în acea masă de bugetivori, a fost de un fericit efect. Un sughiţ, unanim, trebuie să fi salutat magistralul epitet...

...Cu toate că până în clipa de atunci, ca şi până azi, *aperitivul* nici nu-şi făcuse intrarea în esofagul naţional-liberal. S-a oprit în gât!

SFORŢĂRILE INUTILE

Generalul Averescu a fost alaltăieri la Regenţă. E de domeniul public secretul acestei audienţe. Rapoartele poliţieneşti, apărute în ultimele numere ale oficiosului averescan, îl conţineau anticipat şi în amănunt.

Verbal, oaspetele de un ceas al Regenţei a trebuit să repete odiosul denunţ. Comentariul şi concluzia se impuneau: Partidul Poporului, prin şeful său, stă la dispoziţia factorului constituţional, pentru orice servicii. E vreo revoluţie sau, cel puţin, vreo agitaţie de reprimat? Preşedintele celui dintâi partid fascist din Europa e gata să îmbrace costumul gâdelui. Se caută, cumva, o semnătură oficială pe actul vreunui împrumut oneros? Parafa, de atâtea ori prezidenţială a încercatului sfetnic e gata să se desfăşoare în josul documentului. Şi dacă nu e vorba decât de o simplă tranziţie, de o nouă pauză de linişte, între două exasperante şi nefaste guvernări liberale, generalul Averescu e vesel să reapară în ştiutul său rol. Până în momentul în care d. Vintilă Brătianu, odihnit şi spălat interior de apele de la Royat, ar trece iar din culise în scenă.

La toate aceste oferte de servile servicii, Regenţa va fi răspuns, desigur, evaziv. Monarhia nu e în drept să descurajeze nici o bună-voinţă, nici un exces de zel, nici chiar o exagerare de loialitate. E în firea înaltelor ei funcţiuni să rezolve rar, să amâne totdeauna, să eludeze ori de câte ori e posibil. În sensul acesta Înalta Regenţă şi-a îndeplinit misiunea cu strălucire. Felul său de a privi lucrurile au pus-o, cu adevărat, deasupra partidelor. Mulţumită ei, şi în ciuda marilor frământări prin care trecem, şi a primejdiilor ce pândesc, şi a restriştei în care am căzut, şi a nenorocirii ce ne bântuie – mulţumită ei, nimic nu s-a schimbat. Suntem în continuarea perfect geometrică a liniei trase de domnia marelui Rege Ferdinand. Nu încape îndoială că generalul Averescu nu s-a ales cu nimic, în afara vorbelor de strictă politeţă şi a unor asigurări protocolare de suverană recunoştinţă în contul Regelui minor. Augusta imparţialitate a treimei iresponsabile nu putea să acorde generalului Averescu, servil, mai mult decât d-lui Iuliu Maniu, legalist până la răzvrătire.

Cu un asemenea tact, fără doar şi poate, păstrătorii Coroanei ne vor face să străbatem cu bine, zi cu zi, fără modificări, anevoiosul răstimp de *quasi- interregn*. Panta pe care suntem o vom parcurge până la capătul ei logic şi firesc.

Adevărul acesta s-a desprins din toate audienţele politice acordate de Regenţă. Hotărârea ei n-a putut fi nici forţată, nici ademenită. Şi e bine că e aşa cum este. E bine să stăm, aşa cum stăm. Iar generalului Averescu ce-i mai rămânea să răspundă: - „Am înţeles! Să trăiţi!“ Ceea ce a şi făcut.

E în cariera politică a genralului Averescu o contradicţie care iscă, după împrejurări, râsetul sau hula. Încă o dată vom încerca să-l lămurim. Fiindcă acest om de voinţă, de acţiune, de surpriză şi de lovitură a avut o personalitate, şi nu o mai are. Eroul de ieri stă cu spinarea încovoiată. Şi totuşi, fenomenul nu e inexplicabil. Neglijăm detaliul, de altfel important, al originilor lui simple şi a carierii lui trudnice. Întrebuinţate într-alt chip, adică, într-o strictă continuare, toate acestea ar fi fost pârghia deplinului său succes. Greşeala generalului Averescu? E că nu s-a înţeles nici pe sine, nici ce a vrut naţiunea de la el, când l-a urmat fără răgaz, din tranşee în for.

Generalul, comandant al primului partid fascist din Europa, reprezenta o idee revoluţionară: înlăturarea, din viaţa publică, a vechilor incapabile partide. Ceea ce a realizat Mussolini în Italia. Ceea ce a zădărnicit, cu dinadinsul, generalul lipsit de inspiraţie şi de hotărâre. După primele zile de preget, a fost doborât, prin meschine intrigi de Curte.

În opoziţie, generalul s-a adaptat situaţiei şi mediului. Atât de bine, că a fost readus la putere, sub dubla pază politică şi poliţienească. Mulţimea îl părăsise de mult. A schiţat, totuşi, câteva gesturi pentru a se dezbăra de temniceri şi de spioni. A conspirat, la un moment dat, în contra „camarilei“, a trimis curieri peste graniţă. Ion Brătianu s-a alarmat. Şi l-a abătut, cu o singură gheară, dintr-un salt de pisică neagră agasată de neastâmpărul scatiului dintre zăbrele.

Generalul Averescu nu şi-a simţit, la vreme, misiunea lui revoluţionară.

Când a vrut, a doua oară, să săvârşească o răzbunare, a fost numai subversiv, fiindcă a urmărit dictatura. Şi cel puţin, dacă reuşea...

A revenit la tactica spinării umilite, şi pentru totdeauna. De la un timp vertebrele înţepenesc. Dar e şi prea târziu, pentru orice metamorfoză, ca şi pentru orice definitivat.

TRIBUNALUL SPECIAL

Funcționează, la Roma, un „Tribunal Special pentru apărarea statutului" în fața căruia sunt trimiși cei ce nu trebuie cu nici un preț să mai scape. Au rămas de pomină sentințele acestui tribunal. Cetitorul își amintește, desigur, de procesul atentatorului Zamboni. Un băiat, de abia în vârstă de 16 ani, trage un foc de revolver asupra lui Mussolini. E sfâșiat, pe loc, de mulțime. Ancheta ulterioară caută complici și nu-i găsește. Totuși, tatăl, mătușa și fratele atentatorului sunt târâți în fața teribilei judecăți care-i condamnă! Firește. Fiindcă tatăl e responsabil de educația fiului, de ideile minorului. Iar mătușa înlocuiește pe mama decedată a atentatorului linșat. Fratele a fost achitat, cu motivare: a lipsit din oraș în ziua atentatului. Justiția specială, se vede, are neapărată nevoie de victime. În lipsa pârâtului, răspund părinții, rudele și prietenii. Nu e nevoie de complicitate pentru aceasta. Simpla legătură, de sânge sau de amiciție, e de ajuns. E prudent să nu-ți faci rude în Italia.

...O telegramă sosită din Roma vestește executarea prin împușcare a comunistului Dellamaggiore, în urma sentinței aceluiași tribunal... O executare, în plină pace, a unui acuzat politic. E o dovadă de trăinicia, siguranța și blândețea regimului, mai întâi. De bună seamă, pedeapsa cu moartea ființează și în alte țări. Acolo se aplică însă, nu ideilor, ci faptelor. Și nu din ordinul unei justiții anume organizată pentru represiune și teroare. Există în acele țări, Curți cu Juri și filiera întreagă a instanțelor legitime, pentru a ridica sau nu viața unui acuzat. Dar Curtea Specială de la Roma nu e altceva decât Comitetul Mântuirii Publice: justiția schimonosită și sângeroasă a unor stări sociale și politice anormale. Judecata și osânda, cum pot fi, oare, altfel, decât anormale? Și o sentință executată în numele acestor judecători excepționali ce alt poate fi decât o sinistră și odioasă crimă?

Dictaturile, însă, nu se mențin decât prin crimă. Există, pentru asta, metoda, cunoscută și în alte părți ale Europei, a împușcării pe la spate, pentru încercarea de fugă. E bună. Dar numai pentru victime obscure, fără însemnătate politică, fără întinse legături. Când se aplică unui Mateotti, ce scandal! De aceea se instituie tribunalele speciale, cu asasini diurniști, revăzuți cu un cod al crimei: pentru legalizarea asasinatului.

Avem și noi un asemenea Cod: e ticluit de Ion Brătianu. Dar n-avem tribunale, civile sau militare, care să-l aplice. Oferta de crimă și complicitate a fost respinsă: cazul Manoilescu. E un semn de superioritate a românului: blândețea lui, în comparație cu ferocitatea civilizaților.

Iar în ceea ce privește noua crimă de la Roma, ea dezlănțuie, pur și simplu, și îndreptățește o serie de răzbunări și de represiuni. E scris, și cuvântul e sfânt pretutindeni: cine trage sabia, de sabie va pieri!

OMUL CIFRELOR

Nici printre liberali, nici printre comparși, nu s-a bucurat de simpatii d. Vintilă Brătianu. Om fără prieteni, și – ceea ce e mai rău – fără dușmani. Fiindcă niciodată adversarii n-au văzut într-însul o amenințare serioasă, o pasiune luptătoare. Au ignorat totdeauna pericolul ideii fixe, forța monomaniei învechite. Au crezut că Partidul Liberal e ceea ce îl susține pe d. Vintilă Brătianu, și nu și-au dat seama că, de la un timp, se întâmplă contrariul. Dar așa cum se înfățișa, izolat în mediocritatea lui ursuză, înconjurat de câțiva favoriți subalterni, aleși după chipul și asemănarea sa, d. Vintilă își crease o legendă de competință financiară, de specialitate în cifre și în economie, mulțumită căreia partidul îi acorda un respect aproape superstițios.

De ani de zile, d. Vintilă Brătianu terorizează ignoranța sperioasă a partizanilor cu farsa priceperii sale suverane. Zece ani de nenorociri în serie, de dezmințiri pe cari faptele le-au adus celor mai categorice afirmații și celor mai încăpățânate aplicațiuni ale sistemului vintilist, n-au izbutit, pe de-a-ntregul, să risipească povestea mincinoasă, faima falsă și funestă a economistului și financiarului Vintilă Brătianu.

Numai acumularea, fără precedent, de eșecuri, de pagube, de minciuni și de nerozii, din ultima vreme, numai spectacolul umilitor şi ridicol al atâtor renegări şi zig-zaguri, numai odiseea eroi-comică a împrumutului şi stabilizării au dezvăluit totala incapacitate şi completa nevinovăţie ştiinţifică a specialistului Vintilă Brătianu.

Omul, însă, are un fel de curaj al greşelilor sale. Se bizuie, desigur, şi pe o desăvârşită cunoaştere a ţării, pe o garanţie, deci, de impunitate şi uitare. E explicaţia bugetului de economii din 1929. Se ştie cele ce a prevăzut şi a anunţat d-l Vintilă Brătianu despre acest buget. El avea să prezinte socoteala reală a nevoilor ţării, după ce pe 1928 ne ticluise un buget de înfrânare şi aşteptare. Într-adevăr, aceasta întrecea, pe hârtie, numai cu vreo două miliarde bugetul precedent, în realitate însă cu peste patru. Eternul vistiernic îşi întovărăşea proorocirile de o sumă de consideraţiuni analitice asupra bugetelor României de după război. Nici unul, spunea dânsul, n-a fost un buget real, de îndestulare a tuturor nevoilor, pe bază de certe venituri. Mulţumită, însă, sistemului d-sale, şase din acestea au fost bugete echilibrate, unele dând chiar un mic excedent. Bugetul pe 1928, în prudenţa lui, avea să fie al şaptelea buget echilibrat. Cel care avea să-i urmeze, ar fi însemnat, în sfârşit, bugetul real, bugetul triumfului tenacităţii şi priceperii vintiliste.

Se ştie ce a urmat. Încasările pe 1928 arată un deficit de şase miliarde, şi sunt destule semne că totul nu se va opri aci. Iar pentru anul viitor, d-l Brătianu a ordonat economii de şapte miliarde, sperând să echilibreze mizeria printr-o înteţire de mizerie. E gestul flămândului care-şi strânge cingătoarea până la ultimul ochi, să-şi stâmpere pântecul înnebunit de foame.

După toate acestea s-ar putea să-l mai întrebe cineva pe d-l Brătianu unde e al şaptelea buget echilibrat? Ce-i cu bugetul real de normalizare?

Contradicţii de cari nu se preocupă omul cufundat în visul fără sfârşit al ideii sale fixe.

SISTEMUL PATRIEI ÎN PERICOL

A fost născocit şi aplicat de liberali pentru eternizarea lor la putere. Argumentul niciodată nu le lipseşte: fără greş, după câteva luni de guvernare liberală, o ameninţare de bancrută şi dezordine apasă asupra mizeriei, devenită, obşteşti... Pericolul e totdeauna iminent fiindcă, fireşte, chiar ei sunt pericolul. Căci ia naştere din propria lor incapacitate şi lăcomie.

...Dacă acumulează greşeli şi pregătesc dezastre: pe măsură ce izbutesc să zdruncine şi să surpe, creşte şi necesitatea rămânerii lor în trebile publice. Nu-i sperie calamităţile, nu-i deprimă ravagiile. Întocmai ca pescăruşii, se simt bine numai în furtună. Asemenea bufniţelor, îndrăgesc ruinele, şi mai au, după aceea, ciudata virtute a ploşniţelor de a se îmbuiba cu predilecţie din mizerie. Dintr-un corp scorojit şi stors ele pompează delicii îmbelşugate, dintr-o ţară în sapă de lemn, ei se înfruptă cu avuţiile Chanaanului. Ceea ce nu-i îndeamnă, câtuşi de puţin, să plece, în rarile zăgazuri de trecătoare prosperitate sau de oprire – o clipită – pe povârnişul prăbuşii. Cine s-ar încumeta, într-adevăr, să-i lipsească de ceea ce pare a fi rodul zelului lor dezinteresat? Faptul că s-au specializat să ne guverneze numai în vremurile de restrişte şi alarmă nu-i scuteşte defel de greaua misiune de a ne conduce şi în zilele de berechet. Să fim înţeleşi: suntem, noi liberalii, oamenii sacrificiului, dar asta nu înseamnă că recompensa o dispreţuim. Şi singura în stare să ne îndestuleze e aceea de a veghea cumpătarea epocilor de spor şi linişte, după ce am administrat pacostea şi am guvernat nenorocirea.

În felul acesta, un guvern liberal, prezidat de d. Vintilă Brătianu, e pe vecie răstignit pe crucea jertfirii de sine. Un echilibru miraculos de tendinţi patriotice nu-l lasă să cadă – sau să plece. E o stare fără termen. O epidemie, care îşi puizează[1] intensitatea din propriile pustiiri, şi tot descreşte şi se stinge printr-un fel de saturaţie pe care o aduce, în cele din urmă, deprinderea morţii. Unui bolid, descleştat din legile lui cereşti, i s-ar putea prevede o oprire. Numai d. Vintilă Brătianu nu-şi crede guvernării sale un sfârşit, aşezat, cum se află, ca în două luntre, între două alternative: aceea a nenorocului care îl reclamă şi a succesului care îl acaparează. Aş vrea să plec, schiaună mucenicul, dar patria este în pericol... Şi dacă, printr-o minune pericolul ar trece, aceeaşi melodie nazală s-ar jelui, schimbând doar cuvintele: e timpul să mă odihnesc, domnilor, dar nu-mi pot lăsa opera pe mâini netrebnice.

---

[1] *Puiser* (franc.)-a izvorî, a scoate (apa).

La infinit această situaţie prin această formulă: patria în pericol. Fiindcă d-nul Vintilă Brătianu o lasă moştenire partidului, după ce el însuşi a căpătat-o de la răposatul său frate. Veţi zice însă că, de vreme ce recunoaştem realitatea diverselor stări de primejdie naţională prin care a trecut şi trece ţara, şi fiindcă ele au fost totuşi conjurate, înseamnă că Partidul Liberal se pricepe, cel puţin, să dreagă ceea ce a stricat. Ar fi aşa, dacă liberalii ar rămâne la putere până la capăt, până în clipa riscurilor şi socotelilor. Sistemul, însă, e mai perfecţionat şi, mulţumită lui, guvernele liberale au reuşit, totdeauna, să eludeze răspunderile, să treacă altora riscurile şi soluţiile. Iar în epocile de gravă alarmă, când patria se găsea cu adevărat în primejdie, şi primejdia era iminentă şi mortală, marele partid a părăsit precipitat şi de cu vreme puterea. Încerca, bineînţeles, mai întâi, reţeta guvernelor naţionale, sau de colaborare.

Mai precis: guvernele de eventuală complicitate. (Dacă Take Ionescu ar trăi, ar avea de povestit multe.) Fireşte, însă, că nici guvernele naţionale nu izbuteau să-l asigure şi să-l reconforteze în clipele de panică. În 1917, patria era în pericol şi, totuşi, marele partid a refuzat să înfrunte răspunderea într-un guvern de concentrare. Generalul Averescu a fost acela care a trebuit să-şi asume răspunderea armistiţiului şi a tratativelor.

Au fost, apoi, vremuri de pericol social şi de nesiguranţă personală, pentru fruntaşii liberali. Au pus, atunci, aceeaşi grabă să se defileze, ca în 1917. Era în anii de după război.

Concluzia? Liberalii speculează formula patriei în pericol, cât timp nu cred serios în ea... Pentru a-i izgoni e de ajuns ca un pericol, virtual, să-i ameninţe puţin mai de aproape.

POLEMICA BRĂTIANU-MADGEARU

În discursul său de la consfătuirea majorităţilor, primul-ministru şi-a dezvăluit intenţiile şi obsesiile. Din eşecurile succesive, din ruşinoasele capitulaţiuni semnate în pelerinaju-i financiar, şeful guvernului, întors cu mâna goală şi copleşit de sarcini noi, n-a înţeles nimic. Ne înşelăm. A înţeles un lucru. Că trebuie să rămână la putere pentru a-şi consolida opera iluzorie. Şi pentru a da complicilor parlamentari impresia că precizează, primul-ministru care a dovedit, la finele dezastruos al carierei, uimitoare calităţi de director de scenă, s-a dedat, prin cuvânt, la o înşiruire de ficţiuni.

Prin d. Virgil Madgearu, Partidul Naţional-Ţărănesc, a cărui organizaţie bucureşteană a fost convocată, a răspuns. Un expozeu lapidar.

Dintr-o veche predilecţie, toate loviturile au nimerit, distrugător, ţinta. Deci, Partidul Naţional-Ţărănesc contestă d-lui Brătianu că ar fi avut de luptat cu d-sa în chestia vreunui echivoc constituţional. Primul-ministru îşi atribuie victorii imaginare aşa cum încasează împrumuturi imponderabile. Opoziţia rămâne la principiul său că, anume, „condiţia *sine qua non* pentru o normală funcţiune a vieţii politice este existenţa unui factor constituţional – indiferent de forma de guvernământ – liber şi neinfluenţat în funcţia sa de arbitru între forţele politice". Constituţionalismul d-lui Brătianu s-a mărginit la o „anumită chestie", ca şi cum într-însa ar fi rezidat întreaga problemă. Încolo, sforţarea constantă a Partidului Liberal tinde să împiedice, cu orice preţ, reintrarea în norma constituţională. Şi, în acest scop, el n-a pregetat să solidarizeze Coroana cu greşelile d-lui Vintilă Brătianu în tratativele împrumutului şi stabilizării, lucrând astfel la „subminarea prestigiului şi autorităţii Înaltei Regenţe". Nici un echivoc constituţional, aşa cum îl gândea şeful guvernului. Ci luptă pentru reîntronarea realităţii constituţionale. Întocmai ca Don Quichot, dar mult mai puţin simpatic, d. Vintilă Brătianu şi-a creat ireale misiuni, războindu-se crâncen cu sperietorile şi lighenele de bărbier, Dar Don Quichot era brav şi nu era făţarnic.

Primul-ministru îşi face, apoi, o glorie din încheierea împrumutului. Partidul Naţional-Ţărănist îi aminteşte de chestiunea rentelor şi a datoriilor de război. Îi aminteşte de scandalul consorţiului Dreyfus-Antonescu, de goana după opţiuni în vederea comenzilor în contul împrumutului, în care au excelat Creditul Extern şi grupul Nacht-Tancred Constantinescu. D. Brătianu vorbeşte de liniştea internă. Şi n-a uitat încă nimeni procesul Manoilescu, nici vandalismele de la Oradea şi Cluj, urmate de încheierea unui pact imbecil cu societăţi particulare evreieşti din New-York pentru respectarea drepturilor legale ale evreilor români. Acest amănunt intră, însă, în seria capitalurilor externe.

Şi despre nerecunoştinţa d-lui Brătianu faţă de samsari, Partidul Naţional-Ţărănesc are un cuvânt de spus. Anume că, în tot ceea ce a activat ministrul de Finanţe în sensul împrumutului, a fost sub sugestia şi auspiciile samsarilor. Căpetenia lor, d. Victor Antonescu, a fost cel care l-a înduplecat pe vistiernic să încheie împrumutul, nu prin Geneva, ci la Paris. Şi d. Vintilă Brătianu a luat calea pocăinţelor târzii. Ele ne costă douăzeci de miliarde revalorizări şi ne raportă, pentru moment, promisiuni derizorii. Iar în materie de garanţii şi de concesii luăm locul Turciei hamidiene. Fără nici o exagerare, acesta e adevărul: se transformă administraţia datoriei statului într-o instituţie asemănătoare cu aceea a datoriei publice otomane dinainte de război. Suntem sub regimul experţilor străini. Umilinţă pe care n-a cunoscut-o România Mică. Pentru instituirea ei s-a înscenat sesiunea extraordinară din iunie – inducându-se Regenţa în eroare – când s-au votat împrumuturi în stare de deziderat şi s-au dat autorizaţii pentru încasarea unor avansuri neoferite. Controlul internaţional e azi fapt îndeplinit. Nu încă împrumutul, nici avansul.

Întreg dezastrul se datoreşte înţelegerii greoaie a d-lui Vintilă Brătianu. Totuşi, s-ar fi putut evita, renunţându-se ieri de bunăvoie la ceea ce s-a renunţat astăzi sub presiunea necesităţilor. D. Vintilă Brătianu încearcă să se acopere cu nevoia unui guvern de continuitate care să asigure operaţia stabilizării şi administraţia împrumutului. Făţărnicie. Această continuitate, spune d. Madgearu, este garantată de însăşi mecanica stabilizării. De altfel, controlorul străin al Băncii Naţionale, adus de înfrângerile d-lui Brătianu, veghează la aplicarea complexului de măsuri dictate de tehnica reformei financiare. E o operaţie devenită clasică şi ale cărei reguli ştiute sunt precise şi clare. Grija d-lui Brătianu: un expedient, o tentativă de cramponare, mai mult.

După toate acestea, Partidul Naţional-Ţărănesc se întreabă: cine va prezida serbările Unirii? Evident, nu liberalii sau averescanii vor cuteza să meargă la Alba-Iulia la 1 Decembrie... Şi, după ce s-au serbat alipirea Basarabiei şi cinquantenarul Dobrogei, se poate, oare, renunţa, sub ochii ungurilor şi ai Europei, la sărbătorirea Ardealului?

1 Decembrie, termenul fatal!

POVESTEA UNEI CONSPIRAŢII

Destăinuirile reporterului nostru, cu privire la complotul averescan din 1926, au stârnit în călimările politice ale *Îndreptării* o adevărată tempestă. Rareori am asistat la o mai furibundă lepădare de sine. Averescanii dezmint că ar fi avut vreodată, în timpul tragi-comicei guvernări, gândul să aresteze pe şefii liberali. O asemenea intenţie, spun ei, n-au nutrit-o nici măcar în subconştient. Au fost în mod constant recunoscători şi loiali supuşi ai lui Ion Brătianu care le acordase înalta sa încredere, aducându-i la putere. De aceea, când li se aminteşte de conspiraţii şi lovituri de stat, se răspândesc în dezminţiri salivare, efect firesc de turbă şi teamă.

Să nu insistăm. Înţelegem foarte bine trista necesitate în care se găsesc, azi, averescanii. Nu e momentul să li se amintească de pregătirile subversive din vara 1926, când stau cu mâinile întinse a rugă înspre Vintilă Brătianu. Dar adevărul celor uneltite în anul morţii Regelui e de domeniul public. Amănuntele nu interesează decât prin umorul pe care-l conţin.

Averescanii, însă, greşesc când se leapădă de singura lor tentativă de a face o faptă bună, scăpând ţara de Brătieni. Până la un punct, acţiunea lor secretă nu merită, câtuşi de puţin, calificativul de conspiraţie. Acesta se cuvine mai degrabă maşinaţiunilor opoziţiei liberale în jurul tronului. Ducerea Regelui la Scroviştea, spionarea guvernului prin chiar organele poliţieneşti de stat, supravegherea şi terorizarea lui în felul ştiut, sunt acte pe cari un prim-ministru energic şi dintr-o bucată, le-ar fi reprimat pe dată, fără ezitări, fără înconjur, fără să dea măsurilor sale acel caracter de subversivitate şi de secret. Dar d. general Averescu nu-şi simţea cugetul curat. Urmărea dictatura. Şi de aceea nu s-a putut înţelege cu naţional-ţărăniştii. Şi e păcat. Sunt cetăţeni cari ar fi admis şi riscul unei dictaturi averescane, mult mai benignă, mai plăpândă decât a sinistrului Vintilă, numai pentru a trăi emoţia unei răsturnări a liberalilor. Ce-ar fi urmat? De dictatura averescană ne-am fi cotorosit mai lesne... E foarte probabil.

În tot cazul, e şugubăţ să-i vezi pe conspiratorii de ieri asaltând cu declaraţii de loialitate pe victimele lor redutabile.

EXERCIŢII DE LOGICĂ

Generalul Averescu a divulgat, într-o şedinţă de club, parte din cele discutate cu Regenţa. E un act neobişnuit. E de necrezut că un şef de partid l-a putut face fără o autorizare prealabilă. Cu atât mai mult când destăinuirile generalului despre aprecierile Regenţei par, la prima ochire, că aduc în discuţie mai mult confuzie decât claritate. E ca şi cum ne-am fi întors cu luni de zile înapoi, cu mult înainte de moartea lui Ion Brătianu.

Cine cuteza că vorbească atunci de criză? Cuvintele raportate azi de generalul Averescu surprind până într-atât, cuvintele acestea dacă ar fi adevărate şi supuse unei interpretări stricte, ar pune factorul constituţional într-o situaţie atât de ciudată faţă de el însuşi, încât o lămurire e neapărat necesară. Pare din capul locului exclus ca generalul Averescu să se fi dat eternelor sale abilităţi inutile.

Riscul de a expune Regenţa, prin prezentarea unei flagrante contradicţii, e prea mare pentru mult trâmbiţatul său loialism, sau pentru curajul său – pe câmpul politic. Rămâne ipoteza că generalul a înţeles greşit. E cea mai sigură. Vom vedea.

Că Regenţa i-a spus d-lui general Averescu: „nu suntem în criză politică“ nu mai încape îndoială. Dar această declaraţie se izbeşte de cele spuse de factorul constituţional d-lui Iuliu Maniu în ziua de 22 martie. În faţa celor cincizeci de mii de ţărani întruniţi, preşedintele Partidului Naţional-Ţărănesc a adus de la Palat cuvântul situaţiei: criza este deschisă; guvernul Vintilă Brătianu este un provizorat; coroana va aviza...

Aceste aprecieri pot însemna o amânare. Sensul lor nu e mai puţin precis şi mai puţin opus părerii obţinute azi de generalul Averescu. Între „nu avem criză“ şi „guvernul actual e un provizorat, coroana va aviza“ nu există putinţă de conciliere.

Pe cuvântul d-lui Maniu, nu e aşa, se poate pune deopotrivă – nu e aşa? – temei ca şi pe al generalului Averescu. Şi apoi, atât în martie, cât şi azi, în octombrie, Regenţa e aci, gata să rectifice orice denaturare. Iar în situaţia guvernului şi în a statului n-au intervenit alte schimbări decât în rău, şi toate întâmplările şi faptele de atunci până azi pledează pentru o imediată izgonire a incapabilului d. Brătianu.

E inadmisibil însă, ca Regenţa, în martie, să fi încercat să câştige timp.

E inadmisibil, apoi, ca Regenţa să-şi fi schimbat părerea.

E inadmisibil ca Regenţa să se fi contrazis.

Aceste convingeri fac parte din catehismul respectului nostru. De aceea credem mai degrabă că generalul Averescu n-a înţeles. I s-a spus, într-adevăr: nu avem criză. Dar asta nu înseamnă că nu există nici un fel de criză pentru generalul Averescu şi ai săi. Că, anume, situaţia politică nu-l priveşte. E un sfat indirect şi mucalit pentru generalul Averescu să se dezintereseze de succesiune, poate şi de trebile publice. Ar fi mai sănătos pentru politica internă, unde generalul Averescu aduce metode deconcertante, şi un câştig pentru apărarea naţională... (Un şef de oşti ca el găseşte, pe harta de azi a Europei Centrale, un vast domeniu de ipoteze, studii şi proiecte strategice.)

Restul celor recoltate de generalul Averescu în audienţa la Palat apar ca simple constatări şi refuzuri pioase. Ni se spune, de pildă, că în momentul crizei, dorinţa Regenţei e să se formeze un guvern naţional. Şi generalul Averescu, adversar de principiu al guvernelor naţionale, se agaţă de acest deziderat, care, prin simpla lui enunţare, dezminte afirmaţia primă, că, anume, nu avem criză.

De ce, adică, s-ar gândi la această soluţie, factorul constituţional, câtă vreme guvernul Brătianu nu e un provizorat? Şi ce alt înseamnă un guvern provizoriu decât o criză latentă?

Bineînţeles, problema guvernului naţional necesită un examen aparte. Un guvern naţional n-ar fi decât o nouă nesocotire a votului obştesc care de zece ani trimite în Parlament majorităţi naţional-ţărăniste. (Considerând că singurele rezultate certe şi sincere sunt cele smulse în alegeri de partidele cari luptă în opoziţie.)

În definitiv, jocul acesta de-a hoţii şi vardiştii – o recunoaşte poate şi generalul – nu va dura. Consultarea naţiunii trebuie luată, odată, în serios, sau desfiinţată. Crede cineva că batjocura, dacă e administrată la răstimpuri electorale, se poate repeta, indefinit?

„CENTRUL POLITIC“

Într-adevăr, mai lipseşte un partid...

Sesizat de această lacună a vieţii publice, d. Iorga propune alcătuirea unui „Centru politic“ între dreapta burgheză liberală şi stânga revoluţionară naţional-ţărănistă. Între aceste formaţiuni în plină luptă, a rămas o mulţime, până azi, neutrală, capabilă, totuşi, să le îndrumeze şi să le domine, sub egida ordinii şi a patriotismului. Această mulţime are toţi sorţii să ne dea, din rândurile ei, o elită.

D. N. Iorga, desigur, e *singurul indicat* să o conducă. Până aci ni se pare că s-a făcut aproape o definire a opiniei publice. De fapt, d-l Iorga, din capul locului, a precizat că nu e vorba de un nou partid. Dar când această opinie publică ar fi să capete cadre fixe şi un impuls şi, deci, ar fi să intervină efectiv în arenă, nu s-ar transforma oare, de la sine, în partid politic, cu program, cu manifeste şi tactică de luptă?

Atitudinea constantă a opiniei publice e cea intelectuală. Acţiunea ei se mărgineşte să judece şi să dea verdicte. Militarismul e rezervat partidelor. D. Iorga vorbeşte numai de un „organism“. Ar fi să facem ceartă de cuvinte dacă i-am dovedi că, în practică, e acelaşi lucru.

D-sa pronunţă, însă, cuvântul „grupare de partide“. Dacă interpretarea care se impune, în mod spontan, acestei expresii, este cea justă, atunci ne-am înşelat: propunerea d-lui N. Iorga e mult sub aşteptările noastre.

În adăstare, *Dreptatea* a protestat împotriva calificativului de stângă revoluţionară care se dă Partidului Naţional-Ţărănesc. Desigur, d. Iorga s-a gândit la mijloacele către cari orice opoziţie reală e împinsă, pentru a doborî Partidul Liberal şi a izgoni dictatura. Căci nu poate fi vorba de o apreciere şi o situare bazată pe lectura programului naţional-ţărănesc din care, recent, burghezul d. Vintilă Brătianu şi-a însuşit tot ce i-a plăcut.

Cu cât guvernarea dictatorială se prelungeşte, cu atât ea e nevoită să adopte şi să realizeze puncte din programul „stângei revoluţionare“. În această denumire, d. Iorga a inclus, arbitrar, vasta frământare a maselor, agitaţia susţinută pe care o întreţine un mare partid popular, în străduinţa sa de a trezi o conştiinţă cetăţenească şi de a o exprima. Metoda revoluţionară, de altfel, o impun nu naţional-ţărăniştii, ci uzurpatorii... Supoziţii...

Ce este atunci „Centrul politic“? Poate o raliere a opiniei publice şi o reîmprospătare a lozincilor din 1918: excluderea partidelor istorice din treburile publice. Dar, să nu anticipăm.

DESCOMPUNERE

Semn sigur de lichidare averescană, d. Garoflid s-a retras din Partidul Poporului. Demisia unei personalităţi politice nu are o covârşitoare importanţă, într-o formaţiune de mase, cum e, de pildă, Partidul Naţional-Ţărănesc. Mulţimile conţin, în rezervă, conducătorii cari să înlocuiască golurile chiar când se produc, acestea, în primele rânduri. Nevoile lor profunde, năzuinţele lor irezistibile îşi creează negreşit din individualităţi înregistratoare, libere în aparenţă, organele cari să le rezume şi să le exprime. Retrageri sau defecţiuni, înseamnă, pentru astfel de partid, cel mult o întârziere. Dar timpul colectivităţilor e diferit de al indivizilor. Masele pot aştepta. Şefii de meserie, nu. Nici aglutinările în cluburi, ale ambiţiilor şi talentelor. Poporul se emoţionează de neastâmpărul vedetelor. Din cadrul său secular poate dărui oricând şi oricâţi asemenea brazi cu steaua în creştet.

Partidul Poporului nu şi-a meritat titulatura decât la început. Dacă şefii lui ar fi urmat elanul care îi împingea din adâncuri, dacă ar fi ascultat şi desluşit porunca urlată de acel „râu cumplit de patimi“, poate sub astrul generalului Averescu, sub verbul lui Octavian Goga, s-ar fi raliat, până astăzi, românii de pretutindeni.

În tot cazul politica internă ar fi fost alta, deci alta ar fi fost situația, și alta soarta noastră, a tuturora. Clară era lozinca: jos partidele istorice! și nemiloasă și eficace chiar în lipsa ei de discernământ. Și n-am fi avut de așteptat. Era avântul de la Mărăști, care se întorcea înlăuntru. Dar steagul nou și curat a adăpostit toate vechile secături, din vina stegarilor. Și complicitatea lor cu adversarul liberal l-a scăpat pe acesta de răspundere și a ușurat refacerea politicianismului. De atunci masele au pregetat. S-au strâns o clipă sub fâlfâirea roșie a socialismului. Dar le-a dezgustat tâmpenia rece a câtorva doctrinari marxiști, cari, în tripotările lor egalitare, se pricepeau să împace idealul comunist cu rapacitatea lor tezaurizatoare, și umanitarismul cel mai lăbărțat cu o inexplicabilă ură de țară.

Poporul și-a strâns puterile și ritmurile în matca încăpătoare a Partidului Național-Țărănesc, și așteaptă. Fluviile nu se grăbesc.

Partidul Poporului, ca o oaste sud-americană de pampoane și trese, a rămas o grupare de personalități, foarte similară junimismului de altădată. Izolați [sic!], generalul Averescu e tot amintirea celui mai ferm căpitan al epopeii naționale, Octavian Goga e încă cel mai mare poet de la Eminescu încoace, Garoflid, în sobrietatea și în precizia lui, un profund cunoscător în materie economică și agrară și un organizator fără pereche. D. Ion Petrovici, care, avem cuvinte să credem, îl va urma, e un spirit de elită și o podoabă a inteligenței românești, după cum d. Negulescu e un vorbitor elegant și un *debater* occidental. Acestora li se adaugă un orator tânăr, de un imens talent, în personalitatea, întrucâtva *frondeusă*, a d-lui Manoilescu. Nu trebuie, însă, să uităm pe d. Văleanu sau pe d. Papacostea, pentru a aminti cetitorului că și trandafirii au păduchi...

Cu excepțiile acestea, gruparea poporului alcătuia o bancă ministerială decorativă. Atât și nimic mai mult. Dar trebuie viața publică să se împiedice de o eventuală bancă ministerială? D. Garoflid, om de specialitate și de gândire constructivă, s-a despărțit de acest echipaj de destine asociate. Talentul d-sale e cel mai puțin îndrumat spre demonstrațiuni exhibitive și cel mai legat de o problemă. E pricina pentru care d. Garoflid, cufundat în munca lui, făcea, din averescan din „vechea gardă“, cel mai puțin subordonat cauzei averescanismului. E loc larg, e loc pretutindeni pentru acest lucrător tăcut și iscusit. Plecarea sa e o condamnare a suficienței

individualiste care a sterilizat Partidul Poporului și l-a nimicit. Dovadă stă tactica la care s-a redus rămășița lui de pensionari și de retori, rampând[1] pe urmele liberalilor și ale treimei regente și oferind zvârcolirii oligarhice aportul lor în diversiune și expedient. Rol uzat și nedemn, rol de anticameră și garderobă, truc de comedie răsuflată în cari vedem valetăria îmbrăcată în vestmintele stăpânului și instalându-se, vremelnic, în camerile de onoare, în cine știe ce scop stupid de farsă.

D. Garoflid servește, astfel, și o lecție de demnitate și un îndemn. Licențierea sau risipirea Stat-Majorului averescan va repune unele energii oprimate în putința de a servi.

CAPUL ȘI IDEEA

De câte ori e în preajma izgonirii, d. Vintilă Brătianu ridică obiecțiuni de principiu. E în firea acestui cerebral înverșunat, acestui cugetător de elită, să nu se împiedice de alte obstacole, în calea tripotărilor sale politico-financiare, decât de abstracțiuni și ideologii ireductibile. Nu e cazně mai sălbatecă pentru acest emerit financiar, achizitor de împrumuturi și echilibrator de bugete, decât necesitatea de a renunța la o idee conducătoare, de a renega și de a se contrazice. Este știut să în ciuda sclerozelor tradiției de partid și de familie, d. Vintilă Brătianu e un om încă elastic. E plin de înțelegere și, deci, de iertare. Gata la compromisuri și tranzacții în orice materie. Dovadă stau capitulațiunile semnate prin diversele metropole, în chestiunea rentelor și a creanțelor belice. Sau grandiosul și prestul[2] gest cu care a desfășurat mușamaua – vastă cât un latifundiu – peste isprăvile petrolifere, peste vrăjbile și geloziile partizanilor săi de toate rangurile și cari tocmai se îmbrânceau, într-o dezordine indescriptibilă, spre porțile tuturor temnițelor României. Cu o singură condiție, toate acestea: să nu fie nevoit, d. Vintilă Brătianu,ideologul, să se atingă de legile imuabile pe cari, în nopțile furtunilor circumvoluționare ce se izbeau de pereții înguști ai tâmplelor, le-a înălțat, stele polare, pe cerul său politic.

---

[1] *Ramper* (franc.), a se târî.

[2] *Preste* (franc.), sprinten, rapid.

Una din aceste idei, pe cari d. Vintilă Brătianu le dorește intacte, e aceea a continuității. E motivul care l-a îndemnat să lucreze în sensul faimoasei lovituri din 1926. D. general Averescu i se păruse omul cel mai în măsură să i se încredințeze virginalul tezaur al ideii de continuitate. Poate că vârsta generalului era o garanție de respect față de acea vestală, ieșită din capul d-lui Vintilă Brătianu, ca Minerva din țeasta lui Jupiter. Dar bănuitorul ministru de Finanțe nu se simte în siguranță nici când primește jurământul bătrâneții. Nici albii peri, nici ciocul imaculat al generalului Averescu nu izbuteau să-i adoarmă bănuielile. Vârsta își are farsele, nebuniile, erorile, tresăririle ei. De aceea, d. Brătianu nu și-a încredințat fiica-i spirituală fără o gardă de eunuci recrutați din seraiul său politic. E povestea continuității și a scurtei sale căsnicii din '926. A trebuit să sară marele Ion și întreaga familie de la Florica pentru a o scuti de pornirile nărăvite ale unui venerabil prim-ministru, înverzit subit, ca toiagul lui Aaron.

Astăzi în 1928, d. Vintilă Brătianu se arată din nou preocupat de soarta continuității. Cui să i-o încredințeze? (ca și cum, în cele din urmă, lucrul acesta depinde de d-sa). Îi trebuie, în calitate de proprietar intelectual al principiul și al zestrei (România Mare), îi trebuie un guvern de garanție.

Dar privirile sale perplexe nu-l descoperă nicăirea. Firește, în Partidul Național-Țărănesc nu are [încredere]. Nu zadarnic i-a devalizat programul... E un joc viclean și bine studiat în vederea concluziei: dacă nu există cine să asigure o guvernare de continuitate, atunci rămân eu!

D. Vintilă Brătianu e un simulator. Faimoasa continuitate, așa cum o înțelegea d-sa în 1924, e numai o amintire, și încă una urâtă. Ministerul de Finanțe a fost de altfel cel dintâi care a rupt cu acest trecut, mai întâi prin simplul *volte face* pe care l-a săvârșit. Aceasta în ceea ce privește continuitatea în general. Toate relele au decurs de aci, efect al precizării și al nepriceperii. Fiindcă întregul sistem economic și financiar, cu legislația corespunzătoare național-liberală, se întemeia pe principiul revalorizării în 15 ani. Pasajul brusc la stabilizare, contradicția dintre principiul de bază și activitatea de până acum, va da naștere la o sumă de anomalii și de incompatibilități, dintre cari nu cunoaștem încă decât unele începuturi și amănunte.

Continuitatea a fost, apoi, sfărâmată, de însuși d. Vintilă Brătianu de la primele măsuri pregătitoare ale stabilizării. Modificarea legii minelor e prima lovitură de târnăcop în masa legislației economice liberale din 1924.

Și d. Vintilă Brătianu a dat-o cu propriile sale mâini. Continuitatea – povestea Ifigeniei. Restul e garantat – după cum a spus d. Madgearu în expozeul-răspuns, făcut la Clubul Național-Țărănesc –, de însăși tehnica stabilizării. E o operație care, în urma experiențelor din Belgia, Polonia și Franța, a devenit clasică. De altfel, controlorii străini pe cari lipsa de prestigiu a d-lui Vintilă Brătianu i-a adus la Banca Națională, sub titlul de experți, vor veghea la stricta aplicare a regulilor de continuitate așa cum reiese din convenția și tehnica stabilizării. Desigur, întreaga operațiune s-ar fi putut realiza în condițiuni mai fericite. Zarurile, însă, au fost aruncate de degetele amorțite ale d-lui Vintilă Brătianu. Dar mecanica stabilizării, odată dezlănțuită, nici un guvern nu s-ar abate de la complexul de măsuri cari o garantează. D. ministru de Finanțe nu e chiar atât de ignorant ca să nu o știe. Grija sa fățarnică de continuitate este un expedient al maniei de a guverna.

EVOCARE: DOUĂ FEMEI

O mare casă de cinema străină lansează un nou film: *Miss Edith Cawel*. Se vorbește, în câteva capitale, de un strălucit succes. Totuși, numele acesta e necunoscut tinerei generații cinematice. Miss Edith Cawel și prietena sa d-ra Petit, două surori de caritate, două eroine belgiene, au fost executate de nemți, în război. Soarta lor a fost și prin aceea ciudată, fiindcă celor două martire, națiunea, ca un suprem elogiu, nu le-a ridicat statui. Peste umilința crucilor de lemn, peste singurătatea celor două morminte mici, ocrotite de tremurul florilor și al ierbii, umbra prea mare a unui soclu nu s-a așternut. Curtea de Casație din Bruxelles hotărâse să eternizeze într-altfel amintirea fecioarelor cari începuseră a fi uitate. A vrut, totdeodată, să închege mai durabil amintirea unei strâmbătăţi brutale; crima consiliilor de război germane trebuia ţinută în lumină, într-un fel în care să nu contrasteze, însă, cu jertfa obscură a timidelor eroine. S-a hotărât, deci, şi s-a îndeplinit, ca două celule, în cari au zăcut cele două deţinute până în dimineaţa execuţiei, să fie transformate în muzeu. Pe uşile grele, zăvorâte, ferecate, cu ochi rotund pentru privirea paznicului, şi numerotate, s-au ţintuit plăci comemorative. Lăuntrul încăperilor înguste s-a păstrat, pe cât a fost cu putinţă, şi s-a reconstituit, aşa cum a fost pe când condamnatele îl locuiau încă: mobilierul sumar, stricteţea tradiţională a patului de fier, a mesei de brad, a pereţilor goi, spoiţi de întristarea ştiută a zilei spălăcite, şi restul de viaţă, restul de prezenţă pe care-l adaogă cele câteva cărţi, obiecte, buchetul uscat, vestmintele şi oglinda cari le-au aparţinut.

Şi nu se putea închipui într-altfel o atmosferă de înduioşare mai potrivită, mai discretă, mai evlavioasă, de pomenire mai vie şi de răzbunare care mustră dar nu loveşte. Portretul moartelor, încununat, reconstituie atrocitatea supliciului, dar din frumuseţea lor pogoară un îndemn de iertare. E nobleţea tinereţei. Icoane de reculegere şi căinţă, ele recheamă un trecut care nu mai trebuie retrăit, fiindcă spune că victimele lui cele mai dureroase s-au ales dintre cei mai generoşi şi buni. Albe chipuri mute, idealizate de lumina morţii, facle înmărmurite la poarta unei mari tăceri, dincolo de cari s-au îngrămădit, crispate şi reci, crimele a două mari tabere.

...Poate că filmul cel nou e făcut să reînvie, deasupra a două morminte cuminţi şi simple, urile cari s-au potolit.

STÂNGA SAU DREAPTA?

(Ori „Mic tratat de gazetărie“)

III

Fabriciu, tânărul meu prieten, a intrat într-o redacţie de stânga. Un director, celebru prin numeroasele sale arestări politice, l-a primit cu braţele deschise. L-a asigurat că are un extraordinar

talent de polemist şi a repetat aceste sacramentale cuvinte într-o sală plină de colegi cari pe rând i-au scuturat, viguros, mâna şi, o clipă după aceea, cu nasul în manuscrise, l-au şi uitat.

Zilnic, directorul îl felicita. L-a încurajat să semneze des, să-şi facă un nume. Într-o dimineaţă i-a sporit salariul cu cincizeci la sută. Violent efort al lui Fabriciu, să nu holbeze ochii. Pentru un ucenic, fericirea era prea subită şi disproporţionată.

Fabriciu învăţase în pretinse tratate sanscrite că o condiţie de succes e să nu laşi să ţi se citească pe figură stările sufleteşti. Răsuflă profund şi pe nas aşa cum cere tehnica stăpânirii de sine. Şi rosti un mulţumesc pe nota cea mai justă cu putinţă. Nici nu se îndoia că şi-a dominat marele prieten. Iată, îmi zise după câteva clipe, instalat pe canapeaua unei cafenele, un debut triumfal: un cunoscut îl asigurase că-l urmăreşte cu o deosebită atenţiune.

Între timp, directorul Mihoară, unul din cei mai străluciţi polemişti ai timpului, îl îndemna către scrisul violent.

- Straşnic, Fabriciu! admirabil... Un gest scurt cu pumnul dus din dreptul pieptului înspre afară – magistral! Dar tonul nu era mereu acelaşi. Mihoară ştia să-l varieze, până la nuanţă. Stimulentul îşi făcea sigur şi mereu reînnoit efectul: Fabriciu devenise de o violenţă profetică. Îşi încorda stilul, făcea să izbucnească epitetul. Era citat.

Din când în când, Mihoară îi atrăgea camaradereşte luarea-aminte că un articol sau altul nu mai era la înălţimea uluitoare a celorlalte, rămânând, totuşi, în limitele perfecţiunii şi ale sublimului.

- Aştept de la tine, Fabriciu, numai capodopere ale genului.

Biciuit, zelul neofitului se înteţea. Studie pe Bloy şi pe Laurent Tailhade, pe Courrier şi pe Swift, pe Carrel, pe Veuillot, pe Wallès, pe Mirbeau, pe Daudet, şi mijloacele sale fireşti, sporite şi cultivate, înfloriră în coloane compacte de blesteme adaptate împrejurărilor infame ale politicii interne. Fabriciu era convins că erupţiile şi intemperiile sale vor dezlănţui energiile proletariatului şi va retrăi, alături de aceştia, revoluţia franceză.

Momentan, seara cea mare i se anunţa ici şi acolo prin strângeri de mână şi invariabil, prin felicitările, mereu modificate, ale directorului: felicitări entuziaste, bruşte, o efuziune, o îmbrăţişare.

Felicitări cu privirea şi braţele spre cer – directorul devenea un *geyser* de admiraţie care se revărsa, după o clipă de argintiu elan, asupra lui Fabriciu. Felicitări mute, prostrate, reculese, ca şi cum vocea vioaie a lui Mihoară i-ar fi mărturisit: „Ce să-ţi mai spun? eşti nemaipomenit! dar m-ai tâmpit, pur şi simplu..." Sau felicitări sobre, analitice, precise: Mihoară redevenea tehnicianul, omul de meserie.

Ceea ce-l nedumerea pe Fabriciu era că, în ciuda fulgerelor cotidiane prin cari pedepsea, el, oligarhia, guvernele, Parlamentul şi capitalismul, cauză a tuturor relelor, Mihoară menţinea raporturi aproape prieteneşti cu unii miniştri, deputaţi, senatori şi chiar cu bancheri, ceea ce trecea de marginile bizarului... Câteodată, directorul îl ruga să „mai lase în pace" pe câte un individ despre care Fabriciu credea, pe bună dreptate, că e o abjectă canalie. Uneori rugăminţile acestea succedau unei întrevederi cu victima ministerială sau bancară. Directorul explica: „Interesele ziarului... E bine să avem un punct de sprijin în guvern. Deunăzi, în Consiliul de Miniştri, a fost vorba să ne suspende... Dacă nu era prietenul nostru I. G. D., nu mai apăream astăzi"!

Fabriciu îşi îndrepta furtunile aiurea. De vreme ce nu se abătea de la tema principală, a doborârii oligarhiei, capitalismului şi a dictaturii, persoanele îl interesau mai puţin. I se părea chiar că e un mic suveran care acordă graţie. Stilul său se epurase. Scria acum în tonul exaltat, dar liniar, al lui Ezechiel. Mihoară, însă, îl buimăcea. Îl asmuţea, într-o dimineaţă, asupra aceluiaşi prieten din guvern, şi tot după o vizită: - „Ai cetit discursul lui I. G. D.? Ce perfidie! Flocăieşte-l!" Şi, rezolut, Fabriciu îşi aşternea imprecaţiile sub titlul: *Fanariotul*.

ÎMPRUMUTUL BULGAR

Fără sforţări prelungite şi indecente, împrumutul bulgar s-a realizat. O telegramă a Radorului anunţă cuantumul operaţiunii şi condiţiile ei. După toate semnele, tratativele au fost conduse repede şi precis. Desigur, nimeni la noi nu e admiratorul d-lui Liapcev.

Regimul actual bulgăresc e aproape mai odios decât al nostru. Nu există, în nici un caz, motive ca dictatura bulgară să fie mai simpatizată, în străinătate, decât uzurpaţiunea românească. Iar economiceşte, Bulgaria redusă prin tratate, sleită de trei războaie, de nu mai ştim câte revoluţii şi contrarevoluţii, şi devastată de cutremur, nu oferă, finanţei străine mai multă siguranţă decât România, întregită, îmbuibată de petrol şi de gaz metan, România cernoziomului şi a muntelui aurifer, ţară de lanuri, de turme, de cirezi şi de omenet blând până la apatie. Şi totuşi, d. Liapcev, continuatorul sângerosului regim al lui Ţankov, a reuşit, simplu şi clar, acolo unde d. Vintilă Brătianu, omul celei mai ipocrite uzurpaţiuni, se căzneşte, comic şi sinistru, de mai bine de un an. Succesul bulgăresc a fost obţinut fără capitulaţiuni ruşinoase. Fără un pelerinaj penibil şi umilitor. Fără compromiterea creditului statului. Fără sarcini prealabile aruncate în spinarea contribuabilului. Fără înscenări josnice, fără farse şi sacrificări de prestigiu. Într-un timp scurt, rezultatul ni se anunţă cert şi amănunţit. E un împrumut încheiat sub auspiciile Ligii Naţiunilor. Cinci miliarde sterline, pe cursul de 96, cu şapte la sută în patruzeci de ani.

Succesul, ca să întrebuinţăm un cuvânt scump d-lui Brătianu, succesul naţional-liberal e încă, după 12 luni de tratative, de domeniul zvonurilor. Cu toate acestea, d. Vintilă Brătianu a semnat un regim financiar de capitulaţiuni cari amintesc datoria publică otomană. Voiajul său în zig-zag prin Europa a fost un adevărat purgatoriu.

În schimbul unor promisiuni vagi, a revalorizat rente şi datorii, sporind copleşitor vechile sarcini în dauna statului şi a birnicului. Ca să câştige timp, a convocat Parlamentul, implicând şi Coroana într-o înscenare legislativă care i-a recunoscut dreptul de a trata şi obţine un împrumut. Până în clipa încheierii împrumutului bulgar, d. Vintilă Brătianu n-a vorbit decât de avansuri şi aperitive, ocolind cu grijă orice detalii tehnice ale, încă, viitorului împrumut. Toate acestea pentru a evita Liga Naţiunilor şi transformarea Băncii Naţionale. Ceea ce nu l-a împiedicat să accepte, totuşi, o comisiune de consilieri tehnici atât pe lângă banca de emisiune, cât şi pe lângă celelalte instituţiuni şi întreprinderi de stat. Pe timp nelimitat!

Toate acestea n-au nevoie de comentar. E inutil să mai indicăm pe vinovatul acestor dizgraţii.

LIBERTATE *IN EXTREMIS*

În clipa în care d. Vintilă Brătianu amenință și se înăbușă în furie și neputință, iar miniștrii de scârnavă pomenire deliberează asupra retragerii, vine știrea enormă că acest guvern poltron plănuiește desființarea serviciului de tăcere silită și de întuneric propice manoperilor și tripotărilor. Guvernul ridică cenzura. Instrucțiuni de toleranță au și fost transmise manipulanților logodnici ai Anastasiei. Cavalerii foarfecelor vor fi mai indulgenți cu gândul și sentimentul cetățenilor. E tranziția spre libertatea tiparului.

Liberalii își amintesc de presă și de scumpele principii constituționale cari îi călăuzesc de zece ani. E clasicul lor gest, e cinismul lor de ultimă oră... E farsa murdară schițată ori de câte ori părăsesc puterea, pentru a răpi adversarului o armă de cari ei s-au servit.

Să arătăm punctul de vedere al presei față de această trivială cutezanță ar fi inutil. Guvernul a demisionat. Guvernul a ridicat cenzura. Această enunțare pune în evidență întreaga nerușinare a prăbușitului în abjecțiune regim liberal. E și o mărturisire de totală incapacitate în generozitatea lor interesată și respingătoare. E și o spovedanie a permanentei nevoi de tăcere a acestei bande de samsari grupați sub ideea fixă a unui maniac ignorant.

Libertatea presei? Liberalii îi acordă îmbrățișarea brațelor lor ulcerate și-i oferă sărutul gurii lor scatalogice, când trec în opoziție. Își pregătesc spațiu pentru a împroșca, liber, răsuflarea lor fetidă. Rostogoliți grotesc de la putere, ei simt o bruscă nevoie de legalitate. Răpesc în întunericul băncilor și al conacurilor lanțurile și călușul în care stâlcesc, ori de câte ori reapar, trupul patriei. Și, în ultimele zile de gestiune, întind și o cursă presei inutil dezrobite: s-ar putea să revie deodată, în discuție, chestiuni închise, și întâmplarea, pusă altfel la cale, le-ar servi un suprem argument. „Vedeți, adică, ce se întâmplă fără noi?“. Cursă în care nimeni nu va cădea, afară de agenții provocatori.

ACT DE DECES

Mai întâi, căderea însăși a fostului dictator a fost, pentru cei crescuți în superstiția atotputerniciei brătieniste, o surprindere. E cea dintâi lovitură care se dă prestigiului liberal. E prima lor prăbușire rușinoasă, prima rană mortală ce li se face. Se dovedește că forța care a ținut în frâu opinia publică și clasele și puterea executivă, mai bine de zece ani, se întemeia mai mult pe timiditatea adversarilor, decât pe resortul ei lăuntric, absent. Partidul Liberal, organizație de oameni timorați și plini de grijă pentru buna lor stare, s-au menținut și au terorizat numai prin manevre de culise și prin sprijinul părtinitor al Coroanei.

Astfel, viața și hegemonia liberalilor s-a prelungit cu mult dincolo de a defunctului Partid Conservator, când ar fi fost firesc ca aceste două formațiuni istorice să piară aproape în același timp.

Rostogolirea d-lui Vintilă Brătianu deschide, în ciuda inevitabilei parafraze, o eră nouă în existența poporului românesc. Nu numai din pricina restaurării imediate a libertăților constituționale. Ci pentru că în viața politică se cască un imens gol prin dispariția celui din urmă partid istoric. A fost o preocupare aproape constantă, în ultimii ani, căutarea celui de-al doilea partid pus în opoziție cu partidul – socotit întâiul –, al Brătienilor. Iluzia s-a risipit. În fața Partidului masiv al Național-Țărăniștilor, se resfiră grupurile firave ale iorghiștilor, ale lupiștilor, ale brătieniștilor, ale averescanilor. Toate la un loc nereprezentând forța numerică nici a unei singure organizații județene național-țărăniste.

Și problema pe care și-o puneau fățarnic liberalii, pe când își însușeau, travestind-o și utilizând-o, autoritatea Coroanei, solicită astăzi mulțimile organizate și prezidate de d. Iuliu Maniu. Cine să formeze al doilea partid? Ce forță va veni să echilibreze, de cealaltă parte a cumpenei politice, hegemonia firească și copleșitoare a național-țărăniștilor? Întreaga viață publică va fi subordonată cercetării și dezlegării acestei întrebări. Un mare proces, născut în primele zile ale dezastrului din 1916, se termină astăzi după doisprezece ani de frământări. Partidele istorice, neîncăpătoare și incapabile, dispar, la o scurtă distanță în timp, după ce s-au războit între ele şi după ce formaţiunea mai viguroasă şi mai vicleană a liberalilor a uzat de toate mijloacele, a recurs la toate fărădelegile ca să-şi supravieţuiască. E cel mai de seamă rezultat al chemării poporului, întâi sub arme, şi apoi la urne.

MIC TRATAT DE GAZETĂRIE

IV – Stânga sau dreapta?

Într-o zi, directorul intră la Fabriciu. Cu părul răvăşit, cu ochii injectaţi. Plecat pe masa de tortură, Fabriciu scrijelea cu peniţa un manuscris neisprăvit. În jurul lui câteva cocoloaşe de hârtie mototolită mărturiseau inutilitatea străduinţelor reîncepute mereu. Mihoară aruncă o privire peste paginile maculate. Un text devastat de ştersături, cusut în diagonale ce legau capete de fraze peste rânduri întregi anulate, dispus pe alocuri în câteva caturi de cuvinte suprapuse, arătau anevoioasa tehnică pe care şi-o impusese Fabriciu.

– Nu merge azi deloc! se destăinui el, într-un suspin sugrumat. De la o vreme, nu mai am inspiraţie. Îmi fug cuvintele, ca nişte şvabi spre întuneric.

Imaginea îl satisfăcu oarecum. Dar rămase agăţat cu privire de director. Mihoară surâdea. Celălalt continuă, şi în tonul lui străbătea o exasperare stăpânită:

– Nu mi-am închipuit niciodată ce infernal e să scrii. Să scrii în fiecare zi. Să improvizezi, pe ploaie, pe senin, pe cald, pe frig, ai poftă, n-ai poftă, trist, vesel, sănătos, gripat, o arie pe placul cetitorului. În fiecare zi, un subiect! Ah, subiectul. Politic, literar, teatral, social, artistic, istoric, critic, filosofic, ştiinţific, psihologic, biologic, ginecologic, scatologic!

Oricum, orice, cu egală intensitate de la titlu până la iscălitură! Iscălitura! Cine dracu' a inventat-o. Şi bestia de cetitor, totdeauna indiferent, totdeauna pretenţios, şi care nu vrea să ştie de nimic, şi care îţi pune notă. Pentru noi nu se împlineşte acest ideal al copilăriei: să scapi de profesor şi de notă. Până la mormânt, ţi se pune, în fiecare zi, notă. Şi, când oboseşti, eşti ca elevul definitiv clasificat: nu te mai ascultă nimeni. Nota trei din oficiu! Şi, ceea ce e grozav, în halucinaţia asta care se numeşte gazetărie, e că nu are sfârşit. Totul se pierde, nimic nu se transformă. De un blestem şi tot scapi, dacă intervine un Făt-Frumos, un zmeu, o zână, o fată de împărat, să dezlege fermecătoria.

În gazetărie, Făt-Frumosul e un ministru, fata de împărat vreo actriţă. Adică doi hibrizi, un bărbat vanitos şi o femeie masculină. În orice altă meserie, munca se acumulează şi experienţa se reduce la un număr de axiome. Un avocat, un medic, un inginer, se rezumă, după zece ani, la o sumă de soluţii care-l dispensează de a tot mereu inventa. Şi adresa lui cu firma la poartă ajunge, într-un sfârşit, la o stare. Totul se simplifică şi se adună, la toţi, pretutindeni. Numai noi suntem ţinuţi la o veşnică născocire. Articolul zilnic, mereu reînnoit ca subiect, plan, vocabular, totalitate! Regimul nostru e nesiguranţa garantată şi surpriza pândindu-ne în tot momentul. Cel din urmă din lume are, în cele din urmă, dreptul să se dezintereseze de tot şi să-i nu-i pese decât de puţini, sau de nimeni. Ci noi suntem constrânşi la indiscreţie. Mereu cu gândul la treburile altora. Dreptul la indiferenţă ne e tăgăduit. Să scrutăm faptele şi sufletele, mereu. Să ştim tot ce se petrece, sub pedeapsă de blam sau de ridicol. Şi toate acestea, în schimbul unei certitudini de mizerie. Mă uit la bătrânii mei colegi. În fiece clipă sunt ameninţaţi să reînceapă. Diferenţa de salar de la un debutant la un maestru de-abia dacă e perceptibilă... Şi o asemănare în apucături şi în gândiri, alarmantă. Fiindcă gazetarul nu are evoluţie, nici vârstă. Trecerea lui spre maturitate e o serie de avorturi cotidiane. Meseria îl obligă să utilizeze orice lectură, orice început de meditaţie; ideile şi imaginile lui sunt fetuşi exploataţi.

Mihoară vru să întrerupă.

– Nici o ieşire! clamă Fabricius. Nu există ieşire! Ardem aci ca şoarecii într-o moară, ca spectatorii la Operă, când izbucneşte focul. Nu ajungi la nimic, nu te mai primeşte nimeni nicăieri. Fiindcă la baza instituţiei noastre este un delict, este...

Fabricius n-apucă să isprăvească. Mihoară îi pusese o mână pe gură, alta în ceafă şi-l apăsa din răsputeri.

– Nenorocitule, îi zise, ce era să faci. Lucrul acesta nu se spune nici între patru ochi. Era să divulgi secretul profesional. L-ai priceput. Ţine-l numai pentru tine.

CÂND CORBII PLEACĂ

Ruina generală a fost totdeauna o consecinţă a guvernărilor liberale. Zădărnicirea oricărui avânt, sabotarea sistematică a producţiei şi a comerţului sunt urmarea firească a concepţiilor d-lui Brătianu. E ca şi cum un duh rău ar înăbuşi pe câmpuri recoltele viitoare: să nu rodească nimic mai repede decât pofta lui devorantă. Pentru suflete şi pentru muncă o domnie de câteva luni a sinistrului şi mediocrului contabil de la Mihăeşti e ca o ploaie de sare şi cenuşă pentru ogoare.

Sterilitatea se abate pe ţinuturile cele mai fertile, ritmul vieţii se încetineşte, ai imaginea unei procesiuni lugubre străbătând un cimitir blestemat. Şi păsăroiul acela negru şi ursuz, care a adus toată pustietatea în croncănirile lui stupide, îşi ia liniştit spre zidurile de la Mihăeşti zborul lui neîngreuiat de plumbul remuşcării în aripă. Se duce pentru digestia grea a zburătoarelor de pradă. Iar în răstimpul acesta de siestă sălbatecă, minunata vitalitate a poporului, înfrăţită cu puterea pământului, va înălţa, deasupra pustiilor brătieniste, dovezi de viaţă noi. Pentru întoarcerile cotropitoare ale corbilor.

Niciodată, însă, dezastrul pricinuit de o bandă de hoţi, condusă de samsari şi comandată de un bătrân maniac al tâlhăriei legale, n-a fost mai deplin ca astăzi, şi săvârşit într-un timp mai scurt. Sosirea lor e feroce şi stupidă, ca a lupului care fură o oaie şi sfâşie zece. Plecarea lor e a unei hoarde de ocupaţie. Au găsit la venire un buget echilibrat care mai dădea şi un mic excedent. În schimb, lasă astăzi un deficit evaluat, provizoriu, la opt miliarde.

Visteria statului e deşartă. Toate casieriile administraţiilor sunt pustii. Au mistuit totul: nu sunt bani de plătit lefurile

funcţionarilor şi profesorilor, nici soldele ofiţerilor. În luna trecută statul s-a împrumutat cu cinci sute de milioane la Banca Naţională.

Plafonul e spart. Rotativa reintră în funcţiune. Cum şi cine va plăti pe luna în curs, lunile viitoare?

Dar foametea în Basarabia? Administraţia de acolo fură, literalmente, totul. Şi dezorganizarea transporturilor merge crescând.

La pândă, liberalii stau gata să acuze şi să critice pe alţii, pentru stările pe cari le-au pregătit, în timpul guvernării lor vintiliste, adică incapabile şi necinstite.

ÎNCREDERE

Şi acum, repede: guvernul naţiunii şi-a început lucrările. Un sentiment de libertate, un ritm vioi şi tineresc se afirmă pretutindeni. În fruntea instituţiilor, în posturile de comandă din administraţii şi judeţe, au fost aduşi (listele de numiri stau mărturie) oameni voinici, dornici de realizări, conştienţi de aşteptările ţării şi cu simţul intact al răspunderii. Un val pornit din adâncuri a spulberat, la suprafaţă, spumegaiul politicianismului.

D. Iuliu Maniu mânuieşte, astfel, o forţă imensă. Miracolul popularităţii transformă pe alesul ei din muritor în Hercule. Şi acest erou divin a sugrumat din leagăn şerpii invidiei şi a curăţat, în plină putere, grajdurile îngrozitoare ale lui Augias. Din toate încercările a ieşit victorios. Pe d. Iuliu Maniu, om învestit cu încrederea populară, îl aşteaptă toate încercările. Ele sunt pe măsura neobişnuitelor puteri pe cari i le împrumută colaboratori anonimi şi fără de număr din cuprinsul României.

Statul e devastat. Acesta e adevărul. Miniştrii cei noi au constatat din prima zi uimitoarea realitate. Dezastrul organizat de liberali întrece orice închipuire. Publicul trebuie să ştie că ceea ce i se va fi părut adesea, în campania de răsturnare a uzurpaţiei, langajul unui opoziţionism îndârjit, e totuşi lucru aievea. Mărturisim cu umilinţă că, adesea, în descrierea decăderii, am ales, dintr-o preocupare de expresivitate, termeni ce ni se păreau că deformează şi mai mult hidoasele situaţii. Din nefericire, ştim astăzi cu preciziune că realitatea le corespunde şi îi întrece. Liberalii au jefuit şi au distrus cu o lăcomie şi bestialitate de hoardă cotropitoare. Finanţele sunt ruinate, instituţiile în vastă părăginire, comunicaţiile în dezordine. Un gol de câteva miliarde în vistierie: d. Vintilă Brătianu îl dezminţea cu o criminală neruşinare. O lipsă de miliarde la Căile Ferate. Hoţii şi devastatorii au tăgăduit! Anarhie şi necinste în administraţie: miniştrii liberali au îndemnat ei înşişi la nesupunere faţă de noul guvern, plecând.

Naţiunea trebuie vestită din vreme: foametea şi bancruta, corupţia şi anarhia nu pot fi remediate în timp scurt. Poporul e ca un singur Titan. Dar forţele Titanului vor fi întrebuinţate cu stăruinţă şi metodă. Vechiul regim e prăbuşit: noul regim va fi creat. Victoria naţiunii va fi desăvârşită numai prin răbdare, prin colaborare entuziastă şi prin credinţă.

UN ÎNCEPUT

Un prefect nou-numit, unul dintre cei mai tineri şi mai valoroşi, a depus – n-au trecut de atunci mai mult de două-trei zile – jurământul. Orarul trenurilor îi da putinţa ca, ieşind de la această vagă ceremonie, să plece, fără să se prea grăbească, de-a dreptul la gară. Mai era, însă, un tren de noapte, încetinel, care-i îngăduia să-şi ia din vreme, a doua zi, postul în primire, după un somn reconfortant de câteva ceasuri. Prefectul ieşi din curtea Ministerului de Interne, nu fără un sentiment de reuşită şi de demnitate nouă. Se străduia să-şi ascundă o foarte firească şi scuzabilă bucurie, care nu trebuia, cu nici un preţ, să i se citească pe faţă: la urma urmei, postul acesta i se cuvenea. Muncise intens în organizaţia locală, condusese cercul de studii, studiase îndelung nevoile judeţului, se simţea, în sfârşit, puternic, pornit pe lucru şi plin de bune intenţii. Şi nu izbutea, totuşi, în sforţarea pe care o făcea de a fi acelaşi din toate zilele. Mergând, mersul i se preschimba în avânt, plămânii i se umpleau de aerul searbăd al toamnei ploioase, monologul

lăuntric i se îmbulzea pe buze, încă puţin şi ar fi început să vorbească singur.

Străzile pline de lume îl sorbiră înspre centru. Mai înainte de a descinde investit cu o importanţă oficială, în mica reşedinţă de judeţ, era parcă salutar să întârzie prin mulţime şi să-şi regăsească, într-un anonimat voluntar şi provizoriu, cumpăna sufletească.

– Ce e valul acesta de vanitate? se întrebă cu ciudă... Mai bine să-mi văd de treabă... Am cumpărături de făcut... La noapte plec...

Timpul trecea în vârtejuri de viteză confuză. Era în dreptul lui Athénée-Palace. Se însera. Prefectul obosit de plimbare, urmat de un purtător de pachete, şovăia între o nevoie de odihnă şi aceea de a-şi istovi cu desăvârşire elanul vieţei lui în primă mare etapă victorioasă.

Un automobil se opri. Un bărbat zvelt, peste o clipă, îi întindea mâna, stăpânindu-l cu o privire intensă, albastră:

– Bună-seara, domnule prefect, daţi-mi voie să vă felicitez...

– Vă mulţumesc, domnule... Prezident, fu răspunsul uimit al prefectului care recunoscuse pe d. Iuliu Maniu. Acesta reluă:

– Aţi depus jurământul azi, acum şase ore?...

– Da, domnule prim-ministru.

– Şi n-aţi plecat încă la postul dv.? Cum se poate? (întrebarea era aspră, dar glasul plin de blândeţe).

Prefectul bâigui o scuză, o întârziere la tren etc....

– Vă rog frumos, domnule Prefect, faceţi aşa încât să porniţi de îndată şi să fiţi cu un ceas mai devreme la postul dv. Îmi făgăduiţi? Mulţumesc.

Povestea e adevărată.

INCIDENTE

Par surprinşi, liberalii, că retragerea lor n-a fost însoţită de o grindină spontană de bolovani lansaţi de mâini populare. Câteodată, pedeapsa cu moartea nu e cea mai aspră pedeapsă. Mulţimile sunt mai rafinate, decât se crede, când e vorba de cruzime. Ele vor lăsa pe liberali să trăiască, în afara vieții publice, iar, în prăbușirea lor bruscă, ei vor simți, pe îndelete, chinurile decrepitudinii și ale mizeriei: căci vor restitui, vrând-nevrând, tot ceea ce au jefuit.

Revizuirea bogăției politicienilor, și alte măsuri, privind patrimoniul fraudulos, și realizat în dauna statului, al puzderiei de cointeresări mai mult sau mai puțin anonime, înseamnă, desigur, o sancțiune mult mai eficace și mai usturătoare decât o bâtă repezită în moalele capului, de vendeta națională. Poporul e neiertător și generos. Va lovi pe tiranii săi, reduși în neputință, fără ferocitate, dar îi va lovi unde îi doare: pântecele și chimirul liberal vor pătimi...

Totuși, obsedați de ideea inevitabilei ispășiri și socotind-o atât de indulgent fulgerătoare, liberalii au halucinația unor cazne prea simple. În visurile lor cumplite, se văd cotonogiți, suprimați, puși în fiare. Liberalii au viziunea că sunt supuși propriilor lor tratamente și sisteme: împușcări pe la spate, arestări ilegale, schingiuiri, terorizări, asalturi devastatoare de zbiri și de huligani. Și acest film ireal, în care joacă rolul de eroi și de victime, apare în coloanele presei lor de partid.

Iată, de pildă, un primar liberal asasinat. Pesemne că era un om tare de treabă, dacă a fost împușcat ca un câine. Și presa liberală țipă: ororile noului regim!

Iată, apoi un consiliu comunal, izgonit. Se răzbună plebea dezlănțuită! Câteva păruieli, neînsemnate, în cârciumă: bolșevism, anarhie!

În definitiv, părerea noastră modestă și strict particulară e că liberalii recoltează ceea ce au semănat. Alta este însă realitatea: nimic din relatările ziarelor liberale nu este adevărat. Mortul, primar liberal, e în viață, e sănătos, nici un glonț nu i-a avariat sensibila piele. Cu atât mai bine. Cum rămâne, însă, cu minciuna? Consiliul comunal de cinstiți patrioți liberali – consiliu nelegal de altfel – n-a fost izgonit, ci a fugit. Întocmai ca la București, comitetul de cenzură a presei...

Și toată alarma de victime imaginare se reduce la un acces de *delirium tremens* al fricei întreținută de o conștiință neîmpăcată.

SCORPIONII

> *Quand les hommes metent dans un loi l'injustice,Dieu y met la justice,car il irrupe avec elle, ceux qui l'on faite.*
>
> Victor Hugo la „Legea Deportărilor".

Douăsprezece decembrie, zi de lucru, data alegerilor. Douăsprezece decembrie, zi de înfrângere, de fără-de-precedent înfrângere pentru partidele oligarhice, și pedeapsa singure și-au pregătit-o. Am cunoscut, până azi, numai alegeri siluite și violentate. Jandarmeria, poliția, morții și administrația votau, stâlcind și tâlhărind, sub privirile câtorva magistrați corupți, sub ordinele secrete, infame și demoralizatoare ale miniștrilor de Interne. Și totuși, opoziția, mereu reprezentată prin cartelul național-țărănesc, nu se lăsa desființată. În ciuda tâlhăriei electorale, oficial organizată, pătrundeau, totdeauna, cel puțin optzeci de opozanți în pseudo-parlamentul liberal sau averescan; desființat în alegeri era totdeauna partidul oligarhic care părăsise puterea.

Guvernul fraudulos smulgea, cu baioneta și cu labele hoților, majorități. Și pentru că uzurpatorii prevedeau că, în cele din urmă, crima și hoția nu vor mai fi suficiente, au ticluit faimoasa lege electorală în baza căreia guvernele ilegale furau încă o parte din voturile eroice ale opozanților. La furtul ocult se adăogise, conform sistemului brătienesc, cu complicitatea profitorilor averescani, furtul legal de voturi exprimate. Record de nerușinare.

Când au simțit deunăzi că se prăvălesc, liberalii au vrut să modifice propria lor lege. Vroiau să anuleze prima electorală acordată derizoriei majorități de 40 la sută. Și-au dat seama că arma pe care și-o făuriseră să terorizeze poporul, să-i fure votul, să suprime sufragiul universal, se întoarce în contra lor. Scorpionii liberali își înfigeau coada veninoasă în propria lor spinare. Legea electorală era pentru un guvern slab în contra unei opoziții puternice. În ziua, însă, când un guvern puternic devenea beneficiarul legii acesteia, opoziția cea slabă ar fi fost anihilată. Și iată, liberalii n-au avut timp să modifice legea. Au căzut, și legea le va pecetlui, mai greu, căderea. Au fost izgoniți, și propria lor mârșăvie îi urmărește. Căci guvernul național-țărănesc nu are nici un mijloc legal să renunţe la faimoasa primă, inutilă pentru el. Şi s-a făcut, astfel dreptate. Şi cei ce n-au urmărit răzbunarea au obţinut-o, şi nu din vina lor.

GUVERNUL ŞI COMUNIŞTII

Câteva ore de la depunerea jurământului, d. Iuliu Maniu s-a văzut nevoit să dicteze măsuri în aparentă contradicţie cu principiile sale de guvernare. Cadrele muncitoreşti, ale sindicatelor unitare, astăzi în proces cu statul, se pregăteau pentru o manifestaţie de stradă. Scoase de prin unghere, scuturate de praful şi păinjenişul anilor de uitare, flamuri roşii, purtate de proletari, aveau să fâlfâie, în văzduhul subit colorat al Capitalei, reînvierea unor principii de perimată violenţă. Teancuri de proaspete manifeste stăteau gata să răspândească verbiajul demodat şi declamaţia vetustă a broşurii de la Erfurth. O întreagă melancolie, devenită agresivă, pândea să irumpă şi să compromită, printr-o forţată promiscuitate de uliţă, un guvern impus de o naţiune care, deasupra deosebirilor de clasă, îşi reclama legile şi drepturile.

Manifestaţia a fost interzisă. Manifestele confiscate. Ca pe vremea guvernărilor oligarhice, capii mişcării au fost arestaţi şi deferiţi consiliilor de război.

A doua zi gazetele liberale s-au bucurat. Exclamaţii de identificare: aha! aşa mai înţelegem! aţi ghicit – şi cu o remarcabilă repeziciune – că a face opoziţie e una, şi a guverna e alta... Fraţilor! acceptaţi felicitările noastre!

Socotim că liberalii s-au grăbit cu certificatul de asemănare.

Mai întâi, fiindcă măsurile lor de represiune nu aveau altă justificare decât necesitatea unei apărări de grupare uzurpatoare împotriva altei grupări de incendiară ameninţare. Liberalii nu apărau nici legea, nici ordinea, pe care tactica şi doctrina comunistă o tăgăduiau făţiş. Cu liberalii prigonitori ai comuniştilor ne aflăm în plină rivalitate revoluţionară. Două dezordini în luptă. Două atentate, unul izbutit şi, deci, stăpân pe putere, altul în stare de pregătire, se pândeau, izbindu-se fără cruţare, la răstimpuri.

Nu importă dacă, momentan, dezordinea de sus se dovedea mai tare. Esenţialul stă în aceea că şi liberalii şi comuniştii, albii şi roşii, se războiau printre ruinele legalităţii abolite. Pentru ţară, răul ar fi fost deopotrivă de mare, dacă izbândeau unii sau ceilalţi.

Partidul Naţional-Ţărănesc a venit să hotărnicească şi să reorganizeze acest haos. El nu reclamă nici în folosul unei clici de bancheri şi de samsari, nici al unei minime fracţiuni ale claselor muncitoreşti. El nu înţelege prin muncă numai acea trudă din fabrici şi din ateliere, şi de aceea nu poate admite o despărţire factice şi arbitrară a naţiunii în clase sociale. Omenia, de asemenea, e o concepţie absolută: şi, desigur, guvernul actual găseşte că e straniu să condamni războiul între state şi între popoare şi să exalţi, în acelaşi timp, războiul civil, lupta de clasă.

În faţa comuniştilor, deci, liberalii îşi apărau mai întâi pielea, apoi băncile, cointeresările, societăţile anonime, furtişagurile, fructe ale dictaturii, ale alegerilor violente, ale stării de asediu, ale cenzurii. Guvernul naţional-ţărănesc apără ordinea, legalitatea şi libertăţile cetăţeneşti împotriva cărora rivalii întru dictatură ai liberalilor, au declarat, spre deosebire de aceştia, cinstit şi pe faţă, războiul civil.

Zădărnicind o demonstraţie antilegală, câteva zile după izgonirea unui guvern neconstituţional, ministerul actual n-a înţeles, desigur, să interzică propaganda în folosul unor idei şi programe pe cari nu le împărtăşeşte. Cea mai deplină libertate a presei a fost, prin simpla venire la putere a naţional-ţărăniştilor, instituită. Campania electorală a şi început şi nimeni nu o stânjeneşte. Noile alegeri vor exprima realul raport de forţe al grupărilor şi al partidelor. Realitatea se desemnează, în sfârşit, sub ochii tuturora. Politica internă şi externă a României se desfăşoară, în curând, pe baze de realităţi. În această privinţă, Parlamentul din 22 decembrie va fi cu deosebire interesant.

În acest Parlament, comuniştii nu vor putea reprezenta nici o clasă, nici măcar o doctrină. Fiindcă nu ei reprezintă muncitorimea din oraşe. Aşa cum s-au perindat lucrurile, mai întâi în Rusia, şi apoi în partidele ouvriere din Europa, comuniştii de la noi şi de pretutindeni nu mai înseamnă decât o sumă de organizaţii afiliate unui guvern străin. Vrând-nevrând, conştienţi sau de bună-credinţă, comuniştii nu mai înfăţişează nici măcar ideea revoluţionară.

Acțiunea lor nu e decât repercusiunea uzurpației din Rusia. Sunt agenții ei. Care guvern poate îngădui partizanilor unei puteri străine să activeze în for, ca partid politic?

În trei săptămâni fața politică a țării va afirma o schimbare uriașă. Tot ceea ce au falsificat liberalii, tot ceea ce au înăbușit, va exista, restabilit în semnele lui adevărate, în lumină. Grație guvernului național-țărănesc, muncitorimea, scoasă de oligarhi din viața publică, reintră în luptă. Sub steagurile ei adevărate, cu voința ei liberă, cu atitudinea ei fermă și disciplinată. Spre marea groază a persecutorilor ei de ieri.

Și nu e îndrăzneț să credem că guvernul reintrării în legalitate privește cu ochi buni această resurecție. Și merită recunoștința ei.

GRABNICA DEPARAZITARE

Sabotorii liberali sunt la lucru. Din vreme, d. Vintilă Brătianu și-a postat în toate punctele sensibile ale aparatului administrativ observatorii cari să-i înlesnească faimoasa „guvernare din opoziție“. Sunt oameni, înalți funcționari, ilustre inutilități, sinecuriști ghiftuiți, a căror singură versiune certă e să raporteze clubului liberal toate mișcările miniștrilor. fie că sunt, aceștia, colegi de-ai fostului vistiernic, fie că sunt adversari cari i-au succes la putere. Asemenea mijloace nu-i repugnă șefului liberal: și dacă nu cruță de tortura și umilința de a se ști spionați pe proprii săi partizani, cu atât mai mult are să supuie polițieneștilor sale procedee pe miniștri celorlalte partide.

Administrația țării e cuprinsă ca un ciment în zăbrele de sârmă, într-o armată de direcții și comisii din cari pândesc creaturile liberale. Formalismul biurocratic le dă acestora putința să paralizeze sau să întârzie orice ordine și măsuri pornite de la autoritatea centrală. Cenzura măsurilor și ordinelor ministeriale o face, și la putere, și în opoziție, d. Vintilă Brătianu. Misticismul său maladiv și mania sa *paperassieră*[1] îi dau credința că e cel trimis și predestinat să conducă țara.

---

[1] *Paperassiere* (franc.)-birocratic, hârțogar.

Guvernul Averescu a fost, astfel, tot timpul sabotat de mandarinii sinecuriști, investiți cu peceți și hârtii cu *en-tête*-uri decisive, cuibăriți în departamente, la răspântia dintre ordin și executare, de calculele dictatoriale ale răsturnatului regim. Prin toți aceștia, Partidul Liberal își menține controlul, prezența și posibilitatea de a sabota, în treburile statului. Afirmăm cu toată certitudinea că, în ciuda câtorva măsuri energice, guvernul național-țărănesc se află momentan și el în această situație. Mucegaiul brătienist acoperă așezămintele țării. Cancerul liberal își menține pretutindeni ramificațiile ucigătoare.

E o situație pe care un guvern sprijinit pe lege și pe națiune trebuie să o schimbe repede și energic. Ca unii cari am militat pentru răsturnarea incapabilului V. Brătianu, cerem regimului nou să procedeze grabnic la deparazitarea administrației statului de spionii și trântorii liberali. Am face, desigur, cel mai prost serviciu regimului actual dacă i-am ascunde că ezitarea, în această chestiune, poate provoca, în opinia publică avidă de fapte, cea mai deplorabilă impresie. Putem asigura că, în ceea ce privește întârzierile puse în rezolvarea unor anumite numiri în locuri de încredere și acțiune și rămânerea, fie și provizorie, în înalte posturi de răspundere a câtorva făpturi suspecte și parazitare, a stârnit nedumeriri. De ce să tolerăm, pe trupul patriei, galeriile subcutanee pe cari le-a săpat vermina și scabia brătienistă?

IZBÂNDA CEA NEÎNDOIELNICĂ

Guvernul și partidele sunt absorbite de pregătirea alegerilor. Problema electorală a luat-o înaintea tuturor celorlalte preocupări. Totuși, ravitaliarea[1] Basarabiei flămânzite, nu atât de secetă cât de incuria guvernelor oligarhice și a lumpen-funcționariatului administrației de peste Prut, continuă intens, sub privegherea d-lui Mihalache. Totuși, tratativele pentru împrumut înaintează în condiții noi și propice, prin grija norocoasă a d-lui Mihai Popovici. Un sentiment de încredere și o atmosferă de libertate stăpânesc în țară:

---

[1] *Ravitailler* (franc.)-a aproviziona.

e tot ce trebuie unui guvern pentru a-şi realiza făgăduinţele, cu preciziunea şi alura pe care i-o impune, de jos, un popor tânăr şi voinic.

S-au manifestat, fireşte, nerăbdări. Nu vorbim de ale adversarilor făţarnici, ci de ale prietenilor grăbiţi. Le spunem, acestora, să nu uite că făgăduiala cea mai de seamă a regimului naţional-ţărănesc, punctul de program cel ireductibil şi care, prin înfăptuirea lui, înseamnă o întreagă revoluţie, determinând o suită de profunde reforme în lucruri, în fapte şi în moravuri, a fost, prin simpla venire a guvernului Maniu-Mihalache, îndeplinit. E reintrarea în libertate, e restituirea libertăţilor constituţionale. Toate celelalte, oricare le-ar fi relativa importanţă, sunt numai amănunte. Totul ar rămâne imprecis şi nesigur, fără această restaurare constituţională, smulsă, după un deceniu de imbecilă şi impudică tiranie, prin lupta victorioasă a Partidului Naţional-Ţărănesc. E o revoluţie, care a izbândit, întru legalitate. E o resurecţie de o valoare absolută, ca orice fenomen vital. Ea comandă şi reforma financiară şi reorganizarea statului şi reînălţarea sufletelor. În ordinea materială şi morală, această restaurare a libertăţii şi a legii domneşte şi preface totul, de la sine: seva puternică a neamului românesc desăvârşeşte restul înfloririi. Să fie zise acestea, pentru a calma febra ideologilor, acidulaţi de nereuşită, pizma profeţilor argirofagi şi făţărnicia netrebnicilor, îmbrânciţi, recent, de la putere.

Fără îndoială, orice victorie trebuie organizată şi statornicită. O imensă operă îşi aşteaptă înfăptuitorii. Pentru toate aceste întregiri, Partidul Naţional-Ţărănesc care este, să nu se uite, la a doua sa revoluţie, va fi, desigur, destoinic, îndeajuns. Parlamentul apoi, de la 12 decembrie, îi va aduce concretizarea încrederii unanime şi un spor decisiv de prestigiu şi de forţă. Gesturile şi actele de guvernământ, le prevedem, după acea dată, consfinţite, urgentate şi înviorate de consimţământul cert şi clar al Parlamentului care aduce, în treburile obşteşti, colaborarea naţiunii. Atunci se va preciza şi un program cultural, a cărui absenţă o remarcă, poate puţin cam prea timpuriu, un scriitor de rasă, într-un cotidian, şi tot atunci se vor împlini lipsurile şi şovăielile, fireşti oricărei umane alcătuiri. E vădit că pentru a proceda cu străşnicia marilor reformatori, d-nii Maniu şi Mihalache aşteaptă asistenţa apropiată, asistenţa masivă a unei reprezentanţe naţionale. Şi dacă atunci actele de guvern nu vor avea rigoarea caracteristică actelor reformatoare, Camerile ieşite din voinţa obştească vor suplini orice defecţiune. Ideologia guvernului actual şi alcătuirea lui e pregătită pentru toate concursurile şi reînnoirile ca un lac pur de munte care primeşte în liniştea lui valul aprig al torentelor şi darul limpede al izvoarelor.

Noi vedem, în cele dintâi măsuri ale guvernului naţional-ţărănesc, grija de a asigura, printr-o desăvârşită libertate, o cât mai fidelă expresie parlamentară a unanimei voinţi. Circulara d-lui Gr. Junian, ministrul Justiţiei, acest spirit fosforescent sub cea mai cuminte şi mai nelalocul ei modestie, circulara d-sale către prezidenţii de tribunal şi adresa d-lui Vaida Voievod, unul din eroii Unirii, adresa d-sale către prefecţi, dovedesc această cinstită preocupare.

E de netăgăduit: din primele zile de guvernare, acest minister naţional-ţărănesc a izbutit în cea mai mare parte a grelei sale misiuni. S-a reluat firul legalităţii pierdut de cincisprezece ani. De n-ar mai realiza, pe drumul năzuinţelor sale, nimic, şi totuşi se va putea spune că guvernul de azi a binemeritat de la naţiune.

ACTE DE PROVOCARE

S-au luat toate măsurile pentru libertatea în alegeri. Ministrul de Justiţie Iunian a interzis cu asprime amestecul magistraţilor în politică. Ministrul de Interne a invitat prefecturile, conduse, printr-o înţeleaptă măsură a d-lui Maniu, de către chiar preşedinţii de organizaţii, să zădărnicească orice izbucnire de porniri, de obiceiuri şi năravuri electorale: s-au luat dispoziţiuni de amănunt local pentru chezăşuirea principiilor.

În sfârşit, guvernul a ridicat cenzura şi starea de asediu; sfărâmă, prin aceasta, însăşi bazele teroarei. Cine nu recunoaşte în asemenea măsuri o preocupare constantă de a introduce domnia legilor şi de a asigura libertăţile politice, apare nu numai lipsit de bună-credinţă, ci lovit de o patimă şi o orbire vecină cu tâmpenia. Guvernul a realizat ceea ce nimeni, în zece ani de dictatură, n-a îndrăznit: a rupt lanţurile care-i garantau robirea mulţimilor şi a azvârlit în şanţ căluşul care-i aducea tăcerea.

Liberalii, adică profitorii vechii şi apusei situaţii, se arată nemulţumiţi. Am respecta, desigur, o campanie bizuită pe un principiu, fie şi oligarhic. Bunăoară, liberalii cari n-au trăit un moment fără cenzură şi stare de asediu, se puteau ridica în favoarea legilor excepţionale. Ar fi fost o linie de conduită. Dar ei nu înţeleg să se lepede de foloasele şi libertăţile pe cari i le înlesnesc ideile democratice ale adversarului. Ci le folosesc pentru o mai deplină desfăşurare a facultăţilor lor de intrigă şi de minciună.

Ziarele liberale se plâng de urgie în alegeri. Propagandiştii liberali trimit jeremiade telegrafice la minister şi la Regenţă. Ce s-a întâmplat? I-au trădat jandarmii? Să fie oare capabil acest corp de elită de un act de neagră nerecunoştinţă? Ar fi, într-adevăr, un spectacol reconfortant să vezi stăpânii de odinioară încăieraţi cu fidelii lor auxiliari de un deceniu, în jurul localităţilor de vot, sau în faţa sălilor de adunare. Dar, în brusca schimbare de situaţie şi de obiceiuri, cetăţenii jandarmi sunt ocupaţi cu lectura câtorva regulamente şi legi interioare cu desăvârşire dispărute din memorie, în epoca de confuzii a drepturilor şi atribuţiilor. Nu vedem, deci, cum şi de cine s-ar putea exercita rugia.

E probabil, însă, că liberalii confundă teroarea administrativă cu tendinţele contondente ale indignării populare. În acest caz, nu le putem recomanda decât prudenţa şi modestia care a cuprins corpul lor tehnic de fraudare a alegerilor. Fără acte de provocare! Fără sfidări primejdioase! Pe sub pământ, ca sobolii! Căci ar fi preferabil să înregistrăm cât mai puţine scăfârlii brătieniste avariate, deşi nu sunt bune de nimic.

LIBERAREA MAGISTRATURII

Ridicarea stării de asediu şi a cenzurii, ordinele drastice ale d-lui Vaida Voevod către prefecţi încadrează şi asigură faptul nou şi hotărâtor al libertăţii magistraturii. Guvernul a făgăduit alegeri libere şi cinstite, ministrul de Justiţie a luat cele dintâi şi esenţiale măsuri pentru realizarea acestei făgăduinţi. O adresă, precis şi limpede redactată, a fost, de câteva zile, trimisă prim-preşedinţilor din ţară, punând, astfel, alegerile, chiar în faza lor pregătitoare – ceea ce e, desigur, de cea mai mare eficacitate – sub supravegherea şi garanţia magistraturii. Se aminteşte, în primul rând, şi potrivit legii, felul de întocmire a buletinelor de vot, tipărirea şi apoi distribuirea lor urmând să se facă sub privegherea preşedinţilor de tribunal cu concursul numai al subalternilor lor. Până aci, s-ar părea că circulara ministrului de Justiţie nu se deosebeşte întru nimic de formalitatea similară, de atâtea ori zadarnic efectuată în trecutele alegeri ale regimului defunct: amplificarea şi reamintirea unor texte de lege, peste care faimosul corp tehnic pentru falsificarea alegerilor, fără alte obstacole decât o hârtie tipărită, avea să treacă.

E vorba, însă, de altceva.

Se stăruie asupra detaliilor, a căror nerespectare a prilejuit, până mai ieri, delictele. Se precizează abaterile, în aparenţă neînsemnate, şi cari în faptă înlesnesc frauda. Abateri constatate, fireşte, în trecutul apropiat al alegerilor tâlhăreşti. Prim-preşedinţii, deci, de tribunale, vor dispune ca distribuirea cărţilor de alegător să se efectueze numai de către magistraţi, cu absoluta şi categorica excludere a funcţionarilor comunali sau administrativi. Abuzul acesta practicat în trecut, este, în chipul acesta, reamintit şi preîntâmpinat cu expresă tărie. Furtul de cărţi de alegător, devine o imposibilitate. Cu concursul obligatoriu al magistraturii, guvernul alegerilor libere se situează deasupra oricărei bănuieli.

În acest scop şi întemeiat pe istoria tristă a alegerilor oligarhice, Ministerul de Justiţie împlineşte seria severă a precauţiunilor printr-o interdicţie care asigură şi neutralitate, şi prestigiul magistraturii în operaţiunile electorale: „Veţi atrage – spune adresa – atenţia magistraţilor, însărcinaţi cu predarea cărţilor, că le este absolut interzis a se transporta în comune în acelaşi vehicul cu candidaţii pentru alegeri ori cu funcţionarii administrativi“.

După ce se iau măsurile ştiute pentru reducerea taxelor de imprimate la o limită firească şi accesibilă tuturor partidelor, se recomandă magistraţilor prezidenţi de localuri de vot deplina şi libera exercitare a autorităţii lor supreme în lucrările de votare.

Pentru întâia oară, în zece ani de corupţie şi brutalitate electorală, se operează o asemenea smulgere a magistraturii din complicitatea promiscuă în care o cufundase, în parte, guvernele căzute în tovărăşia josnică a delicvenţilor electorali. Pentru întâia dată, în zece ani de falsificare a sufragiului universal cu concursul forţat al celor mai scumpe instituţii, un minister de partid dă acest îndemn către stricta şi imparţiala legalitate, împiedicând aservirea unui corp de elită la interesele politicianismului corupător. I-a fost dat ministrului Gr. Iunian, advocatul de riguroasă logică şi de rafinată subtilitate, să întreprindă această operă de emancipare a magistraturii!

Operă durabilă şi de îndelungi repercusiuni: căci nu vedem care din partidele ce înlocuiau ordinea cu teroarea şi reduceau legea la simulacre formaliste ar cuteza să repete tentativa infamă de a induce demnitatea magistraturii în slujba sordidelor lui interese.

ÎNFĂPTUIRI ŞI NĂDEJDI

Acest sfârşit de noiembrie rezumă şi închide o epocă de luptă de zece ani.

Când poporul s-a întors, biruitor şi însângerat, de la Nistru şi de pe cele mai depărtate maluri ale Dunării, a fost întâmpinat, pe linia satului, de zbirii guvernului, cari l-au despodobit de arme şi flori, i-au pus la mâini şi la glezne cătuşele stării de asediu şi i-au înăbuşit glasul, sub căluşul cenzurii. Acest contrast, între lauri şi lanţuri, între hotarele împlinite pe un cuprins semănat de trofee şi cruci, şi un norod umilit pe loturile de expropriere, era răsplata derizorie şi sfruntată a unui crâncen zbucium de treizeci de luni.

Elanul de eliberare naţională fusese brutal stăvilit la sforţarea militară. Cu toate disproporţionatele pierderi, îndurate din pricina nepregătirii diplomatice şi tehnic-ostăşeşti, mulţimile, trezite de fulgerul eroismului, îşi simţeau încă destule puteri să-şi susţină elanul care le-a purtat peste munţi şi ape, şi să-l folosească în opera dificilă a păcii. Răspunderile, excluderea partidelor nevrednice de la conducerea statului, reformele politice şi sociale, unificarea sufletească, desţelenirea bogăţiilor inerte ale celui mai darnic pământ al continentului, toate aceste realizări fireşti şi urgente, şi cari cereau colaborarea liberă şi entuziastă a maselor, au fost zădărnicite de un pumn de uzurpatori, la adăpostul stării de asediu şi a cenzurii. Domnia nedreptăţii nu se putea prelungi vreme de zece ani, decât pe această bază, devenită, prin încheierea păcii, nelegală, a stărilor excepţionale. Rând pe rând, reformele au putut fi eludate, falsificate sau peticite. Exproprierea prilejui îndelung favoruri şi jaf. Din votul obştesc ieşi parodia grotescă şi deprimantă a alegerilor. Indicaţia parlamentară, în perindarea guvernelor, fu înlocuită cu bunul plac al puterii executive, prizonieră şi ea. Batjocura se perpetua, fireşte, numai cu sprijinul unităţilor de pază şi poliţie, deviate de la lege cu hatâruri şi bacşişuri; a rezultat, de aci, corupţia administrativă şi abuzul celor mici corespunzând neruşinării de sus. Efective hipertrofice de jandarmi şi spioni. Iar cenzura strangula orice protestare, orice control asupra anarhiei crescânde şi a banditismului dezlănţuit.

Astfel a luat naştere şi s-a dezvoltat, până la duşmănie, antagonismul dintre guvernanţi şi administraţie – şi naţiunea oprimată, deznădăjduită şi, în cele din urmă, în stare de falsă răzvrătire faţă de pseudoautorităţile dictatoriale. Fiindcă, în cele din urmă, instituţiunile constituţionale au devenit simple simulacre. Nu serveau decât la falsa ratificare a actelor de simili-guvernământ ale tiraniei. Iar societatea românească, dezorientată, amintea expresia faimoasă a lui Tit-Liviu: părea că „nu mai suportă nici viciile, nici remediile“.

Acţiunea Partidului Naţional-Ţărănesc s-a îndreptat, cum era firesc, spre temelia răului: ilegalitatea. Şi a reclamat, cu un glas care a răsunat peste ţară, până departe, reintrarea în lege, restituirea drepturilor furate. Un singur argument servea, uzurpatorilor, la menţinerea stărilor excepţionale, a stărilor propice uzurpaţiunei şi cortegiului ei de turpitudini: argumentul patriei în pericol, necesităţile apărării naţionale. Guvernul nou s-a adresat, deci, armatei: ameninţă, vrea sabie, hotarele? S-a pitulat, înăuntru, vreun duşman primejdios? Şi e nevoie de suprimarea libertăţilor şi a controlului, pentru apărarea patriei?

A răspuns oastea: nu! Şi mantia care ocrotea uzurpaţiunea e smulsă. Noaptea stăvilită de o vrajă rea, zece ani, asupra ţării, şi somnul blestemat oprit în conştiinţe, s-a risipit. Făt-Frumos se deşteaptă în zorile nouă. Pentru a-i chezăşui un cer liber şi un aer sănătos, s-au luat măsuri ca temnicerii, involuntari, să se întoarcă la vetre. Şi din clipa când legile au fost puse la adăpost de orice nouă atingere pângăritoare, încrederea care renaşte în ţară şi în străinătate îngăduie o muncă nouă de cu adevărat incalculabile transformări. Ultimele declaraţii ale d-lui Maniu trasează, între două linii suitoare la nesfârşit, drumul viitorului: sub regimul legilor, realizat, pe baza liberelor alegeri, clădirea statului agrar, cu restaurarea valorilor noastre de producţie, fără nesocotirea intereselor unei industrii în pruncie. Şi ajutorul, întru acestea, al capitalului străin care, până acum, şovăia la hotarele unei ţări bântuite de dezordinea stărilor excepţionale.

E o perspectivă fantastică şi nu e, totuşi, decât restabilirea realităţilor schimonosite de închipuirea interesată şi perversă a opresorilor izgoniţi.

SFÂRŞITUL

Nu trebuie să fi prooroc ca să prevezi rezultatul alegerilor. Trei jefuiri de urne în trei vaste brigandajuri succesive n-au izbutit să ascundă clara votului obştesc indicaţie. Se arăta, cu regularitate, că singurul partid existent în conştiinţa maselor era cel care, luptând în opoziţie, izbutea să trimită, printre mamelucii frauduloşi ai guvernelor uzurpatoare, un impozant grup de autentici deputaţi. Vreme de un deceniu, poporul n-a fost reprezentat în Parlament decât de cei optzeci de aleşi constanţi ai Partidului Naţional-Ţărănesc. Ceilalţi, majorităţi liberale sau averescane, însemnau doar minciuna, frauda, corupţia şi violenţa. Dovada, pe lângă capetele sparte, circulările secrete, şoselele barate şi satele în stare de asediu sau de izolare sanitară, sta în însăşi rezultatele alegerilor imediat următoare. De îndată ce, prin jocul infam al succesiunilor de culise, liberalii sau averescanii treceau în opoziţie, masivele lor majorităţi guvernamentale se volatilizau. Rând pe rând, puşi în aceleaşi condiţii de luptă ca şi naţional-ţărăniştii, oligarhii abia izbuteau să strecoare un fantomatic grup în noile camere, alături de compacta şi netăgăduita reprezentantă a celor veşnic în opoziţie.

Concluzie inexorabilă: că, în regimul constituţional de astăzi, Partidul Liberal şi celelalte răzleţe formaţiuni de profit şi aventură, literalmente, nu pot exista.

Liberele alegeri de astăzi ne vor confirma constatarea, pe temeiul aceloraşi date, inversate. După cum nu şi-au putut afirma fiinţa faţă de naţional-ţărănişti în opoziţie, străduindu-se deopotrivă cu rigorile guvernamentale, poftiţi acum la luptă dreaptă cu guvernul prigoniţilor de ieri, oligarhii vor dispărea, conştiincios, dar cu zbierete de protestare, încă o dată. Înfrângerea lor va fi, totdeodată, umilitoare nivelare. Între bătrânul Partid Liberal şi formaţiunea încă recentă averescano-iorghistă, şi chiar proaspăta echipă a Ligei Creştine, nu pot fi, în alegeri, mari diferenţe. Această egalitate în nefericire e un dezastru pentru liberali, o înviorare pentru averescani, un surâs pentru ligişti. Dar enorma disproporţie dintre majorităţile autentice ale guvernului şi supravieţuitorii risipiţi, ai unor vremuri şi apucături defuncte, are astăzi o mult mai gravă semnificaţie. Procesul de descompunere şi eliminare început a doua zi după dezastrul din 1916 culminează şi se încheie azi. Partidul istoric al liberalilor e, în sfârşit, exclus din conducerea ţării. Cu toate că formaţiunea solidarităţii de interese va mai dăinui, liberalii urmează, politiceşte, Partidul Conservator, în mormânt. O agonie, cu tresăriri violente şi agresive, artificial întreţinută zece ani după lovitura mortală a războiului, îşi va fi trăit, peste o săptămână, ultimul spasm. Restul e un rit, o formalitate funerară.

Iar în istoria ţării noi, se deschide o paranteză uriaşă. Ameninţări se vestesc în cel mai apropiat orizont. Stăpân deplin pe situaţie, Partidul Naţional-Ţărănesc rămâne singurul partid de guvernământ. Disproporţia taberelor face ca el să nu aibă un rival. Un codru secular alături de un buchet de arbuşti prizăriţi pe coaste. S-a crezut că reintrarea în normal înseamnă revenirea la jocul celor două partide alterne. Şi, iată, reintrarea în normal aduce hegemonia drastică a maselor producătoare. Dictatura de sus e înlocuită de dictatura de jos, legalizată prin sufragiul universal. Este de presupus că liberalii vor încerca, prin cele mai subversive mijloace, să zădărnicească o asemenea stare de lucruri. Acestea sunt ameninţările Viitorului. Căci, după dezastrul politic al ultimului partid istoric, urmează şi moartea lui economică. Izgoniţi din mulţime, refuzaţi de urne, liberalii se vor refugia între zidurile de citadelă ale instituţiilor lor bancare. Dar vor fi urmăriţi şi aci. Prin simpla aplicare a programului naţional-ţărănesc şi prin invazia fecundă a capitalului străin, cele câteva surcele de aur pe cari se sprijinea edificiul economic şi dictatura materială a Partidului Liberal vor fi târâte şi potopite ca de un puhoi de metal preţios, în topire. Toată strădania căpitanului financiar al liberalismului a tins să împiedice banul străin de a intra în ţară. Toată puterea lui factice se bizuia pe punguţa cu doi bani a Băncii Româneşti şi pe controlul absolut al Băncii Naţionale. Cu un capital iluzoriu, d. Vintilă Brătianu teroriza mizeria generală. Capitalul mobiliar devenind, în sfârşit, o realitate creatoare, pseudobancherii şi pseudoindustrialii liberali vor fi reduşi la ridicula lor valoare.

Iată, pentru liberali, supremul pericol. E firesc ca ei să încerce a-l conjura, prin conjuraţii. Dar uneltirile vor fi supravegheate şi prevenite. Şi, astfel, rămâne în lăuntrul ţării, vacant, locul de al doilea partid de guvernământ, pe care-l vor ocupa cei ce vor şti să contribuie la acţiunea de liberare a ţării în sensul naţiunii producătoare şi stăpână pe bogăţiile ei fireşti.

NOTE DE PROVINCIE

Târg de mizerie, capitală de judeţ. Noroiul desfundă uliţele adânc. Bordură spălăcită din zăpadă şi stropită cu pământ, pe lângă trotuare. La gară aşteaptă birişti la fel de murdare, cu vizitiul peticit, pestriţ şi bărbos. Calul mic şi păduchios. Atmosferă rusească de ceainărie, de sanie şi de floci. Floci de zăpadă, floci de barbă, cai flocoşi. Se ghiceşte proximitatea Basarabiei, filtrând Rusia, în ceea ce are ea pitoresc şi caricatural. Idealul pe aci ar fi o pereche de cizme de pâslă, într-una de iuft – dacă se poate fără parfumul caracteristic – şi, în sfârşit, într-una de gumă. Nici un contact, cu acest cernoziom urban. Nici o atingere cu aceste aspre mâni, spălate o singură dată pe zi. Câte secole de apostolat, câte societăţi de binefacere, câte întreprinderi americane sunt necesare pentru a preschimba în piatră autentică aste ziduri de var murdar, aste garduri scâlciate, în gingiile lor de mocirlă suverană? Un năvălitor scârbit care ar fi pus aci o feştilă şi o zăcătoare cu iarbă de puşcă, să învălmăşească, într-un singur salt de purificare, această aciuire de haznale, această imagine ţigănească, acest oarecare oraş, tipic moldovalah, poate ar fi făcut un serviciu naţiunei cruţate şi silite să se refacă între muri noi.

E mult calcar pe aci, bărbaţii cresc înalţi şi greoi, femeile inutil ciolănoase.

Statura se absoarbe o dată cu apa care pogorând în viscere dizolvă graţia. Hotelul e tot ce poate fi mai patriarhal, adică mai repugnant, începând cu poezia lămpii şi a garafei cu gâtniţa invers siluită de pahar şi a servitoarei cu ciorapii traşi în tirbuşon şi crapuloasă de osânză şi jeg. Ferestrele deschise în iarnă dau drumul fantomelor ei persistente şi sensibile numai nasului, supralucid.

Lemnul e, ca pretutindeni, familiar, jertfit, transformabil în comoară de jar, în cenuşă, în vise. Şi soneria de la capătul coridorului, şi pasul necunoscut sunând din călcâi. Lavoarul, depozitul de vieţi dezbărate, în perindare, de tot ce le-a dezgustat. Se poate scrie în fundul lui, cu o surcea, un blestem al tuturor tristeţilor umane – şi naţionale –, mai ales.

VINTILESCUL DEFICIT

Dezastrul bugetar e mărturisit, în fine, oficial. Cinicul şi insuficientul, Vintilă, n-a crezut în una ca asta. Se zice că, în ultima-i întrevedere cu ministrul de Finanţe, a avut încă destulă sfruntare să-i confirme, rânjind câineşte: Da, recunosc că există deficit. Nu atât de mare cât evaluaţi dv.... (d. Popovici îi vorbise de şapte miliarde şi trei sferturi...). Ci numai de vreo şase miliarde... Evident situaţia e foarte grea, – dar v-am spus eu oare că e uşoară? Tot ce vă rog e să nu exageraţi cifrele. Iar în ceea ce priveşte realitatea bugetară, vă desfid să o recunoaşteţi oficial şi să o daţi în vileag.

Vorbele i-au fost aproape acestea. Numai dispoziția lor în frază a fost, firește, antigramaticală. Înțelesul lor arată că d. Vintilă Brătianu își crede reputația de vistiernic ocrotită de interesele financiare ale României. Deficitul greșelilor brătieniste nu poate fi denunțat, pentru a nu da o lovitură de grație creditului țării în străinătate. Decurge de aci, pentru d. Vintilă Brătianu, un fel de privilegiu al neroziei financiare, al jafului și al sabotării averii publice. Cât timp va fi la guvern, o datorie patriotică îi poruncește să ascundă adevărul și să tăgăduiască realitatea. Trecut în opoziție, imperativul acesta se abate asupra noului guvern. Suntem siliți la tăcere și minciună. A destăinui tainele situației, părăginirea tezaurului prin netrebnicia dictatorială a lui Vintilă, înseamnă a săvârși o crimă în contra statului. Păcatul trebuie ascuns și ispășit în comun. Altfel, stârnim panică în capitalul de peste hotare. De rușinea națională trebuie să roșim, noi între noi. Iar de acest sentiment și de această necesitate, profită, sarcastic, vinovatul „te desfid să dai deficitul în vileag“...

Totuși, Ministerul de Finanțe a publicat cifrele. Deficitul pe douăsprezece luni va trece de șapte miliarde și jumătate. Vestea n-a pricinuit anunțata de brătieni catastrofă. Nu s-a întâmplat nimic, cu toată deznădăjduita sforțare a capitalului liberal de a zdruncina cursul leului. Criminala încercare n-a izbutit decât să dovedească înaintea capitalului acesta în luptă cu finanțele unui stat și în fața capitalului străin, sosit întru sprijinirea leului. Ordinea s-a restabilit la bursă și știrile despre împrumut nu arată că recunoașterea francă a deficitului să fi influențat, în rău, tratativele.

Concluzia? O condamnare hotărâtă a misterului și a minciunii practicată de liberali, în chestii de buget și de finanțe. Ocultismul d-lui Vintilă Brătianu nu favoriza decât neîncrederea străinătății și panica internă, fără să izbutească să ascundă nimic din cele de d-sa nu vroia să se afle...

Și apoi, o descalificare drastică a politicianismului nevolnic și primejdios, care într-o altă țară ar răspunde cu averea și libertatea lui pentru atâtea greșeli cu dezastruoase repercusiuni în creditul și finanțele statului.

SITUAȚIA PARTIDULUI LIBERAL

Liberalii au început campania de răsturnare. Din punctul lor de vedere nu e defel prea devreme. Alegerile le-au dovedit, dacă mai era nevoie, marea primejdie care îi paște.

E limpede, pentru toată lumea, că mersul lucrurilor, natural, nu poate duce decât la desființarea opoziției, redusă numai la câteva personalități în declin sau la o vagă clientelă bancară și administrativă, raliată, vremelnic, grație unui simț de conservare pe drept alarmat.

Guvernul stăpânește deplin o situație, care nu e normală. Căci hegemonia aceasta legitimă și absolută nu se va menține la infinit. Partidul țăranilor din România e indicat să joace un rol precumpănitor în luptele politice. În calea sa, însă, se vor ridica, treptat, adversari reali, sprijiniți pe alți factori producători din țară. Ei vor lua locul părăsit de bandele în derută ale samsarilor și profitorilor liberali cari fac figură de partid politic, a doua zi după teribila lor demascare și înfrângere electorală. Adversarii aceștia noi vor fi cu atât mai numeroși și mai puternici cu cât victoria țărănismului, prin realizarea programului național-țărănesc, va fi mai deplină. Ne despart, firește, de acea epocă, aproape două decenii, când, poate, unii din noi, îi vor trăi numai începutul.

Pentru teoreticienii sistemului de două partide, slăbiciunea electorală a liberalilor a fost o grea lovitură. „Al doilea“ partid nu există, nici în stare de rudiment. El se va dezvolta destul de repede, sub un nou regim economic ieșit chiar din aplicarea principiilor național-țărăniste, ca un contraconcurent. Dar el nu va fi Partidul Liberal. Și perioada lui de creștere reclamă cel puțin douăzeci de ani. Care Vintilă, și care Tancred poate aștepta atât? Câte ambiții și interese, periclitate de răsturnările actuale, se vor resemna în fața destinului întrezărit?

Astfel că, deși asistăm, cu ochi cari văd dincolo de vălul aparențelor, la străduințele oculte ale unei fracțiuni liberale, condusă de I. G. Duca, de a se adapta noilor împrejurări, și de a se reface potrivit noilor date și viitorilor factori, e de presupus, totuși, că Partidul Liberal a intrat în rânduri strânse și cu deznădejde în precipitata campanie de răsturnare dezlănțuită azi. Pentru liberali, înlăturarea guvernului național-țărănesc e o chestiune de viață și de moarte.

Aci stă toată problema politică pentru liberali: să trântească, prin punere de piedică, guvernul național-țărănist înainte să apuce acesta să-și realizeze reformele. Zece ani de zile liberalii au izbutit să împiedice normala evoluție a țării, guvernând și stăvilind viitorul printr-o legislație artificială. Această operă infamă e amenințată azi din toate părțile. Orice act al noului Parlament e o smucitură directă a lanțului petrecut pe după grumazul liberal. Cu nici un preț! Niciodată! (cum stă scris pe hărțile de propagandă ale Ungariei postbelice)... Parlamentul cel nou nu trebuie să lucreze! Cu înverșunare, deci, iureșul a fost pornit. Cu maximum de reacredință. Cu o stăruință în minciună, în fals și în calomnie, care trădează sfruntările posomorâtului Vintilă Brătianu, vistiernicul inexistentelor împrumuturi, regizorul sesiunilor extraordinare, legiferatorul de farse și iluzii financiare trâmbițate prin Mesaj regal.

Mijloacele direct revoluționare nu repugnă liberalilor, dar e de presupus că nu se vor servi de ele, decât la extrema limită.

Pentru moment, ei vor încerca, în primul rând, să ralieze restul opoziției parlamentare sub steagul liberalismului. E o mișcare ce le-a izbândit în toate prilejurile. În folosirea diverselor rivalități, politicianismul liberal a vădit, totdeauna, măiestrie.

În afara Parlamentului, liberalii vor uza de sistemul de sabotare financiară și administrativă pe care li-l înlesnește aparatul lor de funcționari și agenți din legații, ministere, autorități și din instituțiuni. În practica de toate zilele, va domina metoda provocațiunii. Cuvântul de ordine este: cât mai multă dezordine. Pentru a pricinui astfel o încetinire și o *encrassare*[1] a funcțiunilor statului, pentru a isca o atmosferă de dezorientare și de anarhie, pentru a da un aspect de neputință actelor guvernului. Bineînțeles, toate acestea, acompaniate de vehemente și repetate și asurzitoare reclamațiuni și intrigi la Regență. Până când se va simți din nou nevoia unui guvern „tare și cu experiență". Tăria, experiența și priceperea d-lui Vintilă Brătianu, vistiernicul deficitar, disimulatorul golului de 7 miliarde.

---

[1] *Encrasser* (franc.) = a îmbâcsi, a murdări.

Guvernul prevede toate acestea. Dar n-a luat încă nici o măsură. Ne vom face o sadică și o patriotică datorie și plăcere să-l determinăm pe calea gesturilor de strictă și legală precauție. Operă preventivă în fața iminentelor intrigi și a sabotajului care a și început. Operă defensivă, în fața eventualelor lovituri de stat prin cari liberalii vor să revie la manoperile de culise din zilele lui Ferdinand I.

INTERIORUL MODERN

Nimic mai onest și mai categoric decât comerciala invitație: *Vizitați și vă veți convinge*. Am fost ispitiți să o utilizăm ca *motto*, în capul acestor rânduri. Totul, altfel, ar părea o apărare sau o propagandă a formelor noi de artă, cari și-au găsit o expresie concretă și aplicată, în atelierele de mobilă, legătorie și decorație ale lui Maxy și în cele câteva clădiri (pilde de sobră eleganță, confort și ieftinătate) ale arhitectului M. Iancu, știut publicului ca pictor și desenator. Dovada vitalități acestei arte o face însăși biruința ei în domeniul utilului. Pe terenul acesta s-a produs, în ultimii ani, și împăcarea dintre artistul nou și mulțime. Ceea ce, prin simplitatea elementară a noutății, părea incomprehensibil sau absurd într-un tablou sau într-o sculptură modernistă (luăm termenii în sensul lor cel mai general), a fost găsit foarte la locul lui într-o mobilă, într-un bibelou, într-o țesătură. A fost înțeles, cu o entuziastă promptitudine, într-o casă dezbărată de curba superfluă și de podoabele aglomerate pe fațadă. Arta nouă aplicată a căpătat o expresivitate și o forță persuasivă pe care adversarii ei teoretici n-au prevăzut-o. E o luptă câștigată. Ritmul precipitat al vremii, spiritul ei ofensiv și precis, a îmbrăcat stilul lapidar al formelor pure. Năvala cucerește marile orașe, înalță cartiere și monumente de o limpezime atât de deplină, dictată de materialuri în descătușarea lor spre linia dreaptă orizontală, că pare ciudată și străină. E impresia pe care ți-o face un chip știut, în clipa când i-ai descoperit adevărata semnificație. Credeam că ne cunoaștem epoca, trăind într-însa. Fața ei autentică ni s-a revelat de-abia acum.

Construcţia nouă în care ornamentele se nasc din chiar dezvoltarea ei liniară şi se încorporează strict, fără adaosuri perimate, comandă o întreagă refacere a mobilierului şi a decoraţiei interioare după legile spaţiului inclus. Observăm că, în mai toate construcţiile noi, arhitectul şi-a limitat concesiile, sau robia, la exteriorul – să-i zicem stilul – clădirii. În repartizarea spaţiului interior, a fost constrâns să se supună modernismului. Aproape toate „interioarele“ burgheze acuză deci un anacronism, sau un contrast hibrid între încăpere şi mobilierul stupid al dezorientării ultimilor treizeci de ani.

În atelierele Academiei de Arte Aplicate din str. Câmpineanu 14, conduse de Maxy, veţi găsi ceea ce gustul d-voastră n-a desluşit. Soluţia problemei, pe care aţi presimţit-o plimbându-vă prin dezacordul variat al interioarelor d-voastră, e acolo. Nu vă aşteaptă nici chinezisme, nici japonerii, nici un Orient factice, nici un secol dezgropat. Dar în toată amănunţimea lucrurilor ce vă sunt de folos şi de trebuinţă, veţi constata iscusita şi armonioasa întrebuinţare a materialelor orânduite, fără contorsiuni, în spaţiu. Aici, suprafaţa şi culoarea îşi recâştigă drepturile sau sunt impuse la cuvenitul bir. Linia rămâne distanţa cea mai scurtă între două puncte, dar, în puritatea ei ideală, ghiceşti ritmul şi elanul. Aci, materia se destăinuie în varietatea ei infinită şi îşi afirmă valoarea şi vitalitatea. Gama spaţiilor e sporită, minunea realităţii, pe această cale, se tălmăceşte, prin simpla ei întrebuinţare fără neglijenţe şi fără dispreţuire. Elementele, aci, colaborează, de aproape sau de departe.

Veţi vedea cum o lampă electrică poate fi un monument mic fără să vă stânjenească. Veţi vedea metalul supus unei sclavii delicate, strălucind într-un serviciu de ceai. Covorul nu mai e un privilej al trecutului, al Orientului şi al satului: veţi vedea covorul modern şi pe el divanul, scaunul, biroul secolului al XX-lea.

Academia lui Maxy, nu e o întreprindere, ci o şcoală. E un efort care s-a dezvoltat fără sprijin de nicăieri, înspre biruinţă. Am vrea să dăm cuvintelor noastre sonoritatea aplauzelor şi puterea de înduplecare a reclamei convinse şi cinstite: *O vizită la Maxy nu costă nimic; atelierele sunt deschise toată ziua; vizitaţi şi vă veţi convinge!*

TAXE PE AUTOMOBILISM

Se anunţă prin mesaj noi taxe pe automobile. Veniturile cari vor rezulta nu pot, desigur, să fie prea mari cu tot impozantul număr de asemenea vehicule în Capitală. E vorba, de bună seamă, de crearea unui venit durabil, iar nu de o măsură pentru stârpirea maşinilor, cum în grabă, şi greşit, s-a interpretat. Noile taxe nu constituie un act de „ţărănism“ al actualului guvern. Nu suntem în faţa unui îndemn retrograd şi constrângător, de întoarcere la brişcă şi la carul cu boi. Asemenea măsuri se iau, de la un timp, sub influenţa unui sentimentalism bine subvenţionat, numai în literatură, şi cu un rezultat, totdeauna, ineficace. Literaţii abandonează muza rustică şi o înşeală, de câte ori au prilejul, cu succes şi cu temperament. E timpul, deci, ca ţărănismul să treacă, din literatură, în politică şi în economie, şi, dacă nu ne înşelăm, chiar acesta e rostul noului regim. Asta nu înseamnă, însă, că ne îndrumăm spre idilele lui Coşbuc şi că, de-acum înainte, pe străzile Capitalei, maşina automobilă va fi privită ca un fel de „lucru dracului“ însufleţit şi mişcat de o forţă necurată. Taxa pe automobile nu trebuie şi nu va zădărnici epurarea circulaţiei. Taxa va privi automobilele de lux cari au cotropit, cu eleganţă e drept, Bucureştii. Căci din punctul de vedere al mulţimii vehiculelor de lux, capitala României ocupă, în chip paradoxal, al patrulea loc între metropolele Europei. Întrecem, sub acest raport, nobila şi vechea Vienă. Avem o categorie numeroasă de oameni înstăriţi, proprietari de maşini de agrement, şi cari vor fi constrânşi să cedeze statului, din surplusul lor, încă o infimă parte.

Noua taxă se va feri (şi trebuie să se ferească) de a izbi în maşinile de piaţă şi în cele de transportat mărfuri, căci e o chestie de umanitate şi de civilizaţie, şi de economie în toate privinţele, ca birjile, căruţele şi camioanele să dispară cât mai curând de pe asfaltul zdrenţăros al marilor oraşe. Aceasta, chiar într-un stat ţărănist, care va distinge uşor între taxe asupra automobilismului considerat ca un sport şi ca un lux, şi taxe asupra automobilelor, aceste unelte de biruit spaţiul şi de scurtat timpul.

Jean se înţelege cu Nicoară, şef de grup şi directorul ziarului, să candideze în Maramureş. Candidatul nu cunoştea ţinutul, decât din legenda întunecată a lui Dragoş Vodă. Porni însă, cu însufleţire, după ce mai culese cele câteva informaţiuni cari îi vor îngădui să se improvizeze orator înflăcărat al acelor locuri. Maramureş e o ţară pietroasă, acoperită de păduri, animată de fierăstraie şi exploataţiuni. Un program de asigurări în contra accidentelor de muncă i se desfăşură în minte. Locuitorii duc lipsă de făină şi mălai. În cuvinte, Jean avea să li le distribuie din belşug. Populaţia din târguri şi oraşe e evreiască, în majoritate. I se va adresa, deci, într-o nemţească alterată, din care şi-a notat cele câteva zeci de vocabule cari trebuiau scâlciate neapărat.

...Orăşelul se risipea pe un platou sterp, la umbra câtorva disproporţionate şi albe catedrale fără nici un stil. În rătăcirile-i repeţite, Jean descoperi şi o biserică românească, umilă, sfioasă, şi sfinţi şterşi. Apoi, mai mult din lemn decât din zid, o cazarmă dreptunghiulară, ca un munte geometric de cretă, în care s-ar fi putut adăposti oraşul tot. Restaurantul, apoi, în care îi fu cu neputinţă să capete apă de fântână, fiindcă de la descoperirea unui izvor fetid şi sălciu, nu se mai consuma decât unda lui binefăcătoare şi greţoasă, din care pricină tot ce era potabil, din porunca zânelor ofensate, secase până într-atât, că nu se mai găsea nici pentru spălat. Jean încercase să intre în vorbă cu chelnerii, cu fata care poartă coşul de pâine, cu trecătorii, cu patronul, cu casieriţa. Dar, fiindcă nu ştia ungureşte, se alesese cu un răspuns de silabe răspicate, şi fără replică. Vizită autorităţile. Funcţionarii vorbeau ardeleneşte. Cunoscu şi pe prefectul în trecere pe acolo, bucureştean. Un bărbat masiv, înalt ca un portal, cu figura de uriaş, cu pumnii enormi, care îi mărturisi, simplu şi clar, că alegerile, cu rezultat cu tot, au fost hotărâte de el, ca reprezentant al guvernului, în înţelegere cu şeful organizaţiei minoritare evreo-maghiare... Îl sfătui, prieteneşte, să renunţe, fiindcă nu va izbuti pesemne nici să îndeplinească ceea ce se numeşte depunerea candidaturii, ceea ce reclamă vreo cincizeci de semnături cetăţeneşti, necum să se facă ales deputat cu majoritate de voturi. Şi, fiindcă pe figura lui Jean ceti un început de protestare vehementă, „n-ai decât să încerci – adăogă – şi din parte-mi îţi urez deplin succes, va fi singurul mijloc să nu te plictiseşti în monotonia asta ostilă“. Îi lămuri că tipograful e liber să tipărească orice şi îi dădu chiar o recomandaţie pentru a-i obţine reducere de preţ. Sala de întrunire e liberă – „dar nu în seara asta când directoarea Şcolii profesionale a organizat un festival artistic“. Poţi să te duci unde vrei, în oraş, în comune, la unguri, la români, la evrei, şi dacă vei izbuti să te faci ascultat şi înţeles, uite, te proclam ales din oficiu! Şi prefectul îi dădu întâlnire peste câteva ore, la festival, strângându-i viguros mâna nervoasă şi albă în laba lui încăpătoare şi încordată.

Jean se refugie, din nou, pe o bancă în grădina publică, unde cel puţin putea să deseneze în nisip cu vârful bastonului tot felul de cuneiforme şi ieroglife, semne ale perplexităţii sale. Planurile şi iluziile cu cari pornise la drum se risipiseră fără să-i lase nici păreri de rău, ca şi cum ar fi fost nu hotărâri bărbăteşti, ci simple veleităţi distrate şi puerile. Sinceritatea bonomă a prefectului, cele văzute, apoi, de el însuşi, intuiţia sa, nu-i dădeau cuvânt să se îndoiască, să reacţioneze, să încerce.

Seara, între acestea, înainta din fundul aleelor, cu pipăiri de umbre plăpânde, cu apariţii line de stele renovate. Apoi, ca un adaos inevitabil, o goarnă izbucni stingerea, larg, grav, cu vibraţii de legendă. Se depărtau glasuri de copii întârziaţi. Jean fu învăluit ca într-o pace albastră. Îşi aminti de Bucureştiul nebunit de ziare şi de manifeste.

– Iată-mă în plină campanie electorală, – gândi el.

GUVERNUL ŞI FUNCŢIONARII

A fost una din temele de predilecţie ale campaniei liberale în alegeri: soarta vitregă pe care guvernul o pregăteşte funcţionărimii, prin decimare. Într-adevăr, noii miniştri au hotărât şi au executat, din primul moment, eliminarea inutililor. Diurnişti şi supranumerari şterşi de pe statele de salar, au restituit bugetului câteva sute de milioane. Această măsură n-a pricinuit nici o dezordine în servicii.

Iar în mica burghezie biurocratică nu s-a remarcat nici o înteţire de mizerie. Au fost concediaţi oameni inutili în birourile lor. Veritabili paraziţi bugetari, şi ale căror prelevări mensuale asupra veniturilor obşteşti nu constituiau, nicidecum, izvorul de trai unic. Totuşi, cu ajutorul presei liberale, s-a dat alarma în administraţia statului. În timpul operaţiilor electorale a fost vădită surda ostilitate a unei fluctuante fracţiuni de funcţionărime împotriva guvernului. Bineînţeles, pierderea în parte, sau în total, a tradiţionalei zestre guvernamentale, n-a influenţat – s-a văzut – întru nimic rezultatul alegerilor. Dimpotrivă. Expectativa forţată a administraţiei, care altădată era constrânsă să dea concurs efectiv guvernului, a contribuit la păstrarea atmosferei de puritate şi legalism în jurul urnelor.

Ar fi, însă, nedrept ca sentimentul de neîncredere a câtorva slujbaşi fără atribuţiuni să cuprindă masa muncitoare şi sărăcită a funcţionarilor publici. Un fior de nesiguranţă le străbate rândurile şi le întunecă memoria. Să amintim ceea ce nu trebuie să se uite: funcţionărimea a fost sărăcită şi umilită de d-l Vintilă Brătianu. El le-a cerut toate jertfele, de zece ani încoace, jertfe de foame şi răbdare. El le-a înmulţit rândurile, înăbuşindu-le cu favoriţi, cărora li s-a distribuit, în diurne şi subvenţii, leafa ce se cuvenea funcţionarului de carieră. Şi, în sfârşit, el a fost creatorul acelor ciocoimi biurocratice, nule, inutile şi hrăpăreţe, constituită în mafie de spionaj brătienist şi de tâlhărie sistematică, şi mai mult sau mai puţin legală, a averii statului.

Iar după toate acestea să nu se uite, fiindcă n-au trecut nici trei luni de atunci: tot d. Vintilă Brătianu a proclamat necesitatea economiilor bugetare şi, bineînţeles, tot pe seama funcţionarilor. Ştia ce face nesocotitul vistiernic care după un an de tratative cu străinătatea, aducea ţării un spor de sarcini de un miliard pe an; miliardul acesta trebuia economisit din lefurile funcţionarilor. Miliardul acesta, rezultat din revalorizări, nu poate fi ocolit. Pe lângă deficitul de şapte miliarde al d-lui Brătianu, acest miliard a fost, vrând-nevrând, înscris în cheltuielile neproductive ale anului 1929. Trebuie plătit. Fostul prim-ministru îl scotea din foamea funcţionarului strângându-i centura.

Noi ne-am gândit la fabuloasa avere a Brătienilor. Dar nu noi suntem guvernul, iar vremile sunt prea placide pentru asemenea drepte şi eroice remedii... Un amănunt mai mult: d. Brătianu îşi pusese în aplicare sinistrul proiect al economiilor concediind femeile diurniste din Ministerul Finanţelor. Acest misogin posac, acest impotent trist şi înăcrit, acest jumătate-om trimitea în cortegiul prostituţiei încă un contingent de femei cărora le smulgea carnetul de funcţionară şi le pregătea, inconştient, condicuţă de prostituată şi foaia de spital, inevitabilă.

Fireşte, peste toate considerentele sentimentale problema funcţionarilor rămâne acută şi întreagă. Informaţiunile noastre, însă, ne spun că guvernul nu se va depărta de îndatoririle sale de umanitate. În măsurile ce se vor lua, cifrele nu vor avea primul cuvânt. Pletora de funcţionari se va remedia treptat. Mai întâi, prin excluderea mandarinilor biurocratici inutili, prin împuţinarea lor raţională. Considerentele politice nu au ce căuta, deşi e vorba de acei funcţionari al căror rost e mai mult politic decât administrativ. Căci ţinta finală a guvernului e: scoaterea administraţiei din politică. Se vor suprima, apoi, din funcţiuni cumularzii. Ei vor fi reduşi, cum e şi drept, la o singură slujbă, deci la o singură leafă. Se va face o nouă repartiţie a funcţionarilor, prin descongestionarea unor servicii inutil aglomerate, şi prin încadrarea necesară a serviciilor neglijate. Această operaţiune, desigur, va fi aplaudată de toată lumea. Prin ea, îşi vor găsi întrebuinţare până şi diurniştii până azi fără atribuţiuni. E loc de muncă, destul, chiar în administraţia statului. Incuria e pricinuită de aglomerările fără rost. Şi se vor dicta măsuri pentru a evita fluxul viitorilor funcţionari şi îndrumarea naţiunii către alte munci mai productive. Faţă de problema funcţionarilor, lozinca guvernului actual rămâne: ordine şi umanitate. Fără concedierile sălbatice proiectate de d-l Vintilă Brătianu.

DE LA IDEOLOGIE LA ACŢIUNE

În sfârşit, Camerile lucrează. Nu se poate spune că nu s-a intrat în materie cu destulă repeziciune. Foarte curând, vom avea un buget votat şi, de bine de rău, un buget echilibrat. Ţara va izbuti să ispăşească greşelile şi neroziile financiare ale netrebnicului vistiernic, Vintilă Brătianu. Concomitent sosesc bune veşti din străinătate. Pelerinajul comic şi hidos al liberalilor, după un împrumut, a costat statul un miliard pe an: revalorizările. Cifra e înscrisă în noul buget. Nici sfruntatul şi patrioticul mincinos, Vintilă Brătianu, nu o mai poate tăgădui. Se pare, însă, că suntem pe cale de a căpăta şi târzia contravaloare a atâtor sacrificii anticipate: un împrumut, pe care aceeaşi netrebnicie a aceluiaşi Vintilă Brătianu a izbutit să-l determine cât mai precar cu putinţă: împrumutul *in extremis* al unui falit şi al unui suspect.

Revoltător şi extraordinar e faptul că, două luni de la prăbuşirea lor, liberalii sunt pretutindeni în ofensivă.

Ei, cari au născocit şi aplicat furtul de urne, violenţa şi crima în alegeri, se plâng că ultimele alegeri n-au fost libere.

Ei, banda de samsari şi de hoţi legali şi ilegali (ne dăm bine seama de sensul cuvintelor: hoţi legali şi ilegali comandaţi de sceleratul posac, de cămătarul sinistru, de maniacul avid, Vintilă) au cutezat să bâlbâie vagi învinuiri de necinste împotriva unui deputat ardelean din majoritate.

Şi în tot acest timp, creaturile şi agenţii acestei coterii de prădare a statului, rămaşi în posturile lor de observaţii şi de spionaj, rămaşi în ministere, rămaşi la Banca Naţională, rămaşi în instituţiile şi în întreprinderile publice, continuă opera lor de delaţiune şi de sabotare a funcţiunilor statului şi a actelor guvernului.

Ce face guvernul, faţă de această stare de lucruri?

Se pierde în consideraţiuni transcendente de artă politică, ori în construcţiuni teoretice asupra statului ţărănesc, ori în migăloase considerente de legalism aplicat?

Sau înţelege, bizuit pe imensa forţă şi pe marele prestigiu pe care i-l dau mulţimile (ţăranii, lucrătorii şi intelectualii) să pornească acţiunea producătorilor împotriva paraziţilor?

Căci uzurpatorii de ieri nu fac ideologie.

Uzurpatorii de ieri sunt conspiratorii de azi.

ŞAPTE MILIOANE

E mai uşor să compui o listă ministerială decât să numeşti un director la Teatrul Naţional. E mai uşor să realizezi economii bugetare de un miliard prăvălind în mizerie, în aventură şi în prostituţie mii de familii funcţionăreşti, decât să suprimi din socoteala risipelor inutile bacşişul unei cabotine... E vorba, fireşte, de cele şapte milioane lei, imperiala subvenţie oferită sub trecutul regim, d-nei Maria Ventura. O pârtie îngustă de poleială, de la Paris la Bucureşti, pentru minunatele picioare ale divei binevoind să calce solul natal şi inima noastră de lut, o dată pe an. Dacă darul acesta s-ar fi făcut din caseta particulară a vreunui prinţ de finanţă, sau autentic, am fi aplaudat şi am fi mulţumit gestului acesta de leonină împărţeală. Dacă acelaşi dar s-ar fi desprins dintr-o vistierie publică, potopită de monedă adevărată, publicul ar fi întâmpinat, poate, cu un surâs, uşurinţa dregătorilor. Trăim însă, ani grei de sărăcie, jaf şi scumpete. E foamete în nordul Olteniei şi în Basarabia de jos. Sute de funcţionari au rămas de sărbători fără slujbă. Producţia şi finanţele sunt în starea în care le-a lăsat bicisnicia d-lui Vintilă Brătianu. Şi în asemenea împrejurări, un mănunchi de impresari găsesc cu cale să smulgă d-lui Aurel Vlad, ministrul Artelor, şapte milioane pentru Maria, divina Mărioară. Iar când Consiliul de Miniştri suprimă din buget capitalul galanteriilor pe socoteala statului, asaltul impresarilor caută căi furişe pentru a petrece totuşi, prin tezaurul public, degetele fine şi experte ale Venturii.

Se zvoneşte că pe această chestiune, peste mizeria generală, ar interveni un acord sacru între partide. Căci în joc ar fi interesele superioare ale artei.

...Ale artei cu „r“ franţuzesc.

NOTE, COMENTARII, VARIANTE

1927

La începutul anului 1927 Ion Vinea era redactor parlamentar şi politic la *Adevărul*, funcţie pe care o deţinea din iunie 1926. El mai lucrase în redacţia vechii şi prestigioasei publicaţii în anii 1921-1922, când semnase mai ales cronici şi articole literare.

(p. 3) CITITORUL ŞI CARTEA

Adevărul, an. 40, nr. 13208, 8 ianuarie 1927, la rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. V.".

(p. 4) ANUL PARLAMENTAR

Adevărul, an. 40, nr. 13209, 10 ianuarie 1927. Semnat: „I. Vinea".

Bilanţul anului parlamentar 1927 este făcut în spiritul antiliberal şi antibrătienist caracteristic lui Vinea. Deşi liberalii nu mai erau la putere (din 30 martie 1926 puterea fusese preluată de un guvern condus de generalul Al. Averescu), influenţa Brătienilor în viaţa politică se menţinea la cote foarte importante.

(p. 7) D. C. ARGETOIANU DESPRE LEGEA PRESEI

Adevărul, an. 40, nr. 13211, 12 ianuarie 1927. Semnat: „I. V.".

Constantin Argetoianu (1871-1955), om politic cu o lungă şi sinuoasă carieră în viaţa publică de la noi. A fost membru fondator al Partidului Poporului, alături de generalul Al. Averescu. În 1923 se desparte de Averescu şi se apropie de partidul Naţional al lui N. Iorga. După fuziunea acestuia cu partidul Ţărănesc, în septembrie 1926, Argetoianu părăseşte Partidul Naţional, nemulţumit că nu i s-a rezervat un post de vicepreşedinte în noul partid constituit.

Vinea a manifestat o atitudine critică faţă de acest politician cu temperament puternic, foarte independent, şi cu un mod de exprimare direct şi brutal. Dar, între timp, gazetarul evoluează spre o atitudine mai echilibrată şi mai obiectivă, ceea ce se poate vedea din succesiunea portretelor pe care i le face lui C. Argetoianu de-a lungul anilor (vezi articolele *Cow-boy*, în vol. V, p.400; *Impresarul*, în vol. VI, p. 20).

(p. 10) ASIGURAREA NEGUSTORILOR

Adevărul, an. 40, nr. 13218, 20 ianuarie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 11) CONFLICTUL DINTRE LIBERALI ŞI GUVERN

Adevărul, an. 40, nr. 13218, 20 ianuarie 1927. Semnat: „Ald.“.

La începutul anului 1927 în sânul Partidului Poporului, aflat la guvernare, se dezvoltă un curent de emancipare de sub tutela Brătienilor. Promotorul acestui curent era Mihail Manoilescu, subsecretar de stat la Ministerul de Finanţe. Vizita lui Manoilescu în Italia – la care face referire Vinea - avea ca scop o intervenţie pe lângă Mussolini în favoarea ratificării de către Italia a Tratatului de la Paris privind unirea Basarabiei cu România.

(p. 12) PRIMA ŞEDINŢĂ DE DUPĂ VACANŢĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13220, 22 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

O dată cu redeschiderea lucrărilor Parlamentului, Vinea îşi reia rubrica „Buletinul Camerei“. Sub titlul rubricii figurează şi menţiunea „Incinta“, care uneori devine ea însăşi titlu al rubricii.

(p 13) PROIECTUL REORGANIZĂRII C. F. R.

Adevărul, an. 40, nr. 13221, 23 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p.15) ŞEDINŢA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI

Adevărul, an. 40, nr. 13222, 26 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 16) CRITICILE ADUSE PRIOIECTULUI DE ORGANIZARE A C. F. R.

Adevărul, an. 40, nr. 13224, 28 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 17) SOLIDARITATEA PARTIDELOR FAŢĂ DE DECIZIA TRIBUNALULUI ARBITRAL DIN PARIS

Adevărul, an. 40, nr. 13225, 29 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea“.

În legătură cu recunoaşterea internaţională a Tratatului de la Trianon, România a întâmpinat dificultăţi mulţi ani după semnarea acestuia, în 1920. Contele Appony, reprezentantul Ungariei la Liga Naţiunilor, a ridicat problema pretenţiilor de revizuire a Tratatului, dar a primit replica strălucită şi categorică a lui N. Titulescu. Ulterior, „optanţii” unguri, nemulţumiţi de decizia luată la Geneva, au recurs la Tribunalul Arbitral din Paris, unde reprezentanţii României au ridicat incidentul de incompetenţă, deoarece nu se putea admite rejudecarea unei cauze judecate deja. În ţară, Adunarea Deputaţilor, în şedinţa din 29 ianuarie 1927, a emis o moţiune prin care nu recunoştea competenţa Tribunalului Arbitral de la Paris în chestiunea optanţilor maghiari, moţiune semnată de reprezentanţii tuturor partidelor politice.

(p. 18) COMUNICĂRI ŞI CONTINUAREA DISCUŢIEI PROIECTULUI DE REORGANIZARE C. F. R.

Adevărul, an. 40, nr. 13226, 30 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 19) [ZIUA CELOR TREI GENERALI]

Adevărul, an. 40, nr.13227, 1 februarie 1927; fără titlu, la rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 21) ISTORICUL TRATATULUI FRANCO-ROMÂN

Adevărul, an. 40, nr. 13227, 1 februarie 1927. Semnat: „I. V. “.

(p. 23) DOUĂ ÎNFRÂNGERI LIBERALE

Adevărul, nr. 40, nr. 13229, 3 februarie 1927; rubrica „Buletinul Parlamentar“. Semnat: „I. Vinea“.

Liga Apărării Naţional-Creştine (L.A.N.C.), organizaţie politică de dreapta, înfiinţată de A. C. Cuza în 1923, la Iaşi, a participat pentru prima oară la alegeri în anul 1926, obţinând un procent de voturi care i-a permis să fie reprezentată în Parlament prin zece deputaţi.

(p. 24) INCINTA CAMEREI PE ZIUA DE IERI

Adevărul, an. 40, 13231, 5 februarie 1927. Semnat: „I. Vinea“.

După venirea la putere a guvernului generalului Averescu, relaţiile dintre acesta şi opoziţie au cunoscut o evoluţie sinuoasă. Partidul Naţional-Ţărănesc nu vedea cu ochi buni o colaborare cu averescanii, pe care-i suspectau că fac jocul liberalilor. Pentru a „testa“ gradul de independenţă al guvernului faţă de liberali, Ion Mihalache a făcut, cu prilejul unei adunări desfăşurate la Craiova pe 24 ianuarie 1927, o declaraţie incendiară împotriva „actului de la 4 ianuarie“ (renunţarea principelui Carol la tron). Reacţia guvernului a fost extrem de promptă: a interzis publicarea declaraţiei vicepreşedintelui Partidului Naţional-Ţărănesc şi a confiscat ziarele care o tipăriseră.

Cum arată şi Vinea în cronica sa, Averescu a vorbit în faţa Parlamentului ferm şi netulburat, afirmând: „Chestiunea dinastică este închisă şi orice discuţiuni asupra ei nu pot decât să ducă unele spirite în rătăcire [...]. Deasupra tuturor legilor se ridică legea siguranţei statului“. După acest episod punţile de colaborare între Partidul Naţional-Ţărănesc şi guvern s-au rupt. (Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu. *Istoria Românilor în secolul XX*, Bucureşti, Editura Paideia, 1999, p. 173-174.)

(p. 27) [DISCURSUL D-LUI D. R. IOANIŢESCU]

Adevărul, an. 40, nr. 13233, 8 februarie 1927; fără titlu, la rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 28) ÎNFIINŢAREA FABRICILOR DE LOCOMOTIVE

Adevărul, an. 40, nr. 13234, 9 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 29) VOTAREA LEGII FABRICILOR DE LOCOMOTIVE

Adevărul, an. 40, nr. 13235, 10 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 30) ÎNFIINŢAREA INSTITUTULUI DE HIGIENĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13236, 11 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 31) COMUNICĂRI ŞI INTERPELĂRI

Adevărul, an. 40, nr. 13237, 12 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 32) MAŞINA DE VOTARE DE LEGI FUNCŢIONEAZĂ BINE

Adevărul, an. 40, nr. 13238, 13 februarie 1927; rubrica “Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 33) CAUZELE EŞUĂRII VASELOR S. M. R.

Adevărul, an. 40, nr. 13240, 16 februarie 1927; rubrica “Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

Din cauza unei furtuni pe Marea Neagră, vapoarele „Împăratul Traian“ şi „Durostor“ ale Societăţii Maritime Româneşti au eşuat în ziua de 15 februarie 1927, la Comorova, lângă Tuzla, fără a se înregistra victime omeneşti.

Luându-se furat de condei, cronicarul parlamentar n-a mai răspuns titlului anunţat – pe tema căruia au avut loc câteva interpelări în Cameră – şi s-a lansat într-un pamflet împotriva ministrului de Finanţe, I. Lapedatu.

(p. 35) INTERPRETAREA LEGII AGRARE

Adevărul, nr.40, nr. 13241, 17 februarie 1927; rubrica “Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

Vezi nota de mai sus.

(p. 35) NEVOILE INVALIZILOR ŞI ORFANILOR DE RĂZBOI

Adevărul, an. 40, nr. 13242, 18 februarie 1927; rubrica “Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

Din nou, Vinea se abate de la titlul propus de ziar. În ziua de 16 februarie s-au discutat în Cameră aspecte ale Legii agrare şi modificarea unor articole din Legea I.O.V.R. (Invalizi, orfani şi văduve de război).

(p. 36) AMNISTIEREA DELICTELOR ELECTORALE

Adevărul, an. 40, nr. 13243, 19 februarie 1927; rubrica “Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 38) ASISTENŢA INVALIZILOR, ORFANILOR ŞI VĂDUVELOR

Adevărul, an. 40, nr. 13244, 20 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei“. semnat: „I. Vinea“.

(p. 38) ACŢIUNEA DR-ULUI LUPU

Adevărul, an. 40, nr. 13245, 22 februarie 1927. Semnat: „Ald.“.

Dr. Nicolae Lupu (1876-1946), politician cu o lungă carieră în viaţa publică. La început a făcut parte din Partidul Liberal, pe care l-a părăsit în anii primului război mondial. S-a bucurat de simpatia socialiştilor şi numele lui a figurat adesea în ziarele lui Cocea, unde Vinea era colaborator. După război, a devenit lider al Partidului Ţărănesc (1924-1926), cea mai combativă forţă a opoziţiei antiliberale. În 1926, când a avut loc fuziunea Partidului Ţărănesc cu Partidul Naţional, dr. N. Lupu a votat împotrivă. A rămas în continuare nemulţumit de felul în care Iuliu Maniu conducea Partidul Naţional Ţărănesc, nou creat.

În articolul lui Vinea, dr. N. Lupu evocă momentul – recent la acea dată – când ultima picătură a umplut paharul nemulţumirii sale: la 24 ianuarie 1927, Ion Mihalache a făcut o declaraţie incendiară privind criza dinastică, în urma căreia Parlamentul şi premierul Averescu i-au pus la punct cu severitate pe naţional-ţărănişti (vezi articolul *Incinta Camerei în ziua de ieri*, p. 24 şi nota de la p. 573 În consecinţă, dr. N. Lupu a iniţiat o sciziune în Partidul Naţional-Ţărănesc, părăsind partidul împreună cu un grup de politicieni importanţi; la 19 februarie 1927 el a înfiinţat, împreună cu aceştia, Partidul Ţărănesc.

(p. 41) REORGANIZAREA I.O.V.-ULUI

Adevărul, an. 40, nr. 13246, 23 februarie 1927, rubrica “Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 42) PROIECTUL I.O.V. A FOST LUAT ÎN CONSIDERARE

Adevărul, an. 40, nr. 13247, 24 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. Vinea".

(p. 43) DECLARAŢIA D-LUI DR. LUPU LA CAMERĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13248, 25 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat; „I. Vinea".

În legătură cu sciziunea Partidului Naţional-Ţărănesc iniţiată de dr. N. Lupu vezi nota de mai sus.

(p. 45) COMUNICĂRI ŞI INTERPELĂRI

Adevărul, an. 40, nr. 13249, 26 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat; „I. Vinea".

(p. 46) MANIFESTAŢIA PARLAMENTULUI PENTRU RATIFICAREA ITALIEI

Adevărul, an. 40, nr. 13260, 11 martie 1927. Semnat: „I. V.".

Recunoaşterea internaţională a unirii Basarabiei cu România, adică ratificarea Tratatului de la Paris semnat în 20 octombrie 1920,. a avut loc cu întârziere: Marea Britanie l-a ratificat în 1922, Franţa în 1924, iar Italia abia în martie 1927. Bucuria românilor şi manifestaţiile, în Parlament şi pe stradă, erau deci justificate.

(p. 47) SOC. I.A.R. ŞI CHESTIA AVIOANELOR

Adevărul, an. 40, nr. 13261, 12 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V.".

(p. 48) UN INCIDENT CU DEDESUBTURI

Adevărul, an. 40, nr. 13262, 13 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. Vinea".

(p. 50) ŞEDINŢA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI

Adevărul, an. 40, nr. 13263, 15 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V.".

(p. 51) ORGANIZAREA CAMERELOR DE MUNCĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13264, 16 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V."

(p. 52) ORGANIZAREA CAMERELOR DE MUNCĂ [2]

Adevărul, an. 40, nr. 13265, 17 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V.".

(p. 53) LEGEA CAMERELOR DE MUNCĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13266, 18 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. Vinea".

(p. 54) CHESTIUNEA AVIOANELOR ŞI COMISIOANELOR DATE SOC. I.A.R.

Adevărul, an. 40, nr. 13267, 19 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V.".

(p. 55) DISCUŢIA PROIECTULUI CAMERELOR DE MUNCĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13268, 20 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V.".

(p. 56) ŞEDINŢA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI

Adevărul, an. 40, nr. 13269, 22 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V.".

La 19 martie 1927, Ion Lapedatu, ministru de Finanţe, demisionează; în locul său, primul-ministru, generalul Al. Averescu, preia şi Finanţele.

(p. 57) SALUTUL PENTRU ESCADRA ŞI POPORUL FRANCEZ

Adevărul, an. 40, nr. 13270, 23 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V.".

(p. 58) CHESTIA TABERELOR DE INSTRUCŢIE

Adevărul, an. 40, nr. 13271, 24 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „V.".

(p. 58) ÎN MEMORIA LUI SANDU-ALDEA

Adevărul, an. 40, nr. 13272, 25 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „V.".

(p. 59) INGERINŢELE DE LA TELEORMAN PROVOACĂ SCANDALURI

Adevărul, an. 40, nr. 13273, 26 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V.".

(p. 60) GUVERNUL ŞI AGITAŢIILE STUDENŢEŞTI

Adevărul, an. 40, nr. 13276, 30 martie 1927. Semnat: „I.V.“

(p. 61) DEZACORDUL ÎNTRE D-NII CUZA ŞI ILIESCU

Adevărul, an. 40, nr. 13277, 31 martie 1927; rubrica “Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

În cadrul Ligii Apărării Naţional-Creştine, organizaţie studenţească cu caracter fascist, au loc în primăvara anului 1927 neînţelegeri între unii membri şi preşedinte, autoritarul profesor A. C. Cuza. Acest conflict va genera sciziunea Ligii.

(p. 63) OPOZIŢIA PROTESTEAZĂ CONTRA INGERINŢELOR DIN TELEORMAN

Adevărul, an. 40, nr. 13278, 1 aprilie 1927. Semnat: „I.V.“

(p. 65) LEGEA ORGANIZĂRII PESCĂRIILOR

Adevărul, an. 40, nr. 13280, 3 aprilie 1927. Semnat: „I. V.“.

(p. 67) DISCUŢIA LEGII CONSTRUCŢIILOR

Adevărul, an. 40, nr. 13284, 8 aprilie 1927; rubrica „Incinta“. Semnat: „I. V.“.

(p. 68) COMUNICĂRI ŞI INTERPELĂRI

Adevărul, an. 40, nr. 13285, 9 aprilie 1927; rubrica „Incinta“. Semnat: „I. V.“.

(p. 69) VOTAREA LEGII CAMERELOR AGRICOLE

Adevărul, an. 40, nr. 13286, 10 aprilie 1927; rubrica „Incinta“. Semnat: „I. V.“.

După câteva luni de la înfiinţarea sa, Partidul Naţional-Ţărănesc a fost confruntat cu o serie de mişcări de sciziune. În februarie 1927, a părăsit partidul dr. N. Lupu împreună cu un grup, fondând Partidul Ţărănesc. În martie, scriitorul Ion Agârbiceanu, directorul ziarului *Patria*, a plecat din PNŢ şi a aderat la Partidul Poporului. Tot la Partidul Poporului a trecut şi gruparea lui Nicolae Filipescu, în aprilie acelaşi an.

Ion Vinea avea dreptate când spunea că aceste sciziuni n-au afectat în mod serios P.N.Ţ. care era perceput de o bună parte a opiniei publice ca o serioasă forţă de opoziţie faţă de dominaţia liberală.

(p. 70) DISCUŢIA LEGII CHIRIILOR

Adevărul, an. 40, nr. 13288, 13 aprilie 1927; rubrica „Incinta“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 72) LEGEA CHIRIILOR LA CAMERĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13289, 14 aprilie 1927; rubrica “Incinta“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 73) TRATATUL ITALO-MAGHIAR ÎN DISCUŢIA CAMEREI

Adevărul, an. 40, nr. 13290, 15 aprilie 1927; rubrica “Incinta“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 74) LEGEA TIMBRULUI ÎN DISCUŢIA CAMEREI

Adevărul, an. 40, nr. 13291, 16 aprilie 1927; rubrica “Incinta“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 76) ULTIMELE ŞEDINŢE ALE PARLAMENTULUI

Adevărul, an. 40, nr. 13292, 17 aprilie 1927; rubrica „Incinta“. Semnat: „I. V.“.

(p. 77) FRĂMÂNTĂRI AVERESCANE

Adevărul, an. 40, nr. 13296, 22 aprilie 1927. Semnat: „Ald.“.

(p. 79) EXODUL DIN CAPITALĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13298, 24 aprilie 1927. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 80) PLATFORMA OLIGARHIEI

Adevărul, an. 40, nr. 13304, 3 mai 1927. Semnat: „I. V.“.

(p. 82) NEIZBUTIRI

Adevărul, an. 40, nr. 13305, 4 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru“. Semnat: „I. Vinea“.

Gabrielle D'Annunzio (1863-1938), scriitor italian, a impresionat opinia publică prin personalitatea sa paradoxală, în viaţă ca şi în artă: aristocrat şi inconformist, estet şi om de acţiune. Ideologia naţionalistă care i-a motivat participarea în forţă la primul război mondial (în fruntea unui detaşament de voluntari naţionalişti a asediat şi ocupat oraşul Fiume, azi Rjeka) l-a apropiat, după război, de Mussolini şi de fascism.

(p. 83) ÎN CONTRA ALBILOR

Adevărul, an. 40, nr. 13309, 8 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. V.".

(p. 84) ŞEDINŢA ADUNĂRII NAŢIONALE

Adevărul, an. 40, nr. 13311, 12 mai 1927. Semnat: „I. Vinea".

Acest articol, publicat pe prima pagină a ziarului, sub titlul generic „Ziua solemnă de ieri", consemnează solemnitatea care a avut loc în Parlament cu ocazia sărbătoririi semicentenarului Independenţei României.

(p. 85) RIDICAREA STĂRII DE ASEDIU

Adevărul, an. 40, nr. 13312, 13 mai 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V.".

(p. 86) PUTEREA ÎNTUNERICULUI

Adevărul, an. 40, nr. 13312, 13 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. V.".

(p. 87) UN ROMAN NOU

Adevărul, an. 40, nr. 13313, 14 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. V.".

Concepţia lui Vinea despre literatură este marcată de o subiectivitate specifică poeţilor. Fin cunoscător şi iubitor de literatură, el refuză să vadă istoria triumfală a romanului modern. Mereu în căutarea „artei", adică a expresivităţii poetice – la fel ca Arghezi care respingea realismul capodoperei lui Rebreanu, *Ion* – Vinea se închină exclusiv liricii: „Singurul gen literar e poemul". (A se vedea, în acest sens, şi articolul *Romanul*, în vol. VI al ediţiei noastre, p.12).

(p. 88) D. VINTILĂ BRĂTIANU DESPRE LEGEA ARMONIZĂRII

Adevărul, an. 40, nr. 13316, 18 mai 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. Vn.".

(p. 90) PENTRU DOCUMENT

Adevărul, an. 40, nr. 13317, 19 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. V.".

Alexandru Marghiloman (1854-1925), jurist şi politician, personalitate marcantă a Partidului Conservator. A fost de mai multe ori ministru. În timpul războiului, convingerile sale filo-germane l-au determinat să accepte şefia guvernului rămas la Bucureşti în timpul ocupaţiei germane. Acest act a însemnat compromiterea definitivă şi sfârşitul carierei sale politice.

Cum se vede din articolul lui Vinea, nici trecerea timpului – aproape un deceniu – şi nici moartea sa (murise în 1925) nu au atenuat reacţia negativă a lumii româneşti faţă de Marghiloman, încât volumul său de amintiri, *Note politice*, a fost interzis.

Pledoaria lui Vinea pentru „document", adică pentru genul memorialistic, slab reprezentat la noi la acea dată, sună astăzi deosebit de actual, confirmând profeţia din final: „Tendinţa vremurilor e înspre memorii şi monografii".

(p. 91) CRITICILE D-LUI IORGA LA LEGEA ARMONIZĂRII

Adevărul, an. 40, nr. 13317, 19 mai 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V.".

(p. 91) DISCUŢIA LEGII ARMONIZĂRII SALARIILOR

Adevărul, an. 40, nr. 13318, 20 mai 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V.".

(p. 93) STABILIZAREA LEULUI ŞI CRIZA ECONOMICĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13319, 21 mai 1927; rubrica „Buletinul Camerei". Semnat: „I. V."..

(p. 95) ŞCOALA ROMÂNEASCĂ DIN TURTUCAIA

Adevărul, an. 40, nr. 13321, 24 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. V.".

(p. 95) IZBÂNDA OMULUI

Adevărul, an. 40, nr. 13322, 25 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. Vinea".

Charles Lindbergh (1902-1972), aviator american, a realizat prima traversare a Oceanului Atlantic, de la vest la est, într-un zbor fără escală New York–Paris, la 21 mai 1927, parcurgând 5800 km în 33 ore şi 27 minute.

(p. 96) CĂMINUL INTELECTUAL

Adevărul, an. 40, nr. 13323, 26 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. V.".

Alexandru Constantinescu (1859-1926), avocat şi om politic liberal, a deţinut portofolii de ministru în aproape toate guvernările liberale. Era cunoscut în epocă sub porecla „Porcu", datorată volumului său supraponderal.

Vinea şi-a revărsat şi asupra lui antipatia faţă de liberali, încondeindu-l într-un pamflet în 1919 (v. *Porcul în capcană*, în vol. IV, p. 292 şi nota respectivă), dar cu timpul atitudinea critică i s-a mai îmblânzit, ajungând acum chiar să recunoască în pitorescul personaj un protector al intelectualilor; e drept, gestul e postum.

(p. 97) ÎNCHIDEREA SESIUNII EXTRAORDINARE

Adevărul, an. 40, nr. 13324, 27 mai 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 100) CULTURĂ ŞI SPORT

Adevărul, an. 40, nr. 13325, 28 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. V.".

(p. 101) FALSA NUMĂRĂTOARE A POPULAŢIEI

Adevărul, an. 40, nr. 13326, 29 mai 1927. Semnat: „I. Vn.".

(p. 102) ISPITIREA DE PE DÂMBOVIŢA

Adevărul, an. 40, nr. 13327, 31 mai 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 105) O INIŢIATIVĂ CULTURALĂ

Dr. N. Lupu era la data aceea Preşedintele Partidului Ţărănesc, recent desprins din Partidul Naţional-Ţărănesc (vezi nota de la p. 578. Iniţiativa culturală la care se referă Vinea este înfiinţarea Teatrului Muncitoresc din cartierul Giuleşti.

(p. 106) CÂINII DIN BUCUREŞTI

Adevărul, an. 40, nr. 13330, 4 iunie 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. Vinea".

(p. 107) ZMEI ŞI CĂPCĂUNI

Adevărul, an. 40, nr. 13331, 5 iunie 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. Vinea".

(p. 108) NOTE DESPRE PLAGIAT

Adevărul, an. 40, nr. 13338, 14 iunie 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. Vinea".

(p. 109) PREVENIREA INGERINŢELOR

Adevărul, an. 40, nr. 13339, 15 iunie 1927. Semnat: „I. V.".

În vara anului 1927 au avut loc la noi evenimente politice majore. Boala Regelui Ferdinand, fără şanse de vindecare, l-a determinat pe generalul Averescu, prim-ministru la data aceea, să iniţieze tratative secrete cu principele Carol, aflat în exil, în vederea rediscutării succesiunii regale. Profitând de aceasta, Partidul Liberala a declanşat campania de răsturnare a guvernului Averescu. În 4 iunie generalul s-a văzut silit să-şi prezinte demisia. A fost format, în grabă, un guvern condus de Barbu Ştirbei, favoritul Reginei Maria, guvern cu o existenţă foarte scurtă: până în 20 iunie.

Dizolvarea Parlamentului a însemnat pregătirea unor noi alegeri.

(p. 110) DARUL LUI EMINESCU

Adevărul, an. 40, nr. 13340, 16 iunie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 112) EXPOZIŢIA CĂRŢII

Adevărul, an. 40, nr. 13342, 18 iunie 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „V.".

(p. 113) FONDURI SECRETE

Adevărul, an. 40, nr. 13343, 19 iunie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 113) ÎNTRERUPEREA LA MESAJ

Adevărul, an. 40, nr. 13346, 23 iunie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 115) CRITICUL

Adevărul, an. 40, nr. 13347, 25 iunie 1927; rubrica „Carnetul nostru". Semnat: „I. V.".

Cum se ştie, receptarea operei argheziene de către contemporani a constituit o adevărată „bătălie" (Dorina Grăsoiu) în care adversarii au fost mai numeroşi decât aliaţii.

Ion Vinea, spirit modernist prin excelenţă, a apreciat fără greş lecţia de înaltă artă a poeziei lui Arghezi, publicându-l în *Contimporanul* şi apărându-l de detractori. Cel vizat aici e tânărul Mircea Eliade, autorul unui articol critic publicat la apariţia volumului *Cuvinte potrivite* (*Poezia lui Tudor Arghezi*, în *Cuvântul*, an. III, nr. 788, 19 iunie 1929). Din atitudine de frondă sau din eroare de gust estetic, Eliade califică în termeni de-a dreptul batjocoritori creaţia lui Arghezi: „sentimentalism ieftin, învechit, dezlânat", „filozofie de manual gimnazial", „prost gust", „mahalagism idealist".

(p. 116) DECLARAŢIILE D-LUI BRĂTIANU

Adevărul, an. 40, nr. 13349, 26 iunie 1927. Semnat: „V.".

Guvernul Barbu Ştirbei, care a înlocuit guvernul generalului Averescu în vara anului 1927 (vezi nota la articolul *Prevenirea ingerinţelor*, p. 582), a condus ţara numai două săptămâni, între 4 iunie şi 20 iunie. Barbu Ştirbei, care era mai mult un politician de culise, dar foarte devotat familiei regale, n-a fost decât un pion în mâna cumnatului său, inteligentul şi abilul Ionel Brătianu. Liberalii erau pregătiţi să vină din nou la putere, iar Regele Ferdinand, foarte bolnav, a fost uşor de convins să renunţe la guvernul de colaborare al lui Ştirbei şi, fără să mai discute cu liderii politici, l-a numit, în ziua de 21 iunie, pe Ionel Brătianu în funcţia de preşedinte al Consiliului de Miniştri. Imediat, Ionel Brătianu a iniţiat campania electorală.

(p. 117) CÂNTECUL DE RUŞINE

Adevărul, an. 40, nr. 13352, 30 iunie 1027. Semnat: „I. Vn.".

(p. 118) TOCMEALA ÎN JURUL AMNISTIEI

Adevărul, an. 40, nr. 13356, 5 iulie 1927. Semnat: „Ald."

(p. 119) LIMBA DIPLOMATICĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13357, 6 iulie 1927. Semnat: „I. V.".

Foarte interesant acest articol pe tema prestigiului internaţional al limbilor. Vinea, mare admirator al culturii franceze, credea – în 1927 – că supremaţia limbii franceze ca limbă internaţională se datorează marii culturi franceze, dar şi cultivării artei conversaţiei în Franţa. El înregistrează şi primul moment de criză al prestigiului limbii franceze, în 1918, la semnarea păcii, când Wilson şi Lloyd George au obţinut redactarea tratatelor atât în franceză, cât şi în engleză.

(p. 120) UN ORDIN SUBVERSIV

Adevărul, nr. 40, nr. 13367, 17 iulie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 122) CÂND CALCI ÎN STRĂCHINI...

Adevărul, an. 40, nr. 13368, 18 iulie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 123) DESCHIDEREA PARLAMENTULUI

Adevărul, an. 40, nr. 13368, 18 iulie 1927. Semnat: „I. Vinea".

Alegerile din vara anului 1927 s-au desfăşurat într-o atmosferă tensionată, sub semnul crizei dinastice provocate de boala Regelui. Cu ajutorul Ministerului de Interne care a condus alegerile în forţă, liberalii au câştigat confortabil.

Deschiderea noului Parlament a avut loc în ziua de 17 iulie, în loc de 27 iulie cum fusese planificat iniţial, deoarece moartea Regelui putea surveni în orice moment. Lucrările de validare s-au desfăşurat într-un ritm alert, în şedinţe prelungite, astfel că pe 19 iulie Parlamentul a fost declarat legal constituit. Peste 4 ore s-a anunţat oficial moartea Regelui Ferdinand.

Acesta este ultimul articol publicat de Vinea în *Adevărul*. Moartea Regelui a bulversat viaţa politică şi probabil a contribuit la schimbarea opţiunilor gazetarului. În toamnă, când îşi reia activitatea publicistică, el începe o colaborare la publicaţiile lui Pamfil Şeicaru.

(p. 124) DOI LORZI CARI S-AU IGNORAT

Cuvântul, an. III, nr. 854, 3 septembrie 1927. Semnat: „I. V.".

În toamna anului 1927, Vinea începe să colaboreze la ziarul *Cuvântul* al lui Pamfil Şeicaru. Cei doi se cunoscuseră cu un deceniu în urmă, în redacţia ziarului *Arena*; erau amândoi tineri, inteligenţi, ambiţioşi şi se pare că între ei s-a închegat o relaţie de prietenie şi stimă. Ulterior însă, drumurile lor politice şi sociale se despart şi Vinea începe să se delimiteze de Pamfil Şeicaru (vezi articolul *O trepanaţie*, vol. V, p. 175 şi nota respectivă). Cariera de gazetar a lui Pamfil Şeicaru se lansează o dată cu asocierea cu Titus Enacovici, om cu mulţi bani, care finanţează ziarul *Cuvântul*. Când Vinea se orientează spre *Cuvântul*, ziarul avea deja un profil bine cristalizat şi faima unor scandaluri de presă. Printre colaboratori se numărau Nae Ionescu, Mihail Sebastian, Mircea Eliade, Perpessicius.

Articolul de faţă se referă la o problemă gravă de politică externă. Lordul Rothermere, posesorul unui trust de presă în Anglia, S.U.A. şi Canada, a iniţiat o campanie de presă prin care contesta Tratatul de la Trianon. Faţă de această atitudine, România s-a opus prin vocea lui Nicolae Titulescu, beneficiind şi de sprijinul partenerilor din Mica Antantă.

(p. 126) CONRUPĂTORUL

Cuvântul, an. III, nr. 855, 4 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

Vintilă Brătianu, politician marcant al partidului Liberal, l-a secondat pe fratele său Ionel Brtătianu în majoritatea guvernelor conduse de acesta, îndeplinind funcţia de ministru de Finanţe. Şi acum, în scurta guvernare liberală din 1927, el revenise în guvern cu acelaşi portofoliu. Reacţia lui Vinea ţine de atitudinea lui constant antiliberală, potenţată de o antipatie la fel de constantă faţă de Brătieni, pe care i-a încondeiat în multe pamflete.

(p. 128) ÎNTRE AFACERI ŞI EPIDEMII

Cuvântul, an. III, nr. 856, 5 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

Tratatul de pace semnat la Bucureşti după încheierea primului război balcanic a dat satisfacţie României, care a primit, în Dobrogea, aşa-numitul Cadrilater (judeţele Durostor şi Caliacra).

(p. 130) VIESPARUL

Cuvântul, an. III, nr. 859, 8 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 131) REŞEDINŢE DE VARĂ

Cuvântul, an. III, nr. 860, 9 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 133) AVANGARDĂ

Cuvântul, an. III, nr. 861, 10 septembrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 134) LEUL ŞI LIRETA

Cuvântul, an. III, nr. 861, 10 septembrie 1927. Semnat: „Vn.".

(p. 136) METAMORFOZA TÂNĂRULUI WOLF

Cuvântul, an. III, nr. 862, 11 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 138) OPERA CUVINTELOR

Cuvântul, an. III, nr. 866, 15 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 140) PROZA ROMÂNEASCĂ A LUI ADRIAN MANIU

Cuvântul, an. III, nr. 869, 18 septembrie 1927. Semnat: „B. Iova".

Acesta este al patrulea articol despre Adrian Maniu scris de Vinea: a recenzat, în 1915, poemul *Salomeea* (în ediţia noastră vol. IV, p. 102) şi apoi, în 1920, volumul *Din paharul cu otravă* (vol. V, p. 42), după care, în 1923, a publicat în *Contimporanul* un articol elogios cu titlul *Arta lui Adrian Maniu* care a avut răsunet în epocă (vol. V, p. 353 şi nota respectivă).

Întrucât volumul lui Adrian Maniu la care se face acum referire reprezenta o reeditare a prozelor scurte cuprinse în culegerea *Din paharul cu otravă*, Vinea a topit în textul din *Cuvântul* o mare parte a vechii sale cronici, inclusiv citatele selectate atunci (vezi vol. V, p.42).

În general, în perioadele de intensă gazetărie politică Vinea scrie foarte puţine articole pe teme literare, dar, oricât de rare ar fi intervenţiile acestea, ele arată că scriitorul rămâne un observator atent al vieţii culturale, un comentator avizat şi original al literaturii. În acest spirit, am inclus în volumul de faţă cronica la reeditarea lui Adrian Maniu, deşi am fi putut la fel de bine s-o considerăm o variantă a textului publicat cu şapte ani în urmă.

(p. 142) ULTIMELE ISPRĂVI

Cuvântul, an. III, nr. 871, 20 septembrie 1927. Semnat: „V.".

(p. 144) PARTIDUL ÎNARMAT

Cuvântul, an. III, nr. 873, 22 septembrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 146) PREGĂTIREA CONGRESULUI LATIN

Cuvântul, an. III, nr. 874, 23 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 148) NEGUSTORII ÎN TEMPLU

Cuvântul, an. III, nr. 876, 25 septembrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 149) MATCH

Cuvântul, an. III, nr. 877, 26 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

William Harrison Dempsey, (1895-1983), celebru boxeur american, cunoscut şi sub numele de Jack. A fost campion mondial la categoria grea între 1919–1927,remarcându-se printr-un stil de joc combativ şi spectaculos, caracterizat prin forţa deosebită a loviturilor care conducea frecvent la victoria prin *Knock-aut*. A devenit un mit în imaginaţia mulţimii de admiratori, iar cineaştii n-au întârziat să-l facă erou de film. Vinea se referă la meciul celebru prin care Dempsey a pierdut titlul mondial în favoarea lui Tunney.

(p. 150) MAZÂLIRI

Cuvântul, an. III, nr. 878, 27 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 152) TIFLELE *SORELLEI*

Cuvântul, an. III, nr. 879, 28 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

Italia, *sorella* noastră latină, cum o numeşte cu ironie Vinea, a amânat ratificarea Tratatului de la Paris, din 1920, până în martie 1927, fiind ultima ţară semnatară. Bucuria românilor la semnarea Tratatului s-a manifestat prin festivităţi antifasciste în Parlament şi pe stradă (vezi articolul *Manifestaţia Parlamentului pentru ratificarea Italiei*, p. 46), dar Italia a continuat să fie ostilă intereselor româneşti în conflictele de interese cu Ungaria (despre chestiunea „optanţilor" maghiari a se vedea articolul *Solidaritatea partidelor faţă de decizia Tribunalului Arbitral din Paris*, p. 17 şi nota respectivă).

(p. 154) ORDINEA ANARHICĂ

Cuvântul, an. III, nr. 881, 30 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 156) ZVÂRCOLIRI

Cuvântul, an. III, nr. 882, 1 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 157) EXAMEN POLITIC

Cuvântul, an. III, nr. 885, 4 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 159) CAMPANIA CULTURALĂ

Cuvântul, an. III, nr. 886, 5 octombrie 1927. Semnat: „I. V.“.

(p. 161) ÎNCURCĂTURI

Cuvântul, an. III, nr. 887, 6 octombrie 1927. Semnat: „I. V.“.

Cristian Racovski (1873-1941), militant socialist de origine bulgară, a activat mai mulţi ani în România. După victoria revoluţiei în Rusia, s-a lansat în politica internaţională în favoarea Sovietelor, făcând parte dintre artizanii Internaţionalei a III-a (Cominternul), alături de Lenin, Stalin, Troţki, Zinoviev. Misiunile încredinţate de Comintern îl trimit în Ucraina, Ungaria, Franţa.

Vinea a urmărit cu interes mişcarea socialistă de la noi şi din afară, manifestând chiar simpatie pentru Racovski când acesta a fost arestat la Iaşi în 1917 (vezi articolul *Săriţi, bolşevicul!*, în vol. V, p. 36). Acum însă, în 1927, „patriotul bulgar“ îi apare ca un personaj dubios, cu o biografie „confecţionată“, indezirabil în Franţa unde fusese trimis ca reprezentant diplomatic al Sovietelor.

(p. 162) ADUNAREA NAŢIONALĂ DE LA ALBA-IULIA

Cuvântul, an. III, nr. 888, 7 octombrie 1927. Semnat: „Vn.“.

(p. 164) PLÂNGERI STUDENŢEŞTI

Cuvântul, an. III, nr. 889, 8 octombrie 1927. Semnat: „V.“.

(p. 165) ARDEALUL PROVOCAT

Cuvântul, an. III, nr. 894, 13 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea“.

Cunoscutul gazetar Stelian Popescu, directorul ziarului *Universul*, era în 1927 ministru de Justiţie în guvernul condus de Ionel Brătianu.

(p. 167) O DECLARAŢIUNE DE PROPRIETATE

Cuvântul, an. III, nr. 895, 14 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 169) TENSIUNE ARTERIALĂ

Cuvântul, an. III, nr. 896, 15 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 170) GUVERNUL SAU PUTEREA?

Cuvântul, an. III, nr. 898, 17 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 173) ...ÎN STRĂCHINI

Cuvântul, an. III, nr. 900, 19 octombrie 1927. Semnat: „I. V.“.

În *Viitorul*, ziarul liberalilor, interviul pe care îl comentează Ion Vinea este menţionat într-o notă succintă de politică externă: „Paris 11 (Rador). *Figaro* publică pe trei coloane un interview acordat de d. Ion I. C. Brătianu unei personalităţi, prietenă a ziarului. În această convorbire au fost atinse toate domeniile politicei interne şi externe. primul ministru român, pe care *Figaro* îl laudă ca fiind un eminent bărbat de stat şi un amic sigur al Franţei, a constatat în această convorbire similitudini politicei României şi Franţei, ambele tinzând la consolidarea păcii prin restabilirea şi dezvoltarea relaţiunilor amicale între toate statele.“ (*Viitorul*, an. 20, nr. 5859, 13 octombrie 1927.)

(p. 174) GREŞELILE DOCTORULUI RACOVSKI

Cuvântul, an. III, nr. 901, 20 octombrie 1927. Semnat: „I. V.“.

Vinea continuă în acest articol să dezvăluie cititorilor noi amănunte despre acţiunile politice ale lui Constantin Racovski în defavoarea României (vezi articolul *Încurcături*, p. 161 şi nota respectivă).

(p. 176) VORBA ŞI FAPTA

Cuvântul, an. III, nr. 902, 21 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 178) CÂND SFINCŞII VORBESC

Cuvântul, an. III, nr. 904, 23 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 180) O AGONIE

Cuvântul, an. III, nr. 905, 24 octombrie 1927. Semnat: „I. V.“.

În 1927 Vinea mai dădea încă noţiunii „fascism“ un sens pozitiv, de orientare populară, revoluţionară, asemănând Partidul Poporului cu mişcarea fascistă italiană, născută imediat după primul război mondial ca şi Liga Poporului a generalului Averescu, germenele Partidului Poporului.

(p. 182) ÎN CONTRA ARDEALULUI

Cuvântul, an. III, nr. 906, 25 octombrie 1927. Semnat: „I. V.“.

(p. 183) SENSUL PRECIS

Cuvântul, an. III, nr. 907, 26 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 185) DISTINGUO

Cuvântul, an. III, nr. 909, 28 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea“.

Mihail Manoilescu, fost subsecretar de stat, partizan al curentului carlist, a plecat la începutul lunii octombrie la Paris unde a avut discuţii cu principele

Carol. Acesta i-a confirmat declaraţiile pe care le făcuse pe 31 iulie 1927 ziarului *Le Matin*, imediat după moartea Regelui Ferdinand: şi anume că renunţarea la tron a fost rezultatul presiunii unor împrejurări şi unor persoane şi nu reprezintă voinţa sa. Astfel el formula în termeni destul de clari revendicarea tronului părintesc. În acest spirit, Carol scrie o serie de scrisori adresate şefilor de partide din ţară pe care i le încredinţează lui Manoilescu. Pentru a da o lovitură de graţie curentului carlist, guvernul liberal a decis arestarea lui Mihail Manoilescu în trenul care-l aducea în ţară pe 24 octombrie, confiscându-i-se totodată scrisorile semnate de Carol (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Bucureşti, Editura Paideia, 1999, p. 180-181).

(p. 186) DE CAP

Cuvântul, an. III, nr. 910, 29 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 188) IAR BALCICUL

Cuvântul, an. III, nr. 910, 29 octombrie 1927. Semnat: „V I..".

(p. 189) PRINTRE FALIMENTE

Cuvântul, an. III, nr. 911, 30 octombrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 190) ESCROCHERIE LITERARĂ

Cuvântul, an. III, nr. 912, 31 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 192) PAZNICUL REGENŢEI

Cuvântul, an. III, nr. 913, 1 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 193) UNEALTA

Cuvântul, an. III, nr. 914, 2 noiembrie 1927. Semnat: „Doctorul Calligari".

Pseudonimul „Doctorul Caligari", scris uneori cu dublu „l", este împrumutat de Vinea din filmul german *Kabinett des Dr. Caligary* (*Cabinetul doctorului Caligari)*, realizat în 1920 de regizorul Robert Wiene. Considerată o capodoperă a expresionismului în arta cinematografică, această creaţie a impresionat prin plasticitatea scenografiei. Doctorul Caligari este şeful unei clinici de psihiatrie, printre pacienţii căreia se numără un criminal periculos. Ambiguitatea interpretărilor privind identitatea criminalului ca şi îndrăzneala imagisticii au determinat succesul filmului şi pasionate polemici în presă. Probabil că Vinea a fost atras de personajul titular tocmai pentru această receptare complexă şi problematică a filmului, în care mulţi au văzut conflictul dintre autoritate şi libertate în anii de după primul război mondial.

(p. 195) ATENTATUL

Cuvântul, an. III, nr. 915, 3 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 196) CONSECINŢE

Cuvântul, an. III, nr. 916, 4 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 197) PRINŢUL ŞI MINISTRUL

Cuvântul, an. III, nr. 918, 6 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.".

Despre criza dinastică şi atitudinea guvernului Ionel Brătianu vezi articolul *Distinguo* (p. 185) şi nota respectivă.

(p. 198) LIBERA DISCUŢIE

Cuvântul, an. III, nr. 919, 7 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

Vezi articolul anterior.

(p. 200) ANASTASIA

Cuvântul, an. III, nr. 922, 10 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 202) GUVERNUL ŞI UNIVERSITATEA

Cuvântul, an. III, nr. 923, 11 noiembrie 1927. Semnat: „V.".

(p. 203) CANCELARUL ŞI PRESA

Cuvântul, an. III, nr. 925, 13 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari".

(p. 204) „NU SE MAI AUDE RONUL!"

Cuvântul, an. III, nr. 926, 14 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 206) SPAIMA LEGIFERATĂ

Cuvântul, an. III, nr. 928, 16 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 207) GUVERNUL

Cuvântul, an. III, nr. 929, 17 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari".

Procesul lui Mihai Manoilescu, care fusese arestat în 24 octombrie (vezi articolul *Distinguo* şi nota aferentă), a început în 10 noiembrie în instanţa Tribunalului Militar al Corpului II Armată. Încă de la început, acest proces a căpătat un caracter politic, toţi liderii din opoziţie solidarizându-se cu Manoilescu. „Chestia închisă" a crizei dinastice a ieşit la iveală în complexitatea ei, iar presa n-a pregetat să publice numeroase informaţii până atunci secrete. Surpriza s-a produs în noaptea de 14 noiembrie când Consiliul de Război a votat verdictul de achitare a lui Manoilescu. Astfel, procesul, care trebuia să reprezinte o lovitură de graţie împotriva carliştilor, s-a transformat într-o înfrângere penibilă pentru guvernul liberal (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit*., p. 181).

(p. 208) DIFICULTĂŢI

Cuvântul, an. III, nr. 932, 20 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari".

(p. 210) DOMNIA MOŞNEGILOR

Cuvântul, an. III, nr. 933, 21 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 212) ECHIVOCUL

Cuvântul, an. III, nr. 934, 22 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 213) UN PROSCRIS?

Cuvântul, an. III, nr. 935, 23 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 214) DANIA ŞI PĂŢANIA

Cuvântul, an. III, nr. 936, 24 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 215) REZISTENŢA CETĂŢENEASCĂ

Cuvântul, an. III, nr. 937, 25 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari".

(p. 217) O STATUIE

Cuvântul, an. III, nr. 938, 26 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.".

Octav Mirbeau (1848-1917), scriitor francez, celebru pentru stilul său pamfletar, de o mare violenţă, s-a bucurat de admiraţie constantă din partea lui Ion Vinea.

(p. 219) NEPREVĂZUTUL

Cuvântul, an. III, nr. 939, 27 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

Moartea lui Ion I. C. Brătianu, şeful Partidului Liberal, a survenit pe neaşteptate în 24 noiembrie 1927, în urma unei amigdalite urmată de septicemie. Ziarul *Cuvântul* l-a omagiat pe marele om politic în numărul din 26 noiembrie, consacrând tragicului eveniment întreaga pagină întâi. Articole semnate de G. Gongopol, directorul ziarului, de Titus Enacovici, directorul politic şi de Nae Ionescu evocă personalitatea liderului liberal pe un ton sobru, de stimă intelectuală şi de recunoaştere a meritelor, dar şi în spiritul unei analize critice a politicii Partidului Liberal. Articolul lui Ion Vinea apare în numărul următor al cotidianului, ceea ce îl scuteşte până şi de aparenţa unui necrolog. După nouă ani de violentă campanie antiliberală şi antibrătienistă, gazetarul îşi ponderează cu greu pornirile pamfletare, reuşind un portret rece al lui Ionel Brătianu, în care nu poate să nu-i recunoască inteligenţa, luciditatea şi marea forţă de a-şi domina atât adversarii, cât şi companionii politici, deşi aprecierile negative (orgoliu, ambiţie, viclenie) nu lipsesc.

(p. 221) BRĂTIENISM ŞI LIBERALISM

Cuvântul, an. III, nr. 940, 28 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

În urma morţii lui Ion I. C. Brătianu, funcţia de prim-ministru e preluată de fratele acestuia, Vintilă I. C. Brătianu, care păstrează şi portofoliul de ministru de Finanţe. Faţă de personalitatea puternică, dominatoare, a lui Ionel Brătianu, Vintilă este o figură mult mai ştearsă, un om al cifrelor, fără viziune politică.

(p. 223) IERI ŞI AZI

Cuvântul, an. III, nr. 941, 29 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari".

(p. 224) VIVAT, CRESCAT, FLOREAT

Cuvântul, an. III, nr. 942, 30 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari".

(p. 225) SFIDĂRI ÎNCHEGATE

Cuvântul, an. III, nr. 943, 1 decembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari".

I. G. Duca (1879-1933), jurist şi om politic, unul dintre ideologii liberalismului în România. A fost colaborator apropiat al lui Ionel Brătianu care l-a considerat - şi l-a pregătit în acest sens – succesorul său la conducerea Partidului Liberal. Propunerea lui Vintilă pentru postul de şef al liberalilor a surprins pe mulţi, dar se pare că aceasta a ţinut de o strategie de moment a liberalilor: în situaţia politică dificilă în care se găsea partidul după moartea Regelui Ferdinand şi revigorarea mişcării carliste, prestigiul defunctului Ionel Brătianu trebuia păstrat fie şi prin copia palidă reprezentată de celălalt Brătianu, mult mai modest ca personalitate politică şi umană. Vintilă Brătianu ca şef de partid şi de guvern era o soluţie tranzitorie, în timp ce Duca rămânea rezerva partidului pentru viitor.

(p. 226) HIGIENA SUCCESULUI

Cuvântul, an. III, nr. 944, 2 decembrie 1927. Semnat: „I. V.".

(p. 229) LIBERALII FĂRĂ CAP

Cuvântul, an. III, nr. 946, 4 decembrie 1927. Semnat: „I. Vinea".

(p. 231) ŞOMAJ

Cuvântul, an. III, nr. 948, 6 decembrie 1927. Semnat: „I. V.".

*

Până la sfârşitul lunii decembrie Vinea nu mai scrie nici un articol politic. În numărul de Crăciun (nr. 968, 26 decembrie 1927) reia un text mai vechi, un mic eseu pe tema anunţurilor turistice, cu titlul *Pagina ispitelor* publicat anterior în *Adevărul*, XXXIV, nr. 11328 din 8 martie 1921. Nu includem acest text în ediţia noastră, fiind o variantă cu neînsemnate modificări.

1928

Anul 1927 a însemnat pentru Ion Vinea o intensă activitate publicistică în presa cotidiană, la *Adevărul* şi apoi la *Cuvântul*. Aceeaşi preocupare pentru evenimentele social-politice va marca şi anul 1928. *Contimporanul*, care scosese în 1927 şase numere, dar fără colaborarea lui Vinea, în 1928 îşi încetează apariţia (temporar, căci va reapare anul următor).

(p. 233) CAFENEA

Cuvântul, an. IV, nr. 973, 2 ianuarie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 234) CHIRIAŞII, LUPU ŞI POPESCU

Cuvântul, an. IV, nr. 982, 11 ianuarie 1928. Semnat: „I. Vinea".

Ministru de Justiţie în guvernul condus de Vintilă Brătianu era Stelian Popescu, directorul ziarului *Universul*.

(p. 235) LA GENEVA

Cuvântul, an. IV, nr. 1036, 5 martie 1928. Semnat: „I. V.".

Găetan, menţionat în articol, este numele unui tâlhar care făcea vâlvă în acele zile; el provocase rănirea unei doamne în vârstă lovind-o cu ciocanul în cap, pentru a-i fura bijuteriile.

(p. 237) FORŢE NOI

Cuvântul, an. IV, nr. 1038, 7 martie 1928. Semnat: „I. Vinea".

Partidul Liberal suferise în 1927 o grea lovitură prin moartea neaşteptată a lui Ion I. C. Brătianu, lider puternic, cu o personalitate dominatoare. Fratele acestuia, Vintilă Brătianu, succesor la conducerea guvernului, nu era nici pe departe o forţă politică. În aceste condiţii, Partidul Naţional-Ţărănesc din opoziţie declanşează, încă din decembrie 1927, o „campanie de răsturnare", organizând întruniri politice la nivelul localităţilor, apoi a judeţelor şi provinciilor. Spiritele erau extrem de încinse. Acţiunii Partidului Naţional-Ţărănesc i s-au alăturat, în februarie 1928, Partidul Social-Democrat şi Partidul Naţional. (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 183-184.)

(p. 239) FLĂMÂNZITORUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1039, 8 martie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 242) LEGEA BUCHIEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1041, 10 martie 1928. Semnat: „V.".

(p. 243) POLITICA PEDERASTĂ A ROMÂNIEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1045, 14 martie 1928. Semnat: „I. Vinea".

În legătură cu politica revizionistă a Ungariei, vezi nota la articolul *Solidaritatea partidelor faţă de decizia Tribunalului Arbitral din Paris*, p. 572.

(p. 246) RACUL, BROASCA ŞI O ŞTIUCĂ

Dreptatea, an. II, nr. 125, 15 martie 1928. Semnat. „I. Vinea".

În primăvara anului 1928 Vinea începe o colaborare destul de susţinută la ziarul *Dreptatea*, oficial al Partidului Naţional Ţărănesc. Simpatia pentru ţărănişti, tot mai vizibilă în articolele sale, capătă astfel o confirmare elocventă.

Cei trei miniştri menţionaţi în articol deţineau portofolii în domeniul vieţii sociale: Stelian Popescu la Justiţie, dr. Nicolae Lupu la Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurării Sociale, iar Gheorghe (Guţă) Tătărescu era subsecretar de Stat la Ministerul de Interne.

(p. 247) DECLARAŢIUNILE D-LUI IULIU MANIU

Dreptatea, an. II, nr. 125, 15 martie 1928. Semnat. „Nivea".

Pentru prima oară Vinea semnează cu o anagramă a numelui său.

(p. 250) „PATRIA ÎN PERICOL"

Cuvântul, an. IV, nr. 1047, 16 martie 1928. Semnat. „I. Vinea".

(p. 252) PANICA

Dreptatea, an. II, nr. 128, 18 martie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 254) CRIZA E DESCHISĂ

Dreptatea, an. II, nr. 132, 23 martie 1928. Semnat: „I. V.".

Criza politică despre care vorbeşte Vinea va dura cea mai parte a anului 1928, guvernul lui Vintilă Brătianu căzând de la putere în luna noiembrie.

(p. 256) „DE CE SĂ DEMISIONEZ?“

Dreptatea, an. II, nr. 133, 24 martie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 258) LA PĂMÂNT !

Dreptatea, an. II, nr. 135, 26 martie 1928. Semnat: „V.“.

La acţiunile de protest organizate de Partidul Naţional-Ţărănesc împotriva guvernării liberale, prim-ministrul Vintilă Brătianu a răspuns că nu va demisiona, iar membrii Regenţei au comunicat că vor soluţiona la momentul oportun criza de guvern. Nemulţumită de aceste atitudini, conducerea Partidului Naţional-Ţărănesc a anunţat convocarea unei „adunări naţionale“ la Alba-Iulia.

(p. 260) ÎNTÂMPLARE CU ÎNGERI

Dreptatea, an. II, nr. 136, 28 martie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 261) „PATRIA ÎN PERICOL“

Dreptatea, an. II, nr. 139, 31 martie 1928. Semnat: „I. V.“.

Problema revizuirii Tratatului de la Trianon a agitat spiritele maghiarilor mulţi ani după semnarea acestuia (vezi nota la articolul *Solidaritatea partidelor faţă de decizia Tribunalului Arbitral din Paris*, p. ...), Ungaria găsind un sprijin din partea Italiei.

(p. 264) CAMIL (PETRESCU)

Cuvântul, an. IV, nr. 1058, 2 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 265) NEOŢĂRĂNIŞTII

Cuvântul, an. IV, nr. 1060, 4 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 266) CORABIA CU GUZGANI

Dreptatea, an. II, nr. 142, 4 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea“. Republicat în *Facla*, an. XXIX, nr. 2209, 10 iulie 1939. Textul din *Facla* va suferi câteva modificări:

p. 266 r. 1 nu se ştie de când > nu ne amintim de când
p. 267 r. 5 destul de zbuciumat > destul de zbuciumat totuşi
r. 11 din mulţumirea > din mulţimea
p. 268 r.13 căpitanului > comandantului

p. 269 r. 1-3 Ci le plăcea foarte mult la magazii, la cereale, la păcură, la cărbuni, la merinde. > Ci le plăcea la merinde.
r. 23 Vuiesc > Vuie

(p. 269) CORESPONDENŢE

Cuvântul, an. IV, nr. 1061, 5 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 271) RECAPITULĂRI

Dreptatea, an. II, nr. 145, 7 aprilie 1928. Semnat: „I. V.“.

Marea „adunare naţională" de la Alba Iulia organizată de către Partidul Naţional-Ţărănesc (vezi nota la articolul *La pământ!*, p. 594) a fost fixată pentru data de 6 mai 1928.

(p. 273) CONCURENŢĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1064, 8 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 275) HARTA EUROPEI (Fantezie diplomatică)

Cuvântul, an. IV, nr. 1067, 11 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

Textul va fi republicat anul următor în *Contimporanul*, an. VIII, nr. 83, 27 octombrie 1929, sub titlul *Idealul extern (Fantezie diplomatică)* şi semnătura: „I. Vinea".

Varianta ulterioară prezintă o serie de modificări, după cum urmează:

p. 275 r. 2 de cincizeci şi cinci de ani > de cincizeci de ani
r. 10-11 în supremul > în suprem
p. 277 r. 32 care-i frânge, nemilos, trupul... > care-o calcă, nemilos, pe coadă...
p. 279 r. 4-5 Şi la revedere! Îşi luă avântul şi dispăru sub un portal. > Hai mai repede. Mă înşfăcă de mână, târându-mă. Alerga ca un târn mare, luat de vânt. Şi, mai ales – gâfâi el –, nu uita că idealul nostru e spre răsărit. Hâ, hâ (se oprise să înghită aer), n-avem ce căuta în apus, hâ, hâ, răsăritul e liber, hâ... fără austrieci, fără ruşi, hâ, hâ, trebuie să preluăm testamentul lui Petru cel Mare, răcni prietenul asfixiat... Idealul nostru e pe drumul deschis al Bizanţului... Hai mai iute, ce dracu... Cugetă asupra acestui lucru: un popor fără revendicări externe e ca şi mort, hâ, hâ, am ajuns, la revedere. Îşi luă avântul şi dispăru sub portal.

În final, textul din *Contimporanul* are un rând în plus:

...Dar poate numai cu ăştia se face politică externă...

În legătură cu republicarea unor articole de către Vinea în alte periodice, uneori după trecerea a câtorva ani, se poate observa că aceasta se întâmplă în cazul unor articole literare sau al unor eseuri pe teme mai generale, iar de regulă una din apariţii este în *Contimporanul*. Reluarea lor poartă semnificaţia unui ataşament al scriitorului faţă de textul respectiv sau – nu e exclus – o pană de inspiraţie în exerciţiul impus aproape zilnic al obligaţiilor de gazetar. Oricum, pentru editor depistarea variantelor nu e uşoară, în măsura în care lucrând textele în etape, în ordinea cronologică, nu poate „viziona" simultan articolele scrise de Vinea în treizeci de ani de gazetărie. În acest sens, cerem scuze pentru eventualele omisiuni de variante. (O asemenea omisiune este varianta articolului *Capitala Brumărescu*, apărută în *Cuvântul*, an. IV, nr. 1065, din 9 aprilie 1928, care reia textul cu acelaşi titlu din *Contimporanul*, an. IV, nr. 53-54, februarie 1925, reprodus în ediţia noastră în vol. VI, p. 16.)

(p. 279) OMUL CU ŞURUB

Cuvântul, an. IV, nr. 1068, 12 aprilie 1928. Semnat: „I. V.".

(p. 280) ACALMIE?

Dreptatea, an. II, nr. 150, 13 aprilie 1928. Semnat: „V.".

(p. 282) ILUZIA VISTIERNICULUI

Cuvântul, an. IV, nr. 1070, 14 aprilie 1928. Semnat: „V."

(p. 283) SEMNE RELE DE PAŞTI

Cuvântul, an. IV, nr. 1074, 20 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 285) „CHESTIA ŢĂRĂNEASCĂ"

Cuvântul, an. IV, nr. 1075, 21 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 288) PRIMĂRIE ŞI ARTĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1075, 21 aprilie 1928. Semnat: „V.".

(p. 289) ANOMALII

Dreptatea, an. II, nr. 155, 21 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 291) VIITORISME

Cuvântul, an. IV, nr. 1077, 23 aprilie 1928. Semnat: „V.".

(p. 292) SPOVEDANIA UNUIA

Cuvântul, an. IV, nr. 1079, 26 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea".

Republicat în *Contimporanul*, an. VIII, nr. 85, 10 noiembrie 1929, cu acelaşi titlu şi aceeaşi semnătură, fără modificări.

(p. 295) ÎNSEMNĂRI PE O CARTE

Cuvântul, an. IV, nr. 1080, 27 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 297) GUVERNUL ŞI GRANIŢELE

Cuvântul, an. IV, nr. 1081, 28 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 299) O COMEMORARE

Cuvântul, an. IV, nr. 1084, 1 mai 1928. Semnat: „I. Vinea".

Constantin Mille (1861-1927), ziarist, avocat, om politic, scriitor. A fost unul dintre întemeietorii presei de informaţie moderne, proprietar şi director al ziarului *Adevărul* (1895-1916; 1919-1920).

(p. 300) APELUL LA NAŢIUNE

Cuvântul, an. IV, nr. 1088, 5 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari".

(p. 303) INCULTURA MINISTERIALĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1088, 5 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari".

Vinea pledează, în acele zile de criză politică, pentru schimbarea guvernului liberal, situându-se de partea ţărăniştilor din opoziţie. Acest articol despre incultura miniştrilor vine în continuarea articolului *Guvernul şi graniţele* (p. 297) în care îi nominalizase pe toţi membrii cabinetului lui Vintilă Brătianu.

(p. 305) REZISTENŢA CETĂŢENEASCĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1089, 6 mai 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 307) CLIPE DE LA ALBA-IULIA

Cuvântul, an. IV, nr. 1093, 10 mai 1928. Semnat: „I. Vinea".

La marea adunare naţională de la Alba-Iulia din 6 mai 1928 au participat aproximativ o sută de mii de oameni, de pe întreg cuprinsul ţării. Această manifestare organizată de către Partidul Naţional-Ţărănesc a demonstrat radicalizarea populaţiei, dorinţa de a înlătura guvernul liberal şi de a instala o ordine socială democratică. Ea a dovedit marea popularitate a Partidului Naţional-Ţărănesc, ascensiunea acestuia pe scena politică şi legitimitatea aspiraţiilor lui de a prelua guvernarea ţării.

(p. 309) LIBERALII, MUNCITORII ŞI PLUGARII

Dreptatea, an. II, nr. 170, 11 mai 1928. Semnat: „I. Vinea".

Paralel cu adunarea de la Alba Iulia, s-au desfăşurat întruniri populare la Bucureşti, Iaşi, Cernăuţi, Brăila şi Craiova în care s-au votat moţiuni identice.

Vinea – care avea vechi simpatii socialiste – îşi exprimă satisfacţia faţă de ralierea socialiştilor la acţiunile Partidului Naţional-Ţărănesc.

(p. 311) PREFAŢĂ LA UN EPITAF

Cuvântul, an. IV, nr. 1095, 12 mai 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 313) CURAJUL SPAIMEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1095, 12 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari".

Într-o notă se menţionează că guvernul a dispus arestarea câtorva ziarişti: Ionel Ţăranu, redactor al ziarului *Dimineaţa*; Corneliu Cazana, corespondent al agenţiei telegrafice „Daily Express".

(p. 314) „CHEMĂRIŞTII"

Cuvântul, an. IV, nr. 1097, 14 mai 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 316) TIMPUL ŞI GUVERNAREA

Cuvântul, an. IV, nr. 1099, 16 mai 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 319) „MONEDA MĂRUNTĂ"

Cuvântul, an. IV, nr. 1102, 19 mai 1928. Semnat: „I. V.".

(p. 320) URGIA FISCALĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1103, 20 mai 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 322) RESURECŢIE

Cuvântul, an. IV, nr. 1104, 21 mai 1928. Semnat: „I. V.".

(p. 323) ADUNARE NAŢIONALĂ

Dreptatea, an. II, nr. 178, 21 mai 1928. Semnat: „I. V."

(p. 325) FAMILIE

Dreptatea, an. II, nr. 178, 21 mai 1928. Semnat: „V."

(p. 326) CUM SE MENŢINE UN GUVERN

Cuvântul, an. IV, nr. 1106, 23 mai 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 329) STOMAC

Cuvântul, an. IV, nr. 1107, 24 mai 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 331) DESPRE AMOR

Cuvântul, an. IV, nr. 1108, 25 mai 1928. Semnat: „I. Vinea".

Republicat în *Contimporanul*, an. VIII, nr. 83, 27 octombrie 1929, sub semnătura: „I. V.", fără modificări.

(p. 332) REZULTATUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1109, 26 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari".

Despre adunările antiguvernamentale de protest organizate de ţărănişti vezi articolele *Clipe de la Alba Iulia* (p. 307) şi *Liberalii, muncitorii şi plugarii* (p. 309) şi notele respective.

(p. 334) ARGUMENTUL CULTURII

Cuvântul, an. IV, nr. 1110, 27 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari".

(p. 336) FERICITA NEIZBÂNDĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1112, 29 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari".

(p. 339) ÎNCĂ UN CUVÂNT

Cuvântul, an. IV, nr. 1113, 30 mai 1928. Semnat: „I. V.".

La 27 mai 1928 a murit Titus Enacovici, proprietarul şi directorul politic al ziarului *Cuvântul* (fondat în 1924). Ziarul său îl omagiază apărând cu chenar de doliu pe prima pagină, unde sunt publicate articole omagiale semnate de directorul publicaţiei, C. Gongopol, de Nae Ionescu, Alex. Kiriţescu şi Perpessicius. Din acestea reiese că Titus Enacovici a absolvit Şcoala de Poduri şi Şosele, remarcându-se ca un inginer talentat şi energic. A proiectat şi construit tunele de cale ferată, a condus exploatări miniere şi a făcut parte dintre proiectanţii Atelierelor Griviţa. A intrat în politică de partea naţionaliştilor lui N. Iorga, ajungând vicepreşedinte al organizaţiei doljene a Partidului Naţional. A făcut carieră politică şi de presă rapidă.

În articolul său, Vinea elogiază spiritul întreprinzător al lui Titus Enacovici şi tinereţea lui (a murit la 48 de ani), valori în care a crezut totdeauna.

(p. 340) GÂNDURI PENTRU NOBILE

Cuvântul, an. IV, nr. 1115, 1 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea".

Umberto Nobile, explorator şi general italian, a realizat în 1926, împreună cu Amundsen, prima expediţie de survolare a Polului Nord. În 1928 el a repetat experienţa cu dirijabilul „Italia“, dar s-a prăbuşit în mare. N-a murit însă, cum s-a crezut, ci a fost salvat de un spărgător de gheaţă sovietic; în schimb Amundsen, plecat în misiune de salvare, nu s-a mai întors.

(p. 341) NĂRAVURI ŞI PRIMEJDII

Cuvântul, an. IV, nr. 1116, 2 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 343) GRIJILE D-LUI TITULESCU

Cuvântul, an. IV, nr. 1117, 3 iunie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

În interviul acordat unui corespondent al Agenţiei Rador, N. Titulescu, ministru de Externe şi reprezentantul României la Societatea Naţiunilor, a răspuns problemelor legate de litigiile Ungariei ridicate la Societatea Naţiunilor cu privire la drepturile de proprietate ale optanţilor maghiari în Transilvania.

(p. 344) DUPĂ PATRUZECI DE ANI

Cuvântul, an. IV, nr. 1118, 4 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 346) JURĂMÂNTUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1119, 5 iunie 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 347) GUVERNANŢII ORBI

Cuvântul, an. IV, nr. 1120, 6 iunie 1928. Semnat: „D-rul Calligari“.

(p. 349) TAKISMUL ŞI REVOLUŢIA

Cuvântul, an. IV, nr. 1122, 8 iunie 1928. Semnat: „D-rul Calligari“.

C. Xeni (1877-1963), om politic, avocat şi ziarist, colaborator apropiat al lui Take Ionescu, căruia îi va dedica un studiu monografic.

(p. 350) ÎNCĂ UN MARE DISCURS

Cuvântul, an. IV, nr. 1123, 9 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 353) PROASTA SATULUI

Cuvântul, an. IV, nr. 1124, 10 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 355) DE LA MUSSOLINI LA BETHMANN-HOLLWEG

Cuvântul, an. IV, nr. 1125, 11 iunie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

(p. 356) O PROBĂ DE MISTER

Cuvântul, an. IV, nr. 1126, 12 iunie 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 358) ÎNDEMN LA LEGALITATE

Cuvântul, an. IV, nr. 1129, 15 iunie 1928. Semnat: „V.“.

(p. 359) PENTRU 13 ANI

Cuvântul, an. IV, nr. 1130, 16 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 361) ATENTATORUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1131, 17 iunie 1928. Semnat: „D-rul Calligari“. Republicat în *Contimporanul*, an. VIII, nr. 85, 10 noiembrie 1929, sub acelaşi titlu şi aceeaşi semnătură.

Textul variantei prezintă o singură modificare:

p. 362, r. 18 guvern > regim.

(p. 363) CULTUL EROULUI PREA-CUNOSCUT

Cuvântul, an. IV, nr. 1132, 18 iunie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

(p. 364) RAMOLOCRAŢIA

Cuvântul, an. IV, nr. 1133, 19 iunie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

(p. 365) APEL CĂTRE SINUCIGAŞI

Cuvântul, an. IV, nr. 1134, 20 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea“. Republicat în *Contimporanul*, an. VIII, nr. 86-87-88, 8 decembrie 1929, cu titlul *Sinucigaşii în viaţa publică*. Varianta prezintă două modificări:

p. 366, r. 10 ministrul Guţă Tătărescu > ministru de Interne
r. 25-26 dacă se poate spune > se poate spune.

(p. 368) NOI ŞI CEILALŢI

Cuvântul, an. IV, nr. 1135, 21 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 370) FOAME

Dreptatea, an. II, nr. 203, 21 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 371) DINCOLO DE CUVINTE

Cuvântul, an. IV, nr. 1137, 23 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

Articolele de politică externă scrise de Vinea în această perioadă se concentrează asupra problemelor ridicate de respectarea Tratatului de la Trianon, în faţa pretenţiilor ridicate de revizioniştii maghiari, sprijiniţi de Italia. La 21 iunie 1928 a avut loc la Bucureşti o conferinţă a Micii Înţelegeri la care au participat miniştrii de Externe ai celor trei state aliate, Iugoslavia, Cehoslovacia şi România.

(p. 373) D. TITULESCU, LIBERALII ŞI ALŢII...

Cuvântul, an. IV, nr. 1138, 24 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 375) DOUĂ ORAŞE

Cuvântul, an. IV, nr. 1139, 25 iunie 1928. Semnat: „V.".

(p. 377) NECROMANUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1140, 26 iunie 1928. Semnat: „V.".

(p. 378) DIFICULTĂŢILE SITUAŢIUNEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1141, 27 iunie 1928. Semnat: „D-rul Calligari".

(p. 380) ECOU DE LA ALBA-IULIA

Cuvântul, an. IV, nr. 1143, 29 iunie 1928. Semnat: „V.".

În vara anului 1928, prim-ministrul Vintilă Brătianu, care deţinea şi Ministerul de Finanţe, şi-a concentrat eforturile în vederea realizării stabilizării monetare, pentru care se impunea contractarea unui împrumut extern. Dar guvernul a întâmpinat mari dificultăţi din partea capitaliştilor străini care căutau să-l boicoteze, ca o replică la politica „prin noi înşine" pe care Vintilă Brătianu o susţinuse cu intransigenţă. Totodată, criza internă provocată de opoziţia naţional-ţărănistă crea un climat de instabilitate, Partidul Naţional-Ţărănesc sabotând obţinerea împrumutului şi cerând demisia grabnică a liberalilor.

(p. 381) CAZNĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1147, 3 iulie 1928. Semnat: „V.".
Vezi nota de mai sus.

(p. 382) AL DOILEA PARLAMENT

Cuvântul, an. IV, nr. 1148, 4 iulie 1928. Semnat: „D-rul Calligari".
Aceeaşi problemă a împrumutului ca în articolele precedente.

(p. 385) BILANŢUL UNEI TIRANII

Cuvântul, an. IV, nr. 1149, 5 iulie 1928. Semnat: „D-rul Calligari".

În 1923 a avut loc în Bulgaria o lovitură de stat militaro-fascistă, în urma căreia puterea a fost preluată de un guvern condus de Alexandru Ţankov. Vechiul premier, Alexandru Stamboliski, care formase un guvern de coaliţie imediat după încheierea războiului, a fost asasinat. Au urmat represalii sângeroase împotriva ţăranilor simpatizanţi ai vechiului regim şi a fugarilor politici.

(p. 387) AMĂGIREA D-LUI VINTILĂ

Dreptatea, an. II, nr. 215, 5 iulie 1928. Semnat: „V.".

(p. 388) CATASTROFA GUVERNĂRII LIBERALE

Cuvântul, an. IV, nr. 1151, 7 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 390) CRIZA

Cuvântul, an. IV, nr. 1152, 8 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 391) RECORDUL „SAVOIA"

Cuvântul, an. IV, nr. 1153, 9 iulie 1928. Semnat: „I. V.".

(p. 393) DUPĂ DECLARAŢIILE D-LUI MANIU

Cuvântul, an. IV, nr. 1154, 10 iulie 1928. Semnat: „Dr. C.".

(p. 394) REGENŢA

Cuvântul, an. IV, nr. 1155, 11 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 395) RAMOLOCRAŢIA

Dreptatea, an. II, nr. 221, 12 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea".

Tema luptei între generaţii, din perspectiva tinerilor care se simt sufocaţi de predominanţa bătrânilor în viaţa publică, este o constantă în gândirea lui Vinea. În interviul publicat de F. Aderca în *Mişcarea literară* (şi apoi în volumul *Mărturia unei generaţii*), Vinea declară cu superbie: „omul e interesant până la 35 de ani". Acest pamflet, cu accente argheziene, reia titlul unui articol pe aceeaşi temă, dar mai temperat în expresie, tipărit în *Cuvântul* cu o lună în urmă (p. 364).

(p. 398) CRIZA DE GUVERN

Dreptatea, an. II, nr. 222, 13 iulie 1928. Semnat: „V.".

(p. 399) DIRECŢIA NAŢIONALULUI

Cuvântul, an. IV, nr. 1157, 13 iulie 1928. Semnat: „Dr. C.".

(p. 400) LEACURI

Cuvântul, an. IV, nr. 1158, 14 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 403) „KRASSIN“

Cuvântul, an. IV, nr. 1159, 15 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea“.
Despre tragedia cuceritorilor Polului Nord vezi articolul *Gânduri pentru Nobile* (p. 340) şi nota respectivă.

(p. 405) EPURAREA TEATRULUI NAŢIONAL

Cuvântul, an. IV, nr. 1160, 16 iulie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

(p. 406) BACALAUREATUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1161, 17 iulie 1928. Semnat: „V.“.

(p. 407) VIESPARUL BALCANIC

Cuvântul, an. IV, nr. 1162, 18 iulie 1928. Semnat: „D-rul Calligari“.
În legătură cu evenimentele sângeroase petrecute în ţările balcanice după primul război mondial, a se vedea şi articolul *Bilanţul unei tiranii* (p. 385) şi nota respectivă.

(p. 409) P G P

Cuvântul, an. IV, nr. 1163, 19 iulie 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 410) LACRIMI PENTRU OBREGON

Cuvântul, an. IV, nr. 1164, 20 iulie 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 411) ESEU DESPRE NERUŞINARE ŞI PROSTIE

Cuvântul, an. IV, nr. 1165, 21 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 414) ETUVA DE LA NAŢIONAL

Cuvântul, an. IV, nr. 1166, 22 iulie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

(p. 415) „TE AUTORIZEZ SĂ GĂSEŞTI BANI !“

Dreptatea, an. II, nr. 230, 22 iulie 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 417) BIRURILE DE LA ILOVĂŢ

Cuvântul, an. IV, nr. 1168, 24 iulie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

(p. 419) CONVOCAREA PARLAMENTULUI

Cuvântul, an. IV, nr. 1169, 25 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 420) O DEZMINŢIRE CU PORTRET

Cuvântul, an. IV, nr. 1170, 26 iulie 1928. Semnat: „Dr. C.“

(p. 422) FISCUL ŞI VINTILĂ

Dreptatea, an. II, nr. 233, 26 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 423) 26 IULIE

Dreptatea, an. II, nr. 234, 27 iulie 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 425) ÎMPRUMUTUL, ŞI CE S-AR ALEGE DIN EL

Cuvântul, an. IV, nr. 1171, 27 iulie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

(p. 426) MESAGIUL

uvântul, an. IV, nr. 1172, 28 iulie 1928. Semnat: „D-rul Calligari“.

(p. 428) ORDINEA NOUĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1176, 1 august 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 430) CONCURENŢĂ ABSURDĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1178, 3 august 1928. Semnat: „V.“.

(p. 431) CANIBALISM FISCAL

Dreptatea, an. II, nr. 240, 3 august 1928. Semnat: „I. V.“.
Vintilă Brătianu, prim-ministru şi ministru de Finanţe, se afla în acele zile la Royat, în Franţa, la băi. El urma să se întâlnească la Paris cu premierul Poincaré în scopul unei acţiuni de mediere pentru obţinerea unui împrumut german.

(p. 433) CIRCULAŢIA

Cuvântul, an. IV, nr. 1181, 6 august 1928. Semnat: „V.“.

(p. 434) DE LA ZAGREB LA BUCUREŞTI

Cuvântul, an. IV, nr. 1182, 7 august 1928. Semnat: „Dr. C.“.

(p. 435) SE CAUTĂ UN ŞEF

Cuvântul, an. IV, nr. 1185, 10 august 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 436) O PROFANARE

Cuvântul, an. IV, nr. 1186, 11 august 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 437) DESFACERE

Cuvântul, an. IV, nr. 1189, 14 august 1928. Semnat: „V.".

Nicolae Titulescu a demisionat din funcția de ministru de Externe în vara anului 1928, imediat după Sesiunea extraordinară a Parlamentului care a dat un vot de încredere guvernului în politica sa financiară. Gestul său însemna o desolidarizare față de guvernul liberal al lui Vintilă Brătianu și strica imaginea acestuia în fața opiniei publice. De aceea, profitând de plecarea în vacanță a lui Titulescu, la Veneția, oficialii n-au anunțat demisia.

(p. 439) CHETA

Cuvântul, an. IV, nr. 1190, 15 august 1928. Semnat: „I. V.".

(p. 440) COMOARA DINTR-UN BECI

Cuvântul, an. IV, nr. 1191, 16 august 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 443) HOȚII ȘI VARDIȘTII

Cuvântul, an. IV, nr. 1193, 18 august 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 445) CREDITE PENTRU ÎNFOMETAȚI

Cuvântul, an. IV, nr. 1195, 20 august 1928. Semnat: „V.".

(p. 446) FRAUDE ȘI JUSTIȚIE

Cuvântul, an. IV, nr. 1202, 27 august 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 448) LUPTE CU TAURI

Cuvântul, an. IV, nr. 1202, 27 august 1928. Semnat: „I. V.".

(p. 449) CAMPANIA NAȚIONAL-ȚĂRĂNISTĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1205, 30 august 1928. Semnat: „I. Vinea".

La începutul toamnei lui 1928, Partidul Național-Țărănesc a anunțat că reia „campania de răsturnare a guvernului" pe care o declanșase în mai organizând „marea adunare națională" de la Alba Iulia (vezi articolul *Clipe de la Alba Iulia* (p. 307) și nota respectivă.

(p. 451) „POLITICA" MINORITĂȚILOR

Cuvântul, an. IV, nr. 1206, 31 august 1928. Semnat: „I. V.".

(p. 453) LA 15 SEPTEMBRIE

Cuvântul, an. IV, nr. 1208, 2 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 454) SOVIETELE ȘI PACTUL KELLOGG

Cuvântul, an. IV, nr. 1210, 4 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

În 27 august 1928 a fost semnat, la Paris, de către 15 state – printre care SUA, Marea Britanie, Italia, Germania, Rusia – pactul Kellogg-Briand privind interzicerea războiului ca instrument al politicii naționale.

(p. 456) SATE FĂRĂ CÂINI

Cuvântul, an. IV, nr. 1212, 6 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 458) SPRE O POLITICĂ EXTERNĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1214, 8 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 460) AGONIE AGITATĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1215, 9 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 462) JUSTIȚIE DICTATORIALĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1217, 11 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 464) CONSPIRAȚIILE BRĂTIENILOR

Cuvântul, an. IV, nr. 1217, 11 septembrie 1928. Semnat: „D-rul Calligari".

Nu am reprodus extrasele din memoriile colonelului Polizu deoarece amploarea lor depășea cu mult comentariul lui Vinea.

(p. 465) DRAME DE AMOR

Cuvântul, an. IV, nr. 1219, 13 septembrie 1928. Semnat: „I. V.".

În acele zile, ziarele – inclusiv *Cuvântul* – publică știri și comentarii ample în legătură cu o serie de crime pasionale care au avut loc, două la București și una la Constanța.

(p. 466) PACTOMANIA

Cuvântul, an. IV, nr. 1220, 14 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 467) ÎNTOARCEREA

Cuvântul, an. IV, nr. 1221, 15 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 469) ÎNTRE MINIŞTRI ŞI MANDARINI

Cuvântul, an. IV, nr. 1224, 18 septembrie 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 470) BUDAPESTA

Cuvântul, an. IV, nr. 1225, 19 septembrie 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 472) FOAMETE, MIZERIE, TRISTEŢE

Cuvântul, an. IV, nr. 1227, 21 septembrie 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 473) CUM SE APĂRĂ STELIAN

Cuvântul, an. IV, nr. 1228, 22 septembrie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

Articolul se referă la o afacere de concesionare a unor terenuri petrolifere din judeţul Dâmboviţa, în care au fost implicaţi mai mulşi fruntaşi politici. Din ordinul ministrului de Justiţie, Stelian Popescu (director al ziarului *Universul*), aceştia au fost arestaţi sub acuzaţia comiterii unor fraude în dauna statului. Avocatul apărării, celebrul jurist Istrate Micescu, a considerat abuzivă arestarea inculpaţilor şi, pledând pentru nevinovăţia lor, l-a acuzat pe Stelian Popescu că „îmbracă haina purificatorului şi moralizatorului" şi de fapt „otrăveşte“ opinia publică.

(p. 474) SLUŢIREA DIN ALCOV

Cuvântul, an. IV, nr. 1234, 28 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

Din nou Vinea comentează o ştire de scandal din domeniul crimelor senzaţionale care reţineau atenţia presei zile întregi (vezi şi articolul *Drame de amor*, p. 465).

(p. 475) ŞNAPAN SAU ASASIN?

Cuvântul, an. IV, nr. 1235, 29 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

Articolul este o continuare a celui anterior.

(p. 477) DUŞMANUL CUIBURILOR

Cuvântul, an. IV, nr. 1236, 30 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 480) ULTIMA ZI

Cuvântul, an. IV, nr. 1237, 1 octombrie 1928. Semnat: „I. V.“.

Vinea se lasă antrenat de povestea Don Juanului criminal, consacrându-i încă un articol (vezi *Sluţirea din alcov*, p. 474 şi *Şnapan sau asasin*?, p. 475.

(p. 481) BOUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1238, 2 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

Republicat în *Facla*, an. XI, nr. 465, 25 iulie 1932, cu acelaşi titlu, sub genericul „Istorie naturală“ şi semnat „D-rul Caligari“.

(p. 482) ARISTOCRAŢIE ŞI POPULARITATE

Cuvântul, an. IV, nr. 1239, 3 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 484) CAPUL LUI BĂLAN

Cuvântul, an. IV, nr. 1241, 5 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 485) CANDID SAU MIC TRATAT DE GAZETĂRIE. I

Cuvântul, an. IV, nr. 1241, 5 octombrie 1928. Semnat: „D-rul Calligari.“.

Acest text despre condiţia gazetarului inaugurează un mic ciclu de articole pe aceeaşi temă, fiind urmat de alte două, la 1 noiembrie (vezi p. 528) şi 8 noiembrie (p. 534). Dar numerotarea textelor ridică un semn de întrebare, deoarece după „I“ urmează „III“ şi „IV“. N-am reuşit să elucidăm această omisiune sau eroare.

(p. 487) D. VINTILĂ BRĂTIANU ŞI FUNCŢIONARII

Cuvântul, an. IV, nr. 1242, 6 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 489) FOAMETEA

Cuvântul, an. IV, nr. 1244, 8 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 490) „VOINŢA“

Cuvântul, an. IV, nr. 1244, 8 octombrie 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 491) „CAPRA BESE ŞI OAIA PATE RUŞINEA...“

Cuvântul, an. IV, nr. 1245, 9 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 493) GRIPA

Cuvântul, an. IV, nr. 1246, 10 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 495) UN CAZ

Cuvântul, an. IV, nr. 1248, 12 octombrie 1928. Semnat: „I. V.".

Cea mai radicală schimbare a atitudinii lui Vinea față de o personalitate politică s-a petrecut în cazul generalului Alexandru Averescu. După ce, imediat după război, l-a celebrat ca pe un adevărat salvator al neamului, crezând în patriotismul și fermitatea sa morală (vezi *Generalul Averescu* din vol. IV al ediției noastre, p. 137), a cunoscut de-a lungul anilor dezamăgirea în raport cu actele politice tot mai șovăielnice și inconsistente ale bătrânului general. Articolele lui surprind momentul când Averescu preia conducerea guvernului în 1920, fiind abil manevrat de I. C. Brătianu (*Momâia*, vol. V, p. 60) și apoi promovează unele legi antipopulare (*Avortonul*, vol. V, p. 114). Personajul mitic al militarului de carieră, creat în anii războiului, se redimensionează și se micșorează în ochii lui Vinea, trecând de la compromis la ridicul.

(p. 497) PAMFLET ŞI PAMFLETARI

Cuvântul, an. IV, nr. 1249, 13 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea". Republicat în *Curentul*, an. II, nr. 459, 29 aprilie 1929, cu titlul *Diatriba* și semnătura „I. Vinea"; în *Contimporanul*, an. VIII, nr. 85, 10 noiembrie 1929, cu titlul *Pamflet și pamfletari* și semnătura „I. Vinea".

Variante

A – *Cuvântul*; B – *Curentul*; C – *Contimporanul*

p. 497 r. 12 atribuțiile A, B: atribuțiunile C;
r. 15 adesea și agent A, C: și agent B;
p. 498 r. 12-13 impostură statuară A, B: impozantă statură C;
r. 21-22 al echilibrului instabil între puteri, dar în tot cazul, al echilibrului A, B: al echilibrului C;
r. 22 Numai astfel A, C: Numai în acest fel B.

(p. 499) TĂLMĂCIRI

Cuvântul, an. IV, nr. 1250, 14 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 501) PARCURI ŞI PĂDURI

Cuvântul, an. IV, nr. 1251, 15 octombrie 1928. Semnat: „I. V.".

(p. 503) PROHOD

Cuvântul, an. IV, nr. 1252, 16 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 505) DUCE SAU CAESAR?

Cuvântul, an. IV, nr. 1253, 17 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 507) LA ODORHEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1254, 18 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 508) „APERITIVUL"

Cuvântul, an. IV, nr. 1255, 19 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 509) SFORŢĂRILE INUTILE

Cuvântul, an. IV, nr. 1256, 20 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 512) TRIBUNALUL SPECIAL

Cuvântul, an. IV, nr. 1257, 21 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 513) OMUL CIFRELOR

Cuvântul, an. IV, nr. 1258, 22 octombrie 1928. Semnat: „Dr. Calligari".

(p. 514) SISTEMUL PATRIEI ÎN PERICOL

Cuvântul, an. IV, nr. 1260, 24 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 516) POLEMICA BRĂTIANU–MADGEARU

Cuvântul, an. IV, nr. 1262, 26 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 519) POVESTEA UNEI CONSPIRAŢII

Cuvântul, an. IV, nr. 1262, 26 octombrie 1928. Semnat: „Dr. C.".

(p. 520) EXERCIŢII DE LOGICĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1263, 27 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 522) „CENTRUL POLITIC"

Cuvântul, an. IV, nr. 1264, 28 octombrie 1928. Semnat: „I. V.".

(p. 523) DESCOMPUNERE

Cuvântul, an. IV, nr. 1265, 29 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 525) CAPUL ŞI IDEEA

Cuvântul, an. IV, nr. 1266, 30 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 527) EVOCARE: DOUĂ FEMEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1267, 31 octombrie 1928. Semnat: „I. V.".

(p. 528) STÂNGA SAU DREAPTA?

(Ori *Mic tratat de gazetărie* – III)

Cuvântul, an. IV, nr. 1268, 1 noiembrie 1928. Semnat: „Dr. Calligari".

Textul se înscrie într-o serie de articole intitulată *Mic tratat de gazetărie*, fie incompletă, fie greşit numerotată (vezi nota de la pag. 611).

„Micul tratat de gazetărie" al lui Vinea este o confesiune deghizată a ziaristului care îşi mărturiseşte experienţele, modelele, dezamăgirile. Tânărul Fabriciu, acest Candide care se avântă în gazetărie cu sinceritatea şi înflăcărarea unui aspirant la idealuri morale înalte, se confruntă curând cu abilitatea directorului de gazetă de a se „descurca" în lumea politică, de a se adapta versatil situaţilor nu totdeauna curate. Nu e greu de recunoscut în personajul directorului „de stânga", „celebru prin numeroasele sale arestări politice", figura lui N. D. Cocea, la revistele căruia Vinea a colaborat ani de-a rândul, pamfletar temut şi modelul său în arta pamfletului. (De altfel, numele „Mihoară" e străveziu – Cocea semna frecvent „Nicoară" –; la fel şi iniţialele „I. G. D.", adică I. G. Duca, personalitate marcantă a Partidului Liberal.)

(p. 530) ÎMPRUMUTUL BULGAR

Cuvântul, an. IV, nr. 1269, 2 noiembrie 1928. Semnat: „Dr. C.".

(p. 532) LIBERTATE *ÎN EXTREMIS*

Cuvântul, an. IV, nr. 1272, 5 noiembrie 1928. Semnat: „I. V.".

Criza guvernamentală din 1928 a durat mai mult decât se aşteptau forţele de opoziţie. Presiunea Partidului Naţional-Ţărănesc care a atins punctul culminant în mai, la „marea adunare naţională" de la Alba-Iulia, se lovea de încăpăţânarea Partidului Liberal de a nu ceda puterea. La 1 octombrie premierul Vintilă Brătianu a adresat Regenţei un memoriu în care se pronunţă pentru un guvern de uniune naţională, în vederea „aducerii la cuminţenie a Partidului Naţional-Ţărănesc". Deoarece Regenţa nu a dat curs propunerii sale, la 1 noiembrie Vintilă Brătianu a trimis un nou memoriu, în care anunţa că, dacă nici în acest caz nu va primi un răspuns, îşi va depune mandatul. Întrucât Regenţa nu a reacţionat, guvernul liberal şi-a depus demisia în ziua de 3 noiembrie (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 188).

(p. 533) ACT DE DECES

Cuvântul, an. IV, nr. 1273, 6 noiembrie 1928. Semnat: „V.".

Demisia guvernului condus de Vintilă Brătianu a marcat încheierea unui deceniu de dominaţie liberală. În perioada cunoscută sub denumirea de „marea guvernare liberală" s-au constituit şi afirmat instituţiile statului naţional unitar român şi s-au realizat progrese remarcabile în toate domeniile de activitate, în special în cel economic. Dar atunci opinia publică nu avea şi nu putea avea o opinie obiectivă asupra realizărilor liberale. Nu numai Vinea, care s-a manifestat constant ca antiliberal şi antibrătienist, ci şi alte voci din presa românească a momentului au atribuit liberalilor neîmpliniri şi nemulţumiri generalizate, percepându-i ca pe o oligarhie de profitori şi ca pe autorii unei dictaturi nemaiîntâlnite în istoria românilor. De aceea, vestea demisiei guvernului Vintilă Brătianu a fost primită cu satisfacţie, în speranţa unei schimbări, a unei „ere noi", de bunăstare, democraţie şi libertate (*Ibidem*).

(p. 534) MIC TRATAT DE GAZETĂRIE

IV Stânga sau dreapta

Cuvântul, an. IV, nr. 1275, 8 noiembrie 1928. Semnat: „Dr. Calligari".

Ultimul text din ciclul cu acest titlu (v. pag. 485 şi pag. 528) este o mărturisire dramatică privind servituţile meseriei de gazetar şi „infernul" muncii redacţionale fără sfârşit, care nu „izbucneşte" întâmplător în toamna anului 1928. Este unul dintre anii grei ai ziaristului Vinea, de muncă istovitoare zi de zi, fără vacanţă de vară, uneori chiar cu două articole în acelaşi număr de gazetă.

(p. 536) CÂND CORBII PLEACĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1276, 9 noiembrie 1928. Semnat: „V.".

(p. 537) ÎNCREDERE

Cuvântul, an. IV, nr. 1281, 14 noiembrie 1928. Semnat: „I. V.".

După demisia lui Vintilă Brătianu, Regenţa l-a însărcinat pe Nicolae Titulescu cu misiunea de a forma un nou guvern, de uniune naţională. Dar negocierile între partidele politice au eşuat, izbindu-se de refuzul Partidului Naţional-Ţărănesc. În această situaţie, Regenţa i-a încredinţat mandatul lui Iuliu Maniu, la 8 noiembrie.

Ion Vinea salută cu satisfacţie căderea liberalilor şi instaurarea guvernului naţional-ţărănist, pe care îl numeşte „guvernul naţiunii".

(p. 538) UN ÎNCEPUT

Cuvântul, an. IV, nr. 1282, 15 noiembrie 1928. Semnat: „I. V.".

(p. 539) INCIDENTE

Cuvântul, an. IV, nr. 1283, 16 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

(p. 541) SCORPIONII

Cuvântul, an. IV, nr. 1284, 17 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea".

O dată cu formarea guvernului, s-a hotărât dizolvarea Parlamentului şi organizarea de alegeri în zilele de 12 decembrie, pentru Adunarea Deputaţilor şi 15-19 decembrie, pentru Senat.

(p. 542) GUVERNUL ŞI COMUNIŞTII

Cuvântul, an. IV, nr. 1285, 18 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.
Dacă imediat după Revoluţia bolşevică din 1917 Vinea privea cu încredere ascensiunea comuniştilor, în Rusia ca şi la noi, asimilându-i cu un partid al muncitorimii de la oraşe, iată că după un deceniu opinia lui s-a schimbat. Organizarea Internaţionalei comuniste i-a transformat pe militanţii de la noi – spune el – în agenţi ai unei puteri străine, puterea Sovietelor.

(p. 544) GRABNICA DEPARAZITARE

Cuvântul, an. IV, nr. 1286, 19 noiembrie 1928. Semnat: „V.“

(p. 545) IZBÂNDA CEA NEÎNDOIELNICĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1288, 21 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 547) ACTE DE PROVOCARE

Cuvântul, an. IV, nr. 1290, 23 noiembrie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

(p. 548) LIBERAREA MAGISTRATURII

Cuvântul, an. IV, nr. 1291, 24 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 550) ÎNFĂPTUIRI ŞI NĂDEJDI

Cuvântul, an. IV, nr. 1292, 25 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 552) SFÂRŞITUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1302, 5 decembrie 1928. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 554) NOTE DE PROVINCIE

Cuvântul, an. IV, nr. 1305, 8 decembrie 1928. Semnat: „D-rul Calligari“.

(p. 555) VINTILESCUL DEFICIT

Cuvântul, an. IV, nr. 1308, 11 decembrie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

(p. 557) SITUAŢIA PARTIDULUI LIBERAL

Cuvântul, an. IV, nr. 1318, 21 decembrie 1928. Semnat: „Dr. Calligari“.

Victoria Partidului Naţional-Ţărănesc în alegerile din decembrie 1928 a însemnat cel mai categoric succes electoral al unui partid politic din perioada interbelică: 77,76%. Liberalii, în schimb, au înregistrat un dureros eşec: 6,55%, adică numai 13 deputaţi.

(p. 559) INTERIORUL MODERN

Cuvântul, an. IV, nr. 1319, 22 decembrie 1928. Semnat: „Dr. C.“. Republicat în *Contimporanul*, an. VIII, nr. 78, ianuarie 1929, sub titlul *Interiorul nou* şi semnătura „I. Vinea“.

Textul din *Contimporanul* prezintă câteva modificări:

p. 559, r. 12-13 – modernistă (luăm termenii în sensul lor cel mai general) > modernistă;
r. 21 – materialuri > materiale;
p. 560 r. 4 – inclus > închis

(p. 561) TAXE PE AUTOMOBILISM

Cuvântul, an. IV, nr. 1321, 24 decembrie 1928. Semnat: „Dr. C.“.

(p. 562) *TEMPI PASSATI*

Cuvântul, an. IV, nr. 1322, 25 decembrie 1928. Semnat: „Dr. Calligari“.
Este posibil ca acest „tablou“ ironic al unei călătorii în scop de propagandă electorală în Maramureş, eşuată, să fie o amintire din 1919 când Vinea a participat la campania electorală a „Grupului Popular Independent“ (cu sigla „Clopotul“) pe a cărui listă figurau dr. N. Lupu, N. D. Cocea, H. Sanielevici, Gh. Costa-Foru şi alţii. Numele „directorului ziarului“ menţionat în articol e Nicoară, pseudonimul lui N. D. Cocea, iar ziarul în redacţia căruia lucra „Jean“ (posibil Ion Vinea) era desigur *Facla*.

(p. 563) GUVERNUL ŞI FUNCŢIONARII

Cuvântul, an. IV, nr. 1323, 28 decembrie 1928. Semnat: „D-rul Calligari“.

(p. 565) DE LA IDEOLOGIE LA ACŢIUNE

Cuvântul, an. IV, nr. 1323, 28 decembrie 1928. Semnat: „I. V.“.

(p. 566) ŞAPTE MILIOANE

Cuvântul, an. IV, nr. 1326, 31 decembrie 1928. Semnat: „I. V.“.

CUPRINS

Notă asupra volumului VII V

1927

Cititorul şi cartea 3
Anul parlamentar 4
D. C. Argetoianu despre legea presei 7
Asigurarea negustorilor 10
Conflictul dintre liberali şi guvern 11
Prima şedinţă de după vacanţă 12
Proiectul reorganizării CFR 13
Şedinţa de sâmbătă a Camerei 15
Criticile aduse Proiectului de organizare a CFR 16
Solidaritatea partidelor faţă de decizia Tribunalului Arbitral din Paris 17
Comunicări şi continuarea discuţiei proiectului de reorganizare a CFR 18
[Ziua celor trei generali] 19
Istoricul Tratatului franco-român 21
Două înfrângeri liberale 23
Incinta Camerei pe ziua de ieri 24
[Discursul d-lui D. R. Ioaniţescu] 27
Înfiinţarea fabricilor de locomotive 28
Votarea Legii fabricilor de locomotive 29
Înfiinţarea Institutului de higienă 30
Comunicări şi interpelări 31
Maşina de votare de legi funcţionează bine 32
Cauzele eşuării vaselor S.M.R 33
Interpretarea legii agrare 35
Nevoile invalizilor şi orfanilor de război 35
Amnistierea delictelor electorale 36

Asistenţa invalizilor, orfanilor şi văduvelor 38
Acţiunea dr-ului Lupu 38
Reorganizarea I. O. V.-ului 41
Proiectul I. O. V. a fost luat în consideraţie 42
Declaraţia d-lui dr. Lupu la Cameră 43
Comunicări şi interpelări 45
Manifestaţia Parlamentului pentru ratificarea Italiei 46
Soc. I.A.R. şi chestia avioanelor 47
Un incident cu dedesubturi 48
Şedinţa de sâmbătă a Camerei 50
Organizarea Camerelor de muncă 51
Organizarea Camerelor de muncă [2] 52
Legea Camerelor de muncă 53
Chestiunea avioanelor şi comisioanelor date Soc. I. A. R. 54
Discuţia proiectului Camerelor de muncă 55
Şedinţa de sâmbătă a Camerei 56
Salutul pentru escadra şi poporul francez 57
Chestia taberelor de instrucţie 58
În memoria lui Sandu-Aldea 58
Ingerinţele de la Teleorman provoacă scandaluri 59
Guvernul şi agitaţiile studenţeşti 60
Dezacordul între d-nii Cuza şi Iliescu 61
Opoziţia protestează contra ingerinţelor din Teleorman 63
Legea organizării pescăriilor 65
Discuţia Legii construcţiilor 67
Comunicări şi interpelări 68
Votarea Legii Camerelor agricole 69
Discuţia Legii chiriilor 70
Legea chiriilor la Cameră 72
Tratatul italo-maghiar în discuţia Camerei 73
Legea timbrului în discuţia Camerei 74
Ultimele şedinţe ale Parlamentului 76
Frământări averescane 77
Exodul din Capitală 79
Platforma oligarhiei 80
Neizbutiri 82
În contra albilor 83
Şedinţa Adunării Naţionale 84

Ridicarea stării de asediu 85
Puterea întunericului 86
Un roman nou 87
D. Vintilă Brătianu despre Legea armonizării 88
Pentru document 90
Criticile d-lui Iorga la Legea armonizării 91
Discuţia Legii armonizării salariilor 91
Stabilizarea leului şi criza economică 93
Şcoala românească din Turtucaia 95
Izbânda omului 95
Căminul intelectual 96
Închiderea Sesiunii Extraordinare 97
Cultură şi sport 100
Falsa numărătoare a populaţiei 101
Ispitirea de pe Dâmboviţa 102
O iniţiativă culturală 105
Câinii din Bucureşti 106
Zmei şi căpcăuni 107
Note despre plagiat 108
Prevenirea ingerinţelor 109
Darul lui Eminescu 110
Expoziţia cărţii 112
Fonduri secrete 113
Întreruperea la Mesaj 113
Criticul 115
Declaraţiile d-lui Brătianu 116
Cântecul de ruşine 117
Tocmeala în jurul amnistiei 118
Limba diplomatică 119
Un ordin subversiv 120
Când calci în străchini... 122
Deschiderea Parlamentului 123
Doi lorzi cari s-au ignorat 124
Conrupătorul 126
Între afaceri şi epidemii 128
Viesparul 130
Reşedinţe de vară 131
Avangardă... 133

Leul şi lireta 134
Metamorfoza tânărului Wolf 136
Opera cuvintelor 138
Proza românească a lui Adrian Maniu 140
Ultimele isprăvi 142
Partidul înarmat 144
Pregătirea Congresului Latin 146
Negustorii în templu 148
Match 149
Mazâliri 150
Tiflele *Sorellei* 152
Ordinea anarhică 154
Zvârcoliri 156
Examen politic 157
Campania culturală 159
Încurcături 161
Adunarea naţională de la Alba-Iulia 162
Plângeri studenţeşti 164
Ardealul provocat 165
O declaraţiune de proprietate 167
Tensiune arterială 169
Guvernul sau puterea? 170
În străchini 173
Greşelile doctorului Racovski 174
Vorba şi fapta 176
Când sfincşii vorbesc 178
O agonie 180
În contra Ardealului 182
Sensul precis 183
Distinguo 185
De cap 186
Iar Balcicul 188
Printre falimente 189
Escrocherie literară 190
Paznicul Regenţei 192
Unealta 193
Atentatul 195
Consecinţe 196

Prinţul şi ministrul 197
Libera discuţie 198
Anastasia 200
Guvernul şi Universitatea 202
Cancelarul şi presa 203
„Nu se mai aude Ronul!“ 204
Spaima legiferată 206
Guvernul 207
Dificultăţi 208
Domnia moşnegilor 210
Echivocul 212
Un proscris? 213
Dania şi păţania 214
Rezistenţa cetăţenească 215
O statuie 217
Neprevăzutul 219
Brătienism şi liberalism 221
Ieri şi azi 223
Vivat, crescat, floreat 224
Sfidări închegate 225
Higiena succesului 226
Liberalii fără cap 229
Şomaj 231

1928

Cafenea 233
Chiriaşii, Lupu şi Popescu 234
La Geneva 235
Forţe noi 237
Flămânzitorul 239
Legea buchiei 242
Politica pederastă a României 243
Racul, broasca şi o ştiucă 246
Declaraţiunile d-lui Iuliu Maniu 247
„Patria în pericol“ 250
Panica 252

Criza e deschisă 254
„De ce să demisionez?“ 256
La pământ! 258
Întâmplare cu îngeri 260
„Patria în pericol“ 261
Camil (Petrescu) 264
Neoţărăniştii 265
Corabia cu guzgani 266
Corespondenţe 269
Recapitulări 271
Concurenţă 273
Harta Europei 275
Omul cu şurub 279
Acalmie? 280
Iluzia vistiernicului 282
Semne rele de Paşti 283
„Chestia ţărănească“ 285
Primărie şi artă 288
Anomalii 289
Viitorisme 291
Spovedania unuia 292
Însemnări pe o carte 295
Guvernul şi graniţele 297
O comemorare 299
Apelul la naţiune 300
Incultura ministerială 303
Rezistenţa cetăţenească 305
Clipe de la Alba-Iulia 307
Liberalii, muncitorii şi plugarii 309
Prefaţă la un epitaf 311
Curajul spaimei 313
„Chemăriştii“ 314
Timpul şi guvernarea 316
„Moneda măruntă“ 319
Urgia fiscală 320
Resurecţie 322
Adunare Naţională 323
Familie 325

Cum se menţine un guvern 326
Stomac 329
Despre amor 331
Rezultatul 332
Argumentul culturii 334
Fericita neizbândă 336
Încă un cuvânt 339
Gânduri pentru Nobile 340
Năravuri şi primejdii 341
Grijile d-lui Titulescu 343
După patruzeci de ani 344
Jurământul 346
Guvernanţii orbi 347
Takismul şi revoluţia 349
Încă un mare discurs 350
Proasta satului 353
De la Mussolini la Bethmann-Hollweg 355
O probă de mister 356
Îndemn la legalitate 358
Pentru 13 ani 359
Atentatorul 361
Cultul eroului prea-cunoscut 363
Ramolocraţia 364
Apel către sinucigaşi 365
Noi şi ceilalţi 368
Foame 370
Dincolo de cuvinte 371
D. Titulescu, liberalii şi alţii... 373
Două oraşe 375
Necromanul 377
Dificultăţile situaţiunei 378
Ecou de la Alba-Iulia 380
Caznă 381
Al doilea Parlament 382
Bilanţul unei tiranii 385
Amăgirea d-lui Vintilă 387
Catastrofa guvernărei liberale 388
Criza 390

Recordul „Savoia“ 391
După declaraţiile d-lui Maniu 393
Regenţa 394
Ramolocraţia 395
Criza de guvern 398
Direcţia Naţionalului 399
Leacuri 400
„Krassin“ 403
Epurarea Teatrului Naţional 405
Bacalaureatul 406
Viesparul Balcanic 407
P. G. P. 409
Lacrimi pentru Obregon 410
Eseu despre neruşinare şi prostie 411
Etuva de la Naţional 414
„Te autorizez să găseşti bani!“ 415
Birurile de la Ilovăţ 417
Convocarea Parlamentului 419
O dezminţire cu portret 420
Fiscul şi Vintilă 422
26 iulie 423
Împrumutul, şi ce s-ar alege din el 425
Mesagiul… 426
Ordinea nouă 428
Concurenţă absurdă 430
Canibalism fiscal 431
Circulaţia 433
De la Zagreb la Bucureşti 434
Se caută un şef 435
O profanare 436
Desfacere 437
Cheta 439
Comoara dintr-un beci 440
Hoţii şi vardiştii 443
Credite pentru înfometaţi 445
Fraude şi justiţie 446
Lupte cu tauri 448
Campania naţional-ţărănistă 449
„Politica“ minorităţilor 451
La 15 septembrie 453
Sovietele şi Pactul Kellogg 454
Sate fără câini 456
Spre o politică externă 458
Agonie agitată 460
Justiţie dictatorială 462
Conspiraţiile Brătienilor 464
Drame de amor... 465
Pactomania 466
Întoarcerea 467
Între miniştri şi mandarini 469
Budapesta 470
Foamete, mizerie, tristeţe 472
Cum se apără Stelian 473
Sluţirea din alcov 474
Şnapan sau asasin? 475
Duşmanul cuiburilor 477
Ultima zi 480
Boul 481
Aristocraţie şi popularitate 482
Capul lui Bălan 484
Candid sau: Mic tratat de gazetărie I 485
D. Vintilă Brătianu şi funcţionarii 487
Foametea 489
„Voinţa“ 490
„Capra bese şi oaia pate ruşinea…“ 491
Gripa 493
Un caz 495
Pamflet şi pamfletari 497
Tălmăciri… 499
Parcuri şi păduri 501
Prohod 503
Duce sau Caesar? 505
La Odorhei 507
„Aperitivul“ 508
Sforţările inutile 509
Tribunalul Special 512

Omul cifrelor 513
Sistemul patriei în pericol 514
Polemica Brătianu–Madgearu 516
Povestea unei conspirații 519
Exerciții de logică 520
„Centrul politic“ 522
Descompunere 523
Capul şi ideea 525
Evocare: Două femei 527
Stânga sau dreapta? (ori «Mic tratat de gazetărie» III) 528
Împrumutul bulgar 530
Libertate *in extremis* 532
Act de deces 533
Mic tratat de gazetărie IV. Stânga sau dreapta 534
Când corbii pleacă 536
Încredere 537
Un început 538
Incidente 539
Scorpionii 541
Guvernul şi comuniştii 542
Grabnica deparazitare 544
Izbânda cea neîndoielnică 545
Acte de provocare 547
Liberarea magistraturii 548
Înfăptuiri şi nădejdi 550
Sfârşitul 552
Note de provincie 554
Vintilescul deficit 555
Situaţia Partidului Liberal 557
Interiorul modern 559
Taxe pe automobilism 561
Tempi passati 562
Guvernul şi funcţionarii 563
De la ideologie la acţiune 565
Şapte milioane 566

Note, comentarii, variante 569